

Jozef Nassi, Galata'daki konağında Lala Mustafa Paşa şerefine parlak bir ziyafet hazırlamıştı. Naksos Dukası unvanını haiz olan Nassi, İstanbul'un en zengin ve nüfuzlu şahsiyetlerinden biriydi. Şehzadeliği zamanından tanıdığı Sultan İkinci Selim'in güven ve teveccühünü kazanmıştı. Akrabalarından bir kadın padişahın sevgili zevcesi Nur-bânu sultanın nedimleri arasında bulunuyordu. Saray memurları içinde birçok tanıdıkları vardı. Başkent ticaret ve gümrük işlerinde herkesten fazla sözü geçerdi. Konağı vezir saraylarını gölgede bırakacak kadar muhteşemdi. Hizmetkârlarının sayısı yüzden aşağı değildi. Avrupadaki bazı hiristiyan devletlere ve bu arada Fransa'ya borç para verdiği söyleniyordu. Konağın geniş salonu bu akşamki ziyafet için yeniden dayanıp döşenmişti. Tavanlar altın yaldızlı nakışlarla süslenmişti. Duvarlar kıymetli İran halıları ile kaplanmış, sedef kakmalı alçak sedirlerin üzerlerine ipekli Hind kumaşları serilmiş, gümüş işlemeli kuştüyü yastıklar konmuştu. Perdeler sırmalı atlastandı. Oymalı sehpa'nın üzerinde altın ve gümüş şamdanlar göze çarpıyordu. Gümüş siniye som altından şarap tasları konmuştu. Yalnız padişah hazretlerine hediye edilmek üzere Kıbrıs'tan getirilmiş olan yıllanmış nefis şarapların fiçileri bugün için açılmıştı. Hazırlıklarla bizzat Nassi meşgul oluyor, mutemedi Cafer kendisine yardım ediyordu. Aslen Portekizli olan Cafer, çok yıllar önce efendisiyle beraber İstanbul'a gelmiş ve yerleşmişti. Nassi'nin bütün sırlarına ve dalavereli işlerine vâkıftı. Çok zeki bir adam olmasına rağmen bu fevkalâde hazırlıklara bir mâna veremiyordu. İlkönce ziyafete birçok vezirlerin, devlet erkânının ve sayılı tüccarların davet olunduğunu sanmış, fakat sonra yalnız Lala Mustafa Paşa'nın geleceğini öğrenince hayretler içinde kalmıştı. Acaba efendisi neden buna lüzum görmüştü? Lala Mustafa Paşa, padişah nezdinde şimdilik sevilen onurlu bir kişi değildi. Yemen seferi serdarhğmdan azledikdik-ten sonra İstanbul'a çağırılmış, gelir gelmez de yakalanarak zindana atılmıştı. Ancak birkaç hafta önce affa uğramıştı. Üstelik Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın da nefretini üzerine çekmişti. Sokullu, onu 1 kendisine daima rakip görmüş, mahvetmek için münasip zaman ve zemin beklemişti. Eğer >bu ziyafeti haber alırsa, çileden çıktığı gündü. Yalnız Lala'dan değil, belki de Nassi'den de intikam almağa çalışacaktı. Onun için ziyafet pek gizli tutulmuş, hattâ Mustafa Paşa'yı konağa getirmek için İstanbul'a özel bir kayık gönderilmişti. Kayıklar, Nassi'nin yakın adamları oldukları için kimseye bir şey söylemeyeceklerdi.

Cafer, efendisine sordu:

— Af buyurunuz, padişahımız bu kadar itibarlı vezir kulları varken, neden yalnız Lala Mustafa Paşa'yı davet edersiniz?

Orta yaşlı, şişmanca bir adam olan Nassi sarı seyrek sakalını karıştırarak gevrek bir kahkaha fırlatmıştı:

— Sen bir> budalasınsın Cafer.

— Neden efendimiz, her zaman şeytan senin yanında aptal kalır derdiniz. Yoksa bir kusur mu işledim?

Nassi hâlâ gülüyordu.

— Aptalsın, çünkü muhakeme yürütemiyorsun. Mustafa Paşa, efendimizin eski lalası değil midir?

— Evet efendim.

— Tamam, öyle ise kulaklarını dört açarak dinle. Padişahımızın lalasına karşı teveccühü devam ediyor. Ancak veziriazamı memnun etmek için Mustafa'nın muvakkaten hapsine razı olmuştu. Fakat bir süre sonra da serbest bırakılmıştı. Pek yakında da divanı hümâyuna kubbe veziri olarak sokacaktır.

Cafer, durumu anlamıştı. Efendisinin çıkarı olmasa bu kadar masraflara ve zahmetlere girmezdi.

— Gerçekten aptalmışım efendimiz, fakat Sokullu'nun elinden nasıl kurtaracak?

Nassi, birden ciddileşti. Yumruklarını sıktı.

— Ah o Sokullu. Her zaman karşımıza çıkar, bütün işlerimize engel olur. Fakat ne bana ve ne de Mustafa Paşa'ya hiç bir şey yapamayacak. Galebe bizde kalacaktır. Şu Piyâ'le Paşa'yı bir yola getirsem, sen o zaman görürsün. Bu akşam Mustafa ile çok mühim şeyler konuşacağız.

Cafer atıldı:

— Kıbrıs meselesi mi?

Nassi heyecanla parmağını ağzına götürdü.

— Sus!.. Yerin kulağı var, derler. Haydi sen git, halamıza söyle, biraz çabuk olsun, nerede ise hava karacak.

Cafer salondan çıktuktan sonra Nassi sedirlerden birine oturdu.

SULTANLARIN AŞKI

7

İşler yolunda gidiyordu. Tek endişesi Lala Paşa'nın Galata'ya geldiğinin* duyulmasıydı. Mustafa Paşa'ya tebdil yani kıyafet değıştirerek gelmesi için ricada bulunmuştu. Eğer Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın casusları kokuyu almışlarsa, bütün planlar altüst olmuş demektir. O zaman başka bir çare düşünmek lâzım gelecekti. Kendi kendine söylendi:

— Kimsenin ruhu bile duymayacaktır.

Plân o kadar güzel hazırlanmıştı ki, şakilik edecek yani şarap sunacak kızlar Rumcadan başka dil bilmiyorlardı. Konuşulanları an-lamıyacaktı. Nassi, muhterem misafirinin memnun kalabilmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Nefis Kıbrıs şarapları ile başını döndürecek, takdim edeceği cariyelerle de Mustafa'yı çileden çıkaracaktı. Birkaç ay önce esir pazarından birbirinden güzel sekiz kız almıştı. Bu güzel kızlar özel bir titizlikle yetiştirilmişti. Saz çalıyorlar, şarkı söylüyorlar ve vücutlarına tatlı inhinalar vererek rakedi-yorlardı. Bunları velinimet Sultan İkinci Selim için saklamıştı. Eğer bir gün konağa şeref verirse, sadakatının bir nişanesi olarak takdim edecekti. Fakat ümitleri boşa çıkmış, bütün yalvarmalarına rağmen padişahı evine getirmeğe muvaffak olamamıştı. Saraya gönderse, kıskanç bir kadın olan Nurbânu Sultan'dan çekeceği vardı. Belki de kaş yapayım derken göz çıkarır, hasekinin gazabına uğrardı. Şehzade Mu-rad'm annesi olan Nurbânu Sultan sarayın yegâne hâkimesiydi. Bununla beraber haremi hümâyün her ırka mensup dilber cariyelerle dolup taşıyordu.

Akşam olmuş, hava kararmıştı. Halbuki Mustafa Paşa'nın şimdiye kadar gelmesi lâzımdı. Acaba, bu gecikmeye sebep ne olabilirdi?

Nassi, salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Sahile gönderdiği mutemedi Cafer'den de ses şada çıkmamıştı. Sakilik edecek kızlar, altın şamdanları yakmışlar, bir köşede ayakta duruyorlardı. Beyaz bluz, eflâatun şalvar giymişler, bellerine sarı birer kuşak sarmışlardı, elâ gözlerini ev sahibine dikmişlerdi. Zaman ilerledikçe heyecanlanan Nassi, ikide bir:

— Acaba bir şey mi var?

Diye kendi kendine soruyordu. Nihayet telaşla içeriye giren mutemet-Cafer teknil verdi: Sandaldan eser yoktu. Nassi kaşlarını çattı.

— Bunu söylemek için mi geldin?

— Hayır efendimiz, müsaade buyurun anlatayım. Yolda Venedik bolyozunun (1) adamlarını gördüm. Manalı manalı yüzüme baktılar ve güldüler.

Nassi büsbütün sinirlendi:

— Budalalığı bırak, karanlıkta manalı bakışlarını nereden farket-tin?

(1) Venedik Sefiri. Bu tarihte elçi, Barbaro adında bir zattı.

S SULTANLARIN AŞKI

Cafer boynunu büktü:

— Belki bana öyle geldi, efendimiz.

— Haydi git ve sahilde bekle. Kimseye bir şey söyleme.

Cafer çıktuktan sonra Nassi düşünceye daldı. Venedik elçisinin adamlarının burada ne işleri vardı?

Cafer tekrar telâşla içeriye girdi. Bu sefer mütebessimdi.

— Paşa hazretleri şeref verdiler.

Kapı ardına kadar açıldı ve üzerinde bir gemici elbisesi olduğu halde Mustafa Paşa salona girdi.

Düşünceli, kederli bir hali vardı. Nassi, saygıyla eğildi, paşanın elini öptü.

!— Fakirhanemize şeref verdiniz, binleri ihya ettiniz efeiidimiz.

Nassi misafirini baş köşeye oturttu. Kendisi ayakta duruyordu. Ellerini önüne kavuşturmuştu. Mutemet Cafer dışarıya çıkmış ve kapılar kapanmıştı. Rum kızları, efendilerinin bu kılıksız denizciye gösterdiği itibara şaşıyorlardı. Onlar da önemli bir zatın davet edildiğini sanmışlardı. Mustafa Paşa:

— Hele şöyle karşımıza otur, dedi. teklif tekellüf istemem. Nassi de sedire yerleşti.

— Geç kaldınız diye meraklanmıştık. Teşrifinizle yüreğimiz ferahladı.

— Huzurumuzdan kimsenin malûmatı yoktur, değil mi?

Nassi teminat verdi:

— Katiyen.

Lala Mustafa Paşa, ak düşmüş sakalını şöyle bir sıvazladı:

— Öyle dersiniz amma kayıkçılar bizi tanıdılar. Nassi bembeyaz olmuştu.

— Ne buyurdunuz?

— Tanıdılar dedim. Sahile ayak atığımız zaman kayıkçılarda» top sakallısı, "Güle güle paşa hazretleri, inşallah bir iyice eğlenirsiniz" dedi.

Nassi'nin elleri titremeğe başlamıştı.

— Olamaz, olamaz.

— Neden olmazmış, demek teşrifimiz şayi olmuş.

— Olamaz efendimiz, çünkü iki sandalcının ikisi de sakalsızda". Lala Mustafa Paşa'nın ağzı bir karış açıldı.

— Ya!...

Neler oluyordu? Sandalcıları kim değiştirmiş alabilirdi? Yoksa bir pusuya mı düşmüşlerdi? Ellerin vurdu. İçeriye Cafer girdi.

— Sahile koş, bak bakalım kayık bağlı mı? Adamlarımız bekliyorlar mı?

Cafer gitikten sonra, birbirlerinin yüzüne baktılar. Lala Mustafa Paşa kendisini çabuk toplamıştı. Ev sahibinin yanında küçük düşmek istemiyordu.

SULTANLARIN AŞKI S>

— Ne hal ise, olan olmuş, hele şu kapı ağzında bekleyen dilberler şarap sunsalar da gamlarımız dağılsa. Nassi elini çırptı, kızlar koşular, testilerden taslara şarap doldurdular. Bir iki dakika sonra büyük gümüş sahanlar içinde mis gibi kokan kızartılmış av etleri de geldi. Taslar bir iki defa dolup boşaldı. Bu iki adam birbirlerini çok yakından tanıyorlardı. Nassi'nin bütün mazisi Lala Mustafa Paşa için malûmdu. Olaylar bu iki kurnaz adamı birçok defalar karşılaştırmıştı. Şimdiye kadar aralarında hiçbir geçimsizlik olmamıştı. Çünkü menfaatleri müşterekti. Nassi, Portekizli bir Yahudiydi. 1554 de Engizisyon zulmünden kaçarak İstanbul'a gelmişti. Oradaki adı Don Juan Miguez'di. Zeki sevimli ve kurnaz bir gençti. Kendisinden bir yıl evvel Portekiz'den kaçmış olan halası Dona Garaçiya ile İstanbul'da buluşmuşlardı. Dona Garaçiya çok zengindi. Üstelik fevkalâde güzel bir de kızı vardı. Miguez bu kıza âşık oldu. Onunla evlendi ve eski dinine döndü. Josef Nassi adını aldı (1). Eski halası ve yeni kayıncı ile işbirliği yaptı. Beraberce bir banka kurdular. Yüksek faizle borç para vermeye başladılar, servetleri çoğaldı. Henüz Kanuni Sultan Süleyman hayatta idi. Bt> sırada Şehzade Selim'e çattı. Onun teveccühünü kazandı. Bir taraftan şehzadenin para ihtiyacını karşılarken diğer taraftan da Ege adalarından ve Kıbrıs'tan getirdiği yıllanmış nefis şarapları hediye etti. Hususî meclislerinde buluncu. Şehzadenin karısı da Yahudiydi. Ondan da yardım görüyorduk Şehzadeler mücadelesi sırasında Lala Mustafa Paşa ile de sık ; temas etmişti. Bazı entrikalı işlere beraberce girmişlerdi. Niha?" Sultan Süleyman 6/7 Eylül 1566 da vefat edip Selim tahta çıkım-a ümit ve istikbal kapıları büsbütün açılmıştı. İkinci Selim babasının cenazesini karşılayarak Belgrad'dan İstanbul'a döndüğü zaman ayaklarına kapanarak tebrik etmiş, yeni padişah da bol keseden kendisine:

— Bir mutemet adamımızdır.

Diyerek, Naksos ve Oniki Kikad Büyük Adaları dukalığını vermişti. Nassi elde ettiği bu adalar için hazineye ancak ondört bin duka altını ödeyecekti. Ayrıca kendisine 15 bin kuron gelir getirmekte olan şarap rüsumu için de yalnız iki bin duka tediye edecekti (2). Nassi'nin para ve unvana olan ihtirasını karşılamağa imkân yoktu. Bir türlü doymak nedir bilmiyordu. Fakat tedbirli Vezir Sokull> Mehmet Paşa tehlikeyi vaktinde sezmiş, Portekiz'imın memlekete belâ kesileceğini çabuk anlamış ve derhal karşı tedbirleri almıştı.

Nassi de muhterem misafirinın geçmişini bir eksiksiz olarak biliyordu. Mustafa Paşa'nın Şehzade Bayezid'in halası iken ondan ayrılıp Şehzade Selim'in hizmetine girdikten sonra ikiyüzlü bir politika takip ettiğini, Bayezid'e sahte mektuplar yazarak iki kardeşin arasına nasıl

(1) Hammer; Devleti Osmaniye Tarihi, cild 6, sayfa 241.

(2) Hammer; Devleti Osmaniye Tarihi, cild 6, sayfa 242.

SULTANLARIN AŞKI

10

nifak soktuğunu bugün gibi hatırlıyordu. Lala Paşa, Şehzade Bayezid' in idamında da (1) en önemli rolü oynamıştı. Bütün bunlara sebep mevki hırsı idi. Bir gün sadrazam olmak istiyordu. Fakat efendisi SeHm,padişah olunca ümitlerinin suya düştüğünü gördü. Selim, vaadinde durmamış, damadı Sokullu Mehmet Paşa'yı makamında bırakmıştı. İşte bunun için veziriazama dış biliyor, ne çare ki, elinden bir şey gelmiyordu.

Bu iki ahbap ve dert ortağı tekrar birleşmişlerdi. Birbirlerinden saklı bir şeyleri olamazdı. Menfaatleri kısmen müşterekti. Bu gece "konuşup kararlaştıracakları başlıca ve belki de tek mesele Kıbrıs'dı. Nassi, bu adanın gelirine göz dikmişti. Lala Mustafa Paşa'ya gelin-ce.o da Yemen'deki başarısızlığını unutturmak için sefer sadarlığına talip çıkarak kendisini göstermek istiyordu. Bu takdirde sadaret makamına biraz daha yaklaşacaktı. Padişahın Kıbrıs'ın fethine daha şehzadelîği sırasında taraftar olduğu her ikisince de malûmdu.

Nassi söze nereden bağliyacağını düşünüyordu. En iyi şekil, Sokullu Mehmet Paşa'nın aleyhinde bulunarak konuya girmekti.

— Efendimiz, dedi. veziriazam paşa'nın bizlere garazları var. Halbuki kulunuz hazinei hümâyuna bunca senedir torbalar dolusu altın veririm. Hiçbir kusurum yoktur. Gücenikliğin sebebini bir türlü anlıyamadık. Acaba ne ettik?

Sokullu'nun adı geçip de Lala Mustafa Paşa'nın sükût etmesine

imkân yoktu. O da açıldı:

— Padişah hazretlerine sadakatle hizmet ettim. Uğruna başımı koydum. Ne çare ki veziriazam paşa bizi efendimize fena gösterir. Payitahtta bile oturmamızı çok görür.

Her ikisi için de bundan tatlı konu olamazdı. Sabahlara kadar konuşsalar doyamazlardı. Şarap kadehleri tekrar dolup boşalmıştı. Genç Rum kızları durmadan hizmet ediyorlar, efendilerinin itibar gösterdiği misafirin etrafında pervane gibi dönüyorlardı. Şarap sunmak için hafifçe eğildikleri zaman cömertçe açılmış göğüsleri de meydana çıkıyor, o zaman Lala Paşa:

— Frenk Beyzade (2) sakileri bir güzel intihap eylemişsin.

Diyordu. Nassi memnundu.

— Hele sabırlı olun efendimiz, sizin için nadide çiçekler topladık; pek rânâ ve müstesna dilberler celbeyledik.

Lala Mustafa Paşa, şarabın verdiği geçici bir neşe ile kahkahalar atıyordu.

Aradan iki saat geçmiş olmasına rağmen Portekizli Cafer henüz gelmemişti. Halbuki sahil birkaç dakikalık mesafedeydi. İki ahabab

SULTANLARIN AŞKI

11

geçmektedir.

id, İran'da 25 Eylül 1561'de idam edilmiştir.

J- D-"«&iıı Wrenk Beyi olarak

sonucu merakla bekledikleri halde onunla pek ilgilenmiyormuş gibi davranıyorlardı. Nihayet Cafer çıkageldi. Yüzü sapsarıydı. -

— Felâket efendimiz, felâket!

Diyebildi, sesi titriyordu. Nassi telâş ve hiddetle sordu:

— Bir daha felâket sözünü işitmiyeyim, ağzından yel alsın. Çabuk söyle, ne olmuş? ?

Cafer anlattı. Sahilde kayık yoktu. Fakat daha evvel İstanbul'a gönderilmiş olan kayıkçılar gelmişlerdi.

Bunlar, İstanbul'da birkaç kişinin hücumuna uğradıklarını, elleri ayakları bağlandıktan sonra bir bodruma atıldıklarını söylüyorlardı.

Lala Mustafa Paşa atıldı:

— Bizi buraya getirenler kimlermiş?

— Onu bilmiyorlar efendim.

Nassi'nin hiddeti teessüre dönmüştü, dokunsalar ağlıyacaktı. Hayatında böyle faka bastığını hiç hatırlamıyordu. Demek bütün plânları düşmanları tarafından evvelce haber alınmıştı. Fakat bunu kim ve nasıl öğrenmiş olabilirdi? Bu kadar yıllık emektar hizmetkârı, mutemedi ve sır ortağı Cafer'in casusluk yapmasına imkân var mıydı? O halde, bütün bu suallere cevap veremiyordu.

—• Kayıkçılar nasıl kurtulmuşlar?

— Akşam hava karardıktan sonra serbest bırakılmışlar.

— Adamları önceden tanıyorlar mı imiş?

— Hayır efendimiz, yüzlerini ilk defa görmüşler.

Nassi, başını elleri arama aldı. Venedik Elçisi Barbaro'nun böyle bir hâdisede rolü olamazdı.

— Ah Sokullu, bu da senin işin!

Diye söylendi. Lala Mustafa Paşa'nın da neşesi sönüvermişti. Ne akla uymuş da bu daveti kabul etmişti. Sokullu'nun ne kadar kinci bir vezir olduğunu çok iyi bilirdi. Onu uzaklaştırıp Yemen seferi serdarı yapan ve sonra da Mısır'da Sinan Paşa ile karşı karşıya getiren Sokullu'nun kin ve intikamı değil miydi? Şimdi ne yapacaktı? Açık bir mücadeleye girmesi için elinde ne kudret ve ne de kuvvet vardı. Gizli mücadelede ise, Nassi'ye güvenmişti, fakat onun boş olduğunu görüyordu. İstanbul'a dönerken bindiği sandal batabilirdi. Sonra saa-detlû padişaha «Mustafa kulunuz Nassi'nin evinde fazlaca sarhoş olmuş, avdetinde denize düşüp boğulmuş, Allah efendimize uzun ömürler versin» demek hiçten bile değildi. Ziyafeti yarıda bırakıp gitse bir türlü, gitmese bir türlüydü. Düşmanlarının elinden kurtulmak ihtimali yoktu. Öyle ise, başladıkları işi sonuna kadar götürmek daha iyi olacaktı. Başından binbir macera geçmiş, nice tehlikeler atlattmış, birkaç defa ölümden kurtulmuştu. Belki de bundan da sıyrılabilirdi. Ah . "bir padişahın huzuruna çıkabilse, ayaklarına kapanarak, hüngür hüngür ağlıyarak:

12

SULTANLARIN AŞKI

— Şevketlûm, en sadık kulunuzum, beni lalanız Sokullu'nun elinden kurtarın!

Diye yalvaracaktı. Ondaki sonrası kolaydı. Hele zâtî şahaneyi iyi bir zamanında yakalamışsa, kubbe veziri olarak divanı hümâyuna bile girmek mümkündü. Lala Mustafa Paşa teessür ve telâşını belli etmemeğe

gayret ediyordu. Sokullu'dan bu kadar fazla korktuğunu Nassi'den saklamalıydı. Şöyle bir öksürdü; sonra şarap taslarından birini alarak dikti, yapmacık bir neşeyle:

— Nassi, dedi, neden endişe edersin? Vezir bize ne yapabilir, biz padişahın sadık kullan değil miyiz ? Asude hatır ol.

— Azad kabul etmez kölesiyiz.

— Öyleyse hizmetkârına ruhsat ver, sana mahfice söyleyeceklerim var.

Nassi kendisini toparlamağa çalıştı.

— Emredersiniz efendimiz.

Portekizli Cafer dışarıya çıkmıştı. Lala Mustafa Paşa mühimce bir sır tevdi ediyormuş gibi sesini biraz yavaşlattı:

— Biz yarın huzuru hümayuna davetliyiz.

Nassi'nin yüzüne renk gelmişti. Demek Mustafa Paşa'nın ikbal yolu tekrar açılmıştı. Ama neden iki saattenberi bu müjdeyi kendisinden esirgemişti? İnsanı yok yere azaba sokmuştu. Tahminleri bir bir çıkıyordu. Esasen bu ziyafet, biraz da bunu hesapladığı için değil mi idi? Yoksa Paşanın büsbütün gözden düştüğünü bilse masraflara, zahmetlere ne lüzum vardı?

— Padişahımız mı davet buyurdular?

— Elbette, Piyâle Paşa kardeşimizi memur eylemişler. Piyâle ile dostluğumuz eskidir.

Mustafa Paşa başından büyük yalan söylüyordu. Davetli filân değildi. Yalnız Piyâle'yi ricacı göndermişti. Piyûle (1) zemin ve zaman bulabilse, padişaha «Mustafa kulunuz mübarek yüzünüzü göremediği için kan ağlar, dünyalar kendisine zindan olur» diyecekti. Fakat bu zemin ve zaman ne vakit bulunabilecekti? Burası şüpheli idi. Sonra Sultan Selim Han, böyle bir 'müracaatı nasıl karşılayacaktı ?

Mustafa Paşa'nın sözleri beklenen tesiri yapmıştı. Nassi, muhterem misafirine şimdi daha fazla itibar ediyordu.

— Yüreğime su serptiniz, efendimiz, hele Piyâle Paşa kardeşinizin sizinle hemhal olması beni büsbütün sevindirdi.

— Piyâle kadîm yoldaşımızdır. Haydi Nassi artık düşünceleri bırak, eğlencemize bakalım, hani vâdettiğin nadide çiçekler, gül yüzlerini görelim. Gelip bizi eğlesünler, şarkı söyleyip raksetsinler.

— Baş üstüne efendimiz, çiçekleri doya doya koklayabilirsiniz. Sizin için itina ile yetiştirdik. Hele biraz sabırlı olun efendimiz, ha-

(1) Ce:

irbe Deniz Savaşının muzaffer başkumandanı Kaptanıderya Piyâle Paşa.

SULTANLAK.1İN

zırlık yaparlar. Şaraplarını hakkında bir şey söylemediniz. Kıbrıs'tan getirtmiştik. Padişahımız da bu şaraptan içmeler ve pek hazzederler-di. Cezire'nin fethi bize müyesser olursa, rüsumu senin diye iltifatta bulunurlardı.

Nassi artık konuya giriyordu. Kıbrıs sorununu konuşmak zamanı gelmişti Karar daha geç saatlerde verilebilirdi. Lala Mustafa Pasa da bu hayatî mevzuun bir an önce açılmasını bekliyordu.

— Kıbrıs dediniz de aklıma geldi. Zâtî şahane bu adanın öteden-beri fethini düşünmüşlerdi. Hattâ şehzadeliği zamanında birkaç defa bize de söylemişlerdi, amma veziriazam sefer istemez.

Venedikli ile barışı bozmamak için türlü müşküller ortaya atar. Kalesi muhkem, muhafızı çoktur, asker kullarınız kırılır, der. Orduyu hümayunun savletine hangi küffar kalesi dayanmıştır ki, Kıbrıs dayansın. Rodos daha mı az muhkemdir? Sultan Süleyman Han fethi mukarrer kılmamış mı idi? (1).

— İyi söylediniz efendimiz, adada birçok adamlarımız var. Gizlice malûmat toplarlar. Yazdıkları nâmelerde, donanmayı hümayun bu tarafa yelken açarsa, küffarm ödü kopar, mukavemet eyleyemez, barut ve diğer mühimmat ziyade değildir, muhafızlar arasında ihtilâf mevcuttur, derler. Lala Pasa, Kıbrıs gibi büyük bir adanın böyle bir vuruşta yıkılacağına inanacak kadar saf değildi. Hayat ve cenk tecrübeleri ona çok şeyler öğretmişti. Bununla beraber Nassi'nin verdiği bilgiye inanmış göründü. Konuşmalar hararetlenmişti. Eğer Kıbrıs seferine karar verilirse Nassi her türlü fedakârlığı yapacağı ve bu uğurda bütün servetini fedaya hazır olduğunu, bunlara sırf padişaha osan sadakatinden dolayı seve seve katlanacağını, parada pulda gözü olmadığını (!) söylüyordu. Lala Mustafa Paşa içinden:

— Vay düzenbaz herif vay!

Diye söyleniyordu. Bu kadar fedakârlığın elbet karşılığını istiyecekti. Dayanamayıp sordu:

— Anlaşılır ki, hizmete canla başla amadesin, işte kulluk böyle olur. Padişahımız da fedakârlığını elbet unutmaz, arzuladığın bir şey varsa ihsan eder. Sen ne istersin?

Şu Lala Paşa ne cana yakın adamdı. Utanmasa boynuna sarılıp öpeoekti.

— Kıbrıs dukalığını bu kullarına ihsan buyururlarsa, ölünceye kadar ömrü afiyetine duâ ederim, sadakatimi hazinesi hümayuna ödeyeceğim altınlarla gösteririm.

Lala Paşa kendisini tutamayıp güldü:

— Merak etme. Saadetlû hünkârın ihsanı boldur.

(1) Rodos adasının fethi, 20 aralık 1522'de tamamlanmıştır.

SULTANLARIN AŞKI

14

Mustafa, şarapları üstüste yuvarlıyor, adamakla deniz suyu tükenmez derler, bol bol vaadlerde bulunuyordu. Sanki hükümdar kendisiydi. Müşterek hareket edecekler, birbirlerine yardımcı olacaklar, Kaptanı Derya Piyâle Paşa'yı da aralarına alacaklardı. Üçü birden padişahı Kıbrıs seferine ikna'a çalışacaklardı. İcabederse, Sokullu Mehmet Paşa'yı Venediklilerle anlaşmış göstererek gözden düşüreceklerdi. Nassi, her şeyi göze alıyor, sahte mektuplar bulacağını söylüyordu. Sokullu'nun nüfuzu kıpıldıktan sonra diğer vezirleri yola getirmek kolaydı. Nurbânu Sultan arabuluculuğuyla de padişah üzerinde etki yapmak mümkündü. Nassi'nin haremi hümâyunda Narbânu Sultan'm teveccühlerine mazhar ahbabları, hatta akrabaları vardı.

Kıbrıs sorunu bu şekilde hale yola konulduktan (!) sonra Lala Mustafa Paşa, Nassi'ye vaadini hatırlattı:

— Hani bizi eğliyecek dilberler?

— Şimdi huzurunuzla şeref kazanacaklar.

Yerinden fırladı. Rum kızlarından birinin kulağına bir şeyler söyledi. Kız koşarak şamdanlardan bir kaçını üfledi, sonra kapıdan çıktı, salonda tatlı ve tuhaf bir loşluk hâsil olmuştu. Mustafa Paşa hayretle: sordu:

— Ne yaparsın Nassi? Nassi gülüyordu.

— Biraz sonra mehtap çıkacak efendimiz.

Bir iki dakika sonra içeriye birbiri arkasından sekiz genç kız girdi. Daha ilk bakışta vücutlarının güzelliği belli oluyordu. Gök mavisi renginde şalvarlar giymişler, incecik bellerine eflâton kuşaklar sarmışlardı. Vücutlarının üst kısımlarını beyaz tül ile kapamışlardı. Dolgun göğüsleri tülleri sanki yırtaoakmış gibi dimdik duruyordu. Uzun saçları arkalarına dökülmüştü. Başlarında bir tacı andıran işlemeli ufak çemberler vardı. Gözleri ışık veren yıldızlar gibi parılda-yordu. Lala Mustafa Paşa gayri ihtiyarî yerinden kalkmış, onlara bakıyordu. Oh... Bu çiçekler hakikaten titizlikle yetiştirilmişlerdi. Biraz önce şakilik eden Rum kızları bunların yanında ne kadar sönük kalmışlardı. Sekizi birden gelerek muhterem misafirin önünde eğilmişler, sonra diğerleri geriye çekilirlerken iki tanesi, vücutlarına gönül açıcı kıvrımlar vererek yürümüşler ve Lala Paşa'mn ayakcuna oturmuşlardı. Mustafa Paşa hayranlığını gizleyemiyordu. Şu Nassi denilen adam gerçekten yaman şeydi. Bu dilberleri nereden bulmuştu? Hazreti padişahın malûmatı olsa, bu kızları derhal saraya eelbet-tirir, haremi hümâyunu süsletirdi.

— Huzurumuzu şenlendirdiler, gönlümüzü ferahlattılar.

Nassi büsbütün yıldı. Artık Mustafa Paşa'yı çantada keklik gö-rfcyor, bütün arzularını kendisine yaptırabileceğine kanaat getiriyordu.

— Emrederseniz hünelerlerini göstereyim, efendimizin gönlünü: bîr hoş etsinler.

SULTANLARIN AŞKI

15

Mustafa Paşa da bunu bekliyordu. Fakat şu şamdanların hepei yansa da bu nadide yaradılışların bütün hatlarını doya doya seyretsey-di.

— İyi olur, şamdanları neden yakmazsınız?

Bu sorunun cevabını, manalı nazarlarla kendisine bakan dilbear verdi:

— Biz odanızı aydınlatmıyor muyuz efendimiz?

Dışarıdan gürültüler, telâşlı ayak sesleri duyuldu, Acaba ne oluyordu? Yoksa Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'mn adamları konağı mı basmışlardı? Eğer böyle ise mahvolmuşlar demektir. Mustafa Paşa'mn yüzü bembeyaz kesilmişti. Nassi de yerinden fırlamıştı.

— Dışarıda ne olur? Neden gürültü edersiniz?

Kapı açıldı. İçeriye Cafer girdi. Heyecandan titriyordu. —• Efendimiz geldiler. Efendimiz!

— Hangi efendimiz, tiz söyle. Mustafa Paşa da atıldı:

— Veziriazam paşa hazretleri mi?

Cafer koca salonu allak bullak eden misafirin adını söyledi:

— Sultan Süleyman Han Oğlu Sultan Selim Hânı Sâni hazretleri şeref verdiler.

Nassi'nin gözleri sevinçle doldu.

— Bütün şamdanlar yakılsın, bir cihan hükümdarı âciz bir kuta, bahtiyar eder, efendimizin mübarek ayaklarını bûs etmek için yang eyleyin! Nassi hayatının en büyük şerefine nail oluyor, ne durursunuz?

Kızlar şaşkın şaşkın kapıya doğru koşmuşlardı. Bir iki tanesi şamdanları yakıyordu. Mustafa Paşa düşmemek için elini sedirin kenarına dayamıştı. Ecel terleri döküyor:

— Mahvolduk, bittik, aman Allahım!

Diye söyleniyordu. Vücudunu bir titreme almıştı. Bu gece ne aca-ip şeyler oluyordu.

Dışarıya kadar çıkmağa lüzum kalmamıştı. Devrin Padişahı Sultan Selim hazretleri tebdil oldukları halde kapıdan içeriye girmişlerdi. Hepsi iki büklüm olmuş, Nassi heyecandan kendisini padi-* şahın ayaklarına atıvermişti. Efendisinden aşağı kalmamak isteyen Portekizli Cafer âdeta yüzükoyun yere uzanmış, padişahın ayaklarını şapur şapur öpüyordu. Sultân Selim yalnızdı. Kıyafeti bir padişahın ziyade hali vakti yerinde bir yelkenli sahibine benziyordu. Mahmur ve mütebessim bir çehre ile salonu ve salondakileri süzüyordu. Mustafa Paşa'yı görmemişti.

— Kalk Nassi, sadakatın möcerrebdir. Nassi ile beraber Cafer de ayağa kalkmıştı.

SULTANLARIN AŞKI

16

— Bizim için şeref saadetlû padişahım, Gök kubbe altında hangi kul bu saadete mazhar olmuştur?

İkinci Selim, sarı sakalını sıvazladı. Sonra, dört beş adım ileride hâlâ iki büklüm durup kafasını bir türlü kaldırmayan Lala Mustafa'ya döndü.

— Huzurumuzla müşerref olan bu zat kim ola?

Mustafa başını kaldırdı.

— Kulunuz, kölenizim.

Hünkâr hayretler içinde kalmıştı. Eski lalasının Nassi'nin evinde ne işi vardı?

— Burada ne edersin Lala?

Mustafa titreyerek hünkâra doğru yürüdü. İgte beklediği fırsat ayağına kadar gelmişti. Üstelik padişah mestti. Fazlaca şarap içtiği ilk bakışta anlaşılıyordu. Bundan münasip zaman olamazdı. Biraz duraklar gibi oldu. Sonra ayaklarına kapandı.

— Sultanım, bir tanecik padişahını, saadetlû efendim!

Sözlerine devam edemedi veyahut edememiş görünmeği daha uygun buldu. Bir çocuk gibi hıçkırarak ağlıyordu. Kızlar yeni misafiri şimdi tanımışlardı. Biraz evvel küçük dağları ben yarattım der gibi sedire kurulan adam ancak padişahın karşısında bu hale düşebilirdi. Sultan Selim, eski lalasının omuzundan tutarak kaldırdı.

— Ne ağlarsın Lala?

Mustafa, gözyaşlarını tutamıyordu.

— Ben ağlamayım da kimler ağlasın efendimiz? Gözden uzak olan gönülden de ırak olurmuş, bu sadık kulunuzu yerden yere vururlar. Mübarek cemalinizi göstermezler, dünyalarımı karanlık ederler. Benim ne kabahatim, ne kusurum var? Sadık ve kadîm kulunum.

Nassi, Mustafa'nın gösterdiği gayrete hayran olmuştu. Dalkavuklukta kendisinden pek aşağı kalmıyordu.

Bir münasebetini getirirse o da ağlayacaktı. Fakat padişah aynı suali kendisine de sorarsa o zaman ne cevap verecekti? Kıbrıs'ın küf far elinde bulunmasına ağlarım, diyemezdi ya, yalnız kararını vermişti.

Esasen mest (1) olan Şehriyari cedidi Kıbrıs şarapları ile mest edecek, Lala Paşa için hazırlanmış nadide, çiçekleri padişahı avlamak için kullanacaktı.

Mustafa Pasa'nın gözyaşları beklenen etkiyi yapmıştı. Hünkârın da müteessir olduğu anlaşılıyordu.

— Ağlama Lala, bizi üzersin.

— Efendimiz bu sadık kulunuza mübarek cemalinizi göstermiye-«ekseniz, boynum kıldan incedir; yaşamak istemem.

Kendisine bu kadar yıl kulluk eden, şehzadeliği zamanında her türlü tehlikelere göğüs geren, uğruna baş koyan, tahta çıkması için

(1) Osmanlı müverrihleri Sultan İkinci Selim'den bahsederlerken daima bu tâbiri kullanırlardı.

SULTANLARIN AŞKI

17

herkesten fazla çaba gösteren, mührü hümâyuna intizar ederken bir köşeye atılan, payitahattan Yemen serdârı sıfatıyla uzaklaştırılan, sonra zindana konan Mustafa Paşa'nın günahı neydi? Kalben bunlara rıza göstermemişti. Ne çare ki, tedbirli verizi Sokullu Mehmet Paşa böyle istemiş, böyle olmuştu. Aynı zamanda eniştesi olan Sokullu'nun şimdikiye kadar istediği bütün şeyleri yerine getirmişti. Ama artık her şeyin bir haddi vardı. Sadık kulu Mustafa'nın daha fazla mağdur edilmesine gönlü razı değildi.

— Lala, ne derdin var? İşte hapisten halâs oldun, görürüm, zarap nûş ©dip mest olur, hurilerle hembezm olursun. Teveccühümüz de devam «diyor.

Mustafa ne söyleyeceğini kestiremiyordu. Bu ne iltifatı?

— Sayenizde hiçbir derdim yok, yeter ki iltifatı şahanenizden uzak tutmayın. Mübarek ayaklarınızı öpmek için fırsat bahşeyleyin.

Sultan Selim biraz durdu. Sonra:

— Seni kubbe veziri ettim. Yarından tezi yok, Sokullu'yu gör. Lala paşa sevinçten deli divaneye dönmüştü. Tekrar ayaklarına

İtapanmak istedi. Fakat padişah mâni oldu.

— Yeter Lala.

Nassi, bütün muhaverelerden yeni yeni ümitlere kapılıyordu. Artık Sokullu'nun pabucu dama atılmıştı. Hepsini ayakta duruyorlardı. Şaşkınlıkla padişahı buyur bile etmemişlerdi. Sediri gösterdi.

— İnayet buyur saadetlû padişahım.

Selim sedire oturdu. Nassi, Cafer'e bir şeyler söyledi. Dışarıda padişahın adamları olacaktı Onları da ağırlamak lâzımdı. Kızlar ne yapacaklarını bilmedikleri için hünkâra bakıyorlardı. Mustafa sedirin arkasında el pençe divan duruyordu. Artık dilberleri doya doya seyredemiyor, altın taslardan şarap içemiyordu. Fakat ne ziyarı vardı, ikbal yolları açılmıştı. Nassi'nin bir işareti ile mavi şalvarlı kızlar hünkâra yaklaştılar. İçlerinden bir tanesi altın tası Kıbrıs şarabı ile doldurdu.

— Afiyet, bal olsun, sevgili efendimiz.

Hünkâr, şarap tasını aldı. Genç ve güzel kızın gözlerinin içine bakarak sona kadar içti. Sonra arkasında bulunan Mustafaya döndü:

— Sana ruhsat verdim, dedi.

Mustafa, süklüm püklüm huzurdan çıkarken mavi şalvarlı kızlar, Nassi'nin bir göz işareti üzerine vücutlarının üst kısımlarını güya kapayan tülleri birdenbire attılar, şen ve şuh kakhahalarla şehriyari cedidin ayakları ucuna oturdular. Şakilik eden Rum kızları da onları taklit ettiler.

Sultanların Aşkı — F. 2

18

SULTANLARIN AŞKI

Veziriazam sarayının selâmlık kısmındaki büyük odada Sokullis Mehmet Paşa, mutemet adamlarından Abdullah'ı kabul etmiş, hizmetkârlarına da kendisi çağırmadan kimsenin içeriye girmemesine dair sıkı emirler vermişti. Abdullah, aslen Venedikli idi. Cerbe deniz savaşında Türklerin eline esir düşmüş, 1561 yılı eylül ayında İstanbul'a getirilmişti. Sokullu Mehmet Paşa, henüz on sekiz yaşında buluna» bu Venedikli'yi kendi hizmetine almış, terbiyesine yakın bir ilgi göstermişti. Türkçeyi kısa bir zamanda öğrenen bu genç, din değiştirerek, Müslüman olduktan sonra Abdullah adını almıştı. Sokullu, eğer arzu ederse memleketine dönebileceğini söylediği zaman:

— Ölünceye kadar hizmetinizde kalacağım.

Diye söz vermişti. Çok kurnaz, çalışkan ve efendisine sadıktı. Sokullu kirli işlerini ona gördürür ve her defasında da memnun ka-lirdi. Ancak dün verilen talimatı yerine getirememiş, üstelik de yüzüne gözüne bulaştırmıştı. Abdullah, Naksos dükasının özel kayıkçısını yakından tanırdı. Ara sıra ona para verir, Galata'daki konağa gidip gelenler hakkında bilgi alırdı. Bu sefer aynı kayıkçı, konakta mükellef bir zayafet hazırlandığı, akşam üzeri İstanbul'dan bir misafiri alarak Galata'ya götüreceğini haber vermiş, fakat bu misafirin kim olduğunu bilmediğini söylemişti. Abdullah, efendisinden aldığı emir üzerine bu misafirin kimliğini tesbit edecekti. Fakat ne yazık ki, kolay zannettiği bu görevi başarıyla sonuçlandıramamıştı.

İskeleye geldiği zaman vakıa tarif edilen kayık oradaydı, fakat içindeki iki kayıkçıyı da tanııyordu.

Kendisine haber veren Nassi'-nin adamı yoktu. Hava da kararmıştı. Az sonra üzerinde levend elbisesi olan ihtiyar bir denizci gelmiş ve kayığa binip uzaklaşmıştı. Abdullah, karanlıkta adamın yüzünü farkedememişti.

Sokullu, mutemedinin anlattıklarını ilgiyle dinliyordu.

— Mesele zahir olur, Nassi kendi adamından şüphe etiği için başkalarını koymuştur. Peki, sonra ne yaptın?

Abdullah sözlerine devam ediyordu:

— Oralarda dolaşmağa başladım. Aradan belki bir, belki de iki saat geçti. Aynı iskeleye başka bir sandal yanaştı, bu sefer içinden Venedik Balyozu Barbaro'nun adamları çıktılar. Kulunuzun yüzüne de manalı manalı baktılar.

Veziriazam hiddetlendi:

— Neler söylersiz, Abdullah? Karanlıkta manalı bakışları nasıl farkeyledin?

— Belki kulunuza öyle gelmiştir.

Sokullu'nun içine bir kurt düşmüştü. Barbaro'nun adamları orada ne arıyordu? Acaba bu yalnızca bir tesadüf müydü?

— Söyleyeceklerin bu kadar mı?

- Hayır efendimiz, daha mühim şeyler var.
- Öyle ise neden söylemezsiniz, neden zamanımızı işgal edersiniz?

SULTANLARIN AŞKI

10

Abdullah'ın verdiği malûmat gerçekten önemliydi. Bu olaydan Tsir süre sonra aynı yere bu sefer Nassi'nin adamları gelmişlerdi. Üstleri başları perişandı, ilk bakışta kavga etikleri ve dayak yedikleri anlaşılıyordu. Eskiden tanıdığı kayıkçıya derhal yaklaşmış, hâdiseyi ayrıntılarıyla öğrenmişti. Misafiri Galata'ya götürülenlerin Nassi ile bir ilgileri yoktu. Bunlar kayıkçıları yakalılarak bir bodruma hapsedip yerlerine geçmişlerdi. Sokullu sordu:

- Kimlermiş?
- Bilmiyorlardı.
- Nerede hapseylemişler ?
- Oraya da baktım sultanım, fakat metruk bir hane imiş, içinde kimsecikler yok.

Sokullu, kır düşmüş sakalını sıvazladı. Mühim şeyler cereyan ettiği muhakkaktı, fakat ortada aydınlanmış hiç bir şey yoktu. Nassi'nin adamlarının yerine küreğe geçip davetliyi Galata'ya götürülenler kimler olabilirdi? Ne gibi bir maksat altında bunu yapmışlardı? Venedik Balyozu Barbaro'nun bu işte rolü olduğu iddia edilebilir miydi? Kafasından binbir ihtimal gelip geçiyordu. Lala Mustafa Paşa yine bir fırlıdak mı çevirmişti? Padişahın gece yarısında tebdil çıktığını öğrenmiş, ancak nereye gittiğini tahkik etmeğe zaman bulamamıştı. Fakat hükümdarın bövje iki çifte kayıkla yalnız başına denize açılmasını düşünmek bile delilikti.

— Ah şu mel'un Nassi!

Diye söylendi. Sonra hiddetle mutemedine döndü:

— Yazıklar olsun sana sana, sadakat böyle mi olur? Biz seni el üstünde tutarız, sen ikdam göstermezsin. Abdullah'ın gözleri dolu dolu oldu. Yerlere kadar eğilerek veziriazamın huzundan çıktı. Öğleden sonra divan vardı. Orada münasip şekilde vezirleri sorguya çekecekti. Bütün şüpheleri Üçüncü Vezir Piyâle Paşa üzerinde toplanıyordu. Ziyafet onun şerefine verilmiş olabilirdi. Kıbrıs seferine, taraftarlık gösterenlerin arasında o da vardı. Josef Nassi'nin Kıbrıs sorununda ne düşündüğü malûmdu. Padişahı gizlice ziyaret ederek sefere iknaa çalıştığını yakından biliyordu. Lala Mustafa Paşa'ya gelince, hapisten henüz çıktığı için şimdilik bu gibi işlere burnunu sokmağa cesaret edeceği sanılamazdı. Birden aklına başka bir şey geldi.

— Nurbânu Sultan! Nurbânu Sultan!

Kelimeleri ağızından istemiyerek çıktı. Evet, neden şimdiye kadar aklına gelmemişti ? Bu sırada hizmetkârlardan biri içeriye girdi. Rodos'tan geldiklerini söyleyen üç kişinin huzura kabullerini istirham etiklerini haber verdi.

Sokullu sordu:

- Kim imiş?
- Adlarını söylemezler, Vezir efendimizin sadık kullarıyız, derler.

20

SULTANLARIN AŞKI

— Ne isterlermiş?

— Mühim maruzatları varmış, mahrem tutarlar.

Padişahın mührü hümayyununu taşıyan bir vezirin, hele Sokullu gibi devleti müstakillen idare eden bir sadrazamın huzuruna böyle girilemezdi. Ziyaretçi, vezir bile olsa teşrifat usullerine uymak zâ-ruretindeydi. Bizzat Sultan İkinci Selim, damadını ziyaret etmek istese önceden haber salardı.

— Usulden değildir, söyle divana gelsünler, maruzatlarını orada hikâye eylesünler.

Sokullu henüz sözünü bitirmemişti ki, bu sefer başka bir hizmetkâr girdi. Ziyaretçiler, sarayın kapısında gürültü, patırdı ediyorlardı. Kendilerini kapıdan uzaklaştırmak isteyen kapı ağalarından birine ileri geri sözler söylemişler, bu da yetmezmiş gibi çılûnile tehdit etmişlerdi. Sokullu yerinden fırladı. Bu edepsizlerin hadlerini bildirmek lâzımdı. Vezaretin şeref ve itibarını böyle ayaklar altına aldıra-mazdı.

— Ne halt ederlermiş?

Diye bağırdı. Hizmetkâr titriyordu.

— Ölümle tehdit eylerlermiş.

— Tiz yakalayıp hapse koysunlar, elbet cezalarını vermekte tereddüt göstermeyiz. Vezir sarayını neye benzetirler? Billâh yanlarına komam, tiz yakalayın.

Sabah sabah belâya çatmıştı. Şimdi de kapı muhafızlarından biri haber yollamıştı. Esrarengiz ziyaretçiler işi büsbütün azıtmışlardı. «Ya veziri görürüz veyahut sonrası fena olur» diyorlardı. Mehmet Paşa, hayatında belki ilk kez böyle bir vaka ile karşılaşılıyordu. Acaba Yemen Seferi Serdarı Sinan Paşa'dan pek önemli bir haber mi gelmişti? Yoksa... Yüzü birden değişti.

— Huzurumuza getirin, sakın bir yerlerini inciltmeyiniz.

Hizmetkârlar şaşkın şaşkın dışarıya çıktılar. Bu küstahlığı yapanların başlarını hazreti padişah bile kolay kolay kurtaramsz-di. 'Efendilerinin bu mülayim muamelesinin sebebi neydi? Aradan birkaç dakika geçti. Odaya arslan gibi üç bahadır girdi. Sokullu hayretle bir adım geri çekildi. Acaba rüya mı görüyordu?

— Siz, siz ha? Payitahtta ne ararsız?

Bahadırlardan biri tok bir sesle cevap verdi:

— Evet, biz efendimiz, biz. Cennetmekân Süleyman Hân'ın sadık kulları.

Sokullu, hâlâ gözlerine inanamıyordu. Birkaç adım yaklaştı, evet-onlardı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları.

— Mekânı cennet olsun efendimin sadık kulları. Serhadlerde baş almış, kahramanlar, dostlarım'.

Mağrur Sokullu, ilk kez «dostlarım» tâbirini kullanıyordu. Bu icelimeyi ağzından daha kimse işitmemişti. Elini uzattı. Bahadırlar

SULTAJN uaniH jı¥1>j.

eğildiler ve saygıyla öptüler. Sonra iki adım kadar geriye çekildiler, üçünün de gözleri dolu dolu olmuştu.

Vezirden bu kadar samimi bir ilgi göreceklerini hiç sanmamışlardı.

— Bizleri minnettar ettiniz, sağolun. Dediler. Sokullu yer gösterdi.

— Hele, şöyle oturun.

Veziriazamın huzurunda oturulamazdı, usulden değildi. Bu emri yerine getirmediler.

— Teeddüp eyleriz.

Cevabını verdiler. Fakat vezir ısrar etti:

— Size emrederim, oturunuz! Çarnaçar sedirlere ilişir gibi oturdular.

Kadırgalı Hasan ve arkadaşları savaş meydanlarında yüz aklığı göstermişlerdi. Daha henüz on altı on yedi yaşlarında iken cenge girmişler, otuz bu kadar yıl kılıçlarını küffarm başları üzerinde şanlı gezdirmişlerdi. Ordu içinde onları tanımayan yoktu. Cennetmekân Kanunî Sultan Süleyman Han, onlarla bir arkadaş gibi konuşur dertleşirdi. Vezirlerine yapmadığı iltifatı onlara gösterir, savaşlarda yanından hiç ayrılmazdı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları da sevgili padişahları uğruna baş koymuşlardı. Öl dese ölürlere, uç dese kuş olup uçarlardı. Şehzade Şehit Sultan Mustafa'nın, Şehzade Bayezid'in, Cihangir'in de sevgilerini kazanmışlardı. İstanbul'da Kadırga semtinde şehit babalarının evlerinde otururlar, sefer mevsiminde orduya katılırlardı. Çoluk çocuk sahibiydiler. Elli yaşlarında bulunmalarına rağmen, otuzdan fazla göstermezlerdi. Binbir meşakkat ve macera, arslan gitti vücutlarını yıpratmak şöyle dursun, demir gibi yapmıştı. Hiç bir menfaatleri yoktu. Kanunî Sultan Süleyman kaç defa kendilerine sancak vermek istemiş, fakat bir türlü razı edememişti. Akçeye itibar etmezlerdi. Cennetmekân padişah, onlardan bahsederlerken daima:

— Vefakâr insanlar.

Derdi. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarından (1) serhad kullarının pervasız ruhları vardı. Ömürlerinde bir kez bile ne ayak ne de etek öpmüşlerdi. Gerektiğinde vezirlerine bile kafa tuttıkları olurdu. Haksızlığa tahammül edemezler, derhal âsi kesilirlerdi. Sokullu'yu çok eskiden tanırdı. Kaptanıderya olduğu zaman (2) kendisini tebrike gitmişler ve o zamandanberi hiç bir fenalığını görmemişlerdi. Hattâ bazı defalar himayesine mazhar olmuşlardı. Şehzadeler mücadelesinde bedbaht Bayezid'i tuttukları için, Selim ve adamlarının hışmına uğramışlar, bununla beraber aynı safta olan Selim'in damadı Sokullu'nun güler yüzü ile karşılaşmışlardı.

(1) Kanunî Sultan Süleyman adlı tarihî romanımızın ünlü kahramanları.

(2) Sokullu Mehmet Paşa Barbaros Hayrettin Pasa'nın vefatı üzerine 4 temmuz 1546'da Kaptamderya olmuştu.

22

SULTANLARIN AŞKI

Sigetvar seferinde padişahın otağı hümâyunu yanında bulunmuşlar ve Kanunî vefat ettiği zaman cenaze ile beraber İstanbul'a gelmişlerdi. Selim tahta çıktığı zaman İstanbul'da kalamamışlar, hain bir hançere boyun uzatmamak için, Kadırga'daki baba yadigârı konağı satmışlar ve aileleri ile beraber Rodos adasına gidip yerleşmişlerdi. İki seneden beri orada bulunuyorlardı. Fakat bu gurbet hayatı onlara çok ağır gelmiş, durumu yoklamak üzere içlerinden üç tanesi, yani Kadırgalı Hasan, Uzun Mehmet ve şeytana göbek attıran bir zekâyâ malik olan Çal Ali, bir tüccar gemisi ile İstanbul yolunu tutmuşlardı. Vezirler, içinde hem dostları ve hem de düşmanları vardı. Şehzade Mustafa'nın katili olan Zal Mahmut (1), Lala Mustafa amansız düşmanlarıydı. Piyâle ise en servdikleri vezirdi, Cer.be savaşında beraber bulunmuşlardı. Bu iki yıl zarfında değişmiş tek şey Çal Ali'nin sar kal koyvermiş olmasıydı. İstanbul'a, veziriazama güvenerek gelmişler, onun sayesinde affa uğrayacaklarını ümit etmişlerdi. Vezirin gösterdiği bu iltifat karşısında da düşüncelerinde yanılmadıklarını derhal anlamışlardı. Kadırgalı Hasan söze nereden başlayacağı bilmiyordu.

— İşte biz geldik efendimiz. Gurbete dayanamadık. Eğer padişah hazretleri affederlerse, ölünceyedek hizmetinizde bulunuruz. Yok, eğer gazabı şâhâne devam ediyorsa, ya Rodos'a döneriz, yahut da burada başımızı bırakırız.

Sokullu'nun gözlerinin içi gülüyordu. Böyle pervasız, vefakâr, sadık ve namuslu adamlara ne kadar ihtiyacı vardı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının başaramıyacağı hiç bir iş yoktu. Eğer birkaç gün önce gelmiş olsalardı, şu Nassi'nin ziyaret meselesini derhal öğrenirlerdi.

— Size kimler kıyabilir, ölüm sözünü ağzınızdan rüzgâr alsın. Zizi mahzuz ettiniz. Hep sizi hatırladık. Ama şunu anlıyamadık. Huzuruza çıkmak için neden bu kadar acele ettiniz, hizmetkârlarımızı korkuttunuz? Merak ettik.

Çal Ali cevap verdi:

— Kusurumuz ziyadedir devletlüm. Bir vezirin huzuruna böyle !elbet çıkılmaz. Biz Sultan Süleyman Hân'a kulluk etmişiz, usul nedir "biliriz. Ama sizi divandan önce görmek icabederdi. Maruzatımız mühimdir. Hani söylemek ayıptır, ufak bir hizmette bulunmak istedik. Lala Mustafa Paşa kardeşiniz...

!Sokullu, heyecanla Ali'nin sözlerini kesti:

— Lala Mustafa Paşa ne eder?

— Dün gece Naksos Dukası Nassi'nin ziyafetine giden, vezir Lala Mustafa Paşa'ydı.

(1) Zal Mahmut Pasa, Şehzade Sultan Mustafa'yı çadırında boğan meşhur Zal Mahmut Ağa'dır. On bes yıl içinde vezir olmuştur.

— Nereden bilirsiniz?

— Onu İstanbul'dan Galata'ya kayıkla biz götürdük.

Sokullu Mehmet Paşa, utanmasa Çal Ali'nin boynuna sarılıp ga•pur şupur öpecekti İşte hizmet bu demektir. Neden onları Rodos'dan getirmek aklına gelmemiştir. Neden daha önce hazreti padişaha arzleyip aflama dair ferman almamıştı? Neden Piyâle Paşa, «Kadırgalı ve arkadaşları kullarınız, Rodos ceziresinde sıkıntı çeker-lermiş» dediği zaman ilgisini esirgemiştir?

— İstanbul'a ne zaman geldiniz?

— İki gün olur.

— Meraktan çatlarız, ne durursuz, hikâye eyleyin.

Çal Ali anlatmağa başlamıştı. Rodos'dan gelen tüccar gemisi yolcularını Galata'ya çıkarmıştı. Sahile ayak bastıkları zaman gözlerine ilk çarpan şey meyhaneler olmuştu. Demek şehriyari cedit, babası zamanında konan içki yasağını kaldırmıştı (1). Kul kusursuz olmaz derler, şarabı severlerdi. Hem eski günleri yâdetmek, hem de kan-şansız görüşensiz ağız tadıyla bir iki desti şarap devirmek hiç de fena !lmıyacaktı. Akşama daha hayli zaman vardı. Nasıl olsa, kayıkla İstanbul'a geçerler, hava kararmadan bir hana misafir olurlardı. İlk uğrayacakları Ağırnaslı Sinan'dı (2). Bu eski arkadaşlarını çok görecekleri gelmişti. Sonra Veziriazam Paşa'nın elini öpeceklerdi.

Yolda ahbab oldukları Hüseyin ve Ahmet adlarında iki denizciyi "beraberlerine alarak meyhanelerden birine girmişlerdi. Hava serince olduğundan meyhane kalabalıktı. Peykelerin önüne çekilmiş alçak mermer masaların üstleri şarap destileri ile dolmuştu. Etrafa şöyle bir göz gezdirmişler, fakat müşterilerden hiçbirini tanıyamamışlardı. Masalardan birine geçmişler, daha ziyade matrut papazlara benzeyen meyhaneciye iki desti şarap getirmesini emretmişlerdi. İlk tasları yuvarladıktan sonra konuşmağa başlamışlardı. O eski ve mesut günlerin hayali gözlerinin önüne gelmişti. Neydi o günler, Kadirga'da bir saraya benzeyen konakta akşamları yine böyle toplanırlardı. Hattâ bir defasında mekânı cennet olsun Sultan Süleyman Hân'ın da bu konağa şeref verdiğini gözleri ile görmüşlerdi. Bu bina vaktiyle Yavuz Sultan Selim tarafından babalarına ihsan edilmişti (3). Sokullu Mehmet Paşa, hikâyenin burasında Çal Ali'nin sözünü kesti:

— Pek gerilere gidersiz Ali. Hele sadede gel.

Çal Ali mahcup olmuştu, öyle ya, bunların konuyla ne ilgisi vardı? Sözlerine devam etti:

(1) İkinci Selim, tahta cülusunun ilk Ramazan bayramında yani 11 nisan 1567'de içki yasağını kaldırmıştır.

(2) Mimar ve Mühendis Koca Sinan.

(3) Yavuz Sultan Selim Ağılıyor! adlı romanımızda bu olayın hikâyesi vardır.

24 SULTANLARIN AŞKI

Türk olduklarını belli etmemek için Rumca konuşuyorlardı. Hani gündüz vakti meyhaneye girmek pek âdaba uygun değildi de ondan huna lüzum görmüşlerdi. İtalyancadan tutun da Ermeniceye kadar her lisan konuşuluyordu. Çünkü müşterilerin hemen hepsi tüccar gemileri ile gelmiş yabancı denizcilerdi. Fakat biraz sonra bu tahminlerinde yanılmışlardı. Hemen yanlarındaki masada İspanyolca görüşen iki kişi Türkçeye başlamışlardı. İlk önce ilgilenmek istememişler, fakat sık sık Nassi'nin adı geçmeğe başlayınca ister istemez derhal kulak kabartmışlardı. Nassi'nin ne düzenbaz bir adam olduğunu herkes gibi onlar da

biliyorlardı. Hele veziriazam ile Lala Mustafa Paşa'dan söz açılınca, büsbütün kulak kesilmişlerdi. Ama bunu belli etmemişlerdi. Sokulluc Mehmet Paşa meraklanıyordu:

- Bizden mi bahsederlerdi?
- Evet efendimiz.
- Ne derlermiş?
- Arzederim, devletlûm.

Nassi'nin evinde büyük bir ziyaret hazırlanmış. Mutemedi Cafer Ağa onlara her ne kadar bir şey söylemek istememiş ama, onlar duymuşlar. Ziyafete Lala Mustafa Paşa davetliymiş, yarın akşam paşa'ya almak üzere kayıkla İstanbul'a inceklermiş. Bu ziyafetin gizli tutulmasına sebep veziriazam imiş, çünkü ondan korkmuyorlarmış. So-kullu sabırsızlanıyordu:

- Sonra, sonra?
- Sonra efendimiz, nerede ise akşam olacaktı, meyhaneden çıktık, iki denizci arkadaşı da alarak kayıkla İstanbul'a geçtik.

Çal Ali burada biraz durdu. Hikâyenin bundan sonraki kısmı daha önemliydi. Fakat uzun uzadıya anlatırsa kendilerini methetmiş olacaktı.

— Ali durma, tiz söyle. Nassi'nin kayıkçılarının yerine nasıl geçtiniz? Bize sık sık sual eyletme. Çal Ali, çarnâçar devam etti. İstanbul'a gelir gelmez bir hana yerleşmişlerdi. Oturup konuşmuşlar, Nassi ile Lala Mustafa Paşa'nın böyle gizlice buluşmasına mâna verememişler, sonra davetli geçekten Lala Mustafa Paşa mıdır, diye şüpheye düşmüşlerdi. Bu işin tahkikini kendi kendilerine üzerlerine almışlardı.

- Buna neden lüzum gördünüz? "
- Size olan sadakatimizden efendimiz.
- Berhudar ol Ali.

Ertesi günü hava kararmadan sahile gelmişlerdi. Biraz sonra meyhanede gördükleri kayıkçılar ufak bir sandalla iskeleye yanaşmışlardı. Bunu fırsat bilerek derhal üzerlerine atılmışlar, biraz tartakladıktan sonra, o civarda evvelden peyledikleri metruk bir eve hapsetmiş* lerdı. Üç kişi evde muhafız olarak kalmış, Çal Ali ile bir arkadaşı sandala oturup misafiri gözlemeğe başlamışlardı. Nihayet Lala Mus-

SULTANLARIN AŞKI

25

tafa Paşa bir gemici elbisesi ile sökün etmişti. Yanında kâtibi ve mutemedi Âli vardı. Âli Efendi, kayığa yanaşarak Nassi'nin emriyle mi geldiklerini sormuş, evet cevabı alınca paşa binmiş, Âli de geriye dönmüştü.

— Yolda hiçbir şey konuşmadık. Fakat Galata'ya yaklaştığımız zaman dayanamadım, «Güle güle paşa hazretleri. İnşallah bir iyice eğlenirsiniz» dedim. Birdenbire sarsıldı, fakat cevap vermedi.

— Seni tanımadı mı?

— Tanıyamadı, çünkü kulunuzu altı yedi yıl evvel birkaç defa görmüştü ama, o zaman sakalımız yoktu.

Sokullu memnundu. Adeta gözlerinin içi gülüyordu. Her şeyi vaktinden önce öğrenmişti. Lala Mustafa Paşa da, Nassi de kolay kolay elinden kurtulamazdı. Her halde bu iki haris adam Kıbrıs meselesini konuşmuşlar, padişahı sefere ikna için tedbirler almışlardı. Henüz Yemen seferi sonuçlanmadan yeni bir harp açmak doğru muydu?

Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarına tekrar iltifatta bulundu.

— Memnun oldum, sadakat budur, Rodos'a dönmeyiniz, İstanbul'da münasip bir hane tedarik eyleyin, çoluk çocuğunuzu adadan getirtin. Korkman, başınız muhatarada değildir. Akçece fikdanınız varsa elbet bir çaresin buluruz.

Veziriazam bu sözleri ile aynı zamanda ruhsat vermiş oluyordu. Fakat maruzatları henüz bitmemişti. En önemli haberi en sona saklamışlardı. Bu sefer sözü Kadirgalı Hasan aldı:

— Af buyurunuz efendimiz, biz o gece tekrar Galata'ya gittik gizlice Nassi'nin konağı civarında dolaştık. Bir de ne görelim?

— Ne gördünüz?

• — Şehriyarı cedid efendimiz de Nassi kulunuza şeref verirler. Sokullu şaşırmişti.

— Neler söylersiz?

— Billâh hilafımız yoktur, devletlûm.

Koskoca bir padişah, gece yarısı ne idüğü belirsiz bir adamın evine-nasıl giderdi?

— Hayret, hayret! diye söylendi.

Sokullu Mehmet Paşa, padişahın huzuruna çıktığı zaman heyecanlı görünüyordu, fakat bunu belli etmemeğe çalışıyordu. Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarına izin verdikten sonra doğrudan sarayın yolu-mı tutmuştu. Saraydan içeri girdiği zaman Lala Mustafa Paşa'nın kendisini beklediğini haber vermişlerdi.

Sokulu bundan büsbütün alınmış

— Ne istermiş?

Diye sormuş, fakat cevabı bile beklemeden yürüyüp gitmişti. Sultan İkinci Selim, vezirini derhal kabul etmiş, her zamanki gibi

SULTANLARIN AŞKI

SULTANLARIN AŞKI

27

'26

mur ve mest haliyle iltifatlarda bulunmuş, eteklerini öpmek için yere eğilen damadını omuzundan tutarak kaldırmıştı:

— İnşallah hayırlı haberler getirdin, Lala?

Demişti. Sokullu konuya nereden gireceğini ve efendisini darıltmadan Lala Mustafa Paşa'yı nasıl yere vuracağını hesaplarken, hünkâr

^âaha önce davranmıştı:

— Dün gece tebdil çıkmıştık. Sükûn ve asayişin mahfuz olduğunu gördük, ne hırsız ve ne de ehlikesat var. Berhudar ol lala, mührümüz sende kaldıkça gam yemeyiz.

— Her şey efendimizin sayesinde. Bendeniz âciz bir kulunu-zum, emir buyursaydım da aranızdan gelmek şerefini kazansaydım.

Selim, hafifçe güldü, zeki vezirinin bir şeyler bildiğini farkettiler.

— Seni zahmete sokmadık. Hele otur lala, müşavere etmek isterim.

Sokullu, efendisinin bu fevkalâde iltifatı karşısında âdeta bütün söyleyeceklerini unutmuştu. Yer öptü.

— Padişahım, kul oturmaz, haddini bilmelidir.

— Sen bizim damadımız, sevgili lalamız. Ayak üzere durma Veziriazam, padişahım neden bunlara lüzum gördüğünü bir türlü anlayamıyordu. Acaba kendisinden yapamıyacağı bir iş istiyordu da, yumuşatmağa mı çalışıyordu?

— Kulunuzu ihya edersiniz. Baha biçilmez iltifatlara gark eylersiniz.

— Senden bir ricam var, lala?

İşte bir bu eksikti. Padişahların kullarına rica ettiğini ilk kez duyuyordu. Acaba çok mu fazla mestti, yoksa kendisiyle istihza mı

•eyliyordu ?

— Padişahlar kullarına rica etmezler efendimiz. Ferman sizindir,

— Ricam budur ki, Lala Mustafa sadık ve emektar kulumuzdur. Kendisini kubbe veziri etmek isterim. Sokullu Mehmet Paşa beyninden vurulmuşa dönmüştü. Korktuğu "başına geliyordu. Felâketini istediği adam saadete kavuşuyor, tekrar itibar kazanarak karşısına çıkıyordu. Aralarındaki mücadele zannettiği kadar kolay olmayacaktı. Çünkü Mustafa Paşa'yı tatmine imkân yoktu. Yarın öbür gün altıncı vezirliği kâfi bulmıyacaktı ve divanda diğer vezirlerin ayaklarını kaydırmak için türlü tezvirlere, entirikala-ra başvuracaktı. Neler neler isteyecekti. Mührü hümâyunda bile gözü vardı. Mesele anlaşılıyordu. Bu karar dün gece Nassi'nin evinde verilmişti. Hünkârın fazla içkili bir zamanından istifade edilmişti. "Fakat ferman padişahındı, ne diyebilirdi? Çaresiz:

— Emir, padişahındır.

Dedi. Ancak bunu o tarzda söylemişti ki, Mustafa Paşa'ya olan İğbirarını anlamak mümkündü. Sultan İkinci Selim yerinden hafifçe kalktı:

— Ne o lala, memnun görünmezsin. Mustafa sana bir huysuzluk jnu etti?

—! Hayır efendimiz, tayinde isabet buyurdunuz. Mührü hümâyununuzu taşıyan bir kulunuza kim huysuzluk edebilir?

Padişah ile veziri sanki birbirlerinin içini okuyorlar, ne düşündüklerini bir eksiksiz biliyorlardı. Sokullu etek öpüp ruhsat aldıktan sonra huzurdan çıktı. Divanı hümâyuna geldi. Mutad törenle karşılandı. Lala Paşa da orada idi. Yerlere kadar eğilmişti.

— Allah ömr-ü afiyetinizi müzdeda buyursun.

Sokullu, bu riyakâr vezire elini istemeye istemeye uzattı. Mustafa da öptü.

— Sadık bendenizim, efendimiz.

Diye tekrar yıldı. Sadrâzam, padişahın fermanını söyledi. Altı»- i «i vezir olduğunu müjdeledi. Yalnız bu müjde pek manalı kaçmıştı.

— Saadetlû padişah seni veziri sâdis etti.

Bununla şunu anlatmak istiyordu ki, bu teklifte kendisinin asla rızası yoktu. Mecbur olduğu için kabul etmişti. Divanda mevkiinde oturmasına izin verdi. Fakat müzakerelerde ne fikrini sordu, ne de söze karıştırdı. Divan dağıldıktan sonra sarayına dönerken de taşı gediğine koydu:

— Nassi ile pek ahbab imişsiniz.

Mustafa Paşa, hiç beklemediği bir anda gelen bu tarize nasıl mukabele edeceğini şaşırmişti. Sokullu, Mustafa'nın cevap vermesine imkân bırakmadı. Vakur adımlarla yürüdü. Bugünlük bu kadar kâfi idi. Aylar geçti. Venedik ile anlaşmazlığa düşmek istemiyen Sokullu Mehmet Paşa, yalnız başına kalmıştı. En yakın adamları bile artık bu fikrini kabul etmiyorlardı. Piyâle ve Lala Mustafa Paşa'larla Portekizli Nassi'nin müşterek gayretleri semeresini vermiş, geniş bir taraftar zümresi toplamışlardı. Bizzat padişah da bu safta yer almıştı. Çünkü Kıbrıs seferini şehzadeligi zamanından beri arzuluyordu (1). Tahta çıktuktan sonra da birkaç defa:

— Bu cezirenin fethi bize müesser olacaktır.

Demiş, fakat Sokullu ortaya ikna edici gibi görünen sakıncalar atılıştı. Ama şimdi bütün bu sakıncalar ortadan kalkmıştı. Serhad boylarından sükûn, hüküm sürüyordu. İran ile anlaşmazlığımız yoktu. 17 gubat 1568 de Edirne'de Avusturya ile sekiz yıllık bir barış antlaşması imzalanmış, Sigetvar seferiyle bozulan ilişkiler düzelmiş, pürüzler kalmamıştı. Bütün hâdiseler Sokullu'yu haksız çıkarıyordu.

U) Mustafa Efendi; Tarihi Selânikî. sahife 100.

23

SULTANLARIN ASKI

Yemen seferi lehimize geliyor, Sinan Paşa, zaferden zafere koşuyordu. Bu kıtanın fethi tamamlanmak üzereydi. Gerek kara ordusu ve gerekse donanma mükemmel bir durumda bulunuyordu. Kanunî Sultan Süleyman ile beraber cenk meydanlarında şan veren, gün görmüş eski paşalar yeni bir savaş sabırsızlıkla bekliyorlar:

— Sokullu, cennetmekân Sultan Süleyman Han'ın açtığı fetih yollarını kapamak ister. Elbette rızamız yoktur.

Diyorlardı. Yavaş yavaş:

— Kıbrıslı Korsanlar, Müslüman gemilerine saldırırlar, vezir mü-dahale etmez, küf farın cezasını vermez. Bu ne iştir?

Gibi itham edici sözler de halk ve asker arasında yayılmağa başlamıştı. Kıbrıs'ın Osmanlılar elinde bulunması münakaşa götürmez bir zaruretti. Bu ada düşmanlarımız elinde buldukça, deniz yollarımızın emniyette olduğunu söyleyemedik. İstanbul, Anadolu, Suriye ve Mısır sahilleri arasında sefer yapan yolcu, ticaret ve hacı gemileri her zaman tehlike ile karşı karşıya kalıyorlardı, Kıbrıs korsanlarının veyahut bu adanın limanlarında üslenen diğer Hıristiyan korsanlarının hücumlarına maruz kalan Müslüman gemilerindeki mallara el konuluyor, yolcular esir edilip zindanlara atılıyor, kadınlar ve kızlar esir pazarlarında haraç mezat satılıyor. Protestolar sonuçsuz kalıyor, Venedikliler baskınların Maltalılar tarafından yapıldığını ileri sürerek işin içinden sıyrılmaya bakıyorlardı. Hiçbir tedbir almıyorlardı. Aksine korsanları destekliyorlardı. Diğer taraftan aramızdaki barış antlaşma-nasına sadık kalmıyorlar, Dalmaçya sınırında saldırılarını artırıyor-lardı. Bu böyle ne zamana kadar sürüp gidecekti? Bir gün padişah So-

kulluya:

—! Baka lala, Venedikliler, sözlerine sadık değildir. Yaptıklarını bil-lâh yanlarına komam.

Demiş, bunun üzerine veziriazam saldırılara bir son verilmesini ihtar için tercüman, Mahmud'u Venedik'e göndermişti (1). Mahmut bir başarı elde edememiş, boş laf ve vaatlerle oyalanmış, sonra da İstanbul'a iade edilmişti. Bu hadise Sokullu için büyük bir darbe olmuştu. Lala Mustafa Paşa, eski itibarını tekrar kazanmıştı. Padişahın özel meclislerinde bulunuyor*, Boğiazicî gezintilerine katılıyordu. Piyâl© Paşa ile aralarında su sızmiyordu. Konuştukları başlıca mevzu Kıbrıs oluyordu.

Sokullu Mehmet Paşa, rakiplerinin günden güne kuvvetlendiğini görüyor, müteessir oluyordu. Ne çare ki, elinde bir şey yoktu. Bununla beraber bütün hareketlerini gizlice kontrol ettiriyordu. Bu işe Ka-dirgalı Hasan ve arkadaşlarını memur etmişti. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları Sokullu'nun sayesinde affa mazhar olmuşlar, yine Kadir-ga'da büyükçe bir ev satın alarak Rodos'daki ailelerini getirtmişlerdi. Sadakatle çalışıyorlardı. Fakat onlar da Kıbrıs seferini istiyorlardı, gıgetvar'dan sonra kınlarına girmiş olan kılıçlarını düşman başlan üzerinde dolaştırmağa can atıyorlardı. Ne yazık ki, hislerini efendilerine açanıyorlardı. Lala Mustafa Paşa'nın safında bulunmak kendilerine, çok ağır geliyordu. Bu adamı hiç, ama hiç sevmiyorlardı. Lala paşa'nın bunların İstanbul'a geldiğinden henüz haberi yoktu. Bir gün veziriazamı çileden çıkararak çok garip bir hâdiseye olmuştu. Ara sıra geceleri tebdil çıkararak Nassi'nin Galata'daki konağına uğrayıp Kıbrıs şarapları ile mest olan Sultan Selim, içkiyi biraz fazlaca kaçırdığı bir sırada belki de lâtife olsun diye Nassi'ye:

— Kıbrıs adasının krallığını sana ihsan ettim. Demişti. Bunu ciddî sanan Nassi, hemen ertesi günü evinin kapışma «Kıbrıs Kralı Jozef» levhasını astırmış, utanmadan Kıbrıs hükümetinin armasını da üzerine koymuştu (1). O civardan gelen geçen herkes hayretler içinde kalıyor, Galata'da toplanmış olan yabancı

casuslar da bunu bir an önce memleketlerine bildirmek için acele yol hazırlıkları görüyorlardı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları herkesten fazla şaşırılmışlar, soluğu derhal veziriazamın sarayında alarak hâdiseyi olduğu gibi anlatmışlardı. Sokullu hiddetle yerinden fırlamış:

— Siz ne söylersiz, bizimle istihza mı edersiz?

Diye bağırmişti. Zavallı Kadırgalı Hasan ezilip, büzülmüş;

— Billâh hilaf söylemeyiz. Vezir ile istihza ne haddimize, biz kimiz ki, buna cüret edelim?

Cümlesiyle teminat vermişti. Sokullu Mehmet Paşa, «akalım yo-
lacakmış gibi karıştırmıştı:

— Vay melun vay, nice işler yapar!

Artık bu rezalete tahammül edemezdi. Padişahla her şeyi açıkça konuşacak, şeref ve haysiyetini ayaklar altına aldirmayacaktı. Bir kere halk nazarında düşerse, bir daha ağziyle kuş tutsa kendisini to-
parlayamazdı.

Kanunî Sultan Süleyman gibi cihanı titreten bir padişaha hizmet etmişti. Böyle uygunsuz bir işe rastladığını hatırlayamıyordu. En küçük meselelerde bile mütalaası alındığı olurdu. Şimdi ise, içki ve sefahatten başka bir şey düşünmeyen mest bir padişahın âdeta oyunağı oluyordu. Halk ve asker kimbilir neler, neler söyleyecekti? Divanı hümâyunda vezirlerin yüzüne nasıl bakacaktı? Kıbrıs fethedilmediği gibi henüz sefer de kararlaştırılmış değildi. Bunda rızası da yoktu. Fethedilmiş olsaydı bile, bunca insan kaybına mal olacak koskoca bir adayı Portekizli bir Yahudiye mi verecekti? Ellerini başı arasına aldı. — Yarabbim, bana o günleri gösterme!

Diye inledi. Kadırgalı Hasan mağnır vezirin bu perişan halini görünce dayanamamıştı.

(1) Hammer, cilt 6. sahife 242.

(1) Avusturya!. d'Estenbek Rym'in raporu.

Hammer, cilt 6, sahife 245.

30

SULTANLARIN AŞKI

— Ne elem çekersiz efendimiz? Gidip levhayı indirelim. İsterseniz: armayı da Nassi'nin başında parçalayalım.

— Bilirim yaparsız. Ama sonu iyi gelmez. Gazabı şahaneye uğ-
rarsız. Size yazık olur.

Sokullu bu riyasız ve candan insanlara dertlerini dökebilirdi:

— Söyleyin. Siz cennetmekân Sultan Süleyman Hân'in en yakın kullarıydınız, merhum İjangi vezirine böyle nalâyık muameleyi reva görmüşür? Bu gibi toprak ihsanlarında bulunmuş mudur?

Ben gam çekmem de kim çeker?

— Gerçek söylersiz, efendimiz.

— Gerçek söylerim ya, siz bile sanırsınız ki, vezir Venedik il& sulh üzere kalmak, İstanbul'da oturup keyfine bakmak ister. Hâşâ, aklımız başımızdadır. Seferin de yolu ve sırası vardır. Elbet bir gün Kıbrıs'ın fethi müyesser olacaktır. Küffarın yaptıklarım yanına mı bırakacağız? Nusret sabır iledir. Beni şimdi anlarsız değil mi?

Kadırgalı Hasan ve arkadaşları hem memnun ve hem de müte* essirdiler. Sokullu cenkten kaçan adam değildi. Demek sırasını ve zamanını bekliyordu.

Veziriazam Mehmet Paşa doğruca saraya gitti. Yolda iken Venedikli Abdullah koşa koşa yanma gelmiş, Lala Mustafa Paşa'mn Müftü. Hoca Ebüssuud Efendi'yi ziyaret edip saatlerce kaldığını, bilâhare Pi-yâle Paşa'mn da konağa geldiğini haber vermişti. Bu haber vezirin, büsbütün canım sıkılmıştı. Müftü ile eski bir hukuku vardı. Bu muhterem zatla' aralarında en ufak bir anlaşmazlık bile olmamış, kendisin© saygıdan başka bir şey yapmamıştı. Ne çare ki, o da düşmanları ile beraber olmuştu.

— Bütün dostlarımız, bize yüz çevirir.

Diye hayıflandı. Huzuru hümâyuna girmeden önce eski dostu Ataullah Efendi ile görüşmek istedi. Acaba o da mı Lala Mustafa Paşa'mn tarafına geçmişti? Değerli bir bilgin olan Ataullah Efendi, padişahın şehzadeligindenberi hocasıydı. Hünkâr kimseye göstermediği itibarı ona gösterirdi. Huzura kabulü sırasında ayağa kalktığı bile olurdu. Hoca, >veziri güler yüzle karşılamıştı.

Sokullu derdini ona da açmıştı. Uzun uzun içini dökmüş:

— Söyle Efendi demişti. Vezirlik bu mudur? Halk nazarında bir akçalık itibarımız kalmadı. Mührü sahibine iadeye geldik.

Ataullah Efendi:

— Zinhar böyle şey yapayım demeyin, padişahımız müteessir olurlar,

Deyince bu sefer sormuştu:

— Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?

— Her şey düzelir, mührü kafiyen bırakma, Devletli Osmaniye-nin mehillerin eline düşmesine imkân, verirsin. Sonra kıyamete kadar vebalden kurtulamazsın.

S U LİV AJN JLAK1JN

Hocanın hakkı vardı. Bu devleti Lala Mustafa Paşa gibi bir hi-lekâr mı idare edecekti?

— Hakkın var efendi. Sonra ilâve etmişti:

— Müftü Ebüssuud hazretleri de bizimle uğraşmış, ona ne ettik bilemem. Piyâle ile Lala Mustafa Paşa'yı celbeyleyip müşaverelerde bulunmuş. Lehimizde olmasa gerek.

Ataullah Efendi hazır söz müftüden açılmış iken onu yermeyi unutmamıştı.

— Ah o müftü her şeye karışır, senin dostun değildir. Hazer et. Efendimize söyle böyle işlere karışmasın.

Sokullu, hocanın bu ithamına ehemmiyet vermedi. Çünkü Ataullah ile müftünün arası ötedenberi açıldı (1). Daima onun aleyhinde bulunurdu. Hocadan ayrıldıktan sonra huzuru hümâyuna dahil oldu. Sultan İkinci Selim:

— Eyü geldin, biz de seni gözlerdik, lala.

Diye vezirini buyur etti. Sokullu yer öperek birkaç adım geri çekildi.

Hünkâr, damadının müteessir olduğunu yüzünden anlamıştı.

— Benzin uçmuş lala. Ne gamın var?

, Sokullu, ufak bir tereddüt devresi

geçirmişti:

— Sayenizde ne gamımız olacak sultanım?

Diye söze başladı. Nassi'nin evinin kapısına koyduğu lavha ve* arma meselesini açtı. Bu olayın halk arasında iyi karşılanmadığını, bu yüzden itibarının sarsıldığını, bunca yıldır hanedana sadakatle hizmet ettiğini ve hizmette devam eyliyeceğini, ancak yüreği kan ağladığını söyledi. Sultan Selim, kahkahalarla gülmeğe başladı.

— Nassi Kral mı olmuş?

— Evet efendimiz.

Selim, hâlâ gülüyordu. Sokullu şaşırılmıştı. Bu, gülünecek değil, ağlanacak haldi. Yoksa padişahın yüreği taştan mı, demirden miydi? Gözleri dolu dolu oldu, dokunsalar ağlıyacaktı. En önemli meseleyi arz ediyordu. Fakat hünkâr oralı bile olmuyordu.

— Padişahım, bir kusurumuz mu oldu? İnayet buyurun.

— Yok lala, yanlış anlarsın. Biz lâtife etmiştik. Nassi kulumuz? sahihe almıştır. Ona gülerim, hanesine levha koymakla insan kral olur mu?

Sokullu'nun yüreğine soğuk su serpilmişti. Daha önce neden bunu akıl edememiş, buralara kadar gelmişti? Öyle ya insan kapısına kral diye yazmakla kral olabilir miydi?

Sultan Selim, şimdi ciddî bir tavır takınmıştı:

— Baka paşa, biz binlerce asker kulumuzun kanı pahasına fethey-

(1) Prof. M. Cavit Baysun. Ebüssuud, İslâm Ansk. cilt 4, sahife 93.

32 SULTANLARIN AŞKI

îyeceğimiz bir adayı başkasına devredecek kadar sabi değiliz. Aklından böyle şeyleri çıkar. Seninle müşavere etmeden bir karar almayız. Ama senden de bir ricam var.

— Padişahlar emrederler sultanım.

Sultan Selim bütün bu iltifatlardan sonra sözü Kıbrıs sorununa getirmişti. Adanın Müslümanların bağrında daima bir hançer olduğunu söylüyor, şehzadeliğindenberi tasarladığı bu sefere bir an önce başlanmasını istiyordu.

— Her zaman sırası henüz gelmemiştir deyû müşküller çıkarırsın. Sağlığımızda cezirenin fethini görmeği murad ederiz. Piyâle ile Lala Mustafa Paşa kullarım, seferin zaferle hitam pezîr olacağından asla Şüphe etmezler.

— Allah size uzun ömür versin efendimiz.

— Yok lala, öyle söyleme, emanetimizi Hakka ne zaman ve nerede teslim eyliyeceğimizi kimse bilmez. Bu işi neticelendirmek lâzımdır, muradım ve kararım budur. Tedbir ne ise al.

Sokullu'nun korktuğu başına gelmişti. Padişahı kararından vazgeçirmek mümkün değildi.

— Henüz Yemen, seferi ikmal edilmedi sultanım, Venedik ile ihtilâfımız harbe müncer olacak derecede değildir. İnşallah cezirenin fethi yine zamanı saadetinizle müyesser olur.

Sultan Selim kaşlarını çattı. Vezirinin sözlerini kesti:

— Biz Kıbrıs seferini mukarrer kıldık. Varın divan eyleyin. Vezirlerin de mütalâasını alın.

Müşavereyi Kasr-ı adil'den dinleyeceğiz.

Sokullu daha ileriye gidemezdi. Lala Mustafa Paşa ile Piyâle'nin padişahı ikna ettikleri aşikârdı. Artık ne söylese boştu. Padişahın gazabını üzerine çekmekten başka bir işe yaramazdı.

— Emriniz başım üstüne, sultanım. Deyip ruhsat aldı, huzurdan çıktı.

Ertesi günü divan vardı. Sokullu sabah namazını kılmış, davete intizar ediyordu. Biraz sonra Cebeci çavuşu gelerek divan âzalarının tamam olduğunu haber vermişti. Maiyet halkı da hazırды. Yola düştü. Bâb-ı hümâyunda törenle karşılanmıştı. Divanı hümâyuna girdiği zaman üyelerin hepsi ayağa kalkmış ve kendisini selâmlamıştı. — Sabahlarınız hayır olsun!

Diyerek sedirine oturmuştu. Sağ tarafında kidem sırasıyla kubbe vezirleri yer almıştı. Sol tarafında da Rumeli ve Anadolu kazaskerleri vardı, nişancı, sadrâzâmın sağ ilerisindeki cenahta ve defterdar da sol ileri cenahta oturmuşlardı. Sokullu, azaları şöyle bir süzmüş ve Piyâle ile Lala Mustafa Paşa'ya acı bir tebessümle bakmıştı. İlk hamlede onların maneviyatlarını kırmak istiyordu. Bu sırada arkasında hafif bir gürültü olmuştu. Anlaşılan padişah da divan müzakerelerini dinlemek üzere Kasr-ı adil'e gelmişti. Kasr-ı adil denilen yere veziriazam ve vezirlerin oturdukları mahallin üstündeki demir parmaklık-

3x ve siyah perdeli penceresi olan bir köşktü. Divana bakan bu köşke haremi hümâyun dairesinden girilirdi. Padişahlar bizzat idareyi ter-Kettikten sonra burada kendilerini göstermeden müzakereleri izlerlerdi. <1). Sokullu toplantıyı açtı.

— Padişah-ı zaman ve Hüdavendigârı Âlişan, Kıbrıs'a sefer icrası için divanı hümâyuna dahil olan kullarından mütalaa sorar, meşveret yapılmasını irade eder. Fikriniz nedir, açıkça söyleyin. Lala Mustafa Paşa:

— Hazreti padişahın her sözünde bir keramet vardır. Eğer seferi mukarrer kılmışlar ise isabet ondadır. Biz kulları can ve baş ile bu iradeyi yerine getirmekle mükellefiz.

Diye söze başlamış ve Kıbrıs seferinin muhakkak yapılması üzerinde durmuş, seferin serdarlığı kendisine verilirse, adanın fethi sorumluluğunu memnuniyetle üzerime alacağını ve inşallah zaferle döneceğini bildirmişti. İkinci sözü Üçüncü Vezir Piyâle Paşa almış ve Mustafa Paşa'yı destekliyerek bu seferde donanmaya kumanda edebileceğini, her ne kadar rütbesi Mustafa'dan yüksek ise de sırf hazreti padişahın iradesini yerine getirmek maksadiyle cnun emrine bile gireceğini ifade etmişti. Sokullu Mehmet Paşa, rakiplerinin pek iyi hazırlanmış olduklarını görüyordu. Diğer vezirler de aşağı yukarı aynı mütalâada bulunmuşlardı. Defterdar Mehmet Çelebi orduyu iâşeye âmâde olduğunu ileri sürüyordu. Her şey tamamdı, yalnız bir mesele kalmıştı, o da Venedik ile bir barış anlaşması imzalamış bulunduğumuzdan seferin şer'an caiz olup olmadığıydı. Buna ancak Müftü Ebussuut Efendi cevap verebilirdi. Müftü, sadrâzâmın kâtibi Feridun Bey (2) tarafından divanı hümâyuna davet olundu. Lala Mustafa Paşa ile Piyâle daha dün Efendi ile görüşmüşler ve onun da muvafakatini almışlardı. Artık zafer kendi ta-raflarmdaydı.

Ebussuut Efendi divan üyeleri araftından saygıarla karşılandı. Ebussuut bilgili, zeki ve vakur bir din âlimiydi. Ağzından her çıkan söz bir hikmet addedilirdi. Kanunî Sultan Süleyman bu ihtiyar hocaya çok itibar etmişti. Önemli sorunlarda onun da reyine muhakkak surette müracaat ederdi. Sokullu:

— Divanımıza şeref verdiniz. Buyurun oturun.

Diyerek hocaya yer gösterdi. Ebüssuut Efendi kazaskerlerin üzerinde bir yere oturdu. Vezîâzam, divan müzakerelerinde beliren fikri veciz bir şekilde özetledi Devlet büyükleri ittifakla Kıbrıs adasının fethini istiyordu. Padişah hazretleri esasen bu seferi mukarrer kılmıştı.

— Efendi hazretleri, böyle bir sefer ger'an caiz midir?

(1) Prof. Uzonçarşih, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı, sa-Mie 37.

(2) Münşeâtı Selâtin adlı eserin yazarı Feridun Bey.

Sultanların Askı — F. 3

34: auuı mıw«--- -

Ebüssuut bu soruyu cevaplandırdı. Her kelimenin üzerinde durarak ve her kelimeyi tartarak düşüncelerini açıkladı. Tarihten misaller getirdi. Kıbrıs'ın fethi şer'an da caizdi. Bu ada vaktiyle Müslümanların; elindeydi. İki yüz bu kadar yıl onların elinde kalmıştı. Bilâhare Hıristiyanların istilâsına uğramıştı. Kâfir, İslâmın bütün medrese, mescit ve camilerini harap etmişti. Elindeki ahitname hazreti padişahın sefer a<r masına engel olamazdı. Sonra küffar ahitlerinde sadık değildi ve hiçbir zaman sadakat göstermemişti. Hoca o kadar tatlı konuşuyordu ki, koca divanda çıt çıkmıyordu. Sözlerine şöyle devam etti:

— Cennetmekân Sultan Murad Hanı Sâni bundan bir buçuk asır önce Segedin'de küffar ile bir sulh ahitnamesi imzalamıştı (1). O zaman Hıristiyan murahhasları bu ahde vefa göstereceklerini İncil üzerine yemin ile teyit etmişlerdi. Hazreti Murat tahtı oğluna bırakıp Manisa'ya çekilmişti. Fakat üzerinden on gün geçmeden Papa vekili Kardinal Julye'in ısrarı ile musalâhayı fesheyleyip serhadde yürümüşlerdi.

Lala Mustafa Paşa'nın etekleri Zîl çalışıyordu. Hoca'ya biraz daha yaranmak için:

— Çok şeyler bilirsin, hoca hazretleri. Bizleri tenvir buyurdunuz. Ebüssuut bu riyakârca sözlerden hoşlanmadığını anlatmak mak-

sadiyle cevap vermedi. Daha başka misaller getirdi. Sonra Edirne'de padişahın «nâmını taşıyacak bir âbide inşa olunmakta idi. Abidenin masrafını Hıristiyanlardan almak dahi fikr-i islâma uygundu.

— Tanrı hemen fetih müyessir eylesin.

Hoca sözlerini bitirmişti. Bütün gözler Sokullu'ya çevrilmişti. Mağrur vezir bu açıklık karşısında itiraz mı edecekti? Yoksa şimdiye kadar gizli tuttuğu bazı müşkülleri mi ortaya atacaktı. Yanılmışlardı.

— Divanımız, padişahımız efendimizin irşatları ile Kıbrıs seferini mütalâa eylemiş, şer'an da caiz olduğunu müftü efendi hazretlerinin ikrar buyurmaları üzerine seferin yapılmasını kabul etmiştir.

Bununla beraber yine emir ve ferman padişahımızdır.

Sokullu sözlerini bitirir bitirmez, Piyâle ile Lala Mustafa Paşa göz göze gelmişlerdi. Biraz sonra divan dağılmıştı. Veziriazam kendi reyî hilâfına alınmış olan bu karardan belki müteessirdi, fakat artık yapılacak şey Lala Paşa ile Piyâle'ye müşkülât çıkarmak değil, bilâkis elinden geldiği kadar yardım ederek onların başarılarını sağlamaktı. Sefer zaferle son bulmalıydı. Onları mahvetmekten kolay bir şey yoktu. Sefer neticelenmezse ikisi de başlarını cellâdın satırından kurtaramazlardı. Bu da Sokullu'nun elindeydi. Ancak bu hareket ne devlete ve ne de padişaha karşı sadıkane bir hizmet olmazdı. Kinlerini unuttu. O kadar ki, divandan sonra iki veziri de huzuruna çağırırdı. Aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi iltifatta bulundu.

(1) 12 Temmuz 1444'de imzalanan Segedin Bang Antlaşması.

— Sizden ziyadesiyle ikdam beklerim dedi. Padişahımıza arzeyeceğim, birinizin serdar, diğerinizin de donanmayı hümâyun kumandanı olarak seferi kuşat eylemesini rica edeceğim.

Piyâle ile Mustafa Paşa saygıyla eğilmişler ve Sokullu'nun eteklerini öpmek istemişlerdi Veziriazam buna mâni olmuş, maneviyat ve güvenlerini bir kat daha artırmak için onları alınlarından öpmüştü.

— Göreyim sizi, donanmanın ve askerinin hazırlanmasında ne derece hizmet eylesiz ?

— Yardımınızdan ve hayır duanızdan bizleri eksik etmeyin, paşa baba.

Sokullu, yüreklerinde en ufak bir şüphe bırakmamak için tekrar teminat verdi:

— Merak etmeyin, ben de sizinle beraber çalışacağım. Ne eksik ise benden isteyin. Noksanların hepsini tamamlayın.

Sultan Selim de Sokullu'yu huzuruna kabul etmiş, divandaki müzakerelerin cereyan tarzından ve işin hüsnü suretle hallinden dolayı memnun kaldığını söylemişti.

Sefer hazırlıkları süratle yürüyordu. Ebüsuut efendi meşhur fetvasını vermiş, seferi şer'an caiz göstermişti (1). Fetva divanda söylediklerinin aşağı yukarı bir özeti idi. Başta Sokullu olmak üzere Piyâle ve Lala Mustafa Paşa'lar işe dört elle sarılmışlar, gecelerini gündüzlerine katarak çalışıyorlardı. Nassi her ne kadar veziriazam ile temas edemiyorsa da Lala Mustafa Paşa ile gizli gizli buluşuyor, casusları vasıtasıyla Kıbrıs'tan aldığı malûmatı muntazaman veriyordu.

Bu mülakatlar Galata'daki konakta yapılıyordu. Lala Mustafa Paşa yorgun vücudunu genç Rum dilberlerinin ağuşlarında dinlendiriyor, nefis Kıbrıs şaraplarıyla başı döndüğü zaman:

— Kıbrıs Kralı Nassi bizim iyi dostumuzdur.

Diye haris Yahudiyi pohpohluyordu. O zaman Nassi yerlere kadar eğiliyor, ciddî sandığı bu mânâsız sözlerle:

— Kral da olsam, yine sadık hizmetkârmızım.

Cevabını veriyordu. Lala Mustafa Paşa, fetih müyesser olduğu takdirde adanın Nassi'ye verilmiyeceğini pekâlâ biliyordu. Fakat böyle kurnaz bir adamın nasıl olup da asla gerçekleşmeyecek bir hayalin peşinde koştuğuna bir türlü akıl erdiremiyordu. Ziyafetlere bazan Piyâle Paşa da geliyor, o da felekten geceler çalarak eğleniyordu.

Sokullu Mehmet Paşa'nın olan bitenden haberi vardı. Galata'daki gizli buluşmaları haber almıştı'. Ancak ses çıkarmıyor, vezirlere de bir gey söylemiyordu. Çünkü sefer sırasında Nassi'den faydalanmak

I
(1) Peçevi Târihi, cilt 1, sahife 486.

36

SULTANLARIN

mümkündü. Gerek adada ve gerekse Venedik'teki hazırlıkları onun vasıtasıyla öğrenebiliyorlardı.

Nassi'nin iyi çalışan ve muvaffak olan bir casus teşkilâtı vardı. Bunu gözönünde tutan vezir, Lala Paşa'ya:

— Mümkün olduğu kadar Yahudiyi oyalayın.

Bile demişti. Mustafa Paga'yı üzen tek şey Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının İstanbul'a gelmiş olmalarıydı. Onlardan çekiniyor, Galata buluşmalarının bunlar tarafından (veziriazama bildirilmiş olmasından da şüphe ediyordu. Son zamanlarda ne ile meşgul olduklarını anlamak istemiş, bu işe kâtipi ve mutemedi Âli Çelebi'yi (1) memur etmişti. Fakat Âli, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının birkaç hafta önce İstanbul'u terk ettikleri haberini getirmişti. Acaba nereye gitmiş olabilirdi? Tahkikatını biraz daha

derinleştirmiş ve Edirne'de olduklarını öğrenmişti. Mimar Sinan ile yakın dostluklarını biliyordu. İçi biraz rahat etti.

Eski geleneklere uyularak Kıbrıs'ın Osmanlı devletine terkini istemek üzere Venedik'e bir elçi yollanmasına karar verilmiş ve bu göreve Kubat Çavuş (2) memur edilmişti. Bu zat yabancı dil bilir bir diplomattı. Kubat Çavuş'un bir gemi ile İstanbul'dan ayrıldığı gün Nassi'yi ve vezirleri telâşa düşüren garip bir hadise olmuştu. Hazreti padişah bir gün kıyafet değiştirerek Galata'daki konağa gelmiş, İtalyan dilberlerinin elinden şarap içmiş ve geç vakte kadar kalmıştı. Kızlardan bilhassa iki tanesi ile yakından ilgilenmiş onlara bol bol iltifatlarda bulunmuş ve yanı başından ayırmamıştı. Çıplak vücutlarını doya doya seyretmişti. Ayrılırken bunların haremi hümâyuna takdimini irâde eylemişti:

— Bu çiçekler sarayımızı süslerler!

Nassi, iradeyi minnet ve şükranla tebellüğ etmişti. Fakat ertesi günü kızlar birdenbire ortadan kaybolmuşlardı. Konaktan nasıl kaçtıkları ve nereye gittikleri belli değildi. Yapılan bütün araştırmalar sonuçsuz kalmıştı. Nassi perişan bir "aziyette Lala Mustafa Paşa'ya koşmuş, olayı haber vermişti:

—| Mahvolduk. Padşahımızın huzuruna çıkacak yüzümüz kalmadı. İradelerinn yerine getiremedik. Lala Mustafa Pasa:

—| Meraklanma, hazreti padişah bu kızları mest bir zamanında beğenmişlerdir. Arayıp sormazlar. Haremi hümâyun, onlar gibi yüzlerce cariye ile doludur.

(1) Ünlü Türk bilgini ve tarih yazarı Gelibolulu ÂH.

(2) Hammer, cilt 6, sahife 245.

STJLTA.NijA~K.-UN aşrı

Diye her tarafı tirtir titreyen Nassi'yi teselli etmişti. Mustafa Pa-ga'nın hakkı vardı. Hünkâr gece hoşuna gitmiş olan bu dilberleri çoktan unutmuştu. Çünkü Nurbânu Sultan, bizzat terbiye edip hazırladığı cariyelerden başkasını sevgili padişahın yatağına asla sokmazdı. Bir hükümdarın yalnız bir kadın ile vakit geçirmesine imkân olmadığını herkesten iyi kendisi bildiği için bu cariye takdimi şerefini de başkasına bırakmak istemezdi. Nassi'nin korktuğu ikinci mesele banı-başkaydı. İtalyan dilberlerinin huzurda bulunduğu sırada Kıbrıs seferine dair bazı sözler de sarfedilmişti. Eğer kaçan kızlar bunu Venedik balyozuna haber verirlerse, o zaman ne yapacaklardı? Lala Mustafa Paşa'yı da bir düşünce almıştı.

!— Bu kızlar ne zamandanberi sizin konaktadır?

— İki aydanberi efendimiz.

— Nereden aldınız?

Nassi biraz duraladı. Müslüman olmayanların cariye alamıyacağı hakkındaki hüküm son zamanlarda sıkı bir surette uygulanıyordu (1). vakia kendisi ikin mesele yoktu. Fakat nereden aldığını söylemek de nedense işine gelmedi:

— Padişahımız efendimize takdim için Naksos'dan getirtmiştim.

Halbuki Naksos'da İtalyan yoktu. Yalan söylüyordu. Bunları İstanbul'a gelen bir gemi kaptanından satın almıştı. Kaptanı eskiden tanıyordu. Birçok kirli işlerde parmağı olan dalavereci bir adamdı. Para için her şeyi yapardı. Paşayı büsbütün telâşlandırmak işine gelmiyordu. Lala Paşa:

— Sizin Cafer pek kurnaz bir adama benzer, o da bu muammayı çözemedi mi?

Diye sormuştu. Nassi'nin yüzü kıpkırmızı olmuştu.

— Cafer kulunuz İstanbul'da değil efendimiz.

— Ya nerede?

— Kıbrıs'a gitti, bilgi toplar.

Nassi yine yalan söylüyordu. Cafer Kıbrıs'ta değildi. Bununla beraber kızların firarı hâdisesi üe uzaktan ve yakından hiçbir ilgisi yoktu. Bütün şüpheler Venedik Balyozu Barbaro'nun üzerinde toplanıyordu.

Hâdisenin üzerinden birkaç gün geçmişti. Lala Mustafa Paşa'nın tahmini doğru çıkmış, Sultan İkinci Selim, Galata'daki konakta görüp beğendiği İtalyan dilberlerini ne istemiş ve ne de sordurmuştu.

(1) Bu hüküm Kanuni Sultan Süleyman zamanında 26 safer 967 (1559)'da konmngtur. XVI. yüzyılda İstanbul Hayatı, sahife 43.

Venedik Senatosunda — Piyâle Paşa'nın Şöhreti — Bir Senatörün

Evinde __ Balbo ve Güzel Barletta — Safiye Sultan'ın Macerası — İh-

tihar Amiralın Baktığı Fal — Sizin İstikbaliniz Venedik'te Değil —

Kanal Meyhanesinde __ Kaptan Mavrulis ve Arkadaşları — Venedik

Tersanesi Yanıyor — Bir Yelkenlide __ Barletta'nın Kaçırılması —

İfşa Edilen Sırlar — Donanmayı Hümâyun Sefere Çıkıyor __ Mihrimah

Sultan __ Gözleri Yıldızlar Gibi Parlayan Kız __ Bir Çeşmenin Başında — Sultan Selim'in Aşkı — Galata'da Bir Ziyafet.

Venedik senatosu, Osmanlılarla olan anlaşmazlığı görüşmek üzere sık sık toplanıyor, bu toplantılara bazan Cumhurbaşkanı Jerom Priyoli de katılıyordu. Senatörlerin çoğunluğu Türklerin yeni bir savaş istemedikleri fikrindeydi. Bunun birçok nedenleri vardı. Kanunî Sultan Süleyman'ın yerine hükümdar olan

İkinci Sultan Selim, uyuşuk bir insandı. Kendisini sefahate bırakmıştı. Babasının meziyetlerinden hiçbirine sahip değildi. Saraydaki zevk ve safa âlemlerini bırakıp sınırlarda, kan ve ateş içinde hayatını geçirmeğe razı olacağına ihtimal vermek güçtü. Osmanlı devletini müstakilen idare eden Sokullu Mehmet Paşa bang taraftarıydı ve Padişahın üzerinde nüfuzu vardı. İsteddiğini yapacak ve yaptırarak durumdaydı. Sefir olarak Venediğe gönderdiği tercüman Mahmud'un takındığı mülayim tavır da Veziriazamın barışa mütemayil olduğunu gösteriyordu.

Azınlıkta kalan senatörler bu fikre şiddetle karşıydılar. Vakıa ölüm yatağında bile zaferden ve savaştan başka bir düşüncesi olmayan Kanunî Sultan Süleyman ölmüştü, yerine geçen oğlu sefihti, harpten çekiniyordu. Fakat iş başında olan kumandanlar hâlâ Süleyman devrinin adamlarıydılar. Gün gelince bunların duruma hâkim olacağı muhakkaktı. Vezirler kadar nüfuzlu olduğu söylenen Nassi'yi gözden uzak tutmamak lâzımdı. Saraya girip çıkan bu muhteris Yahudinin padişahı mest bir zamanında yakalaması ve onu Kıbrıs seferine ikna etmesi mümkündü. Bu tezi savunanların başında bizzat Cumhurbaşkanı da vardı.

— Siz Türkleri benim kadar tanımazsınız. Osmanlı ordusu içindeki harp taraftarlarının padişahın bu uyuşukluğuna ne zamana kadar tahammül göstereceklerini kimse, hattâ sizin her zaman övdüğümüz Sokullu bile bilemez.

Diyordu. Son toplantıların birinde İstanbul'daki Venedik Balyozu Barbaro'dan yelen raporlar okunmuştu.

Bu raporlardan kesin bir ka-

SULTANLARIN AŞKI

3S

aat edilmesine imkân olmamakla beraber çok enteresan malûmat Vardı. Balyoz, Portekizli Yahudi Jozef Nassi'nin padişahı Kıbrıs şefe» fine ikna için fevkalâde gayret sarfettiğini, eski dindaşı Nurbântt Sultan'dan da yardım gördüğünü yazıyordu. Diğer bir yazısında da Sultan Selim'in Nassi'nin Galata'daki konağına şeref verdiğini, bun» flan bir gün sonra da konağın kapısına «Kıbrıs Kralı Jozef» levhası iltf Kıbrıs armasının asıldığını haber verdikten sonra bunun bir gösteriden Deri gidemiyeceğini temin ediyordu, çünkü Venedik ile dost geçinme! tsteven veziriazamın hâlâ duruma hâkim olduğunu hatırlatıyordu.

Bu mektuplar iki taraf arasında şiddetli tartışmalara sebep olmuş* tu. Azınlıkta kalan senatörlerden biri:

— Gördünüz mü, siz yine Nassi'yi önemsiz bir adam zannedin» Diye bağırır, çoğunlukta olanları etki altında bırakmak istemiş1

ti. Nitekim, bu feryat ilgisiz kalmamıştı. Senatörler, cumhurbaşkanının Müşaviri Balbo'dan İstanbul'da ahval hakkında geniş izahat istemeğe başlamışlardı. Balbo, cumhuriyetin gizli servisini idare eden kurnaz bir adamdı. Her tarafta bezi vardı. Dalmacıya'ya akinlar yapan çetelerden tutun da, Kıbrıs korsanlarına ve Malta şövalyelerine kadar kola uzanırdı. Hangi taşı kaldırırsanız altından daima o çıkardı. İstanbul'a kaptan, gemici ve tacir hüviyeti altında birçok casuslar sokmuştu.

— Dünyanın neresinde olursa olsun, benim haber almadığım bit şey yoktur.

Diye övünürdü. Bu övünmesinde belki de haksız değildi. Türklerin Malta'ya taarruz edeceğini vukuundan beş ay önce öğrenmiş ve senatörleri aydınlatmıştı. (1) Olaylar onun tahmin ettiği gibi çıkmıştı. Si-getvar seferini de yine o haber vermişti.

— Fehametlû duçe hazretleri eğer müsaade buyurlularsa, huzu» runuzda bâzı gerçekleri açıklayabilirim. Sanırım ki, daha fazlasını da benden istemezsiniz.

Demişti. Senatörler hep birden bu sözleri alkışlamışlardı.

—| Sizi dinliyoruz. Duçe hazretleri müsaade buyursunlar.

Jerom Priyoli, müşavire bir göz işareti ile izin verdiğini anlatmıştı. Balbo bu ilgiden ziyadesiyle memnun olmuş ve şu sözleri söylemişti:

— Osmanlı payitahtından bize gelen haberler, elçimiz Barbaro'-4un gönderdiklerinden daha ilgi çekicidir. Sultan, Nassi'nin Galata'daki evine sık sık uğramakta ve burada Kıbrıs şarabı içerek hepsi bi-tibirinden güzel genç kadın ve kızlarla sabahlamaktadır. Padişahın eski lalası Mustafa Paşa da Nassi ile ahbaptır.

Senatörlerden biri itiraz etmek istemişti:

— Bundan ne çıkar? Sultanın sefih olduğunu biliyoruz.

— Fakat şunu bilmiyorsunuz ki, Lala Paşa ile Nassi, sultanı Kıb-

(1) Malta kuşatması 156ü'de yapılmıştır.

4<j

SULTANLARIN AŞKI

ng seferine ikna ederler. Kıbrıs Krallığı levhası yine böyle bir gecenin sabahında Nassi'nin evinin kapısına asılmıştır. Sokullu Mehmet Paşa duruma belki hâkimdir. Fakat bu hâkimiyet ne kadar sürecektir? Bize tarih gösteriyor ki, en âciz hükümdarlar bile günün birinde en kuvvetli sanılan vezirlerinin hayatlarına kıyıvermişlerdir. İsterser nız size başka bir isimden bahsedeyim, bunu hepiniz tanırırsınız. Kaptan Piyâle de Lala Mustafa Paşa ile beraberdir.

Piyâle'nin adı meclisi altüst etmişti.

Piyâle Venediklilerce pek meşhurdu. 1560 da Cerbe adası sularında cereyan eden büyük deniz savaşında Haçlılar donanmasını perişan etmişti. Bunun acısını bir türlü unutamıyorlardı. Feveran bunun sonu»-cuydu. Balbo sözlerine devam etmişti:

— İşte aziz senatörler, bu Piyâle Paşa şanlı bir macera daha arayacaktır. Kıbrıs Genel Valisi Nikola Dandolo'dan aldığımız önemli bir haberde eğer sefer kararlaştırılırsa donanmanın başına Piyâle'nin geleceğine dairdir.

Biraz önceki heyecan şimdi bir endişe, bir düşünceye inkılâp etmişti. Balbo daha bâzı önemli ifşaatta bulunabilirdi. Fakat Cumhurbaşkanının yine bir göz işareti ile sözlerine son verdi.

— Şimdilik maruzatım bu kadardır, emirlerinize her zaman hazırım.

Bu toplantı ve toplantıda konuşulan şeyler hemen şehirde duyulmuştu. Piyâle Paşa'nın adı Venedik sokaklarında bir umacı gibi ağızdan ağıza dolaşıyordu. Herkesin yüzünde bir endişe vardı. O akşam zengin ve nüfuzlu senatörlerden Moçeniko evinde özel bir ziyafet tertip etmiş ve buna Balbo'yu da çağırtmıştı. Müşavirin senatoda söylemek istemediği bâzı şeyleri öğrenmek istiyordu. Çünkü Kıbrıs'ta birçok çıkarları vardı. Şarap istihsalinin önemli bir kısmını elinde tutuyordu. Eğer sefer mukarrer ise bâzı tedbirler alacaktı. Bunu da en iyî Balbo bilirdi.

San Marko meydanına yakın bir yerde olan Senatör Moçeniko'nun evi müstesna gecelerinden birini yaşıyordu. Adetleri az olmakla beraber kadınlı erkekli pek seçkin misafirler vardı, tki tanınmış şövalye ile zevceleri ve kızları ilgi çekiyordu. Fakat Şövalye Veniero'nun baldızı bütün nazarları üzerinde topluyordu. Henüz on yedi, on sekiz yaşlarında olmasına rağmen çabuk gelişmişti. Topuklarına kadar siyah bir eteklik giymiş, incecik belini gümüş işlemeli bir kuşakla sarmıştı. Bluzu ve başına attığı tül de aynı renkle idi. Bu garip kıyafet pek yakış-mıştı. Uzun kirpikli, siyah gözleri yıldızlar gibi parlıyordu. Balbo gözlerini ondan hiç ayıramıyordu. Adım da biraz önce işitmişti. Barletta..

Uzun masanın üzeri çeşit çeşit yemeklerle dolmuştu. Altın yaldızlı şarap kupaları sıralanmıştı. Temiz giyinmiş erkek uşaklar hizmet görüyorlar, nazikâne tavırları ile misafirleri memnun bırakıyorlardı. Bazan genel bazan özel konuşmalar oluyor, şarap tasları dolup bo.~

SULTANLARIN AŞKI

4t

saldıkça kahkahalar birbirine karışıyordu. Fakat Barletta gülmüyor, ek nadir olarak dudaklarında hafif bir tebessüm uçuyordu. Balbo, yanında bulunan ev sahibine:

— Ne şahane kadın sinyor.

Diye takdirlerini açığa vuruyordu. Moçeniko bundan çok memnundu. Balbo'yu bu güzel kız sayesinde bülbül gibi söyletebilir, bir gecede bütün sırlara vâkıf olabilirdi. Henüz daha zaman vardı. Kafalar iyice dönmeden konuya girilemezdi.

— Sabırlı ol dostum Balbo, güzel Barletta'mn nazarları da sizin üzerinizde.

Balbo ne çirkin ve ne de yaşlı bir adamdı. Uzun boylu, zayıf, fakat kuvvetliydi. Elliye pek yaklaşmış olmasına rağmen ancak kırk gösteriyordu. Üstelik bekârdı, başından birçok aşk maceraları geçmişti. Meslekten çekilmiş eski bir amiral tatlı fıkralar anlatıyor, ziyafete neşe katıyordu. Şövalye Veniero bir aralık amirale musallat olmuş:

— Rica ederim, ne olur, şu Bafo'yu anlatın.

Diye ısrar ediyor, amiral buna yanaşmıyordu. Nihayet Barletta'mn ilgi göstermesi üzerine yelkenleri suya indirmiş, nazlanıyordu*. Barletta simsiyah gözlerini ihtiyar amirale dikti.

— Ben de rica etsem, anlatmaz mısınız efendim. Kadınlar şen ve şuh birer kahkaha koyuverdiler.

— Güzel kız, sen istedikten sonra akan sular durur. Amiral de gülüyordu.

— Siz emrettikten sonra hay hay, güzellere hiç dayanmam.

— Ben de güzel miyim, amiralim?

— Güzelsin kızım, senin yanına en güzel, siyah karanfilleri koysam, hasedinden solar. Bafo da senin gibi güzeldi. Yalnız onun gözleri bal rengindeydi. Venedik sokaklarından geçerken onu görebilmek: için gençler, orta yaşlılar /ve ihtiyarlar âdeta birbirlerinin omuzlarına, sıkarlardı.

Şövalye Veniero, amiralin sözünü kesti;

— Bunlar arasında siz de var mı idiniz, muhterem amiral?

— Kim bilir belki. Fakat eminim ki Sinyor Balbo bu saadete kavuşmuştur.

— Oh... Beni karıştırmayınız. Amiral sözlerine devam ediyordu:

— Bû güzel kızın adı Agripina idi. Babası Leonar da Bafo benim yakın ahbabımdı. O zamanlar Karfo valisi idi. Yâni demek istiyorum' ki, uzaktan seyretmeğe hiç lüzum yoktu. Agripina Bafo güzelliğine mağrur bir kızdı. Kimseye yüz vermezdi. Sevgisini kazanabilmek içi» her fedakârlığa hazır olan senatörlere, duçenin müşavirlerine ve şövalyelere bile önem verdiği görülmemişti. Bunların hepsini tatlı birer-

Moçeniko kıpkırmızı oldu. Moçeniko bu güzel kızın tebessümüne bile nail olamamış budala âşıklarındandı.

— Ben hatırlamıyorum.

— Aradan pek fazla zaman geçmedi ama, unutulur. Bu dünyada her şey unutulur. Ne diyordum, bir gün evlerine gitmiştim. Bafo ile konuşurken nasıl aklıma geldi. Bilmiyorum, falına bakmak arzusunu buydum. Magrip sularında gezen denizciler, el falına pek meraklıdırlar. Memnuniyetle kabul etti, elini uzattı. Avucundan istikbalini okur gibi oldum. Bugün gibi iyice hatırlıyorum, şu sözleri söyledim: «Kızım, senin istikbalin Venedik'ten çok uzaklardadır, ilk zamanlarda başına bir felaket geldiğini zannedeceksin, sonra bunun bir saadet olduğunu anlayacaksın.» Aradan birkaç ay geçti. Bafo'nun, babasının yanına Korfo'ya gitmek üzere bindiği gemi Türk korsanlarının eline geçti.

Yaşı elliye merdiven dayamış olmasına rağmen kendisini hâlâ genç zanneden bir kadın:

— Ah... Ne fena!

Diye bağırdı. Amiral, göbeğini oynata oynata gülüyordu.

— Darası sizin başınıza, sinyorita. Salondakiler susuyorlardı.

— Canım bırakınız şimdi şakayı, sonra ne oldu?

— Pek mi merak ettiniz? Bafo, ya Osmanlı sultanının, veyahut oğlunun sarayına götürülmüş, ben daha fazlasını bilmiyorum, bunu Balbo her halde bizden daha iyi bilir, öyle değil mi dostum?

Balbo, hem mağrur, hem mahzun cevap verdi:

— Fala inanmıyorum, fakat amiralin anlattıkları doğru. Venedik, li güzel Bafo, Osmanlı Sultanı Selim'in büyük oğlu Şehzade Murad'ın Manisa'daki saraymdadır. Şehzadeden çocukları dünyaya gelmiştir. İstanbul'daki Venedik balyozunun yazdıkları doğru ise, bugün Safiye Sultan (1) adıyla çağırılıyormuş.

Biraz durdu. Önündeki garap tasından birkaç yudum aldı.

— Kimbilir belki fal aynen çıkar. Yarın o da Hurrem Sultan (2) gibi saraya hâkim olur.

Moçeniko, muhterem misafirinin gözlerini tasdik etti:

— Bu dünyada her şey mümkündür.

Şarap tasları Safiye Sultan şerefine kaldırıldı. Biraz evvel «ah ne fena!» diye feryat eden genç ve gençlik meraklısı ellilik kadın:

— Darısı dostlar başına!

(1) Sultan Üçüncü Murad'ın karısı ve Üçüncü Mehmed'in annesi Safiye Saltan.

(2) Kanunî Sultan Süleyman'ın zevcesi ve İkinci Selim'in annesi Hurrem Sultan.

SULTANLARIN aşk.ı

Deyince, herkesi bir gülme aldı. Barletta yavaş yavaş yerinden fıçalktı. İhtiyar amirale doğru yürüdü.

— Benim falıma da bakabilir misiniz ?

Amiral itiraz etti:

— Yok, salonun neşesini kaçırmak istemem. Buna hem ne lüzum var güzel kız? İstikbalin yüzünden okunuyor, mesut ve müreffeh bir -hayat geçireceksin.

Barletta, uzun siyah kirpikli gözlerini ihtiyar denizciye dikti.

— Yoksa beni kıracak mısınız?

Amiral, Barletta'nın incecik parmaklarını tuttu. Uzun uzun incele->di Koca salonda çit çıkmıyordu.

Cumhurbaşkanının Müşaviri Balbo, kulak kesilmiş bekliyordu. Amiral, başını sallıyor, ikide bir:

— Hayret, hayret!

Diye söyleniyordu. Fakat bir türlü neticeyi açığa vuramıyordu. "Böylece dakikalar geçti. Merak ve heyecan artıyordu.

İtiraz sesleri yükseldi:

— Sizi dinliyoruz, neden söylemiyorsunuz?

— Muhakkak çok önemli bir şey gördünüz, açıklayınız. Amiral, genç kızın elini bıraktı.

— Hayır, hayır, imkânı yok, canım bu bir tesadüftür. Barletta, tatlı bir musiki ahengi ile tekrar rica etti:

— Beni üzmeyiniz, söyleyiniz. Denizci biraz düşündü.

— 'Peki, dedi. Falınız, Bafo'nun falına benziyor. Sizin de istikbaliniz Venedik'te değil.

— Ya nerede?

— Bilmiyorum.

— Biliyorsunuz:

— Hayır, bilmiyorum. Balbo heyecanla atıldı:

— Bu sözlere inanmayınız, sinyorita. Barletta:

— Ben inanıyorum.

Diye mukabele etti. Sonra hiçbir şey olmamış gibi sükûnetle, yerine giderek oturdu. Hizmet eden uşaklardan birinin yüzünde garip ve manalı bir tebessüm dolaştı. Konuşmaları bütün ayrımtıları ile izlemişti. Şarap tasları dolup boşaldıkça, neşe artıyordu. Şimdi Amiralın yerini Şövalye Veniero almıştı. Fıkralar anlatıyor, konudan konuya geçiyordu. Duçenin has müşaviri Balbo'nun ufalan gözleri Barletta'nın gözlerine takılıp gidiyor, fakat genç kız oralı olmuyordu. Bunun fsir-kına varan şövalye:

— Sinyor Balbo, rica ederim, nazarlarınızı güzel baldızımdan bir ^an olsun çekiniz.

44

SULTANLARIN AŞKI

I>edi. Balbo'nun kızarıp bozardığını, bir şeyler söylemek için hazırlandığını görünce gevrek bir kahkaha attı:

— Pek çabuk kızılıyorsunuz dostum. Şunu demek istemiştım, gözlerinizin vazifesini biraz da elleriniz yapsın, ona şarap ikram ediniz, bakın hiç içmiyor.

Müşavirin gözleri sevinçle doldu.

— Hakkınız var şövalyem.

Terinden kalkarak, doldurduğu bir tası Barletta'ya götürdü.

— Kabul ederseniz, minnettarınız olurum.

Siyah elbiseli kız, reddetmedi. Tastan bir yudum aldı.

— Teşekkür ederim.

Saatler geçiyordu. Moçeniko, artık taarruz zamanımın geldiğini anlamıştı. Balbo biraz daha sarhoş olursa, istediği malûmatı alama-ya-çagmdan korkuyordu. Fakat herkesin içinde konuşmak da işine gelmiyordu. Sofra dağılmış gibiydi. Misafirler birer ikişer, köşelerdeki sedirlere çekiliyorlar, taslarını alçak sehparların üzerine koyarak içkiye devam ediyorlardı. Barletta, sol elinin baş parmağı ile çenesinin ucunu tutmuş, bir şeyler düşünüyordu. Bazan gözleri duvardaki bir tabloya dalıyordu. Bu tabloda bir korsan gemisi vardı. Pruva direğinde yeşil bir bayrak dalgalanıyordu. Kimbilir hangi hayal iklimine doğru yelken açmıştı?

— İstikbalim Venedik'te değil.

Diye söylendi. Moçeniko, muhterem misafiri ile kapısı büyük salona açılan bir odaya geçmişti. Senatör Balbo'ya açılmış, Osmanlıların Kıbrıs'a sefer yapıp yapamayacağını soruyor, onun gururunu okşayacak bir şekilde konuşuyordu.

— Bunu Venedik'te sizden başka kimse bilemez. Zannedirim ki, senatoda söyledikleriniz bildiklerinizin ancak onda biriydi. Kıbrıs ile olan ilgim sizce malûm. Oraya büyük bir servet yatırmış bulunuyorum. Eğer tehlike rvarsa, işi başkasına devredebilirim. Bu takdirde nakdi fedakârlığa da hazırım.

— Meselâ?

Meçinko sesini yavaşlattı:

— Meselâ, satıştan elde edilecek paradan size de önemli bir hisse ayırabilirim. Eski bir dostunuzun bu ricasını da reddetmezsiniz.

Balbo elindeki tası sehpalardan birinin üzerine koydu. Bir sır ifşa ediyormuş gibi ev sahibine doğru hafifçe eğildi.

— Teklifinizi kabul ediyorum. Size bâzı gerçekleri açıklayabilirim. Sokullu Mehmet Paşa, Lala Mustafa'nın entrikaları kargısında. mağlûp olacaktır.

— Yani?

— Harp muhakkak gibidir. Fakat henüz daha zaman vardır. Sizr sır saklamasını bilir misiniz?

Moçeniko birden doğruldu.

— Ben Venedik senatosu üyesiyim.

~ Malûm, fakat bugün senatoda konuştuğlarımı akşam San Mar-Ko meydanında kulaklarımla dinledim.

Bana söz verebiliyor musunuz?

Moçeniko, misafirin elini tutarak sıktı.

— Sizi anlıyorum ve söz veriyorum. İfşaatınız yalnız bende kalacak.

— Öyle ise dinleyiniz.

Balbo fevkalade ilginç şeyler anlatıyordu. İstanbul ile Akdeniz adaları arasında sefer yapan ve sık sık Kıbrıs'a da uğrayan Mavnılidis adında bir kaptan vardı. Mavrulidis birçok gizli görevlerde başarı göstermiş, hattâ Naksos Dukası Nassi'nin bile teveccühü ve güvenini kazanmış bir adamdı. Bol para vererek, onu kendi hizmetine almıştı. Nassi'nin evine Kıbrıs Kralı levhasını astığı haberini Venedik'e ilk • defa o getirmişti. Sefir Barbo'nun raporu üç hafta sonra gelmişti.

— Elime mühim fırsatlar geçti. Ancak, henüz neticelerini alamadım. Belki bir hafta sonra padişahın Kıbrıs meselesi hakkında ne düşündüğünü ve Nassi'ye ne gibi vaadlerde bulunduğunu öğrenebileceğim.

Moçeniko'nun hayretten ağız bir karış açıldı.

— Oh, müthiş adamsınız, Balbo. Venedik sizinle iftihar etmelidir. Fakat bütün bunları nasıl başardınız?

Balbo acı acı güldü .

— Bütün gizli kapıları ardına kadar açabilirim. Yalnız Barletta'nın gönlünü açamadım. Ne güzel kadın, insan gözlerine bakarken kendinden geçiyor.

— Aman dostum, çok acele ediyorsunuz. Daha bugün tanındınız.

— Ne ehemmiyeti var Moçeniko, onu sanki uzun yıllardır tanıyor ve seviyorum gibi geliyor.

— Birkaç akşam sonra daha özel bir toplantı tertip edeceğim. Şeref verirsiniz, minnettar kalırım. Sizi yalnız ve başbaşa bırakmak için çalışacağım.

Balbo pek sevindi.

— Ben size minnettar kalacağım, ne diyordum, bütün gizli kapıları açabilirim ve nitekim Nassi'nin konağının kapısını da açarak mahremiyetine kadar girdim.

— Neler söylüyorsunuz ?

Balbo bu muammanın da örtüsünü kaldırdı. İspanya'da doğmuş, Girit'te büyümüş ve İtalyan terbiyesi ile yetiştirilmiş, fevkalâde güzel iki kızı Mavrulidis vasıtasıyla Nassi'nin sarayına sokmuştu. Bu iş için hazırlanan kızlar türkçe de öğrenmişlerdi. İspanyolca'yı esasen biliyorlardı. Vazifeleri padişahın Galata'daki konağa geldiği zaman huzura çıkabilmek ve konuşulanları dinlemektir. Duyduklarını yine gizli bir vasıta ile Mavrulidis'e haber verecek ve sonra bir kolayını bulup kaç-

46

^"-'

cakiydi. Bütün bu işleri başarabilmek için avuç dolusu Duka altını dökülmüştü.

— Plânı nasıl buldunuz, muhterem senatör? Moçeniko şaşkın şaşkın misafirin yüzüne bakıyordu.

— Söyleyecek bir şey bulamıyorum. Fehametlû duçe hazretlerinin size olan itimatının mânasını şimdi daha iyi anlıyorum.

Balbo, bir tas şarap daha yuvarladı.

— İşler bu kadarla bitmiyor.

Manalı manalı başını salladıktan sonra ilâve etti:

— Kimbilir, belki de bir gün, Nassi'yi eli kolu bağlı senatoya getirmek bile mümkün olacaktır.

Moçeniko yerinden fırladı.

— Ne dediniz, ne dediniz?

— Nassi'yi Venedik'e getireceğim, dedim.

— Oh, dostum, bu imkânsız, Nasıl muvaffak olacaksınız? Balbo, gevrek bir kahkaha attı:

— Müsaade buyurursanız bu sır şimdilik yalnız bende kalacaktır. Bu sırada içeriye uşaklardan biri girdi.

Elindeki ufak şarap des-

tisini sehpanın üzerine koydu. Moçeniko hiddetlendi:

— Çağırmadan neden geldiniz? Uşak özür diledi:

— Af buyurunuz efendimiz.

Bir kaç adım geri çekildi ve sonra arkasını dönerek odadan çıktı. Yüzünde yine manalı bir tebessüm vardı.

Venedik Cumhurbaşkanı Jerom Piryoli'nin on iki has müşavirinden? biri olan Balbo, o akşam geç vakit evine dönmüştü, fakat hiç uyuyamamıştı. Gözlerini kapadığı zaman Şövalye Veniero'nun siyah elbiseli baldızının hayali ile karşılaşılıyordu. Moçeniko'nun evinden ayrılırken Barletta'nın elini öpmüş:

— Benim için en büyük saadet sizi tekrar görebilmektir. Demişti. Fakat genç <ve güzel kız, hiçbir vaadde bulunmamış sadece:

— Ümit güzel şeydir.

Gibi mânası kolay kolay anlaşılacak garip bir cevap vermişti. Evet, ümit güzel, çok güzel şeydi. Sonu sevinçle bitmek şartıyla. Sabaha karşı daldı. Rüyaları hep Barletta ile doluydu. Öğleye doğru uyandı.

Halbuki bugün çok önemli işler görecekti. Vaktiyle uyandırmadıkları için uşaklara çıkıştı. Sonra:

— Beni arayan oldu mu?

Diye sordu. Uşak, garip kıyafetli bir kaptanın iki saatenberi misafir odasında beklediğini söyledi.

— Öğleden sonra gelmesini rica ettik, dinlemedi.

Balbo'nun hiddeti birdenbire söndü. Yüzü sevinçle doldu. Acaba. Kaptan Mavrulidis mi gelmişti?

— Uzun boylu mu?

— Evet efendim.

— Keçi sakallı mı?

— Tam kendisi efendim.

Evet, meçhul ziyaretçi Mavrulidis'ten başkası defildi. Uşağın ibrikten döktüğü su ile yüzünü yıkadı, süratle giyindi, misafir odasına geçti. Sadık hizmetkârına doğru yürüdü. Heyecanla elini sıktı.

— Gözlerim yolda kalmıştı, kaptan, ne vakit geldin?

— Dün gece efendim. Hayırlı haberler getirdim. Ümit ederim ki, bu aciz hizmetkârınızı taltif buyuruyorsunuz.

Kaptan kırk kırk beş yaşlarında uzun boylu, ' zayıf bir adamdı. İnce keçi sakalı, iri kemikli yüzüne garip bir mânâ veriyordu. Balbo< koltuğa oturdu. Mavrulidis de karşısına geçti..

— Artık Nassi elimizdedir.

Diye söze başladı. Anlattıkları en ilgisiz insanları bile heyecandan heyecana sürükleyecek kadar önemliydi. Neler, neler yapmamış, ne başarılar elde etmemişti. İstanbul'a götürdüğü İspanyol kızlarını Nassi'ye İtalyan diye yutturmuş, çokça da para almıştı. Madrabaz Yahudi bu alış verişten en ufak bir şüpheye bile düşmemişti. Birer inci tanesini andıran bu müstesna ve zeki dilberler, kendilerine verilen vazifeyi fazlasıyla başarmışlar, padişahın Galata'daki konağa şeref verdiği bir gece huzura da çıkmışlar, Sultan Selim'den iltifat görmüşlerdi. Balbo yerinde oturamıyor, ikide bir fırlayarak kaptanı tebrik ediyordu:

— Yaşa Mavrulidis! Cebini altınla dolduracağım.

Mavrulidis, takdir edilmiş olmasından dolayı fevkalâde memnun, sözlerine devam ediyordu. Kızlar huzura kabul edildiklerinin ertesi günü bir kolayını bulup konaktan kaçmışlar ve yine Galata'da bir evde saklanmışlardı. Bu binada kaptanın kızkardeşi oturuyordu. Semtin altını üstüne getirseler kızları bulamazlardı. Balbo sordu:

— Yoksa onları Venedik'e getirmedin mi?

— Hayır muhterem efendim. Müşavirinin cam sıkılır gibi oldu:

— Oh... Çok fena.

— Merak edilecek hiçbir şey yok efendimiz. Getirmeyi çok isterdim, ancak bütün yollar tutulmuştu. Yakalandıkları takdirde plânlarımız altüst olacaktı. Belki bu sadık hizmetkârınız da bugün karşınızda tmlunamıyacaktı.

— Kızlar bir şeyler öğrenebilmişler mi acaba?

Mavrulidis bunu da cevaplandırdı. İspanyol kızları, Sultan Selim ile Jozef Nassi arasında Kıbrıs meselesine dair geçen sözleri duymuş-* lardı. Padişah, mest bir ânında Nassi'ye, kahkahalarla gülerek «Kibri-

sı senin için fethedeceğim», demişti. Eğer Nassi bertaraf edilirse, Kıbrıs seferi geçici bir süre için olsa bile akim kalabilirdi. Mavrulidis'in ikinci vazifesi de buydu, Eğer para su, gibi akıtılırsa, bir aya kalmaz Uassi'yi eli kolu bağlı olarak Venedik'e getirebilirdi. Bu iş için bütün tertipler alınmıştı. Balbo:

— Bunu yapabilirsen seni ihya ederim, servet veririm, dedi. Mavrulidis'in çukurlarına kaçmış ufak gözleri sinsi bir sevinçle parladı.

— Bu meseleyi yalnız başıma halledebileceğime inanmıyorum. Yalnız Galata'yı avuçlarının içi gibi bilen, halkı yakından tanıyan ve tersanede adamları olan Dario Kaptan ile arkadaşları yapabilirler.

— Fakat Dario İtalyan ismi.

— Olabilir, Dario Kaptan da benim gibi Rum'dur Malta şövalyeleri kendisini çok iyi tanırlar. Korsanlıktan yetişme, gözünü budaktan sakınmaz, para için babasını kesmekten çekinmez, Türk düşmanı bir denizcidir.

Balbo biraz düşündü. Bu kadar yıldır maceralı işler içinde yuvarlanmıştı. Fakat böylesine tesadüf etmemişti. Vâkıâ Nassi'nin zararsız hale getirilmesi fikrini Mavrulidis'e kendisi -vermişti. İstanbul'a gittiği zaman bu mesele ile de yakından ilgilenmesini sıkı sıkı tenbih etmişti. Ama yine bu öldürme veyahut kaçırma plânının başarılıcağını kestirmek kolay şey değildi. Dario Kaptan'a ne derece güvenilebilirdi? Yüzünü hiç görmemiş, adını ilk defa işitmişti. Böyle denizlerde gezen korsan bozması adamların kimliklerini incelemek bir hayli zaman alırdı. Birden aklına geldi:

— Dario şimdi nerededir?

—| Venedik'te, emirlerinize intizar ediyor. Bu Mavrulidis ne yaman adamdı.

— Venedik'te mi dediniz?

— Evet efendimiz, vaktiyle Cerbe Deniz Savaşında Kaptan Ciğala ve oğlu ile (1) beraber esir düşen, Müslüman dinini kabul etmediği için zindanlara atılan ve yıllarca ıstırap çeken Venedikli Antonio'yu "kaçırarak buraya getirdiler.

Şeytan kadar zeki olduğunu iddia eden Balbo, aptala dönmüştü. T>ario'nun hüviyetini tahkike yarar bazı bilgiler kendiliğinden ortaya çıkmıştı amma, Ciğala bugün hayatta değildi. Esarettten kurtulduktan sonra bir müddet İstanbul'da yaşamış, 1564 de de Messina'ya gelmiş ve orada ölmüştü (2). Oğlunun akıbeti ise meçhuldü. Evvelâ Müs-

(1), (2) Prof. M. Tayyib Gökbilgin, Ciffala-zâde Sinan Paşa, İslâm Ansiklopedisi, cilt 3, sahife 161.

i "man olduğu ve Sinan adını aldığı (1), söylentisi çıkmış, sonra idam edildiğine dair haberler gelmişti. Venedikli Antonio'yu hiç tanıyamıyordu. Bununla beraber Antonio'yu bulup konuşacak, bu firar olayının doğru olup olmadığını anlamağa çalışacaktı.

— Dario'ya güvenebilir miyiz?

Mavrulidis teminat verdi:

— Bütün sorumluluğu ben alıyorum. Bana inanıyorsanız, ona da itinanın. Yalnız bugün için değil, torbanın ağızını açtığınız müddetçe bundan sonrası için de çok işinize yasayacaktır.

— Peki, ne istiyor?

— Bin Duka altını efendimiz.

Oh, bu bir servet demekti. Derhal itiraz etti:

— Bu Dario denilen adam herhalde meczubun biri olacak. Aca-T, a yüz Dukayı bir arada görmüş mü?

— Orasını bilmiyorum efendim. Para meselesini siz kendisiyle Konuşursunuz. Bana böyle söyledi, belki cumhurbaşkanı'nın hâs müşavirine tenzilât yapar.

Mülakat burada bitmişti. Yarın akşam denizci meyhanelerinin birinde Dario ile buluşup konuşacaklardı. Bu görüşmenin bir gün sonraya atılması sebepsiz değildi. Balbo, daha önce soruşturma yapacak, Antonio ile görüşecek, ondan sonra hazırlık olarak Dario'nun karşısına dikilecekti. Gafil avlanmak istemiyordu. Balbo o gün akşama kadar hep bu işle meşgul oldu. Senatoya hiç uğramadı. Tesadüflerin kendisine çok yardımı dokundu. Antonio'yu çabuk buldu. Kendisiyle uzun uzun konuştu. İstanbul'daki ahval hakkında enteresan bilgi aldı. Firarî Venediklinin şehirde tanıdıkları vardı. Meslekten çekilmiş olan ihtiyar bir amiral onu biliyordu. Cerbe Deniz Savaşı'nda görüşmüşlerdi. Şövalye Veniero ile de babasının ahbablıkları vardı. Antonio o kadar rahat ve sakin konuşuyor ve kendisini bilen öyle isimler sayıyordu ki, inanmamak kabil değildi. Dario'yu fevkalâde övmüş onun için:

— Bu adam, emin olun, bir kahramandır,

Demişti, Fakat işi sıkı tutan tecrübeli Balbo, bütün bunları kâfi bulmuyordu. En ufak şeyden

şüpheleniyor, kılı kırk yarıyordu. Bu dünyada her şey mümkündü. Soluğu amiralin şatosunda aldı.

Antonio-yu tanıyıp tanımadığını sordu. Amiral gayet iyi tanıyordu. Hattâ bu sabah ziyaretine bile gelmişti. Şövalye Veniero'nun evine giderken yeni elbiselerini giymiş ve üstüne başına özel bir itina göstermişti. İçinde tatlı bir heyecan da vardı. Genç ve güzel Barletta'yı belki de görebilirdi. Fakat ümitleri boşa çıktı. Barletta bir arkadaşına gitmiş-

(1) 27 ekim 1596'dan 18 aralık 1596 tarihine kadar 40 idin Sadâret makamında bulunan Çağalajade Yuauf Sinan Paşa, İstanbul'daki Çağaloğlu semti onun adını taşımaktadır.

Sultanların Aşlıcı — P. 4

50

S U İ-1 AIM

ti, şövalye yalnızdı. Veniero da Antonio'nun ailesi hakkında olumlu cevap vermişti. İşler yolunda

gidiyordu. Balbo memnundu. Ah bir Nassi'yi ele geçirebilse, Senatodaki itibarı bir kat daha artacaktı.

Şövalyenin evinden çıkarken garip bir tesadüf oldu. Senatör Moçeniko'nun uşağı da kapıda idi. Müşaviri selâmladı.

— Hürmetkârınızım efendimiz.

Balbo biraz konuşmak ihtiyacını duydu. Öyle ya, buraya niçin geliyordu? Yoksa Moçeniko'nun vaadettiği özel ziyafetten şövalye ile ailesini mi haber verecekti?

— Şövalyeyi mi göreceksiniz?

— Evet efendim.

— Mühim bir şey mi vardı?

Uşak bu soruya cevap vermedi, çekindiği anlaşılıyordu. Balbo, cebinden bir altın çıkardı.

— Bu senin hakkın, söyle bakalım, şövalye ile ne konuşacaksın? Uşak altını aldıktan sonra, bülbül kesilivermişti. Senatör Moçeniko-

ko, şövalye ve ailesini üç gün sonra verilecek özel bir ziyafete davet ediyordu.

— Bu ziyafet şerefimize veriliyor efendim.

Balbo ayrıldıktan sonra uşak bir süre daha kapıda kalmış, fakat içeriye girmemişti. Yüzünde yine müstehzi bir tebessüm vardı. Balbo o akşam cumhurbaşkanının huzuruna kabul edilmiş, olayların gelişimi hakkında geniş izahat verdikten sonra lüzumlu olan talimatı almıştı. Bütün mesuliyeti yüklenmek şartıyla Kaptan Dario ile anlaşabilecek ve beş yüz Duka altını sarfedebilecekti, O zamana kadar bir müşavire bu derece geniş yetki verildiği ne görülmüş ve ne de işitilmişti. Müşavir, gece Senatör Moçeniko'yu ziyareti ihmal etmemişti. Onunla da konuşacak şeyleri vardı. Öyle ya senatörlerle anlaşması Osmanlıların Kıbrıs seferine çıkmadan evvel haber vermek şartına göre idi. Halbuki şimdi işler başka bir

cerayan almıştı. Mademki sultan, Kıbrıs'ı Nassi için fetih arzusunu duymuştu, onun ortadan kalkması ile sefer en az üç. beş yıl geri atılabilirdi. Bu takdirde eline ne geçecekti? Ne gibi bir çıkarı olacaktı?

Moçeniko misafirini gayet iyi karşılamıştı. Çünkü bütün ümitlerini ve plânlarını onun vereceği haberlere bağlamıştı. Balbo durumu kapalı bir şekilde anlattı -ve bir gece söylediği şeyleri tekrarladıktan sonra Nassi'yi bir ay içinde ölü veya diri Venedik'e getireceği vaadinde bulundu.

— Bu benim bir muvaffakiyetim, ve memlekete bir hizmetim ola-' çaktır.

Moçeniko tereddütle soruyordu:

— Nassi'nin bertaraf edilmesiyle mesele hallolunabilecek midir?

— Fikirlerimi kısmen değiştirmek mecburiyetinde kaldım. Eger Nassi ortadan kalkarsa, sultan, seferin ilânından vazgeçecektir.

Senatör, sevincinden ne yapacağını bilemiyor, Balbo'nun bir elli P ötekielme sanıyor Venedik minnettar olacaktır.

e Konuşmalar geç vakte kadar sürmüştü. Moçeniko her

^U- ffdTkihİ hazır. Eğer Nassi ölü veya diri olarak Ve-türW maddi edakarlığ^ ^ ^ ^ ^ veya vazgeçirirse

k>eSeg yüz Duka verecekti. Müşavirin ağzı kulaklarına varıyordu.

Yabancı denizcilerin pek sık uğradıkları «Büyük Kanal» meyhanesi bu akşam oldukça tenhaydı. Köşedeki mermer masada korsan Dario ile iki arkadaşı ve İstanbul'dan kaçırmağa muvaffak oldukları Venedikli Antonio oturmuşlar hararetili hararetili konuşuyorlardı. Kaptan Mav-rulidis ile cumhurbaşkanının has Müşaviri Sinyor Balbo henüz gelmemişti. Dario sabırsızlanıyordu.

— Ben her zaman söylerim, Mavrulidis iyi adamdır, hoş adamdır, fakat sözünde durmaz. Bak hâlâ gelmediler. Vaziyeti iyi görmüyorum. Tersaneden de haber çıkmadı. İster misin, Balbo bizi tuzağa düşürsün? yaman bir adama benziyor.

Venedikli Antonio o fikirde değildi.

— Merak edilecek bir şey yok, her şey tamam, dün o gelmeden ben amirale gittim, kendimi tanıttım. Çok memnun kaldı, eski günlerden, Cerbe hâtıralarından bahsettik. Balbo akşama doğru oraya uğradı. Herhalde amiralden izahat almıştır. Şövalye Veniero ile görüştü.

Dario sordu:

— Bunları ne çabuk öğrendin?

— Senatör Moçeniko'nun uşağı sağ olsun. Moçeniko hâlâ onu Mal-talı biliyor.

— Zeki çocuktur, vesselam.

Konuşmalar sırasında bazan Türkçe kelimeler de geçiyordu. Antonio'nun ağzı kolay kapanmıyordu. Konudan konuya atlıyor, böylece vaktin ilerlediğini arkadaşlarına hatırlatmak istemiyordu.

— Bizim elimize geçecek en büyük servet Şövalye Veniero'nun dilber baldızı Berletta'dır. Efendimize bundan nadide bir çiçek hediye götüremeyiz. Ben Barlettâ'yı on yıl önce bir kere görmüştüm. Yedi sekiz yaşında bir kızdı.

Dario Türkçe olarak:

— Ondan evvel yapacak çok işlerimiz var. Diyecek oldu. Antonio birden atıldı:

— Sus!

İçeriye Kaptan Mavrulidis ile Balbo girdiler Mermer masayg. doğru yürüdüler. Müşavirin üzerinde bir denizci elbisesi vardı. Siyah şapkası da gözlerinin ucuna kadar çekilmişti. Kimliğini saklamak istediği ilk bakışta belli oluyordu. Venedik'te itibarı olan bir devlet rne-B murunun böyle bir meyhaneye gelerek korsanlarla başbaşa oturması ! doğru değildi.

Dario ve arkadaşları ayağa kalktılar. Kaptan Mavrulidis masa-dakileri cumhurreisinin müşavirine takdim etti. Balbo memnun olduğunu söyledikten sonra Antonio'ya döndü:

— O! Siz de mi buradasınız?

— Evet efendim, bir emriniz olur, diye gelmiştim.

Hep beraber oturdular. Şarap ısmarlandı. Dario aslen Rum olduğunu, İtalyancayı pek az bildiğini söyledi.

Mesele kendiliğinden halledilmişti. Balbo Rumca biliyordu. Pekâlâ anlaşabilirlerdi. Derhal konuya girdiler. Dario o kadar serbest ve kendisinden emin bir tarzda konuşuyordu ki, daha ilk cümlelerde müşavirin üzerinde iyi bir tesir bırakmıştı. Nassi'yi bir ay içinde Venedik'e ister ölü, ister diri olarak getirebileceğini, fakat bunun için biraz maddî fedakârlık yapılmasının zarurî olduğunu anlattı. Anlaşma hâsil olduktan sonra pazarlık başladı. Dario bin Duka istiyor, Balbo iki yüz elli veriyordu. Nihayet vur aşağı vur yukarı altı yüzde karar kıldılar. Bunun üç yüzü peşin, üç yüzü de Nassi Venedik'e geldikten sonra tediye edilecekti. Yalnız Mavrulidis de hisse istemeğe kalkmıştı. Dario âmirane bir tavırla arkadaşını susturdu.

—• Biz bu işi Duka için değil, Hıristiyanlığa bir hizmet olarak yapacağız. Ne kadar para canlısı imişsin! Balbo bu müdahaleden memnun kaldı, fakat Mavrulidis'i de kırmak istemiyordu.

— Sen merak etme, ayrıca memnun ederim.

Şarap destilerinden biri bitmiş, ikincisi gelmişti. Kanaldan geçen kayıkların birinde garip bir şive ile söylenen şarkı meyhanenin içine kadar doluyordu. Dario ve arkadaşları kulak kesilmişlerdi:

— Adamın sesi pek berbat.

Dedi. Mavrulidis, arkadaşlarına manalı manalı baktı.

— Tuhaf, bu bir korsan türküsüdür. İçlerinden biri tekrarladı:

— Evet, bir korsan türküsüdür. Fakat ne çare ki, adamcağızın sesi fena. İsterseniz ben söylüyeyim.

Şarkının henüz birinci mısrasını bitirmemişti ki Dario:

— Sus! dedi. senin sesin ondan farklı değil.

Hep beraber kahkahayı fırlattılar. Balbo da istemiye istemiye güldü.

— Şu denizciler ne garip adamlar.

. öyle ya koskoca bir müşavirin huzurunda şarap içmekle kaimi' yorlar, üstelik şarkı bile söylüyorlardı. Yaptıkları hatânın farkına varan Kaptan Dario özür diledi:

SULTANLARIN AŞKI

53

— Af buyurunuz, bizim arkadaşların terbiyeleri biraz kıttır. Ömür-• denizlerde geçtiği için şehrin âdetlerine bir türlü alışamıyorlar.

Kendilerini gemide zannediyorlar.

Balbo, korsanların suyuna gitmenin zarurî olduğunu anlıyordu.

Jerom Priyoli'nin hâs müşaviri mülakata bir an önce son vermek stiyordu. Daha fazla meyhanede kalması doğru değildi. Her ne kadar kıyafetini değiştirmiş ise de, belki yine tanıyan çıkabilirdi. Sordu:

— Venedik'ten ne zaman ayrılacaksınız?

— Üç gün sonra, elverişli bir rüzgâr bekliyoruz.

Bunu Balbo da muvafık gördü. Hareket günü üç yüz Dukayı Kaptan Mavrulidis vasıtasıyla alacaklardı.

— Şimdilik Allahısarmaladık.

Ayağa kalktı. Korsanların elini sıkıp veda edecekti. Fakat tam bu sırada içeriye üç kişi girdi. Mermer masaya doğru geliyorlardı. Kıyafetleri İspanyol şövalyelerini andırıyordu. Korsanlar ve özellikle Dario bembeyaz kesilmişti. Eller gayri ihtiyarî kılıçların kabzalarına gitmişti. Venedikli Antonio rüzgâra tutulan bir dal gibi sallanıyordu. Müthiş bir felâketle karşı karşıya gelmişlerdi. İçeriye girip masaya yaklaşanlardan biri Naksos Dukası Nassi'nin mutemet adamı Portekizli Cafer'di. Onu konuşturmamak lâzımdı. Aksi takdirde bütün sırlar meydana çıkacak ve belki de ömürleri ya rutubetli bir zindanda veyahut bir harp gemisinin oturağında sona erecekti. Balbo:

— Rica ederim, ne oluyorsunuz?

Diye sordu. Fakat hiçbir cevap alamadı. Portekizli Cafer, geniş kenarlı siyah şapkasını çıkararak hürmetkârane bir reverans yaptı.

— Sabahtanberi sizleri arıyorum, burada gördüğüme ne kadar memnun oldum.

Korsan Dario'nun yüzü şimdi kıpkırmızı olmuştu. Yegâne kurtuluş çaresi Cafer'i öteki dünyaya göndermekti. Kendilerinin yaşayabilmesi için onun ölmesi lâzımdı.

— Sizi tanımıyoruz. Portekizli Cafer oralı olmadı:

— Nasıl tanımazsınız?

— Tanımıyoruz, dedik ya.

— Hafızanızı biraz yoklayalım muhterem arkadaşlar, İspanyah Şövalye Karmona'yı tanımadınız mı? Beni altı yıl önce bir korsan gemisinden kurtaran siz değil misiniz Dario? Size ebediyen minnettarım. Venedik'te olduğunuzu tesadüfen öğrendim.

Korsan Dario hayretler içinde kalmıştı. Cafer'in yüzünde ne bir kin, ne bir hiddet vardı. Tatlı ve mânâh bir tebessüm dolaşıyordu. Korsan ufak bir tereddütten sonra Cafer'in boynuna sarıldı.

— Oh, dostum Karmona, beni affediniz, sizi tanıyamadım. Cafer, hiç kimseye belli etmeden, Dario'nun kulağına fışladı:

— Merak etmeyin, ifşa edecek değilim.

54

SULTANLARIN AŞKI

Balbo selâm verdi.

— Sizi eski dostlarınızla başbaşa bırakıyorum, tekrar görüşürüz.

Dedi ve uzaklaştı. Cafer ve iki arkadaşı masaya yerleştiler. Şimdi «Büyük Kanal» meyhanesinin köşe masası, İstanbul'un en kumaş ve o nisbette cesur adamlarıyla çevrilmişti. Cafer güldü:

— Tebrik ederim beyzadelerim. Dario hâlâ hayretedydi.

— Siz burada ne arıyorsunuz? | — Sizin aradıklarınızı.

— Yaman adamsın Cafer.

— Siz de beyzadem, fakat burada fazla konuşmalıyım, yerin kulağı vardır, derler. Birer şarap içip beraberce çikalım.

Korsan Dario Osmanlı Veziriazamı Sokullu Mehmet Paşa'nın yakın adamı Kadırgalı Hasan'dı, arkadaşları da Çal Ali ve Uzun Mehmet'ten başkası değildi. Fırarî Antonio ise bizim Venedikli Abdullahtı. Kaptan Mavrudis çoktan Türklerin gizli teşkilâtında vazife alm.19 bulunuyordu. Kadırgalı Hasan ile otuz bu kadar yıllık hukukları vardı.

Senatör, Moçeniko, Cumhurbaşkanı Jerom Priyoli'nin Hâs Müşaviri Balbo'ya vâdettiği özel ziyafeti 30 ekim 1569 günü akşamı veriyordu. Ziyafette Balbo'dan başka, ihtiyar amiral, Şövalye Veniero ailesi ve Kıbrıs'tan o gün g-elen ortağı vardı. Hava karardıktan biraz sonra bütün misafirler gelmişti. Yalnız Barletta meydanda yoktu. Şövalye Veniero, daha evvel geç geleceğini, çünkü misafirleri olduğunu haber vermişti:

— Ne yapalım, güzel baldızımızın her arzusu bizim için bir emirdir. Demişti. Sonra Müşavir Balbo'ya dönmüştü.

— Merak etmeyin azizim, Barletta, yüksek şerefimize verilen bu ziyafette hazır bulunacaktır. İsenatör Moçeniko, güzel kızı getirmek üzere müstehzi yüzlü ve garip tabiatlı uşağı Kontarini'yi kendi hususî arabasıyla şatoya göndermişti. Misafirlerin hepsinin yüzünde bu akşam fevkalâde neşeli bir hal vardı. Balbo onlara güzel bir müjde vermişti. Venedik balyozunun yazdığına göre, 19 eylül 1569 da İstanbul'da büyük bir yangın olmuş (1), on binlerce ev yanmıştı. Yangın bir Yahudi mahallesinden çıkmıştı. Müşavir:

— Osmanlılar kendi başlarının derdine düştü:

Diye senatoda Kıbrıs seferinin daha geri kalacağına dair teminat veriyordu. Masaya oturulmuş ve Türklerin yangın felâketi şe-

İsmail Hami Danişmend, Osmanlı İmparatorluğu Kronolojisi, cilt 2, sayfa 387.

SULTANLARIN AŞKI

55

«fine ilk şarap tasları kaldırılmıştı. Amiral tatlı fıkralar anlatmaya başlamıştı. Gençliğinde Tunuslu bir Arap kızına nasıl âşık olduğunu ballandıra ballandıra hikâye ediyordu.

Saatler ilerledikçe Müşavir Balbo sabırsızlanıyor, yanında oturan ev sahibine:

— Gelmedi. Barletta hâlâ gelmedi.

Diyordu. Bu sırada sabırsızlık yavaş yavaş vurdum duymaz Şövalye Veniero'ya sirayet etmişti. Çünkü baldızının bu kadar geç kalmasına mâna veremiyordu. Şatosu fazla uzak da değildi. Herhalde bir aeyler vardı, Başka bir uşak göndermek iyi olacaktı, fikrini Moçeniko'-ya da söyledi.

— Muhterem senatörüm, baldızımı merak etmiye başladım. Çok iyi kalblidir, prestişkârlarmı hiçbir zaman bu kadar üzüntüye sokmazdı. Sinyor Balbo'nun heyecanı yüzünden belli oluyor.

Balbo kızardı. Moçeniko:

— Haklısınız, dedi. Yeniden araba yollayalım. Müşavir buna itiraz etti:

— Hayır, olmaz, müsaade buyurun, bu şerefi ben kazanayım. Şövalye Veniero'nun karısı ellerini çırpıtı.

— Bravo, Barletta bilhassa sevinecektir. İhtiyar Amiral acı acı güldü.

— Hiç zannetmiyorum, hiç zannetmiyorum.

Balbo, Senatör Moçeniko'nun evinden telâş, heyecan ve sevinçle çıktı. Amiral arkasından şen bir kahkaha fırlattı:

— Sizi temin ederim ki Balbo, güzel kızımız Barletta'ya gönlünü kaptırmak üzeredir. Fakat...

Şövalye sordu:

— Neden sustunuz? Müşavirle bacanak olmaktan iftihar duyayım. Amiral bu sefer sakın, fakat manalı bir kafa sallama ile cevap verdi.

— Onun istikbali çok uzaklarda. Geçenlerde falına bakmıştım. Ama kendisine ve hattâ size hepsini söylememiştim. Ne yazık. Canım »evzuu değıştirelim. Ben ihtiyarladım, galiba.

Hep birden ısrar ettiler:

— Rica ederiz söyleyiniz.

— Dilim varmıyor.

— Neden?

Amiral elleri ile yüzünü oğuşturdu.

— İstikbali belki çok uzaklarda, fakat ne yazık... Venedikli Bafo gibi mesut olamayacak, belki sevilecek, çok sevilecek, ama sonu ne olacak? Elbette burası meçhul, fal da bir şey demiyor. Salonu bir sükût kapladı. İhtiyar denizci sözü bu mecraya döktüğüne nadim olmuştu.

'— Siz yine inanmayın. Fal her zaman doğru çıkmaz.

56

SULTANLARIN AŞKI

Vakit süratle geçiyor, fakat salon artık bir türlü neşelenemiyordu. Acaba Barletta'ya bir şey mi olmuştu? Sırf bir kadın mızıkçılığı mı icat etmek için böyle yapmıştı? Yoksa başına bir şey mi gelmişti? i Daima susmayı tercih eden sanatörün karısı meclisi oyalamak için bir şeyler anlatmak istiyor, konudan konuya atlıyor, ancak arzu ettiği havayı yaratamıyordu. Nihayet Balbo geldi. Fakat yalnızdı.

— Güzel Barletta yok. Tam üç saat evvel uşağınız Kontarini ile birlikte çıkmışlar. Ben bu adamın yüzünü beğenmemiştim.

Senatör Moçeniko bu ithamı hazmedemedi.

— telâşa lüzum yok, muhterem misafirim, Kontarini sadık ve mutemet bir hizmetkârımdır. Balbo kafasını mütemadiyen işletiyor, ihtimalleri sıralıyor, bütün şüpheleri uşağın üzerinde toplanıyordu. Bundan önce verilen ziyafette, ayrı bir odada Moçeniko ile gayet önemli bir şey konuşurlarken müsaade almadan içeriye girmişti ve bu yüzden senatörden fena lâf işitmişti. Sonra Şövalye Venieto'nun kapısında raslamıştı. O zaman da yüzünde müstehzi bireda vardı. Acaba bütün bunlar tesadüf mü idi? Yirmi bu kadar yıllık tecrübelerine göre, bu tesadüflere inanmak pek kolay şey değildi. Aklına bir şey geldi, şövalyeye döndü:

—• Geçen gün sizi ziyarettten çıkarken kapınızda Kontarini'yi görmüştüm. Bana Moçeniko tarafından gönderildiğini ve sizi ziyafete davet etmek vazifesini aldığıni söylemişti.

Veniero hayretle:

— Hayır, dedi. Kontarini bana gelmedi, esasen Moçeniko bu vazifeyi bizzat yaparak, bizleri daimi minneti altında bırakmıştır.

Balbo, yavaş yavaş muammayı çözüyordu. Senatöre:

— Ya siz Moçeniko^ uşağınızı şövalyenin şatosuna göndermiş miydiniz ?

— Hayır, hatırlamıyorum.

— Kontarini ne vakittenberi sizdedir?

— Fakat dostum Balbo, siz âdeta beni itham ediyorsunuz. Sorularınızın manâsını anlamıyorum.

Rica ederim, açık konuşunuz, yoksa Venedik'in şerefli bir senatörüne itimat etmiyor musunuz? Moçeniko, henüz sözünü bitirmemişti ki, dışarıdan birdenbire silâh sesleri, bağrısmalar ve feryatlar aksetmeğe başlamıştı. Bunun müthiş patlamalar takip etti. Masadakiler heyecanla yerlerinden fırlamışlardı. İnfilâkler sür'atle çoğalıyordu. Hep beraber pencereye koştular, atlas perdeleri yırtar gibi çektiler, Balbo;

— Felâket, felâket!

Diye inledi. Büyük Venedik tersanesi alevler içinde yanıyordu (1).

<1) Hammer, cilt 6, sahife 242-243.

SULTANLARIN AŞKI

57

Venedik bayrağını taşıyan bir ticaret gemisi yelkenlerini müsait rüzgârla şişirmiş, doğru doğru seyrediyordu. Yelkenlinin kasarasında hayatları binbir macera ile geçmiş yedi kişi oturmuş, çam Sacından yapılmış tahta taslarla şarap içiyorlar, neş'eli neş'eli konuluyorlardı. İçlerinden bir tanesi:

— Beyzadelerim, diyordu. Biz birbirimize düşmeyelim. Bak beraber olduktan sonra neler, neler yapıyoruz. Şu Balbo denilen müşaviri budalaya döndürdük.

Elli yaşında olduğu halde otuzluk bir delikanlı gibi duran ve yaşını hiç göstermiyen uzun boylu, geniş omuzlu, matruş suratlı bu sözleri tasdik etti:

— Doğru söylersin yoldaşım. Zekâna hayran kaldım. Kurnaz sandığımız şeytan bile senin yanında ne yapacağını şaşırır.

Başka bir tanesi atıldı:

— Elini öpüp hayır duasını alır. Hani «Büyük Kanal» meyhanesinde ödüm kopmuştu. Fakat öyle bir idare etti kçj, ağzım bir karış açık kaldı.

Övülen ince yüzlü adam sinsi sinsi gülüyordu.

— Fakat Hasan beyin boynuma sarılması bana pes ettirdi. Bu kadarını efendim Nassi de yapamaz.

Tahta taslar dolup boşalıyor, kahkahalar birbirini takip ediyordu. Yüzünde müstehzi bir ifade bulunan başka biri:

— Beni unutuyorsunuz beyzadelerim, az mı hizmetim dokundu? Moçeniko ile Balbo arasındaki görüşmeleri size haber veren ben değil miyim? Ya Barletta, onu kim buldu?

Hep birden cevap verdiler:

— Senin hizmetin unutulmuş değildir. Kontarini.

Keçi sakallı kaptan da kendisine hisse çıkarmak istemişti.

— Ya ben olmasaydım, sizler ne yapardınız?

— Senin de hakkın var Mavrulidis. Keçi sakallı kaptan başını salladı.

— Hakkım var tabii, ancak İstanbul'da bakalım neler olacak ? Nassi benim kendisinin adamı olduğumu zanneder, hattâ Portekizli Cafer bile birkaç güne kadar öyle biliyordu.

Acaba bu, feleğin çenberinden geçen insanlar nereden gelip nereye gidiyorlardı? Kader bunları nasıl birleştirmişti? Geminin kışkasarasında şarap içenler hepimizin tanıdığı kimselerdi. Tahta masanın sağında oturanlar Kadırgalı Hasan, Uzun Mehmet ve Çal Ali'den başkaları değildi. Diğerleri de sırasıyla Portekizli Cafer, Kaptan Mavrudis, Senatör Moçeniko'nun sadık uşağı Kontarini, Sokullu Mehmet Paşa'nın yakın adamı Antonio yani Venedikli Abdullah'tı. Bunların meraklı ve aynı zamanda tehlikeli olan maceraları şöyle başlıyordu:

Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, ötedenberi muhalefet ettiği Kıbrıs seferi Müftü Ebüssuut Efendi'nin fetvasıyla bir emrivaki ha-

58 SULTANLARIN AŞKI

line geldikten sonra, küsüp bir tarafa çekilmeği vezirlik şanına uygun bulmamıştı. Rakipleri ile olan mücadeleleri bırakmış, hattâ Nassi'ye bile fena muamele etmekten çekinmişti. Seferin zaferle sonuçlanması için her fedakârlığa razı olmuştu. Açık ve gizli bütün teşebbüslere girişmişti. Çünkü devlete ve padişaha olan sadakati bunu zorunlu kılıyordu.

Zihnini kurcalayan en önemli sorun aradaki antlaşmanın bozulmasından sonra Venedik'in takınacağı durumu öğrenmek ve ona göre tedbir almak zarureti vardı. Nassi'nin Venedik'ten casusları vasıtasıyla alıp verdiği haberler küçümsenemezdi. Ancak ne dereceye kadar doğru olduğu da kestirilemezdi. Meselâ acaba Venedik Kıbrıs sularına donanma gönderecek miydi? Gönderdiği takdirde, miktarı ne olacaktı? Aklına ilk gelen şey sadık hizmetkârı Abdullah olmuştu. Venedik'te doğmuş ve büyümüş olan bu adamını pekâlâ Venedik'e gönderebilir, gizlice tahkikat yaptırabilirdi. Ona güveni sonsuzdu. Abdullah bu teklifi hiç itiraz etmeden kabul etmişti. İş bu kadarla bitmiyordu. Bir akşam Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını da çağırması:

— Baka yoldaşlarım demişti. Devlete hizmet zamanı gelmiştir. Kulluk bugün içindir. Size bir ricamız olacak, sevgili padişahımız için icap ederse başınızı tehlikeye koyar mısınız?

Kadırgalı Hasan ve arkadaşları birbir tehlike içinde yetişmiş, gözü pek insanlardı. Onlardan:

— Emir senindir, devletlüm, başımızı ne için saklarız?

Cevabını almıştı. Bundan sonra düşüncelerini onlara da açıkça anlatmış ve bu işi başarıp başaramıyacaklarını sormuştu. Onlar da çalışacaklarını ve gayret sarfedeceklerini söylemişlerdi. Sokullu, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına yeteri kadar, hatta yeterinden fazla Duka vermiş, parayı su gibi sarf etmelerine de müsaade etmişti.

Kadırgalı Hasan ve arkadaşları planları inceden inceye hazırlamışlar ve sonra dikkatle uygulamaya geçmişlerdi. Tesadüflerin kendilerine büyük yardımı olmuştu. Venedik'ten eli boş dönmüş olan elçi Tercüman Mahmut Bey (1) bir münasebetle Kontarini'nin Senatör Moçeniko'nun evinde uşak olduğunu ve İstanbul'a gelmek istediğini söylemişti. Kontarini, Kadırgalı Hasan'ın yabancısı değildi. Şövalye Andrea (2) nin yeğeni idi. Üç beş yaşında iken İstanbul'a gelmiş ve yirmi küsur yıl kaldıktan sonra, memleketine dönmüştü. Türkten ziyade Türk geçinen temiz kalpli, cesur ve fevkalâde kurnaz bir adamdı. İstanbul'dan ayrılırken hüngür hüngür ağlamış ve:

— Benim vatanım burasıdır. Yine geleceğim!

Demişti. Venedik'te akrabalarını görecekti ve belki de birkaç yıl kalacaktı. Kaptan Mavrudis'e gelince; o da Kumkapılı meşhur Filibos

SULTANLARIN AŞKI

59

(1) Hammer, cilt 6, sayfa 245.

(2) Yavuz Sultan Selim Ağlıyor ve Kanunî Sultan Süleyman adlı romanlarımızın unutulmaz kahramanlarından.

Amca'nın akarabasıydı. Dalavereli işlerde üzerine yoktu. Bir taraftan Venediklileri, diğer taraftan Naksos Dukası Nassi'yi aynı zamanda İtafese koyacak kadar zekiymi. Olanı biteni Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına anlatır, onlar sırasıyla Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'dan para çekerdi. Kadırgalı'daki konak satılmadan evvel çok geceler Kasanların evinde kalmıştı. Venedikli diye Nassi'ye yutturduğu İspanyol kızlarını yine o kaçırmıştı. Fakat bunda Hasan ve arkadaşlarının da rolü vardı. Maksat Nassi'yi heyecana düşürmek ve hâdiseye esrarlı bir mahiyet vermektir. Diğer taraftan da, Yahudiyi padişaha karşı mahcup bırakmaktı. Şimdi kızlar Mavrudis'in kızkardeşi Aspa-sula'nın evindeydi. Bu güzeller, hiçbir şeyin farkında olmadan kendilerini Venedik'e götürecekti yelkenliyi boş yere bekliyorlardı. Aspasula, otuz yaşlarında, ağabeyi gibi entrikacı, fakat çok güzel bir duldu. Mavrudis'in tek kusuru şaraba ve kadına fazlaca düşkün olmasıydı.

Hasan, Uzun Mehmet, Çal Ali, Venedikli Abdullah ve Mavrudis'in İstanbul'dan hareketleri o kadar âni ve gizli olmuştu ki, kimse far-ıcına varamamıştı.

Planlarını Venedik'te de mükemmel uygulamışlar, derhal Kon-tarini'yi bulmuşlar, Osmanlılara olan sadakatini anlamışlar ve ondan yardım isteğinde bulunmuşlardı. Kontarini de eski ve vefakâr dostlarına dört elle sarılmıştı. Abdullah ve arkadaşları eski tanıdıkları sayesinde hiçbir müşkülâta karşılaşmamışlar, altın keselerinin ağzını açarak Venedik donanmasının durumunu tersanedeki en selâhiyetli ağızlardan duymuşlardı. Siyasî vaziyete gelince, Kontarini onlara istediklerinden fazlasını öğretmiş, Moçeniko ile Balbo arasındaki muhavereyi olduğu gibi anlatmıştı. Üstelik Barletta^ gibi eşi emsali bulunmıyacak bir inciye de kaçırmışa muvaffak olmuştu. Ne Venedikli Abdullah'ın ve ne de Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının bunda kabahatleri yoktu. Kontarini genç ve hayalperest kızın Amiral ile olan konuşmalarını nakletmiş:

— Bu kız bir Bafo olmak istiyor, gelin, hem padişaha bulunmaz bir dilber götürelim, hem de genç kızın hülya dolu istikbalini açalım.

Demiydi. Onları Venedik'te en korkutan ve heyecana düşüren hâdise «Büyük Kanal» meyhanesinde Portekizli Cafer ile karşılaşmaları olmuştu. Sırlarını açığa vuracak diye ödleri kopmuştu. Vâkiâ onlar da Cafer'in Nassi'nin adamı olduğunu ileri sürebilirlerdi amma, ne faydası olurdu? Belki onun da başı giderdi. Fakat kendi başlarını kurtaramadıktan sonra neye yarardı?

Portekizli Cafer'in Venedik'te bulunması sebepsiz değildi. O da aynı fakat daha korkunç bir maksatla gelmişti. Naksos Dukası Nassi'nin Venedik'te geniş bir casus şebekesi vardı. Cafer bu şebekeye dayanarak tersanede baltalama hareketlerinde bulunacak, İtalyanların maneviyatlarını kırmağa çalışacaktı. Kesesindeki altın sayesinde istediği kapıyı ardına kadar açabiliyordu. Onu da telâşa düşüren yegâne ha-

60

SULTANLARIN AŞKI

dişe, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının aynı şehirde, faaliyete geçtiklerini haber alması olmuştur. Sokullu Mehmet Paşa'nın, Kıbrıs seferini İtalyanlara haber vermek için onları buraya yolladığını sanmış, sonra gerçeği öğrenince elini uzatmıştı. «Büyük Kanal» karşılaşması bir tesadüf değildi. Cafer bilhassa böyle hareket etmiş ve onları arayıp bulmuştu.

Eski rakipleri ve düşmanlar aynı gaye için hareket ettiklerini anlayınca beraber çalışmayı kararlaştırmışlar, ve bir gece tersanenin en büyük barut mahzenine ateş verdikten sonra Mavrulidis'in yelkenlisine atılarak Venedik'ten yine hep beraber ayrılmışlardı (1). İşte bu akşam, gemisinin kık kasarasında muvaffakiyetlerinin şerefine içiyorlar ve eğleniyorlardı. İstanbul'a döndükleri vakit Portekizli Cafer, efendisi Nassi'ye bu birlikte çalışmadan hiç bahsetmeyecek ve Kaptan Mavru-lidis'i de ele vermiyecekti. Aralarında böyle anlaşmışlar da temin etmişlerdi.

Barletta'mn kaçırılması olayı sanıldığından kolay olmuştu. Kon-tarini genç kızı şatodan alıp Moçeniko'nun evine getirirken birdenbire yön değiştirmiş ve dar kanalların birinin ağzında bekleyen üstü yelken, bezi ile örtülü sandala atıvermişti. Sonra atlara bir kamçı vurmuş, araba alabildiğine yol almıştı. Kayıkta kısa bir mücadele geçmiş, neye uğradığını şaşırان Barletta, Kontarini'nin yüzünü tırnaklarıyla yırtmıştı. Fakat yelken bezinin altına sokulduktan sonra bütün gayretleri boşa çıkmıştı.

Kontarini, bu kız kaçırma hikâyesini anlatırken, kahkahalarla gülüyordu.

— Tersanenin yanması pek o kadar değil ama, Barletta'mn kaybolması bizim budala Balbo'yu perişan etmiştir.

Kadırgalı Hasan, genç kızı aile yuvasından ettikleri için biraz müteessir gibiydi. Geminin en büyük ve en ferah kamarasını ona vermişler, her türlü ihtiyacını da temin etmişlerdi. Kendisine itibarlı bir misafir muamelesi yapıyorlar, hırçınlıklarına göz yumuyorlardı.

Divanı hümâyun, padişahın arzusu üzerine fevkalâde toplantıya çağırılmıştı. Sultan İkinci Selim Kasr-ı adil'de kafes arkasından müzakereleri izliyecekti. Bu toplantıda Kıbrıs seferi serdarlığına tayin edilen Lala Mustafa Paşa geniş izahatta bulunacak ve şimdiki kadar gizli tutulan bazı sırları ifşa edecekti. Vezirler, bunun neler olabileceğini Sokullu Mehmet Paşa'dan sormuşlardı. Sokullu:

— Bizim henüz malûmatımız yok. Paşa kardeşimiz cümlemizi tenvir eyleyecekler.

(1) Müverrih Hammer, Tersanenin yakılmasını Nassi'nin adamlarının bir başarısı olarak gösterir. Cilt 6, sayfa 242. Diğer Frenk tarihleri de Türk casus teşkilâtının Venedik'teki faaliyetlerine misal olarak zikrederler.

SULTANLARIN AŞKI

61

Cevabını vermekle yetinmişti. Bu davet o kadar ânî olmuştu • kendisi de bir şey öğrenememişti. Mustafa Paşa'ya da sormayı uy-1 bulmamış, küçük düşmek istememişti. Çünkü teamül daha önce kendisinin meseleden haberdar edilmesini şart koşuyordu. Anlaşılan Mustafa, veziriazamı çiğneyerek doğruca padişaha gitmiş ve müsaadeyi oradan almıştı Sokullu, Lala Mustafa Paşa'nın bu uygunsuz ve şımarık hareketlerine kızıyor, fakat ihtilâfa düşmemek için hiç sesini çıkartmıyordu.

— Hele Kıbrıs seferi bitsin, hesaplar ol zaman görülür.

Diyordu. İşin en garip tarafı donanmaya kumanda edecek olan, piyâle Paşa'nın da meseleye ilgi göstermemesiydi. O da davetin Sokullu-dan geldiğini sanıyordu. Hattâ bundan dolayı biraz da kırılmıştı. Vâkiâ Mustafa ile yakın işbirliğinden dolayı Veziriazamın eski teveccühünü kaybettiğini biliyordu. Ama ne de olsa Divanı hümâyunda sözü geçer bir vezirdi. Üstelik de seferin deniz cephesini idareye memur edilmişti. Lala Mustafa Paşa ise kendisinden bucak bucak kaçıyor, divanı hümâyunda ifade edeceği sırrı daha önce açıklamak istemiyordu. Bu sır acaba ne olabilirdi? Kubat Çavuş Venedik'ten bir rapor yollayarak İtalyanların adayı terke razı olduklarını mı bildirmişti? Yoksa Venedikliler bütün donanmalarını Kıbrıs sularına mı göndermişlerdi? Cerbe'de olduğu gibi bir Haçlılar armadası mı kurulmuştu? Naksos Dukası Jozef Nassi yeni bir haber almış da Mustafa'ya mı vermişti? Bunları en evvel kendisinin bilmesi lâzımdı. Reisülküt-tap, kazaskerler (ve diğer sıra vezirleri ile bir arada mütalâa edilmek kendisine pek ağır geliyordu. O gün tersaneyi ziyaret eden veziriazama biraz olsun serzenişte bulunmağa karar verdi. İlk bakiştıkları vakit:

- Devletlûm, dedi, artık bize itimadınız kalmadı. Sokullü, Piyâle'nin ne demek istediğini anlamıştı.
- Hayrola paşa kardeş, bir şeyler mi var? *
- Divanı hümâyunu fevkalâde içtimaa davet buyuruyorsunuz.
- Evet, doğrudur.
- Bu sadık kulunuzdan her şeyi gizli tutarsınız. Sokullu acı acı güldü.
- Mustafa'nın neler söyleyeceği bizce de malûm değildir.

Piyâle şimdi her şeyi anlamıştı. Lala Mustafa Paşa eski oyunlarından yine birini oynuyordu. Her zaman böyle yapmamış mıydı? Bütün başarıları daima kendisinin bir eseri olarak göstermemiş miydi? Onunla birlik olarak neden mührü hümâyunu taşıyan tedbirli vezir Sokullu'ya karşı cephe almıştı?

— Ver elini öpeyim paşa> baba, biz yanlıştık. Sizi yok yere darılttık. Mustafa'ya itimat caiz değilmiş. Sokullu, hazırlıkların en hummalı bir zamanında vezirlerin ara-smın açılmasını maslahata uygun bulmadı. Bunun zararı yine devlete olacaktı.

— Yok öyle deme Piyâle, belki padişah efendimiz irade buyurmuşlardır.

Bu söz üzerine akan sular dururdu. Hazreti padişah nasıl isterse keramet ondaydı. Tersaneden eve döndüğü zaman mutemet bir adamı, Lala Mustafa Paşa'nın bugün öğledenberi Naksos Dukası Nas-sinin' Galata'daki konağında olduğunu haber vermişti. Mustafa'nın yalnız başına iş görmek istediği de bundan belli oluyordu. Ama ettiklerini yanma koymıyacaktı. Yaptığı fedakârlığın haddi hesabı yoktu. Şerefli bir mazisi ve divanı hümâyunda üçüncü vezir olduğu halde padişaha yaranmakla ancak daha dün gibi kısa bir zamanda altıncı vezirliğe geçen bir hilekânn emrine girmiş ve onun serdarlığı altında vazife kabul etmişti. İşte mükâfatını görüyordu. Seferde, zafer müyesser olursa, burnu büsbütün Kaf dağma çıkacak olan bu hilekâr adamdan çekeceği vardı. O gece hiç uyuyamadı. Bereket versin, hadım ağası, efendisi için mutena bir aşk ve ihtiras ziyafeti hazırlamış, on altı, on yedi yaşlarında iki Gürcü dilberini firaşına koyarak yorulan asabını bir dereceye kadar olsun dinlendirmişti. Piyâle Paşa'nın. cariyeleri, diğer vezirlerinkini gölgede bırakacak kadar çok ve güzeldi. Cerbe Meydan Savaşı'nın muzaffer başkumandanı, çeşni değiştirmeye pek meraklı idi. Haremde her millete mensup kızlar ve kadınlar vardı. Karısı Gevherhan Sultan, padişahın kızıydı (İK Kocasının kadınlara fazlaca düşkün olduğundan müteessirdi. Ertesi günü divanı hümâyın toplandı. Veziriazam :nutad törenle divana girdi. Âzâlar ayakta bekliyordular.

— Sabahlar hay rolsün?

Diyerek vakur adımlarla yerine yürüdü ve oturdu. Vezirler de ona uydular. Lala Mustafa Paşa, mağrur bir eda ile etrafı süzüyordu. Kendisinin bugünkü kadar kuvvet ve kudretli olduğunu hatırlamıyordu.

Ağzından çıkacak her kelime bir top gibi patlıyacaktı. Dün huzurda iken padişahı bile ne kadar heyecana düşürmüş ve ne kadar iltifatına mazhar olmuştu. Sultanın sözleri hâlâ kulağmdaydı.

— Senin gibi bir vezirim var, gam yemem. Berhudar ol Mustafa.

Ah o sırada huzurda Sokullu da olmalıydı. Kederinden düşer bayılırdı. Kim bilir belki şimdi de hangi renkten hangi renge girecekti. Göz ucuyle veziriazamı tetkik etti. Acaba bu oldu bittiyi nasıl karşılamıştı? Öyle ya haberi bile olmadan divanı hümâyın toplantıya çağırılmıştı. Bundan büyük darbe mi olurdu? Fakat hayret! Vezir, mü-tebessim nazarlarla etrafı süzüyordu. Rahat ve kendinden emin bir oturuşu vardı. Mustafa söylendi:

— Hele birazcık aabır, sonra yüzün nasıl kızaracaktır. Sokullu müzakereleri açtı:

(1) Piyâle Pasa ile Gevherhan Sultan'm düşünleri Kanunî Sultan Süleyman in, •ağlığında, 1560'da olmuştur.

— Veziri sâdis Lala Mustafa Paşa kardeşimiz, Kıbrıs seferine dair w lere malûmat verecekler, kendilerini dinleriz, buyursunlar.

Mustafa Paşa doğruldu. Etrafına ve hattâ veziriazama küçümse-ek tekrar baktı. Hafifçe öksürdü.

Sonra her kelimenin üzerinde durarak konuşmağa başladı:

— Saye-i şahanede Venedikli'nin kolu kanadı kırılmıştır. Dolanmayı hümâyın Kıbrıs ceziresi sularına geldiğinde karşısında bir-' kaç harami teknesinden başka bir şey bulamıyacaktı.

Piyâle Paşa yerinden fırladı, ne olmuştu, neler oluyordu? Kos^ | koca Venedik donanması neredeydi? Yoksa Haçlılar ihtilafa düşmüş, birbirlerini mi yemişlerdi?

__Tavzih buyur paşa kardeş, ne dersin?

Lala Paşa sözlerine devam ediyordu:

— Venedikli'nin muazzam tersanesi perişan edilmiştir. Tamir veya yeniden küşadı yıllar sürer. Piyâle yine atıldı:

— Hücumu mı maruz kalmıştır?

Lala Paşa müstehzi nazarlarla Piyâle'ye baktı. Bu bakışlarda «Ne kadar da budalası» der gibi bir hali vrdi.

— Hayır, Venedik'e yolladığım adamlarım bu işi ettiler.

Divanı hümayun birbirine girmiş, mutad olan sükûn birden bo-zuluvermişti. Sokullu müdahalede bulundu:

— Evet, Mustafa Paşa doğru söyler. Venedik tersanesi 977 senesi rebülâhbirinin birinci salı günü (1) akşamı hava karardıktan sonra infilâk eylemiştir.

Herkes susmuştu. Müzakereleri Kasr-ı adil'in kafesi arkasından dinleyen padişahın yüksek sesle:

— Lalam Mehmet meğer neler bilirmiş!

Dediği duyuldu. Mustafa evvelâ kıpkırmızı, sonra bembeyaz olmuştu. Sokullu bunu nereden öğrenmişti?

Acaba hazreti padişah mı söylemişti? Ama o da gününü bilmiyordu. Yoksa Nassi'nin bir oyununa mı kurban gitmişti? Veziriazamın sözlerinde aynı zamanda müstehzi bir eda da vardı. Bu sözler karşısında bir su tulumu gibi sönü-veren Lala, sustu. Sözlerine nasıl devam edeceğini şaşırılmıştı. Sokullu sordu:

— Venedik'e giden adamlarınız acaba kimlerdir, paşa kardeş? Mustafa büsbütün şaşırıldı. " Bu bilgiyi kendisine Nassi vermiş

re başarı payını da ona bırakmıştı. Venedik tersanesinin yanması Portekizli Cafer ve Venedikli Antonio, Korsan Dario, ve arkadaşlarının bir eseri idi. Fakat Nassi de mutemedi Portekizliden başkasını tanıyamıyordu. Cafer de bir şey söylememiş, yalnız orada ahbab olduklarını ve-

(1) Milâdi tarihe göre 13 ekim 1569.

84 SUJ-.TAJNJJA.KIN AŞKI

para kuvvetiyle kandırdığını anlatmış, hüviyetlerini ifşa etmemişti.] Mustafa kekeledi:

— Venedikli Antonio! Sokullu güldü:

— Evet, mutemet adamımızdır. Asıl adı Abdullah'tır.

— Korsan Dario ve arkadaşları.

— Onlar da malûm Lala Paşa, sizin Dario ve arkadaşları zannettiğiniz adamlar bizim vefakâr ve sadık dostlarınızdır.

Mustafa'nın artık ayakta duracak hali yoktu.

— Dostlarınız mı buyurdunuz?

— Evet, onlar da Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarıdır.

Lala Paşa düşmemek için yanında bulunan beşinci vezirin omurunu tuttu.

— Sizce her şey malûm paşa baba.

Diyebildi. Sonra çöker gibi oturdu. Yediği darbenin tesiri altında âdeta ezilmiş, bitmişti. Kasr-ı adil'den gevrek bir kahkaha ve sonra hazreti padişahın sesi duyuldu:

— Müdebbir vezir imişsin Sokullu.

Sokullu, padişah sanki karşısında imiş gibi oturduğu yerden fırladı. Önünü kavuşturarak eğildi:

— Azad kabul etmez kulunuzum, kölenizim.

— Hayır, lalamın, mutlak vezirimsin.

Bu vaziyeten en ziyade Piyâle Paşa memnundu. İmkân olsa So-kullu'nun eline ayağına sarılacak, şapur şapur öpecekti. Ayak seslerinden padişahın Kasr-ı adil'i terkederek hareme çekildiği anlaşılıyordu.

Sokullu, Mustafa'nın vezirler arasında daha fazla küçülmesine razı olmadı. Bu kadarı yeterdi, birden ciddileşti:

— Paşa kardeş, dedi, himmetin bizce malûmdur. Senden de böyle ikdam beklerdik. Teşekkür ederiz.

Divan dağıldıktan sonra Mustafa, Veziriazamın elini öptü, Af diledi.

Sokullu Mehmet Paşa, Venedik'te olan bitenleri Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarından haber almıştı.

Nassi'nin yaptıklarını da takdir etmişti. Muvaffakiyetin en büyük hissesi onundu.

15 Mayıs 1570 pazartesi sabahı yer yerinden oynamıştı. İstanbul, tarihinin en sevinçli ve müstesna günlerinden birini yaşıyordu. Sultan İkinci Selim'in saltanatında donanmayı hümayun ilk defa olarak büyük bir fetih için Akdeniz'e yelken açıyordu. Murat Reis, mart ayında yirmi beş kadirga ile Rodos yolunu tutmuş, nisan ayında da üçüncü vezir donanma kumandanı Piyâle Paşa altmış beş kadirga ve

otuz kalyon ile onu takip etmişti. Bugün İstanbul'dan ayrılacak olan donanma, Kıbrıs Seferi Serdarı Lala Mustafa Paşa'yı götürecekti. Gemilerin kuman-

Kaptamderya Müezzinzade Ali Paşa'ydi (1). Lala Mustafa Paşa ayışta âdet olduğu Uzre törenle başterdeye (Amiral gemisine) 13 *rek Sancak-ı şerif dibinde sahillerde toplanan halkı selâmla-bm diğer vezir ve donanma ümerası ile vezir iskelesine (2) gel-m15[i Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa da serdarla beraberdi. İske-n Yalıköşkü'nde bulunan padişahın huzuruna kabul edilmişlerdi. Sultan Selim, Lala Paşa'ya kürklü serasere kaplı hü'at ve donanma ileri gelenlerine hil'atler giydirdikten sonra:

— Baka Mustafa, senden ziyadesiyle ikdam beklerim, yüz aklığı göstermelisin, kulluğunu isbat etmelisin, cezirenin fetih müjdesini senden beklerim.

Demişti. Lala Mustafa Paşa, gözleri dolu dolu olarak padişahın ayaklarına kapanmış:

— Padişahım, hayır duanı bizden dksik etme. İnşallah Kıbrıs'ın fethi müyesser olur.

Cevabını vermişti. Sokullu da çok heyecanlıydı. Bu muazzam donanma onun ve Piyâle'nin çalışmaları ile meydana gelmişti. Fakat herhangi bir takdir beklemiyordu. Bütün emeli sadece Kıbrıs'ın fethe-dilmesi idi. Günlerdir secdeye kapanıyor, zafer vermesi için Ulu Tanrıya yalvarıyordu.

Huzurdan ayrıldıktan sonra hep birlikte yine başterdeye dönmüşler ve sonra yavaş yavaş hareket etmişlerdi. Yalıköşkü karşısına gelindiği zaman padişahı top ateşiyile selâmlamışlardı. Donanma, o akşam Türk denizciliğinin piri Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesi açığında demir bırakmıştı. 14 mayısta istirahat edilecek, 15 mayısta hareket olunacaktı. Sokullu, Lala Paşa'ya veda ederken bütün kinlerini bir tarafa bırakmıştı.

— Yolun hayra karşı olsun paşa, kardeş!

Mustafa Paşa bu iyi temenni karşısında Sokulü'nun eline sarılmış:

— Size karşı kusurlarım vardır efendimiz, ne yapalım ki hayatımda bugünü bekledim. AUaha şükürler olsun ki, muradıma erdim. Muzaffer olmam için dua edin, kusurlarımı bağışlayın.

Sokullu, serdarın alnından öptü:

— Allah seni ve hepimizi muzaffer etsin Mustafa!

Lala Mustafa Paşa ne o gün ne de ertesi günü hiç uyumamıştı. Savaştan ve zaferden başka bir şey düşünmüyordu. Naksos Dukası Jozef Nassi, işbirliği yaptığı arkadaşını gemide ziyaret etmek istemiş, fakat Lala bunu kabul etmemişti. Artık onunla görülecek bir işi kalmamıştı. Öküz ölmüş, ortaklık ayrılmıştı. Kibns'in Nassi'ye verilmeye-

(1) Piyâle Paşa donanmanın kumandanlığını üzerine alınca Mfiezinzade de ÷onun emrine girmişti.

(2) Sirkeci iskelesi.

Sultanların Askı —• F. 5

oo SULTANLARIN AŞKI

ceğini herkes gibi o da anlamıştı. Binlerce insanın kanı pahasına mâl olacak ada Osmanlı İmparatorluğu'nun bir vilâyeti haline getirilecekti.

15 mayıs sabahı namazını eda ettikten sonra, bir kayıkla sahile çıkmıştı Denizlerin kahraman evlâdı. İslâmın muzaffer fatihi Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesi önünde Ulu Tanrıya tekrar yalvaracak ve Barbaros'un ruhundan da istimdât edecekti. Türbenin kapısına yaklaştığı zaman beş kişinin yere diz çökmüş oldukları halde yüksek sesle dua ettiklerini gördü. Onları dinlemeğe başladı.

— Barbaros'ların yüzü suyu hürmetine Mustafa kulunu muzaffer et Yarabbi!

— Mustafa kulunu fetih ile müşerref eyle Yarabbi!

Mustafa Paşa heyecanla irkildi, kimdi bunlar? Bu kadar içten yalvaran insanlar her halde en yakın dostları olmalıydı. Duayı tamamladı:

— Amin!

Beş kişi yerlerinden kalkarak geriye döndüler. Hayret!... Lala Mustafa Paşa gözlerine inanamıyordu. Bunlar divanı hümâyunda kendisini kepazeye çeviren malûmatı Sokullu'ya veren Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarıydı. Bir an duraladı. Nasıl hareket edeceğini bilenmiyordu. Sert bir tavırla sordu:

— Burada ne ararsız ?

Çal Ali, arkadaşları adına cevap verdi:

— Seni muzaffer etmesi için Tanrıya yalvarıyorduk, paşa baba. dua ediyorduk.

Bu sırada yeşil cübbeli türbedar peyda oldu. Yerlere kadar eğilerek:

— Bu bahadırlar üç sabahtanberi buraya gelirler ve size zafer' dilerler.

Dedi. Lala Mustafa Paşa kendi kendine söylendi:

— Riyakâr dost yerine bana böyleleri lâzım. Bunlar gibi vefakâr düşmanları nerede bulurum?

Onlara yaklaştı. Artık sözlerinde hiddetten eser yoktu.

— Bana hâlâ kırgın mısınız?

— Hayır paşa baba.

— Maziyi nisyana gömün, sizi şimdi anladım. Tevekkeli değil, Cennetmekân Sultan Süleyman Hân size dostlarım dememiş, tki cihanda aziz olun, benim de bir ricam var.

— Emret paşa baba.

— Ben de size dostlarım, dersem kabul eder misiniz? Düşmanlarını bile insafa getiren, takdirini kazanan iyi kalbli Ka-

SULTANLARIN AŞKI

67

lı Hasan ve arkadaşları Lala Paşa'yı hiç sevmezlerdi. Ancak cırt giden bir sefer serdarının bu arzusuna hayır da diyemezlerdi. haiara dua ettiren Mustafa'nın şahsiyeti değil, aldığı kutsal vazifeydi, n zaferi padişahın, memleketin, ordunun ve bütün milletin zaferi çaktı Sokullu Mehmet Paşa da bunun için hazırlıklara dört elle sarılmamış mıydı?

— Sağol paşa baba, bizlere iltifat eylersiniz.

— Sefere ne için katılmazsınız. yoldaşlarım?

Mustafa, can damarlarına dokunmuştu. Gaza olur da onlar kaçarlar mıydı? Cennetmekân Sultan Süleyman Han'ın devrinde bütün savaşlara katılmışlar ve her defasında yüz aklığı göstermişlerdi. Siget-var'a çekilen sancakta (1) ne kadar hizmetleri dokunmuştu. Sn büyük mertebe babalarının eriştiği gehadet değil miydi? Ne çâre, vaktiyle Mustafa'ya güvenemedikleri için müracaatta bulunmamışlar, teşebbüse geçmemişlerdi. Piyâle Paşa da nisan ayında Akdeniz'e yelken açarken, eski yakınlığını göstermemiş, sadece:

— Gelirseniz iyi olur.

Gibi sudan bir şeyler söylemişti. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa ise serdarın bir entrikasına kurban olabileceklerini hatırlamış ve müsaade etmemişti. Şimdi peki biz de geliyoruz, deseler ne değeri ve önemi vardı? Mustafa'ya:

— Bizim duamız seninledir, öyle icap etti.

Cevcbını verdiler ve Barbaros'un türbesinden ayrıldılar, kalabalığı da geçerek Marmara'yı gören bir tepeye tırmandılar. Donanmsnm hareketini oradan seyredeceklerdi. Züir^üt gibi yeşil çimenlere oturdular. Oradan buradan konuşmağa başladılar. Çal Ali dertliydi. Rahmetli Sultan Süleyman'ı sererde görmeğe alışmış gözlori dumanlan-mıştı.

— Hey gidi dünya hey! Şehriyarı cedit, seferi serdnrma emanet eyledi. Cenk meydanları artık padişahsız kaldı. Ben si^e söylemez rn' idim, Sultan Selim Han babasına benzemiyecek, diye. İşte ir^isp.li, haremi hümâyundaki zevk ve safasım fetih yollarına tercih eyler. Sokullu'ya bir şey olursa devletin hali nice olur?

Uzun Mehmet arkadaşını tasdik etti:

— Doğru söylersin Ali.

Kadırgah Hasan başka bir mevzua geçti:

— Ne iyi ettik de Barletta'yı haremi hümâyuna vermedik o ipek-gibi kıza yazık olurdu.

Çal Ali istemiye istemiye güldü:

— Neler söylersin yoldaşım. Yoksa gönül mü attın?

— Kimbilir, gönül ihtiyarlamaz ki.

(1) Sigetyar, Kanunî Sultan Süleyman'ın vefatından bir gün sonra 7 eyflı 1566'da fetholunmustn.

68

SULTANLARIN" AŞKI

Hasan sözünü tamamlayamadı. Uzun Mehmet eliyle işaret etti:

— Mihrimâh Sultan hazretlerinin mutemedi Salih gelir.

Evet tepeye doğru tırmanan padişahın kız kardeşi Mihrimâh Sul-tan'm adamı Salih'ti. Mühim bir haberi olsa gerekti. Ayağa kalktılar

— Ne o ağa, terlemişsin. Salih nefes nefese kalmıştı.

— Aman beyzadelerim, yoruldu, bittim. Dün akşamdan beri sizj ararım. İstanbul kazan, ben kepçe oldum. Bereket versin biraz evvel Portekizli Cafer'e rastladım. Burada olduğunuzu söyledi. Kadırgala Hasan ve arkadaşları şaşırılmışlardı. Mihrimâh Sultan'm adamı sabah sabah kendilerini ne için arıyordu? Portekizli Cafer burada olduklarını nereden haber almıştı. Yoksa Naksos Dukası Nassi yeni bir entrika mı çeviriyordu?

— Sultan hazretlerinin bir emri mi var? Salih sesine bir ciddiyet vererek konuştu:

— Sizi emreder. —• Ne zaman?

— Yarın sabah.

Mihrimâh Sultan ile bir alış verişleri yoktu.. Hasan kendi kendine söylendi:

— Hayırdır inşallah.

Salih de çimenlere oturdu. Biraz yorgunluk aldıktan sonra döne' çaktı.

Lala Mustafa Paşa, Barbaros'un türbesinden başterdeye döndüğü zaman, padişahın hareket emri gelmiş ve kadırgalar demir alarak, muntazam bir sıra halinde arka arkaya dizilmişti. Afır ağır Marmara'ya doğru açılıyordu. Denizin üstü donanmayı hümâyunu uğurlayan irili ufaklı kayıklarla dolmuştu. Üsküdar sırtları da dahil sahilin her iki tarafı insan seli haline gelmişti. Yalıköşkü'nden geçerken top ateşi ile padişahı selâmlamış, Kızkulesinden buna mukabele edilmişti. Sultan Selim, donanmasının geçit resmini mağrur bir eda ile seyrediyor, yanında bulunan nedimlerine:

— Mustafa kulum bizi muzaffer kılacaktır.

Diyordu. Fakat gün görmüş ihtiyarlar, için için kan ağlıyorlardı. Tatlı ve acı hatıralar birbirine karışıyordu. Kanunî Sultan Süleyman da donanmasını buradan uğurlamış (1), sonra kendisi de kara yoluyla Marmaris sahillerine hareket etmişti. Gemiler Sarayburnu'nu dönerek Yeşilköy istikametinde yol aldıktan sonra sekiz çifte saltanat kayığının hazırlanmasını söyledi. Bu âni emir karşısında şaşırان nedimler padişahın donanmaya gideceğini zannetmişlerdi. Halbuki Hasbkhçe

SULTANLARIN AŞKI

€9

(1) Rodos seferine hareket: 4 Haziran 1522.

esinde yapılan başterdei hümâyun hazır bekliyordu. Nedimlerden biri: a^ YwJikule önlerinde deniz çirpintilidir, sultanım. Mübarek vü-dunuz rahatsız olur. Başterde ile teşrif buyurun, kaptan kulum emre müheyyadır.

Demişti. Sultan Selim güldü:

— Bizim orada ne işimiz var, onlar, yollarına devanı etsinler.

Maksadımız serdarımız Mustafa'yı teşyi değildir. Yüz aklığı ile döşe elbet istikbalinde bulunur, iltifat ederiz. Biz sevgili hemşiremizi Ziyarete gideceğiz, günlerdir yüzünü görmedik.

Mihrimâh, Kanunî Sultan Süleyman'ın yegâne kızıydı. Erkek kardeşlerinden daha çok ihtimam görmüş, nazı naim içinde büyütülüp yetiştirilmişti. Gerek babası ve gerekse annesi Hürrem Sultan bir dediğini iki yapmamışlar, hattâ âdet olmadığı halde hususî hocalar tutarak kültürünün artmasına çalışmışlardı. On beş, on altı yaşlarında iken, Anadolu beylerbeyliğinden kubbe vezirliğine yükselen Rüstem Paşa ile evlenmişti. Rüstem güzel bir adam değildi, A.kat sağlam yapılı, güçlü kuvvetli ve çok zengindi, Diyarbekir beylerbeyliğinde" müthiş para yapmıştı. Üstelik de saraydan yetişmiş olduğundan Hürrem Sultan'm teveccühünü kazanmıştı.

Mihrimâh Sultan, yaşı biraz ilerledikten sonra saray entrikalarına karışmış, annesi ile birlik olarak önemli roller oynamıştı. 1544 de Rüstem Paşa sadâret makamına gelince, meydanı daha boş bulmuş, rakiplerine karşı kocasını daima himaye etmişti. Şehzade Sultan Mustafa'nın katli olayından sonra sadâretten uzaklaştırılan kocasını tekrar bu makama getirtmek için çalışmış, Veziriazam Kara Ahmet Paşan'm idamında kınalı parmaklarını devlet işlerine sokmuştu. Rüstem Paşa 1561 de öldüğü zaman büyük bir servet bırakmıştı. Esasen kendisi de zengindi. Babası Sultan Süleyman, biricik kızma çeşitli gelir kaynakları sağlamıştı.

Mihrimâh'm en sevdiği kardeşi Sultan Bayezid'di. Sefih bir hayat yaşayan, günlerini şarap içerek, genç ve güzel cariyelerin kolları arasında geçiren Selim'den hiç hoşlanmazdı.

Talihsiz Şehzade Sultan Bayezid'in vatan topraklarından uzakta Şehit edildiğini (1) haber aldığı zaman deli divaneye dönmüş, babasından eski saraya çekilmek üzere müsaade istemişti (2). Fakat Kanunî Sultan Süleyman'ın Bayezid'in idamından sonra hayatta biri kız ve dileri erksk olmak üzere iki evlâdı kalmıştı. Şehzade Selim, kız kardeşinin kendisini sevmediğini bildiği halde ona itibar ederdi.

Mihrimâh Sultan, babasının son yıllarında Üsküdar sarayına geçmişti. Bu saray muntazam çiçek tarhları, çeşit çeşit mermer havuzlar, koruluklar ve renk renk kuşlarla dolu gönül açıcı bir bahçe içinde inşa

(1) Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Bayezid 25 Eylül 1561'de Kaz-vin'de idam edilmişti.

(2) Venedik elçisinin raporu.

70

SULTANLARIN AgKI

edilmişti. Dini bütün bir kadın olmakla beraber, ibadetten vakit bulduğu zamanlar bu bahçede dolaşır, cariyelere şarkı söyletip raksetti-rirdi. Bazan sabah namazından sonra mermer havuzların birinin başında, oturur, bülbül seslerini dinlerdi.

Kanunî Sultan Süleyman'ın Sigetvar seferi esnasında vefatı üzerine tahta çıkmak üzere Kütahya'dan İstanbul'a gelen Sultan Selim 30 Eylül 1566 da kız kardeşinin Üsküdar'daki sarayına da uğramıştı.

Mihrimâh bütün dargınlıklarını bir tarafa bırakarak ağlaya ağlaya kardeşinin boynuna sarılmış:

— Babamız gitti, arslamm, cihanımız yıkıldı. Demiş, sonra:

— Padişahlığın mübarek olsun kardeşim, Allah sana ve hepimize uzun ömürler versin.

Sözlerini ilâve etmişti. Yeni padişahın paraya çok ihtiyacı vardı. Hazine-i hümâyunu açtırmak kolay şey değildi. Veziriazam Sokullu henüz İstanbul'a; gelmemişti. Halbuki acele yapılacak masraflar vardı. Kız kardeşine bunu hatırlatmıştı. Mihrimâh, padişahın arzusunu ye* rine getirmiş:

—Üzülme arslanım, bütün servetim senindir.

Cevabıyla elli bin altın borç vermişti. (1). Sultan Selim tahta çıktıktan sonra kardeşini bir tarafa atmamış ve Üsküdar sarayını sık sık ziyaret ederek orada saatlerce kalmış, yemek yemiş ve hattâ şarap içmişti.

Mihrimâh, padişahın kadınlara fazla düşkün olduğunu bildiği için ara sıra haremi hümâyuna cariyeler takdim ederdi. Bu cariyeler muhakkak surette padişahın firaşma sokulurdu. Topkapı sarayı'nın yegâne hâkimesi olan Nurbânu Sultan, hükümdardan başka herkese kafa tuttuğu halde ona bir şey söylemez, daha doğrusu söyleyemezdi. Bir defa serzenişte bulunmak istemiş, o zaman şu susturucu cevabı almıştı:

— Gam çekme güzelim, bir gül ile bahar gelmez, padişahlar istedikleri cariyeleri firaşma alırlar. Bu senin mevkiini düşürmez. Cen-netmekân pederim, validemi el üstünde tutar, onu herkesten fazla severdi, fakat haremi hümâyun yine genç dilberlerle dolup taşardı.

Bunda haksız değildi, padişah kızı olduğu halde kocasının bile cariyeleri vardı. Rüsteni Paşa'nın, torunu yaşındaki dilberlerle yatıp kalkmasına ses çıkarmamıştı.

Mihrimâh Sultan, yanında nedimleri ve cariyeleri olduğu halde sabahın erken saatlerinde sarayının bahçesine çıkmış, donanmanın hareketini seyretmişti.

Cariyeler arasında bulunan uzun boylu, mat renkli, siyah gözleri yıldızlar gibi parlayan genç bir kız, sağ elini çenesinin altına koymuş, ufukta kaybolmak üzere olan gemilere hasretle bakıyordu. Siyah ve uzun bir eteklik giymiş, incecik belini gümüş işlemeli bir ku-

SULTANLARIN AŞKI

71

(1) Hammer, cilt 6, sahife 181.

gjj ne sarmıştı. Göğsünün bütün çizgilerini gösteren dar bluzu ve basına attığı tülü de aynı renkte idi, bu garip kıyafet kendisine pek ya-kışınıştı. Hep böyle giyiniyordu. Mihrimâh'm ona kargı tuhaf bir muhabbeti vardı. Her hareketi ile yakından ilgilenir, üzülmemesi için çalışırdı. Altı aydanberi yanında idi, bu kısa süre içinde Türk-çeyi de öğrenmişti. İyi bir aile kızı olduğu derhal anlaşılırdı.

— Bedia güzelim, yine gözlerin uzaklarda birini arar. Bir derdin mi var?

Bedia, sultanın uyarması üzerine derhal kendisini toplamıştı.

—! Sayenizde ne derdim olacak efendim?

yalan söylüyordu. Bir değil, binbir derdi vardı, uzun siyah kirpiklerinde bir damla yaş danelenmişti.

Mihrimâh bunun farkına varmış ve teselli etmek istemişti:

— Üzülme güzel kızım, seni muhakkak memleketine yollıyacağım. Bedia tatlı bir İtalyan şivesi ile teşekkür etti:

— Sizi daima hatırlıyacağım, sizi hiç, amma hiç unutmıyacağım.

— Sabret çocuğum, bu dünyada her şey sabır iledir, insanlar kuş misalidir derler, bir aya kalmaz doğduğun, büyüdüğün şehirde olursun. Sana kıymetli elmaslar veririm orada rahat rahat yaşarsın. Bedia, Mihrimâh Sultan'ın ellerine sarılarak öptü.

— Oh, siz ne iyisiniz efendim.

Sultan, genç kızın saçlarını okşadı, sonra altın işlemeli kendi mendilini verdi:

— Gözlerini sil Bedia.

— Ben ağlamıyorum ki, efendim.

Kaderin Venedik'ten Üsküdar sarayına getirdiği bu genç kız Şövalye Veniero'nun baldızı Barletta'dan başkası değildi. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları, yolda düşünmüşler taşınmışlar, bu bakışları hülya dolu hassas kızı sefih ve mest padişahın haremine vermekten vaz geçmişlerdi. Kaçtırdıklarına da nadim olmuşlardı. Hele Barletta'nın:

— Ne olur, beni esir pazara satmayın, denize atın!

Diye yalvarması Kadırgalı Hasan'a çok dokunmuştu. İstanbul'a geldikleri zaman kızı kimseye göstermemişler, Kaptan Mavrudis'in Galata'da kız kardeşi Aspasula'nın evine bırakmışlardı. Barletta birkaç gün orada kalmıştı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının Rodos'tan İstanbul'a gelip yerleştiklerini ve Sokullu Mehmet Paşa'nın hizmetine girdiklerini haber alan Mihrimâh Sultan, babasının çok sevdiği bu vefakâr insanlara yardım elini uzatmış, yine Kumkapı'da Kadırga meydanında bir ev satın aldirarak hediye etmişti. Sevgili kardeşi şehit Sultan Beyazid'e gösterdikleri vefakârlığa karşı bu bir cemile idi. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları da Barletta'yı Mihrimah'a takdim etmişlerdi. Orada padişahın sarayından daha iyi bir hayata kavuşacağını ummuşlardı.

Hiçbir şeye itiraz etmeyen, yalnız hüznü dolu nazarlarla ilgi ve

72

SULTANLARIN AŞKI

şefkat bekliyen bu genç kız, kısa sürede Mihrimâh'ın sevgisini kazanmıştı. Dul sultan, Bedia'nın günden güne artan daüssıla hastalığının ateşine tutulduğunu anlamış, ve onu memleketine göndererek bir sevap işlemek istemişti. Aksi takdirde gonca açmadan solacaktı. Bu işi yine Kadırgalı Hasan ve arkadaşları yapabiliirdi, Venedik'e onlarla yollayacaktı. Dün akşam mutemedi Salih Ağa'yı göndererek davet etmişti. Barletta'mn hafızasında yaşayan en kuvvetli hâtıra, Senatör Mo-çeniko'nun evinde ihtiyar amiral'in el falı idi. Dedikleri birbir çıkmıştı, fakat ne yazık, sonra talii Bafo'nun talihine benzememişti. Hoş şimdi benzemesini de istemiyordu. Kurduğu hayallerin ne kadar boş olduğunu anlamıştı.

Donanmayı hümâyun gözden kaybolmuştu. Nedimelerden biri:

— Saltanat kayığı bu canibe gelir.

Müjdesini verdi. Başta Mihrimâh olmak üzere hep kadınlar o tarafa baktılar, gerçekten sekiz çiftelik kayak, denizi yararak ve etrafında beyaz köpükçükler bırakarak Üsküdar'a doğru yol alıyordu. Mihrimâh sevindi. Ne de olsa ziyaretine koskoca bir padişah geliyordu. Kızlara:

— Haydi siz koruluğa gidin!

Dedi. Nedimelerine hazırlık yapmalarını emretti. Hizmetkârlarını sahile gönderdi. Bir süre sonra Sultan Selin- Han yalnız olarak sarayın bahçe kapısından içeriye girmişti. Anlaşılan maiyeti halkını dışarıda bırakmıştı Mihrimâh Sultan koşarak padişahın elini öptü;

— Hoş geldiniz arslanım, bizleri minettar bıraktınız. Mübarek yüzünüze hasret çekerdik.

Sultan Selim, bugün pek neşeliydi. Kardeşine iltifatta bulundu:

— Her gün seni hatırlarız hemşire, donanmamızı uğurladıktan sonra hemen geldik.

— İnşallah zafer müyesser olur, sultanım.

— Âmin!

Mihrimâh, kardeşini saraya davet etti Haremde biraz istirahat eylesesini söyledi. Selim;

— Bahçede oturup bülbül seslerini dinleyelim hemşire. Hava çok güzel, denizden gelen rüzgâr içimizi ferahlatır, çiçek kokuları neşe verir.

Beraberce beyaz mermer havuza doğru yürüdüler. Bir kestane ağacının gölgesine konulmuş, kuştüyü yastıklarla dolu sedire oturdular. Nedimeler, uzaklarda emre muntazır bir halde bekliyorlardı.

Bahçıvanlar selâmlık kısmına geçmişlerdi. Sultan Selim havuza ellerini soktu, kırmızı tatlı su balıkları oraya buraya kaçıştılar. Renk renk kuşlar tatlı cıvıltılarla havuz kenarındaki taşlara konuyorlardı.

— Ne sakın yer hemşire. Koca sarayda sanki bizden ve kuşlardan

SULTANLARIN" AŞKI

73

ka canlı mahlûk yok. Böyle dilâra bir bahçede istirahat ihtiyacı-
mız

var.

Mihrimâh Sultan:

— Bu saray size tahsis edilsin.

Dedi. Padişah birden doğruldu.

— Yanlış anlarsın, onu demek istememiştik. Hemşiremizi daha sık ziyaret eyleyeceğimizi müjdeledik.

Mihrimâh kardeşinin bu iltifatına tekrar tekrar teşekkür etti. Oradan buradan konuşular, Konudan konuya geçtiler. Söz döndü dolaştı, tekrar Kıbrıs seferine geldi. Selim memnundu.

— Zamanı saltanatımda böyle muazzam bir fetih müyesser olacak

— Tanrıya şükürler olsun.

Mihrimâh o zamana kadar niyet ettiği halde bir türlü söylemediği bir meseleyi ortaya attı:

— Sultanım, halk Kıbrıs cezaresini, Nassi kulunuza ihsan edeceğinizi söylemiş. İhtimal veremedik.

Sultan Selim kahkahalarla güldü.

— Ne dersin hemşire, biz lâtife etmiştik, âlem ciddî sanmış. Binlerce yeniçeri kulumun hayatı pahasına kazanılacak bir aday nasıl veririm? Hele fetih müyesser olsun görürsüz.

Kanunî Sultan Süleyman'ın kızı yüreğini kemiren şüphelerden kurtulmuş, rahat bir nefes almıştı.

— İki cihanda aziz olun padişahım, pederimizin ruhunu şâdeyley-siniz.

Şehriyarın âdetini çok iyi bilen, Mihrimâh el çırpı. Genç bir nedime koşarak geldi.

— Emriniz efendimiz ?

— Bir şeyler getir.

Genç kadın yine koşarak uzaklaştı, biraz sonra iki kadın hizmetkârla beraber binbir işlemeli nadide gümüş bir tepsi getirdi. Üzerinde altın bir meyva tabağı ile yine altın bir sürahi ve şarap tası vardı.

Bunlar Karun kadar zengin olan kocası Rüstem Paşa'dan miras kalan nadide şeylerdendi. Tepsi alçak bir sephaya konduğu zaman Selim taşı aldı, çevirdi. Bu ne güzel şeydi. Nedime tası doldurdu.

— Hemşire bizi gün batmadan mest edeceksin.

— Afiyet olsun sultanım.

Mihrimâh, kardeşinin şarap içtiğine kalben razı değildi. Dindar bir kadın olduğu için buna fena halde kızıyor, içki ve kadın yüzünden gündün güne çöken, vakitsiz ihtiyarlayan padişah'a acıyordu. Fakat yapılacak bir şey yoktu. Bundan önceki ziyaretlerinde de ay-nı şey olmuş, kendisi şarap istemişti. Üstelik gözüne kestirdiği genç nedimelerden birini de alıp sarayına götürmüştü. Şarap tasını yuvarladıktan sonra karla örtülü tabaktan birkaç vişne aldı. Bu sırada san

ı74

SULTANLARIN AŞKI

renkte ufak bir kuş tepsiye konmuştu. Elini uzatarak vişneyi gagalattı. Selim hem içiyor, hem konuşuyordu:

— Hemşire, rakedip şarkı söyleyecek cariyelerin nerde? Biraz gönlümüzü eğleseler.

Mihrimâh, kardeşinin maksadını anlamıştı. Nedimeye bir şeyler söyledi. Üç beş dakika sonra ellerinde sazları olduğu halde sekiz genç ve güzel kız havuzun kenarına sıralanarak padişahı selâmladılar. Bunlar biraz önce sultan ile beraber donanmanın hareketini seyreden kızlardı. Fakat aralarında Barletta yoktu. Mihrimâh memnun oldu. Dördü saz çalarken dördü de muntazam hareketlerle dansa başladılar. Mest bir erkeği çileden çıkarmak için ne mümkünse yapıyorlar, açık mavi tülde yapılmış eteklerini rüzgâra bırakıyorlar, ince bellerini kıvrarak padişahın önünden geçiyorlardı.

Selim, hayret ve memnuniyetle seyrediyordu. Naksos Dukası Jo-zef Nassi'nin evinde de buna benzer oyunlar görmüştü. Çırlıçiplak dan-settikleri halde bu kadar çekici ve güzel değildi.

— Bir iyi bellemişler.

— İrade buyurursanız, haremi hümâyumu süslesinler. Akıllı uslu Tcızlerdir.

Bunların Topkapı sarayında mânası yoktu. Yüzlerce kadın ve kız arasında bunlar da kaybolup gideceklerdi.

— İstemez hemşire.

— Beğenmediniz mi sultanım?

— Çok beğendim Mihrimâh, ama bu yavrucuklara yazık olur, ben her zaman buraya uğrarım.

Şarkılarını dinler, rakslarını seyredirim.

Padişah sözlerine devam ederken korulukta bir çığlık duyuldu:

— İmdat!

v

Raks durdu, padişah ile kız kardeşi sedirden fırladılar. Bu Barletta'nın sesiydi. Acaba başına bir felâket mi gelmişti? Bir tecavüz mü vardı!

— Ne olur hemşire? Mihrimâh'ın sesi titriyordu:

— Merak buyurmayınız, her halde korkmuştur. Nedimelerimizden biri olsa gerektir. Kızlar şimdi bakarlar.

Ses birdenbire kesilmiş, tatlı bir kahkaha ağaçların dallarını okşı-lyarak havuz başına kadar gelmişti.

Selim:

ı— Merak eyledik, varıp bakalım.

Diye kahkahanın geldiği tarafa yürüdü. Mihrimâh da kendisini takip etmek istedi. Fakat padişah müsaade etmedi.

— Sen burada kal, Mihrimâh.

Hızlı adımlarla koruluğa daldı. Görünürlerde kimseler yoktu. A-ğaçlarm ortasındaki yoldan yürümeğe başladı. Kuşlar kanat çırparak «çuyorlardı.

Yüz adım gittikten sonra sağında bir su şırıltısı işitti. Orada ufak îr çeşmenin bulunduğunu hatırladı.

Çok yıllar önce bu koruluğa bir

SULTANLARIN AŞKI

75

ef daha gelmiş lalasinin bütün ısrarlarına rağmen çeşmeden avuç UVuç su iSmiş ve yüzünü gözünü yıkıyarak biraz dinlenmişti. İstikametini değiştirdi. Çeşmenin taşında uzun boylu, fevkalâde mütenasip üçütlü gene bir kız oturuyordu. Açık avucunda küçük bir muhabbet kuşu vardı. Ona bir şeyler söylüyordu:

— Vah yavrum vah, sana ne oldu böyle, kanatlarını dallara mı

-vurdun güzelim? Her istediğimiz yere uçamayız ki, biliyorum sözlerimden bir şey anlamıyorsun, ama hayatını kurtardığımı hissediyorsun Ben de senin gibi garip bir kuşum, hayal ikliminde kanat çırparken, dallardan birine çarparak düştüm.

Sesi ne kadar tatlıydı. Sultan Selim, gürültü etmemek için ayaklarının ucuna basıyordu. Biraz evvel imdat diye bağırın ve sonra da billur bir kahkaha fırlatan kız bu muydu? Venedikli olduğunu anlıyordu.

Nassi'nin evindeki kızlar da aynı şive ile konuşuyorlardı. Siyah elbiseli kız hâlâ söylüyordu:

— Ivimbilir sen de benim gibi nerelerden düştün? Yol uzaktır, yuvana dönemezsin. Yolda seni yakalarlar. Sonra buradaki rahatını bile ararsın. Elveda küçük kuşum, ben yuvama, Venedik'e dönüyorum, bir daha birbirimizi nerede göreceğiz?

Oturduğu taştan yavaşça kalktı. Kuşu bir ağacın dalma koydu. Tekrar yerine dönerek aynı taşa oturdu. Başındaki gümüş işlemeli tülü çıkardı. Uzun siyah saçları omuzuna dökülmüştü. Çeşmenin suları, önündeki ufak mermer havuza akıyordu. İki elini birden soktu. Çocuk gibi oynamağa başladı. Bir ağaç dalını kendisine siper eden padişah, hayranlıkla bu garip tabiatlı güzel kızı seyrediyordu. Vücudu ne kadar muntazamdı, ya birer yıldız gibi parlayan uzun kirpikli siyah gözleri ne güzeldi. Selim o kadar yaklaşmıştı ki, gölgesi suya vurmuştu. Genç kız bunu görünce birdenbire oturduğu taştan fırlamış ve geriye dönmüştü.

— Burada ne arıyorsunuz?

Hiddeti bile cana yakındı. Hayatının önemli bir kısmı kadınlar arasında geçmiş olan padişah, şaşırır gibi oldu, kısa bir tereddüt geçirdi, saygılı bir tarzda eğildi. *

— Sizi.

— Beni ne yapacaksınız?

Selim, biraz düşündü. Kendisini tanıtmalı mıydı? Bu fikirten derhal vazgeçti.

— Mihrimâh Sultan hazretleri yolladı. Demin bir çığlık duymuştuk da. Korkmayınız güzel kızım, ben yabancı değilim, korkmayınız.

Barletta bu erkeği tanımiyordu. Yüzünü ilk defa görüyordu. Esasen hadımağalarından başka bahçeye hangi erkek girebilirdi? Bahçıvanlar ise, sultan hazretleri bahçeye çıktığı zaman selâmlık tarafına geçerler ve emri olmadan bu tarafa gelemezlerdi. Yüksek duvarlardan içeriye atlamak belki mümkündü. Ancak bunun için de kafasını kol-

76

SULTANLARIN AŞKI

tuğuna koymak lâzımdı. Fazla heyecanlıydı, elindeki ipek mendili sinirli hareketlerle buruşturuyordu.

— Bir şey yok efendim, bu kuşcağız uçarken kanatlarını dallardan birine çarpmıştı. Onun için bağırdım, sonra yaptığım hatâyı anladığım için kendi kendime güldüm. Sultan efendimiz kızdılar mı ?

— Sizin gibi güzel bir kıza kızıdır mı ?

Barletta büsbütün heyecanlandı, ne kadar pervasızca konuşuyor ve gözlerini gözünden ayırmıyordu. Halbuki hadımağaları bile karşılaştıkları zaman gözgöze gelmemek için başlarını eğerlerdi.

— Sız neler söylüyorsunuz?

— Hakikat söylerim güzelim, peri masallarındaki kızlar kadar güzelsin. Sesin bir musiki ahengini andırır. Biraz evvelki kuş olmağı ne kadar isterdim.

Barletta heyecan ve korkusundan elindeki mendili yırttı.

— Susunuz, susunuz, sultan hazretleri duyar, hemen buradan gidiniz.

Sultan Selim, çeşmenin solundaki taşa oturdu.

— Gitmezsem, ne olacak?

— Avazım çıktığı kadar bağırırım. Selimin yalvarır gibi bir hali vardı.

— Bağırmayın. Hayatında ilk defa bu kadar müstesna bir mahlûku görmüş olan bu garibi ele vermeyin. Ben fena adam değilim kuzum.

— Siz kimsiniz?

Serâser kaplı samur kürkü ile kavuğunu evvelce oturdukları sedire bırakmıştı. Padişah olduğunu nereden bilecekti?

— Ben, Mihrimâh Sultan hazretlerinin mutemediyim, sadık ben-desiyim. Emirlerini almak üzere huzurlarına çıkmış, etek öpmüştüm. Tam bu sırada bir feryat işittik. Ne olur beni şikâyet eylemeyiniz, başımdan olurum. Beni mahrum-u hayat ederler. Güzelliğinize dayanamadım, kusurum büyüktür, af buyurun.

Güzelliğinin gururuna kapılan Barletta, bu sarı saçlı ve kısa sakallı, temiz pâk giyinmiş adama acımişti. Onu şikâyet edip Öldürtmekle ne kazanacaktı? Bu sarayda bir kaç haftası kalmıştı. Sonra memleketine, doğduğu, büyüdüğü şehre dönecekti.

—İ Haydi, öyle ise buradan hemen gidiniz, nerede ise kızlar gelecek. Hem sultan hazretlerinin yanında padişah da var.

Selim ısrar ediyordu:

— Padişah hazretleri avdet buyurdular. Beni kovmayınız. Cemalinizi biraz daha seyredeyim.

Aslı'smı gören Kerem gibi doya doya temaşa eyleyeyim. Bir daha birbirimizi nerden göreceğiz?

— Susunuz, susunuz, yerin kulağı vardır, derler.

— Düşlerime giren Venedikli dilber sizsiniz?

— Benim Venedikli olduğumu nereden biliyorsunuz?

Nereden bilecekti? Biraz önce muhabbet kuşuna söylediklerini duymuştu. Fakat renk vermedi. Bu tatlı konuşma tarzı hoşuna gidiyordu. Ne iyi olmuş da kendisini tanıtmamıştı.

— Ben daha dün Venedik'ten geldim. İtalyan kızlarını bir görüşte tefrik ederim.

Barletta'nın can damarına basmıştı. Doğduğu memleketten bahsediliyordu.

— Venedik'ten mi geldiniz?

— Evet.

— San Marko meydanına uğradığınız mı?

— Hayır.

— Oh... Şövalye Veniero'yu da görmediniz mi?

Şaşkınlık sırası şimdi kendisine gelmişti. Ne cevap verecekti? ömründe ne Venedik'e gitmiş ve ne de bir tek kelime İtalyanca öğrenmişti. Kaş yapayım derken göz çıkaracak, kimliğini belli edecekti. Bunu istemiyordu. Belki hayatında ilk de'la böyle bir tesadüf olmuştu. Birden konuyu değiştirdi.

— Ne yazık, sizi bir daha göremeyeceğim.

Bu sırada ağaçlar arasında bir hışırtı oldu. Barletta yavaşça:

— Gidiniz, koşunuz. Galiba buraya geliyorlar, beraber görürlerse sizi öldürürler.

Dedi. Sultan Selim meyus bir tavır takındı:

— Beni öldürürlerse gam çeker misiniz ?

— Gidiniz, diyordun size.

Sultan Selim'in gözlerinin içi gülüyordu.

— Düşlerimde hep sen yaşıyacaksın. Adını başışla?

— Barletta.

Mânâh nazarlarla genç <ve güzel kızı bir daha süzdü. Sonra:

— Allaha emanet ol.

Diyerek uzaklaştı. Birkaç adım attı, önüne bir geyik yavrusu çıkmıştı. Galiba biraz önceki hışırtıyı da o yapmıştı. Büyük mermer havuzun başına döndüğü zaman Mihrimâh'ı merak ve heyecanla kendisini bekliyor buldu.

— Bir şey mi oldu arslanım? Bizi meraklara kodunuz. Padişah, kahkahalarla güldü.

— Çok şeyler oldu hemşire. Peri padişahının kızını gördüm. Mihrimâh, kardeşinin Barletta ile karşılaştığını derhal anlamıştı.

— Lâtime edersiniz sultanım. Selim, ciddileşti.

— Hemşire halvet olmak isterim. Sazende ve rakkaselere ruhsat "Ver. Bir iyi edip bizi eğlediler.

Zinhar bunları Barletta ile temas ettirme.

78

SULTANLARIN AŞKI

Mihrimâh, kızlara ruhsat verdi. Şarap sunan nedimeler de gittiler. İki kardeş başbaga kalmıştı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları donanmanın hareketini seyrettikten sonra bir kayıkla Boğaz'da dolaşmışlar, akşama doğru Galata'ya gelmişlerdi. Kaptan Mavrulidis, arkadaşları şerefine mükellef bir şarap ziyafeti verecekti. Davetliler arasında Senatör Moçeniko'nun eski uşağı Kontarini, Sokullu Mehmet Paşa'nın mutemet adamı Venedikli Abdullah da vardı. Yolda hep Çal Ali'ye takılıyorlardı.

— Eh, beyzadem, bu akşam artık sazını aşk ile çalarsın, hem bizi, hem de kendini ağılatırsın. Haklısın aşk bu, insan ne yaptığını bilmez.

Diyorlardı. Kaptan Mavrulidis'in zeki, güzel ve oynak kız kardeşi Aspasula, son zamanlarda birkaç defa gördüğü Çal Ali'ye abayı yakmıştı. Kırk sekiz, kırk dokuz yaşlarında olmakla beraber dinç, güzel <ve-rind bir adam olan Ali, sakalını kestirdikten sonra büsbütün yakışıklı bir hal almıştı, tatlı bir sesi vardı.

Memleket havalarını vurur, ba-zan Kerem ile Aslı'yı dile getirirdi. Ali'nin sesini Aspasula da dinlemiş ve hattâ bir gün:

— Siz muhakkak birini seviyorsunuz.

Diye takılmıştı. Hazırcevap olan şakacı Çal da hemen taşını gediğe koymuştu:

— Gönümüzü uzaklara değil, çok yakınlara attık, amma farkında olmazsın.

Bu dul kadın Çal Ali'nin de hoşuna gitmiyor değildi. Daha geçenlerde yalnız başına Galata'ya geçmiş ve saatlerce Mavrulidis'de kalmış, birlikte şarap içmişlerdi. O akşam bir ara Aspasula da yanlarına gelmiş, hizmetlerinde bulunmuştu. Kaptan Mavrulidis bu münasebetlerden ziyadesiyle hoşlanıyor ve âdeta ara kızırtıyordu. Çünkü Ali'nin ailesi çok yıllar önce ölmüş ve ondan sonra da evlenmemişti. Biri onbeş, diğeri on dört yaşlarında arslan gibi iki oğlu vardı. Bu iyi kalbli ve mert insanla sıhriyet peyda etmek öyle küçümse-ı necek şeylerden değildi. Çal Ali arkadaşlarının takılmalarına kızmıyor, kahkahalarla gülüyordu.

— Beyzadelerim gönül bu, çiçeğe de konar, yaprağa da.

Kaptan Mavrulidis'in evine geldikleri zaman hava kararmak üzereydi. Senatör Moçeniko'nun eski uşağı Kontarini ile Venedikli Abdullah daha önce gelmişler, bir iki tas şarap yuvarlamışlardı.

Kaptan Mavrudidis, arkadaşlarını memnun etmek için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Sofrasını çeşitli av etleri, balıklar ve turfanda meyvalarla doldurmuştu. Yıllardanberi mahzende duran en eski şarap fıçısını da bu gece için açmıştı. Mütevazi bir tavırla şarap taslarını dolduruyor;

SULTANLARIN AŞKI

79

— Kusura bakmayın beyzadelerim, hele şöyle serbest oturun, bu eV benim değil sizindir. Diyordu. Aylardanberi beklenen bu ziyafet sebepsiz değildi. İtal'-dan döndükten sonra Venedik Cumhurbaşkanı'nın Hâs müşaviri Bal-bo'dan alınan üçyüz Duka altınından arslan payı kendisine düşmüştü. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları bunun üzerine bir ziyfet istemişler, da memnuniyetle kabul etmişti. Fakat araya birçok hâdiseler girmiş, üzerinden aylar geçmişti. Kafasını öğleden mayalamış olan Kaptan İHavrudidis'in yegâne üzüntüsü, Portekizli Cafer'in çağırılmamasıydı. Venedik dönüşü Cafer sözünde durmuş, aralarında kararlaştırdıkları gibi Nassi'ye pek az şey anlatmıştı. Hattâ İspanyol kızlarının onun tarafından kaçırıldığını bile söylememiş, Mavrudidis, kızları başka tarafa devrederek bundan da bir miktar para kazanmıştı. Cafer Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına yaklaşmak, Venedik'te başlayan ah-baplığı İstanbul'da da devam ettirmek istemişse de buna imkân bulamamıştı. Hasan Bey, Nassi'nin mutemedi ile beraber görünmeği doğru bulmuyor, dedikodudan endişe ediyordu. Bununla birlikte birkaç defa görüşmüşler, fakat samimiyeti ilerletmemişlerdi. Şarap tasları dolup boşaldıkça neşe artıyor, tatlı hikâyeler birbirini takip ediyordu. Cenk hikâyelerinden saray hayatına kadar her konuya değiniliyor, kâh Mustafa Paşa'nım, kâh Kaptanıderya Mü-ezzinzade'nin ipliği pazara çıkarılıyordu. Kontarini konuyu her zamanki gibi Venedik'e getiriyor, başarılarına dair misâlleri sayıp döküyordu.

— Barletta'nım kaçırılması şerefi yalnız bana aittir.

Diyordu. Aynı hikâyeleri sekiz on defa dinlemiş olan Çal Ali dayanamamıştı.

— Sen ne dersin Kontarini, biz bu kızcağızı yerinden, yuvasından etmekle sanki iyi mi yaptık? Kim bilir ne ıstırap çeker.

— Kabahat sizde beyzadelerim. Bu inci parçasını padişahımız efendimize takdim edecek, teveccühüne mazhar olacaktık.

Bu sefer Kadırgah Hasan söze karışmıştı:

— Haremi hümayunda Barletta gibi nice güzel kızlar ve kadınlar vardır, o da bunların arasına karışacak, her gülden bal almağa meraklı olan Sultan Selim Hân onun da balını aldıktan sonra bir kenara fırlatıp atacak, o yıldız gibi parlayan uzun kirpikli siyah gözleri yaşla dolacaktır.

Kontarini fikrinde ısrar ediyordu:

— Beyzadem, Sultan Selim'in Barletta'yı bir kenara atacağını nereden biliyoruz? Babası Sultan Süleyman Hân ufakık bir Rus kızına~ âşık olmadı mı? Onu el üstünde tutmadı mı?

Kadırgalı Hasan'm yüzü birden değişti. Başını salladı.

— Sanki siz padişah mı gördünüz? Cennetmekân Kanunî Sultan: Süleyman Hân bir daha dünyaya gelir mi? Şehriyari cedidi babası ile*

nasıl kıyas ederiz. O her şeyi ile muhteşemdi. Elbette aşkı da büyü^ olacaktı Öyle bir aşk ki, ne Kerem'de, Perhat'da ve ne, de Yusuf'da vardı. Hürrem Sultan'ı nikâh etti (1) ve ölünceye kadar sevdi. İşte sultanların aşkı bu. Yoksa haremi hümayundaki yüzlerce kızı koynuna alarak zevk ve safa etmek değil.

Venedikli Abdullah konunun böyle padişahın aleyhinde bir cereyan almasını iyi karşılamadı. Rüzgârların dili, yerin kulağı vardı, Eğer bu sözler duyulursa içlerinden hiçbiri başlarını gövdeleri üzerinde bir daha tutamazlar, ne yıldızları ve ne de güneşi görebilirlerdi. Padişah, ne etmişse keramet ondaydı. En iyiyi, en doğruyu o düşünürdü.

— Bırakalım, şimdi bunları beyzadem. Barletta, Mihrimâh Sultanın Üsküdar'daki sarayında rahat rahat yaşar, belki hepimize de hayır dua eder.

Kadırgalı Hasan, arkadaşlarının ne demek istediğini anlamıştı. Esasen padişah aleyhinde de bulunmak onlara yaraşmazdı.

— Doğru söylersin Abdullah, haydi öyleyse Senatör Moçeniko'-nun şerefine içelim.,

— Yaşasın Balbo!

Sesleri arasında taslar bir defa daha devrildi. Ciddî mevzular bir tarafa bırakıldı. Vakit ilerliyordu. Çal Ali sazını aldı. Birkaç memleket havası geçecekti. Fakat tam bu sırada Kaptan Mavrudidis'i dışarıdan çağırıldılar. Portekizli Cafer gelmişti. Bu anî ziyaret hepsini şaşırttı. Acaba niçin gelmiş olabilirdi? Cafer'in yüzü gülüyordu. Fakat müstehzi değildi. Ona da yer verdiler.

— Hoş geldin Cafer bey.

Cafer hepsine ayrı ayrı selâm verdi.

— Hoş bulduk, beyzadelerim, kusura bakmayın sizi rahatsız ettim. Burada olduğunuzu haber alınca dayanamadım, göreceğim gelmişti

Ona da şarap ikram ettiler. Çal Ali, yarı ciddî yarı şaka sordu:

— Memnun olduk, Naksos Dukası Nassi'nin bir arzusu mu vardı yoksa ?

Portekizli teminat verdi:

— Yalan söylüyorsam, gözlerim kör olmsn. Beni buraya getiren size olan muhabbetimdir. Sizlere pek kanım kaynadı. Benden size fenalık gelmez.

Çal Ali tevil etti:

— Pek çabuk alınırın, lâtife ederdik.

Kadırgalı Hasan'm yanma oturan Cafer'de tuhaf bir hal vardı. Bütün gülüp içmesine rağmen zihnen başka şeylerle meşguî olduğu anlaşılıyordu. Bu defa şarap tasını elinden düşürmüş, bir defa da yan-

SULTANLARIN AŞKI

(1) Frenk müverihlerine göre Kanunî Sultan Sûle/man Hürrem Sultan'ı ni-Ttâh etmişti. Busbecq; Türk Mektupları, sahife 42.

İkila öbür yanında bulunan Uzun Mehmed'in şarabını içmişti. Senatör Moçeniko'nun eski uşağı Kontarini:

Bizim Venedik'te şatolarımız, uşaklarımız vardı.

Cümlesiyle yine kendisini övmeye başladığı sırada:

— Evet belki mümkündür, mümkündür ama yine de muvaffak olamıyacaktır.

Diye söylenmişti. Mümkün olan neydi, kim muvaffak olamıyacaktır? Bu sözlere kulak misafiri olan Hasan Bey sordu:

— Neler söylersin Cafer bey?

Portekizli böyle bir soru bekliyormuş gibi hemen cevap verdi.

— Balbo'nun adamları. Hasan Bey şaşırmişti.

— Hangi Balbo'dan bahsedersin?.

— Venedik Cumhurreisinin Hâs Müşaviri Balbo'dan.

— Şimdi ne münasebeti var, Cafer bey? Cafer sesini yavaşlattı:

— Balbo'nun casusları İstanbul'a geldiler. Eğer yanılmıyorsam, ya Barletta'yı kaçıрмаğa çalışacaklar, yahut Venedik tersanesi yangınının intikamını almak çarelerini arıyacaklardır.

— Ne diyorsun?

— Çok tafsilât var. Ben bunu söylemek üzere gelmişim. Fakat kalabalık. İsterseniz şöyle dışarıya çıkalım, sokakta biraz konuşuruz.

Kadırgalı Hasan biraz düşündü. Acaba Cafer bir oyun mu oynuyordu? Yahudi Nassi kendilerinden intikam almak için bir tuzak mı hazırlamıştı? Muhatabının tâ gözlerinin içine baktı. Hayır, bu gözle-de riya yoktu.

Ayağa kalktı, arkadaşlarına:

— Biz Cafer beyle bir yere kadar gidip geleceğiz.

Dedi. Şaşkınlık bütün salona sirayet etmişti. Soruyorlardı:

— Nereye gidiyorsunuz?

— Ne yapacaksınız ?

— Bizden gizli bir şey mi var? Kadırgalı Hasan:

— Sabırlı olunuz, çok geçmeden siz de öğrenirsiniz.

Cevabım verdi. Cafer'le birlikte'odadan çıkıtlar. Hasa'nın arkadag-ları şüphelenmişlerdi. Portekizli her halde önemli bir şey için buraya kadar gelmiş ve onlar farkına varmadan bir şeyler konuşmuşlardı.

İçlerinden bazıları -da kendilerine malûmat verilmemiş olmasından dolayı kızmışlardı. Öyle ya, kader birliği ettiklerine gÖFe neler döndüğünü bilmeleri kadar tabii bir şey olamazdı .

Kontarini:

— Venedik'te zengin bir şövalye vardı. Kızını bana vermek için araya ne kadar adam koymuştu. Fakat ben istemedim; çünkü benim baş* ka bir sevgilim vardı. Durun bakalım şimdi aklıma birden gelmedi adı neydi ?

Sultanların Aşkı — F. 6

82

SULTANLARIN AŞKI

SULTANLARIN AŞKI

83

Diye konuyu değiştirmek isterken Venedikli Abdullah müdahale* etmişti:

— Adı neydi?

— İşte buldum. Lezio.

— Kızın mı?

— Hayır, babasının.

Bu adı duyar duymaz Abdullah bir kahkaha fırlattı.

— Ayol o, sen Venedik'e gitmeden evvel ölmüştü. Kontarini istifini bozmuyordu.
— Evet, ölmüştü, fakat kardeşi sağdı, kızı o teklif etti. Kahkahalar birbirini kovalıyordu. Hasan'ın gitmesinden hâsıl olan geçiei sükûnet ve şaşkınlık geçmişti. Kaptan Mavrulidis ile Uzun Mehmet bağırıyorlardı.
— Yaşa Kontarini!

— Siz de yaşayın beyzadelerim.

Kadırgalı Hasan, arkadaşlarını fazla bekletmemiş, bir saat kadar sonra kapıdan girmişti. Fakat yanında Portekizli Cafer yerine Mihri-mâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa vardı. Biraz önceki hayret odayı tekrar kaplamıştı. Cafer nereye gitmişti ? Böyle gece yarısı Salih Ağa'nın Galata'da ne işi vardı? Muammanın anahtarı elinde olan Hasan Bey gülüyordu. Cafer'le kısa zamanda çok şeyler konuşmuşlar ve esaslı kararlar vermişlerdi. Balbo'nun adamları Galata'ya dün gelmiş olmalarına rağmen henüz sahile çıkmamışlardı. Demirli bulunan bir ticaret gemisinde bekliyorlardı. Bunu Portekizli'ye aynı gemide seyahat eden ve konuşmalarına kulak misafiri olan bir Maltalı haber vermişti. Cafer, Venediklilerin yakalanması işini üzerine almadığı için Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına müracaat etmişti. Bu suretle Venedik'te işbirliği ettiği kimselere kargı bir cemile yapmıştı. Yakalanmalarında hâsıl olacak şerefi de Hasan Bey'e bırakmış oluyordu. Bu iyiliğine karşılık Veziriazamdan yüz Duka altını kadar ufak (!) bir ihsan bekliyordu. Naksos Dukası Nassi'nin olup bitenlerden haberi yoktu. Eğer haberli olsaydı bu işi kendi adamlarına havale eder, padişaha yaranmak için eline geçecek fırsatı kaçırmazdı. Hasan Bey, bir taşla iki kuş »vurmak isteyen Cafer'in bütün tekliflerini itirazsız kabul etmiş, Sokullu Mehmet Paşa'dan yüz Duka altını alıp vereceği vaadinde bulunmuştu.

Hasan Bey, vedalaştıktan sonra eve dönerken yolda Mihrimâh Sulta'nın mutemedi Salih Ağa'ya da rastlamıştı. Salih biraz önce Üsküdar'dan kayıkla geçtiğini söylüyordu. Kendisini Mihrimâh Sultan göndermişti. Yarın gelmelerine artık lüzum kalmamıştı. Sultan haz-r el teri:

— Rahatsız olmasınlar, iktiza eylerse biz yine çağırırız.

Diyordu. Hasan Bey ne bu sabahki davete ve n« de bu ânî vaz-

ise yor b
bir mâna veremiyordu. Salih Ağa bir şey bilmediğini söylü-

ısrarlara:

, bu
— Malûmatım yok beyzadem.

Cevabıyla yetiniyordu. Fakat her şeyden haberi olduğu, hattâ T kapı sarayında bile olup bitenleri en ufak teferruatına kadar bildiği muhakkaktı. Derhal kararını vermişti. Salih'i Kaptan Mavrulidis'in evi-e götürecektir, şarap içirip sarhoş ettikten sonra yolda açmağa muvaffak olamadığı dilini belki orada çözecekti. Mihrimâh'ın yakın adamı her ne kadar koca kavuğu ve uzun sakalı ile kaba bir sofı gibi görünürse de, fazla ısrara dayanamazdı. Hele güzelce bir kadının sunduğu şarabı asla reddedemezdi. Bunun bir iki de misali vardı. Odadakiler şaşkın şaşkın davetsiz misafire bakıyorlar, ziyaret sebebini öğrenmeğe çalışıyorlardı. Hasan Bey arkadaşlarına çıkıştı:

— Ne duruşuz beyzadelerim, böyle muhterem misafir her zaman gelmez, huzuriyle bizlere şeref verdiler. Elini öpüp hayır duasını alın, baş köşede yer verin.

Yarı ciddî yarı şaka söylenen bu sözlerden sonra ufak bir göz işareti sofradakileri harekete getirmeğe yetmişti. Kontarini hemen yerinden fırlamıştı.

— Efendi baba, ver elini öpeyim..

Salih, Kontarini'nin böyle damdan düşer gibi elini öpmeğe kalkışmasına kızmıştı.

— Ben senin neden baban olayım? Elhamdülillah Müslümanım! Sonra yaşım da o kadar yoktur. Bir sultanın mutemedi ve hizmetkârı ile ne şekilde konuşacağını sana öğretmediler mi?

— Ver eteğini öpeyim.

— Onu da istemem.

— Öyle ise sen bilirsin.

Çal Ali, Uzun Mehmet ve Venedikli Abdullah, Kontarini'nin kırdığı potu tamir etmişler, Salih'i baş köşeye oturtmuşlardı. Sağma da Hasan Bey geçmişti. Uzatılan şarap tasını reddetmiş, bu suretle ikinci bir müşkül başgöstermişti.

— Ben ağzıma haram koymayı.

Diyor, hattâ sarhoşlarla bir arada oturmanın bile .günah olacağını ileri sürüyordu. Kaptan Mavrulidis ile Kontarini her ne kadar:

— Ağa hazretleri, biz nasıl olsa kâfiriz, hele bir tadına bak, bütün günahlarını biz üzerimize alırız".

Diye yalvar yakar oluyorsa da yola getiremiyorlardı. Kaybedilecek zaman yoktu. Saatler ilerliyor, kafalar dumanlamıyordu. Kadırgalı Hasan, ne olursa senden olur, göster kendini der gibi Çal Ali'ye bakmıştı. Şeytanın yattığı yeri bildiğini söyleyen Çal Ali, biraz önce bıraktığı sazını almış, Bolu havalarını geçmeğe başlamış. Sofra-dakilerden bir kısmı Ali'nin plânını derhal anlamışlardı. Çünkü Sa-

i

lih, Bolulu idi ve halk ağızı türküleri severdi. Çok yıllar önce bir gün Kadirga'daki konağa da gelmiş, her ne kadar az içmemişse de Ali'nin vurduğu bir oyun havası karşısında dayanamıyarak kavuğu-nu, cübbesini atıp oynamağa bağlamıştı. Kadirgalı Hasan ve arkadaşları bu olayı henüz uzatmamışlardı. Ali vuruyor, söylüyordu:

Bülbüller güle bakar Nehirler göle akar. Hasretin bağrım yakar, Hey, Bolulu nerdesin!

Suları çağlar geçer, Dertlisi ağlar geçer, Âşıkı dağlar geçer, Hey, Bolulu nerdesin!

Salih Ağa, Ali'nin tatlı sesi ile irkilmiş, doğup büyüdüğü Bolu'-nun dağları, nehirleri /ve gölleri hayalinde canlanır gibi olmuştu. Bu türküyü ne kadar da çok severdi. Kendisi de kaç defa söylemişti. Kendinden geçiyor:

— Yaşa beyzadem!

*

Diye iltifatta bulunuyordu. Şarkıların adedi çoğaldıkça Salih'in heyecan ve neşesi artıyordu. Ne olacaktı bu, sonunda ölüm yoktu ya, nihayet dayanamayıp önündeki taslardan birini aldı, güya kimseye göstermek istemiyormuş gibi birdenbire yuvarlanıp yerine . koydu. Kontarini yine bir patavatsızlık etmiş, meyanesi gelmeden pişmiş asa su katmıştı:

— Afiyet olsun şeker bal olsun efendi, bizim Venedik'te de bir pa-pazaz vardı...

Kontarini sözünü tamamlayamadı, Abdullah:

— Bırak şu Venedik'i, bir daha ağzını açma.

Diye arkadaşını hemen susturmuştu. Salih de yüzüne sert sert bakmıştı.

— Dilini içeri sok kâfir!

Kadirgalı Hasan, işin peşini bırakmıyordu. Boş tası kendi eliyle doldurduktan sonrrf uzatmıştı:

— İç Salih Ağa iç, ne derdin kalır, ne düzüncen.

Hayret, Salih, hiç itiraz etmemiş ve uzatılan tası alarak son yudumuna kadar içtikten sonra:

— Günahı bu kâfirlerin boynuna olsun!

Demişti. Kaptan Mavrulidis, kahkahalarla gülüyordu.

— Sen üzülme Salih Ağa. Kontarini de arkadaşını destekliyordu:

— Günahın yarısı benim, yarısı da kaptan Mavrulidis'in.

Artık saz durmuş, tatlı hikâyeler faslı tekrar başlamıştı. Kontari-

SULTANLARIN AŞKI

85

! Venedik'te başından geçen bir aşk macerasını bilmem kaçınıcı de-T' anlatmağa çalışıyor, Mavrulidis, Çal Ali'ye gizlice bir şeyler söy-üyor, «ık sık Aspasula'nın adı geçiyordu. Kadirgalı Hasan, Salih Ağa-x ügüncü tası da içirdikten sonra taarruza geçmişti. y — Salih Ağa, beni sever misin?

— jje şüphe edersen, beyzadem.

— Ama isbat etmezsin, en ufak şeyleri bile gizli tutarsın,

— Ne gibi Hasan beyim?

— Ne gibi olacak, sultan hazretleri bizi niçin çağırırdı?

Salih Ağa biraz düşündü. Sonra:

— Senden sır çıkmaz, değil mi?

Diye sordu. Kadirgalı Hasan mahzun bir tavır takındı:

— Yazık Ağa, yazık. Henüz bizi anlayamamışsın. Ben baş veririm de sır vermem.

— Dinle öyleyse.

Salih bir tas şarap daha içti, ondan sonra sesini yavaşlatarak anlattı. Mihrimâh Sultan hazretlerinin Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarına karşı teveccüh <ve itimadı vardı. Kardeşi şehit Bayezid'e karşı gösterdikleri sadakati asla unutmamıştı. Kadirga'da bir ev satın alıp kendilerine hediye etmesi de bu ilginin .bir nişanesi değil miydi? Sultan hazretleri, Barletta'nın takdiminden ayrıca memnun kalmış ve bu güzel kıza karşı hususî bir muhabbet duymuştu. O kadar ki, onu nedimelerinden üstün tuttuğu zamanlar bile olmuştu. Yuvasından ayrıldığı için mahzun ve kederli olan Barletta'yı iade edecek, sevap isleyecekti. Salih Ağa:

— İşte, dedi, mesele bundan ibaret, Bedia'yı Venedik'e siz götürecektiniz ?

— Peki neden vazgeçti?

Salih Ağa, buna cevap veremiyordu.

— Başımdan korkarım beyzadem.

Aradan biraz zaman geçti. Salih bir iki tas şarap daha içti. Dili ağzına takılıyordu. Sarhoş olmuştu.

Kadirgalı Hasan tekrar yalvardı.

— Beni meraktan kurtar, vallahi kimseye bir şey söylemem. Salih'in dili çözülüvermişti.

— Hazreti padişah, bu sabah hemşiresini ziyarete gelmişti. Her nasılsa Bedia'yı da görmüş ve pek beğenmiş. Onu öğleden sonra Üsküdar sarayından alıp götürdüler.

— Nereye?

— Nereye olacak, haremi hümâyuna. Sultan hazretleri çok müteessir oldular. Fakat ne yapsın, Sultan Selim Han öyle irade etmişti. Bizim haremağasının anlattığına göre kız çok ağlamış. Budalalık eder, saadet kuşunun başına konduğunun hiç farkında değil. Artık muammanın bütün düğümleri çözülmüştü. Fakat Kadırgalı Hasan memnun değildi, neşesi bir saman alevi gibi sönuvermişti.

m

Beykoz Sarayında — Sultan Selim'in Yeni Gözdesi __ Bedia Hatun __
Rüzgâra Kapılmış Bir Yaprak Gibi __ Kıbrıs'tan Zafer Haberleri Geliyor — Nurbânu Sultan'ın Kiskançlığı —
Kadırgah Hasan ve Arkadaştan Edirne'de — Saray Kadınları Arasındaki Mücadele — Mimar Sinan'ın Ölmez
Eseri — Venedik'te Türk Casusları — Kıbrıs'ın Fethi ,__
Sokullu Mehmet Paşa'nın Cevabı __ Naksos Dukası Nassi'nin Ümitleri — Aşk ve İhtiras Dolu
Geceler__Haçlılar İttifakı — Felâket Haberi.

Beykoz sarayının hem Boğazı ve hem de koruluğu gören büyük odasında İran halıları ile süslü bir mindere oturan on sekiz yaşlarında genç ve güzel bir kız, kendisinden yaşıca büyük olan nedimesiyle konuşuyordu.

— Bir türlü inanamıyorum Gülnuş, bana neden bu kadar ihtimam gösteriyorlar bilmiyorum. Önümde iki büküm olan harem ağalarını görünce şaşırıyorum, âdeta ayaklarım birbirine dolaşiyor. Sonra her gün elbiseler, elmaslar, inciler geliyor. Neden bunlar?

— Neden olacak bebeğim, sen daha fazlasına lâıksın, gu gümüş aynanın karşısına geç de güzelliğine bak, Tanrı özene bezene yaratmış. Ben kadın olduğum halde seyrine doyamıyorum, efendimiz seni görmüş, beğenmiş.

— Ama ben padişahı hiç görmedim. Güzel midir?

— Mübarek yüzünü ben de görmedim, sultanım. Genç kız itiraz etti:

— Sultanım deme Gülnuş, ben sultan değilim ki, rüzgârın önüne düşmüş bir yaprak gibiyim, o nereye sürüklerse, ben oraya gidiyorum.

— Güzelim bir gün gelip de sultan olacaksın, şimdi bile bu sarayın hâkimesi sensin.

Siyah gözlü genç kız, başını beyaz seten yastıktan kaldırdı.

— Kim bilir, Venedik'te iken tanıdığımız eski bir denizci vardı. El falına bakmış, bana istikbalin çok uzaklarda demişti. Bilmiyorum "ki, belki de hakkı vardı.

Gülnuş ile konuşan Barletta'dan başkası değildi. Üsküdar sarayında koruluktaki hâdiseden sonra Mihrimâh Sultan çağırmış, padişahın kendisini beğendiğini ve haremine almak istediğini söylemişti.

Halbuki Barletta padişahı görmemişti (!). Tanıyıyordu. Üsküdar'dan ayrılmamak için çok gözyaşı dökmüş, fakat Mihrimâh Sultan'ı bir tür-

lülü razı edememişti. Bununla beraber gözlerinde iki damla yas tanelen-

'__padişahın emirlerine karşı gelinmez, Bedia.

Dedikten sonra ona Jyi istikbal temennisinde bulunmuştu. Elinden ne gelebilirdi? Kadere boyun eğmişti. O akşam altı çifte bir saltanat kayığına binmiş ve Beykoz sarayına getirilmişti. Yirmiden fazla genç kadın ve kızın bulunduğu bu sarayda bir iki gün kimse yüzüne bakmamıştı. Teselli için birkaç cümle hile söylemekten sakınmışlardı.

Yalnız Gülnuş arkadaşlık etmişti. Fakat iki gün sonra her şey değişmiş, yüzüne bakmayan kızlar etrafında pervane gibi dönmeğe "başlamışlar, eli kırbaçlı harem ağalarından asik suratlı kethüda kadına kadar karşısında iki büküm olmuşlardı. Bunun sebebini bir türlü anlamıyan Barletta, Gülnuş'a sormuştu. O da,, padişah hazretlerinin talimat vermiş olması ihtimalini ileri sürmüştü. Günler geçtikçe iltifatlar artmıştı. Gün aşırı gelen elbiselerden bazılarını kızlara vermek istediği zaman Kethüda kadın:

—! Bunu sakın yapmayın, elbiseleri size padişahımız efendimiz yolladılar.

Demişti. Yavaş yavaş kadınlık gururu galip gelmiş, teessürün yerini tatlı bir heyecan almıştı. Merak ve endişesini gıcıklayan şeylerin başında padişahı geliyordu. Yüzünü görmediği (!), sesini işitmediği sultan nasıl bir adamdı? Genç ve güzel miydi? Yoksa dünyadan elini ayağını çekmiş, koca sakallı bir ihtiyar mıydı? Kendisini bu kadar beğenmiş ise neden şimdiye kadar Beykoz'a gelmemişti? İki gün sonra tam bir ay olacaktı.

Açık pencereden içeriye güneşin ağaç dallarından süzulebilen ışıkları giriyor, duvarlarda, lâtif gölgeler yapıyordu. Ağaçlara sarılmış yaseminlerle h'anımellerinin kokuları odayı donduruyordu.

Minjlerden.

•kalktı.

— Haydi Gülnuş, dedi. Biraz bahçeye çıkalım, Korudaki çeşmenin yanında oturalım.

—! Başüstüne sultanım.

Barletta'nın üzerinde sırmalı diba bir elbise vardı. İnce ipek gömleğinden göğsünün bütün güzelliği meydana çıkıyordu. Şalvarı solmuş gül renginde idi. Kolları elmas bileziklerle süslüydü. Bahçeye çıkarken sağında ve solunda boyun kıran harem ağaları:

— Maşallah diyorlardı. Allah efendimize başışlasın.

Kethüda kadın da yerlere kadar eğilmişti. Gülnuş ile hem yürüyorlar, hem de konuşuyorlardı. Ne olur ne olmaz diye elli adım kadar geriden harem ağaları da kendilerini takip ediyordu. Koruya girdikleri zaman ehlileştirilmiş geyikl-erin yavrularını görmüşlerdi. Barletta bunları çok seviyordu. Alınlarına vurarak tos yaptırıyor, sonra geri geriye çekilerek geyikleri üzerine doğru getiriyordu. Çeşme başına gelince oturmuşlardı. Bedia ellerini havuza sokuyordu.

— Gülnuş, sen Üsküdar sarayını bilir misin?

— Hayır sultanım.

Genç kız, Milhrimâh Sultan'm koruluğunda başından geçen garip macerayı hatırlıyordu. Yirmi sekiz gün önce yine bu saatlerde sarı saçlı ve mavi gözlü, terbiyeli bir adamla karşılaşmıştı. Ona ne güzel sözler söylemişti. Adını bile bilmediği bu erkeğin bir daha yüzünü görmek kısmet olmamıştı. Ne zaman buraya gelse, o hâdiseyi bütün tefer-rüatıyla görür gibi oluyordu.

— Gülnuş, padişah sarı saçlı mıdır?

— Hiç görmedim, sultanım.

— Haklısın, biraz evvel de sormuştum. Anıyamadığım şey şu, beni bir muhabbet kuşu gibi buraya kapattı. Kim bilir belki de unutmuştur. Topkapı sarayının haremde yüzlerce kız varmış, öyle mi Gülnuş ?

— Evet efendim.

— Bunların hepsi birbirlerinden güzelmiş. Sultanın iltifatını kazanmak için can atarlarmış.

Gülnuş:

— Siz çok daha güzelsiniz.

Dedi. Barletta nedimesine Venedik'ten nasıl kaçırıldığını anlatmağa başladı. Bütün» günahı, Senatör Moçeniko'nun uşağı Kontarini'-ye yüklüyor, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarından bahsederken temkinli bir lisan kullanıyor, iyi kalbli insana benzediklerini, kendisini ' esir pazarında satabilecekleri halde buna yanaşmadıklarını, hattâ kaçırdıklarına nadim olduklarını, bunu birkaç defa tekrar ettiklerini • söylüyordu. Yarım saat kadar çeşmenin başında kaldılar. Artık saraya dönmek zamanı gelmişti. Koru yoluna çıktıkları zaman Gülnuş bir feryat kopardı.

— İmdat, yetişin!

Barletta, nedimesinin ağzını tıkar gibi avucunu uzattı.

— Sus, kimse duymasın!

Heyecandan ikisi de titriyordu. Barletta bu adamı tanımıştı. Yirmi sekiz gün evvel yine böyle, Üsküdar sarayının koruluğunda görmüştü. Fakat buraya nasıl girmişti? Üzerinde fevkalâde kıymetli bir «İbişe vardı. Ufak hançerinin kabzasındaki taşlar elmas parçaları gibi parlıyordu. Yüzünde heyecan ve korku yoktu.

— Burada ne arıyorsunuz? Esrarengiz adam sükûnetle:

— Sizi görmeğe gelmişim.

— Oh, siz divanesiniz. Sarayın bahçesine nasıl girebildiniz?

— Duvardan atladım. Keski sizi daha evvel görmemiş olsaydım, uykularım kaçtı. Gözlerimi kapadığım geceler düşlerim hayalinle doldu. Ah, Barletta, tahammül edemedim, biliyorum beni, yakalarlarsa,

SULTANLARIN AŞKI

89

umu vururlar. İsterseniz ferman edin, bostancılar gelsinler, yeter ui" seni biraz seyredeyim.

— Geldiniz, kaçınız, sizi, öldürürler!

— Bana bu kadar acıyor musunuz? __ Kaçınız diyorum size.

Barletta heyecan ve korkusundan nefes nefese konuşuyor, yüzü sapsarı kesilmiş olan Gülnuş, dili tutulmuş gibi şaşkın, sarı saçlı ada-a bakıyordu. Ayak sesleri duyulmuştu, harem ağaları geliyordu. S'nidi ne yapacaklardı? Kaçmağa imkân kalmamıştı. Barletta, yalvarır gibi:

— Kaçınız, kaçınız!

Diye inledi, kendisi için ölümü bile göze alan meçhul adam, yerinden kıpırdamıyor, gözlerini Barletta'nın uzun kirpikli gözlerinden ayırmıyordu. Haremağaları yetmişmişler:

— Nasıl hazreti padişahın harîmine kadar girersiz?

Tehdidi ile kollarından yakalamışlardı. Fakat bir yerini incitmekten çekiniyorlarmış gibi pek hafif tutuyorlardı. O da hiç itiraz etmeden haremağaları ile beraber saraya doğru yürüyordu. Barletta gözlerini kapamıştı. Bu hazin manzarayı görmek istemiyordu. Düşmemek için Gülnuş'un omuzuna yaslanmıştı.

Barletta, odasına döndüğü zaman kendisini mindere atmış, hıçkırarak ağlamağa başlamıştı. Kör olası talih onu burada da yakalamıştı.

— Ben rüzgâra kapılmış bir yaprağım.

Diye inliyordu. Dışarıda kuşlar ötüyor, yasemin ve hanımeli kokuları rüzgârla beraber odaya doluyor, tül perdeler hayal iklimine yoS alan bir geminin yelkeni gibi sallanıyordu.

Gülnuş'un:

— Artık kalkınız güzelim, çok uyudunuz.

Uyarmasıyla gözlerini açtığı zaman şaşırmıştı. Ne çabuk da akşam, olmuştu. Yapraklar arasından odaya süzünlen güneş, yerini gölgelere bırakmıştı. Kuşlar susmuş, serin bir rüzgâr perdeleri bir yelken gibi şişirmeğe başlamıştı.

— Ben neredeyim Gülnuş?

— Sarayımızdasınız efendim. Barletta acı acı güldü.

— Öyle ya, sarayımdayım. Keski uyanmasaydım.

Ne tatlı rüyalar görmüştü. Güzelliği karşısında her fedakârlığı Söze alan sarı saçlı adam, kendisini yakalayan haremağalarının elinden kurtulmuş, beraberce saraydan kaçmışlar, ufak bir yelkenli ile uçsuz bucaksız denizler aşarak Venedik'e gelmişlerdi, ^Gözlerini açmasaydı, tatlı maceranın sonunu da görecekti. Sedirden yavaş yavaş kalktı, pencereye gitti. Uzun uzun Boğaza baktı. Sonra Gülmüş'a döndü.

— Sarı saçlı adamı acaba ne yaptılar?

SO SULTANLARIN AŞKI

Gülnuş basını önüne eğdi.

— Bilmiyorum efendim, yalnız kethüda kadın, bostancıların alıp götürdüğünü söyledi.

— Ne yazık!

— Onu eskidenberi tanıyor muydunuz?

Barletta bu soruyu cevapsız bıraktı. İçeriye giren cariyelerden biri gümüş tepsi içinde akşam yemeğini getirmişti. Fakat ikisinde de y^ yecek hal yoktu. Kız, yemekleri sedef işlemeli bir sehpanın üzerine koydu.

— Kethüda kadınefendi, sizinle görüşmek istiyor efendim, kabul «der misiniz?

Demek eski itibarı hâlâ devam ediyordu. Müsaade istenmesi de tounun bir delili değil miydi?

— Kendisini bekliyorum, bir şey mi var?

— Hayır sultanım. Yalnız bir telâştır gidiyor.

Cariye çıktıktan biraz sonra kethüda kadın gelmişti. Yüzü gülüyor, yerden temennalar yapıyordu.

— Bizi telâşa düşürdünüz güzelim. Çok korktunuz mu? Sarayın "bahçesine nasıl girmişler bir türlü anlayamadık.

Barletta ufak bir tereddüt geçirdi, kethüda kadın acaba ağzını nu arıyordu ?

— Korkmuştum ama, uyuduktan sonra geçti. Kimmiş bu adam?

— Biz de bilmiyoruz bebeğim, divanenin biri olsa gerek.

— Haremağaları ne yaptılar? Kethüda manalı tebessüm etti.

— Merak mı etmişsiniz? Barletta içini çekti, yavaşça:

— Hayır, dedi.

~ Kethüda genç kızı, hayranlıkla süzüyordu.

— Tanrı özene bezene yaratmış, kırk bir kere maşallah. Size bir müjdem var, onun için rahatsız ettim, padişah hazretleri sarayımıza şeref veriyorlar.

— Ne vakit?

Sarayın entrikaları içinde yetişmiş ve pişmiş olan kadın izahat -verdi. Hünkâr bir saat sonra Beykoz'da olacak ve bir hafta kadar burada kalacaktı. Bu ziyaret sebepsiz değildi. Hazırlanması ve sevdiği elbiselerini giymesi iyi olacaktı. Barletta telâşla sordu:

— Neden buraya geliyor kadını? Kethüda hafifçe güldü:

— Ne kadar da cahilsin güzelim, hâlâ anlayamadım mı? Padişahımız senin için geliyor. Gülnuş arkadaşlarının yanma gitsin, ben sizi liazırlayım.

— Yok, yok, istememz, Gülnuş da burada kalsın.

Kethüdanın dili açılmıştı. Eğer padişah hazretleri beğenirler v«

SULTANLARIN AŞKI

91

emnun kalırlarsa Barletta'dan bahtiyar kadın, olamazdı. Emrine haremağaları, cariyeler, çeşit çeşit hizmetkârlar verilirdi. Bir dediği iki edilmezdi. Eğer çocuk doğursa itibarı bir kat daha da artardı. Bedia bu sözler karşısında utanmış, başını önüne eğmişti. Düne kadar merak ve tatlı bir heyecanla beklediği şeyi bugün istemiyordu. Sarı saçlı adam kurduğu hayali bir anda yıkmıştı. Gözlerini kapadığı zaman daima onun hayali ile karşılaşılıyordu. Ama ne çare, elinden ne gelebilirdi? Olmaz dese zorla boyun eğdirirlerdi. Hayatı rüzgârın önüne katılmış bir yaprak parçası değil mi idi? Rüzgâr nereye sürüklerse, oraya gidecekti.

— Peki kadını, dedi, sen nasıl istersen öyle olsun.

Gülnuş odadan çıktı. Başbaşa kaldılar. Altın şamdanlar yanmış, pencereler kapatılmış, perdeler çekilmişti. Kethüda kadın bu işlere alışık bir tavırla Barletta'nın -saçlarını tarıyor, kokular sürüyor, elbiselerini giydirdiyordu. Bu arada çenesi de durmadan işliyor, Bedia'nın kadınlık gururunu okşayacak güzel şeyler söylüyor, kendisini de himaye etmesini ve eğer Beykoz'dan sarayı hümâyûna gidilirse beraber götürmesini hatırlatmağı da unutmuyordu.

— Oh güzel bebeğim, ne muntazara vücudun var.

Diyerek ellerini genç kızın kalçaları üzerinde gezdiriyordu. Bedia, her zaman Gülnuş'a sorup da cevabını alamadığı suali ona da sordu: Acaba padişah nasıl adamdı? Kethüda kadın sanki böyle bir soru bekliyordu.

Uzun uzun Sultan Selim'i övdü. Mübarek yüzünü görüp de hayran olmayan kadın yoktu, daima tebessüm eder, fena söz nedir bilmezdi. Haremi hümâyunda yüzlerce genç kız firaşına girebilmek için can atıyorlardı. Sevdiği kadını elmas ve incilere garkeder, âdetâ el Üstünde tutardı. Şimdi bu şerefe ve saadete Bedia nail olacaktı. Nur-bânu Sultan'm bundan haberi olsa küplere biner, yapmadığını koymazdı.

— Nurbânu Sultan kim?

Kethüda kadın duyulmasından korkuyormuş gibi sesini yavaştırdı:

— Hünkârın baş hasekisi ve Şehzade Sultan Murad'm valdesidir. İÇok kıskanç kadındır. Ah, sultanım siz isterseniz onun yerini alırsınız. Biz de tahakkümünden kurtuluruz.

— Ne ile?

— İşvelerinizi ve cilvelerinizi, Venedikli dilberlerin kanları sıcak oluyor. Şehzade Sultan Murad'ın haseki de Venediklidir. Bir halinin kızı imiş, Bafo iken Safiye Sultan oluvermiş. Manisa sarayının yegâne hakimesi şimdi o, Bütün kadınların papuçları dama atılmış, "Mr erkek çocuk da dünyaya getirdikten (1) sonra itibarı büsbütün artmış, siz de bir Bedia Sultan olursunuz.

(1) 26 Mayıs 1556'da doğan on üçüncü Osmanlı Padigahhı Sultan Üçüncü ^Mehmet.

SULTANLARIN AŞKI

Barletta, Venedik'te Senatör Moçeniko'nun evinde ihtiyar amiralin söylediği sözleri tekrar hatırladı.

Giyinmesi bitmişti. İstemeye istemeye gümüş endam aynasının karşısına geçti. Topukları üzerinde-bir iki defa döndü.

— Ben güzel miyim?

— O nasıl söz sultanım, melekler kadar güzelsiniz, Nurbânu sultan eline su bile dökemez. Gözlerine bakarken ben bile bir tuhaf oluyorum, sanki içim çekiliyor.

Barletta gülümsedi.

— Neler söylersin kadını?

— Hakikat meleğim. *

— Padişah acaba beğenecek mi dersin? Kethüda kadın manalı manalı güldü.

— Ayol beğenese bu sarayı tahsis eder, seni buraya gizlice getirtir miydi? Hangi dilber bu saadete mazhar olmuştur.

— Beni hiç görmedi ki...

— Görmez olur mu güzelim.

Kethüda kadın Nurbânu Sultan'm hışmına uğrayanlardan biriydi. Bedia'ya karşı olan bu yakın ilgisi biraz da onun içindi. En büyük intikamı bu suretle alabileceğinden dolayı âdetâ ^düğün bayram yapıyordu. O da genç bir kız iken saraya gelmiş, Sultan Selim henüz şehzade iken haremde bulunmuş, ne yazık ki, bütün gayretlerine rağmen firaşına girememiş, daima karşısında Nurbânu Sultan'ı bulmuştu. Zaman geçince o da yaşlanmış ve bu sevdadan ister istemez vazgeçmişti. İki yıldır Beykoz sarayında idi.

Padişah ava çıktığı veyahut Boğaz'da gezinti yaptığı zamanlarda buraya da uğrar ve birkaç saat istirahat ederdi. Geceleri kaldığı nâdirdi. Bundan altı ay kadar önce de eline bir fırsat geçmişti. Bizzat terbiye ettiği Lehli bir cariyeyi sultanın huzuruna sokmuş, fakat toy kız ümit ettiği sonucu alamamış, hünkârı bend edememişti. Şimdi bu ikinci fırsattı. Fakat her şey evvelce hazırlandığı için aynı tehlike yoktu. Zafer muhakkaktı. Bedia'ya son tenbihlerini yapmış, somurtkan durmamasını ve inci gibi dişlerini göstererek gülmesini tekrarladıktan sonra müsaade istemişti:

— Ben gidiyorum, sultanım, yine gelirim. Saadet kuşu başına konsun.

Diyerek odadan çıkmıştı. Barletta ne yapacağını şaşırılmış, türlü hisler ve düşünceler altında kalmıştı.

Vaktiyle Venedik'te kurduğu hayaller işte hakikat oluyordu. Fakat şimdi bundan memnun değildi. Kaderin karşısına çıkardığı san saçlı ve kısa sarı sakallı adam hayallerini gölgelemişti, Ah, o olmasaydı, belki de bambaşka düşünürdü. Sarı saçlı adam genç sayılmazdı. Ancak onun yaptığı fedakârlığı yapacak kaç erkek çıkardı? Kadınların gururunu okşayan başlıca meziyetlerden biri de bu değil miydi? Aşk ve gönül meselelerinde her zaman yaş aranmazdı. Acaba o da sarı saçlı erkeği seviyor muydu? Ken-

.« kendine sorduğu bu soruya ne evet ve ne de hayır cevabını verebiliyordu.

Boğaza bakan pencereye doğru giderek perdeyi açtı. Hava çoktan kararmıştı. Padişah geldiği takdirde nasıl davranacaktı. Soğuk dursa bir türlü, durmasa bir türlü idi. Hayatı, istikbali her şeyi buna ba*lanmıştı. Pencereyi kaldırdı, göğsünü rüagâra doğru tuttu. Dışarıda ne güzel bir hava vardı. Gözleri sanki bir şeyler arıyormuş gibi uzaklara dalmıştı. Kapının açıldığının farkına varmamış, fakat kendisine doğru gelen ayak seslerini duymuştu. Herhalde Kethüda kadm olmalıydı- Döndü. Hayretler içinde kalmıştı.

— A... Siz ,kimsiniz ?

Gözlerine inanamıyordu. Gündüz sarayın bahçesinde yakalanan sarı saçlı adam mütebessim bir yüzle içeriye girmişti. Kıyafetini değiştirmişti. Üzerinde gülgül şalla kaplanmış samur bir kürk vardı. Düğmeleri kafesli beyaz mine üzerine firuze ve yakuttu. Başında müzeyyen bir kavuk taşıyordu.

— Biz Sultan Süleyman oğlu Sultan Selim Hânız.

Düşmemek için pencerenin pervazını tuttu. Rüya mı görüyordu?

— Siz!... Siz.. Oh ne kadar korkmuştum.

Sultan Selim, yavaş yavaş Barletta'ya yaklaltı. Ellerinden tuttu.

— Benim güzel Bediam...

Genç kız şimdi her şeyi anlamıştı. İhtiyar Amiralin Venedik'te baktığı fal, Osmanlı devletinin payitahtında birden hakikat oluyordu. Şaşkınlığı geçmişti. Heyecanlı bir maceradan sonra, kaybettiği sevgilisini tekrar bulmuştu. Gözlerinin içi gülüyordu. Cariyelerin, hünkârın ayaklarına kapandıklarını kethüda kadın birkaç defa söylemişti. Esir pazarında mezada çıkarılıp üzerinde pey sürülmüş bir cariye gibi hareket etmek istemiyordu.

— Af buyurun efendimiz, sarayın bahçesinde sizi tanıyamamıştım. Saygısızlık ettim. Hünkâr gülüyordu.

— Hayır Bedia, hayır, ben öyle istemiştim. Zavallı haremağaları buna razı oluncaya kadar az mı gözyaşı döktüler. Fakat şu kethüda kadına aşkolsun, ne de iyi idare etti. Gevezelik eyliyecek diye endişe duyuyordum, sana bir padişah gibi değil, bir âşık gibi gelmek istedim. Bu fikrimiz hemşiremiz Mihrimân'm da tasvibine iktiran etti. Artık bana huzur veren uzun kirpikli siyah gözlerine ve güzel yüzüne doya doya bakabilirim, değil mi?

Barletta memnundu. Sultan hazretleri bir hükümdar gibi değil, gerçekten günlü aşk ile dolu bir insan gibi konuşuyor, ne içten sözler söylüyordu. Yıkılan hayelleri yeniden ve daha muhteşem bir şekilde kurulmuştu. Kâbuslu geçeceğini sandığı karanlık bir gece yolculusunda birdenbire mehtaba kavuşmuştu. Mazi kayboluvermiş, ışık dolu bir hayatın kapısı ardına kadar açılmıştı. Bu kapıdan içeriye girecekti.

— Size lâyük mıyım sultanım?

— Bedia, benim çiçeğim, sen bütün kadınlardan güzelsin.

— Ne iyi kalplisiniz.

Padişah, böyle sözler işitmiş değildi. Şimdiye kadar karşılaştığı bütün kızlar, etek öper, el pençe di.van durur, emir beklerdi. Bunun ne zevki vardı? Nurbânu bir tarafa bırakılırsa, fırasına giren hiçbirine uzun süre bağlanmamıştı. Tesadüflerin kazandırdığı Barletta onların hiçbirine benzemiyordu. Genç kızın saçlarını okşadı.

— Mis gibi kadın kokuyorsun, Bedia.

— Öyle mi efendim?

— Ne de tatlı sesin varmış.

Hünkârın sıcak nefesini yüzünde hisseden Barletta, tam bir dişi oluvermişti. Artık hiçbir şey düşünmüyordu. Vücudunu Selim'in kolları arasında bulduğu zaman göğsü yavru bir güvercinin kanadı gibi çarpıyor, iri siyah gözleri birer yıldız gibi parlıyordu. Sıcak Akdeniz ikliminin bu aşk ve ihtiras için yaratılmış kadını hislerini ister istemez cömertçe açığa vurmuştu. Vücudu üzerinde ilk defa dolaşan erkek kolları kanını kaynatmıştı. Bununla beraber:

— Ne olur, bırakınız.

Diyordu. Fakat sakın bırakmayınız gibi bir ta<vır takmıyordu. Başını arkaya eğmiş, göğsünü ileriye çıkarmış, bir dişi ceylân gibi çırpınıyor, hünkârın hislerini büsbütün kamçılıyordu.

Kıbrıs'tan zafer haberleri geliyordu. 1 temmuz 1570 de Limasol limanına giren donanmayı hümâyun, hemen ertesi günü karaya asker çıkarmış ve kale kolayca ele geçirilmişti. Bunu diğer kalelerin fethi takip etmiş, 22 temmuzda başlıyan Lefkoşe'nin muhasara ve zaptı da 9 eylülde tamamlanmıştı. Lala Mustafa Paşa ümidin fevkinde muvaffakiyetler kazanıyor, İstanbul'a zafer müjdeleri yolluyordu. Sokullu, rakibinin başarılarını gölgelemeden padişaha arz ediyor:

— Mustafa Paşa kulunuz, yüz aklığı gösteriyor.

Diyordu. Üçüncü vezir Piyâle Paşa'nın kumandasındaki donanmayı hümâyun, derya mevsimi geçmiş olduğundan 6 ekim 1570 de Ada sularından ayrılarak kışlamak üzere İstanbul'a dönmüş, Kıbrıs sularında ordu emrinde kırk kadar kadirga bırakılmıştı. Bu filo Rodos Sancak Beyi Arap Ahmet Bey'in emrinde idi.

Venediklilerin büyük bir armada ile Adayı kurtarmağa gelebilecekleri açıkça anlaşılıyordu. Naksos Dukâsı Nassi vasıtasıyla Venedik'ten alınan haberler de bunu gösteriyordu. Fakat Kadîrgah Hasan ve arkadaşlarının Galata limanında yakaladıkları casuslar, yeni bir Haçlılar donanmasının hazırlanmış üzere olduğunu itiraf etmişlerdi. Bu donanma en geç bir yıl son- Akdeniz'de bütün heybetiyle görülecekti.

İkinci Selim, devletin idaresini tedbirli veziri Sokullu'ya ha etmiş, sevgili gözdesi Badia ile başbaşa kalmıştı. 1570 yılı hazi-n ortasında başlayan aşk, her gün şiddetini biraz daha artırarak vâm ediyordu. Padişahın sık sık Beykoz'a taşınması, Topkapı sara-ında velvele yaratmıştı. Nurbânu Sultan, efendisinin elinden git--jalc üzere olduğunu anlar anlamaz işi tahkike koyulmuş, dört bir tarafa saldığı adamları sayesinde olayı en ufak ayrıntılarına kadar •grenmiş, ve karşı tedbirlere başvurmuştu. Evvelâ Bedia'yı ortadan kaldırtmak için plânlar hazırlamış ise de bunu uygulamaya cesaret edememişti. Sonra daha kolay sandığı başka bir tedbir düşünmüştü Barletta'dan daha genç ve güzel iki cariye efendisinin firaşına sokacak, bu sayede Venedikli dilberi gözden düşürecekti. Bu plânı muhtelif zamanlarda birçok defalar tecrübe etmiş ve her seferinde muvaffak olmuştu. İki yıl kadar evvel de padişahın bir Macar kızı ile günlerce beraber kaldığını gördüğü zaman derhal faaliyete geçmiş ve Macar kızından daha işveli bir İspanyol cariyesini karşısına rakip olarak çıkarmış, hünkâr bu sefer ona meyletmişti, Macar kızının pabuçları dama atılmış, ancak İspanyol da uzun müddet tutunamamıştı. Şimdi de aynı yoldan yürüyecekti. Derhal sarayın Yahudi hekimi -vasıtasıyla Naksos Dukası Nassi'ye haber salmış, yardım istemişti. Bu gibi işlerde çok tecrübeli olan ve Nurbânu Sultan'ın her emrini bir teveccüh" ve İtimat sayan Nassi, paçaları sıvamıştı. Sultanı memnun etmek lâzımdı. Çünkü Kıbrıs meselesinde ondan da ricaları olacaktı. Adamlarım dö'rt tarafa salarak İstanbul'u baştan aşağıya aratmış, bunu da yeter görmü-yerek belli başlı esircileri bir araya topluyarak şu talimatı vermişti:

— Eğer istediğim kızları getirirseniz, kuşaklarınızı altın ile doldururum.

Bu vaat tesirini göstermiş, birer gül fidanı gibi terütaze iki gürcü kızı bulunmuştu. Kızları çok yakından inceleyen Portekizli Cafer;

— Bu kadar güzel görmedim.

Diyordu. Poktekizli Cafer'in hakkı vardı. Dilberler gerçekten birer âfetti. Nassi canlı hediyelerini saraya gönderdiği zaman en mühim vazifelerinden birini, yapmış olduğuna kanidi. Nurbânu Sultan, kızları çırpıplak soymuş, vücutlarının bütün hatlarını gözden geçirerek kusursuz olduklarını görmüştü. Birine Gül, diğerine de Fidan adını koymuştu. Bunların Bedia'yı gölgede bırakarak padişahın gözünden düşüreceklerine emindi. Yetiştirilmelerine bizzat nezaret edecekti. Bu kadar yıllık kocasının nelerden hoşlandığını onun kadar elbette bilen yoktu. Kızlara özel bir daire hazırlamış ve diğer kızlarla arkadaşlık yapmalarını yasaklamıştı. Gül ve Fidan ipek elbiseler ve ziynetler içinde daha da alımlı, çalimlı, olmuşlardı. Fakat hallerinde bir acemilik ve çekingenlik vardı. Nurbânu Sultan beklediği zaman ve.

fırsatı bulmuştu. Bir gece Beykoz'dan mest ve mahmur dönüp derhaf hareme çekilen padişahın huzuruna çıkmış ıve:

— Oh efendimiz, size hiç görmediğiniz birer inci tanesi takdi^ edeceğim. Bu gece sizi bir iyi eğleyip mübarek vücudunuzu dinlen. dirsinler.

Demişti. Sultan Selim, daha birkaç saat önce sevgilisi Barletta1. nın yanından ayrılmış olmasına rağmen, karısını kırmamış:

— İyi edersin, Bânu.

Cevabını vermişti. Biraz sonra Gül ve Fidan, mest padişahın yatafc odasına girmişlerdi. Nurbânu Sultan o gece hiç uyumamış, neticeyi nie. rak ve heyecanla beklemişti. Gürcü kızlarının muvaffakiyetlerini ken-di başarısı olarak görüyor:

— İşte Bedia'dan böyle intikam alırım.

Diyordu. Kadınlık gururunu bir tarafa bırakmıştı. Esasen o da saraya mensup her kadın gibi biliyordu ki, padişahlar bir; hattâ birkaç gül ile bahar etmezlerdi.

İkide bir hazine dar kalfayı Selim Hân'ın yatak odası kapısına gönderip dinletmişti. Hazine dar kalfa:

— İçeriden bir hoş sesler geliyor, efendimiz her halde memnun kalmışlardır.

*

Demişti. Bu sözleri dinlerken yıllar ve yıllarca önce Selim henüz genç ve toy bir şehzade iken firaşına girdiği geceyi hatırlıyordu. N« tatlı heyecanlarla odaya girmiş, kısa zamanda nasıl baş tacı olmuştu. Aradan yirmi bu kadar yıl geçmişti. Yaşı kırktan aşağı değildi. Bütün ihtimamlara rağmen zaman ona da darbelerini vurmuştu. Kocasına Bundan dolayı da hak vermek lâzımdı. Nurbânu Sultan mücadeleden mağlûp çıkmıştı. Sultan Selim, sabahın erken saatlerinde Sarayburnu iskelesinde emre hazır bekliyen sekiz çifte saltanat kayığına binerek Boğaz'a doğru açılmıştı. Muhakkak k: Barletta'mn yanına gidiyordu. «Bunu haber alan Nurbânu çileden çıkmış:

— Hıncır kadın, efendimizi büyülemiş.

Diye dişlerini sıkmişti. Bu mağlubiyetini kolay kolay hazmedemi-yecekti. Bedia'yı bir eie geçirebilse, saçlarını yolacak, yüzünü gözünü tirmık yarası içinde bırakacaktı. Kocasını bu maceraya atan Mihrimâh ' Sultan'a da, Bedia'yı Venedik'ten kaçırın Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına da kızılıyordu. Onlardan da intikam alacaktı. Mihrimâh'ı yere sermek kolay değil ise de Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının haklarından gelmek mümkündü.

Aradan birkaç gün geçmiş, Nurbânun'un sınırları biraz düzelmişti. Bir taraftan saraya davet ettiği büyüçülerle konuşurken, diğer taraftan da yeni tedbirler ve tertipler hazırlıyordu. Fakat yeni ve daha müthiş bir hâdise yine sınırlarını alt üst etmiş, büsbütün çileden çıkmıştı. Hünkâr kışı geçirmek üzere Edirne'ye hareket etmiş, Bar-

yi da beraber götürmüştü. Demek şimdi de Edirne sarayının hâ-16 i o olacaktı. Ah... Buna nasıl tahammül edecekti Neden ken^ de götürmemişti.

Mihrimâh Sultan tarafından satın alınıp Kadırgalı Hasan ve ar-başlarına hediye edilen Kadırga meydanındaki konak yavrusu bu ece neş'e içinde çalkalanıyordu. Uzun Mehmed'in bir erkek oğlu dünyaya gelmişti. Küçük Şahin'in doğumu şerefine ziyafet veriliyordu Havanın çok soğuk ve yolların karla örtülü olmasına rağmen davetlilerin önemli bir kısmı vaktinden önce gelmişti. Mihrimâh Sultan'm sadık hizmetkârı Salih Ağa başta olmak üzere Naksos Ou-jjası Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer, Senatör Moçeniko'nun sabık uşağı Kontarini, Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın mutemedi Venedikli Abdullah, Kaptan Mavrulidis, Üçüncü Vezir Piyâle paşa ile beraber Kıbrıs'tan dönen Marmarisli Haydar büyük odalardaki sofranın etrafında yerlerini almışlardı. Portekizli Cafer, Venedik Cumhurreisinin Has Müşaviri Balbo'nun İstanbul'a yolladığı casusları haber verdikten sonra Kadırgalı Hasan ve arkadaşları üzerinde haklı bir güven sağlamış ve onların samimi sevgilerini kazanmıştı. Artık Cafer'in yanında en gizli şeyler dahi konuşulabiliyor, hattâ mütalâasına bile müracaat edildiği oluyordu. Portekizli, konuşanların hiçbirisini efendisine söylemiyordu. Kadırga'daki konağa sık sık uğruyor, bu vefakâr ve arkadaş canlı adamlarla güzel saatler geçiriyordu. Bazan da Kaptan Mavrulidis'in Galata'daki evinde buluşuyorlar, Ege adalarının yıllanmış ve nefis şaraplarıyla kafalarını dumanlıyorlar, eski anılarını tekrarlıyorlardı. Galata'ya en çok devam edenlerin birisi de Çal Ali idi. Kaptan Mavrulidis'in dul kız kardeşi Aspasula ile mercimeği fırına vermişlerdi, bunu Mavrulidis de biliyor: — Ali bey bizim eniştedir. Diye arkadaşına takılıyordu. Ziyafeti Hasan Bey açmış, şarap tasları aynı zamanda boşalmıştı. Yalnız Salih Ağa yine mızıkçılık etmiş, ömründe ağzına haram koymadığını, esasen böyle haram işlenen "yere bile gelmenin doğru olmadığını söylemişti. Halbuki Galata'da Mavrulidis'in evinde lüzumundan fazla içip Çal Ali'nin çaldığı oynak bir Bolu havası üzerine kavuğunu, cübbesini atıp şakır şakır oynadığını unuttuyordu. Kontarini yine abuk sabuk konuşarak Salih Ağa'nın canını sıkıyordu.

— Venedikte tanıdığımız bir papaz vardı. Evvelâ içki ağzına koymadığını söyler, sonra kafasını bile şarap fıçısına sokardı. Bizim Ağa da ona benzsr.

Kahkahalar devam ederken Salih, Kontarini'yi susturmuştu.

Sultanların Aşkı — F. 7

— Ağzım açma kâfir, iki parmağımı sokar ayırırveririm. Çal Ali araya gitmişti.

— Ağa sen o kâfirin sözüne bakma. Yalnız bana da acı," hemen saza sarılıp Bolu havalarını çalmaya başlamayayım. Onun da sırası var.

Kontarini Ağanın gönlünü almak için yerinden fırlamıştı.

— Ver elini öpeyim, kusur ettik atam.

— Kâfire el öptürmek de günahdır.

— Öyle ise eteğini öpeyim.

— Olmaz,

— Ayağını Öpeyim..

Ağa büsbütün çileden çıkmış:

— Bırak beni yahu.

Diye bağırıyordu. Bunun üzerine Kaptan Mavrulidis gelmiş. Kon-tari'nin yerine Salih'in elini öpmüştü.

— Bu mübarek el her zaman öpülür. Mihrimâh Sultan'ın mutemedi derhal değişmişti.

— Berhudar ol.

Portekizli Cafer dayanamamıştı.

— Efendi, bu da kâfir, hem de koyusu.

— İyi ama, o Kontarini gibi değil, iyi ahlâklı.

Nihayet yalvarmışlar, yaşarmışlar ve Ağayı şarap içmeğe razı etmişlerdi. Esasen o da her zamanki gibi nazlanıyor ve mecbur olduğu için içtiği zehabını uyandırmaya çalışıyordu. Kontarini'nin bu akşam çenesi fazlaca açılmıştı. Konudan konuya atılıyor, vaktiyle Venedik'te yaşadığı müreffeh hayatı bilmem kaçınıcı

defa anlatıyordu. Sonra münakaşalara giriyor, hepsinde kendisini haklı çıkarıyordu. Hele son hâdiseleri bir zaferi gibi ileriye sürüyordu.

— Ben size dememiş miydim beyzadelerin, dememiş miydim. İşte Şövalye Veniero'nun baldızı Barletta, Bedia Sultan oldu. Padişahımızı divaneye çevirdi. Bana ne kadar dua etse gene azdır. Saadetini, bize yalnız bize borçludur.

Diyordu. Kadırgalı Hasan, padişahın haremine girmiş bir kadından böyle içki sofrasında uzun uzadıya bahsedilmesini doğru bulmamıştı. Kontarini'ye ihtar etti:

— Hele sen, bu mevzuu bırak da yine Venedik'e gel. Kontarini, Hasan Bey'in bu uyarımasından müteessir olmamıştı ve mevzuu hemen değiştirmişti.

— Vaktiyle Venedik'te bir papaz vardı.

Bu sefer de hikâyenin dönüp dolaşip kendisine geleceğini far-keden Salih Ağa çıkışmıştı.

— Kes sesini kâfir, şimdi sana da, papaza da başlarım.

— Öyle ise beyzadelerim, siz konuşun da biz dinleyelim.

Saatler ilerliyor, küçük Şahin'in doğumu şerefine kaldırılan şaşatları dolup dolup boşalıyordu. Zamanın geçtiğini kimse far-yaramıyordu. Artık Kontarini de sataşmıyor. Ağa da onu azarlıyordu, gâih beşinci tası da yuvarladıktan sonra Çal Ali Bey'den laH1 çarimasını rica etmişti. Eğer lütfeder de Bolu havasını vurursa S*k memnun kalacaktı. Ali bu arzuyu yerine getirmiş, fakat işe bir Ojedeniz gemici türküsü ile başlamağı muvafık görmüştü. Bu havayı Kadırgalı Hasan ve arkadaşları çok severlerdi. Mağrip sularında ün almış Şolok Mehmet adlı bir Türk denizcisinin seneler «ve senelerce vvel Aydın Reis (1) için çıkardığı bu türküyü Levent gezdiği devirlerde Barbaros Hayrettin de söylemişti.

Korksun düşman naralardan, ahımdan Küiiar yakasına bakmış reisim Deryalara büküm olsun şahımdan Yirmisinde fener yakmış reisim.

Yar olamaz levendime bunca gül Kafirilere forsa çekmiş reisim. Onbeşinde bir yar sevmiş gonca gül Yirmisinde fener yakmış reisim (2.)

Piyâle Paşa'nın gemi kaptanlarından olan Haydar, türküyü dinlerken gözleri doludolu olmuştu. O devirlere yetişmemiş idi ama Aydın'm aşk ve heyecan dolu korsanlık hikâyesini o da herkes gibi ihtiyar deniz kurtlarından dinlemişti. Senatör Maçeniko'nun sabık uşağı Kontarini:

— Benim de Venedik'te on beş yaşında bir yârim vardı.

Diye söze girişmek istemiş ise de, Salih Ağa'yı büsbütün çileden çıkarmıştı.

— Susol kâfir, şimdi yanma gelirim!

Ağanın bu müdahalelerine can mı dayanırdı. Başta Kontarini olmak üzere gülmeğe başladılar.

— Yaşa Salih Ağa, yaşa!

Çal Ali birkaç denizci türküsünden Sonra Bolu oyun havalalarına geçmişti. Kafası iyice dumanlanmış olan Salih yerinde duramıyor, Ali mızrabını vurduğu zaman hop oturup hop kalkıyordu. Nihayet dayanamamış,, (kavuşunu, cübbesini bir tarafa atıp ortaya fırlamıştı. Şöyle ağız tadiyle bir memleket oyunu oynayacaktı. Fakat tam bu sırada bir gürültü olmuş, at kişnemeleri duyulmuştu. Gecenin bu saatinde yola düşmüş hangi divane süvari geçiyordu? Rüzgârla beraber yağın kar şiddetini artırmış, yolunu şaşırın kuşlar* kafalarını pen-

(1) Barbaros'un arkadaşlarından meşhur Türk korsanı.

(2) Barbaros Hayreddin Geliyor!! adlı büyük tarihi romandan.

100

SU UI AİN LJ*

cerelere vurmağa başlamıştı. Gürültülerin devamından süvarilevin hâlâ, kapıda oldukları anlaşılıyordu. Çal Ali sazını bırakmış:

— Hayırdır, inşallah!

Diyerek yerinden doğrulmuştu. Kaptan Mavrudis, kol geçen bostancılar olduğunu ileri sürmüştü. Her şeyin altında gizli bir tertip olmasını mümkün gören Portekizli Cafer kulak kesilmişti. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları kapıya doğru gitmişti. İçeriye giren hizmetkârlardan biri şüphe ve tereddütleri ortadan kaldırmıştı.

— Edirne'den bir ulak geldi!

Salih Ağa cübbesini yerden almış, fakat, hem yanlışlık hem <je biraz sarhoşlukla Kontarini'nin geniş kenarlı siyah şapkasını başına geçirmişti. Odada bulunanlar birbirlerinin yüzlerine endişe ile bakıyorlardı. Edirne'de Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının Ağırnash Sinan (1) Ağa'dan başka yakın tanıdıkları yoktu. Cafer:

— Padişah hazretlerinden gelmiş olmasın?

Dedi. Hasan Bey biraz durakladı. Hayır buna imkan yoktu, uşağı ulak'ın içeri alınmasını emretti. Biraz sonra içeriye Murat girmişti. Onu ötedenberi tanırlardı. Padişahın adamlarından sayılırdı.

— Hoş geldin Murat Ağa.

— Hoş bulduk beyzadelerim, böyle gece vakti rahatsız ettik kusura bakman.

Murad'm üstü başı kar içinde. Yüzü soğuktan kıpkırmızı olmuştu. Ocak başında yer gösterdiler.

— Hele biraz ısın ağa.

Murat, etrafı şöyle bir süzdükten sonra gözleri bir yere takılmış, kahkahalarla gülmeğe başlamıştı. Her halde -soğuk aklına dokunmuştu. Yoksa Kumkapıdaki meyhanelerin birinde fazlaca kaçırılmıştı da yalan mı söylüyordu? Öyle ya ortada gülünecek ne vardı? Şunun şurasında otürup^eğleniyorlardı. İçki sofrası tuhafına gitmiş olmazdı, çünkü şaraba kendilerinden fazla düşkün olduğu herkesçe malûmdu. Çal Ali sordu:

— Ne gülersin ağa?

— Yanlış anladınız beyzadelerim, Salih Ağa ile Freng'e gülerim.

Bütün gözler o tarafa çevrildi. Hakikaten gülünecek şeydi. Kontarini'nin başında koca kavuk, Salih'te ise geniş kenarlı siyah frenk şapkası vardı. İşin farkına varan Salih Ağa, şapkayı atmış, kavuğunu da Kontarini'nin başından kapmıştı.

—! Koca kâfir bu sana yakışmaz!

Kahkahalar durmuş, sükkûnet avdet etmişti. Murat Ağa oturmak istemiyordu. Sabah namazından evvel başta bir yerde bulunacaktı. Kadırgah Hasan* Bey'le hususî olarak görüşmek istiyordu. Söyliyece-ği sözler mühim olduğu kadar da mahremdi. Padişah tarafından gel-

SULTANLARIN AŞKI

101

(1) Mimar ve Mühendis Koca Sinan.

• Hasan, arkadaşlarından müsaade alarak vakitsiz ve d&vetsiz

fTi başka bir odaya götürdü. Orada da ocak yanıyordu. Kürkü-m ikardıktan sonra ellerini ateşe götürerek ısıttı. Sonra Hasan'm nUrdığı tası alarak şarabı dibine kadar içti.

-- Fazla kalmıyacağım, beyzadem, dışarıda altı süvari var, za-lılar soğuktan ya dondular ya donacaklar.

— Onları da içeriye alalım.

— - olmaz Hasan bey.

Murat niçin geldiğini kısaca anlattı. Sultan Selim, Kadırgalı Ha-n ve arkadaşlarının Edirne'ye gelmelerini emretmişti. Yarm değil, •bür gün yola çıkmaları lâzımdı. Hasan şaşırıldı. Bu kışta kıyamette Edirne yolunu tutmak her babayiğitin kârı değildi. Sonra hazreti padişah onları ne yapacaktı?

— Hayrola Ağa.

Murad'ın dilinin altında bir şeyler vardı.

— Merak eyliyecek bir şey yok. Kontarini ile Kaptan Marvrulidis de sizinle beraber gelecek.

Oh, artık bu kadarı fazlaydı. Padişah, Kontarini ile Mavrulidis'i nereden tanıyacaktı? Murat Ağa her halde lâtife ediyordu.

— Ağa, geç vakit bizimle istihza etme, günahdır. Murat Ağa gayet ciddîydi,

— İstihza ne gerek beyzadem, bindiğim at, kuşandığım kılıç üzerine yemin ederim ki, hilaf değil hakikat söylerim. Ferman böyledir. Gayrisini sorma, zâten bildiğim bir şey yok.

Bütün ısrarlar boşa çıkmıştı. Murat başka bir şey söylemiyordu. İkinci tası da yuvarladıktan sonra müsaade istedi. Öbürgün Edirne-kapısı'nda şafakla beraber bulunacaklardı. Konaklıyacakları yerlerde her türlü istirahatlefi temin edilmişti. Yolda değiştirecekleri atlar hazırıldı. İki kese altın da ihsan olunmuştu.

Murat kapıdan çıkarken eskiden tanıdığı Hasan Bey'i şüphe ve endişeden kurtaracak bir tek söylemişti.

— Bu seyahat hayrınıza olacak beyzadem.

Hasan Bey Sultan Selim'den hayır geleceğine şimdilik ihtimal vermiyordu. Fakat ucunda ölüm de olsa, madem ki, padişah emretmişti, çaresiz gideceklerdi. Odaya döndüğü zaman kendisini merakla bekleyen arkadaşlarına bir şey söylemedi.

— Yarın konuşuruz.

Demekle yetindi. Eğlencenin tadı kaçmıştı. Saat gece yarısını çoktan geçiyordu. Kar fırtınası dinmişti.

Misafirler toplu bir halde Çıktılar. Kadırga limanından üstü kapalı bir kayığa bineceklerdi. Venedikli Abdullah ise yakında oturuyordu. Hasan Bey Kaptan Mavrulidis ise Kontarini'ye gizlice, yarın muhakkak gelmelerini ve uzun bir yolculuğa çıkacaklarını sıkı sıkı tenbih etmişti. Vedalaştıkları za-

I

102

SULTANLARIN AgKI

man Portekizli Cafef yalnız Hasan Bey'in işiteceği tarzda şu sözleri söylemişti.

— Edirne'den avdetinizde bizi unutmazsınız beyzadem. Kadırgalı sarsıldı. Portekizli Cafer bunu nereden biliyordu?

— Öyle bir şey yok Cafer. Cafer acı acı güldü:

— Var beyzadem var, bize kuşlar haber getirdi.

Cafer bir şey bilmiyordu. Boş atıp dolu tutmak istemişti.

Hasan Bey ertesi günü doğruca Veziriazam Sokullu Mehmet Pa-şa'nın huzuruna çıkmış, vaziyeti olduğu gibi anlatmıştı. Padişahı şehzadeliğinden beri tanıyan müdebbir vezir, bu esrarengiz hâdiseye bir mânâ verememiş, ilk aklına gelen şey Sultan Selim'in'in, sütü bozuk bazı kimselerin iğfalâtına kapıldığı olmuştur. Eğer Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarının başına bir şey gelirse kıyamete kadar yanardı. Bununla beraber gitmeyin de diyemezdi. Yüzündeki endişe belli oluyordu. Hasan, veziri fazla üzmemek istemedi:

-> Müteessir olmayın paşa baba, kaderimizde ne varsa o çıkar.

Dedi. Sokullu bir türlü karar veremiyordu. Nihayet kâtibi Feridun Bey'e bir mektup yazdırdı. Bunda Hasan ve arkadaşlarının sadakati teyit olunuyor, bir kabahatleri varsa bağışlanması istihdam ediliyordu. İcap ettiği takdirde bu mektup Sultan Selim'e verilecekti.

Ertesi günü, şafakla beraber, Kadirgalı Hasan, Uzun Mehmet, Çal Ali, Kontarini ve Kaptan Mavrudis Edirnekapısı'na gelmişler ve orada kendilerine intizar eden Murat Ağa ile buluşmuşlardı. Lodos çıktığı için hava kırılmış, yollardaki karlar erimeğe başlamıştı.

Sultan Selim Han, Bedia'yı günden güne artan bir aşkla seviyordu. Edirne sarayının gülü, çiçeği ve neş'esi oydu. Neş'eli olduğu günler, Edirne sarayı bayram yapıyor, hastalandığı zaman başta hünkar olmak üzere herkesi bir telâştır alıyor, hiçbir cariyeye onun yerini alamıyor, müstesna mevkiini sarsamıyordu. Sultan Selim'in dilinden;

— Bedia'dan güzel kadın olamaz.

Sözü hiç düşmüyordu. Uzun kirpikli siyah gözlerine bakarken heyecan duyuyordu. Bedia hayatından memnundu. Genç kızlığının bütün hayalleri gerçekleşmiş Osmanlı hükümdarının kalbini fethetmişti. Ah bir de çocuk doğurabilse, saadeti iki kat olacaktı. Gülnuş:

— Allah kullarına bütün nimetlerini birden vermiyor, güzelim. Merak etme bu arzuna da kavuşacak, günün birinde hamile kalıp nur topu gibi bir evlât doğuracaksın.

Diye teselli ediyordu. Beykoz sarayından getirdiği kethüda kadın da aynı şeyleri söylüyordu. Nurbânu Sultan, elini Edirne'ye de uzatıyor, efendisini elinden alan rakibesi ile uzaktan da olsa müca-

SULTANLARIN AŞKI

103

ediyordu. Sarayda casusları vardı. Bunlar olanı biteni İstanbul'a h^r eksiksiz yetiştiriyorlardı. Hatta bir gün hasta olduğunu öğrenen casuslardan biri sebebini araştırmış, kethüda kadın da öteden beri , bilediği Nurbânu Sultan'a azap vermek için:

— Hasekimiz hamiledir.

Diye bir balon uçurmuştu. Bu haberi alan Nurbânu küplere binmiş, mücadelesine bir kat daha hız vermişti. Ne yapacak, yapacak efendisini Bedia'dan kurtaracaktı. Nihayet günün birinde Kırım Ha-u'nun gönderdiği iki Rus dilberini padişaha takdim etmişti. Topkapı sarayının harem ağaları kışta kıyamette kızları Edirne'ye götürmüşlerdi. Bedia, bu hâdiseye önem vermemiş, kadınlık gururu galip gelmişti. Fakat sarayın binbir entrikasına şahit olan ve oraâa pişen kethüda İcadın kulağını bükmişti.

— Senin eline su dökemezler bebeğim, ama yine mukayyet ol. Bedia, bu sözlerin altındaki mânâyı anlamış ve sormuştu:

— Neden kadını, pek mi güzel şeyler?

— Evet sultanım.

— Benden de güzel mi?

— Hayır bebeğim.

— O halde bırakalım da efendimizi bir iki gece eğlesinler, gönlünü

noş etsinler.

Kethüda kadın, takdim edilen cariyelerin birer âfet olduklarını açıklamış ve vaktiyle Sultan Süleyman Hân'ın böyle Rus dilberlerinden birine gönlünü kaptırdığını, Sultan Selim'in de babasına çekebileceğini hatırlatmıştı. Bedia bu sözlere evvelâ ehemmiyet vermiyor-muş gibi davranmış, fakat bir iki gün sonra onları yakından gördüğü zaman fikrini derhal değiştirmişti. Mavi gözlü, sarı saçlı, beyaz tenli kızlar, efendisini mest bir zamanında yakalarlarsa ellerinden almanın kolay olacağını anlamıştı. O andan itibaren, kıskançlık hisleri galeyana gelmişti. Hayır, Sultan Selim'i seviyordu, onu kendi eliyle başkalarına peşkeş çekemezdi. Rus dilberleri hünkârın odasına girmemeliydi. Kethüda kadını çağırarak bu iş» kimin aracılık ettiğini sordu, kethüda, Rus dilberinin Emsâlinûr adındaki haznedara teslim edildiğini, bu kadının ise Nurbânu sultan'ın casusu olduğunu söyledi.

— Güzelim, dedi, Bu kadın burada kaldıkça bize rahat yok. Onu Edirne sarayından uzaklaştırmaya bakın. Emsâlinûr, kırk yaşlarında bir kadındı. Padişahın kendisine karşı hususî bir "ilgisi ve güveni vardı. Yirmi küsur yıldanberi birbirlerini tanırlardı. Hattâ Söylentilere göre çok yıllar önce hünkârın firaşma da girmişti. Bedia her şeye rağmen bütün kadınlığını, cazibe ve işvesini kullanarak Emsâlinûr'un saraydan çıkarılması için Padişaha müracaatta bulunacaktı. O gittikten sonra kızları kulaklarından tutup saraydan

atmak hiçten değildi. Padişah, harem dairesine o akşam erken geçmiş, soluğu Bedia'nın odasında almıştı, Onunla konuşurken Mis

104

SULTANLARIN AŞKI

haz duyuyordu, içeriye girdiği zaman, sevgilisi, diğer cariyelerin yaptıkları gibi ayaklarına değil, boynuna sarılmış, incecik parmaklarını hünkârın kılı göğsüne sokarak:

— Ah efendim, sizi bir saat görmesem, deli divaneye dönüyorum. Güneş su ne ise, benim için siz de osunuz.

Diye erkek gururunu okşiyacak şeyler söylemişti. Bu ilk hücumdu. Daha önce hazırlanmış, vücudunu en güzel gösteren elbiselerini giymiş, iç gıcıklayacak kokular sürmüştü. Selim sevgilisinin alâkasına bigâne kalamamıştı.

— Meleğim, ben de sensiz yaşayamam.

İltifatiyle belinden yakalayıp havaya kaldırmış, sonra kucağına alarak sedire götürüp bırakmıştı. Bedia ellerini hünkârın yüzünde gezdiriyor, kulaklarının uçlarını, burnunun kanatlarını okşuyordu.

— Benden bahtiyar, benden mes'ut kadın var mıdır, sultanım?

— Ne tatlı konuşuyorsun Bedia.

— Size öyle gelir sultanım.

Sultan Selim, Bedia'nın ellerini tuttu. Sanki ilk defa karşılaşı-yorlarmış gibi gözlerinin içine uzun uzun baktı:

— Seni seviyorum.

Barletta bu sözleri çok i.şitmişti. Fakat bugün yeni duyuyormuş gibi heyecanlanıyordu.

— Ben de, ben de sizi çok, çok seviyorum, efendimiz.

Genç kadın, bu gece sevgili erkeğini işve ve güzelliğinin bütün nimetlerine gark edecek, tatlı saatler geçirecekti. Fakat daha önce yapılacak şeyler vardı. Kethüda kadının birkaç gün evvel verdiği dersler bu kadarla bitmiyordu. Padişaha kendi eliyle şarap sunacak, büsbütün mest edip şarkılar söyleyecekti.

Ellerini çırttı, merak ve telâşla içeriye giren kethüda kadına her şey tamam der gibi manâli manalı baktı, sonra sofranın getirilmesini emretti. Hazreti padişah, ilk defa oiarak hasekinin yatak odasında şarap nûş edecekti. Kethüda kadın sevincinden adetâ uçuyordu. Rakibi Emsâlinûr'un böyle bir sallanısta olmuş meyva gibi döküleceğine hiç ihtimal vermemişti.

— Emirleriniz başım üstüne efendim.

Sultan Selim, sevgilisinin bu arzusunu memnuniyetle karşılamış: hiç itiraz etmemişti. Biraz sonra iki cariye, önlerinde kethüda kadın olduğu halde uçlarından tuttıkları gümüş bir siniyi getirmişlerdi.

Üzerinde altın bir şarap güğümü ile yine altından bir tas vardı, meyva ve çerez tabakları sıralanmıştı.

Kızlar emre müheyya bekliforlardı. Usulen onların hizmet etmesi lâzımdı. Fakat Selim Bedia ile yalnız kalmak istiyordu.

— Halvet olacağız.

Dedi. Cariyeler önlerine bakarak, geri geri çekilmişlerdi. Kethüda kadın da Bedia ile göz göze gelmiş, sonra kapıyı sessizce kapıyarak gitmişti. Şu Bedia ne ince kadındı. Bu kadar yıl beraber yaşadığı Nur-

SULTANLARIN AŞKI

105

Sultan bir gün olsun bunu- düşünmemiş »ve kendi odasında böyle h-r gofra tertibini aklına getirmemişti. Genç kadının saçlarını kaldı-' rak ensesinden öptü. Sonra dudaklarını yüzünde gözünde gezdirdi. jjer busede tatlı bir inilti çıkaran:

— Oh-... Bana hayat veriyorsunuz.

Diye dukalarını uzatan Bedia'yı nasıl sevmes ve takdir etmezdi?

— Bedia, bize şarap sun, güzelim.

Genç kadın tası doldurdu, efendisinin ağzına götürdü.

— İçiniz sultanım, afiyet bal olsun, gittiği yer dert görmesin. Hünkâr, sevgilisinin sunduğu şarabı son damlasına kadar içti..

gonra arkasına kuştüyü bir kaç yastık koyarak sedire yaslandı. Bedia da ayak ucuna oturdu.

— Haydi bebeğim, bize saz çal.

Genç kadın esasen böyle bir emre intizar ediyordu. Duvarda asılı duran sazını aldı.

— Ne arzu buyurursunuz sultanım?

— Sen intihap eyle.

Bedia, güzel saz çalıyordu. Ne tatlı bir sesi vardı. Venedik'te çok. servilen bir aşk ve ihtiras şarkısını türkçe olarak söylüyor. «Hayatım senin olsun» mısraını tekrarlarlarken uzun kirpikli siyah gözleri ile davetkâr nazarlar atfetmeği de unutmuyordu. Selim, hayranlıkla dinliyordu. Çok kadın görmüştü. Fakat bütün meziyetleri böyle bir arada toplayanına rastgelmemişti. Bununla birlikte zihnini kurcalayan bir mesele vardı. Bedia gerçekten kendisini seviyor muydu? Fıraşma yüzlerce cariye girmiş, hiçbirini için bunu

düşünmemişti. Onlar yalnız ih-' tırasını tatmin etmişlerdi. Bu ise ruhunu da tatmin ediyordu. Gül-mesi, nazlanması, ağlaması, hülâsa her şeyi başkaydı. Aklına bir şey geldi.

— Venedik'in hasretini duyar mısın ?

Bedia, beklenmedik bir soru karşısında tereddüt eder gibi oldu.

— Ne susarsın çiçeğim?

— Bir vakitler doğduğum memleketin hasretiyle yanardım, kavrulurdum.

— Ya şimdi?

Haseki, padişahın ellerine sarıldı.

— Şimdi değil, Üsküdar sarayının bahçesinde sizi gördükten sonra memleketimi unuttum.

Padişah memnundu.

— Peki, seni Venedik'e yollasam. Bedia yerinden fırladı.

— Olamaz, olamaz benim efendim. Ben sizden ayrılamam. Hava-sız, susuz ve güneşsiz kalmış bir kuş gibi ölürüm.

Biye bağırdı. Hangi kadın, hagi cariye bu sözleri söyleyebilmiş-

106

SULTANLARIN AŞKI

ti? Bu tarj! konuşmadan hoşlanıyordu.

— Sana, Venedikte saraylar yaptıracak kadar ihtiranlarda bulunurum.

— Hayır, efendimiz hayır, benim sarayım, aşkımla dolu olan kal-Mnizdir.

Selim güldü:

— Lâife ederdim, Bedia ben seni nasıl bırakırım?

Bedia ilk defa olarak bu gece hayatını anlattı. Bundan önce birkaç cümle ile izahat vermiş, tafsilâta girişmemişti. Nasıl kaçırıldığını toile bu cümlelerin içine sıkıştırmıştı. Bir pot kırıp padişahı üzmekten korkmuştu. Şimdi ise artık korkacak bir şey yoktu. Eniştesi Şövalye Veniero'nun Senatör MoçenikVnun ziyafetine kadar olan yılları yine kısa geçti. Fakat kaçırılma olayını ayrıntılarıyla açıkladı. Hayret, padişah bunları bilmiyordu. Hemşiresi Mihrimâh Sultan, ona yalnız bir korsandan aldığını söylemişti. Halbuki hiç de öyle değildi. Merak ve ilgi. ile dinliyordu. Bedia korsanlardan nasıl iyi muamele gördüğünü, Üsküdar sarayına nasıl gittiğini bir bir naklediyordu.

— Ah efendim, beni doğduğum şehirden kaçırın bu iyi kalpli korsanları görsem...

Selim derhal sordu:

— Ne yapacaksın güzelim, öldürecek misin?

— Hayır sultanım, hayır. Beni saadete kavuşturdukları için ayaklarını öpeceğim. Beni kâbuslarla dolu karanlık gecelerden nurlu bir sabaha çıkardılar. Saadetimi onlara borçluyum.

— Ben de sana onlar sayesinde nail oldum, Bedia.

— Borçlarımızı ödeyelim, Suîtanım.

Acaba bu korsanlar kimlerdi? Neden şimdiye kadar bu heyecan-î macerayı dinlememiş, neden akıl edip de soruşturma yaptırmamış, ihşanı şahanede bulunmamıştı?

— Hangi millettendir, adlarını bilir misiniz?

— Kadirgalı Hasan ve arkadaşları sultanım, Üsküdar sarayında iken Mihrimâh Sultan hazretleri söylemişti, pederiniz Sultan Süleyman Hâna da bir hayli hizmet etmişler. İltifatınıza mazhar olmuşlar.

Padişahım hayretten ağız bir karış açıldı:

— Ya!... Demek onlar!

— Tanıyor musunuz efendimiz, huzurunuzla müşerref kıldmz mı?

Nasıl tanımazdı. Kardeşi Sultan Bayezid ile yaptığı mücadelelerde karşı tarafta yer almışlar, etmediklerini bırakmamışlardı. Tahta -çıktığı vakit onlardan hesap sormağı bile düşünmüştü. Fakat bir süre için ortadan kaybolmuşlardı. Sonra da Sokullu Mehmet Paşa'nın tavassutu ile affı şahaneye uğramışlardı. Lala Mustafa Paşa her ne kadar aleyhlerinde tezviratta bulunmuş ise de Sokullu'nun sözüne itimat etmişti. Babası Sultan Süleyman Hân'ın onlara ne kadar güler yüz gösterdiğini herkes gibi biliyordu. Cenklere gösterdikleri yarar-

SULTANLARIN AŞKI

107

jık da malûmdu. Şimdi gayet iyi hatırlıyordu. Damadı Piyâle Paşa da •Kadirgalı Hasan ve arkadaşları için vaktiyle şefaatte bulunmuş, «Vefakâr kullarınızdır. Cennetmekân pederiniz Sultan Süleyman Hân teveccühlerini eksik etmezlerdi. Makamda, akçede gözleri yoktur. Arzu buyurursanız size de aynı sadakatle hizmet ederler.» demişti. Ya gokullu Mehmet Paşa'nın divanı hümâyunda söylediği sözleri ne ça-tuk unutmuştu? Naksos Dukası Nassi ile Mustafa Paşa kulunun kendilerine mal etmek istedikleri Venedik tersanesi yangını onların him-,neti neticesi değil miydi? Bütün bunları bildiği halde neden bol bol

ihsanı şahanedede bulunmamıştı? Artık Şehzade Bayezid ölmüştü. Kine, öfkeye ne lüzum vardı? Böyle riyasız kullarına hizmet vermekle ne kaybı olurdu?

— Ne düşünürsünüz, sultanım?

— Bu kullarımı taltife karar verdim. Memnun kaldın değil mi güzelim ?

— Oh ne iyi kalplisiniz.

İki sevgili o gece zevk ve ihtiras dolu saatler geçirdiler.

Ertesi günü hazinedar kalfa Edirne sarayı ile ilgisi kesilerek İstanbul'a gönderildi. Bu hâdise Nurbânü Sultan için müthiş bir dar-t>e olacaktı. Emsâlinur'u birdenbire karşılarında gören Topkapı sarayı halkı ne kadar telâş ve heyecana düşecekti. Rus dilberleri de hazinedar kalfa ile beraberdi. Yalnız bundan padişahın henüz haberi yoktu. Emsâlinur'un yerini Kethüda kadın almıştı. Onun yerine de Gülnuş geçmişti. Şaşkına dönen harem ağaları ilk defa böyle bir vak'a ile karşılaşıyorlardı.

Sultan Selim, yerler karla örtülü olduğu için sokağa çıkmıyor, nedimlerinin hazırladıkları ava da pek iltifat etmiyordu. Bedia'ya vadini unutmamış, Kadırgalı Hasan ve arkadaşları ile meşgul olmuş, birkaç gün sonra da mutemedi Murat Ağa'yı çağırarak derhal İstanbul yoluna düşmesini ve onları alıp Edirne'ye getirmesini irade etmişti. Kadırgalıları yakından tanıyan ve şehzadeler ipücadelesinde oynadıkları menfi rolü de bilen Murat, padişahın gazaba geldiği vehmine kapılmış ve bir hayli üzülmüştü. Bu bahadırlara kıyılmasına gönlü razı değildi. Mutemedinin şaşkın halini gören Sultan Selim:

— Öyle ne bakarsın Murat ?

Diye sormuştu. Murat celâdet göstermiş, efendisinin ayaklarına kapanarak:

— Onlar cennetmekân pederinizin bergüzarıdır, sultanım. Şefaatinde bulunmuştu. Padişah vaziyeti derhal anlamış, kakhahalarla gülererek:

— Var git, onlar bizim iltifatımıza mazhar kılacağımız kulları-mızdır.

Emrini vermişti.

108

SULTANLARIN AŞKI

Binbir meşakkat içinde pişmiş olan Kadırgalı Hasan ve arkadaşları kara kışa rağmen fazla sıkıntı çekmeden yollarına devam ediyorlardı. Yalnız Kontarini ara sıra celâllanıyor:

— Ben çok yıllar evvel Venedik'te araba ile gezerdim. Uşaklarım

beni atla takip ederlerdi. Bu yolculuk zor geliyor.

Diye çıkışıyordu. Pakat Çal Ali ağzının payını derhal verip susturuyordu. Yolculuklarının son günleri biraz da neşeli geçiyordu. Çünkü Murat Ağa açılmış, İstanbul'da söylemeğe çekindiği şeyleri konakladıkları hanlarda ağzından kaçırmış, hazreti padişahın iltifatına mazhar olacaklarını açıklamıştı. Fakat Murat Ağa da bunun sebebini pek bilmiyordu.

Edirne'ye geldikleri gün, Murat Ağa aracılığıyla konak yavrusu bir eve misafir edilmişler, birkaç saat istirahatten sonra büyük camiin (1) inşa edilmekte olduğu yere gitmişlerdi. Kış münasebetiyle-işlerin tavsamış olmasına rağmen uzun beyaz sakallı Ağırnaslı Koca Sinan Ağa'yı orada bulmuşlardı. Üstü kapalı büyük bir barakada taş yontan ustalara talimat veriyordu. Yakın dostlarını görünce: ,

— Hoş geldiniz, safalar getirdiniz beyzadelerim.

Diye kucaklamış, yüzlerinden, gözlerinden öpmüştü. Kaptan Mavrudis ile Kontarini'ye de iltifattla bulunmuş, hatır sormuştu. Fakat yüzünde hayret ifade eden en ufak tir iz bile yoktu. Sanki geleceklelerini önceden biliyormuş gibi davranıyordu. Kendi sedirine buyur-etmiş, hizmetkârlarına kahve yapmalarını (2) söylemişti. «Yahu böyle nereden çıktınız, hangi rüzgâr sizi buralara attı?» sualini bile sormamıştı. Bu hal Çal Ali Bey'in pek garibine gitmişti. Öyle ya kapı komşu değillerdi. Kaç günlük yoldan geliyorlardı. Kış kıyamet bastırmıştı. Yanlarında Kontarini ile Mavrudis de vardı. İnsan hiç olmazsa onları merak eder, «Bunları neden getirdiniz?» derdi. Üstelik Sultan Selim Hân'm teveccühünden uzak olduklarını da biliyordu.

— Ağa kardeş, bakarım ki azimetimize taaccüp etmişsin, biz İs-\ tanbul'dan geliriz.

— Ne telâş edersin beyzadem, malûm.

— Malûm mu?

Sinan Ağa kıs kıs güldü;

— Kaç gündür gözlerimiz yolda idi, ikametinize tahsis edilen hane bizimdir.

Uzun Mehmet atıldı;

— Bizi meraktan kurtar. Ağa.

Kahveler gelmişti. Höpürdete höpürdete içerlerken Sinan Ağa da, arkadaşlarını meraktan kurtarmıştı;

(1) Meşhur Selimiye camii.

(2) Türkiye'de kahve 1554'den itibaren içilmeye başlanmıştır.

— Hani kaç gündür gözüme uyku girmez. Sevencimden ne yaptı-gımı bilmem.

Diye söze başlayarak anlatmıştı. Sultan Selim Hazretleri beş altı gün önce inşaat yerine gelmiş, âbide hakkında izahat aldıktan sonra Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını tanıyıp tanımadığını sormuştu. Böyle bir

soruyu cana minnet bilen Koca Sinan içini boşaltmış, onların meriyetlerini bir bir sayıp dökmüş, misâller getirmiş ve pervasızca:

—! Riyakâr değillerdir, cihana ehemmiyet vermezler, fakat saa-detlû pahişahım, uğruna baş koyacak sadık kullarınız bunlardır.

Demişti. Bu sözlerden pek duygulanan padişah, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını Edirne'ye gelmelerini irâde ettiğini söylediği zaman eteklerine sarılmıştı. Kadırgalılar iyi kalbli Sinan Ağa'yı minnet hisleriyle dinlemişlerdi. Ondandır, böyle bir hareket beklerlerdi. Şimdiye kadar seneler senesi aralarında en ufak bir münazaa bile geçmemiş, yalnız vefa ve samimiyet hâkim olmuştu. Beraber gülmüşler, beraber ağlamışlar, Sinan'ın muvaffak olması için sırtlarında tag taşınmışlardı.

— Ağa kardeş, bizi ihya edersin. Sinan arkadaşlarını sevgi ile süzmüş:

— Efendimize gerçekleri söyledim.

Demişti. Biraz oturmuşlar, sonra birlikte inşaatı gezmişlerdi. Sinan, âbide hakkında geniş izahat veriyor, Tanrı ömür verir de eserini tamamlarsa, bundan haklı bir gurur duyacağını söylüyordu:

— Ayasofya'nın kubbesi gibi kubbe Devlet-i İslâmiyede bina olunmamıştır diyen keferi fecerenin mimar geçinenleri Müslümanlara galebemiz vardır, derler imiş. Biz saye-i şahanede daha büyüğünü bina eyliyeceğiz.

Bu haklı tefahuru cevapsız bırakmak istemiyen Kontarini:

— Roma'da Mikel Anjelo'nun yaptığı bir Sen Piyer kilisesi vardır. Diye söze karıştığı zaman bir pot kıracağına sanan Çal Ali müdahale etmişti:

—

— Sana onları kim sorar?

Fakat kös dinlemiş olan Kontarini sözünü tamamlamıştı:

— Biraz sabırlı ol beyzadem, Sinan Ağa'mızın eseri, Sen Piyer'i de gölgede bırakacaktır.

Kaptan Mavrudis arkadaşlarını güya takdir etmişti:

— Kırk yılda bir doğru söyledin!

Çal Ali de, Kadırgalı Hasan da, Uzun Mehmet de Kontarini'nin bu mütalâasını beğenmişler, yalnız nasıl olup da böyle pot kırmadan konuştuğuna şaşmışlardı. Fakat arkadan yeni bir Venedik hikâyesine başlamasından korkarak bir şey sormamışlardı. Başlarına gelecekleri biliyorlardı. Yolda konakladıkları hanlarda zavallı Murat Ağa neler çekmiş, Kontarini'den aşk maceralarından asaletine kadar kaç hikâye dinlemeğe mecbur kalmıştı.

İnşaat mahallinden ayrıldıktan sonra doğruca misafir kalacakları eve dönen Kadırgalı Hasan ve arkadaşları, soyunup dökünmüşler ve ocağın karşısına geçerek saraydan gelecek emri beklemeğe başlamışlardı. Padişahın ilk defa huzuruna çıkacaklardı. Onun için Kontarini'ye teşrifat kaidelerini öğretiyorlar, hünkâr bir şey sormadan cevap vermemesini, sorduğu takdirde de gayet kısa konuşmasını tekrar tekrar hatırlatıyorlardı. Kontarini bu uyarmalara canı sıkılıyor, bir hükümdarla ne şekilde konuşulacağını bildiğini, boş yere çenelerini yormamalarını ileri sürüyordu. Çal Ali sormuştu:

— Senin hakkından Salih Ağa gelir. Hiç padişah huzuruna çıktın mı?

— Hayır ama, Venedikte...

Venedik lâfindan artık tüyleri diken diken olan Kaptan Mavrudis dayanamamıştı:

— Bir Venedik'tir, tutturdun gidiyorsun. Duçenin huzuruna çıktın mı?

—

— Hayır ama...

— Amayı bırak da cevap ver. Kendisiyle konuştun, iltifatına maz-har oldun mu?

Kontarini kurtuluş çâresi kalmadığını anlamıştı.

— Çıkmadım ama, sokakta kaç defa karşılaştım.

Kahkahalar odayı çmlatmıştı. Akşama doğru Murat Ağa gelmiş ve padişah hazretlerinin yarın öğleden evvel kendilerini kabul edeceğini haber vermiş, bir arzuları olup olmadığını sormuştu.

Kontarini burada da kendisini göstermiş, iyi cinsten bir fıçı Ada şarabı olursa, pek memnun kalacaklarını söylemişti. Murat Ağa bu talepten alınmış;

— Ben meyhaneci değilim.

Diye terslemişti. Akşam yemeğini mükellef bir sofrada yemişler, gece, ziyarete gelen Mimar Sinan Ağa ile biraz hoş beş ettikten sonra erkenden yatmışlardı. Sabahın geç saatlerine kadar uyurarak yol yorgunluğunu çıkarmışlardı. Hep beraber kahvaltı etmişler ve sarayın yolunu tutmuşlardı. Sokakların karla örtülü olmasına rağmen soğuk biraz kırılmıştı. Sarayın kapısında Murat Ağa ile karşılaşmışlar ve onun aracılığıyla huzura çıkarılmışlardı. Sultan Selim müzeyyen bir tahta oturuyordu. Yanında iki nedimden başka kimse yoktu. Kullarına beşuş bir çehre ile bakıyordu. Saray âdâbını pek iyi bildiğini söyleyen Kontarini yer öpmüş, diğerleri ise buna alışmadıkları ve bu gibi şeylerden hoşlanmadıkları için saygıyla eğilmişlerdi. Kaptan Mavrudis de ufak bir tereddütten sonra Kontarini'nin hareketine uymuştu.

Paişah, kullarının selâmını almış:

— Nasılsınız, yollarda zahmet çekmediniz ya?

Diye iltifatta bulunmuştu. Kadırgalı Hasan, arkadaşları adına cevap vermişti:

— Ömrü afiyetinize dualar ederiz, padişahım.

Kontarini ile Mavrudis hâlâ yerde idiler. Nedimler bu garip anzara karşısında bıyık altından tebessüm ediyorlardı. Nihayet kalk-lar geri çekildiler. Selim ikinci bir iltifatta daha bulundu.

Eli-X- uzatarak öptüdü. Murat Ağa hepsini birer birer takdim etti. Hünkâr Kaptan Mavrudis ile Kontarini'ye Venedik tersanesinin berhava dil'niiŞ olmasında gösterdikleri ikdamın nezdi şahanesinde memnurlukla karşılanığını söyledikten sonra ikisine birden ruhsat verdi. Simdi içeride Kadırgalı Hasan, Uzun Mehmet ve Çal Ali kalmışlardı. Onlarla, daha hususî ve samimî konuşmak, gönüllerini alarak kendi-* sine bağlamak istiyordu:

— Kullarım, calisi taht olduğumuzdan beri yüzünüzü göstermez, iltifatımıza mazhar olmaktan müstağni görünürsünüz. Lalam Sokullu ffehmet Paşa da sizi getirmez. Cennetmekân pederimizin bergüzari-sız. Ona yüz aklığı ile hizmet ettiğiniz malumumuzdur.

Kadırgah Hasan ve arkadaşları bu sözleri heyecanla dinliyorlardı. Biliyorlardı ki, Kanunî Sultan Süleyman'ın bu mest halefi Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa hariç diğer hiçbir vezirine bu kadar ya* kınlık göstermezdi. Acaba bu değişikliğe sebep neydi? Beş yıllık bir unutulmadan sonra nasıl olup da kendilerini hatırlamıştı? Sonra Selim Hân'a karşı hiçbir fedakârlıkta bulunmamışlar, bilâkis şehzadeligi sırasında aleyhinde çalışmışlardı. Mahcubiyetten kızarmışlar, başlarını önlerine eğmişlerdi.

— Ne susarsız kullarım? Serzenişlerimiz kalbinizi mi kırdı?

Kadırgalı Hasan, başını kaldırdı, gözleri dolu dolu idi. Neden şimdiye kadar bir fırsatını bulup huzura çıkmamışlar, af isteyip hizmet talep etmemişlerdi? İşte koskoca bir hükümdar kendilerini baha biçilmez iltifatlara boğuyordu.

— Suçumuz büyüktür saadetlû padişahım. Kul kusursuz olmaz, huzurunuzda çakacak yüzümüz yoktu. Uluvvu cenabınız karşısında tekellüme kudretim kalmadı.

— Maziyi unutun, ben sizi çoktan affettim. Eğer günahınız varsa-Cenabı Hak da affetsin.

•

Çal Ali uzun bir âmin çekti. Padişah sözlerine devam ediyordu:

— Bundan sonra sizi billâh bırakmam, uğrumda nasıl ikdam gösterirsiniz, ispat eyleyin. Sarayı hümâyunum sizlere açıktır.

Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının gözlerinde tanelenen yaşlar birer birer düşmeğe başlamıştı.

Rüyalarında görseler inanmıyacak-lan bir hâdise ile karşılaşmışlardı.

— Sadık kullarınız, padişahım. Bundan böyle öl dediğin yerde ölecek, kal dediğin yerde kalacağız.

— Bunca yıl pederimize hizmet ettiniz, babalarınız Hanedan-ı >, A-l-i Osman uğruna rütbei şahadet ihraz eylemişler. Hakkınızdır,, mansıb istemezsiniz.

— Padişahım teveccühünden gayrisini istemeyiz. Biz doğduğu-muz gündenberi birbirimizden ayrılmadık.

Sultan Selim, bu tok ve samimî cevaplardan ne kadar memnun kalıyordu. Hangi veziri karşısına çıkıp da böyle konuşmuş, konuşa-toilmişti. Şimdi Sokullu Mehmet Paşa'ya, Piyâle'ye ve Mimar Sinan Ağa'ya hak veriyordu. Onların şefaati boş yere değildi.

— Varın istirahat eyleyin, İstanbul'a avdetimizde sarayı hümâyuna gelip elimizi öpersiz. Tekrar ederim ki, pederimizin bergüzarisiz.

Biraz durdu. Sesine başka bir ahenk verdi.

— Siz bizim dostumuzsuz.

Sanki Kanunî Sultan Süleym-dn konuşuyordu. Bu iltifatı ondan kaç defa igitmişlerdi. Çal Ali kendisini tutamamış ağılıyordu. Kadırgalı Hasan da sarsılmış:

— Efendimiz, sultanım, saadetlû padişahım, bu âciz kullarınızı...

Diye başladığı cümleyi tamamlayamamıştı. O da Çal Ali gibi gözyaşlarını tutamıyordu. Uzun Mehmet ise hiçkırıyordu. Sultan Selim jağır ağır yerinden kalktı. Elini uzattı.

— Öpünüz!

Mülakat bitmişti. Hazreti padişah'm elini öperek huzurdan çıktılar. Yine Murat Ağa'nın vasıtasıyla koridorları geçtiler ve bir odaya girdiler. Burada sultanın terzi basısı ile mabeyincisi vardı. Her birine mükellef kürkleri ve kavukları giydirdiler. Kuşaklarına da birer kese altın koydular. Hasan ve arkadaşları uykuda yürüyen ve konuşan insanlar gibi Murat Ağa'nın peşi sıra gidiyorlardı. Başka bir odanın kapısını açtıkları zaman Kontarini ile Kaptan Mavrudis'i buldular. İki Ahbap çetin bir münakaşaya dalmışlardı. Kontarini:

— Keseyi burada açıp iyice sayalım ve ikiye taksim edelim. Diyor, Kaptan ise:

—• Ayıptır. Hele Hasan Bey gelsin, ne acelesi var, evde bu işi yaparız. Onlardan habersiz doğru değildir. Cevabını veriyordu, anlaşılın onlara bir kese altın ihsan olunmuştu. Paylaşamıyorlardı.

— Ben Venedik'te iken, Senatör Moçeniko, Şövalye Veniero, Amiral Kapero, Asilzade Moreno, tacir Koreno.

Gibi gene abuk sabuk misaller getirerek hak kazanmak istiyen Kontarini, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını görünce şaşırılmış ve münakaşayı birdenbire kesmişti.

— O... Beyzadelerim, kılık kıyafetleriniz değişmiş, tanıyamadık-Fakat rica ederim, gözleriniz neden kıpkırmızı. Yoksa ağladınız nu efendimizin gazabına mı uğradınız?.

Murat Ağa:

— İltifatı Şahaneye mazhar oldular.

Dedi ise de, Çal Ali sözü uzatmamak için başka bir çâre buldu:

— Dayak yedik.

SULTANLARIN AŞKI

113

Sarayın bahçesine çıkmışlardı. Zihinleri hâlâ meşguldü. Padişah-gördükleri hüsnü muameleye bir türlü mâna veremiyorlar, mu-mayı çözmek için gayret sarfediyorlardı. Bir şeyler bildiğini um-İtları Murat Ağa da şaşırılmıştı. Sarayın dış bahçe kapısında Ağa-a veda etmişler, misafir kaldıkları evin yolunu tutmuşlardı. Köşeyi dönecekleri sırada kürküne iyice sarılmış bir harem ağası yanlarına yaklaştı. Kadırgalı Hasan Bey'e eflâatun bir kese iverdi:

— Bunu haremi hümâyundan gönderdiler.

Dedi ve soru sormalarına meydan bırakmadan uzaklaştı. İşler büsbütün karışmıştı. Haremi hümâyun ile alış verişleri yoktu. Hasan 3ey keseyi kuşağına koydu. Eve girdikleri zaman açacaktı. On beş yirmi adım daha attıktan sonra yeni bir hâdise ile karşılaştılar. Bir adam kendilerine hem selâm periyor, hem de sinsi sinsi gülüyordu.

— Edirne'de ne ararsınız beyzadelerim?

Bu Nurbânu Sultan'm yakın adamlarından biri olan Mustafa Ağa îdi. Gizli, kapaklı bütün işlerde eli vardı. Naksos Dukası Nassi ile haremi hümâyun arasında mekik dokur, haber taşırdı. Portekizli Cafer, Mustafa için, «Korkunç adamdır.* derdi. Çal Ali renk vermedi:

•— Gezmeğe gelmiştik ağa.

'''

Mustafa gülüyordu:

— İyi ettiniz beyzadelerim, tam havası, yolunuz açık olsun.

' Eve geldikleri zaman Kaptan Mavrulidis, İstanbul'dan hareket etmeden bir gün evvel Mustafa Ağa'yı gördüğünü söylemişti. Çal Ali tuna fazla ehemmiyet vermedi. Belki de Nurbânu Sultan tarafından Edirne'ye gönderilmişti. Fakat Kaptan Mavrulidis:

— Gözlerini hiç beğenmedim. Gülerken yılan gibi ısıklık çalıyordu.

Dedi. Kadırgalı Hasan, harem ağasının "verdiği eflâatun keseyi açmıştı. İçinde elli Duka altını ve bir de İpek mendil vardı. Mendilde şu satırlar yazılıydı. «Beni Venedik'ten kaçırın iyi kalpli Türk korsanı Kadırgalı Hasan Beye. Bu Dukalar, bana yaptığınız iyiliğin bir mükâfatıdır. Afiyetle harcarsınız.» Hasan elini çenesinde birkaç defa gezdirdi. Muammanın anahtarı bulunmuş, bilmece çözülmüştü. Onları Edirne'ye getiren sebep Barletta'nın padişah üzerindeki nüfuzu idi. Demek Kontarini'nin evvelce alay ettikleri tahminleri doğru çıkmıştı. Felâkete attıklarını sandıkları Barletta saadete kavuşmuştu. Bir cariye'nin elli Duka altını hediye etmesine imkân yoktu. Hasan Bey'in mendil-eki yazılara daldığını farkeden Kontarini:

— Nereden geliyor, beyzadem, hani bize isabet edecek hisse için de&il. Merak ettim de.....

Diye sordu. Kadırgalı güelerek başını salladı:

— Meraklanma yoldaşım, sarayda yakın bir akrabam var da o sollamış.

Sultanların Aşkını — F. 8

114

SULTANLARIN AŞKI

Kıbrıs adasının fethi tamamlanmak üzereydi. Lala Mustafa paşa padişaha verdiği söze sadık kalarak yüz akhfi gösteriyor, zaferde^ zaferde koşuyordu. Son müstahkem kale olan Magosa da kuşatılmış^ Papa Hıristiyanlar! Türkler aleyhine tahrik için gayret sarfediyor krallara elçiler ve mektuplar yolluyarak birlik ve beraberlik tavsiye-sinde bulunuyordu. Tek basma hiçbir devletin ne denizde ve ne da karada Türklerle mukavemet edemeyeceğini ileri sürüyor, Osman^ azamet ve gururunu yıkmak için bütün Hıristiyanları ittifaka çağın. yordu.

İstanbul'da sık sık toplanan divanı hümâyun da bu mesele nft meşguldü. Acaba Papa'nın dâvetine kaç Hıristiyan devleti olun^ cevap verecekti? Vezirler, Fransa ile Avusturya'nın bu ittifaka gıyvi miyeceğini, İspanya'nın ise henüz hazırlıklı bulunmadığını söylüyorlardı. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, bu iki

devlet girmese bile yine bu ittifakın akdini mümkün görüyordu. Esasen Kıbrıs seferine. muarız bulunmasının başlıca sebebi bu değil miydi? İttifaklarda: — Küffar zemin ve zaman arar. Diyordu. Kıbrıs Krallığı üzerinde hâlâ ümit besleyen ve veziriazama yaranmak için vesileler arıyan Naksos Dukası Nassi, Venedik'teki adamları tarafından gönderilen haberleri günü gününe ulaştırıyordu. Bu haberler Venedik'te siyasî ve askeri müzakerelere başlanmak için faaliyet gösterildiği merkezindeydi. Özellikle Moçeniko ile Cumhurreisinin Has Müşaviri Balbo, senatörleri teşvik ediyorlardı. Sokullu, Edirne'den henüz dönmüş olan Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını Venedik'e göndermek kararını vermişti. Heyete Kontarini, Venedikli Abdullah ve Kaptan Mavrudis de dahildi. Son günlerde Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer de iştirak etmişti. Bu seferki seyahat eskisine nazaran daha tehlikeliydi. Her an ^tanınmaları mümkündü. Balbo'nun veyahut Moçeniko'nun. eline -düşükleri takdirde mahvoldukları gündü. En kuvvetli silâhları Duka altınıydı. Ondan sonra Nassi'nin Venedik'te üslenmiş olan casuslarına güveniyorlardı. Galata'dan forsunu değiştirmiş bir tüccar gemisine bindikleri gün Kontarini:

— Siz beyzade iseniz, ben de şövalyeadeyim, heyetin riyaseti bana düşer. Diye ortaya bir şeyler atmak istemiş ise de:

— *Sen deli misin, biz elçi olarak gitmiyoruz.

Cevabıyla susturmuşlardı. Mihrimâh Sultan'ın sadık hizmetkârı Salih Ağa gemiye kadar gelmiş, arkadaşlarının yüzlerini gözlerini öperek iyi yolculuklar dilemiş, Kontarini de Ağa'nın boynuna sarılmak istemişti. Fakat Salih buna razı olmamıştı.

— Sen kim olur da boynuma sarılırsın bre kâfir!

Kös dinlemiş olan Kontarini göbeğini çıkararak kim olduğu"11 hatırlatmıştı.

— Ben padişahımız efendimizin mutemetleriyim. Huzuruna

İtifatına mazhar olmuş, sonra lütfettikleri ihsanı şahaneyi de Kaptan •jjavrudis üe paylaşmış bir adamım. Fakat, hemen şunu da ilave etmeliyim ki, taksim sırasında Mavrudis el çabukluğu yaparak benden'

İÜ Duka altını daha fazla almıştır.

Bu sözler karşısında kahaahalar yükselmiş ve akan sular da durmuştu. Salih Ağa:

— Peki, demişti. Sen beni öp ama, ben seni öpmem. Ve nihayet birbirlerine sarılmışlardı.

Kıbrıs seferinden döndükten sonra kışı İstanbul'da geçiren Donanmayı hümâyun, meyva ağaçları, çiçeklerini açarak bahar müjdesini verdikleri günlerde harekete hazır bir halde bulunuyordu. Derya mevsimi ile beraber Dalmaçya sahillerinde görünecek, küffara dehşet salacaktı. Yalnız kumanda heyetinde bir değişiklik olmuş, donanmanın başına Müezzinzâde Ali Paşa getirilmişti. Üçüncü Vezir Piyâle'ye vazife verilmişti. Bindirilmiş kara kuvvetlerinin serdarı da Vezir Pertev Paşa idi. Her fki de deniz cengi nedir bilmiyorlardı. Halden anlayan devlet ileri gelenleri:

— Veziriazamın hisleri, tedbirine galip geldi.

Diyorlardı. Bu mütalâaları hiç de haksız değildi. Sokullu Mehmet Paşa, affedilmez bir hatâ işlemişti.

Hisleri kurban olarak Kıbrıs seferinden öncesi aylarda kendisine cephe almış olan Piyâle'ye faal vazife vermemişti. O Piyâle ki, bütün kusurlarına rağmen Cerbe adası sularında deniz tarihinin en parlak zaferlerinden birini kazanmış, Sakız'ı fethetmiş, Kıbrıs'a giden askeri karaya çıkarmıştı. Adı, Akdeniz sahillerinde velvele yaratacak kadar meşhurdu. Bazı kimseler Sokullu'ya müracaat ederek, donanmanın Piyâle'nin emrine verilmesini, zira ne kaptan paşanın ve ne de serdarın deniz savaşını idareye iktidarları bulunmadığını ileri sürdüler. Sokullu'nun cevabı şu oldu:

— Donanmada, rahmetli Barbaros Hayrettin Paşa'nın yanında yetişmiş, birçok kaptan vardır. Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa, Trablusgarp Beylerbeyi Cafer Paşa, ve Hayrettin'in oğlu Hasan Paşa kardeşlerimiz de donanma ile beraberdir.

Bu sözler üzerine fazla ileriye gidememişlerdi. Üçü de su ve ateş içinde pişmiş, deryalarda ün salmış kimselerdi. Fakat sözleri ne dereceye kadar geçebilecekti? Müezzinzâde Ali Paşa kendi plânında direnirse ne yapacaklardı?

Donanmayı hümâyun 4 Mayıs 1571 de İstanbul'dan mutad merasimle hareket etti. Zavallı Piyâle, bir zamanlar zafardan zafere koşturduğu donanmanın geçişini gözlerinden yaşlar akarak seyrediyor, yakınlarına:

— İçim yanar, bu donanmanın başterdesinde bulunmak bize düşerdi. Diye hayıflanıyordu. Ertesi günü dayanamamış, Veziriazam'ı ziyaret etmiş, ıstırabını açıklıyarak serzenişlerde bulunmuştu:

— Bana gadrettin paşa baba, padişahımız efendimize hizmet etmek isterdim.

Sokullu aşağıdan almıştı:

— Olan oldu paşa kardeş, Cenabı Hak hepimize uzun ömür ver-pin, daha böyle nice seferlere iştirak eylersin, mükedder olma Mü-ezzinzâde Ali Paşa da padişahın sadık kuludur, cenklerde

yararlık göstermiştir, sonra Kaptanı deryalık makamını işgal eder. Donanmanın onun emrinde olması aşikârdır.

— İyi söylersin ama devletlüm. Müezzinzâde'miz derya cengi nedir bilmez.

Sokullu buna da cevap vermişti:

— Paşa kardeş, siz de kaptanıderya olduğunuz zaman derya çenginden bihaberdiriz. Belki o zamanedek bir kadırgaya bile binmemiştiniz.

— Fakat bizim tecrübemiz var. Feleğe baş eğmez bir kahraman olan Turgutçe ile çalıştık. On dört yıl kaptamderyalık yaptık. Alla-ha şükürler olsun Cerbe'de yüzaklığı gösterdik.

Mehmet Paşa, Piyâle'nin daha başka birçok misâller getirebileceğini biliyordu. Tartışmayı kesmeği daha uygun buldu. Kendisi de dört yıl Kaptamderyalık yapmış (1) fakat onun gösterdiği başarıyı gösterememişti. Eğer söz bu mevzua da gelirse, cevap vermek kolay olmayacaktı. Sirtını okşadı.

— Şimdilik yapılacak şey, donanmayı hümâyunun muzaffer olması için dua etmektir.

Padişahımız efendimiz, Müezzinzâde'yi bu makama getirmekle elbet bizden iyi düşünmüştür. Madem ki, padişah böyle istemişti, aleyhinde konuşmak doğru değildi, zaıvalı Piyâle boynunu büktü.

— Dua edelim paşa baba.

Dedi. Zaten yapılacak başka şey yoktu.

Günler geçti,.. Devlet idaresini vezirine havale eden Sultan Selim, Edirne'de yaşıyor, sevgili gözdesi Bedia ile aşk rve ihtiras dolu geceler geçiriyordu. Sarayın muzika takımı geç vakitlere kadar hünkârın emrinde bulunuyordu. Nurbânu Sultan'ın, İstanbul'a gelmesi için yaptığı bütün müracatlar ve yalvarmalar cevapsız kalıyordu. Nurbânu son çareye de başvurmuş, kızı Esmihan Sultan'a giderek padişahın İstanbul'a daveti için Veziriazamın teşebbüste bulunmasını rica etmişti. Kocasının üzerinde pek nafiz olan Esmihan Sultan da iyi bir zamanında Sokullu'ya söylemişti. Fakat zeki veziriazam:

(1) Sokulu Mehmet Paşa 4 temmuz 1546'dan 1550 yılına kadar dört yıl Kaptamderyalık yapmıştır.

SULTANLARIN AŞKI

117

— Padişahların işlerine karışmak ne haddimize, kul kısmı efendisine nasıl böyle bir talepte bulunur?

Diyerek işin içinden çıkmıştı. Fakat istese padişahı İstanbul'a davet eder, Sultan Selim de hiç itiraz etmeden başkente dönerdi. Nur-bânu mücadelede mağlûp olmuştu. En güveniği Emsâlinur Edirne sarayından kovulur gibi bir günde yola çıkarılmış, güzel Rus kızları da efendisinin firaşma bile giremeden iade olunmuştu. Mutemedi jlustafa Ağa bütün kabahati Kadırgalı Hasan <ve arkadaşlarına bulmuştu. Bu adamlar muhkkak padişahı büyülemişler ve bir Venedikli kadının esiri etmişlerdi. Onlardan intikam alacaktı ama, ortadan bir-1 denbire kaybolmuşlardı. Nereye gittiklerini kimse- bilmiyordu. Mih-rimâh Sultan'a gelince, ona da dış geçirememişti. Sultan:

— Biz ihtiyarlık güzelim. Hazreti padişah genç ve güzel cariyelerle yaşamak ister. Hünkârın arzularına karışmak doğru mudur?; Canı ne isterse onu yapar.

Diye adetâ istiskal1 etmiş, yadılığını yüzüne vurmuştu. İşte buna tahammül edemezdi. Fakat ters bir şey söylese, belki daha ağır bir cevap alırım korkusuyla çarnaçar susmuştu. Ah, padişah bir İstanbul'a, dönse Bedia'yı da sarayı hümâyuna getirse, işte o zaman yapa-^ çağını biliyordu. Bir temiz dayak atacak, kocasını elinden alan rakibe-sinin saçını başını yolacak, yüzünü gözünü tırmalayarak kan içinde bırakacaktı.

Sokullu, devleti bildiği gibi idare ediyordu. Padişahın başkentte bulunmaması işleri aksatmıyordu. Esasen Sultan Selim'in birşeye karıştığı yoktu. Veziriazam" divanı hümayundaki mevkiini kuvvetlendirmiş, İstanbul'a gelen Yemen Serdarı Koca Sinan Paşa'yı yedinci vezir sıfatıyla divana sokmuştu (1).

Arabistan'da büyük başarılar kazanan ve Yemen fatihi unvanını alan Sinan'ı bir koz olarak kullanacak, Lala Mustafa Paşa'mn karşısına daima onu çıkaracaktı. İki arasındaki geçimsizlikten de yararlanacaktı. Bu geçimsizliğin eski ve kanlı bir mazisi vardı. Şehzadeler mücadelesinde mağlûp olan Baye-zid İran'a kaçarken Erzurum Beylerbeyi Ayaş Paşa, şehzadenin firarını kolaylaştırdığı iddiasıyla, idam olunmuştu (2). Bu hâdisede Lala Mustafa Paşa mühim bir rol oynamıştı. Maktul Beylerbeyi Ayaş Paşa, Koca Sinan'ın öz kardeşi idi. Aradan seneler geçmiş olmasına rağmen kini geçmemiş, intikam almak için fırsat aramıştı. İlk darbeyi Yemen Sendarlığı sırasında vurmuş, Lala'yı azlettirerek padişahın gözüne girmişti. Mustafa Paşa İstanbul'a dönünce mücadele tekrar başhya-caktı. Sokullu, Sinan'ı her fırsatta pohpohluyor:

— Senin gibi kıymetli bir vezire malik olduğumuzdan dolayı it-1 tihar eyleriz.

Diyerek kendisini minnettar bırakıyordu. Sokullu memnundu.

(1) I. H. Danişment, Osmanlı imparatorluğu Kronolojisi, cilt 2, sahife 398.

(2) Hammer, cilt 6, sahife 82.

118

SULTANLARIN AŞKI

Divanı hümâyun toplantılarında ne derse o oluyordu. İkinci Vezir. Pertev Paşa sefer serdarı sıfatıyla İstanbul'dan uzaklaşmıştı, Altıncı Vezir Lala Mustafa Paşa Kıbrıs'ta bulunuyordu. Piyâle ise meyus olduğundan pek bir şeye karışmıyordu. Veziriazam bir mesele hakkında mütaleasını söylediği zaman hemen Koca Sinan Paşa söz alıyor:

— Paşa babamız, billâh münasip söyler, rey'im ondadır.

Deyip işin içinden çıkıyordu. Diğer vezirlere de söz düşmüyordu. Temmuz ayı hadiselerle dolu olarak girmişti. Venedik'ten ve Roma'-dan endişe verici haberler gelmeye başlamıştı. Papa V. Puis'un tahrikleri sonucunda yeni bir Haçlılar ittifakı meydana gelmişti. İttifak kö' tü meyvalarını vermek üzereydi. Naksos Dukası Nassi, Haçlıların temas ve savaş hazırlıklarına dair yeni ve önemli haberler almıştı. İspanya sarayına mensup önemli bazı kimseler haftalardan beri Venedik'te bulunuyorlar, ilgi ve itibar görüyorlardı. İspanyol kadirgaları-mn İtalyan limanlarında toplanmak üzere emir bekledikleri söylentileri dolaşıyordu. İstanbul'a dönmek üzere Paris'ten ayrılan Fransız -elçisi Venedik Doçu ile konuşmuştu. Elçinin Türkler aleyhinde hazırlanan ittifaka engel olmak için çaba sarfettiği söyleniyordu. Sokaklarda gösteriler yapılıyor.halk:

— Kıbrıs'ın intikamını almalyız!

Diye avaz avaz bağırarak San Marko meydanından geçiyorlardı.

Naksos Dukası Nassi'ye gelen haberler kısmen, doğru, fakat eksikti. Venedik'te daha önemli olaylar da geçiyordu.

Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, hâdiseleri üzüntü ile karşılıyordu. Donanmanın sevk ve idaresini Piyâle'ye bırakmamış olmasından şimdi nedamet duyuyordu. Yeniçeri ağalığından Kaptanıderya-lığa geçen ve deniz cengi hakkında bilgisi bulunmayan Müezzinzâde Ali Paşa'nın kuvvetli bir Haçlılar armadası karşısında ne derece muvaffak olacağı şüpheli idi. Bu mağrur paşa acaba Uluç Ali'nin na-eihatlarma kulak asacak mıydı? Eğer kendi bildiğine giderse, o zaman donanmanın hali ne olurdu?

Bununla beraber Sokullu Mehmet Paşa, suçu kendi üzerine almıyor, kabahati başkalarına yükletiyor, Lala Mustafa Paşa ile Piyâle'yi itham ediyordu. Divanı hümâyun içtimalarmda:

— Kıbrıs seferi devletin başına gaile açtı.

Diyordu. Zavallı Piyâle divanda yalnız kaldığı için kendisini hakkiyle savunamıyordu. Bir defasında cevap verecek olmuş, yeni kubbe verizi Koca Sinan Paşa'nın ağır tepkisine maruz kalmıştı. Sinan Paşa, hamisinin tarafından çıkmıştı.

— Devleti Osmaniye'yi muhataraya soktunuz, küffarı aleyhimize tahrik ettiniz.

Eski kaptanıderya bunun üzerine münakaşadan vazgeçmiş, yalnız dayanamıyarak:

— Biz bunca yıl padişahımıza sadakatle hizmet ettik. Yüz aklı-

SULİT.AJN1jAKJ.1N açığı

gösterdik. Bugün görürüm ki, takdir değil tevbih olunuruz. Bir *_!_ gelir siz de bu âciz Piyâle'ye hak verirsiniz.

penikle yetinmişti. Ah padişah bir İstanbul'a dönse, yüzünü z(jıracak, huzuru hümâyuna çıkıp gerçek bildiği şeyleri bir bir ar-edeceWti. Mütalâalarına değer verilmedikten sonra kubbe vezirliğini ne yapacaktı?

Sokullu, Kadirgali Hasan ve arkadaşlarını merak ve heyecanla t)eKliy°rdu- En doğru haberleri ancak bunlardan alacaktı. O zaman .elbette yeni tedbirler düşünecek, kararlar verecekti. Fakat aylar geçi jjiş olmasına rağmen ses şada çıkmamıştı. Başlarına bir felaket gelmiş olmasından korkuyordu.

— Kadirgali Hasan ve arkadaşlarına bir hal olursa kıyamete kadar yınarız.

ıDiyordu. 15 temmuzda korktuğu başına gelmişti. Sabahın erken saatlerinden Kadirga limanının iskelesine yanaşan dört çifte kayıktan telâşla Nassi çıkmış, soluğu konağın kapısında almıştı. Kapıcılara acele huzura çıkmak istediğini, pek mühim maruzatı olduğunu, söylemişti. Halbuki bu saatlerde vezir henüz haremde bulunuyordu. Selâmlıkta bir müddet beklemesini söyledikleri, zaman telâşı büsbütün artmış:

— Varın de*vletlû efendimize haber salın.

Diye ısrar etmişti. Kapıcılar, Nassi'nin ne kadar önemli bir adam olduğunu bildikleri için, hareme adam koşturmuşlar, harem ağaları vasıtasıyla vaziyetten veziriazamı haberdar etmişlerdi. Sokullu, kendisini ilk defa ziyarete gelen Nassi'nin bu hareketini garip karşılamakla beraber alelacele giyinmiş ve doğruca selamlık dairesine geçmişti. Nassi ayaklarına kapanmış:

— Felâket, devletlûm felâket!

Diye inlemişti. Sokullu ilk bakışta pek önemli şeyler olduğunu anlamıştı.

— Ne söylersiz Nassi?

Nassi "doğrulmuş ve felâket haberini vermişti:

— Kadirgali Hasan ve arkadaşları kullarınız Venedikliler tarafından yakalanmışlar.

— Ne dersiz, kim söyledi?

— Bu gece yarısı gelen bir ticaret gemisindeki casuslarımız haber getirdiler.

Vezir sol eliyle sakalını sıvazladı. Sanki caneviden vurulmuştu. Bütün hatâ kendisinini. Onları ikinci defa Venedik'e göndermiyecelci ti. Çünkü tanınmaları her zaman mümkündü. Nitekim işte tanınmışlardı. İlk defa olarak Nassi'ye karşı mülayim davrandı.

— Otur Nassi.

Bu iltifat karşısında şaşırın Yahudi, bir sedirin ucuna ilişti, Sokullu da karşısına geçti.

— Söyle bakayım nasıl yakalanmışlar?

Nassi anlattı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları, Venedik'te çok iyj çalışmışlar, önemli vesikalar ele gecirmişlerdi. Fakat hareket edecekleri sırada Senatör Mogeniko ile Reiscumhurun Has Müşaviri Balbo'nun adamlarının bir tuzağına düşmüşler <ve buradan kurtulamamışlardı. Şövalye Veniero bunları bir gemici meyhanesinde görmüş, derhal tanıyarak gizlice Moçeniko ve Balbo'ya haber vermişti. Onlar da adamları ile gelmişler ve şaraphaneyi basmışlardı. Sokullu:

— Vah yoldaşlarım, vah kardeşlerim.

Diye*hayıflanıyordu. Esasen yapılacak başka bir şey yoktu. Ertesi günü, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının Venedik'te yakalandıkları haberi her tarafa yayılmış, saraya kadar aksetmişti. Bundan memnun olan tek insan Nurbânu Sultan'dı.

— Oh olsun!

Diyordu. Mihrimâh Sultan'a gelince, hizmetkârı Salih Ağa'yı Ka-dirga meydanına göndermiş, Hasan'm arkadaşlarından olup İstanbul'da kalan Yahya ile Kasım'a bir dertleri olup olmadığını, paraya ihtiyaçları bulunup bulunmadığını sordurmuştu. Aynı yakınlığı Piyâle Paşa da göstermişti. Edirne'de bulunan Sultan Selim'in henüz hâdiseden haberi yoktu.

24 Temmuz 1571 de Divanı hümâyûnda toplanan devlet erkânının yüzlerinde merak ve telâş eseri görülüyordu. Vakit geçtiği halde Sokullu Mehmet Paşa gelmemişti. Şimdiye kadar böyle bir hareket görülmemişti. Hasta olsa daha önce haberi yollar, en kıdemli vezirin divana başkanlık etmesini söylerdi. Ancak hasta olmadığı muhakkaktı. Dün Edirne'den dönen Rumeli Beylerbeyi İsfendiyaroğlu Şemsi Paşa'yı huzuruna kabul etmiş ve saatlerce konuşmuştu. Sonra yedinci vezir Koca Sinan Paşa:

—• Devletlû vezir, dün akşam bu âciz kulların akşam yemeğine buyur ettiler.

Diyordu. Piyâle Paşa'nın zihnini kurcahyan şey, donanmayı hümâyundan bir haber gelmemiş olmasıydı. Fakat yeni bir -münakaşa kapısı açmamak için bir şey söylemiyordu. Dördüncü vezir Ahmet Paşa ortaya başka bir mütalâa atmıştı:

— Acep saadetlû padişah'tan bir ferman mı vardır?

İşte bu mümkündü. Edirne'den gelen bir ulak sabah namazını müteakip Kabasakal'daki sadaret sarayında fermanı sunmuş olabilirdi. Nihayet kapıcıbaşı divanhane kapısından içeriye sokulmuş":

— Veziriazam hazretleri şeref verirler.

Diye vezirlere müjdeyi vermiş, onlar da mutad merasimi yapmak üzere divan kapısı dışında dizilmişlerdi. Sokullu vezirleri tuhaf bir yüzle selâmlamış, içtima salonuna girip kendisine tahsis edilen sedire oturduğu zaman da kısa bir iltifatta bulunmuştu:

— Sabahlar hayır olsun!

SULTANLARIN AŞKI

121

Vezirler ayağa kalkarak bu iltifata teşekkür etmişlerdi. Sokullu, çiknie sorununa değinmeden toplantıyı açmış ve:

.. Hüzzarı kiram demişti. Bugün sizlere mühim bir haber veriyorum. Kıbrıs seferinin bir neticesi olarak papanın tahrıkları ile birleşen küffar, devleti aliyemiz aleyhine gizli bir ittifak aktetmiştir-JLkidler, ittifakı 30 zilhicce cuma günü (1) imzalamışlardır. Yarın da Roma kilisesinde ilân eyliyeceklerdir (2).

Devlet erkânı veziriazamın bu sözleri karşısında hayretler içinde kalmışlardı. Sokullu henüz ilân edilmemiş olan bu antlaşmayı nasıl haber almış olabilirdi? Venedik'e gönderilen casusların orada yakalanmış olduklarını bilmeyen yoktu. Daha üç dört gün önce bizzat Sokullu bunu kendilerine haber vermiş, «Kadırgalı Hasan ve arkadaş-larına hâlâ yanarım.» demişti. Venedik Balyozu Barbaro'nun da malûmat almamış olmasına imkân yoktu. Harp haline rağmen elçi her ne kadar İstanbul'da kalmış ise de Venedik'le olan yazışmaya geçici bir süre için son vermişti. Bu malûmatı nereden aldığını sormağa kimse cesaret edemiyordu. Sokullu arkadaşlarının yüzlerine gülümsiyerelc bakmış ve onları daha fazla merakta bırakmamıştı.

— Mutemetlerimiz Venedik'ten sabaha karşı avdet ettiler. Piyâle Paşa artık dayanamamıştı:

!— Kadırgalı Hasan kulunuz mu, efendimiz?

— Belî, iyi buldun paşa kardeş.

Hayret ve merak büsbütün artmıştı. Bununla beraber Piyâle'nin yüzü sevinçle dolmuştu. Demek bu fedakar insanlar kurtulmuşlardı.

Divanı hümâyûn, o gün bu ittifak anlaşmasından sonra hâsıl ola-^ cak durumu müzakere etmiş, sınırlarda ve Akdeniz'de alınacak bazı tedbirleri görüşmüş, yeni kararlar alınmıştı. Genel kanaat,

Haçlıların büyük bir armada vücade getirerek talihini denizlerde arıyacağı mer-kezindeydi. Yalnız Dördüncü Vezir Ahmet Paşa, Venediklilerin Kıbrıs'ı istirdat için harekete geçmek ihtimallerini de ileri sürmüş ise de, vezirlerin hiçbirisi bu mütalâayı yerinde bulmamışlardı. Sokullu:

— Deryada galebe temin edilmeden buna asla cür'et edemezler. Dedi. Yedinci Vezir Koca Sinan Paşa, (veziriazama yaranmak için-fırsatı kaçırmamıştı:

— İnşallah Müezzinzâde Ali Paşa kardeşimiz bir Preveze yazar (3).

Diğer devlet ricali de bu temenniye iştirak edince o zamana kadar sükût eden Piyâle duramamıştı:

— Ali, bir Barbaros Hayrettin Paşa değildir.

Koca Sinan yine hücumla geçmiş, muhatabını susturacak bir yol' bulmuştu:

(1) Hammer, mayıs 1571 milâdî tarihe tesadüf eder.

(2) Hammer, ittifakın 25 temmuzda ilân edildiğini yazar, cilt 6. sahife 266^

(3) Barbaros Hayreddin Paşa Preveze zaferini 27 eylül 1538'de kazanmıştır.

122 SULTANLARIN AŞKI

— öyle söylersin ama, donanma padişahımızın değil mi? Hayrettin Paşa hangi kadırgalarla cenge katıldı? Bu sözler padişahımız efendimize sadakat midir?

Artık ok yaydan çıkmıştı. Sinan Paşa fazla oluyordu. Sert bir müdahalede bulundu:

— Rütben kadar konuş, biz veziri salısız. Bu rütbeyi bize sen

değil, saadetlû padişah verdi. Biz mekânı cennet olsun Sultan Süleyman Hân'ın meth-ü sena ettiği veziri, şehriyarı cedidin damadıyız. Ağzımızı açmadığımız zaman korkumuza mı, yoksa aczimize mi hamle-dersin?

Divanın havası birdenbire değişmiş, toplantılarda çoğunlukla susan ve mülayim davranan Üçüncü Vezir Piyâle'nin yerine Cerbe Deniz Meydan Savaşının kahramanı Kaptanıderya Piyâle Paşa kaim olmuştu.

Koca Sinan Paşa bu sözlerin altından kalkamamış ve şefahtan ister gibi hâmiş Sokullu Mehmet Paşa'ya bakmıştı. Fakat Sokullu her şeye rağmen Piyâle'ye hak veriyordu. Bir değil, bin Müezzinzâde Ali,

denizlerin emsalsiz serdarı Barbaros Hayrettin olamazdı. O yaradılıştan denizci olan kahraman kırk sene denizlerde gezmiş, küffar yakalarında velvele yaratmış, alev alev yanan hıristiyan limanlarına pupa yelken girmişti. Kendisi ölmüştü, fakat adı hâlâ dehşet yaratıyordu Kır düşmüş uzun sakalını sıvazladı:

— Piyâle doğru söyler, Müezzinzâde, Barbaros olamaz, ama huzurumuzda vezir kardeşlerin birbirlerine fena söz sarfetmiş olmalarını maslahata uygun bulmayız.

Hakkının teslim edilmiş olmasından memnun kalan Piyâle, özür diledi:

— Affet paşa baba.

Öğle yemeği divanda mutad merasimle yendikten sonra vezirler dağılmışlardı. Sokullu biraz istirahat etmek ve sonra Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını tekrar huzura çağırarak Venedikli Abdullah'ın durumu hakkında daha geniş bilgi almak istiyordu. Kendisine bu kadar yıl sadakatle hizmet eden, en tehlikeli vazifeleri seve seve üzerine alan bu hizmetkârını yüzüstü bırakamazdı.

Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının maceralı seyahatleri şöyle başlamış, şöyle bitmişti: Yelkenlerini müsait bir rüzgârla şişirerek doğruca Girit adasına gelmişler ve burada bir kaç gün kalmışlardı. Bir taraftan gemilerini ada şarabı fiçileri ile doldururken diğer taraftan da" para kuvvetiyle lüzumlu olan belgeleri elde etmişler, Giritli şarap taciri hüviyetine girmişlerdi. Bu sayede hiçbir müşkülât üe karşılaşmadan Venedik'e ayak basmışlardı. Ancak tanınmaları ihtimali gözönünde tutularak Ks.;?*" Mavrulidis ile Kontarini şehre Ç*'

SULTANLARIN AŞKI

123

tuşlar, gemide kalmışlardı. İlk işlen iJaksos Dukası Nassi'nin ca-ile temasa geçmek olmuştu. Hâdiseler yardım etmiş, Senato Kâtlplerinden biri kolaylıkla kandırılmış, onun vasıtasıyla Senato —Uzakereleri öğrenilmişti. Altın torbalarının ağızları açılarak 25 ma-yı3 1571 tarihli ittifak antlaşmasının sureti de ele geçirilmişti. Venedik'te yapılacak başka iş yoktu. Girit'ten getirdikleri şarapları da ucuz pahali satmışlardı. Fakat havalar birdenbire bozmuş, bir akşam vakti başlayan fırtına şiddetini artırarak günlerce devam etmiş ve gemilerin açık denize çıkmalarına imkân bırakmamıştı. Lodosun poyraza döndüğü akşam ise Kontarini her zamanki mızıkçılığını tekrarlamış, günlerdir gemide bunaldığını, biraz dünya yüzü görmek istediğini ileri sürmüştü:

— Kimse görmez, kanalların biri üzerinde Balıklı meyhane vardır. Beraberce gidip eğlenelim, demişti.

Bu meyhaneyi Kaptan Mavrulidis de biliyordu. Şövalyelerden, asilzadelerden, devlet memurlarının hattâ tacirlerden hiç kimse buraya tenezzül etmez ve gelmezlerdi. Portekizli Cafer ile Kadırgah Hasan itiraz edecek olmuşlar, fakat Kontarini ile başa çıkamamışlardı.

— Kırk yılda bir ricamız oldu, kulak arkasına atarsınız. Biz bu şehirde doğduk, belki bir daha nereden gireceğiz. Şöyle ağız tadiyle şarap içelim.

Diyen Kontarini'ye J/enedikli Abdullah da katılmış, bunun üze-zine çarnaçar Balıklı kanal meyhanesinin yolunu tutmuşlardı. Meyhane, Kontarini'nin tarifine uyuyordu. İçeride, Venedik'e uğramış yabancı denizcilerden başka kimse yoktu. Arapça'dan Rumcaya, İspan-yolcadan İngUizceye kadar her lisan konuşuluyordu. Onlar da mermer bir masaya cturmuşlar ve ısmarladıkları iki büyük desti şaraptan taslarını doldurmuşlardı. Üçüncü tasta sonra bülbül kesilmiş olan Kontarini, yine yüksekte atıp tutmağa başlamıştı. Venedik'in en itibarlı ailesine mensup olduğunu akla hayale sığmayan misâllerle sayıp dökmüştü. Saatlerin nasıl geçtiğini farkedemiyorlardı. Bir kolayını bulup sözü Kontarini'nin ağzından alan Portekizli Cafer, pek meraklı bir macerasını anlatmağa koyulmuştu. Köşedeki masada oturup onları dinleyen ve sonra da sessizce meyhaneyi terkeden Barletta'mn eniştesi Şövalye Veniero'yu görmemişlerdi. Tam hesabı verip çıkacakları sırada meyhane birdenbire basılmış, Senatör Maçeniko ile Balbo'nun yirmi kadar adamı içeri girmişlerdi. Kaptan Mavrulidis ile sabık uşak Kontarini'yi tanıdıklarından onların masası etrafında çevrelenmişlerdi. Artık yapacak birşey yoktu. Kargaşalık çıkarmak ve bir kolayını bu-!up kaçmak lâzımdı. Gayret kılınca düşmüştü. Kılıncın hakkını da Ka-dirgah Hasan ve arkadaşları herkesten fazla verirlerdi. Çal Ali'nin yerinden fırlaması ile kanlı ve korkunç bir düello başlamış, dost düşman birbirine karışmıştı. Ne olduğunu şaşırان diğer müşterilerin ise t>ir kısmı kaçmış, bir kısmı da Venediklilerin yanında yer almıştı. Bu

124 SULTANLARIN AŞKI

mücadelede kuvvetler arasında denge yoktu. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları ölümden değil, elde ettikleri malûmat ve antlaşmanın suretini İstanbul'a götürmemekten korkuyorlar ve hayatlarında ilk defa ol» mak üzere kaçmayı, kaçabilmeyi düşünüyorlardı, Kadırgalı Hasan Türkçe:

•— Kurtulabilen doğru gemiye gitsin!

Diye bağırmiş, sonra vuruşa vuruşa kapıya doğru çekilmelerini emretmişti. Bu pek kolay olmamıştı. Bereket versin şamdanlar <Jev. rilmiş, meyhane karanlığa gömülmüştü. İşte bu sırada Kaptan Mavrulidis, Uzun Mehmet, Çal Ali ve Kadırgalı Hasan kendilerini dışarıya atabilmişlerdi. Portekizli Cafer, Venedikli Abdullah ve Kontarini ise bu hengâmede yakalanmışlardı. Artık onları beklemeğe veya kurtarmağa ne kuvvetleri ve- ne de zamanları vardı. Çaresiz arkadaşlarını âkibetleri ile başbaşa bırakarak soluğu gemide almışlar, yelkenleri fora ederek limandan ayrılmışlardı. Uzun Mehmet yolda çok yanmış, yakılmış, gözleri dolu dolu olarak:

— Biz böyle mi olacaktık? Yoldaşlarımızı feda mı edecektik? Kuşandığımız kılıncın bile hakkını veremedik.

Demişti. Fakat Kadırgalı Hasan teselli etmişti:

— Benim de içim kan ağlar, ne * yapalım, vezirin verdiği vazî^ feyi yerine getirmek lâzım.

Hasan'ın hakkı vardı. Eğer omuzlarında böyle bir vazife olitm-saydı, orada beraberce ölürlerdî.

İstanbul'a 23 temmuzu 24 temmuza bağliyan gece gelmişler, Ka-dirga limanında demirliyerek sabah namazı Veziriazam Sokullu Meh-et Paşa'mn sarayına gitmişler, hâiseyi olduğu gibi anlatmışlardı. Vezir, bu vefakâr insanları tekrar karşısında görünce bir çocuk gibi sevinmiş, o vakur ve soğukkanlı adam kendisini tutamıyarak Hasan ve arkadaşlarının boynuna sarılarak öpmüş, Kaptan Mavrulidis de aynı iltifata mazhar olmuştu. Bununla beraber, sadık hizmetkârı Venedikli Abdullah'ın yakalanmış olmasına da bir hayli hayıflanmış-tı. Tevekkül ile başını sallamış:

— Onu Cenabı Hakka emanet ediyorum, inşallah halâs olur. Demişti. Sonra Hasan ve arkadaşlarına ruhsat vererek kalabalık

bir maiyetle Divanı hümâyunun yolunu tutmuştu. Onlar da evlerine gitmişlerdi. Ev halkı adetâ bayram yapmış, Yahya ile Kasım sevincinden divâneye dönmüşlerdi. Çünkü bir haftadır matem yapıyorlardı. Hasan, İstanbul'daki ahval hakkında uzun uzadıya izahat almış, Piyâle Paşa ile Mihrimâh Sultan'm gösterdikleri yakın ilgiden memnun olmuştu.

— Piyâle Pasa meğer bizi fazla severmiş.

Naksos Dukası Nassi, Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarıyla, diğer* haber alma kaynaklarından gelen haberler bir araya toplanarak dik*

ice incelenirse, Haçlı ittifakının nedenleri, gayeleri, hazırlıkları

"savaş plânlarının şöylece özetlemek mümkündü: Ve Papa, Venedik Docu ve İspanya Kralı arasında 25 mayıs 1571'de klere karşı bir ittifak antlaşması imzalanmıştı. Başlıca amaç Kib-

>! bırakmamaktı. Bu Osmanlı Devletinin kuruluşundan beri Türkiye-11 karşı yapılan on üçüncü Haçlı ittifakıydı. 25 mayıs anlaşması esa-

n mevcut olan durumun yazılı bir hale getirilmesiydi. Venedik, İs-ajıya ve Papalık ile etrafında toplanan Ceneviz gibi küçük devletler, Türk askeri Kıbrıs topraklarına ayak bastıkları günden beri Osmanlı imparatorluğuna karşı birleşmişler, savaş için hazırlanmaya başlamışlardı. Her ne kadar Fransa'da ittifaka girmeye zorlanmış isede, olum-ju bir sonuç alınamamıştı. Fransa, Osmanlılarla olan dostluk ilişkisini şimdilik bozmak niyetinde değildi. İstanbul'a gelirken Venedik'e uğ- . xayan Fransız elçisi:

— İttifaka niçin girmiyorsunuz? Kazanacağımız seferden neden siz de faydalanmak istemiyorsunuz?

Sorusuna:

— Zafer mümkündür ki, Hıristiyanlarda kalacak. Fakat bu zafer kesin sonuçlu olmayacak. İntikam almak isteyen Türkleri daha gayrete getirecek. Sonrasını tahmin etmek acı, fakat kolay. Cevabını vermişti. Fransız elçisinin ne kadar haklı olduğunu olaylar çok kısa zamanda ispatlamıştır. Papa V. Pius, müthiş bir Türk düşmanıydı, altı yıldanberi Osmanlılar aleyhine bir Haçlı seferi hazırlamağa uğraşıyordu. Amacı bütün Hıristiyan alemini karşı birleştirmektir.

— Hıristiyan dünyasında Osmanlılara karşı tek başına çıkacak hiç bir devlet yoktur. O halde Türk gururunu yerlere sermek için" bütün Hıristiyan devletlerin birleşmesi şarttır. Diyordu. Nihayet bu emeline 25 mayıs 1571 antlaşmasıyla kavuştu. Antlaşma 22 temmuz 1571'de resmen ve törenle ilân edildi.

Kıbrısın son kalesi Magosa da düşmüş, 1 ağustos 1571 de bir teslim mukavelesi imzalanarak adanın fethi tamamlanmıştı (1). Lala Mustafa Paşa 15 eylülde ada sularından ayrılarak İstanbul'a dönmüştü.

Başkente gelişi pek şahane olmuş, yer yerinden oynamıştı. Kanunî Sultan Süleyman'ın vefatındanberi zafer alaylarına hasret kalmış olan halk, sabahın erken saatlerinde, sokaklara düşmüşlerdi. Kıbrıs fatihi candan alkışlanıyordu. Kurbanlar kesiliyor, dualar ediliyordu. Lala Mustafa Paşa'yı Şehzade Sultan Bayezid'in katili olmakla itham «denler bile törene katılmışlar, bütün kinlerini ve nefretlerini unutmışlardı. Sokullu Mehmet Paşa, serdarın bu üstün başarısını küçüm-

<1) Hammer, cilt 6, sahife 26.

siyememiş, o "üa aynı şekilde hareket etmişti. Serdar, Sirkeci iskelesin ayak basarken elinden tutmuş ve beşuş bir çehre ile:

— Hoş geldiniz paşa kardeş. Gazanız mübarek olsun, yüz aklı*, gösterdin, saadetlû padişahımız efendimize sadakatini isbat eyledi Dert yüzü görme, iki cihanda aziz ol.

Demmişti. Fakat içinden böyle düşünmüyordu. Kıbrıs fatihi unvanını takınacak olan Mustafa'nın, başına ne gaileler açmak isteye<;e ğini daha şimdiden tasarlıyordu. Bereket versin padişah İstanbul'd yoktu. Bundan istifade ederek divanı hümâyun toplantılarında gururu-nu kırmağa çalışacak, hemen her fırsatta Koca Sinan Paşa ile ka-pıştırıracaktı. Piyâle Paşa'yı da kendi tarafına çevirmiş olsaydı, daha kolaylıkla mücadele edebilirdi. Lala Mustafa Paşa, sanki veziriazamın içini okuyordu. Fakat ondan aşağı kalmamak için aynı şekilde davranmış, ellerine sarılıp öpmüştü.

— Hayır duanız berekâtiyle muzaffer olduk. Bizden yardımlarınızı eksik etmediniz, sağ olunuz. Lala, sözlerinde samimî değildi. Artık kendisini her zamankinden fazla mührü hümâyuna lâıyk görüyordu. Bu yüzden aralarında ihti- lâf olmamasına imkân yoktu. Mücadelesine ara vermiyecek, sadaret makamına geçebilmek için her çâreye baş vuracaktı. Bu bazan açık ve bazan da gizli olacaktı. İşte devlete koskoca bir ada kazandırmıştı. Padişah mührünü vermek için daha ne bekliyordu? Anlaşmazlık bu ilk karşılaşmada kendisini göstermişti. Piyâle Paşa ile selâmlaşırken:

— Sizi jdonanmayı hümâyun ile azimet buyurmuş zannederdik meğer yanılmışız.

Diye taşı gediğine koymuştu. Sokullu hemen mukabele etmişti:

— Öyle oldu, paşa kardeş. Piyâle'nin divanı hümâyunda fikirlerinden azamî istifade eyleriz.

Kendisi tadrübeli bir vezirir.

Sonra birdenbire değişerek müstehzi bir tavır takınmıştı:

— Az daha unutturduk. Kubbe Vezirimiz Koca Sinan Paşa biraderimiz hasta olduklarından istikbalde bulunamadı. Af istedi, kusura bakmazsın.

Veziriazam, bu sözleri ile, ayağını denk al, yoksa karışmam, Koca Sinan Paşa başındadır, demek istiyordu.. Lala Mustafa bunun mânasını anlamıştı. Adadan ayrılmadan evvel Sinan'ın kubbe veziri olduğunu haber almış, çok canı sıkılmıştı. Rakipler bir iken şimdi iki-leşmişti. Bir tanesi ile aralarında kan dâvası da vardı. Üstelik seferin başlangıcında Piyâle Paşa'yı kırmıştı. Birlikte hareket ederlerse, ona da hisse ayıracaktı. Paşa'nın kadınlara ne kadar düşkün olduğunu biliyordu. Renk vermedi.

— iSinan Paşa biraderimizle benim ihtilâfım yoktur. Sokullu hafifçe güldü:

— Orası malûm. Onun da öyle.

Merasim geç vakitlere kadar sürmüş, gece de fener alayları ya*

jimş Serdarın sarayı önünden geçen halk, Kıbrıs fatihini tekrar t krar alkışlıyordu. Naksos Dukası Nassi de Galata'da bayram ya-

"ıvordu. Kıbrıs krallığı arması ile levhasını yeniden kapısının üstüne Pgtırmıştı. Lala Paşa'yı torbada keklik görüyor, Sokullu'nun son günlerdeki iltifatını hayra yoruyordu. Kimbilir, belki de padişah haz- etleri Edirne'den döner dönmez Kıralığı resmen tevcih edecekti. Bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacak, icabederse veziriazam ile Lala Mustafa Paşa'yı altma boğacak, "en güzel kızları vezirlerin koyunlarına kendi eliyle sokacaktı. Bir taraftan da Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına el atmıştı. Portekizli Cafer Venedik'te kaldıktan sonra gizli işlerini yürütecek böyle cesur ve kurnaz adamlara ihtiya-cı vardı.

Kaptan Mavrudidis'i çağırması, uzun uzadıya konuşmuştu. Kaptan ara bulacaktı. Ne garip tesadüf, Mustafa Paşa da KadirgaU Hasan-ve arkadaşlarını kendi tarafına çevirmedi düşünmüş, o da harekete geçmişti. Fakat her ikisinin de bu vefakâr insanları gerçek yüz-leriyle tanımadıkları anlaşılıyordu. Onlar sadakatlerini para ile satacak uşak tabiatında insanlar değillerdi. Bunun bir değil, bin misali vardı. Padişahın verdiği mansıbı bile kabul etmemişlerdi.

Nassi, üzerinden bir hafta geçtiği halde genliklerin hâlâ devam ettiğini görünce, fazla dayanamamış, Lala'yı ziyarete gitmişti. Şerefine mükellef bir ziyaret hazırladığını, ondan fazla dilberin üryan olarak şarkı söyleyip, dansedeceklerini haber verecek, ziyafete çağıracaktı. Eğer Mustafa Paşa izin verirse, Piyâle'yi de davet edecekti. Eğlenceler sırasında mest ve mahmur paşalara Kıbrıs krallığı vaadini hatırlatacaktı. Ondan sonra da Sokullu'ya yalvar yakar olacaktı. Kıbrıs seferine az hizmeti dokunmamıştı. Casusları vasıtasıyla aldığı mühim haberleri günü gününe veziriazama yetiştirmiş, para harcamış,, en mutemet ve candan adamını da bu uğurda kaybetmişti. Fakat evdeki pazar çarşuya uymamıştı. Huzura girmek şöyle dursun, içeri bile alınmamıştı. Hizmetkârlardan biri:

— Vezir hazretleri meşguller, eğer lüzum olursa, sizi çağırırlar. Demiş, adetâ kapı dışarı etmişti. Ertesi günü de meçhul eller

tarafından Galata'daki konağın kapısında asılı duran Kıbrıs krallığı levhası ile armasının sökülüp götürüldüğünü görmüştü. Aynı gün Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa da kendisini çağırarak:

— | Kapınıza, Kıbrıs cezaresinin krallığı armasını yeniden talik ettiğinin şayi oldu. Biz ihtimal vermedik. Hizmetkârlarımızı Galata'ya gönderdik, meğer aslı yok imiş, ne arma ne de levhayı kapıda görememişler, memnun olduk.

Demişti. Nassi bu garip ihtar karşısında şaşırması, fakat kendisi-ni derhal toplayarak vezirin ayaklarına kapanmıştı.

— Devletlûm, cezireyi bu aciz hizmetkârınıza ihsan buyurmadı-nız mı?

— Biz mi? Padişahın âciz ve nâciz kullarıyız. Bir aday değil, bir avuç toprağı dahi vermeğe selâhiyetimiz yok. Memleket Sultan Selim Hân'ındır.

Na'ssi'nin gözlerinde sevinç okunuyordu. Mevzunun bu kadar güzel bir safhaya girmesinden memnun olmuştu. Padişah hazretleri senelerce önce adanın kendisine verileceği vaadinde bulunmamış mıydı?

Demek verilsin derse, veziri baş-eğip rıza gösterecekti. Madeni M memleket padişahındı, istediğine ihsan buyururdu. Naksos Dukalığı da öyle almamış mıydı? Kim karışabilirdi?

— Padişahımız aday bu âciz hizmetkârlarına ihsan edecekleri vaadinde bulunmuşlardı.

Sokullu derhal değişmişti. Edasında hiddet ve şiddet hali vardı. Elini sedirin tahtasına vurmuştu

— Neler söylersiz Nassi? Binlerce şehidin mübarek kanları pahasına fethi müyesser olan bir krallığı hazreti padişah kimseye hibe edemezdi.

— Edemez mi?

— Hayır, hem artık sen bu hayallerden vazgeç. Yahudi sapsarı olmuştu.

— Devletlûm, efendimiz...

Diye tekrar yere kapanmak istemişse de Sokullu yüz vermemiş, en kesin bir ifade ile sözlerini tekrarlamıştı. Eğer Naksos Dukalığı ile senede binlerce altın gelir getiren gümrük işlerini elinden kaçırmamağa niyeti yoksa, bir aha bu mevzua temas bile etmemesini, ne padişah'a ve ne de haremi hümâyuna müracaatta bulunmamasını hatırlatmıştı. Pirince giderken evdeki bulgur torbasından olacağını anlayan Nassi yer öpmüş.

— Bendenizi perişan etmeyiniz efendimiz. Size sadakatle hizmet ederim.

Demişti. Sonra süklüm püklüm Kabasakal'daki sadaret sarayından ayrılmıştı. Kayığa binerken düşmemek için adamlarının omuzu-nu tutmuştu, bacakları titriyordu. Hayatında bu kadar meyus ve mükedder olduğunu hatırlamıyordu. Yıllarca kurduğu hayaller vezirin "bir vuruşu ile yıkılmıştı. Onunla uğraşmağa imkân yoktu. Padişah üzerindeki nüfuzunu herkesten fazla biliyordu. Fazla ileriye giderse, bugünkü durumunu bile muhafaza edemezdi. Artık Lala Mustafa Paşa'ya da yeniden müracaatın mânası kalmamıştı. Sadriâzamm bu açık hareket tarzı karşısında Mustafa bir şey yapamazdı. Kapısındaki arma ve levhanın Sokullu Mehmet Paşa'nın emri ile söküldüğü muhakkaktı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının Galata'da dolaştıklarım duymuştu. Belki de vezirin emrini onlar yerine getirmişlerdi. Birkaç gün önce saraya mensup hekimlerden biri vasıtasıyla Nurbânû Sul-tan'a da müracaat etmiş, şefaât istemişti. İşler böyle tersine gittikten sonra Nurbânû Sultan'm da ne rolü olacaktı? Kendisine hayrı yoktu. Selim Hân zevcesini aylardır İstanbul'da bırakmış, yeni gözdesi Be-

j.zy e Edirne'de zevk ve safa âlemine dalmıştı. Ah Portekizli Cafer mdi yanında olaydı, nabzına göre berbet verir, bir akıl öğretirdi. 11 aba padişaha müracaat etmeli miydi? Buna da kolay kolay karar A remezdi. Ya Sokullu'nun hismına uğrar, başı tehlikeye girerse, kim tanrdı? Ken(ji kendine söyleniyordu:

— Nassi bu kadar zebûn düşmemiştin, hanene padişahlar, vezirler şeref verirlerdi.
Kayıkta karşısında oturan ve muvakkaten Portekizli Cafer'in yerine geçen hizmetkârlardan biri:
— Mükedder görünürsünüz efendim. Canınızı bir şey mi sıktı? Diyecek olmuştu. Nassi ancak o zaman toparlanabildi. Aczini j,elli etmek istemiyordu.
— Veziriazam hazretleri mühim bir vazife verdiler de, nasıl altından çıkacağız diye düşünürüm. Galata iskelesine yanaştıkları zaman canını sıkıyan ikinci bir hâdise olmuştu. Baş eğan kaptanlardan biri hafifçe kulağına fısıldamıştı. Venedik'te bulunan casusları yakayı ele vermişlerdi.
Kıbrıs'ın fetih müjdesini alan Sultan Selim Hân:
— Yarabbi, âciz kullarına bugünleri de gösterdin, sana yüz binlerce şükürler olsun!
Diye dualar ettikten sonra kalabalık maiyetiyle ava çıkmıştı. Beraberinde, henüz İstanbul'dan gelmiş olan Rumeli Beylerbeyi Semsî Ahmet Paşa da vardı. Padişah, nabza göre şerbet veren bu zatı çok sever, imkân bulsa yanında hiç eksik etmek istemezdi. Bunu Sokullu Mehmet Paşa da bilir, Şemsî'yi hoş tutardı. Sultan Selim, bir zamanlar babası Kanunî Sultan Süleyman'ın batıya doğru yaptığı seferlerde ordugâh kurduğu dağların eteklerinde eğlenceler tertip ettirmiş, sinirlerine kudret ve kuvvet veren av etleri ile bol bol şarap içirmişti. Yine böyle bir akşam, söz dönüp dolaşır Kıbrıs'tan açılmış, Rumeli Beylerbeyi, Sokullu'dan aldığı talimat dairesinde hareket ederek:
— Saadetlû padişahım, İstanbul'da bir söylenti dolaşır, güya Kıbrıs ceziresini Nassi'ye ihsan buyuracakmışsınız. Yeniçeri kullarınız ziyade keder duyarlar. Demişti. Bunun üzerine Selim sormuştu:
— Toprak benim değil midir?
— Sizindir, sultanım.
— Dilediğimize veremez miyiz?
— Verirsiniz padişahım. Selim başını sallamıştı:
— Bilirim yeniçeri kullarım ne der, padişah mesttir, bizim ka-

Sultanla^n Aşkı — F. 9

130
nımız ve canımız pahasına fetih müyesser oldu. Şimdi adayı bir Yahudiye satar. Öyle değil mi Şemsî ?

Rumeli Beylerbeyi şaşırıp kalmıştı. Acaba Sultan Selim, gerçekten, adayı Yahudiye mi vermişti? Oh, bu takdirde memlekette muhakkak bir Yeniçeri ayaklanması olurdu. •— Hâşa sultanım, hâşâ.

Selim acı acı gülmüştü.

— Bilirim, doğru söylemezsin, evet Sultan Selim Han, mahmur-nur, mesttir, ama menialiki satacak tıynetle yaradılmış bir padişah değildir. Nassi bir latifemizi ciddiye almış, vezirim Sokullu herhalde hak eylediği cevabı kendisine vermiştir.

Sonra ilâve etmişti:

— Şu fanî dünyada kaç günümüz kaldı, bir gün gelecek emanetimizi Hakka teslim edeceğiz. Ömür bakî değildir ki, akıbet biter. Bıraksınlar, biz de felekten kâm alalım. Kullarımız ikdam gösterirler, sancaklarımızı muzaffer ederler.

Sultan Selim, hayatından memnundu. Damadı ve tecrübeli veziri Sokullu Mehmet Paşa devletin idaresini üzerine almıştı. Kendisi da saltanat sürüyordu. Savaş boylarında sancağı dolaşıyordu. Avusturya ile dostane münasebetlere girilmiş, Yemen baştan başa ilhak olunmuş, Kıbrıs fethedilmişti. Cenab-ı hakka hamdü senalar olsun, sancak yere düşmemişti. Saltanatın ilk yıllan işte böyle geçmişti. Ordunun başında bulunmasa da matlûp hâsıl oluyordu. Babasının açtığı fütuhât yolları kapanmamış, serhadlerden yüzgeri edilmemişti.

Ay eğlenceleri on günden fazla sürmüştü. Daha da devam edecekti. Fakat gözdesi Bedia'dan, «gözlerimden kanlı yaşlar akıtmakta ne lezzet duyarsız efendimiz, Bedia'nızı göreceğiniz gelmedi mi? Cariyeniz ateşi aşkınızla yanar, kül olurum» cümleleri ile biten mektubu aldığı zaman derhal avdet emrini vermişti. Bu mis gibi kadın kokan gözdesi burnunuda tütüyordu. Yorgunluğunu onun aşk ve şehvet dolu kollarında dinlendirecekti.

Sultan Selim, 26 ekim 1571 de Edirne'ye dönmüştü. Bedia'ya akşam olur olmaz hareme geleceğini müjdeledikten sonra sarayın büyük salonlarından birine çekilmişti. Akşama daha çok zaman vardı. Rumeli Beylerbeyi Şemsî Paşa, mutemetleri ve Mimar Koca Sinan ile oturmuş sohbet ediyordu. Şairlerin Kıbrıs fethi münasebetiyle yazdıkları kasideleri dinliyor, memnun bir eda ile:

— Güzel nazmetmiş.

Diye iltifatlarda bulunuyordu. Güzel sanatlar erbabına iyi muamele eder, onları himayesine alırdı. Galiba babasından miras kalan yegâne haslet buydu. Şiirlerin okunması bittikten sonra Mimar Sinan Ağa, Selimiye camiinin inşaatına dair -izahat vermiş, âbrdenin gün* den güne yükselmekte olduğunu söylemişti:

— Sayenizde yakın senelerde itmamı müyesser olur.
padişah, her zamanki endişesini tekrarlamıştı.

— Acaba namımızı taşıyacak bu âbidede cuma namazını edâ et[^] ek mümkün olacak mıdır?
Huzvirda bulunanlar hep birden cevap vermişlerdi:

— Neler söylersiz efendimiz, kullarınızı dilhûn edersiz, Cenabı Hak bizim ömrümüzü de size versin. Selimiye camii kebirinde nice
uma namazları edâ buyuracaksınız.

Selim'in en büyük emeli o günleri görmektir. Sinan, camiiin ilerde
lacağı şekli uzun uzun anlatıyor, ne doğuda 've ne de batıda böyle
kir eserin benzeri olmayacağını ileri sürüyordu. Sultan Selim bu
sözleri hazla dinliyordu. Bazan böyle bir kubbenin ayakta kalıp ka-
lamıyacağı soruyordu. O zaman Sinan, eserini şiddetle savunuyordu.

— Kıyamete kadar yerinde duracaktır. Çünkü bu âbide zatı şahanenin nâmı şerifini taşımaktadır.
Bu âciz kulunuz bu mübarek addan ilham almaktadır.
Rumeli Beylerbeyi, Sinan Ağa'yı koltukluyordu.

— Mimarbaşınız bir dahidir, padişahım.

— Malûm, Sinan kulum nâmımızı rahmetle yâde vesile olacaktır. Onunla iftihar ederim.

Mimar Sinan bu iltifatlardan utanıyormuş gibi başını önüne eğmişti.

Saray memurlarından biri girerek mübahaseyi yarıda kesmişti. Selim hiddetlendi, aynı zat geçenlerde de
buna benzer bir halt etmiş, Baki'nin bir kasidesi okunurken huzura dahil oluvermişti.

— Bizi neden rahatsız edersiz?

Mabeyinci saray âdabına riayet göstererek yer öptü;

— Suçum af buyurulsun, veziriazam kulunuzdan bir nâme getirmişler.

— Vir öyle ise.

— Virmezler ki sunayım, saadetlû padişahım, Biliriz... Selim:

— Öyle ise yarın gelsinler, dedi. Şifahî maruzatları yok ise nameyi bıraksınlar. Elbet bir icabına
bakarız. Görürsün ki Mimarbaşı kulumuzla mühim bir meseleyi müzakere eylerdik. Meyanesi
gelmeden pişmiş aşı su katarsınız.

Saray memuru dışarıya çıkmak üzere iken sordu:

— Nâmeyi hâmil olan kulum kimdir?

— Kadırgalı Hasan Bey kulunuzla iki arkadaşı. Selim birdenbire değişmiş, hiddeti geçmişti.

— Ya... Memnun olduk. Neden evvel bunu arzetmez de başka Şeyler söylersiniz? Onlar bizim
sadık kullarımızdır. Huzurumuza her
zaman girebilirler. Sana böylece tenbih eylemiş mi idim? Var ti2 getir, huzurumuzla müşerref
olsunlar.

Mimar Sinan bu kadîm ve vefakâr dostlarına karşı gösterilen teveccühe sevinmişti. Rumeli "Beylerbeyi
Şemsi Paşa'ya gelince, hayretini gizliyemiyordu. Öyle ya t>u çeşit iltifata kimse nail olamamıştı. Sonra
Kadırgalı Hasan ve arkadaşları şehzadeler mücadelesinde Selim Hân aleyhinde çalışmışlar, türlü
fenalıklara âlet olmuşlardı.

— Af buyurunuz padişahım, bu kullarınızı huzurunuzla müşerref kılmış mıydınız?

— Evet Şemsi, bunlar mert ve vefakâr insanlardır.

Rumeli Beylerbeyi sustu, demek bilmediği daha birçok şeyler vardı.

Aradan kısa bir süre geçtikten sonra önde saray memuru, arkasında Hasan Bey, Çal Ali ve Uzun Mehmet
huzura dahil olmuşlardı. Şemsi Paşa'nın hayreti büsbütün artmıştı. Bunların kılık kıyafetleri pek acayıptı.
Üstleri, başları toz toprak içindeydi. Böyle bir kıyafetle padişahın karşısına çıkmak için insanın deli divâne
olması lâzımdı. Elbette sultan hazretleri kızacaktı. Dikkatle onlara bakıyordu. Yüzlerinden fena bir haber
getirdikleri anlaşılıyordu. İşte bir de bu eksikti, sanki babalarının evinde gibi davranıyorlar, yüzlerini
gözlerini hükümdarın ayaklarına sürecektir yerde ellerini göğüslerine koyarak hafifçe eğiliyorlardı. Sultan
Selim de infial eseri göstermiyordu. Bu pervasızca ve hattâ terbiyesizce hareketlerinde memnun olmuş
gibi tebessüm ediyordu.

— Hoş geldiniz dostlarım!

Oh... Artık bu kadarı hakikaten fazlaydı. Bir hünkâr ilk defa olarak kularına karşı «dostlarım» kelimesini
kullanıyordu. Bu ne duyulmuş ve ne de işitilmiş şeydi. Şemsi Paşa'nın ağız bir karış açılmıştı. Acaba
Selim istihza mı ediyor, eğleniyor muydu? Fakat halinden buna ihtimal verilemezdi. Vâkiâ onlar hakkında
bircqk rivayetler dinlemiş, Kanunî Sultan Süleyman ile teklifsiz konuştuklarını duymuştu, ama ne de olsa
bu kadar ileriye gitmemişlerdi.

Sokullu'ya hak veriyordu. Yarından tezi yok onlarla dostluk teminine çalışacaktı. İlerde belki bir
yardımları dokunabilirdi. Hayreti tatlı bir tebessüme inkılâp etmişti.

Sultân Selim elini öptürdükten sonra Hasan Bey derhal söze girişmişti:

— Mübarek cemalinize hasret kaldık padişahım. Uğrunuzda Venedik'te kılınç kuşanmıştık. Edirne'ye gelemedik.

Padişah, onların Venedik'e gidip geldiklerini mutemedi Murat Afa'dan öğrenmiş, geçirdikleri tehlikeli macaranın hikâyesini de yine ondan etraflıca dinlemişti.

— Biliriz, ikdamınız nezdi şahanemizde mergup oldu. Lalam ne yollamış, sizin muradınız nedir?

SULTANLARIN AŞKI

133

Kadırgalı Hasan göğsünden kadife bir kese çıkardı. Öpüp başına koyduktan sonra padişaha uzattı. Sesi titriyordu.

— Dilim varmaz padişahım.

— Ne var, mahzun görünüyorsun Hasan?

Hasan Bey başını önüne eğdi. Söylemeğe gerçekten dili varmıyordu. Sultan Selim, keseyi açtı, nâmeyi çıkardı, okumağa başladı. Daha ilk satırlarda yüzü değişmişti. Sanki birden sararıp solmuştu, Huzurdakilerin jepsi gözlerini hünkâra dikmişler bakıyorlardı. Acaba nâmede ne yazılıydı? Allah göstermesin Veliâht Sultan Murat Hân'a bir şey mi olmuştu?

Sultan Selim'in elleri titremeğe başlamıştı. Gözleri dolu dolu olmuştu. Hatıra'türlü şeyer geliyordu. Fakat huzurda bulunanlar bir şey soramıyorlardı. Merak büsbütün artmıştı. Rumeli Beylerbeyi dayanamamıştı:

— Padişahım mahzun oldunuz.

— Biz mahzum ve mükedder olmıyalım da kimler olsun? Devleti aliyem tarihinde böyle bir felâket vukua gelmemiştir.

— Felâket mi buyurdunuz ?

— Bizi fazla konuşturma Şemsi, ah bugünleri görmeseydik.

Sesi çok uzaklardan geliyormuş gibi çıkıyordu. Kadırgalı Hasan'a döndü:

— Vezirim Sokullu ne yapar?

— Kan ağlar padişahım.

— Ya Uluç Ali, henüz muvasalat eylemedi mi?

— Hayır, sultanım.

Hünkâr perişandı. Name elinden düşmüştü, başını önüne eglmigti. Belki de ağlıyordu.

IV

Beni Anne Yapınız Sultanım — faiebahtı Bozgunu — Kılınç Ali Paşa

__ Bu Devlet Öyle Bir Devlettir Ki — Bir Korsan Gemisinde — Bedia

Padişahı Bekliyor — Dilara Bahçelerden Yükselen Saz Sesleri __ Haremi Hümayunu Süsleyen Bakireler —

Falda Çıkan Hakikat — Bizim Yolculuğumuz Ebedîdir — İkinci Sultan Selim Bir Mum Gibi Sönüyor —

Müddeti Hayat Az Kaldı — Hamam Eğlenceleri — Nurbânu Sul-tan'ın Ümitleri — Nazikter, Gulfidan —

Ceylân Gibi Seken Bakire

_ Ve Nihayet.

Sultan ikinci Selim'i ağlatan, bütün hayatı boyunca belki tek olay İnebahtı bozgunuydu.

— Devleti aliyem tarihinde foöyle felâket vukua gelmemiştir. Derken, göz pınarlarında yaşlar danelenmişti.

25 Mayıs 1571'de imzalanan ve 22 Temmuz 1571'de Roma'da törenle resmen ilân edilen Haçlılar ittifakının bir sonucu olan savaş, denizlerde başlayacaktı. İstanbul'dan sefer serdarı Pertev Paşa'ya, Haçlılar donanmasının aranıp bulunması, bulunduktan sonra da yok edilmesi emri gelmişti. Donanmadaki savaş gemilerinin toplamı dört yüze yakındı. Ancak arama tarama için filolar halinde çeşitli yerlere dağılmış bulunuyorlardı.

Donanmayı hümayun Girit adası sahillerini yaktıktan sonra, Na-varin limanında girmiş burada noksanlarını tamamlayarak, 15 temmuzda denize açılmıştı. Korfo, Zanta ve Kefalonya adalarını vurmuş, binlerce esir almıştı. Sonra Dalmaçya sahillerindeki düşman limanlarını bombardıman etmiş, fakat bütün çabalmasına rağmen, Haçlı donanması bulunmamış, yakalanamamıştı. Bunun üzerine donanmamız, İnebahtı limanına dönmüştü.

Venedik donanması, Osmanlı donanmasıyla karşılaşmak için Sicil" ya'dan Mesina'ya gitmiş, İspanyol donanmasından ayrılmak için burasını seçmişti. Pertev Paşa bu fırsattan faydalanamamıştı. Açık kalan Venedik körfezinde hücum edilebilir ve şehri bombardıman edebilirdi. Ne yazık ki, ne o, ne de Kaptanıderya Müezzinzâde Ali Paşa, denizci değildiler. İşte bu önemli ^fırsatın kaçırılması, kötü sonuçlar verdi Venedik'te çoktan panik başlamış, donanmalarının Sicilya'ya çekildiğini ve Adriyatik denizinin Türklerin hakimiyeti altına geçtiğini öğrenen Venedikliler, muhtemel bir bombardımandan korkarak:

— Türk donanması geliyor!

SULTANLARIN AŞKI

135

Avazeleriyle kuzeye kaçmışlardı. Kara Hoca Reis kumandasındaki h-r Türk filosunun Venedik körfezine girmesi, paniği daha da artırı-ıştı. ° kadarki, Şeneto, bütün topların şehrin kıyılarına konulması kararını almak zorunda kalmıştı.

Amiral Sabesiano Veniero kumandasında bulunan Venedik donan-maSı Mesina'da demirlemişti. Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa, düşman Sicilya'ya gelirken, takip etmiş, bütün çabalarına rağmen Haçlı donanmasının annak Venedik artçı filosunu yakalayarak, bunları perişan etmiş, başta Pietro Panatozi olmak üzere dökt ünlü amiralin Kumandasında bulunan dört büyük kadirgayı yakalayarak^ yâdeğine almıştı.

Haçlı donanması, ağustos başlarında bir araya gelmiş bulunuyordu. En son gelen İspanyol donanmasıydı. İspanyol donanması ikinci Filip'in kardeşi ve Şariken'in gayrı meşru oğlu Hollanda Genel Valisi Don Juan'm kumandasında olup, 26 temmuzda Cenova'ya gelerek Ceneviz donanmasıyla birleşmiş, sonra Napoli limanında demir. atmıştı. Bu sıralarda Türk donanması Dalmaçya kıyılarındaydı. Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali sefer serdarı Pertev, Kaptanıderya Müezzinzade Ali Paşalar ölgün sulardaydılar.

Amiral Veniero kumandasındaki Venedik donanması müttefiklerini beklemek için Sicilya'ya demirlediği zaman vakit geçmeden harekete geçilmiş olsaydı, düşman burada yok edebilirdi.

Toplanan Haçlı donanması yaklaşık bir hesapla üçyüz savaş gemisiydi. Donanmaya otuz bin savaşçı bindirilmişti. İki yüzden fazlası büyük kadirga olan gemilerin yüz on dördü Venedik, yetmiş İspanyol, on ikisi Papalık, altısı Malta, diğerleri de küçük devletlere aitti. Donanma başkumandanlığına Şariken'in piç oğlu Don Juan getirilmişti. Pi-yâle Paşa'dan Cerbe Deniz Savaşında müthiş bir dayak yiyen ünlü Amiral Andrea Doria'nın yeğeni Giovanni Doria, İspanyol donanmasının "kumandanları arasındaydı.

Haçlılar donanması 4 ekim 1571'de Kefalonya adası sularına geldiği zaman Magosa'nın Türkler tarafından fethedildiği haberi de gelmişti. Haçlı kumandanları:

— İntikam, intikam!

Diye Çağırıyorlardı. Bu sıralarda tecrübesiz ellerde bulunan Osmanlı donanması Mora'nın Patras limanı karşısında ve Patras körfe-ziyle Korant körfezi arasındaki deniz kuvvetlerimiz İnebahtı'da vatı-- yordu. Bütün fırsatlar kaçırılmıştı. Tayfası az, teçhizatı noksandı. Altı aydır denizlerde gezildiği için gemiler tamire muhtaçtı. Sipahiler ve yeniçerilerin bir kısmına izin verilmişti. Haçlılar İnebahtı'ya yelken açmışlardı. Düşman saflarına kadar sokulmağa başaran genç ve ateşli Türk korsanı Kara Ali Lepanto'ya daha evvel yetişerek Don Juan'ın ha-

136

SULTANLARIN AŞKI

reketini haber vermişti. Donanma Serdarı İkinci Vezir Pertev Paşa derhal bir harp meclisi toplamıştı. Bu menliste Kaptanıderya Müezzinzâde Ali Paşa'dan başka Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa, Trablusgarp Beylerbeyi Cafer Paşa, Barbaros'un oğlu Hasan Paşa, İskenderiye Sancak Beyi Şolok Mehmet ve diğer on beş denizci hazır bulunmuştu. Pertev Paşa durumu anlatmış, düşman donanmasının birkaç gün sonra Lepanto sularında bulunacağını söylemiş ve sonra:

— Yapılacak iki şey olsa gerektir. Ya İnebahtı kalesinin himayesinde müdafaa etmek, veyahut da deryaya açılarak hücumu geçmek. Acaba hangisi muvafıktır, tedbir nedir?

Diye sormuştu, ilk sözü meşhur Uluç Ali Paşa almıştı. Uluç, deryaya açılmasını doğru bulmuyor, küffarı limana sokmamak için mü-defaa tedbirlerinin başvurulmasını ileri sürüyordu. Bu fikir Pertev Paşa'ya da mülayim gelmişti.

— Bu yalı sancaklarının erbabı timârı da bir bahane ile icazet alıp gittiği malûm olmuştur. Her veçhile donanmamızda noksan ziyadedir. Limanda oturalım, üzerimize kâfir gelirse cenk edelim. Müezzinzâde Ali Paşa bu tedbiri muvafık görmemişti. Ömründe deniz cengi nedir bilmiyen fakat cesur ve atılgan olan, kara savaşlarında yararlık gösteren, eski Yeniçeri Ağası, Pertev Paşa'ya girişmişti:

— Elbette gayret-i İslâm ve ırz ve namusu padişah-i enam bu değildir, Her sefinede faraza beşer onar adam eksik olduğu der kâr ise-de, inşallahı Taalâ ümittir ki, bize noksan vermiye.

-Gençliklerinde Barbaroslarla levent gezmiş olan tecrübeli kaptanların hiçbiri limandan çıkmağı doğru buluyorlardı. Fakat, Müezzinzâde Nuh diyor, Peygamber demiyordu. Koynundan nâmeler çıkarıyordu.

— Bana Âsitane'den gelen emirde ne kadar tehdit ve tekid olunmuştur. Ben mansımdan değil, başımdan korkarım.

Bu kesin sözler karşısında Pertev Paşa da İtirazından vazgeçmişti. Nihayet Kaptanpaşa'nın arzusu üzerine limandan çıkarak harp edilmesine karar verilmişti. Şimdi sıra cenk plânına geliyordu. Uluç Ali deniz tarafının tutulması icap ettiğini en kesin misallerle ortaya kar yuyordu. Müezzinzâde bunu da kabul etmemişti.

— Kıyayı tutmak evlâdır.

Diyordu. Uzun tartışmalar olmuş ve bir sonuç çıkmamıştı. Kap-tanpaşa'nın mütelâası yine hâkim olmuştu. Pertve Paşa susmuş, Müez-zinzâde'ye söz dinletmeğe imkân olmadığını gören diğer denizciler de sükûtu ihtiyar etmişlerdi. Uluç Ali Paşa:

— Kanı, Hayrettin Paşa ile Turgutça ile cenk edenler ne için söylemezler? Bir gemiye top dokunduğu gibi gark ihtimalinden karaya mey-letse gerek. Diğerlerine baisi inhizanı olur.

SULTANLARIN AŞKI

137

Diye bağırıp çağırılmış, hiddetinden saçını sakalını yolmağa başlamıştı (D) Donanmayı hümâyum kıyısı takip ederek denize açılmıştı. Düşman açıktan geliyordu. Kaptanpaşa savaş nizamına fazla önem vermeden cesaretle düşmanın üzerine atılmıştı. 7 ekim 1571 de vukua gelen savaş aleyhimize sonuçlanmış, donanmamızın önemli bir kısmı Haçlıların eline geçmiş, Kaptanıderya Müezzinzâde ile oğulları şehit düşmüşlerdi. Karaya dökülen pemilerin birinde bulunan İkinci Vezir Pertev Paşa hayatını güç belâ kurtarabilmişti. Yalnız Uluç Ali Paşa yirmi kadırgasıyla Hıristiyan donanmasını yarmış ve inebahtı limanına dönmüştü. Buradan da süretli bir kalite ile durumu istanbul'a bildirmişti. Sokullu Mehmet Paşa felâket haberini alınca mutemet adamları Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşları ile Edirne'ye ulaştırmıştı. Bu felâkette yalnız istikbâli değil, başı da söz konusuydu. Yalnız hareket etmiş, en buhranlı bir zamanda koskoca bir kaptanıderyalığı Müezzinzâ-de'ye vermişti. Hazreti padişah bunun hesabını sorarsa, cevaplandırmak pek kolay olmayacaktı. Lala Mustafa Paşa ile Piyâle'nin hadiseyi istismara kalkışmaları beklenebilirdi. Divanı hümâyum içtima ettiği gün:

— Hayatımızın en muztarip anlarını yaşarız. Şimdiye kadar divan bu derece elim bir haberle karşılaşmamıştır. Körolası talih bizi zebun etti. Metin olmak gerek.

Diye söze başlamış, Sonra Cezayir Beylerbeyi Uluç AH Paşa'dan gelen nâmeyi müteessir bir eda ile okumuştur. Vezirlerin gözleri dolu dolu olmuştu. Koca Sinan Paşa, efendisine yaranmak ve onun hatâsını örtmek maksadıyla hemen söz almış, sorumluluğu Sefer Serdarı Pertev Paşa'ya yükletmişti. Fakat Sokullu bu küçüklüğe tenezül etmemişti :

— Pertev Paşa burada yoktur, kendisini müdafaa edemez, ardından konuşmak doğru değildir. Olaylar Piyâle Paşa'ya hak verdiriyordu. Dedikleri aynen çıkmıştı. Eğer Müezzinzâde'nin yerinde kendisi bulunsaydı, savaş her halde başka türlü sonuçlanırdı. Beylerbeyi ve sancak beylerinin mütalâasını dinler, su ve ateş içinde pişmiş deniz kurtlarının sözlerine kıymet verir ve kendi tecrübesini de katarak maslahata en uygun savaş planını hazırladı.

Piyâle Paşa bütün bunlara rağmen veziriazamın bu perişan ve %kün zamanında kalkmağı doğru bulmamıştı. Çünkü yeni bir dolanma inşa edebilmek için Sokullu'nun azim ve iradesine ihtiyaç vardı.. °a karşı cephe alırsa azmini kırar,, memlekete fenalık etmiş olurdu.. Kinlerini ve geçmiş bir tarafa bırakmak, geleneğe bakmak lâzımdı.

— Keder çekme pasa baba, dedi. Olan olmuş, hele Uluç Ali Paşa

(1) Ahmet. Refik. Sokullu. şahife 208.

138

SULTANLARIN AŞKI

biraderimiz teşrif etsin, beraberce bir tedbir düşünürüz, hilafım yoktur, yeni bir donanmayı siz tekml edersiniz.

Vezirazam hiç beklemediği bu sözler karşısında şaşırılmıştı. Piyâle'ye minnet ve şükranla baktı.

—, Bize kuvvet verirsiniz Piyâle. İttifak eder, ikdam gösterirsek, bu hâcil vaziyetten halas oluruz. Küffardan intikam alınız. Uluç Ali hayatını denizlerde geçirmiş, Barbaroslarla levent gezmiş, tecarübü fazla bir beylerbeyidir. Saadetlû padişahımıza arzderiz, kaptanıderyalık makamına lâyıktır. Sizin himmetiniz ile de bir tedbir arar, buluruz.

Piyâle Paşa, denizlerde yetişmiş, derya cenklerinde pişmiş tecrübeli ve cesur bir zatın kaptanpaşa olmasını sevinçle karşılamıştı. Uluç Ali Paşa'nın meziyetleri ötedenberi bilir ve takdir ederdi. Lala Mustafa Paşa konuşmaların anlayış havası içinde geçmesine canı sıkılmıştı. Sert tartışmalara ve ileri geri sözlere intizar ediyordu. Halbuki ümit ettiği aksı olmuştu Piyâle'nin ağzını açıp gözünü kırpacağını ve donanmanın kaybı sorumluluğunu veziriazama yükliyeceğini sanmış, onu dep-kelemek maksadıyla de hazırlanmıştı. Rakibini yere vurmak için en münasip fırsat ellerine geçmiş de bir şey yapamamıştı. Ama hazreti padişah İstanbul'a döner dönmez tekrar harekete geçecekti.

Sultan Selim Hân, vezirâzanın mektubunu yerden alarak bir defa xiaha okumuş sonra.

— Artık gidin istirahat ihtiyacımız var.

Diye huzurunda bulunanlara ruhsat vermişti. Erkenden haremi hümâyuna çekilmişti. İnebahtı felâket haberi maneviyatını kırmış sınırlarını bozmuştu. Şimdi sevgili Bedia'sı bile gözünde yoktu. Koridorları sallanarak geçiyor, iki büklüm olmuş harem ağalarının, hizmetkâr kadınların ve cariyelerin selâmlarını almıyordu.

Efendisinin geleceğini daha evvel haber alan Bedia, saatlerce hazırlanmış, saçlarını taramış, iç gıcıklayan kokular sürünmüştü. Şamdanların hepsini yakmamış, bu suretle odaya manalı bir loşluk vermişti. Mükellef bir şarap sofrası hazırlamıştı. Badeyi kendisi sunacak padişahı mest ettikten sonra ona müstesna bir gece yaşatacaktı. Şahlanmış sinirlerinin böyle bir geceye ne kadar ihtiyacı vardı. Hünkâr kapıdan içeriye girerken yüzükoyun uzandığı sedirden fırlamış;

— Oh, efendimiz sizi ne kadar göreceğim gelmişti. Hasretinize dayanmak ne mümkün. Diye ellerini öpmüştü. Fakat Selim her zamanki gibi davranmamış, gözdesini kucaklayarak yüzünü gözünü öpmemişti.

Genç kadın şaşırıp kalmıştı. Hünkâra bir şeyler mi olmuştu? Neşesi neden kaçmıştı ? On gün önce ava giderken âdeta bir çocuk gibi sevinç içinde idi. Acaba payitahttan fena bir haber mi gelmişti?

SULTANLARIN AŞKI

139

— Sevgili sultanım, neden Bedia'nızı kucaklamıyorsunuz? Sizi kim-her mahzun etti?

Sedire oturmuşlardı. S«lîm istemeye istemeye güldü.

— Ne hoş söylersin çiçeğim.

— Benim erkeğim, sizlere neler oldu? Meraktan çatlarım.

— Hiç güzelim. Âsitane'den bir haber aldık. Biraz canımız sıkıldı. —! Haberi getirenler kör olsunlar, benim biricik efendimi üzmeğe

İnasıl cesaret ederler?

Selim gözdesinin saçlarm okşadı.

— Öyle deme Bedia, ne de çabuk kızarsın. Âsitane'den gelip huzuruma çıkmak şerefine nail olanlar sadık kullarımızdır. Onlar olmasaydı idiz böyle karşı karşıya oturamaz, gül yüzünü seyredemezdik.

Genç kadın bu sözlerden bir şey anlamadı.

— Af buyurunuz sultanım, kimleri kastedersiniz?

— Kadırgalı Hasan ve arkadaşları.

Bedia birden değişti. Saadetini Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına borçluymuştu.

— Ya öyle mi, sultanım, sözlerimi geriye aldım. Ama ne yapalım ki, sizin mahzun olmanıza, mübarek yüzünüzün sararıp solmasına tahammül edemiyorum.

Sultan Selim İnebaht? felâketinden~4>ahsetmeği doğru bulmuyordu. Gözdesinin yanında küçük düşmekten korkuyordu. Ne de olsa Venedikli idi. üstelik her şeyi anlayacak bir zekâyâ malikti. İyi bir ailenin kızı olduğu için iyi bir tahsil ve terbiye görmüştü. Güzelliği ile beraber bu tarafı da insanı çekiyordu. Şimdiye kadar cariyeler, gözdele ve hattâ hasekiler içinde böyle kısa zamanda Türkçyi öğrenen kadına tesadüf etmemişti. Haçlıların zaferinden memnun görünebilirdi. Bu takdirde ise onu tamamen kaybetmiş olurdu. Kıbrıs'ın fethini müjdelediği zaman yüzünde sevinç ifade eden bariz bir değişiklik olmamıştı. Kimbilir, şimdide gizliyeceği tutardı. Aklına başka bir şey geldi.

— Vezirimiz hasta imiş.

Bedia konuyu değiştirdi. Erkeğini fazla sıkmak istemiyordu. Neşelenmesi lâzımdı, çünkü bu gece önemli şeler konuşmak istiyordu, yanına iyice sokulmuştu. Burnunu padişahın yüzünde gezdiriyordu.

— Avda eğleniniz mi, sultanım?

Sultan Selim'in, şarap ve kadından sonra sevdiği yegâne eğlence avdı. Başka bir zaman olsaydı, bunun hikâyesini uzun uzadıya anlatmaktan zevk duyardı. Fakat şimdi hali yoktu. Kısa kesti.

— Avı yarıda bıraktık Bedia.

— Neden efendimiz?

— Senin hasretin bizi çekti güzelim.

— Ah ne alicenapsınız, yer yüzünde yalnız sizden şevketlû hüküm-

140

SULTANLARIN AŞKI

dar değil, sizden merhametli insan da yok. Bu âciz cariyenizi iltifatlara garkedrsiniz.

— Sni seviyorum Bedia.

Oh... Genç kadının istediği olmuştu. Artık günlerdenberi söylemeğe cesaret edemediği şeyleri açabilirdi.

Dişi bir kedi gibi sokuldukça sokuldu:

— Biliyor musunuz efendimiz, cariyeniz neler istiyor?

— Ne arzun var güzelim, altın mı, ziynet mi, mal mı, mülk mü istersin ?

Genç kadın uzun kirpiklerini kırıştırdı. Sonra manalı ve davetkâr bir nazarla baktı:

— "İçbirini, hiçbirini.

— Peki, ne talep edersin? Yedi düvele hükmeden biz, her arzunu yerine getirmeğe muktediriz.

Venedik'teki ailene yardım mı edelim^ onlara Âsitane'mizde saraylar mı verelim?

— O da değil efendimiz, benim artık ailem yok, her şeyim sizsiniz.

— Ya ne çiçeğim, gülüm?

Bedia, dudaklarını padişahın yüzünde tekrar gezdirdi. Sonra baygın bir sesle:

— Ana olmak istiyorum, sizin kanınızı taşıyacak çocuk doğurmak, bir erkek evlâda malik olmak istiyorum.

Dedi. Bedia'nın birinci ıstırabı buydu. Hazinesdar kalfa ve Gülnuş, padişaha söyle hekimleri bir çâre bulur, ilâç verirler demişti. Bu emeline muvaffak olduktan sonra hünkâra ikinci bir ricada bulunacak, nikâh kıyılmasını istiyecekti. Sultan Selim memnundu. Bunda kendisinin bir tesiri yoktu. Sonra doğacak bir erkek çocuk gözdesinin ikbalini ilânihaye muhafaza etmesini sağlayamazdı. Allah geçinden versin bir gün kendisine emri Hak vâki olursa, kardeş katline rıza gösteren kanunnâme (1) hükümlerine göre, bu çocuk henüz masum bir yavru iken feryat ve figanlar arasında anasının kucağından alınarak hayatına son verilecekti. Yok eğer büyümüş ise mücadeleye atılacak, kardeş kavgaları çıkacak ve memleketin başına belâ olacaktı.

Tarih örneklerle doluydu. Yıldırım Bayezid bir savaş sonunda Yakup Çelebi'ye, Yavuz Sultan Selim Şehzade Korkut ve Ahmed'e, İkinci Bayezid talihsiz Şehzade Sultan Cem'e aynı muameleyi reva yadellerinde öldürtmemiş miydi? Fakat bütün bu hâdise ve misâlleri Sultan Süleyman sağ iken öz kardeşi Şehzade Sultan Bayezid'in felâketini kendi elleriyle hazırlamış ve biçâreyi evlâtları ile beraber yadellerinde öldürtmemiş miydi? Fakat bütün bu hâdise ve misâlleri genç gözdesine nasıl anlatabilirdi? Ancak sükûtu ihtiyar etmek de. doğru değildi.

(1) Kanunnâmei Âli Osman.

— Allaha dua edelim.

Dedi. Kader ne yazmış ise mukadder o idi. Gözdesinin gönlünü almak lüzumunu duydu.

— Senden doğacak çocuk kimbilir ne kadar güzel olur, Bedia.

— Babası siz olduktan sonra sultanım, ben güzel değilim ki efendimiz.

— Melekler kadar güzelsin.

Bedia kollarını efendisinin boynuna doladı.

— Beni anne ediniz!

Bu iş kendisinin elinde değildi. Güldü.

— Sen merak etme.

Selim dertlerini unuttur gibi olmuştu. Genç ve güzel gözdesinin yanında böyle medrese talebesi gibi duramazdı. Aşk ve ihtirasın karşısında bütün kederler uçup giderlerdi. Üzüntülerini bir tarafa attı-Müdebbir veziri Sokullu Mehmet Paşa nasıl olsa bir çare düşünecek, tedbir bulacaktı. Uluç Ali Paşa kulu da denizlerde nam salmış bir beylerbeyiydi, üstelik Piyâle gibi kaptanpaşalık yapmış bir veziri de <vardı. Üçü elele verirler, ikdam gösterirlerdi. Tıklım tıklım dolu olan hazineyi de açardı. Esasen birkaç güne'kadar kendisi de İstanbul'a dönecek, yeni bir donanma inşası için vezirlere gayret verecekti:

— Bize şarap sun Bedia. Cemâlini daha güzel seyredelim. Mest ve mahmur olalım.

— Baş üstüne efendimiz.

Bedia altın tası şarapla doldurdu ve efendisine verdikten sonra dudaklarını uzattı.

— Beni öpünüz, padişahım!

Selim, gözdesinin arzusunu yerine getirdi. Doya doya öptü. Gümüş şamdanlarda mumlar eriyor, altın tas, şaraplarla dolup boşalıyordu. Dertler unutulmuş, yüzler gülmüş, şarap ve kadın, Sultan Selim Han'ı başka bir âleme doğru sürükleyip götürmüştü.

1571 yılı aralık ayında İstanbul'a gelen Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa büyük törenle karşılanmıştı. Veziriazamdan talimat aldıktan sonra yeni Haçlı taarruzlarına meydan vermemek için Akdeniz'de dolaşan Uluç, Rodos sularında bulunan on iki kadirga ve saire limanlarda bulunan diğer kadirgaları da topladıktan sonra seksen yedi parçalık bir donanma ile İstanbul'a dönmüştü (1). Limana girerken bunları 0 kadar ustalıklı nizamla sokmuştu ki, adet bakımından az olmakla beraber âdeta heybetli bir manzara arz ediyordu. Lepanto bozgunundan

(1) Fevzi Kurdoğlu, Kılms Ali Paşa, sahife 580.

142

sonra kan ağlayan İstanbul halkı bu ufak donanmayı çılgınca alkışla. mış, denizcilikten anlamıyanlar, Uluç'un yeni bir armada vücuda ge~ tirdiğini sanmışlardı.

Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa beraberinde bütün vezirler ve yüksek rütbeli memurlar, olduğu halde karşıcı çıkmış ve Sirkeci iskelesinde Ali Paşa'ya mülâki olur olmaz, boynuna sarılmıştı.

— Hoş geldin paşa kardeş, bize ümit ve sürür getirdin. Gazan mübarek olsun.

Demişti. Mağrur Sokullu'nun hareketi hem hayret ve hem de takdirle karşılanmıştı. Cezayir beylerbeyi yerlere kadar eğilerek vezirin elini öpmüş, sonra mesleğinden emin bir tavırla:

— Sayenizde küffardan intikam alacağız, devletlûm.

Cevabını vermişti. Piyâle Paşa da bu eski deniz kurduna lâyük itibarı göstermekte kusur etmemişti. Ali'yi çok eskiden, hattâ korsanlığı zamanından tanırdı. 1560 yılında Haçlılar donanmasının toplandığı haberini

İstanbul'a o getirmiş, kısa bir hazırlıktan sonra beraberce denize açılmışlardı. O zamanlar feleğe başeğmez bir kahraman olan Turgut Reis'in sağ kolu sayılırdı. Donanmanın Ali'ye emanet edilmesi kararlaştırılmış olmakla yerinde bir hareket yapılmıştı. İstanbul'da toplanan bütün kaptanlar bu tâyini candan, tasvip etmişler, hemen hepsi ittifakla:

— Bize böyle bir kaptanpaşa lâzımdır.

Demişlerdi. Bununla beraber son söz yine padişahındı. Lala Mustafa Paşa'nın suratı bir karıştı.

Lopanto'da kesin yenilgiye uğrayan donanmanın bir kumandanı olan Ali Paşa'ya yapılan töreni fazla bulmuştu. Hemen hemen Kıbrıs zafer dönüşü tertip edilen merasim, Cezayir Beylerbeyine de aynen yapılmıştı. Bu hâdise şöhretini ve zaferini gölgeliyordu. Endişesi bununla da bitmiyordu. Bütün ümitler suya düşmüştü. Sokullu yine sapaşağlam yerinde duruyordu. Yirmi gün önce İstanbul'a dönen padişah, Sokullu'ya karşı gayet mülayim davranmış mührünü geriye aldığı gibi fazla tekdir de etmemiş, yalnız:

— Paşa bizi canevimizden vurdun. Sana bu tedbirsizlik yakışır mıydı? Kulluk bu mudur, sadakat böyle mi gösterilir?

Diye biraz çıkmıştı. Zeki ve kurnaz vezir, padişahın ağzından girip burnundan çıkmış, kendisinin masum olduğuna dair türlü misâller ve şahitler göstermiş, suçlu olduğu anlaşılırsa boynunun kıldan ince olduğunu birkaç defa tekrarlamış, sonra tersanelerde faaliyete geçildiğini, bütün vezirlerin canla başla çalıştıklarını, her birinin Keselerinden gemi inşa edeceklerini, ilk kadirge omurgalarının kızağa konulduğunu müjdelemişti (1).

— Derya mevsimine kadar eskisinden daha kuvvetli ve kudretti) Selâniki tarihine göre yeni donanmanın inşasına 21 ekim 1571'de t>»" lanmıştır.

ji bir donanmamız olacak, padişahım. Mağrur küffar dize gelip eman dileyecektir.

Bu vaad karşısında yüzü gülen hünkâr, vezirini affetmiş, ancak donanmanın tamamlanması derya mevsimine yetişmezse istikbalinin tehlikede olduğunu söylemişti. İşte Lala Mustafa'yı deli divaneye çeviren şeyler de bunlardı. Devlete koskoca Kıbrıs adasını hediye etmişti. Tîalbuki karşılamada kuru bir iltifat görmüştü. Mührü hümâyuna ondan başkası yakışır mıydı?

Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa arkasında reisleri olduğu halde alkışlar arasında sokaklardan geçmiş ve doğruca kendisine intizar eden padişaha mülâki olmak üzere Topkapı Sarayı hümâyununa gelmişti. Bir süre istirahat ettikten sonra Sokullu Mehmet Paşa ile birlikte huzura dahil olmuştu. Sultan Selim Hân, Ali'yi güler yüzle karşılamış, elini öpmek şerefini bağışlamış:

— Bizim derdimize deva oldun, Uluç.

Diyerek iltifatta bulunmuş, Lepanto çengini bir de onun ağzından dinlemek istemişti. Uluç iradeyi derhal yerine getirmiş ve anlatmağa başlamıştı. Tafsîlâta geçmemiş, kendisini övmemiş, şehitler arasında olan Kaptanıderya Müezzinzâde'nin aleyhinde bulunmağa tenezzül etmemişti. Padişah bunu müteakip şu soruyu sormuştu:

— Küf farın hakkından gelmek mümkün müdür?

— Mümkündür, padişahım.

— Önümüzdeki bahar deryaya çıkabilir misiniz?

— Çıkarız padişahım. Ancak yeni bir donanmanın denize indiril-m,esi zarureti aşikârdır.

Selim, gözlerini Sokullu'ya çevirmiş ve dikkatlice süzdükten sonra:

— Lalam bize söz <verdi. Mevsimi şitada ikmal edecek. Demişti. Veziriazam yerlere kadar eğilmişti.

—| Hayr duanız toerakâtiyle hakkından geleceğiz. Ali Paşa kulunuzla bir iyi konuştuk, sözleştik. Piyâle'yi de aramıza alarak elele, gönül gönüle vereceğiz. Saadetlû padişahımızın şan ve şevketini zerrece haleldar etmiyeceğiz.

Ali Paşa, vezirle bu hususta hiç birşey konuşmamıştı. Fakat ses-çıkarmadı. Kendisine henüz ne vazife verileceğini de kesinlikle bilmiyor, fakat tahmin ediyordu. Sultan İSelim, yavaş yavaş yerinden, doğruldu. Uluç'a doğru yürüdü. Elini omuzuna koydu:

— Seni kaptanıderya ettim.

Uluç Ali muradına nail olmuştu. Bir vakitler Barbaros Hayrettin Paşa'nın bulunduğu makama şimdi de kendisi geçecekti. Bütün hayatı boyunca bunu beklemişti. Gözleri dolu dolu olmuştu.

— Bu kulunuzu ihya buyurdunuz. Uğru hümâyununuaıda sada-katla hizmet edeceğiz.

Padişah, sözlerine devam etti:

144

— İki cihanda aziz ol. İnşallahu Taalâ yine böyle huzurumuza çıkar, bize zafer müjdesi verirsin. Vezirine de döndü;

— Bundan böyle kimse Uluç demesin. Kılıç Ali yazılsın!

Yeni • kaptanpasanın uzun sakalına yaşlar düşmeğe başladı. son. ra birden yere kapandı.

— Padişahım, padişahım...

Lepanto zaferini müteakip sık sık toplanan Venedik Senatosu, Osmanlı devletine teklif edilecek barış şartlarının neler olabileceğine -dair müzakerelere başlamıştı. Fakat senatörler arasında daha m celsede anlaşmazlık baş göstermişti. Müfrit üyeler savaşa devam edilmesini, Türkleri Akdeniz'den atmak için, Akdeniz adalarının birer ikişer zaptını ileri sürüyorlardı. Bunlara göre donanmadan yoksun olan Osmanlıların denizlerde esas bir mukavemet kurmasına imkân yoktu, Mutediller ise, şimdilik Kıbrıs adasıyla yetinilmesini, bunun için de silâha sarılmak yerine barış yolunun aranıp bulunulmasını istiyorlardı.

En hareketli müzakereler aralık ayı başlarında cereyan etmiş, Mo-çeniko'dan talimat alan Balbo, her zamanki gibi esrarengiz bir tavırla kürsüye çıkarak senatörlerin yüreğini hoplatan bir haber vermişti; — Uluç Ali, yüz parçalık bir armada ile denizlerde dolaşiyor. Son aldığım malûmata göre, Piyâle Paşa da İstanbul'da ihtiyatta bulunan bir filo ile kendisine iltihak etmek üzere hazırlıklara geçmiştir.

Balbo'nun bu sözleri beklenildiğinden daha fazla tesir etmiş, bu iki ünlü denizciyi tanıyanların yüzlerine endişeler belirmişti. Cumhurbaşkanı'nın hâs müşaviri, bununla da yetinmiyerek derhal başka bir teklif ortaya atmıştı. Sefir Barbaro hâlâ İstanbul'da bulunuyordu. Bu zatı Osmanlı ricali ile temasa geçirmek mümkündü. Türklerin fikirlerini ve maksatlarını öğrendikten sonra karar vermek daha doğru bir hareket olacaktır. Balbo'nun bu fikri çoğunluk kazanmış, Barbaro'ya gizli bir talimat gönderilmişti. Balyoz, kısa zamanda sonucu bildirecekti.

Uluç Ali Paşa'nın İstanbul'a gelişinin birinci haftasında talimat-da İstanbul'a gelmiş, bunun üzerine balyoz da faaliyete geçmişti. Barbaro ötedenberi dostluğu bulunan veziriazama haber yolluyarak, huzuruna kabulünü rica etmişti. Sokullu Mehmet Paşa, bu müracaati çok iyi karşılamıştı. O da Venediklilerin ne düşündüğünü anlamak istiyordu. İzzetinefsine yedirmedik için şimdiye kadar balyozu çağırma-mıştı. Sokullu, Barbaro'yu bir çarşamba günü, sarayında özel olarak kabul etmiş, gülyüz göstererek oturmasına izin vermişti. Bunu başka mânada anlıyan Barbaro, Türklerin süngüsünün düşük olduğu zanrı

ilmiş ve için için sevinmişti. Kısa bir hoşbeşten sonra derhal a geçen Venedik elçisi, Kıbrıs seferinin açılmasıyla başlayan Os-nU . Venedik ihtilâfından en fazla teessür duyanlardan biri sıfatıyla ma ştuğunu, uzun süre İstanbul'da bulunduğu için, Osmanlıları herkesten fazla tanıdığı ve sevdiğini söylemiş:

— Netice iyi olmadı.

Demişti. Sokullu da aşağıdan alıyordu:

— Bilirsiniz, biz sulh taraftarıyız. Ne çâre ki devletiniz, Hıristi-anları ittifaka çalırarak, şevketlû padişahımızın beş on parça gemisini batırmağa teşebbüs etti. Mühimsenecek bir değıl.

Elçi, böyle bir cevap beklemiyordu.

— Oh ekselans, benimle lâtife ediyorsunuz. Donanmayı hümâyundan iki yüzden fazla gemi zayi olmuştur.

— Mümkündür.

— Binlerce denizciniz ölmüştür veya esir edilmiştir.

— O da olabilir.

Barbaro'nun artık tahammülü kalmamıştı. Vezir hâdiseleri ne kadar basit görüyordu.

— Fakat ekselans, Akdeniz Venediklilerin bir gölü haline gelmiştir.

Sokullu bu sefer müstehzi bir tavır takınmıştı.

— Bunu size kim söyledi veya kim söyletiyor?

— Lepanto zaferi.

Veziriazam yerinden hafifçe oynadı. Bu mağrur elçinin sözlerine şimdiye kadar tahammül etmişti. Ama her şeyin bir hududu vardı.

— Anlıyorum, sen şu felâketten dolayı azmimiz kırıldı sanıyor ve hoslanıyorsun sanırım. Fakat bilmiş ol ki, donanmamızı mağlûp etmekle siz bizim için sakalımızı kesmiş oldunuz. Biz ise, Kıbrıs kırallığını fethetmekle sizin bir kolunuzu kırdık. Kesilen kol bir daha yerine gelmez, fakat traş olan sakal daha gür ve daha güzel büyüyebilir. (1)

i Barbaro sapsarı olmuştu. Sokullu'yu tanıyor ve vezirin boş söz söylemeyeceğini biliyordu.

Veziriazam, bu mülakatı haber vermek üzere Topkapı sarayına gitmişti. Fakat padişah yoktu. Havanın soğumuş olmasına rağmen sabahın erken saatlerinden sekiz çifte saltanat kayığı ile Sarayburnu iskelesinden denize açılmıştı. Anlaşılan sevgili gözdesi Bedia ile buluşmak üzere Beykoz'a gidiyordu. Edirne'den döndükten sonra Be-dia'yı ilk defa ziyaret ediyordu. Sokullu bundan memnun olmuştu. Üç beş gün başını dinliyecekti. Çünkü sık sık tersaneye uğrayan ve olur

d) Ahmet Refik, Sokullu, sahile 212.

Sultanların Aşkı — F. 10

olmaz işlere müdahale eden Selim, hemen her defasında vaadini ha-tırlatıyor:

— Lala donanmayı baharda senden tekmil isterim.

Diyordu. Şimdi muvakkat bir zaman için olsa da bu sual, cevaptan kurtulacaktı.

Günler geçiyordu... Kış birdenbire bastırmıştı. Buna rağmen tersanede faaliyet hızla devam ediyor, kadirgalar birbiri ardına denize İndiriliyordu. Lala Mustafa Paşa, Sokullu'nun bu işin de . altından kalkacağını anlıyor ve telâşlanıyordu. Lepanto bozgunundan sonra ümitlerini buna bağlamıştı. Eğer veziriazam, padişaha olan vaadini tutamaz ve baharda donanmayı da tekmil edemezse, gözden düşecek, işte o zaman Lala'nın ekmeğine yağ bal sürülmüş olacaktı. Şimdi de boş durmuyor, ötede beride:

— Kadirgalar suya indirilir, âlâ... Fakat bunun yelkeni küreği nerede?

Diye aleyhte propanganda yapıyordu. Bu sözleri Mehmt Paşa da duymuş ve Lala'yı huzuruna çağırarak:

— Paşa kardeş, demişti, bize yardım ediniz, siz de kesenizden dört beş kadirga donatınız. Kıbrıs'ta servet saman sahibi oldunuz.

Mustafa, bu zorlu istek kargısında bir daha ağını açmağa cesaret edememişti. Kıbrıs'ta kazandığı serveti İstanbul tersanelerinde yemek işine gelmiyordu.

Kılıç Ali Paşa da inşaata takip edilmekte olan yolu doğru bulmuyordu. Lala Mustafa Faşa'nın dediği gibi denize gemi indirmek kolay fakat onları donatmak daha güçtü. Yeter sayıda halat, yelken, zincir ve demir lazımdı. Suya inen kadirgalar donatılmadan, kızaklara yeni gemilerin omurgaları konuyordu. Ancak sadrazamı" darıltmamak için bir şey söylemiyor, Cezayir'den beraberinde getirdiği kap-tanlarıyla dertleşiyor, için için kendisini yiyordu.

Riyadan hoşlanmıyan, doğru söylemeyi sadakat ve memeleketete hizmet bilen Kılıç Ali Paşa dayanamamış, başbaşa kaldıkları bir sırada mütealâsını ona da söylemişti;

— Tekne icat ve ihdası mümkündür. Lâkin iki yüz sefineye be? altı yüz lenger ve buna göre alât, palamar, resen ve her sefineye yelken tekmil olunmak ihtimali yoktur.

Sokullu hiç beklemediği bu sözler karşısında şaşırılmış, fakat kendisini çabuk toplayarak Ali Paşa'ya dik dik baktıktan sonra şu cevabı vermişti:

— Bu devlet ol devlettir ki, murat edinirse cümle donanmanın lengerlerin gümüşten, resenlerin ibrişimden, yelkenlerin atlastan etmekte subet çekmez. Her kangı geminin mutad üzere alâtını ve yel' kenini yetiştiremezsen bu minval üzere benden al.

Kılıç Ali Paşa, vatanseverlikte veziriazamdan asla geri kalacak bir adam değildi. Bütün ömrü cenklerde geçmiş, Barbaroslardan, Tur-

SULTANLARIN AŞKI

147

gutlardan feragat dersi almıştı. Yegâne endişesi donanmanın vaktinde yetistirilmemesiydi. Madem ki Sokullu söz veriyor, güveni© konuşuyordu, başka yapılacak şey yoktu. Kalktı, elini öptü.

— Tahkik bildim ki, bu donanmayı siz tekmil edersiz (1).

Gecelerini güzdüzlerine katarak çalıştılar. Sokullu, kaptanpaşa'ya ne istedi ise verdi, Kılıç Ali Paşa da ne emredilirse yaptı.

1572 haziran sonlarında doğru Venedik Senatosu olağanüstü toplantılarından birini yapıyordu. Lepanto savaşında Haçlılar donanmasına kumanda eden Şarlken'in piç oğlu Don Juan da Madrit'ten Venedik'e gelmişti. Bu içtimada hazır bulunuyordu. Önce Venedik Balyozu Barbaro'nun İstanbul'dan gönderdiği rapor okunmuştu, Barbaro sadrazam ve diğer devlet ricali ile yaptığı mülakatı anlatıyor, Türklerin ümitsizliğe düşmemiş olduklarını, yeni bir savaşa hazırlandıklarını yazıyordu. Müfrit senatörler:

— Biz dememiş miydik, zamanı öldürüyoruz. Türkleri Akdeniz'den atmak için hemen harekete geçmelidir. Onlar güzellikle yola gelmezler.

Diye bağıryorlardı. Mutedillerden bazıları da kendilerine katılmıştı. Senatör Moçeniko'nun;

— Kıbrıs, Kıbrıs ne olacak?

Feryatları gürültülerle kesiliyordu. Balbo burada olsaydı, ne yapar, yapar bir kolayını bulur, Kıbrıs meselesini tekrar ortaya atardı. Çünkü bu adanın kurtarılması yalnız donanma ile mümkün değildi.

Mühim miktarda kara kuvvetlerine ihtiyaç vardı. Türklerin kara savaşları dillere destandı.

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Niyâfîet reisin:

— Söz Amiral Don Juan hazretlerindir.

• Sesi duyulmuştu. Gürültü bir anda kesilmişti. Don Juan metin adımlarla yürüyerek kürsüye gelmiş ve mağrur bir tavırla senato üyelerini süzmüştü.

— Beyhude telâş ediyorsunuz, henüz kaybedilmiş zaman yoktur. Diye söze başlamıştı.

Osmanlı donanmasından bir şey kalmamıştır. Yeni bir donanma vücade yetirilmesi için ise uzun yıllar lâzımdır, Size temin ederim ki, Gran Vezir Sokullu, imparatorluğun salil şehirlerini bile müdafaadan âcizdir.

Bu sözler, beklenen etkiyi yapmış, müfritler Şarlken'in piç oğlu nu alkışlamışlardı. Bu sırada Moçeniko fırsat bularak amirala şu soruyu sormuştu:

— Uluç Ali Paşa'yı unutup musunuz?

(1) Peçevi Tarihi, cilt 11, sayfa 498.

148

SULTANLARIN AŞKI

Don Juan bu adı ilk defa duyuyormuş gibi davranmıştı.

— İstanbul'dan dışarı çıkacağını hiç zannetmem. Size tekrar söz veriyorum, Akdeniz'de Türk donanması bir daha görülmiyecektir. Yalnız bizim ittifakımızın bayrağı dalgalanacaktır.

Hıristiyanlığın yeni zaferlerini şimdiden alkışyalım.

Alkış sesleri koca salonu çınlatıyordu. Fakat tam bu sırada içe-riye telâşla Balbo girmişti. Yüzü sapsarıydı.

— Donanmayı hümâyun Akdeniz'e yelken açtı!

İBalbo'nun verdiği haber müthişti. Alkışlar bir anda kesilmiş, se-nato üyeleri endişeli nazarlara mağrur amirale bakmışlardı. Don Juan'm süngüsü düşmüştü:

— Olamaz... İmkânı yok, olamaz! Diyordu. Balbo ikinci haberini de vermişti:

— Donanmayı hümâyun Uluç Ali Paşa'nın forsunu taşıyor!

Cumhurbaşkanının has müşaviri doğru söylüyordu. Sokullu Mehmet Paşa ile Kaptanıderya Kılıç Ali Paşa muhali mümkün kılmışlar, elele, başbaşa vererek inşaat ve teçhizatı bahara kadar tamamlamışlardı. İki yüz elli parçadan müteşekkil (1) Donanmayı hümâyun 13 haziran 1572 de büyük törenle İstanbul'dan ayrılmıştı.

Müfrit senatörler 'dut yemiş bülbüle dönmüşlerdi. Amiral Don Juan da kürsüden innjişti. Toplantı sona erdikten sonra Balbo ile Moçeniko beraber Senato binasından çıkmışlar ve kapıda kendilerini bekleyen Şövalye Veniero ile birlikte Kanal iskelelerinden birine gi- . derek kayığa binmişlerdi. Balbo'da perişan bir hal vardı. Sanki bir gün içinde ihtiyarlamıştı. Moçeniko:

— Çok yorgun 'görünüyorsunuz dostum. Neniz var? Yoksa Osmanlı donanmasının denize açılması mı sizi bu kadar müteessir etti? Diye sormuştu.

— Hayır dostum, bunlar olağan şeylerdir ve benim için beklenmedik bir hâdise değildir.

— O halde azizim Balbo, sizi bu kadar üzen mesele, yarı kalmış bir aşk macerası olmasın?

-!

Balbo acı acı güldü.

— Barletta'dan sonra hiçbir kadın sevmedim. Şövalye Veniero:

—<3üzel baldızım, ah seni bir daha görebilecek miyim? Diye inledi. Balbo ağzından baklayı çıkarmıştı.

— Türk casusları, ayftı zindanda yatan beş leventle birlikte kaçmışlar.

*!

Maçeniko hayretle sordu:

(1) Hammer;» Devleti Osmaniye «Tarihi, cilt 6, sayfa 275.

— Ne dediniz, ne dediniz ?

— Evet kaçmışlar, hayret edilecek nokta şu, ne pencereleri kırışlar ve ne de kapıları, sanki babalarının evinden çıkar gibi çık-

— Muhafızlar görmemişler mi?

— Hayır, yaptığımız bütün soruşturma boşa çıktı. Bunları her hal-jje nüfuzlu bir zat himaye ediyor.

Şövalye Veniero'nun yüzü bembeyaz olmuştu.

— Olabilir, olabilir...

Güzel bir sonbahar akşamıydı. Hasan Bey ve arkadaşlarının Kadir-ga meydanındaki evlerinin bahçesinde mükellef bir sofraya kurulmuştu. Yeyip içip eğlenecekler, padişaha dua edeceklerdi. Misafir olarak yalnız padişahın mutemedi Murat Ağa, Kaptan Mavrudis ve Mihrimâh Sultan'm emektar hizmetkârı Salih Ağa vardı. Bu ziyafet sebepsiz değildi. Kadırgali Hasan Bey, artık yetişmiş bir delikanlı olan oğluna o civarda bir ev yaptırmış ve ellerindeki paraları bu inşaatı sarfettikleri için parasız kalmışlardı. Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'ya müracâat etseler istedikleri kadar akçe alırlardı ama, yüz lerini bir türlü kızartamamışlardı. Şimdiye kadar vezirden bir şey istememişler, onun akıl etmesini beklemişlerdi. O da neden ise iki aydan-beri keseyi bir türlü açamamıştı, veyahut unutmuştu. Bereket versin Murat Ağa bir hafta kadar önce kendilerine bir miktar ikrazatta bulunmuştu. Garip kuşun yuvasını Allah yapar derler, dün sabah haz-reti padişah, kendilerini Beykoz'a çağırılmıştı. Huzura kabul olundukları zaman baha biçilmez iltifatına mazhar olmuşlardı. Saraydan ayrılırken iki torba altın da ihсан edilmişti. Tok gözlü olmalarına rağmen buna çok sevinmişlerdi. Hemen orada Murat Ağa ile hesabı kesmişler ve onu ziyafete çağırılmışlardı. Oradan Üsküdar'a geçmişler ve Salih Ağa'ya da uğramışlardı. Mihrimâh Sultan'm mutemedi her ne kadar:

— Siz beni baştan çıkarırsız, günaha sokarsız.

Diye mırın kırın etmiş ise de aylardır yüzlerini görmediği arkadaşlarını kıramamıştı. Ancak bir şartı vardı. Ağzına bir damla bile Şarap koymıyacak ve onlar da ısrar etmiyecekti. Bu gibi şartlara öte-ânenberi riayet edilmediğini bilen Hasan Bey ve arkadaşları hep birden teminat vermişlerdi.

Hava henüz iyice kararmadığı için sofraya oturmamışlar, incir ağacının altında sedire ilişmişler, kaynatıyorlar, dedikodu ediyorlardı. Saraydan, tersaneden, vezirlerden söz açıyorlardı Kulağı pek delik olan Salih Ağa, Nurbânu Sultan'm, Bedia'yı, padişahın gözün-

I

150 SULTANLARIN AŞKI

den düşürmek için tekrar faaliyete geçtiğini, hattâ Üsküdar saraym. da parlak bir eğlence hazırlanmasını ve bu sırada hünkâra renk renk çeşit çeşit kızlar gösterilmesini istediğini anlatıyor:

— Fakat diyordu. Bedia Hatun, sultan hazretlerinin yetiştirmesi olduğu için hasekinin tekliflerini kabul etmedi. Esmihan Sultan annesinin arzularını yerine getirmek istedi ise de buna da zevci Sokulhı Mehmet Paşa hazretleri rıza göstermedi.

Murat Ağa da bilgiçlikten Salih'ten aşıya kalmıyordu.

— Nurbânu Sultan boşuna gayret sârfeder. Hazreti padişahım efendim, Bedia Hatun'a gönlünü kaptırmıştır. On gün var ki Beykoz sarayında eğlenirler.

Çal Ali:

— İyi ama dedi, ne için haremi hümâyuna alıp nikâh etmez? » Murat Ağa manalı manalı güldü;

— Sen sarayı bilmezsin beyzadem. Bedia Hatun arslan gibi bir şehzade doğursun da* ondan sonra görüşürüz.

Sofrada kendisinin de tuzunun bulunmasını isteyen Kaptan Mav-rulidis;

— Ne duruyor, varsın doğursun.

Diyecek oldu ise de Salih Ağa sözünü yarıda kesti:

— Sen sus gâvur. Şehriyar ne isterse onu yapar. Bizim karışmak ne haddimize.

Konuşmalar bu suretle ciddiyetini kaybetmiş, her sözün sonunda bir kahkaha tufanı başlamıştı. Biraz sonra sofranın başında toplanmışlardı. Ev sahibi rolü oynayan Mavrulidis, şarap taslarını bizzat doldurmuş, Salih Ağa'yı da ihmal etmemişti. Bir vakitler Kontarini'-nin yaptığı gibi o da aynı şekilde hareket etmişti.

— Günahı benim olsun hoca efendi.

Salih Ağa şöyle bir lahavle çektikten sonra tası itmmişti.

— Beni ters ters söylendirme koca gâivur!

— Kontarini olsaydı senin hakkından gelirdi.

Kontarinitriin adı Salih Ağa'yı düşündürmüştü. Onunla münakaşa ederdi ama, yine de sevimli bulurdu. Hattâ olur olmaz zevzekliklerinden hoşlanırdı bile. Hiddetlenmiş gibi görünür, içinden sevgi beslerdi.

— Kontarini nerede, sen nerede?

— Ama Salih Ağa, o zaman da beni över, onu terslerdin.

— Keyfimin kâhyası yok. O zaman öyle idi, şimdi, böyle. Birinci taslar son yudumuna kadar içilmişti.

Bu sırada Salih Ağa

da epeyce yutkunmuştu. Israr bekliyordu. Fakat Ağayı çok iyi tanıyan Kadirgalı Hasan ve arkadaşları inadına orali olmuyorlardı. İkinci defa taslar dolmuştu. Birden bahçedeki demir kapı vuruldu. Uzun Mehmet yerinden fırlayarak kapıyı açtı. İçeriye yirmi beş yaşlarında uzun boylu, iri yapılı, ^karayağız bir delikanlı girmişti. Üzerinde le*

SULTANLARIN AŞKI

151

vent kıyafeti vardı!

— Kadirgalı Hasan Bey'in evi burası mıdır? _ Evet aslanım.

— Bizim Reis acele sizi ister. Çok mühim bir şey varmış? Ne gelen karayağsız delikanlıyı ve de reisi tanıyorlardı.

— Reisin adı ne, bizden ne ister? Bir arzusu varsa buraya teşrif buyursun.

— Adına Kara Ahmet derler, şöreti bütün Mağrip sularım tutmuş bir leventtir. Kılıç Ali Paşa kendisine fener yaktırmıştır. Gemisi Kadirga limanında demirli. Zahmet ederseniz size verilecek bazı emanetleri var. Biraz sonra demir alacak.

Şaşırıp kalmışlardı. Korsan lâkabı ile anılan Kara Ahmed'i görmemişlerdi ama, adını duymuşlardı. Küffar limanlarına pervasızca yaptığı baskınlarla meşhurdu. Fakat onun da Lepanato'da şehit düştüğünü işitmişlerdi.

— Kara Ahmet sağ mı?

— Sağ beyzadelerim, Lepanto'da kurtulan tek korsan odur. Kadirgalı Hasan Bey sordu:

— Peki bize ne emaneti varmış, kendisini tanımıyoruz da. Karayağız delikanlı elinde feneri

salladı. Yüzünde tuhafbir

tebessüm uçuyordu.

— Piyâle Paşa'nın kaptanlarından Haydar Reis göndermiş, hem Kara Ahmet sizi tanıyor beyzadelerim.

Eski arkadaşları Haydar Reis Kıbrıs'taydı.

— Kıbrıs'tan mı geliyorsunuz?

— Evet beyzadem, beni fazla sorguya çektiniz. Denizlerde dolaşanlar riya nedir bilmezler.

Kasem derim ki, korkacak bir şey yoktur.

Hasn Bey kıpkırmızı olmuştu. Bu sözler karşısında ölüm olsa, yüzlerini bile kırpmadan giderdi. Başından bin bir macera geçmiş, fakat korku nedir bilmemişti.

— Sen bizi ne zannedersin delikanlı? Biz korku kelimesini ilk defa senden duyuyoruz.

— Öyle ise benimle beraber gelin beyzadelerim.

Levent önde, Kadırgalı Hasan ve arkadaşları arkada dışarıya çık-War. Kapıda ellerinde fenerle bekleyen iki genç daha vardı. Salih A.ğa da yiğitliğe hâle gelir endişesiyle peşlerine düşmüştü. Fakat sofradan kalkarken kimse görmeden önünde duran şarap tasını da yu-va!"lamıştı. Kaptan Mavrudis bunun farkına varmıştı.

— Afiyet olsun ağa efendi!

— Ağzını yırtarım gâvur. Sus!

Sahile geldikleri zaman üç beş yüz kulaç ileride fenerleri yanmış ^'r geminin demirlemiş olduğunu görmüşlerdi. İskelede de içine on kişi alabilecek büyük bir filika yavaşmıştı. Fenerli iki genç küreğe 152

SULTANLARIN AŞKI

geçmişler, levent de dümene oturmuştu. Kadırgalı Hasan Bey biraz düşündü. Böyle garip bir davete ilk defa rastlıyordu. Acaba kendile-rine bir tuzak mı kurulmuştu? Haberleri olmadan İstanbul'a gizlice gelmiş bir Venedik gemisine mi götürüyorlardı? Yoksa Kıbrıs'ta bulunan Haydar Reis gerçekten bir emanet mi yollamıştı? Böyle olsa eve kadar zahmet edip getirmezler miydi ? Kendilerini çağırın leventte ¦ mert ve namuslu bir denizci çehresi vardı. Kendi kendine söylendi:

— Her işde bir hayır vardır. Karayağız delikanlı:

— Buyurun beyzadelerim,

Diye kayıkta yer gösterdi, bindiler. On beş yirmi kayık boyu gittikten sonra kara yağız delikanlı konuştu.

— Kara Ahmed'i hiç görmediniz değil mi be/zadelerim? Hasan Bey cevap verdi:

— Hiç görmedik, ama adı meçhulümüz değil. Haydar Reis bize ondan çok bahsetmişti. Derya çenginde mahir, kellesi koltuğunda gezen bir levent imiş.

— İltifat edersiz.

— Kime?

Karayağız delikanlı gevrek bir kahkaha attı.

— Bana beyzadelerim. Çünkü karşınızdaki korsan Kara Ahmet-ten başkası değildir.

Şaşkınlıkla hepsi birden ayağa kalktılar. Az daha kayık devriliyordu.

— Ne dedin, Kara Ahmet sen misin?

— Evet beyzadelerim.

— Neden adını sakladın, maksadın nedir? Bize hayret verirsin.

Evet yarayağız delikanlı Korsan Ahmet'ten başkası değildi. Henüz on sekiz yaşında iken fener yakmış, küffar yakalarında velvele yaratmıştı.

— Gemide daha çok hayrete düşeceksiniz. Ama artık bir şey sormayın, merak da düşmeyin, Allah bilir ki, yolumuz hayra karşıdır.

Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının kafasında bin bir ihtimal dolaşıyordu. Eğer bu adam divâne değilse,- muhakkak heyecanlı bir hâdise ile karşılaşacaklardı. Yelkenliye rampa ettikleri zaman yukarıdan uzatılan bir ip merdiven ile güverteye çıkmışlardı. Endişe edilecek bir şey yoktu. Tayfaların hepsi Türkçe konuşuyorlardı. Korsan. Ahmet, kış kasaraya doğru yol gösteriyordu.

— Buyurun beyzadelerim .

Kamara çok ferahtı. Yirmi kişi rahat rahat oturabilirdi. Tavana asılmış büyük gemici feneri her tarafı aydınlatıyordu. Ortada üstü çeşitli yiyeceklerle dolu bir masa vardı. Hususî surette çam ağa cmdan yapılmış şarap destileri birbiri arkasına sıralanmıştı.

SULTANLI AKUN Aşai

Hepsinin yüzünde bir merak vardı. Haydar Reis tarafından gön-(jerildiği söylenen emanetler için buraya davet edilmedikleri artık nlaşıly'ordu' Fakat muamma da bununla çözülmüş olmuyordu. Korsan Ahmet, mütebessim bir çehre ile misafirleri süzüyor, sonra taslara şarap dolduruyordu. Çal Ali dayanamamıştı, bir an önce öğrenmek istiyordu. Genç bir denizcinin daha fazla oyuncağı olamazlardı, lâtife-ninin bu kadarı kâfiydi.'

— Gönlünü eğlendirirsin delikanlı, anlat bakalım.

— Anlatacak bir şey yok beyzadelerim. Haydar Reis sizler için birbirinden güzel beş tane esire yollamıştı .

— Bırak bunları gerçeği söyle.

— Öyle ise sabırsızlanmayın yoldaşlarım. Şimdi yiyip içip eğlenelim. Sonra da kızları alıp gidersiniz. Meraktan çatlıyacaklardı. Başlarından şimdiye kadar böyle garip bir macera geçmemişti. Karayağız delikanlı muhakkak yalan söylüyordu. Ama kabahat kendilerininindi. Tanımadıkları, yüzünü ilk defa gördükleri bir gencin sözlerine uyup gece vakti buraya kadar gelmişlerdi. Merak yavaş yavaş hiddete inkılâp ediyordu. Salih Ağa şöyle bir öksürdü:

— Sen bana bak oğlum, hiddetim çok fenadır, korkarım elimden bir kaza çıkar. Gençliğine acıyorum, ne halt edeceksen et, hünerin ne ise göster.

Kaptan Mavrudidis, Ağa'yı tasdik etti:

— Hiddeti berbattır, yıllanmış şarap gibi, tapasını birden atar.

— Sen sus gâvur! Ahmet yerinden kalktı.

Kamaranın iki kapısı rvardı. Biri yan tarafa açılıyordu. O tarafa yürüdü ve misafirleri yalnız bırakarak dışarıya çıktı. Konuşacak halleri kalmamıştı, adetâ büyülenmiş ve aptallaşmalardı. Neler oluyor du? Çal Ali zekâsını işletiyordu. Bir şeyler sezmişti, ama ihtimal veremiyor, bunun için de arkadaşlarına söylemiyordu. Kapı tekrar açıldı, hayret. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları heyecan ve sevinçle yerlerinden fırlamışlardı.

— Venedikli!

Boynuna sarılmak için üzerine koşacakları sırada ikinci bir hayret nidası yükselmışti.

— Portekizli Cafer!

Ve arkadan bir baş daha görünmüştü. Bu da Senatör Moçeniko'-nun sadık uşağı Kontarini idi.

Kucaklaştılar. Gözleri . sevinç yaşları ile dolmuştu. Salih Ağa bile Kontarini'yi öpmüş, sonra akli başına gelmişti.

— Vay kâfir vay, günaha da girdik. Kontarini eski hüviyetini derhal takınmıştı.

154

SULTANLARIN AŞKI

— Ağa efendi sözlerine dikkat et, karşıdaki Venedik'in en âsîi ailelerinden birine mensuptur. Vaktiyle...

Kimde can kalmıştı. Kahkahalar geminin kamarasından dışarı taşıyordu. Kaptan Mavrudidis hem alkışlıyor ve hem. de bağırıyordu:

— Yaşa Kontarini!

Salih Ağa iki tarafa birden lâf yetiştirmekle meşguldü. —! Sen sus gâvur, şimdi tepelerim, bir iken iki oldunuz.

— Salih Ağa, Abdullah da bizden, olduk üç.

— Hâşa, hâşâ. O dini islâm ile müşerref olmuş. Veziriazam So-kullu Mehmet Paşa hazretlerinin itimat ve teveccühünü kazanmış, dini bütün bir Müslümandır.

Bu vaveylada şaşkınlık sırası Korsan Reisi Ahmed'e gelmişti. Koskoca adamların böyle çocuk gibi kavga (!) etmelerine hayret ediyordu. Esaretten kurtulan üç arkadaş da masada yerlerini almışlardı. Soru yağmuru da başlamıştı:

—• Nereden geliyorsunuz ?

— Nasıl kurtuldunuz?

— Yoksa serbest mi bıraktılar?

Kontarini bunların hepsine birden cevap verdi:

— Hepsini anlatacağız. Yalnız bırakın da beraber birer tas şarap içelim.

Taslar doldu, şerefe kaldırıldı. Salih-yine mızıkçılık yaptı:

— Ben içmem.

Buna hepsi birden itiraz ettiler:

— Olmaz sen de içeceksin.

Salih Ağa, galiba böyle bir ısrar ve teklif bekliyordu.

— Pekâlâ, fakat günâhı bu kâfirin boynuna olsun!

Taslar bir içimde boşalmıştı. Kamarayı derhal bir sessizlik kaplamış, bütün gözler Portekizli Cafer'e dikilmişti. Fakat Kontarini ondan önce davranarak hikâyeye başlamıştı. Venedik'te Balıklı Kanal meyhanesinde yapılan baskında yakalanarak kalenin zindanına götürülmüşlerdi. Sorguları günlerce sürmüş, Senatör Meçinko ile Cumhur-başka'nının Has Müşaviri Balbo kaleye bir kaç defa gelerek sorular sormuşlardı. Fakat her defasında da çapraşık cevaplar almışlardı. Sonra bu soru, cevabın arkası kesilmiş, aylarca semtlerine kimse uğramamıştı İlk zamanlarda idam edileceklerini, veyahut forsaya çakılarak geriye kalan hayatlarını vardiyanların kamçısı altında tamamhyacaklarını zannederken, yavaş yavaş ümide kapılmışlardı. Zindancılarla ahbaplık kurduktan sonra mesele anlaşmıştı. Balbo kendilerini menfur

maksatları için kullanmak istiyordu. Venedik'e gelecek Türk casusları yakalandığı zaman ilk defa onlara gösterecek ve bu sayede kimin nesi olduğunu öğrenecekti. Yemekleri muntazam veriliyor, hastalanıp ölmemeleri için ne mümkün ise yapılıyordu. Hattâ Kontarini bir kolayını bulmuş, şarap bile tedarik etmişti. Günler, haftalar ve aylar geçmişti.

SULTANLARIN AŞKI

155

— Gelir bizi kurtaracaksınız diye çok bekledik, fakat sonra bunun.

kansız olduğunu anladık. Eğer Venedik'e ayak basmış olsaydınız rtık gözü açılmış olan Balbo sizi de yakalatacaktı.

Çal Ali:

— Yemin ederim ki, sizi unutmamıştık.

Dedi. Şimdi sözü Abdullah almış, yarıda kalan yerden başlamıştı, Lepanto felâketini esir edilip zindana getirilen Türk korsanlarından öğrenmişlerdi. Bunların arasında Kara Ahmet de vardı. Onlardan s çok fazla kurtuluş parası alacaklarını ümit ediyorlardı. Bilhassa Ahmet, Hıristiyan limanlarına yaptığı baskınlarda hatırı sayılır servet toplamıştı. Bir gün hiç ümit etmedikleri bir zamanda Şövalye Veniero, zindana gelerek kendilerini ziyaret etmiş, uzun uzun konuşmuştu. Baldızının İstanbul'daki hayatı hakkında bilgi almak istiyordu. Ona: «Eğer Barletta ile teması temin ederseniz, size binlerce altın yollar, padişahın en sevgili gözdesi » demişlerdi. Şövalye söz arasında malî durumunun bozulduğunu, paraya çok ihtiyacı olduğunu da bir kaç defa tekrarlamıştı. Giderken de «Sizile meşgul olacağım. Fakat kimseye bir şey açmayın» diye sıkı sıkı tenbih etmişti. O gittikten sonra son günlerde canciğer aldıkları Kara Ahmed'e de meseleyi açmışlardı. Ahmed'e göre, eğer Veniero'ya para verilirse onun vasıtasıyla kurtulabilirlerdi. Ne çâre ki, üzerlerinde bir Duka altını bile yoktu. Yakalandıkları zaman Moçeniko ile Balbo'nun adamları neleri <var, neleri yok hepsini almışlardı. Yalnız Ahmet, «Siz merak etmeyin, bizi buradan kaçırmağa razı olsun, onun istediği parayı bir ayda tekmil ederim» demişti. Hikâyenin burasında Salih Ağa söze karışmıştı:

— Her halde sizinle lâtife ediyordu. Zindana sikke basacak de-fH ya.

• -
Kontarini gevrek bir kahkaha bastı.

— Salih Ağa akli evveldir, ne de çabuk bildi.

—İ Sen sus kâfir, ben Ahmet Bey biraderimize hitap ederim.

Abdullah devam ediyordu. Şövalye ziyaretlerini sıklaştırmıştı. Fakat baklayı ağızından bir türlü çıkarmağa cesaret edemiyordu. Nihayet bir gün, açılmıştı. Bu görüşmede Kara Ahmet de hazır bulunuyordu. Eğer bin Duka altını temin edebilirse kendilerini arka-daşlarıyla, hattâ diğer korsanlarla beraber kurtarmak mümkündü. Bin Duka az şey değildi. Fakat Ahmet Bey derhal razı olmuştu. Ce-zayirdeki arkadaşlarına bir mektup yazıp Şövalye Veniero'ya verecek, o da gizli bir vasıta ile gönderecekti. Paranın beş yüzü derhal, geriye kalanı da selâmete çıktıktan sonra tediye edilecekti. Şövalyenin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Az şey değil, bir çırpıda zengin olacaktı. Üstelik İstanbul'daki baldızı Barletta ile onların sayesinde temasa geçecek ve belki bin altın da oradan alacaktı. Mektup yazılmış ve teslim edilmişti. İple çekilen günler, aylar kadar uzun gelmiş, âdeta yemekten, içmekten kesilmişlerdi. Bununla beraber kendilerinin

muhafazasına memur olan zindancılarda bariz bir değişiklik olmuştu. Ne isterse veriyorlardı. 1572 haziran ayı sonlarında Şövalye Veniero tekrar gelmiş ve beşuş bir çare ile müjdeyi vermişti. Kara Ahmed'in Cezayir'de bulunan korsan arkadaşları her fedakarlığa katlanmışlar ve istenilen parayı derhal bulmuşlar ve Venedik'in peyk devletinden olan Savoî dudalığımn bayrağını taşıyan bir ticaret yelkenlisini de Venedik'e yollamışlardı. Şövalye, vaadedilen paranın beş yu. zünü hemen almıştı. Gemi limandan ayrılırken de diğer beş yüzü torbasına dolduracaktı. Ertesi günü genesi için hazır olmalarını söylüyordu. Gardiyanlar para kuvvetiyle daha evvelden elde edilmişti. Abdullah:

— O gece hiç uyumadık, diyordu. Acaba şövalye bizi aldatıyor muydu? Artık ok yayından çıkmıştı. Rüzgâr bizi nereye götürürse oraya gidecektik. Esasen kafalarımızda muhakeme kudreti de kalmamıştı. Yalnız bize ümit veren tek nokta şuydu: Veniero ,bir dolap çe-virmişse aynı felâkete kendisi de uğrayacaktı. Cezayir'e adam gönderdiği meydana çıkacaktı. Neyse sözü uzatmıyalım. Ertesi günü akşamı oldu. Biz sekiz arkadaş toplandık, bekliyorduk. Sanki yeniden dünyaya kavuşacaktık.

Kontarini atıldı:

— Heyecandan perişan olmuştum. Her tarafım titriyordu. Maceranın böyle en meraklı yerinde kesilmesinden canı sıkılan

Salih Ağa tekrar çıktı:

— Sus gâvur, ağzını yırtarım. Kamarada çit çıkıyordu. Abdullah:

— Dilim kurudu, dedi. Bir yudum şarap aldı. Evet, nerede kal-mıştık, Şövalye geldi, bizi alarak dışarıya çıkardı. Gardiyanlar âdeta selâm duruyorlardı. Kalenin kapısından da ayağımızı attık. Kale bekçileri sarhoş olmuşlar ve sızmışlardı. Kanalin iskelesinde üstü kapalı bir kayık bekliyordu. İçinde kimseler yoktu. Veniero da bizimle kayığa bindi, küreklere asıldık. İşte şimdi içinde bulunduğumuz bu yelkenliye yanaştık. Artık selâmete kavuştuk. İsteseydik şövalyeye geri kalan parayı vermezdik. Kontarini derhal mızıkçılığa bile başladı. Fakat Ahmet Reis, söz verdim, dedi, beş yüz Dukayı da eline saydık. Veniero bizden ayrılırken bir mektup verdi. Müsait bir rüzgâr esiyordu, demir aldık ve Venedik limanına veda ettik.

Buradan açık deniz yolunu takip etmişler, Kıbrıs'a da uğramışlardı. Kadirga limanına kadar devam eden seyahat çok uzun sürmüştü. Yolda düşünmüşler, taşınmışlar, Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarına da bu oyunu oynamağa karar vermişlerdi. Fakat tabiatıyla Murat Ağa ile Salih Ağa'nın Kadirga'da olduklarını bilmiyorlardı.

Gerdanının bütün güzelliğini meydana çıkaran ince tül gömleği"

SULTANLARIN AŞKI

157

nin

işlemeleri ile oynayan Bedia, kendisine hayran hayran bakan Giil-döndü: † Nurbânu Sultan'ın hakkı varmış.

— Neden güzelim? Bedia içini çekti.

— Ben ona hiçbir zaman rakip olamam.

— A... Öyle demeyin sultanım. Nurbânu'nun pabucu çoktan da-,na atıldı. Padişahımızın gözleri sizden başka kadın görmüyor. Güzelliğinizle efendimizi teshir ettiniz.

— Neye yarar Gülnuş, neye yarar, Nurbânu, başhaseki, ben ise bir cariyeyim. O, koskoca Topkapı sarayına hükmeder, ya ben?

— Siz mi güzelim, payenize hangi haseki yetişmiştir. Emrinize bu saray tahsis edilmiştir. Bir dediğiniz iki edilmez, ne isterseniz derhal yerine getirilir.

— Bunlar kâfi değildir. Bir gün gelecek ben de diğer cariyeler gibi unutulup gideceğim, belki de şimdiden unutuldum. Günlerim pen-cerede^geçer, gözlerim daima Boğazın sularında bir saltanat kayığı arar. Sevgili padişahım efendim, kim bilir hangi mesirede gönül avutur, bilirim padişahların bir değil, birkaç kadın bile gönüllerini dolduramaz.

— Üzülmeyiniz güzelim, zatı şahane davet işleri ile meşgul olsa gerektir. Beykoz'a gelmek için zaman bulamamıştır. Sizi hiç unutmuyor mu?

Genç kadın acı acı güldü.

— Ben çocuk muyum Gülnuş, efendimiz devlet işlerini vezirine havale etmiş, zevkine bakar. Her şeyden bir mâna çıkarıyorum, sahanları ufacık gagası ile pencereye vuran kuş bir gün gelmezse saatlerce kurup duruyorum. Acaba bu kuş neden gelmedi diye. Başha-zinedar kalfa henüz Üsküdar'dan dönmedi.

— Nerede ise gelir güzelim.

— Evet, gelecektir, fakat üzülmüyeyim diye, hakikatleri söylemi-yecek ve gizliyecektir, Ama ben onun gözlerinden her şeyi anlıyaca-ğım. Belki bir kaç gecem uykusuz geçecek.

Bedia, önemsiz gibi görülen saray dedikoduları içinden ince zekâ-siyle birçok şeyler bulup çıkarıyordu. Bunda tesadüfler de kendisine yardım ediyordu. Son günlerde Üsküdar sarayına gelip hemşiresini ziyaret eden Sultan Selim'in bu sefer de Mihrimâh Sultan'ın cariyelerinden bir Gürcü kızma gönül verdiğini duymuştu. Hazinedar kalfayı bunu tahkik için oraya yollamıştı. Eğer söylentiler doğru ise ne yapacaktı? Hiç bir kuvveti yoktu. Allah ona istediği silâhı vermemişti. Ah bir erkek çocuk doğurabilseydi. Kendi kendine:

— Anne, anne olmak lâzım.

Diye söylendi. En büyük kusur bunu görüyordu. Nurbânu'nun yalnız salatanata namzet oğlu değil, bir de torunu vardı. Yaşlılığını bu

158

ö U AjIAAN U^VXVJ. J.

iki kuvvet sayesinde örtebiliyordu. Sonra efendisi için izzetinesim ayaklar altına alabiliyor, kocasının koynuna kendi eliyle genç it12. Jar sokabilmek küçüklüğünü gösterebiliyordu. Bedia hiçbir zaman bunu yapamazdı. Padişahı bir kadınla aynı yatakta görürse, deli <jj. vâne olurdu.

— Gülnuş, haydi bana Müşfika'yı çağır, şu falımıza bir daRa baksın.

Müşfika, Bedia'nın hizmetinde bulunan genç bir cariyeye idi. Hamam tasları içindeki suya bakar, istikbali okurdu. Fakat bir gúa söylediğinin ertesi günü aksini söylerdi.

— Ah sultanım.bu deli kızın yalanlarına neden bu kadar ehemmiyet veriyorsunuz?

— Belli olmaz, bir gün de doğru söyleyeceği tutar.

— Ne çabuk inanıyorsunuz benim güzel hanımım. İki gün önce yine falda, size çok uzaklardan gelecek bir nâme var, demişti. Bu sarayın duvarlarını aşarak kim mektup getirecektir?

Bedia, örgülü uzun saçlarını süsleyen karanfil rengindeki korde-lalarla oynadı.

— Kim bilir, belki de kuşlar. Haydi sen dediğimi yap, Müşfika'yı çağır.

Gülnuş kapıdan çıkmak üzere iken Hazinedar kalfa içeriye girdi. Yüzü gülüyordu, demek Mihrimâh Sultan'm sarayından iyi haberlerle gelmişti. Yerlere kadar eğilerek hanımını selâmladı. Bedia'nın işaretine üzerine sedire oturdu. Meraktan kendisini kurtaramıyan Gülnuş da dönmüştü.

— Yüzün gülüyor, kalfa ne var?

— Müjdemî almaidan pöylemem efendim, hayırlı haberler getirdim.

— Çabuk söyle, bakalım müjdeye değer mi?

Hazinedar kalfa, anlatıyordu. Sultan Selim Hân bu on beş gün zarfında Üsküdar sarayına hiç gelmemişti. Mihrimâh Sultan'ın cariyelerinden bir Gürcü kızına gönlünü kaptırdığı da yalandı. Hakan ufak bir hastalık geçirmişti, fakat şimdi iyiydi, yakında Beykoz'u da ziyaret edip güzel gözdesine kavuşacaktı. Bedia sevinçle yerinden fırlamış, Hazinedar kalfanın boynuna sarılmıştı:

— Doğru mu söylersin?

— Allah şahit olsun ki, sözlerimde en ufak bir hilaf yoktur. Daha bu kadarla da bitmiyor, size bir de nâme var.

Bedia heyecanlandı:

— Neler söylersin kalfa, divâne mi oldun? Bana nereden mektup gelecek? Acaba efendimizden mi?

— Vallahi bir nâme var, fakat padişahımızdan değil.

— Ya nereden?

—! Mihrimâh Sultan hazretlerinin hizmetkârı Salih Ağa verdi.

Bedia, Salih Ağa'yı tanıyordu. Üsküdar sarayında iken bir defa -üzünü de görmüştü. Fakat onunla hiçbir alış verişi yoktu. Hazine-V\ Kalfanın uzattığı kadife keseyi açtı. İçinden çıkan mektuba ba-bakmaz, yazıyı ve imzayı tanıdı. Gözlerine inanamıyordu. Dikkatlice inceledi hayır, yanılmamıştı.

— A... Eniştem Şövalye Veniero'dan geliyormuş!

Diye feryadı bastı. Şimdi hayret sırası hazinedar kalfa ile Gül-nuş'a gelmişti.

— Enişteniz mi güzelim?

Genç kadın bu soruyu cevaplandırmadı. Okurken dudakları titriyor gözleri nemleniyordu. Şövalye Veniero, mektubunda baldızının İstanbul'da müreffeh bir hayata kavuştuğunu, servet ve saman sahibi olduğunu haber aldığını yazıyor, bundan duyduğu sevinç ifade ediyor ve sonra da kendi durumunu anlatıyordu. Malî vaziyeti iyi değildi, yardıma ihtiyaçları vardı. Bir daha, bir daha okudu.

— Şu hayat ne garip bir muamma imiş.

Diye söylendi. Sonra şaşkın şaşkın kendisine bakan hazinedar kalfa ile Gülnuş'a döndü.

— Beni seversiniz değil mi? İki birden cevap verdiler:

— Çok severiz güzelim.

— Öyle ise bu mektuptan kimseye bir şey açmayınız.

Hazinedar kalfa ile Gülnuş, ağızlarını açmıyacaklarına dair yemin-üstüne yemin ettiler. Her şeylerini Eedia'ya borçluydular, onun sayesinde hem rahat yaşıyorlar, hem de padişahın ihsanlarına nail oluyorlardı. Hazinedar kalfa biriktirdiği paralarla şimdi İstanbul'da bir ev yaptıрмаğı bile düşünüyordu. Bedia o gece uyuyamadı. Hep eniştesinin mektubunu düşünüyordu. Nasıl olup da tâ Venedik'ten İstanbul'a kadar gelebilmiş ve Mihrimâh Sultan'ın eline geçmişti? Anaba Venedik sefirinin bunda rolü var mıydı? O kadar karışık bir bilmeceydi ki, bir türlü çözemiyordu. Türlü ihtimaller üzerinde duruyor, fakat hiçbirini için budur diye-miyordu. Gözlerini" kapadığı zamani doğduğu, büyüdüğü ve genç kızlığını geçirdiği Venedik'in hayali canlanıyor, mehtaplı gecelerde kanallarda yaptıkları kayık yezintilerini hatırlıyordu. Fakat hatırasında «n büyük iz bırakan hâdise, Senatör Moçeniko'nun evinde verilen bir ziyafette ihtiyar amiralin söyledikleriydi. Bunların hepsi hafızasında yerleşmişti. O geceki sözler bugün birer gerçek olmuştu. Yalnız bir tek şey kalmıştı. Padişah zevceliğine yükselmek. Kimbilir belki o gün de gelecekti. Sık sık tekrarladığı bir cümle ister istemez dudaklarından dökülüyordu.

— Ah, bir anne olabilsem.

Sabaha karşı dalmıştı. Gözlerini açtığı zaman kargısında hazinedar kalfa vardı. Merakla kendisine bakıyordu.

"mi

160

SULTANLARIN AŞKI

— Ne kadar çok uyudunuz bebeğim, neredeyse ögle olacak.

— Ögle mi olacak kalfa ?

Yatağından kalktı, çıplak ayakları ile İran halılarının üzerine basarak köşede duran gümüş endam aynasına doğru yürüdü. Saçlarını arkaya attı, dolgun göğsü sanki entarisini yırtarak dışarıya fırlamıştı. Hazinedar kalfa hayranlığını gizliyememişti.

- Oh bepeğim, ne kadar güzel göğsünüz var. Genç kadın güldü.
- Çok mu güzel kalfa?
- Hem de nasıl.
- Neye yarar kalfa, bir şehzade emzirmedikten sonra neye yarar? Çıplak göğsünü elleriyle oğuşturdu.

— Kalfa bana oradan ufak bir yastık ver. f Hazinedar kalfa, sedirlerin biri üzerinde duran kuş tüyü yastıklardan birini getirdi. Bedia, kahkahalarla gülüyordu.

- Bak şimdi ne yapacağım?
  - Ne yapıyorsunuz şekerim?
  - Bana gebelik yaraşacak mı kalfa?
  - Yaraşacak, hem de ne yaraşacak. Seni bu halde padişahımız görse vallahi bayılır.
- Bedia birden ciddileşti. Yastığı karnından çıkararak fırlatıp attı.
- Allah bana bir çocuk vermeyecek mi?
  - Sabret güzelim, o muradına da kavuşacaksın.
  - Ne vakit, ne vakit?

Aynanın karşısından ayrıldı. Yatağına döndü. Kendisini yüzükoyun attı. Şimdi ağlıyor, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Hazinedar Kalfa, genç kadının saçlarını okşuyor:

- Gözlerine yazık, yavrum, ağlama şekerim. Diye teselli ediyordu.
- Seneler ne çabuk geçmişti... Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, Piyâlelerin ve Kılıç Alilerin yardımıyla Lepanto deniz savaşının intikamını çoktan almıştı. Devlet mekânı cennet olsun Kanunî Sultan Süleyman Hân'ın ihtişamlı devirlerinde olduğu gibi yüksek bir itibar sağlamıştı. Donanmayı hümâyunun tekrar ve pür azamet Akdeniz'de dolaştığını gören Hristiyan devletler korku ve telâşa düşmüşlerdi. Kendilerini barışa götürecek bir yol arıyorlardı. Çâre yoktu, madem # Türkün elini büken*yorlardı, öyle ise öpeceklerdi.

Hıristiyanları harbe teşvik eden ve Türk düşmanlığı aşılama" muhteris Papa V. Pius da 1 mayıs 1572 de ölmüştü. İmparator garlken'in piç oğlu meşhur Don Juan eski müttefiki Venediklileri y*1'

z başlarına bırakarak başka bir maceraya atılmıştı. Kumandan-111 arasındaki anlaşmazlık almış yürümüş, Balbo'nun ara bulucu jiyetleri bir sonuç vermemişti. Venedikliler Osmanlılarla müzakerde bulunmağa İstanbul'daki Sefirleri Barbaro'ya ilâveten Aloiziyo İyçoçemko'vu da yollamışlardı. Bu iki politikacı, veziriazamın huzuru-

- a süklüm püklüm çıkmışlardı. Sokullu sormuştu.
- Bir arzunuz mu vardı ?

gir vakitler mağrur bir eda ile:

- Akdeniz'de donanmanızdan eser kalmadı, ne yazık!

Diye böbürlenen Barbaro, barış istediklerini söylemişti. Müzakereler pek kısa sürmüş biz ne istedikse onlar aynen kabul ettikleri için 7 mayıs 1573 de yedi maddelik bir anlaşma imzalanmıştı. Muahade hükümlerine göre, Kıbrıs bizde kalacak ve tazminat olarak üç yılda üç yüz bin Duka altını ödeyeceklerdi. Kıbrıs seferi esnasında Venediklilerin elinen geçen Dalmaçya'daki Şopoto kalesi bütün topları ile beraber bize geri verilecekti, Lepanto'da muzaffer olan Venedik, İstanbul'da dize gelmiş ve anlaşmayı mağlûp bir devlet sıfatıyla imzalatmıştı.

Akdeniz'de Türklerle ispanyollar karşı karşıya kalıyorlardı. İne-bahtı'da Haçlılar donanmasına kumanda eden Don Juan, ispanyolların elinde bulunan Halkulvaad kalesine dayanarak atıldığı yeni macerada da muvaffak olmuş, Tunusu ele geçirmişti. Birçok kaleleri yeniden tahkim, ettikten sonra, pervasızca:

- Hani, Venediklilerin korktuğu Türkler nerede?

Diye atıp tutmuştu. Tunus'un kaybını bir zevk ve safa âleminde haber alan Selim, tıpkı Lepanto faciasını öğrendiği zamanki gibi telâşa düşmüştü:

- Kûf fardan çektiğimiz nedir? Vezirlerim neden mukayyet olmazlar? ispanyol keferesinin ne için haddini bildirip hesabını dür-mezler ?

Cümleleriyle yarı hiddetli, yarı mahzun vezirini kabul etmiş ve ondan tedbir sormuştu. Sokullu, huzurdan ayrıldıktan sonra diğer vezirlerle müşavere etmiş, ertesi günü beraberine Kaptanıderya Kılıç Ali, Yemen Fâtihî Sinan ve Cerbe Deniz Savaşının muzaffer başku* mandanı Piyâle Paşaları alarak sarayı hümâyunun yolunu tutmuştu. Sultan Selim Hân'ın hiddeti geçmişti. Fakat teessürü hâlâ yüzünde okunuyordu:

- Don Juan kâfirine galebe edememekten mi korkarsınız? Kıkç Ali Paşa, padişahı teskin etmişti:

— Hâşâ sultanım efendim, saye-i şahanede bizim galebemiz muhakkaktır. Siz sadece hayf duanızı bizden esirgemeyin.

Sokullu da:

(1) Hammer, cilt 6, sahife 277.

Sultanların Askı — F. 11

— Emir buyurunuz saadetlû padişahım, demişti. Ali Paşa kuiu. nuzla Sinan Paşa kulunuz gidip Tunus'un anahtarlarını getirsinler.

Selim'in yüzü gülmüştü:

#

— İki cihanda aziz olun. Hayr duam sizinle beraberdir. Tunus'un fethini sizden beklerim. Sadakatınızı, kulluğunuzu ve vefanızı gösterin.

Sefer serdarlığına Koca Sinan Paşa tâyin edilmişti. Hazırlıklar kısa zamanda tamamlanmıştı. Tunus, Don Juan'm elinden alınacak ve İspanyollar mahv ve perişan edilecekti. «Hani Türkler nerede?» diye sormuyor müy-du, işte Türkler geliyordu.

İki yüz altmış sekiz kadirga, çektiri ve on beş mavnadan mürekkep heybetli Osmanlı donanması Kaptanıderya Kılıç Ali Paşa'nın kumandasında olarak 15 Mayıs 1574 de Çanakkale'den Akdeniz'e yelken açmıştı. Donanma ile beraber bulunan Sefer Serdarı Koca Sinan Paşa'nın emrinde kırk bin kişilik bir ordu vardı. Bunun yedi bini sipahi ve yedi bini de yeniçeriydi. Akdeniz yine muazzam bir armada ile karşılaşıyordu.

Sinan Paşa, 22 Temmuz 1574 de Tunus sahillerine çıkmış, şehrin kapısı olan Halkulvaad'î muhasaraya başlamıştı. Kale kumlandan da: «Nerede diye bizi sorarmışsınız, işte kapımızdek geldik...» haberini yollamıştı. Mücadele çetin ve kanlı olmuş, fakat cesur ve inatçı bir serdar olan Yemen fatihinin karşısında akan sular durmuştu. Trab lusingar Beylerbeyi Mustafa ve eski Tunus Beylerbeyi Haydar Paşaların da himmetiyle kale otuz üç gün sonra düşmüştü. İspanyollardan beş bin kadar maktul vardı.

Muzaffer sancaklar serhad boylarında ve gaza meydanlarında şerefle dalgalanırken, imparatorluğun başkenti sefahat âlemleriyle çalkalanıyor, mesire yerleri kalabalıktan geçilmiyor, meyhaneler adam almıyordu. Boğazın iki yakasındaki gönül açan bahçelerde, saz ve şarkî sesleri eksik olmuyordu.

— Devletin idaresini lalamıza emanet ettik, biz saltanat süreriz.

Diyen Sultan Selim, günlerini ve hattâ gecelerini bu eğlenceler* le geçiriyor sabahlara kadar şuh sakilerin sunduğu şarapları içiyor, ud ve tambur sesleri arasında mest oluyordu. Bozulan sinirlerini düzeltmek için haremi hümâyunun güzel ve Jnarin cariyeleri birbirleriyle rekabet ediyorlar, bu şerefi kazanmak emeliyle bu fedakârlığa katlanıyorlardı. Her hafta bir bakire, kadın oluyor, her kadın haremın bir odasında unutulup gidiyordu. Bunlar padişahın kalbinde hiçbir iz bırakmıyorlardı. Fıraşına girip naili saadet olan bir cariye, bir daha hünkârın yüzünü göremiyordu. Nurbânü Sultan memnundu. A?" tık Selim, Beykoz'a gidip günlerce kalmıyor, son aylarda pek hoş"

SULTANLARIN AŞKI

163

ianı hamam âlemlerine devam ediyordu. Bakirelerin göbek tasla* rında gülüşüp oynasmalarını seyrediyor, günden güne çöken nahif vücudunu onlara yıkıyordu. Nurbânü:

y

— Kızlar efendimizi bir iyi eğleyin, zinhar kızdırmayın.

Diye bizzat talimat veriyordu. Çünkü bunların hiçbiri kendisine rakip değildi.

Zavallı Bedia, yalnız eti ve kemiği ile değil, kalbi ile de bagh bulunduğu sevgili efendisini haftalar ve hatta aylardır bekliyordu. Hünkâr son defa iki ay önce gelmiş ve bir daha Beykoz'a uğramam mıştı. Genç kadın Müşfika'ya fal baktırıyor:

— Sultanım efendim ne zaman teşrif buyuracak?

Diye soruyordu. Aldığı cevap hemen hemen hep aynı oluyordu.

— Bir haftaya kalmaz güzelim.

Bir gün Müşfika altın hamam tasmdaki suya uzun uzun bakmış, sonra müteessir bir eda ile gördüklerini söylemişti:

— Ağlıyacaksınız, bebeğim. Bedia istemeye istemeye gülmüştü.

— Benim ağlamadığım gün ıvar mı deli kız? Müşfika nadim olmuş ve derhal tevil etmişti:

— Bunlar sevinç gözyaşlarıdır, güzel efendim.

— Acaba hünkâr mı gelecek?

— Evet... Evet... Sizi pek özlemiş bebeğim.

Deli kızın yalanları 1574 yılı eylül ayı başlarında gerçek olu-> vermişti. İkinci üzeri sekiz çifte saltanat kayığı Beykoz iskelesine ya^ naşmış ve içinden Sultan Selim Hân çıkmıştı. Hazine dar kalfanın;

— Padişahımız efendimiz hazretleri şeref veriyorlar! Müjdesini alan Bedia, sevinç gözyaşları dökerken hünkâr, vakur

fakat yorgun adımlarla kapıdan içeri girmişti. İlk sözü şu olmuştu:

— Sen ağlamışsın Bedia, seni kimler müteessir etti? Hangi kalp-* siz sana gözyaşı döktürmeğe cesaret etti?

Bedia boş bulunmuştu.

— Siz efendimiz.

— Ben mi Bedia?

Olan olmuştu. Tevile imkân yoktu.

— Ah efendim, ah benim erkeğim, hasretiniz beni bu hale ge-i tirdi.

Padişah Bedia'nın ellerinden tutmuştu:

— Bir de benim halime bak kadınım.

A.. Gözlerine inanamıyordu. Sultan Selim Hân bitaptı. Zayıfla-* mış, gözleri içeriye çekilmişti.

— Size ne oldu, sultanım?

Beraberce sedire oturdular, efendisini bu kadar yorgun görme-' ilişti. Gözlerinde o her zamanki canlılık, ellerindeki sıcaklık yoktu, Sesi mahzun ve yavaş çıkıyordu.

164

SULTANLARIN ASKI

— Sana hasret kalmaktan Bedia, izin verirsen, birkaç günümüzü' burada, senin yanında geçirmeği murad ederiz.

Hünkârın ağzından ilk defa böyle sözler duyuyordu. Arkasından^ kürkünü aldı. Elleriyle, yüzünü, gözünü okşadı, sevdi.

— Bu âciz cariyenizi nimetlere garkettiniz. Hizmetkârlara emirler vermek üzere yerinden kalktı.

— Nereye Bedia, bizi yalnız mı bıraktırsınız?

— Hayır efendimiz, cariyelere bade hazırlamalarını söyleyecek-tim.

Selim, acı acı güldü:

— Şaraba yemin ettik. Hele sen yanımdan ayrılma, benim şarabım sensin.

Bedia sevgili efendisinin yanına oturdu. Başını göğsüne koydu.

Padişah doğru söylüyordu. On günden beri ağzına bir katre şarap koymamıştı. Bundan bir ay kadar evvel hasta halinde huzura çıkan Ebüssuût Efendi, Kendisine uzun uzun nasihat etmiş ve:

— Padşahım? demişti. Cennetmekân pederiniz Sultan Süleyman Han, bu âciz kuluna lütfen iltifat ederler ve sözlerinden zerrece kırılmazlardı. Umarım ki, siz de öyle karşılırsınız. Müftüler hükümdarın ahlretini korumakla mükelleftirler, dünya nimetlerinden biraz elinizi çekiniz, Edirne'de adınızı taşıyacak olan camii şerif ikmal üzeredir. Cenabı Hakka biraz daha yakın olmağa gayret ediniz, ibadetle meşgul olunuz. Yarın Huzuru Rabbülâlemine ne yüzle çıkacaksınız?

Bu hiç beklemediği sözler karşısında şaşırıp kalan hünkâr, evvelâ müftünün haddini bildirmek istemiş, fakat sonra bu büyük ve İhtiyar din âliminin karşısında mütevazi bir medrese talebesi gibi başını önüne eğmişti:

— Doğru söylersin efendi. Şeyhülislâmın sonsözü şu olmuştu:

—• Hasta hasta buraya geldim, vazifemi yaptım, müsterihim, belki bir daha mübarek yüzünüzü görmek nasip olmaz. İhtiyarız, emanetimizi Hakka teslim edeceğimiz demlere bir şey kalmadı.

Sultan Selim Hân, müftüye hak ivermekle beraber, elini eteğini içki âleminden çekmemişti. - Dilrubâ cariyelerin davetkâr nazarlarla sunduğu şarap taslarını geriye çevirememiş, bakirelerin ateşli vücutlarından kendisini kurtaramamıştı. Fakat bir gün huzuruna giren musahibi, Şeyhülislâm Hoca Ebüssuud'un vefat ettiğini hab6r verince (1), her şey değişmişti. Bu haber, padişahın üzerinde beklendiğinden daha büyük bir tesir yapmış, onu manen olduğu kadar da maddeten yıkmıştı. O gün, bugün ağzına şarap koymuyordu. Dilara bahçelerdeki saz âlemlerine gitmiyor, hamam eğlencelerine katılmıyordu, ölümden

(1) Ebüssuût Efendi 23 Ağustos 1574'de ölmüştür.

SULTANLARIN AŞKI

165

korkuyordu. Ecel onun da kapısını çalacaktı. İşte o zaman müftünün dediği gibi Allahın huzuruna ne yüzle çıkacaktı?

Edirne'ye gitmeğe karar vermişti. Mimar Koca Sinan cami in bu yıl sonunda tamamlanacağını

müjdeliyordu. Nedimleri arasında bu^ lunan içkiye meyli fazla olanlara ruhsat vermek ve yerlerine

Kadire gah Hasan ve arkadaşları, gibi vefalı kimseleri getirmek istiyordu* Başhekimi Mustafa Çelebi'ye:

— . Efendi, bizi vikaye et, Edirne'deki cami-i şerifde, cuma namazında bulunmak muradımızdır.

Diyordu. İçkiyi birdenbire bırakmış olması sinirlerini bozmuş ve vücuduna dermansızlık vermişti.

Başhekim, bunların geçici olduğunu ve geçeceğini söylüyor, Boğaz'daki sarayların birinde istirahat

edilmesi tavsiyesinde bulunuyordu. İşte Selim bunun için Beykoz'a gelmişti. Boğafc'm serin rüzgârları

sinirlerini yumuşatacak, gözdesi Bedia'nın okşayışları ona yeni bir hayat sağlayacaktı. Mesire yerlerindeki eğlenceleri eski bir hâtıra gibi yâdedecekti. Yanılmamıştı. Güzel gözdesi ne kadar içten bir ilgi

göstermişti. Halbuki baş hasekisi de dahil hiçbir saray kadını ona Bedia'nın gözyaşlarıyla sorduğu gibi

«Ah... Efendimiz size böyle ne oldu?» diye sormamıştı. «Bugün dünden daha iyisiniz, cümlesini duya duya bıkmıştı. O da b?liyordu ki, bugün dünden daha iyi değildi, senelerin yıpratmış nahif vücudu sür'atle çöküyordu.

Bedia, tatlı tatlı konuşuyor, Müşfika'ya nasıl fal baktırdığını anlatıyor:

— Gözlerim yalnız sizi arardı, düşlerim yalnız sizinle doluydu* Diyordu. Selim sormuştu:

— Bari bir şeyler biliyor mu?

— teşrifinizi daha evvel haber vermişti.

— Başka?

— Ağlıyacaksın demmişti.

— İşte bu olmadı.

I

' Bedia, efendisinin gözlerinin

içine bakarak güldü ve ilâve etti:

— Efendimize bunlar sevinç göz yaşlarıdır. Selim Hân:

— Ağlamak, ağlamak.

Diye söylendi, sonra elini Bedia'nın siyah uzun saçları üzerinde gezdirdi:

— Ah, ben de ağlayabilsem.

— Gözlerine yazık değil mi, sultanım? x

Padişah, görüldüğünden fazla hassas bir hükümdardı. Eğer kardeşler mücadelesinde Şehzade Şehit Sultan Bayezid'e reva gördüğü muamele bir tarafa bırakılırsa hiç kimsenin mahrumu hayat olmasını istememişti. Şimdiye kadar geçen bütün hâdiseler onu ağlatmamış ve daima güldürmüştü.. '

— Padişahım, fakat güzelim benim de bir kalbim var.

pi

166

SULTANLARIN AŞKI

— Sizin kadar iyi kalbli hükümdar dünya yüzüne gelmemiştir.

— Kim bilir Bedia. Haydi bebeğim, emret şu Müşfika gelsin de bizim de falımıza baksın. İstikbalimizi beraberce seyredelim.

Genç kadın şaşırıldı. Nereden de bu fal bahsim açmıştı. Deli k« padişah hazretlerini kızdıracak şficyler söylerse, o zaman ne yapacaktı?

— Sultanım efendim, bu deli kızın sözlerine ehemmiyet verilmez. Fala inanıyor musunuz?

Hünkâr buna cevap verdi:

— Emrinizi yerine getir, Bedia, öyle istedik.

— Emriniz başım üstüne.

Diye dışarıya çıktı. Biraz sonra elinde bir altın hamam" tası ve arkasında Müşfika olduğu halde huzura girdi. Cariye, padişahın ayaklarını öperek geri geri çekilmiş ve elpençe divan durmuştu. Selim, genç kıza iltifatta bulundu.

— Kaç yaşındasın çocuğum?

— On sekiz efendimiz.

— Nerelisin?

— Bosna'da doğmuşum.

— Haydi öyle ise, tası gözdemizin elinden al da falımıza bak. * Kaderimizde neler yazılıymış biz deanlıyahm. Ama doğru söyle.

Müşfika utanıyor, sıkılıyor, başını önüne eğiyordu.

— Bendeniz, fal bilmiyorum ki. Gözdeniz ara sıra benimle eğlenir, gönlünü hoş tutar.

— Bildiğin kadar söyle. Bedia söze karıştı:

— Padişahımız emrettiler, al şu tası.

Genç kız korka korka tası aldı. Gözlerini suya dikti. Padişahın çok ttzun ömürlü olacağını, bugünlerde meyus ise de kısa zamanda eser kalmayacağını, zevk ve neşe içinde yaşayacağını, düşmanların kahr ismiyle İtahrolacağını, söyledi ve falını şöyle bitirdi:

— Padişahımız efendimize bir yolculuk var. Fakat bu yolculuk çok uzun.

Bedia bembeyaz oldu. Acaba bu yolculuk nereye kadardı? Selim acı acı güldü:

— Bizim yolculuğumuz ebedîdir. Haydi, git çocuğum. Müşfika, geri geri çekildi, yerlere kadar eğilerek odadan çıktı.

— Sözlerine dikkat ettin mi, Bedia?

— Bildi değil mi efendimiz? Her halde Edirne'ye teşrif buyuracaksınız, uzun bir yolculuk. Bendenize de hasretinizi de ağlatmazsınız, tw Taberinizde götürürsünüz.

Hünkâr müteessirdi;

— Bu kız çok şeyler biliyor. Fakat yalan söylüyor.

— Yalan mı söylüyor efendimiz?

SULTANLARIN ASKI

Yalan söylüyor ya,, bizim ömrümüz o kadar uzun değil.

padişahın ellerine sarıldı: Susunuz, jje olur böyle söylemeyiniz!

Sultan Selim Hân Beykoz sarayında bir hafta kadar kaldı. Vücutça kendisini toparlar gibi olmuştu.

Yüzüne biraz kan gelmişti, sinir-jeri düzelmmişti. Yorgunluk da yavaş yavaş geçiyordu. Bedia'yı yanından jjiç ayırmıyor, yemeklerini iberaföer yiyorlar, aynı yatakta yatıyorlardı. Sabahları bahçeye çıkıyorlar, dolaşıyorlar, birbirlerini ikinci defa gördükleri çeşmenin mermer taşlarında oturuyorlardı. İki yeni sevgili gibi saatlerce başbaşa kalıyorlar, muhabbet kuşlarının cıvıltıları arasında tatlı tatlı konuşuyorlardı. Hünkâr, güzel gözdesine bütün samimiyeti ile açılıyor, yapacağı şeylerden bahsediyor, Edirne'deki camii şerifin açılış töreninde bulunacağını ve kışı da orada geçirmek niyetinde olduğunu söylüyor:

— Artık benden uzakta kalmayacaksın Bedia. Seni de aldıracağım. Diyordu. Genç kadın bu vaatler karşısında erkeğinin ellerini öpüyordu.

— Oh, padişahım, bana yeni bir hayat bahsediyorsunuz. Dünyalar "benim oluyor.

Bir gün yine böyle konuşurlarken, Sultan Selim birdenbire konuyu değiştirmiş, insan ömrünün baki olmadığını, ecelin kendisini Hakka davet edeceğini söylemiş ve sonra susmuştu:

— O zaman ne yapacaksın Bedia?

Genç (kadın, hünkârın ayaıklanna kapanmış, ağlayarak:

— Böyle söylemeyiniz. Allah benim ömrümü de alıp size versin, "ben siz'olmadan nasıl yaşarım?

Demişti. Selim, bu sözler karşısında iyi kalbli gözdesini bir kat daha sevmişti. O gün, İstanbul'a avdet için hazırlık emrini vermişti. Biraz da İstanbul sarayında istirahat edecekti. Hekim Mustafa Çelebi'nin hazırlayacağı yeni ilâçlarla baş dönmesinden kurtulacağını ümit ediyordu.

Ayrılış pek acıklı olmuştu. Sanki son defa birbirlerini görüyorlar-• Hünkâr, sevgili gözdesini kucaklıyor, doya doya öpüyor, seviyor, ok-SUyordu. Edirne'ye gider gitmez Kadırgalı Hasan Bey vasıtasıyla onu da Aldıracağını ve kışı başbaşa geçireceklerini tekrarlıyordu. Bedia da ellerini öperken:

— Bana hasret çekirtmeyiniz, sultanım.

Diyordu. Genç kadın, sekiz çifte saltanat kayığı gözden kaybolunca kadar pencereden ayrılmamıştı.

İçinde bir şeyler yıkıldığını duyar ^bi oluyordu. Müşfika'nın baktığı falı türlü türlü tefsir ediyor, fakat

168

SULTANLARIN AŞKI

her defasında hayra yoruyordu. Padişaha bir hal olursa ne yapacaktı» Bunu hiç düşünmüyordu.

Venedik bile gözünde yoktu. Üzerinde birkaç aileyi zengin edecek ziyet, eşyası mevcuttu. Hattâ bir gün hazinedar kalfa kolundaki inci ye elmaslarla müzeyyen altın bilezikleri işaret ederek:

— Bunların yalnız bir tanesiyle İstanbul'da konak yaptırmak mümkündür.

Demişti. Ne altında ve ne de elmasta gözü vardı. Hayatım rüzgârın önüne bırakmış bir yaprağa benzetmemiş miydi? O rüzgar ki, onu Venedik'ten alıp padişahın huzuruna kadar çıkarmış ve yükseltmişti, şim. di yine ona tâbi olacaktı.

Aradan bir hafta geçmişti. Efendisinden ses seda yoktu. Kulakları pek delik olan haremağalarım yüzlerine bakıyor, bir şeyler anlamağa çalışıyordu. Acaba tamamiyle iyileşmiş miydi? Vakia Beykoz'dan dönerken biraz canlanmıştı, fakat gözlerindeki o eaki canlılığı bulamamıştı. Maneviyatı ise tamamen bozuktu. İstakbale ait bütün ümitlerine rağmen sık sık ölümden bahsetmişti. Müşfika'nın baktığı falda acaba padişahın dediği gibi bir şeyler mi saklıydı? Deli kız gaipten bir haber almıştı da korkusundan mı söylememişti? Bütün kabahati Nurbânu Sul-tan'da buluyordu. Eğer o isteseydi kocasını böyle içki âlemlerinde perişan etmez, gözüne gireyim diye, koynuna genç bakireleri sokmazdı. Kendi elinde böyle bir kudret yoktu. Bütün hasret ve sevgisine rağmen efendisinin yüzünü ancak iki üç ayda bir görebiliyordu.

Ekim ayı yağmurlarla beraber girmişti. Böyle yağmurlu bir günde. Üsküdar'daki Mihrimâh Sultan'ın sarayından dönen hazinedar kalfa, Salih Ağa tarafından verildiğini söylediği bir nâme getirmişti. Acaba yine eniştesi Şövalye Veniero'dan bir haber mi vardı? Bundan öncefei mektuba vasıtasızlık yüzünden ne cevap verebilmiş ve ne de para yol" layabilmişti. Kolundaki bileziklerden iki üç tanesini göndermiş olabilseydi eniştesi belki de Venedik'te mükemmel bir şato satın alabilirdi. Sordu:

— Nâmede ne yazılmış kalfa?

— Ben"ne bileyim sultanım?

— Peki kalfa, nâmeyi ver de sen git.

Nâmeyi onun yanında açmadı. Hazinedarın Salih Ağa ile aralarında her halde bir münesebet vardı.

Müşfika bir gün fal bakarken gevezelik etmişti:

— Kalfa, Üsküdar'a giderken kendisine pek çeki düzen verir. Sonra da söylediğine nadim olmuş:

— Aman kulağına gitmesin, beni dayaktan öldür.

Diye yalvarmıştı. Gülnuş ise hazinedarın İstanbul'da bir ev daha yaptırdığını ve buna Salih Ağa'nın vasıta olduğunu söylemişti. Her ne ise muhakkak ki, aralarında bir şey vardı. Bedia, nâmeyi açtı. İçinde Ü"

SULTANLARIN AŞKI

16»

cümle yazılı idi: «Eğer ileride bir derdiniz olursa, bize başvurabilirsiniz. Her emrinizi yerine getirmek bize vacip olmuştur.» Altında da sadık hizmetkârınız Kadırgalı Hasan imzası vardı. Bu mektup ne münasebetle yazılmıştı? Yoksa Edirne'ye gidilecekti de hazır olmasını mı istiyorlardı? Fakat buna ihtimal verilemezdi. Hazırlıkları haremağaları yaparlardı. Onlar da muhafız olarak yolda kafil ile giderlerdi. Hayır işin içinde iş vardı. Ne kadar iyi kalbli insanlar¹ olurlarsa olsunlar, bir padişahın gözdesine mektup yazacak kadiar (küstahlık , gösteremezlerdi. Şimdiye kadar kimse böyle bir şeye cesaret edememişti. Eğer hazreti padişahın haberi olursa, yandıkları gündü. Önce mektubu yırtmak istedi, elinde buruşturdu. Sonra birden vazgeçti. Bir daha, bîr daha okudu. Yine mâna veremedi. Katlayıp koynuna koydu.

— Her .şeyde bir hayr aramalıdır.

Diye söylendi. Ellerini vurdu, içeriye giren cariyelerden birine, Hazinedar kalfayı çağırmasını emretti. Bu muammayı ancak onun sayesinde çözebilirdi. Kalfa içeriye girer girmez, dargın bir tavırla sordu:

— Bu nâmeyi Salih Ağa'ya kim vermiş, çabuk söyle?

— Bilmiyorum sultanım, yemin ederim ki, bilmiyorum.

— Öyle ise bu nâmeyi efendimize yollayacağım. Hazinedar kalfa sapsarı oldu.

— Oh, bunu yapmayınız, yapmayınız diye yalvardı. Onlar iyi, çok iyi insanlardır, hazreti padişahın hasta olduğunu duymuşlar ve sizi vikaye etmek istemişler.

Bedia'nın bütün merakı, hiddeti geçmişti. Demek hayatta padişahın başka da dayanacağı bir yer vardı. Sultan Selim günden güne çöküyordu. Beykoz sarayında düzelir gibi olan sınırları tekrar bozulmuş, kazandığı sihatini çoktan kaybetmişti. Dermansızlık artıyor, sık sık başı dönüyordu. Hekim Mustafa Çelebi'nin:

— Merak buyurmayınız padişahım, yakında tamamen şifayap olacaksınız, bir şeyiniz kalmayacak.

Gibi teselli edici sözlerine artık inanmıyordu. Maneviyatı kırılmıştı:

— İyi söylersiz ama Çelebi, bu ten kafesi daha ne kadar zaman bu yüke tahammül eder?

— Sabrediniz vehme kapılıp mübarek vücudunuzu yormayınız.

Bu sözler karşılıklı olarak hemen hemen her gün takrarlanıyordu. Selim'in en çok korktuğu şey kendi adını taşıyacak cami in ibadete açılışında bulunamamaktı. Hasta yatağında bile olsa kalkacak, Ederne'ye gidecekti. Mimar Sinan Ağa'dan müjde bekliyordu. Kadırgalı Hasan ve

170

SULTANLARIN AŞKI

arkadaşlarını huzuruna çağırılmış ve onlara Edirne'ye gitmeleri ve inşaat hakkında yeni malûmat getirmeleri hakkında talimat vermişti. Bir saat ikadar huzurda kalan üç arkadaş saraydan üzgün ayrılmışlar, hünkârın mizacını hiç de iyi bulmamışlardı. İşte Bedia Hatun'a bundan sonra ha-1>er salmışlardı. Selim'e bir emrihak vâki olursa, Nurbânu Sultan'ın Be-ıdia'ya ne gibi muameleleri reva göreceğini herkesten iyi takdir ediyorlardı. Başhaseki'nin Venedikli dilberden intikam almak isteyeceği gün gibi aşikârdı. Onu perişan etmek için her şeyi mubah görecekti. Uzun Mehmet arkadaşlarına:

—• Ne yazık, efendimiz söner. Mübarek vücutları şaraba alışmıştır, "birden kesilmesi tedbir değildir.

Demiş; ve bu fikre Kadırgalı Hasan da katılmıştı. Tuhaf tesadüf aynı gün saray hakimlerinden biri de aynı mütalâada bulunmuş, yıllardan iberi alkol ile haşır neşir olmuş padişahın birdenbire şaraptan mahrum edilmesinin aksi tesir yaptığını ileri sürmüştü, Başhekim Mustafa Çelebi ile de çetin bir tartışmaya girişmişti. Sonra da bulunduğu tedavi usulünü Tiünkâra arzetmişti (1). Bu tedbir, Sultan Selim Hân'ın da hoşuna gitmişti. Öyle ya, iki aydır ağzına bir katre şarap koymadığı halde en ufak "bir faydasını görmemişti. Neticeden zerrece memnun değildi. O akşam soluğu haremi hümâyunda almış ve kendisini karşılayan Nurbânu Sul-tan'a:

— Hasekim, demişti, bade nûş etmeği murad ederiz, tedbir al.

Nurbânu Sultan kocasının emirlerini derhal yerine getirmiş, mükellef bir sofraya hazırlatmıştı. Oh...

Aylardan sonra başbaşa kalacaklardı. Altın tası bizzat doldurmuştu.

— Sen Çelebiye bakma sultanım, iç, afiyet olsun. Gittiği yer dert görmesin.

Selim, şarabı içtikten sonra ilk sözü:

—! Oh... Meğer dünya varmış.

Olmuştu. Nurbânu bu fırsatı kaçırmak istememişti. Kim bilir ne z&" man yine böyle yalnızca kalacaklardı. Rakibesini yermenin tam zamanıydı. Bedia'nın büyü yaparak kacasını bu hale getirdiğinden şüphe ediyordu.

— Ah sultanım, o Venedikli gözdeniz yok mu? Bütün fenalık ondan gelir. Büyü yapar. Gözdenizden kurtulsanız bir şeyciğiniz kalmaz.

Padişahın aklına Beykoz sarayında baktırdığı fal geldi. Acaba Nur-bânu'nun söylediği doğru olmaz mıydı? Müşfika'nın Bedia'nın emriyle büyü yapmadığı ne malûmdu? Hamam tasındaki suda istikbal mi okunurdu?

*

— Bedia, sen bunu nasıl yaptın?

(1) Kara Celebizade Abdülâziz Efendi, Etibbayı Hassai Sultaninin bu mütalâada olduğunu yazar.

SULTANLARIN AŞKI

171

Diye söylendi. Fakat bu garip şüphe birdenbire silindi. Hayır ha- kendisine daima aşk ve muhabbetle bakan o gözlerde hiçbir zaman görmemişti. Sonra bunda ne gibi bir çıkan olurdu? Sultan Selim, o geceden sonra şaraba, hiç ara vermemiş ve miktarını jier gün biraz daha artırarak mest olmağa başlamıştı. Baş dönmesi kesilmiş, bacaklarına derman gelmiş, eski neşesi avdet etmişti. Gülüyor, söylüyor, saray adamlarını iltifat yağmuruna boğuyordu. Nedimleri bu değişikliği hayra yoruyorlardı. Huzura çıkan Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa da aynı hali müşahade etmiş ve pek sevinmişti. Fakat Başı jiekim Mustafa Çelebi öyle düşünmüyordu. Bu iyilik geçiciydi, kadın ve şarabın seneler ve senelerce yiyip bitirdiği bu nahif vücudun tamamen iyileşmesi imkânsızdı. Yaş ilerliyor, mukavemet azalıyordu. Padişah bir gün yağı bitmiş kandil gibi birdenbire sönecek, kimse farkında olmayacaktı. Hele tekrar canlanan hamam âlemleri bu kandilin yağını sür'atle eritiyordu. Velimetine olan sadakati gerçektir. Kapalı bir şekilde de olsa gözü döndürüp dolaştırıp şarabın vücutta yaptığı tahribata getirdi.

— Saadetlû padişahım, dedi. Allaha yüzbinlerce şükürler olsun, iadei afiyet buyurdunuz. Amma ne olur şarabı bir miktar azaltınız.

— Ne demek istersin çelebi?

— Mübarek vücudunuzu hastalıklardan vikaye etmiş olursunuz.

— Ömrümüz kısaldı mı?

Çelebi, padişahın ayaklarına kapanmıştı.

—! Saadetlû padişahım öyle demek istemedim. Mütebaki ömrümü <le zâtî şahanelerine vermekte zerrece tereddüt göstermem.

Padişah, Çelebiye yarı ciddî, yarı şaka şu cevabı verdi:

—! Yok Çelebi, bizi rahat bırak. Senin tedbirin, hazaketin derdimize deva olmadı. Bundan sonra hekimimiz şaraptır. Görürsün ki devayı yalnız onda buluruz.

Padişah bu değişikliğin geçici olduğunu bilmiyor değildi. Fakat ne çare ki, artık şaraptan vazgeçmesine imkân yoktu. Kendisini bir kere kaptırmış gidiyordu. Melûl nazarlarla başhekime baktı:

— Müddeti hayat az kaldı Mustafa, bunu ben de bilirim.

Haremi hümâyunda bir fevkalâdelik vardı. Sabahın erken saatlerinde cariyelerin dairesine giren Nurbânu Sultan ile Hazinekar Emsali-nur, henüz tadlarına bakılmamış körpe bakireleri teker teker gözden geçiriyorlar, vücutlarını inceden inceye tetkik ediyorlar, icabında çini çıplak soyarak bir kusuru var mı diye en mahrem taraflarına kadar bakıyorlar, yürütüyorlar, kahkahalarla güldürüyorlar, sonra beğendiklerini bir kenara ayıyorlardı. Bu iş saatlerce sürmüş, güzelliği ve cazibesi üzerinde ittifak edilen on beş bakire diğer kızların kıskanç nazarları

172

SULTANLARIN AŞKI

arasında başka bir daireye götürülmüştü. Nurbânu Sultan bunların iyice yıkanmaları, gönül alıcı kokular sürünmeleri için Hazinekar Emsalinur'a talimat veriyor:

— Göreyim seni kalfa, bu işleri çabuk ikmal eyle.

Dişordu. Harem ağalarından biri seçilenlere yeni elbiseler verip verilmeyeceğini sormuş, Nurbânu:

— Elbiseye ihtiyaçları olmayacak, ancak her biri için kenarları sim işlemeli havlular hazırlansın.

Cevabını vermişti. Bugün ikindiden sonra Sarayı hümâyunda inşaatı yeni biten hamamın açılışı yapılacaktı. Seçilen bakireler hünkârı yıkayıp paklayacaklar, rakıslar gösterip, şarkılar söyleyip efendilerini eğleyecek-lerdi. Bunu bizzat padişah hazretleri emretmişti. Nurbânu Sultan da bunu cana minnet bilmişti. Külhan yakılmış, hamamın mermer taşları sabunlu sularla silinmişti.

Son haftalarda kendisini büsbütün şaraba kaptıran ve her akşam yeni bir bakire ile yatağa giren Sultan Selim Han, nasıl olmuş, bir hafta evvel saraydan ansızın çıkarak sekiz çifte saltanat kayığına atlamış ve Beykoz'a giderek sevgili gözdesi Bedia Ue dört gün başbaşa kalmış-' ti. Kocasının tekrar elinde uçup gittiğini gören Nurbânu Sultan Beykoz'a haber salarak hamam inşaatının ikmal edildiği müjdesini ulaştırmıştı. Hamam eğlencelerinden hususî bir zevk alan ve inşaatın bitmesini dört gözle bekleyen Selim bunun üzerine saraya dönmüş;

— Küşadım bizzat yapıp yorgun vücudumuzu dinlendirmek isteriz.

Demişti, tşte bütün hazırlıklar bunun içindi. Nurbânu Sultan kocasını Bedia'dan soğutmak ve haremi hümâyuna ısındırmak için her fedakârlığı seve seve yapıyordu. Edirne'den dönen Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşları dün huzura çıkmışlar ve Selimiye cemiinin aralık ayında. tamamlanacağını Mimar Koca Sinan'ın sözlerine atfen azretmişlerdi-Pakat artık şarap ve kadından başk bir şey düşünmeyen mest padişah, Edirne'yi baharda şereflendireceğini söylemişti. Kadırgalı Hasan ve ar" kadaşları şehriyarı eskisinden daha berbat görmüşler ,av etleri ve kuvvet macunlarının tesiri ile zevk ve safa âlemine

devam edebildiğini derhal anlamışlardı. Fakat hislerini saklamasını bilmişlerdi. Ancak huzurdan çıktıktan sonra saTayın bahçesinde Başhekim Mustafa Çelebi'ye tesadüf etmişler ve zavallı ihtiyara biraz çakışmışlardı. Çal Ali:

— Efendi, sen padişahınızı böyle mi Vikaye edersin?

Demişti. Mustafa Çelebi muhataplarının ne kadar iyi kalpli insanlar olduklarını yakından bildiği için kızmamış, başım sallayarak sormuştu:

— Bana inanır mısınız, beyzadelerim?

— Şimdiye kadar senden hilaf işitmedik.

— Öyle ise söyleyeyim. Allah: şahidimdir ki, ben üzerime düşen va-

ifeyi yaptım, nasihat kâr etmez. Yarın bir daha huzuru hümâyuna çıka-ağım, ayağının bastığı yere yüzümü süreceksin, tekrar ikaz edeceğim. * Uzun Mehmet, padişahın sihhî durumunu bir defa da hekimden duy-aH istemişti. Mustafa Çelebi bu soruya cevaplandırmamış:

— Cenabı Hak, efendimize uzun ömürler versin.'

Diyerek uzaklaşmıştı. Bu sözlerde bir çok hakikatler gizli idi. Kapıdan çıkarlarken Nurbânu Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa yollarını Kesmiş sinsi sinsi gülmüştü:

— Selâmsız mı geçersiniz beyzadelerim?

Kadirgalı Hasan ve arkadaşları bu riyakâr adamı sevmezlerdi. Hiç beklemedikleri bir zamanda karşılına çıkar, böyle sırırtırdı. Hünkârdan çekinmeseler, Nurbânu Sultan'ın hismine uğramayacaklarını bilseler bir temiz dayak atarlardı. Uzun Mehmet selâmı aldı.

— Görmedik ağa.

— Tabii görmezsiniz, elbet biz küçük adamları. Ağa'nın bir şeyler söylemek istediği anlaşılıyordu.

— Ağa, bırak da yolunuza gidelim, yorgunuz. Mutemet yine sırırtıyordu.

— Bilirim, Edirne'den bugün teşrif ettiniz. Şimdi de hâkipâyı hümâyuna yüz sürdünüz, efendimizin iltifatlarına nazhar oldunuz.

— Nereden bûdin ağa?

— Ben her şeyi bilirim, beyzadelerim. Çal Ali konuşmayı kesmek istemişti:

— Bize müsaade ağa.

Mustafa Ağa birden-ciddileşmiş ve:

—• Nurbânu Sultan hazretlerinin sizlere karşı teveccühleri var, selam eylediler. Efendimizi Edirne'ye azimete teşvik eylesinler, buyurdular.

Demişti. Sonra kuşağından ufak bir torba çıkararak Hasan Bey'e uzatmıştı.

— İhsanda bulundular.

Alsalar bir türlü, almasalar bir türlüydü, bu haris sultan ile mücadeleye imkân yoktu. Hasan Bey:

— Lütfetmişler.

Diyerek torbayı öpüp başına koymuş ve sonra kuşağına sokmuştu. Nurbânu'nun onları para ile yola getirmek ve istediği gibi" kullanmak yoluna saptığı aşikârdı.

Hamam âlemi bu mülakattan bir gün sonra oluyordu. Hazreti padişah şaraba öğleden başlamış, türlü hünerler gösterecek bakireleri mest ve mahmur bir halde seyretmeği münasip görmüştü. Huzura kabul ricasında bulunan Başhekim Mustafa Çelebi'nin isteğini de reddetmişti. Birkaç saat sonra hamama girecek, ay yüzlü dilberlerle beraber yıkanacak, paklanacak, sonra da gülüp eğlenecekti. Biraz evvel Emsalinur da gelmiş, bütün hazırlıkların tamamlanmış olduğunu haber vermişti. Halbuki

174

SULTANLARIN AŞKI

ihtiyar başhekim .başka yoldan gidiyor, eğlence yerine istirahat, şarap, yerine su tavsiye ediyordu. Yine pişmiş aşa su katacak, maneviyatını bozacak sözler söyleyecekti. Daha birkaç gün önce huzura çıkmış:

— Şevketlû padişahım, şarap içtikten sonra zinhar sığağa girmeyin.

Diye uzun uzadıya nasihat vermişti. Şimdi de aynı şeyleri tekrarlayacaktı. Acaba haksız mıydı? Kim bilir, belki de doğru söylüyordu. Yalnız bu ölümlü dünyada zevk etmek günah mıydı? Hem canım alın yazısını kullar değiştiremezdi ya.

•

Kenarları gümüş işlemeli Bursa peştemalını beline sarmış olan Em-salinur kalfa, kanter içinde kalmıştı, hamamın içinde dört dönüyordu. Kızları teker teker soymuş, bellerine ufacık birer peştemal koymuş, iç gıcıklayan kokular sürdürmüştü, ne şekilde hareket edeceklerine dair talimat vermişti.

—• Sakın somurtup durmayın. Göğüslerinizi ellerinizle kapamayın, ben elimi şaklattığım zaman peştemalları atmağı unutmayın, sonra karışmam.

Diyordu. Hamam görülecek şeydi. Sanki güzelleri ile meşhur bütün diyarlardan birer ikişer seçilen dilberler bugün burada toplanmışlardı. Utançlarından oraya buraya kaçanları hazinedar toplayarak halvet mahalline getiriyordu.

— Ne kaçarsınız, bir daha görmeyeyim, daha efendimiz de teşrif buyurmadılar.

Kızların içinde en ziyade göze çarpan Nazikter'di. Harikulade bir vücuda malikti. Uzun boylu, dolgun göğüslü ve bir çocuk gergefinden daha ince belli olan bu sarı gül bir âfetti. Uzun sarı saçları topuklarına kadar geliyordu. Emisalinur bu saçları kendi elçeğiyle taramış ve düzeltmişti. Yüzünün elmacık kemikleri hafifçe çıkıktı, gözleri mavimsiydi, şahane bir burnu vardı. Sesi bir musiki nağmesi gibi çıkıyor, kahkahaları çın çm ötüyordu. Aslen Rus olan Nazikter, henüz on altı, on yedi yanlarındaydı. Altı ay kadar evvel Naksos Dukası Nassi tarafından haremi hümâyuna takdim edilmiş ve hazinedar usta tarafından itina üe yetiştirilmişti. Henüz padişahın firaşma girmemişti. Bunda biraz da Em-sâlinur'un kabahati vardı, bugün için saklamıştı. Gülfidan adındaki cariyeye, yüzünün ve vücudunun bütün hatlarıyla Barletta'ya o kadar benziyordu ki, uzaktan hangisi olduğu anlaşılamazdı. Uzun kirpikli iri siyah gözlerinin cazibesine tutulmamak hemen imkânsızdı. Bakışları ila saray kadınlarını bile büyülyordu. Bir gün kethüda kadın kendisine:

— Bana öyle bakma güzelim, içim bir tuhaf oluyor.

Demişti. Hazinedar kalfanın bütün ümidi bu iki cariyedeydi. Bunların vücut güzelliklerini, şüphelendirmemek gayesiyle Nurbânu Sultan'a söylememişti. Ondan gizli tutuyordu. İkisini de karşısına alıyor:

XIO

— Kızlar, diyordu, efendimizi meftun ederseniz, sizin de saraylarınız olur. Padişahımızın sehavetine son yoktur. Hele kısmet olur da birer şehzade dünyaya getirseniz, ikbalinize hiçbir kadın yükselemez, ona göre hareket edin. Bu fırsat bir daha elinize geçmez.

Gülfidan iri siyah gözlerini kaydırarak soruyordu:

— Ben bu kadar güzel miyim kalfacığım,? Hazinedar, manalı manalı gülüyordu:

— Ah afacan kız, bunu sen de biliyorsun ama, yine de soruyorsun. Emsâlinur, Nazikter'e de cevap yetiştiriyordu;

— İnci tanesi gibisin, yalnız biraz utangaçlığı bırak, ayağına kadar gelen nimeti tepme.

Hazinedar, bir taşla iki kuş vurmuş olacaktı. Hem padişahın gözüne girecek, hem de efendisini bir güzel eğlediği için Nurbânu Sultan'dan bol bol ihsan alacaktı. Dahası vardı, eğer hünkâr kızlardan birini beğenir ve severse kazancı iki katlı olacak, saadetini temin ettiği cariyeden de elbet ileride hakkım istemeği unutmuyacaktı. Naziktar ile Gülfidan'a hünkârın huzurunda yjapacakları dansı tekrarlatırken kendi kendine söyleniyordu:

— Saadetlü padişahımız, korkarım, divâneye dönecek.

Ah... Çok yıllar önce o da böyle körpe bir bakire iken Sultan Se-lim'in firaşma girmiş, beraberce ne tatlı geceler geçirmişlerdi. Ama son-re bir köşeye atılmış, ancak kendi zekâsı ve cerbezesi sayesinde başka yollardan yükselebilmışti. Fakat bir daha da firaşa girmek şerefine nail olamamışti. Yaşı kırkı geçmiş olmasına rağmen vücudu terütaze kalmışti.

Hamamı süsleyen diğer kızlar da Nazikter veya Gülfidan'dan aşağı kalmazlardı. Hele şu kurnanın başına oturmuş olan lâcivert gözlü, tomurcuk göğüslü Çerkez güzelinin, de başka bir alımı vardı. Ya ayağındaki sedef kakmalı nalınlarla bir ceylân gibi oradan oraya seken Korsikalı yosmanın vücudüne verdiği inhinalara ne demeliydi? Eğer zâtı şahane bu dişi ceylânı kovalamak isterse ne eğlenceli bir cümbüş olacaktı.

Haremafalarından biri ceviz ağacından yapılmış oymalı kapının arkasından seslenmişti:

— Zâtı şahane geref verirler!

Emsâlinur, tazeliğinden hiçbir şey kaybetmemiş olan göğsünü ka-Pamak ihtiyacını duymadan yanma dört kız da alarak soyunma mahalline koşmuştu. Hünkârı bizzat soyaoaklardı. Yanyana duran Gülfidan ila Nazikter tuhaf bir heyecanla birbirlerine bakıyorlardı. Hünkar ile ilk defa, hem de bu vaziyette karşılaşacaklardı. Gülfidan:

— Ah ikardeş, utanıyorum.

Diyordu. Aynı hicap ötekisinde de vardı. Nihayet cariyelerin koltuğunda zâtı şahane igeriye girdi, beşuş nazarlarla kızları süzdü. Emsâlinur'a döndü:

— Peri masalları gibi kalfa, huriler burada toplanmış. Birbirinden güzel on beş bakireyi böyle bir arada hem de çiplak bir

halde seyretmek ne kadar zevkli şeydi. Kendisi için hazırlanan kurnaya •doğru yürüdü, oturduktan sonra sordu:

— Kalfa, bizi bu dilber bakireler mi paklayacaklar?

— Emir buyurursanız sultanım.

— Münasip, münasip.

Emsâlinur'un bir işareti üzerine kızlar hünkârın etrafında toplandılar. Yıkadılar, pakladılar, vücudüne masajlar yaptılar (1). Selim, sanki yeni bir hayat yaşıyordu. Ne iyi olmuştu da bu hamamı yaptırmışti. Artık haftanın belirli günlerini burada geçirerek, zevk ve safasma bakacaktı. Hattâ Bedia'yı da sarayı

hümâyuna almak lâzımdı. Kış günlerinde Beykoz'a uzanmak kolay şey değildi. Gözleri birdenbire Gülfidan'ın üzerinde dolaşmıştı. Bu uzun kirpikli iri siyah gözlü dilber, ne kadar da gözdesine benziyordu. Yanma çağırırdı.

— Adın ne senin?

Başına talih kuşunun konduğunu sanan Gülfidan, bir musiki ahengini andıran seiyle cevap verdi:

— Gülfidan cariyeniz efendimiz. Hazinedar kalfa memnundu. Söze karıştı:

— Cariyenizin pek hünerleri vardır. Arzu buyursanız raksetsin. Selim-Han, neşelenmek, daha çok neşelenmek istiyordu.

— Bize Gülfidan şarap sunsun. Onun elinden nûş edelim.

Hazinedar kalfa ortadan kayboldu, bir sürahi yıllanmış Kıbrıs şarabı ile avdet etti. Gülfidan sürahiyi padişaha verdi. Hazinedardan aldığı dersi çok iyi tatbik ediyordu.

— Afiyet bal olsun, .sultanım.

Sultan Selim, sürahiyi bir dikişte dibine kadar içti (2). Alkol sinirlerini derhal kamçılıyordu. Artık raksları seyrediyordu. Nazûkter ile Gülfidan göbek taşına çıktılar. Fakat peştemalı üzerlerinden bir türlü atamıyorlar, utanıyorlardı. Emsâlinur da henüz bir şey söylemiyor, irade bekliyordu. Raks başladı. Hamam kubbesindeki renkli camlardan sızan ışıklar, bu müstesna yaradılışlı vücutlara başka bir güzellik daha ilâve ediyordu. Selim, altın hamam tasını kurnadan doldurarak kızların üzerine fırlatıyor, kahkahalarla gülüyordu. Diğer kızlar, sedef kakmalı nalınlarını takırdatarak oraya buraya kaçışır gibi yapıyorlardı. Ceylân gibi seken Korsikalı cariyeye de Nazikter ile Gülfidan'dan aşağı kalmak istememiş, onları kıskanmıştı. Belindeki peştemah fırlatmış ve göbek taşma

(1) Refik Ahmet, İstanbul Naail Eşleniyordu, sahife 25.

(2) Hammer; cilt 6, sahife 287. Ban müverrihlere göre bu düşüş hâdisesi hamamı gezerken vuku bulmuştur. Ahmet Refik, Kadınlar Saltanatı, cilt 1, sahife 97-

fırlamıştı. Ellerini başının üstünde birbirine vurarak bacakları üzerinde sür'atle dönüyor, çok hareketli bir oyun oynuyordu. Hakanın gözleri dört açılmıştı-

— Meğer bu âfet ne imiş. Neden şimdiye kadar huzurumuzla müşerref olmadı?

Emsâlinur, sevinçten ne yapacağını bilmiyordu. Sultan Selim, aya-ğa, kalktı. Hamamın sıcaklığı vücudunu asabını gevşetmişti. Ceylân gibi seken genç bakireye doğru yürüdü. Fakat birden dengesini kaybederek jnermerlerin üzerine arka üstü düştü, bacağı burkulmuştu (1).

— Of başım!

<

Kahkahalar bir anda sönmüştü. Şimdi hamam kubbesinde kadın çığlıkları yükseliyordu. Kızlar kaçmışlar Emsâlinur'un feryadı üzerine haremağaları içeriye girmişlerdi. Padişah bitap bir halde mermerlerin üzerinde yatıyordu. Haremağaları, efendilerini kucaklayıp kaldırdılar ve doğruca hâremi hümâyuna götürdüler. Nurbânu Sultan, deli divâneye dönmüştü. Gözlerinden yaşlar akıyor:

— Ah, arslanımızı ne hallere koydular. Diyerek ayaklarını öpüyordu.

Haremi hümâyunda yatağa uzatılmış olan cennetmekân Kanunî Sultan Süleyma'nın mest oğlu Selim Han hâlâ bitaptı. Haremde bir telâştır gidiyordu. Nurbânu, kendisini çabuk toparlamış, acele gelmesi için Başhekim Mustafa Çelebi'ye haber salmıştı. Çelebi, sür'atle yetişmiş ive hünkârın başucuna ,geçerek tedaviye başlamış, bileklerini çiçek suları ile oğmuştu. Odada baremağalardan başka kimse yoktu. Nurbânu, perdenin arkasından bakıyor, ikide birde:

— Efendi, padişahımızı niçin söyletmezsin, hekimlik bu mudur? Diyordu. Aradan birkaç saat geçtikten sonra Selim yavaş yavaş gözlerini açtı. Karşısında Mustafa Çelebi'yi görünce, çok uzaklardan geliyormuş gibi boğuk bir sesle konuştu:

— Çelebi, anlarım, müddeti hayat az kaldı.

— Alın yazısını kimse değiştiremez, sultanım.

— Demek Hakka yürümek zamanımız geldi, çattı. Kadere rıza gerek.

Başhekim, yaptığı hatayı, derhal tamir etti:

— Allah göstermesin. Yarın bir şeyciğinin kalmaz, mübarek vücudunuz bir parça zedelenmiş, o kadar.

Selim Hân, bu teselli edici sözlere cevap vermedi. Gözlerini kapadı. Uyuyordu. Akşam olmuş, hava kararmıştı. Odadaki gümüş şamdanlar yanmıştı. Merakla neticeyi bekleyen Nurbânu Sultan'a teminat verildi. Padişah daha bir müddet yaşıyacaktı, amma ne kadar? Mustafa Çelebi buna dair bir şey söylemiyor:

— Cenabıhakkın işine karışılmaz, diyordu.

(1) Hammer, sahife 267.

Sultanların Askı — F. 12

Manisada Şehzade Mürad'ın Sarayında — Bir Rüya — Kaziye Kalfa __ Şeyh Şüca — Sultan İkinci Selim'in Vefatı — Sultan Üçüncü Murat — Venedikli Bafo, Nasıl Safiye Sultan Oldu? — Nizamı Alem İçin — Beş

Şehzadenin İdamı — Nurbânu Sultan'm İntikamı — Kadırgah Hasan Bey ve Arkadaşlarının Cüreti — Bedia Hatun Kaçırılıyor — So-kullu Mehmet Paşa'ya Karşı Tertipler — Canfeda Kalfa — Nurbânu Sultan Oğluna Kız Arıyor — Haremi Hümâyunda Bir Gece — Bal Renkli Gözler.

Manisa Valisi Şehzade Murat, her zamankinin aksine bu sabah çok erken uyanmış, abdest alıp namaz kıldıktan sonra sevgili hasekisi Safiye Sultan'm odasına giderek gördüğü rüyayı anlatmıştı. Rüya bu ya, şehzade, maiyetinden hiç birini yanına almıyarak yalnız başına ava çıkmıştı. Mevsimin kış olmasına rağmen hava adetâ ılıktı. Saatlerce avlanmış, şehre dönerken yolunu şaşırmıştı. Dere tepe düz gitmiş, nihayet akşam vakti bir ormanlığa girmişti. Geceyi burada geçirecek ve sabah olur olmaz tekrar yoluna devam edecekti. Fakat birdenbire hava bozmuş, şiddetli bir yağmur başlamıştı. Biraz sonra da korkunç bir fırtına çıkmıştı. Kurtlar, arslanlar, kaplanlar, sırtlanlar, ayılar, maymunlar uluyarak oraya buraya kaçıyorlardı. Arslanlardap bir tanesi de yanına sokulmuş ve hiçbir şey yapmadan uslu bir kedi gibi oturmuştu. Yabanî kuşlar kanatlarını vurarak başı üzerinden geçiyorlardı. Ağaç gövdelerinden kopan dallar birer yaprak gibi uçuyorlardı. Görünürlerde barınacak bir yer de yoktu. Seller şimdi de ağaçları köklerinden koparıp sürüklüyordu. Safiye Sultan kocasını merak ve heyecanla dinliyordu.

!•— Aman ne müthiş rüya sultanım!

Şehzade Murat, sözlerine devam ediyordu. Sular dizlerine kadar çıkmıştı. Nerede ise boğulacaktı. Ağaca iyice sarılmıştı amma kollarında da kuvvet kalmamıştı. İşte burada arslan dile gelmiş, «Gözlerini kapa ve ben söylemeden açma» demişti. Şehzade gözlerini ka-pajniş ve saatlerce böyle kalmıştı. Nihayet arslan «Şimdi gözlerini aç, bak neler göreceksin» emrini vermişti. Gözlerini açtığı zaman şa* girmişti, her tarafı günlük güneşlikti. Fırtına durmuş, yağmur din-ş, sular çekilmişti. Sellerin geçtiği yerlerde nilüfer çiçeklerdi aç-jflğı. Arslan da meydanlarda yoktu. Uzaklardan bir süvari bu tarafa doğru geliyordu.

— Sonra efendimiz?

— Hepsi bu kadar güzelim, sonra uyandım.

— Hayırdır inşallah.

Şehzade gördüğü rüyayı tâbir ettirmek istiyordu. Aklına Raziye Kalfa geldi. Raziye Kalfa Manisa sarayı haremünün bellibaşlı simalarından biriydi. Daha genç olmasına rağmen keskin zekâsı sayesinde veldiharchğa kadar yükselmişti. Her şeyin çâresini bulurdu, deva olmadığı dert yoktu. Murat, rüyasını ona da tekrarlamış, tâbir edecek birini bulmasını emretmişti. Gözleri fırl fırl dönen kadın:

— Merak etmeyiniz sultanım. Öğleye kalmaz, hayırlı haberlerle huzurunuz çıkarım.

Cevabını vermişti. Onun için bundan kolay bir şey yoktu. Şeyh güca adında bir bahçıvanın rüya tâbirinde pek yekta olduğunu işti-mişti. Hemen ona haber salmış, şehzadeden işittiklerini fazlasız, eksiksiz anlatmıştı. Şüca bu fırsatı kaçırmak istememiş, her ihtimali gözönünde tutarak çok hayırlı şeyler söylemiş, âdeta müjdelere vermişti. Genç şehzade (1) yakında calisi taht olacaktı. Rüyadaki süvari, payitahttan müjde getirecek olan ulaktan başkası değildi.

— Eğer dediklerin çıkarsa ihya olursun.

Şeyh Şüca teminat üstüne teminat veriyor, üstelik yemin bile ediyordu. Şimdiye kadar yüzlerce rüya tâbir etmiş, hepsi bir eksiksiz çıkmıştı. Şüca da keramet filân yoktu. Boş atıp dolu tutturmak istiyordu. Raziye, şeyhe bir Duka altını verdikten ş_onra etekleri zil çalarak doğruca şehzade hazretlerinin dairesine koşmuş ve daha içeriye girerken:

— Düşünüzdeki süvari müjde-i saltanat getirmiş.

Demişti. Şe,hzade bu habere sevinmekle beraber, renk vermemeğe çalışmıştı:

— Ağzından rüzgâr alsın. Bize saltanat gerekmez. Allah padişah babamıza uzun ömür versin.

Raziye şaşırıp kalmıştı. Murad'm yerinden zıplayacağını zannetmişti. Vâkiâ insan babasının ölümünü arzu etmezdi ama, insan ömrü baki değildi ya, bir gün gelecek Hakka yürüyecekti. Geri geri çekildi. Artık anlatmağa lüzum yoktu. Çünkü sonunu en başta söylemişti.

— Af buyurunuz efendimiz.

Murat, eğer tâbiri baştan sonuna kadar bir, hattâ iki defa din-lemese merakından oracıkta çatlardı.

(1) Şehzade Murat, 4 temmuz 1646'da doğmuştur. Annesi Nurbânu Stiltan'dır.

— Hele anlat bakalım, rüyamızı kime tâbir ettirdin?

— Şeyh Şüoa hazretlerine.

Şehzade, bu isimde bir şeyh tanııyordu.

— Bilemedik. Neler söyledi?

Raziye Kalfa'nın şaşkınlığı tamamen geçmişti. Şehzadenin bu ha< berden memnun olduğunu gözlerinden anlayıvermişti. Kabahat ken-djsindeydi, öyle ya, birdenbire damdan düşer gibi müjde verilmezdi Her şeyin bir âdabı <ve erkânı vardı. Murad'ın padişah olması demek, Sultan Selim'in vefat etmesi veyahut, hal olunması demektir. Söze nasıl başlayacağını hesaplıyordu.

— Neden susarsız Raziye?

Vekilharç bu ihtar üzerine bülbül kesilmişti. Şeyh Şüca'm tâbirini kelimesi kelimesine anlatıyor, bazan kendisinden de ilâveler yapmağı unutmuyordu. Rüyanın yağmur ve fırtınalı tarafı Selim Hân'ın vefat etmek üzere olduğunu gösteriyordu. Elbette oğlu bundan ıstırap duyacaktı, Murat, başını önüne eğdi. —! Sonra Raziye?

Fırtınadan sonra ortalığın birdenbire günlük güneşlik olması da yeni ve mesut bir hükümdarlık hayatının başladığına delâlet ediyordu. Tabii süvari de bunun müjdesini getiriyordu. Murat sordu:

— Peki, arslan neymiş?

Geng kadın, biraz duraladı, Şeyh Şüca buna dair bir şey söylememişti. Fakat ne ehemmiyeti vardı, onu da kendisi bulup ilâve edebilirdi:

— Sokullu Mehmet Paşa imiş, efendimiz.

Bu hâdisenin üzerinden günler geçmişti. Raziye Kalfa'nın verdiği haber tahakkuk etmemiş, saltanat müjdesini getirecek çavuş henüz İstajbul'dan gelmemişti. Bütün gözler yoldaydı. Bununla birlikte genç ve tecrübesiz şehzade, Şeyh Şüca'ı derhal himayesine almış ti. Gördüğü rüyaları ona tâbir ettiriyor, hemen her gün falına baktırıyordu. Yaman ve kurnaz bir adam olan Şeyh Şüca, Murad'ın saflığından yararlanarak aynı şeyleri tekrarlıyordu, bir gün:

— Falınız çok güzel çıktı sultanım, asrınız, büyük pederiniz cen-netmekân Kanunî Sultan Süleyman Hân'ın devrini gölgede bırakacak .kadar şaşaalı olacak.

Derse, ertesi gün daha başka bir yalan uyduruyordu:

— Yarını asırdan ziyade saltanat süreceksiniz.

Keskin zekâsı sayesinde keramete göbek attıran Şüca, bahçıvanlığı bir tarafa bırakmış, saraya kapılanmıştı. Raziye Kalfa'dan taraftarlar da bulmuştu. Bunların başında Defterdar Üveys de vardı. Birbirlerini gökte ararken sanki yerde bulmuşlardı. Üveys, madrabazlıkta Şüca'dan daha üstün, aynı zamanda daha haris bir adamdı. Tire'de kadı iken av maksadiyle o taraflara gelen Şehzade Murad'a tesadüf

SULTANLARIN AŞKI

181

bahtiyarlığına mazhar olmuş, ne yapmış yapmış Murad'ın gözüne girerek Defterdarlığa kadar yükselmişti (1). Fakat gözü büyük ikballerdeydi- Efendisi bir gün gelip tahta çıkarsa, onun da istikbali; açılacak ve kim bilir belki de koskoca imparatorluğun başdefterdarı olacaktı. Daha şimdiden bir çok devlet ileri gelenleriyle ahablıklar KurniuŞtu- Yegâne korktuğu kimse Sokullu Mehmet Paşa idi. Eğer sadaret makamında yine o kalırsa, kurduğu hayaller suya düşebilirdi. Onun için epey zamandan beri veziriazamın aleyhinde konuşmağı adetâ itiyat haline getirmiş, lüzumlu lüzumsuz fırsat düştükçe veziri yermişti. Şeyh Şüca kendisi için bir kuvvetti. Rüya tâbiri, el falı, derken pekâlâ o da veziriazamı yere vurabilirdi.

1574 yılı aralık ayının galiba üçüncü haftasındaydı. Havalardan birdenbire değişmiş, kış kendisini hissettirmişti. Avdan, kadından ve babası gibi içkiden başka bir şey düşünmeyen Şehzade Murat, sarayın selâmlık dairesinde karşısında Şeyh Şüca ve Defterdarı Üveys olduğu halde bir muhabeseye dalmıştı. Söz döndü dolaşıyor, İstambul'a geliyordu. Murat.

— Âsitaneyi göreceğimiz geldi.

Diyordu. Nabza göre şerbet vermesini iyi bilen Şeyh Şüca, bu fırsatı kaçırmıyordu:

— Çok yakın zamanda payitahtta olacaksınız sultanım. Cevabını veriyordu. Seneler ve seneler vardı ki, ne İstambul'u

ve ne de sultan babası ile annesini görememişti. Selim Hân hiçbir sefere çıkmadığı için, oğlunu davet etmemişti. Halbuki eskiden padişahlar seferi kuşat ettikleri zaman şehzadeleri ya İstambul'a veyahut Edirne'ye çağırırlar, vazife verirlerdi. Sohbetin en hararetili bir zamanında saray memurlarından biri huzura girerek Vezirâzam Sokullu Mehmet Paşa'nın nâmesini hâmil bir çavuşun geldiğini ve gizlice konuşmak istediğini haber verdi. Murat:

— Sancağımızı tebdile kıyam etmiş olmasın?

Dedi. Şeyh Suca hayra yordu ve defterdar ile beraber dışarıya çıktı. Biraz sonra içeriye Hasan Çavuş girdi ve şehzadenin ayaklarına kapandı:

— En sadık kulunuzum, padişahım.

Çavuş neler söylüyordu? Her halde efendimiz diyeceği yerde şaşırılmış da ağzından padişahım diye çıkmıştı.

— Kalk bakalım, ne istersiz, kimsiz?

Hasan Çavuş kalktı, kendisini takdim etti ve sonra hem bir felâket ve hem de bir müjde olan haberi verdi:

— Pederiniz Sultan Selim Han hazretleri ahirete intikal etti. Padişahlığınız mübarek olsun.

(1) Hammer, cilt 7, sahife 10.

SULTANLARIN AŞKI

Murat bir anda şaşaladı, gülmek mi, yoksa ağlamak mı lâzımdı? Babası ölmüştü, fakat kendisi de işte hükümdar olmuştu.

Nihayet insanlık hisleri galip geldi. Esasen ruhen hassas bir gençti. Gözleri dolu dolu oldu.

— Allah rahmet eyesin, nur içinde yatsın.

Hasan Çavuş'un takdim ettiği Sokullu Mehmet Paşa'nın nâmesini yaşlı gözlerle okudu. Evet Sultan Selim Hân, âhirete intikal etmişti. Ölüm haberi ise henüz başkentte duyulmamıştı. Vezirlerin bile haberi yoktu. Sokullu, şehriyarı cedide intizar ediyor, bir an önce istanbul'a teşrif ricasında bulunuyordu. İkinci Selim'm ölümü şöyle olmuştu. Huzur hamamında yapılan eğlencede mermerler üzerine düşen padişah, haremî hümâyuna götürülerek yatağa yatırılmış, fakat bir daha oradan ayağa kalkamıyarak 12 aralık 1574 tarihinde gözlerini fâni dünyaya kapamıştı (1). Nurbânu Sultan bu acı hâdiseyi yalnız Sokullu'ya haber vermiş ve kocasının nâşmı da sarayın buzluğunda saklamıştı. Hazinesar Emsalinur Kalfa da bir odada şimdilik hapsedilmişti. Kanunnâme-i Âl-i Osman hükümleri gereğince muamele-görecek olan beş talihsiz şehzade de sıkı bir göz hapsine alınmıştı. Biçareler, ne babalarının ölümünü ıve ne de mukadder akıbetlerini biliyorlardı.

Şehzade Sultan Murat, saltanat müjdesini getiren Hasan Çavuş'a izin verdikten sonra kapu halkının ileri gelenlerine yol hazırlıklarına başlamalarını ve hemen bu akşam hareket olunacağını bildirmişti. Harem dairesi şimdilik Manisa'da kalacak ve kısa bir zaman sonra istanbul'a getirilecekti. Uveys'in etekleri zil çalıyordu. Şeyh Şüca hazretleri ise on beş gün önce verdiği müjdenin bugün tahakkuk ettiğini görmekte haklı bir gurur duyduğuna kanıdı.

Şehzade, gerekli talimatı verdikten sonra hareme çekildi. Sevgili Hasekisi Safiye Sultan ile de görüşecek ve aynı zamanda vedala-şacaktı. Safiye Sultan Manisa sarayının her şeyi demekti. Murat bu müstesna yaradılışlı dilberi çok severdi. Odasına girdiği zaman genç karısını saçlarını tararken buldu, meyus bir edâ ile: x

— Pederimiz Sultan Selim Hân'a emrihak vâki oldu.

Dedi. Haseki evvelâ hayıflanır gibi oldu. Sonra kocasını tebrik etti:

— Vah vah, Allah size uzun ömürler versin, padişahlığınız mü barek olsun.

Safiye seneler ve senelerce bu günü beklemiş ve nihayet muradına ermişti. İşte Topkapı sarayı

hümâyununun başkadmı olacak, Ka-mutabakat yoktur. Hammer, 12, Peçevî 3, Selanik! 15, Âli 3 aralık olarak gösterirler. En kuvvetli ihtimal 12 veya 15 aralıktır.

S U J-ı J.AJ.N .LiAxvun !n.'g x»_i.

nunî Sultan Süleyman'ın zevcesi Hürrem Sultan gibi pervasızca saltanat sürecekti. Vah vah derken gözlerinin içi gülüyor, her haliyle sevincini ifade ediyordu.

-- İstanbul'a ne vakit teşrif buyuracaksınız, efendimiz?

— Nasip ise bu akşam yola düşmemiz mukarrerdir. Üveys hazır-İjk görür. Lalamız Sokullu Mehmet Paşa tiz hareket etmemiz rica-sındadır.

Safiye utanmasa her zaman yaptığı gibi erkeğinin boynuna sarılacak, yüzünü gözünü öpecek, kalem gibi ince parmakları ile saçlarını karıştıracaktı.

— Oh... Ne iyi, sultanım. Emir buyurursanız harem halkı da hazırlık görsün.

Şehzade biraz durdu.

— Harem halkı daha sonra gelecektir. Biz süvari olarak yola çı-•kacağız.

Safiye'nin birden gözleri doldu.

— Cariyenizi burada mı bırakıyorsunuz, sultanım? Saf iyeniz mübarek cemalinizi günlerce görmiyecek mi? Ben sensiz nasıl yaparım padişahım? Muradımsız ne ederim? »

Diye ağlamağa başladı. Murat irkildi. Oh, bu güzel çiçeğinin ağlamasına dayanamazdı. Bütün kadınlar bir tarafa, Safiye bir tara-faydı. Yanma yaklaştı, saçlarını okşadı.

— Sana yazık değil mi elmasım, neden gözyaşı dökersen, bal renkli gözlerini kızartırsın? .

— Ben ağlamayım da kimler ağlasın padişahım. Balsız arı, gül-süz bülbül, güneşsiz gündüz, mehtapsız gece, ağaçsız orman ne ise Muratsız Safiyeniz de odur. Ben sensiz yaşayamam, hayatıma kıyarım.

Padişahım derken ne kadar da hoşuna gidiyordu. Karısının saçlarını öptü. Ellerini tuttu.

— Ağızından rüzgâr alıp götürsün. Bir daha o sözü söyleme. Ben de, ben de sensiz yaşayamam.

Merak etme, Âsitane'ye muvasalatımızı müteakip ilk işimiz harem halkını getirtmek olacaktır. İstanbul'u hiç görmedin, değil mi? Hükmedeceğimiz yedi iklimde böyle bir şehir daha yoktur. Hani sen Venedik'ten söz açardın ya... Orası İstanbul'un yanında ufak bir mesire bile olamaz. Haydi sil gözlerini.

-

Genç kadın başını kaldırdı. Aşk ve ihtiras dolu gözlerle baktı.

— Ya cariyenizi unutursanız?

— Sen divâne misin?

— Ya huriler etrafınızı alırsa, ya gönlünüz başka cariyelerin aşkları ile dolarsa? Oh ne olur, beni de götürün. Ben de ata binerim.

Şehriyari cedit, bu ısrarlardan kızmıyor, hasekisini tatlı dil, güler yüzle yola getirmeğe çalışıyordu:

184

SULTANLARIN AŞKI

— Ne dersin, ne dersin, aklını mı kaçırdın? Sultan Selim Hân Sâni'nin oğlu Sultan Murad Hân'ın başhasekisi atla nasıl yola düşer,, kullarımız ayıplamaz mı? Hele sabret. Sonu selâmettir. Bir aya kalmaz sen de Âsitane'de olursun. Haremi hümâyunu dilediğin şekilde-tertip ve tanzim eylersin.

Safiye, efendisinin boynuna sarıldı.

— Benim bir tanecik efendim, padişahım.

— Balım, şekerim, gülüm, çiçeğim.

Hünkâr, hasekisini kucakladı, doya doya sevdi, öptü ve kokladı. Sonra vedalaşarak harem dairesini terketti.

Safiye Sultan sedire uzandı. Hayatı gözlerinin önünden gelip geçti. Venediğin en asîl ailelerinden birine mensuptu. Babası Korfo-Valisi Leonarda Bafo adında bir zattı. Kızına iyi bir tahsil ve terbiye vermiş, fakat biraz serbest yetiştirmişti. Çocukluğu el üstünde geçmiş, bir dediği iki edilmemişti. Genç kızlık çağına geldiği sırada kendisinin, ilâhî bir güzelliğe sahip olduğunu söylemişlerdi. Bu sözleri ilk defa duyduğu zaman endam aynasının karşısına geçmiş, uzun uzun vücudunu seyretmiş ve gurur duymuştu. Kısa zamanda cazibesi ve güzelliği yalnız Venedik'te değil, diğer şehirlerde de duyulmağa başlamıştı. Senatörler, asilzadeler, şövalyeler, Akdeniz'de Un salmış kaptanlar etrafında pervane gibi dönüyorlardı. Ne kadar parlak izdivaç teklifleri olmuş, fakat hepsini tatlı bir tebessümle reddetmişti. Venedik'te her kapıyı kolayca açan Duka altını, onun kalbine anahtar uyduramamıştı. Senatör Moçeniko az mı uğraşmıştı? Venedik'in sokakları demek olan kanallardan kayıkla geçerken pencereler açılır, herkes ona bakardı.

Bugünkü gibi hatırlıyordu. Dokuz yıl kadar önceydi. Babasının dostu olan ihtiyar bir amiral el falına bakmış ve aynen şu sözleri söylemişti.

— Kızım, senin istikbalin Venedik'ten çok uzaklardadır. İlk zamanlarda başına bir felâket geldiğini zannedeceksin, sonra bunun bir saadet olduğunu anlıyacaksın.

Bu keramete çılgın kahkahalarla cevap vermişti:

— Benim istikbalim, Korfo'da babamın yanında.

Günler pek çabuk geçmişti. Artık babasının yanma, Korfo'ya dönmek zamanı gelmişti. Etrafında pervane gibi dönenlerden meşhur bir kalyon kaptanı o tarafa gittiğini, eğer, bu muazzam gemide seyahat ederse iyi yolculuk yapacağını hatırlatmıştı.

Gemide bir sürü şövalye ve asker de vardı. Şövalyelerin aileleri ile de ahbablık edecek ve işi sıkılmıyacaktı. Uygun bir rüzgarla Venedik'ten ayrılmışlardı. Bört direğinde dört yelken taşıyan kalyon,

SULTANLARIN AŞKI

185

beyaz köpüklü dalgalar üzerinde sanki bir hayal iklimine doğru yol alıyordu. Kaptan kendisini fazlaca beğenmiş bir geveze idi. Denize açıldıktan üç beş saat sonra ona şöyle bir soru sormuştu:

— Ya yolumuza korsanlar çıkarsa, o zaman ne yapacağız ? Kaptan bu garip soruya kahkahalarla gülmüştü. Hangi harami ge-

jnisi böyle büyük bir kalyonun karşısına çıkmak cesaretini gösterebilirdi ?

— Neden gülüyorsunuz, kaptanım?

— Talihiniz olsa da sinyorita, bunlardan birkaç tanesi yolumuzun üstüne çıksa. Onları yedeğimize alır, asilzade babanız muhterem Leonardo Bafo'ya hediye olarak götürürdük.

Kim bilir, belki de kaptanın hakkı vardı. Güvertenin üzeri tırnaklarına kadar silâhlı askerlerle doluydu. Koca koca topları emir bekler gibi sağa ve sola çevirmişti. Ertesi gün korktuğuna uğramıştı. Gözcülerden biri ufuktan bir korsan gemisinin görüldüğünü haber vermişti. Doğrusu ya, bütün teminata rağmen telâşlanmıştı,

— Şimdi ne yapacağız? Kaptan neş'esini kaybetmemişti.

— Emredersiniz yakalarız. Arzu etmezseniz bırakırız, yollarına devam ederler. Fakat bana kalırsa böyle bir avı kaçırmak hiç doğru değildir.

Korkmuştu.

Hayret!... Ufacık korsan gemisi kaçmak şöyle dursun, pervasızca üzerlerine geliyordu. Rofasını değiştirip dümen kırmıştı. Yoksa teslim mi olacaktı? Öyle ya, kendi kalyonları yanında bir yavru gibi kalıyordu.

Gemiler birbirine yaklaştıktan sonra bu düşüncenin doğru olmadığını anlamışlardı. Top ateşi başlamıştı. Mermilerden biri korsan gemisine düşmüştü. Kaptan hâlâ soğukkanlılığını muhafaza ediyordu. Ancak düşman bayrağını gördüğü zaman birdenbire de-ğışmiş ve yüzünde tereddüt ve endişe izleri belirmişti.

— Bunlar Türk leventleridir!

Diyordu. Sonra kendisine dönerek şu talimatı 'vermişti:

— Rica ederim sinyorita, kamaranıza gidiniz ve hiç bir şeyden korkmaymız.

Bu sözleri dinlememişti. Gemiler birbirlerine yaklaştıkça yaklaşmış ve top ateşi de durmuştu. Nihayet rampa etmişlerdi. Türk korsanları yalın kılıç oldukları halde üçer beşer kalyonun güvertesine fırlamışlardı. Kanlı ve korkunç bir boğuşma başlamıştı. Ne de pervasızca döğüşüyorlardı.

Venedikliler kendilerini kolay kolay savunamıyorlar, bir tek le-ventle üç kişi başa çıkamıyorlardı. Biraz önce atıp tutan şövalyeler acaba nerelerdeydi? Kaptan da meydanlarda yoktu. Oturaklarda bulu-" Müslüman esirler de ayaklarındaki zincirleri kopararak güverteye l ve din kardeşlerinin saflarında yer almışlardı. Naralar, kü-

186 SULTANLARIN AŞKI

türler birbirine karışıyor, düşenlerin boğuk feryatları işitiliyordu. Kan gövdeyi götürdüğü güverte de altüst olmuş, cesetlerle dolmuştu. Mücadele bir saat sürmüştü. Türkler kazanmışlar, ölümden kurtulmak için zilletle yaşamağı kabul eden mağrur şövalyeler birer ikişer teslim olmuşlardı. Şimdi ne olacaktı? Acaba kurtuluş imkânı yok muydu? İşte bir Türk levendi de üzerine doğru geliyordu. Bir kovalama başlamıştı. Dördüncü yelken direğine yaslanmıştı. Âciz bir kadındı. Kendisini sert bazulara ve eğri hançerlere karşı nasıl müdafaa edebilirdi? Gümüş işlemeli beyaz bluzu yırtılmış, göğsünün sol tarafı cömertçe meydana çıkmıştı. Rüzgâr dağılmış saçlarını savuruyordu.

— Alçaklar!

Diye avaz avaz bağıriyordu.O sırada kadınların bulunduğu kamaraya doğru giden yaşlı, fakat dinç bir korsan:

— Ne istersin bu yavrucaktan çekil git.

Diye bağırmış, sonra yavaş yavaş yaslandığı direğe yaklaşmış ve güzel bir italyanca ile sormuştu:

— Siz burada ne arıyorsunuz ?

— Siz ne arıyorsunuz, hainler, alçaklar!

Korsan reisi çenesinden tutmak istemişti. Daha şimdiden ismeti taarruza uğruyordu.

— Biz fena insanlar değiliz, Sinyorita.

Elini kaldırmış, ihtiyar deniz kurdunun yüzüne bir şamar vurmüştu. Hayret... Korsan hiç kızmamış, bilâkis kakhahalarla gülmüştü.

— Vay yaramaz vay!

Korkmuş ve yaptığına pişman olmuştu. Ya fırlatıp denize atarlarsa diye düşünmüş, adını sonradan öğrendiği Kulaksız Mustafa'nın ellerine sarılmış, yalvarmış yakarmıştı:

— Beni öldürmiyeceksiniz değil mi, denize atmıyacaksınız ?

— Hayır çocuğum. Anlat bakalım, sen nenin nesisin?

Kulaksız Mustafa'ya üç beş cümle ile de olsa hayatını hikâye etmişti:

— Babam, sizi haber alırsa yakalar, idam ettirir.

Kulaksız Mustafa:

— Bana acıamaz mısınız, bak sizin hayatınızı bağışladım. Diye alay etmiş ve sonra âmirane bir sesle emir vermişti:

— Haydi doğruca kamaranıza gidiniz. Bluzunuzu değıştiriniz.

Akşam hava kararırken, Kulaksız Mustafa'nın ufak çektirisi, yedeğinde koskoca bir sefine olduğu halde, rotasını doğuya çevirmiş, gidiyordu. Yol boyunca hiçbir fena hareketle karşılaşmamış, bir esire gibi değil adetâ hatırlı biç misafir muamelesi görmüştü. Güverteye bile çıkıyor, yüzü deniz rüzgârlariyle sertleşmiş, sağlam yapılı Türk leventlerinin saygılı selâmlariyle karşılaşılıyordu. Acaba alnına ne yazılmıştı? Nereye götürülüyordu? Esir pazarında haraç mezat satılacak rMT

SULTANLARIN AŞKI

187

di, yoksa babası Leonardo'ya haber salıp büyük bir kurtuluş parası karşılığında azad mı olunacaktı ? Bunu, hep bunu düşünmüştü. İzmir limanına yaklaştıkları gün, Kulaksız Mustafa kamarasına gelmiş: ^

— Güzel kız, demişti. Yarından sonra ayrılıyorruz. - Sana hayırlı bir istikbal temenni ederim.

Alın yazısını kimse değıştiremez diye. bir Türk sözü vardır. Senin de kaderin böyle yazılmış.

Heyecanla sormuştu:

— Beni esircilere mi satacaksınız ?

Kulaksız Mustafa babacan bir tavırla cevap vermişti:

— Seni Şehzademiz Sultan Murat'a takdim edeceğiz. Eğer gönlünü fethedersen, memleketler fethetmiş kadar zafer kazanmış olursun. Yedi iklimde hükmeden Padişahı Cihan Kanunî Sultan Süleyman Hân efendimin Başhasekisi Hürrem Sultan da vaktiyle senin gibi bir ganimetti ve padişahın huzuruna bir esire olarak çıkmıştı.

— Bir şehzade mi dediniz?

— Evet, Ben eminim ki bu bal renkli gözlerinle, sıcak kanınla şehzademizi teshir edeceksin. Demek ihtiyar amiralin vaktiyle Venedik'te bakmış olduğu fal birer birer çıkacaktı, izmir'den Manisa'ya kadar mükellef bir araba ile seyahat etmişti. Sarayda kendisine ayrılan bir odaya yerleşmişti. On' beş gün Türkçe dersi almış, keskin zekâsı sayesinde epeyce kelime öğrenmişti. Fakat henüz şehzadeyi görmemişti. Genç mi, ihtiyar mı, güzel mi, çirkin mi bir şey bilmiyordu. Bir gün, şehzadenin huzuruna çıkacağı müjdelenmiş, yeni elbiseler giydirilmiş, saçları taranmış, kokular sürdürülmüştü. Huzura girerken şaşırıp kalmıştı. Karşısında on sekiz, on dokuz yaşlarında genç, güzel ve sevimli bir şehzade vardı. Gülerken kendisine bakıyordu. Murat, bu yeni gözdeyi pek beğenmişti. O da üzüntülerini unutmamıştı. Bu ilk buluşmadan bir kaç saat sonra firaşına girmiş veyahut girmek zorunda kalmıştı. Bu geceyi hiç, ama hiç unutmamıştı. Ne tatlı ve ne ihtiraslı saatler yaşamışlardı.

Günler geçmişti... Şehzadenin gözü kendisinden başka kimseyi görmüyor.

— Gülüm, çiçeğim, balım. Derken sanki kalbi konuşuyordu.

Sarayın hakikaten gülü, çiçeği olmuştu. Kocasını Murat yalnız kendisini kokluyordu. Manisa sarayının bir Raziye kalfası vardı ki, her şeye karışırdı. Şehzade bu kadına çok iyi muamele ederdi. Raziye ilk zamanlarda, ona fazla önem vermemişti Fakat şehzadenin ilgisinin geçici olmadığını anlar anlamaz politikasını değiştirmiş, güzel sözler ve tatlı dillerle sevgisini kazanmak istemişti. Bir gün de:

— Güzelim, demişti. Bir çocuk doğurmağa gayret et. Eğer bir erkek evlât dünyaya getirmeğe muvaffak olursan, efendimiz seni baş tacı eder, başka kadın yüzü görmek istemez.

188

SULTANLARIN AŞKI

Ana olmayı hangi kadın arzu etmezdi. Fakat içine bir şüphe düşmüştü.

— Yoksa efendimiz, beni şimdi sevmiyor mu?

— Güzelim, sevmiyor olur mu hiç.

Feleğin çemberinden geçmiş olan Raziye Kalfa daha çok şeyler anlatmıştı. Bir şehzade doğursa padişah valideliğine kadar yükseleceğini söylemişti. Safiye muradına nail olmuş, gebe (kalmıştı. Murat:

-- Sana hamilelik ne kadar da yakıştı çiçeğim.

Demişti. Aradan aylar geçmiş ve 26 Mayıs 1566 da nurtopu gibti bir erkek evlât doğurmuştu. Nevzada Sigetvar seferine giden Kanuni Sultan Süleyman, Mehmet adını koymuştu. Venedik'ten ayrılmış, aşağı yukarı sekiz yıldan fazla oluyordu. Bu uzun müddet içinde bir kere olsun şehzadeden fena lâf işitememişti. Daima iltifat görmüş, güler yüzle karşılanmıştı. Sarayda vâkiâ birçok cariye vardı ama, Murat, yine de ondan vazgeçmemiş ve sevgisi azalmak şöyle dursun bir kat daha artmıştı. Saray hayatına alışmıştı. Venedik'i çoktan unutmamıştı. Efendisini seviyor ve kiskanıyordu. «Serbestsin, istediğin yere gidebilirsin» deseler kahkahalarla gülecekti. Talih yolunu başka taraftan açmıştı. İşte şimdi istikbalinin şahikasına çıkıyordu. Yakında İstanbul'a gidecek, Osmanlı sarayının baş kadını olacaktı.

Onikinci Osmanlı Padişahı Sultan Üçüncü Murat ve maiyeti hiç bir yerde konaklamadan yollarına bütün sür'atleri ile devam ediyorlardı-Böyle uzun ve meşakkatli seyahatlere alışmamış olan Murat, çok zorluk çekiyordu. Buna rağmen bir an önce başkente ulaşmak ve tahta çıkmak istiyordu. Yolculuklarının ikinci günü maiyette bulunan Rikâbdâr Hasan Ağa (1):

— Padişahım, demişti. Yoruldunuz,, bir yerde konaklasak da birazcık istirahat buyursanız.

Murat'ın cevabı hazırды:

— Olmaz ağa, istirahatimizi nasib ise Âsitane'de yaparız. Padişah, Veziriazam Sokuliu. Mehmet Paşa'dan korkuyordu. İçinde

müthiş bir şüphe vardı. Vezirin, Hasan Çavuş'u Manisa'ya yollarken İstanbul'da bulunan küçük şehzadelere birini tahta çıkarması ihtimalini düşünüyor, işte o zaman eli ayağı titriyordu. Sokullu'ya öteden beri güveni yoktu. Endişelerini maiyetinde bulunanlara da açmaktan çekinmiyordu.

— Ne dersiz, vezirden bir hıyanet olmak mümkün müdür?

SULTANLARIN AŞKI

189

(1) Meşhur Kaniye Müdafai Tiryaki Hasan Paşa.

Defterdar Üveys Çelebi, mührü hümâyunun Sokullu'da bulunduğu sürece istediği gibi at oynatamayacağı ve dilediği şekilde hareket edemeyeceğini bildiği için bu fırsatları kaçırmıyor, veziriazamı yere çarpıyordu. Fakat bu suretle de genç padişahın şüphe ve endişelerini tahrik ediyordu.

— Buna belki cesaret edemez ama padişahım, yine de vezire güven caiz değildir. Bu adam kendini beğenmiştir. Cennetmekân pederiniz Selim Hân'a saltanat sürdürmemiştir.

— Üveys, söylediğin sözleri kulaklaçın işitir mi ? Bize merak salarsın.

Şeyh Şüca başka taraftan alıyor ve daha ihtiyatlı konuşarak keramet savuruyordu:

•»! Bu âciz kulunuz istikbalinizi vaktiyle okumuştur. Calisi taht olacak, yarım asırdan ziyade şan ve şevketle saltanat süreceksiniz.

Padişahın hocası Sadettin Efendi (1), Üveys'e hak veriyordu. Ri-kâbdâr Hasan Ağa böyle dedikodulara karışmıyor, lüzumsuz yere ağzını açmıyor, kimsenin aleyhinde bulunmuyordu. Murat ona da sormuştu:

— Sen ne susarsın Hasan?

— Merak buyurmayınız sultanım efendim. Lalanız hıyanet etmez.

— Nerden bilirsiniz?

Hasan Ağa'nın, veziriazam, ile bir geçmişi ve alış verışı yoktu. İhtirasla bir adam da değildi. Defterdar Üveys gibi ikbal peşinde koşmuyordu. Fakat bunca yıl mührü hümâyunu elinde tutan ve devleti adetâ müs-takillen idare eden, üstelik hanedan ile sıhriyeti olan gün görmüş bir vezirin hakkı saltanatı değiştirme yoluna gideceğine ihtimal vermiyordu.

— Lalanız cennetmekân pederinize sadakatle hizmet etmiştir.

Rikâbdar Hasan Ağa'nın mütâlâası maiyet halkı arasında iyi karşılanmamış ise de padişahın yüreğine bir damlacık da olsa soğuk su serpmişti. İstanbul'a yaklaşıldıkça heyecan da artıyordu. Her halde Sokuliu, Mudanya'ya Kaptanıderya Kılıç Ali Paşa'nın kumandasında olarak baş-terdei hümâyunu göndermiş ve kim bilir belki kendisi de karşıcı çıkmıştı. O zaman at mı, deve mi her şey anlaşılacak, sadık mı, hain mi belli olacaktı.

Padişah, '21 aralık 1574 de akşama doğru Mudanya'ya yorgun bir halde vâsıl olmuştu. Fakat görünürde ne başterdei hümâyun ve ne de . kaptanıderya vardı. Murat, hiç beklemediği bu vaziyet ile karşılaşınca şüpheleri tekrar alevlenmişti. Üveys, derhal taşı gediğine koymaktan kendini alamamış:

(1) Bilâhare Şeyhülislâm olan ünlü bilim adamı ve tarih yazarı Hoca Sadettin Efendi.

190

SUJ-»TAJNİJA.ttlIN

— Lalanızın buraya kadar gelmemiş olması saygıdaki kusurunu gösterir.

İskelede başKa bir gemi vardı. Ufak bir soruşturma sonunda bunun Tevkii Feridun Bey'e ait olduğu anlaşılmıştı (1). Zahire almak üzere Mudanya'ya gelmişti. Havanın açılmasını bekliyorlardı. Hasan Agra ile Sadettin Efendi, kaptana, hareket ettiği takdirde bir kese altın verileceğini söylemişler, fakat adamı yola getirememişlerdi. Bunun üzerine ister istemez Sultan Selim Hân'ın vefat ettiğini ve yeni padişahın şeref vereceğini açıklamak zorunda kalmışlardı. Akan sular durmuş, yerlere-kapanan kaptan, muhteşem yolcusu ile maiyetini buyur etmişti. Akşam hava kararırken kadirge denize açılmıştı. Deniz hakikaten dalgalıydı ve koca gemiyi bir fındık kabuğu gibi oradan oraya fırlatıyordu. Yolculuk yedi saat sürmüş ve gece yansına doğru Topkapı sarayı civarına gelmişlerdi. Görünürde kimseler yoktu. Sultan Murad'ı yeniden endişe almıştı.

— Acaba kardeşlerimizden birini mi iclâs ettiler?

Diye söyleniyordu. Üveys tekrar tezvirata başlayacaktı. Fakat birden bir sandal göründü ve içinden uzun sakallı bir adamın sesi duyuldu:

— Bu tarafa teşrif buyurun padişahım, Lalanızım.

Kayık, kadirgaya yaklaştı. Padişah ve maiyetini alarak karaya çıkardı. Veziriazam yere derhal seccade serdirmişti. Sahile ayak basar basmaz, şehriyari cedit, veziriazam paşaya fazla iltifat etti. Adetâ elini Öpecekmiş gibi davrandı (2). Fakat Vezir Sokullu, âdâb ve erkân görmüş bir zattı. Hünkârın ayaklarına kapandı.

— Kulunuzum, en- sadık hizmetkârmızım.

— Bilirim Lala, bilirim. Cennetmekân pederimize nasıl hizmet ettin ise bize de öyle vefa göster.

Padişah, seccadenin üzerine oturdu. Deniz fazla sarsmıştı, birazcık dinlenecekti. Veziriazam da karşısına geçmişti. Kısa bir süre sonra sarayın bahçe kapısı açılmış ve atlar çıkmıştı. Hizmetkârlar fener tutuyorlardı. Sokullu, şehriyari cediti atma bindirmiş ve kendisi de arkasından gelerek validesi Nurbânu Sultan'ın yanına götürdükten sonra ayrılmıştı. Ana ile oğulun karşılaşması çok heyecanlı olmuş. Murat, yıllardır yüzünü görmediği annesinin elini öpmüştü. Yeni hükümdarın verdiği ilk emir, «Kanunnâme-i Âli Osman'ın nizamı âlem için katli biradere rıza gösteren» maddesinin derhal uygulanmasını istemek olmuştu. Kendisinin şüphe ve endişeden uzak olarak saltanat sürebilmesi için kardeşlerinin ölmesi lâzımdı.

Sabaha karşı merhum Sultan Selim'tn Süleyman, Mustafa, Cihangir, Abdullah ve Osman adlarını taşıyan beş masum ve bedbant şehzadesi

(1) "Mtinsaati Selâtin" adlı eserin ünlü yazarı.

(2) Peçevl Tarihi.
SULTANLARIN AŞKI

191

saray dilsizlerinin elinde can vermişlerdi (1). Şehzadelerden en küçüğü, annesinin kucağından merhametsizce alınmış ve zavallı genç kadın, oğlunun arkasından:

— Yavrumu nerelere götürürsünüz?

Diye feryad etmişti. Bu feryadı duyan harem halkı odalarına kapanarak sabahlara kadar gözyaşı dökmüşlerdi. Hünkâr , bir gün gelecek, Kendi kanından olan öz evlâtlarının da ağabeyleri tarafından aynı korkunç akıbete uğrayacaklarını ilk defa olarak o gece düşünmüş ve gözleri dolu dolu olarak söylemişti:

*

— Nizamı âlem!

22 aralık 1574 de vezirler ve devlet ricali, siyah kavuklar giymiş oldukları halde Ayasofya camiinde toplanarak beraberce sabah namazını edâ etmişler ve sonra sarayda divanhane önünde Murat'ı beklemeğe başlamışlardı. Memleketin bütün tanınmış simaları burada idi. Bâb-ı hümâyun önünde bir taht kurulmuştu. Alaturka saat yedide padişah, üzerinde siyah tezyinat ile müzeyyen mor atlas dolama, ve başında siyah kavuk olduğu halde haremden çıkmış, ağır ve vakur adımlarla taht'a doğru yürümüşü. Sağında ve solunda ağalar ve çeşnigirler vardı. Vezirlere azametle selâm veriyordu. Sanki daha beş altı saat önce veziriazamın ellerine sarılmak isteyen o değildi. Tahta oturur oturmaz cülus tebriki başladı. Evvelâ Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa gelerek eteğini öptü. Murat da, Lalası eteğine yüz sürünceye kadar ayakta durarak ihtirain gösterdi (2). Onu diğer vezirler takip ettiler. Cerbe deniz savaşının muzaffer başkumandanı ve Sakız Fâtihi İkinci Vezir Piyâle, Üçüncü Vezir Ahmet Paşa, Dördüncü Vezir Zal Mahmut Paşa, Kıbrıs Fâtihi Lala Mustafa Paşa, Yemen Fâtihi Sinan Paşa aynı şekilde hareket ettiler. Bundan sonra diğer devlet büyüklerine sıra geldi. Rumeli Beylerbeyi Si- . yavuş Paşa'dan sonra Kaptanıderya Kılıç Ali Paşa etek öptüler.. Cülus merasimi bir saatten fazla sürdü. Sultan Murat törenden sonra hareme çekildi. Deniz tutmasından ve heyecandan yirmi dört saattir bir şey yememişti. Ellerini kavuşturmuş olan hadımağaları emre ihtizar ediyorlardı. Bunlara:

— Bana yiyecek veriniz.

Dedi. Bu söz kıtlık işareti olarak telâkki edilmişti.

Aradan bir süre geçtikten sonra Sultan Selim Hân'ın tabutu çıkmıştı. Devlet erkanı tabutu Babüssâade önünde karşılamışlar ve hazırlanan tahtabent üzerine koymuşlardı. Padişah da gelmişti. Cenaze namazı burada kılınmıştı. Şehhülislâm Efendi'nin sağında Sultan Murat ve solunda Sokullu yer almışlardı. Merhum Selim Hân'ın cenazesi Ayasof-ya'da yapılmakta olan türbeye götürülmüştü. Üçüncü Murat, cemaat©

(D

(2)

Selâniki Tarihi, sahife 126. Selâniki Tarihi, sahife 127.

192

SULTANLARIN AŞKI

katılmamış ve fazlaca müteessir olduğunu ileri sürerek ikinci dönmüş ve saraya gitmişti. Yapılacak daha bir sürü işler vardı. Selim Hân'ın naşı, türbenin yanında otağa bırakılmıştı. Bu sırada kapıcılar kethüdası gelmiş:

— Hazreti padişah sizlere intizar eder.

Diyerek cemaati "tekrar saraya davet etmişti. Bu davet sebepsiz delildi. Her şeye vâkıf olan Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, sapsarı olmuştu. Yanında giden Şeyhülislâm Hâmit Efendi'nin kulağına eğilmişti.

— Efendi hazretleri, anlaşılır, henüz hizmetimiz bitmemiştir. Hâmit Efendi,' titreyen elleriyle kır düşmüş sakalını sıvazlamıştı:

— Bu vazife bize çok ağır gelir, ne edelim, Allah geride kalanlara Tizun ömürler versin.

Cemaatin içinde Kanunnftme-i Osman'ın uygulanacağını bilenler pek azdı. Saray kapısından içeri girdikleri zaman yürekler acısı bir manzara ile karşılaştılar. Dün akşam boğulan masum şehzadelerin tabutları çıkıyordu. Bir vaveyladır kopmuştu.

—! Allah rahmet eylesün!

Duaları hiçkırıklarla karışıyor, devletin ileri gelenleri gözyaşları ile tabutların arkalarında saf alıyorlardı. Üçüncü Sultan Murat hiç bir suçları olmadığı halde hayatlarına son verdiği bedbaht kardeşlerinin cenazelerini görmemek ve feryatları işitmek için harem dairesine çekilmişti. Koridorları geçerken hadımağalarının, hizmetkârların ve cariyelerin yaşlı gözleri ile karşılaşıyor, her şeye rağmen kalbi sızlıyordu.

Nurbânu Sultan'ın teessürü, uzun sürmemiş, kendisini çabuk toparlamış, şirâzeden çıkar gibi olan haremi hümâyunu hükmü altına almıştı. Şimdi daha yetkiyle emirler verecekti. İlk işi, vaktiyle Sultan, Selim Hân'ın firâşma girip de yüz bulan ve zaman zaman kafa tutar giW bir durum takman haseki ve gözdeleri

eski saraya göndermiş, kocasının ölümüne sebep olmakla suçlandığı Emsâlinur Kalfa'yı saraydan çıkarmış, kendisine mensup kadınları iş başına geçirmişti. Bunların arasında genç, güzel, zeki ve fettan bir kadın olan Canfeda da vardı. Canfeda, saray entrikaları içinde yetişmiş, otuz yaşlarında bir cariye idi. Padişahın firâşma nail olmamış ise de Nurbânu'nun gözüne girmenin yolunu bulmuştu.

Nurbânu, eski rakibesi Bedia'dan intikam almağı unutmamıştı. Sultan Selim Hân'ın cenazesinin kaldırıldığı günü akşamı en güvendiği adamı Mustafa Ağa'yı çağırması ve şu talimatı vermişti.

— O Venedikli yüz­süz kadını alıp buraya getireceksin. Sakın bunu kimse duymasın.

Bütün ziynet eşyalarını aldıktan sonra onu çırılçıplak bırakacak, yaş-lı ve kaba bir bahçıvan yamağı ile evlendirecekti. İş bu kadarla da bit-

SULTANLARIN AŞKI

193

miyordu. Beykoz sarayının kethüdalığını yapan kalfayı da ondan daha jberbat bir hâle sokacak, esir pazarında sattıracaktı. Bu da olmazsa Anadolu'da bir yere sürdürecekti. Bunlara sebep Barletta'mn yalnız vaktiyle kendisine rekabet etmiş olması değildi, daha başka sebepler de vardı. Gelini Safiye Sultan Venedikliydi, kocasına yalvarır yakarır ve Be-dia'yı himayesine alabilirdi. Safiye Sultan İstanbul'a gelmeden her şeyi halletmek istiyordu. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. Beykoz'dan alı al moru mor dönen Mustafa Ağa, ayaklarını öpmüş ve dudakları titreyerek haber vermişti:

— Bedia cariyeniz sarayda yok. Nurbânu sanki beyninden vurulmuştu.

— Nereye gitmiş?

— Hizmetkârlardan hiçbiri bilmiyor. Cennetmekân Sultan Selim Han'ın vefatının üçüncü günü ortadan kaybolmuş.

— Ya kethüdası?

— O da meydanlarda yok sultanım.

Valide Sultan deli olacaktı. Böyle muhkem bir saraydan nasıl ve nereye kaçabilirlerdi ? Padişahın vefatı haberini duymalarına imkân yoktu. Oğlu Murad'm İstanbul'a gelmesinden önce vezirler bile bunu bilmiyorlardı. Acaba gelini Safiye Sultan bir dolap mı çevirmişti ? Biraz düşündükten sonra buna da ihtimal veremedi.

— Beykoz sarayına taşradan kimse gelmiş mi?

— Gelmiş efendimiz, fakat içeriye girmemiş.

— Kim bu ziyaretçi?

— Mihrimâh Sultan hazretlerinin hizmetkârı Salih Ağa.

Bedia her halde Mihrimâh Sultan'ın sarayına kaçmıştı. Zaten onu her zaman himaye etmiyor muydu? Kendisinin intikam alacağını bildiği için bir kolayını bulup Üsküdar'a getirmişti. Mustafa'ya sormuştu:

— Kâfir Venedikli ziynet eşyalarımı da beraberinde mi almış?

— Hayır sultanım, üzerinde olanları bilmiyorum ama, diğer mücevheratı olduğu gibi duruyormuş.

— Tamam, Mihrimâh, arslanımdan daha zengindir. Mücevhere ihtiyacı yoktur.

Mustafa şaşkın şaşkın valide sultan'a bakıyordu.

— Venedikli'nin Mihrimâh Sultan hazretlerine mi iltica ettiğini söylersiniz sultanım?

— Evet.

— Zannetmem, sultanım. Nurbânu birden sinirlendi.

— Haydi yıkıl karşımdan. Kuşların beyni senden daha iyidir.

Sultanların Aşkı — F. 13

194

SULTANLARIN AŞKI

Bedia, ocağın karşısındaki sedire yüzükoyun uzanmıştı. Dirsek-lerini kuştüyü yastıklardan birine koymuş, yüzünü elleri arasına almış, nedimesi ile dertleşiyordu.

— Efendimizi çok merak ederim, Gülnuş. Dün gece rüyada gördüm, vedalaşırđık.

Gülnuş hanımını teselli ediyordu:

— Rüyayı ben size tâbir edeyim, güzelim. Bu hünkârın teşrif buyuracağına delâlet eder.

— İnşallah tâbirin doğru çıkar. Fakat içimde bir sıkıntı var.

Eskiden hünkârı bambaşka hislerle beklerdi. Gelmediği zamanlar hırçınlaşır, söylenir ve bazan da bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlardı. Şimdi ise sakin, fakat düşünceli ve kederliydi. Yirmi gün kadar önce Hünkâr birdenbire Beykoz sarayına teşrif buyurmuş, giderken de:

— Ya bizzat teşrif buyururuz veyahut seni sarayı hümâyuna al-dırtırız.

Demişti. Şimdiye kadar ses şada çıkmamıştı. Hünkârı bitkin ve perişan görmüştü. Sapsarı yüzündeki uçar gibi duran neş'esinin şarabın verdiği geçici bir canlılık olduğu ilk bakışta göze çarpıyordu. Bu neş'e sönebilirdi. Dönüş uzadıkça aklına türlü şeyler geliyordu. Acaba sultan yatağa mı düşmüştü, yoksa kendisini zevk ve safa âlemine kaptırması gidiyor muydu? Nihayet dayanamamış, sabahın erken

saatlerinde hazinedar kalfayı Üsküdar sarayına yollamıştı Mihrimâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa aracılığıyla bir şeyler öğrenmeğe çalışacak, özellikle hünkârın sıhhati hakkında bilgi toplayacaktı. Akşam olmak üzereydi, nerede ise hava kararacaktı. Hazinedar kalfa meydanlarda yoktu. Şimdiye kadar böyle geç kaldığı olmamıştı. Acaba Müşfi-ka'nın dediği gibi Salih Ağa ile aralarında bir şey mi vardı? Gülnuş, şamdanları yakmağa hazırlanırken, Bedia da yerinden kalktı, pencereye doğru yürüdü. Bulutlar yavaş yavaş Boğazın sularına iniyordu.

O gece, hazinedar kalfa saraya dönmemiş, Bedia ile nedimesini merak ve heyecan içinde bırakmıştı. Türlü ihtimaller üzerinde durmuşlar, fakat hiçbirinde karar kılamamışlardı. Hadımağaları ile hizmetkâr kadınlara da bir şey söylemiyorlar, hâdisenin duyulmasından korkuyorlardı. Gülnuş, bu iyi kalpli nedime:

— Ne olur, biraz yatın belki uyursunuz.

Diyordu. Bedia gece yarısına doğru yatağına girebilmiş ve gözlerini ancak sabaha karşı kapamıştı. Uyandığı zaman ise başucunda yine vefakâr arkadaşını bulmuştu.

— Sabahınız hayırlı olsun, sultanım.

— Vakit nedir Gülnuş?

— Nerede ise öğle olacak, sultanım.

— Hazinedar kalfadan bir haber var mı?

— Biraz önce geldi bebeğim, fakat sizi uyandırmadık.

SULTANLARIN A&K.İ I>0

Bedia yataktan heyecanla fırladı. Çıplak ayakları ile yere atladı.

— Çağır gelsin.

Gülnuş gitmeğe hazırlanırken içeriye hazinedar kalfa girdi. Yüzü bembeyazdı, onu böyle hiç görmemişti.

— Ne ıvar, nerede idin?

Hazinedar kalfa tereddüt eder gibi Bedia'ya bakıyordu.

— Ne susarsın, beni meraktan öldürmek mi istersin? Tiz söyle!

— Padişahımız efendimiz çok hasta imişler. Barletta bağırdı.

— Ne... Ne dersin?

— Evet bebeğim^ Allahtan ümit kesilmez ama.

Hazinedar kalfa kendisini koyuvermiş, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bedia düşmemek için Gülnuş'un omuzuna tutunmuştu.

— Ağlamayı bırak, anlat, bir şeyler anlat.

Hazinedar gözlerini silmiş, sedirlerden birine ilişerek anlatmıştı.

Üsküdar sarayına varışında Mihrimâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa'yı bulamamıştı. Buraya kadar geldikten sonra boş dönmek doğru değildi. Sarayda daha başka tanıdıkları da vardı. Sonra bunlarla konuşmak Salih Ağa ile konuşmaktan daha kolay ve tehlikesizdi. Hadımağalarından Cafer ile olan aşinalığı eskiydi. Sarayı hümâyunda kapı yoldaşlığı yapmışlar ve dâima birbirlerine arka olmuşlardı. Sonunda ikisi birden Nurbânu Sultan'ın hışmına uğramışlar, biri Üsküdar'a, biri de Beykoz'a sürülmüşü. Cafer, eski âşinâsını çok iyi karşılamış, baş köşede yer göstermişti.

Bedia dayanamamıştı;

— Bırak bunları kalfa, efendimizin hastalığını söyle. Hazinedar kalfa:

— Ne olur, dinleyiniz güzelim.

Diyerek sözlerine devam etmişti. Kısa bir hoş beşten sonra Salih Ağa'nın nerede olduğunu öğrenmişti.

Ağa o gece satın aldığı konak-yavrusu bir evi tamir ettirmek üzere İstanbul'a inmişti. Ancak birkaç gün sonra dönebilecekti. Söz dönmüş dolaşmış, hünkârda karar kılmıştı. Padişahın adı geçerken haremağasının gözlerinde yaşlar taneleniyordu. İçine bir şüphe düşmüştü. Ağa herhalde birşeyler biliyordu. Nihayet baklayı ağzından çıkarmıştı. Hünkâr, bir haftadanberi hastaydı, haremden dışarıya çıkamıyordu. Bu yüzden hemşiresi Mihrimâh Sultan da pek müteessirdi. Salih Ağa'nın daha çok malûmatı vardı.

— Hastalığı ne imiş kalfa?

— Cafer bir şey bilmiyormuş efendim. Yalnız attan düştüğünü duymuş.

— Sonra?

Kalfa içini çekti, Asıl hikâyeye bundan sonra başlıyordu. Daha vakit erkendi, pekâlâ İstanbul'a kadar gider, Salih Ağa'yı bulur, ondan

196

SULTANLARIN AŞKI

her şeyi öğrenebilirdi. Mihrimâh Sultan'ın sarayından çıktıktan sonra tekrar kayığı binmiş, Kadirga limanına çekmelerini emretmişti. Salih Ağa'nın satm aldığı ev buradaydı. Mesele anlaşılmasın diye iske leye gelir gelmez, kayığı geriye göndermişti, dönüş için nasıl olsa bir sandal bulabilirdi. Bedia, Gülnuş'a döndü:

— Bak, hiç kayıkcılara sormak hatırımıza gelmedi.

— Benim geldi ama, sultanım, onlar Beykoz'a ancak gece dönmüşler.

Hazinedar kalfa, Salih Ağa'yı evde bulmuştu. Onun anlattıkları şunlardı. Hünkâr, sarayı hümâyunda yeni inşa edilen hamamı gezerken ayağı kaymış ve arkaüstü yere yuvarlanmıştı. Mübarek vücudu zedelenmişti. Dairesine götürülürken de üşümüş ve düştüğü yataktan bir daha kalkmamıştı. Başhekim Mustafa Çelebi'ye göre, Allaktan ümit kesilmezdi ama, mizacı hümâyun vahimdi. Veziriazam Sokullu Paşa'nın çenesini bıçak açmıyordu. O akşam İstanbul'da tanıdığı evlerden birinde misafir kalmış ve sabahın erken saatlerinde kayığa binmişti. Söзlerini:

— Efendimiz âhirete intikal ederse, bizim halimiz nice olur? Diye bitirdi. Bedia elleriyle kalfanın ağzını kapadı.

— Sus, ağzından rüzgâr alsın.

Gülnus ile kalfaya ruhsat verdi. Yalnız basma kalınca koca odayı birkaç kere dolandı, sonra kendisini yatağa attı. Ağlamak istiyor, doya doya ağlamak istiyordu. Fakat gözlerinden bir damla yaş gelmiyordu. Hünkâra bir emrihak vâki olursa ne yapacaklardı? Bunu İlk defa düşünüyordu. Nurbânü Sultan'm intikamı her halde korkunç olacaktı. Hain kadın kim bilir, neleri reva görecekti? Ya âdî bir cariye gibi sokağa fırlatacak, yahut izzeti nefsinin büsbütün kırmak için sarayda bir hizmetçi olarak kullanılacaktı.

— Allah büyük, diye söylendi, Allah büyük. Bize sabır verir. ıSonra efendisinin iyileşmesi için Tanrıya yalvardı. Hünkâr

gittikten sonra yaşamasının ne mânası kalmıştı? İstanbul'da kimsesi yoktu, yapayalnızdı.

Aradan birkaç gün geçti. Nihayet bir akşam, Mihrimâh Sultan'ın sadık hizmetkârı Salih Ağa Beykoz'a geldi. Hazinedar kalfa ile konuştu. Padişahın hastalığı vehametini muhafaza ediyordu. Bir de nâme getirmişti. Bunu yalnız Bedia okuyacak ve sonra yakacaktı. Salih Ağa gittikten sonra kalfa nâmeyi sunmuştu. Kimden gelebilir? Acaba Mihrimâh Sultan hazretleri himayesini esirgemiyor muydu? Kadife keseden çıkardı. Hayretler içinde kaldı. Mektup Kadırgalı Hasan Bey'den geliyordu. Demek bu vefakâr insanlar onu unutmamış' lardı. Mektupta şu satırlar vardı: «Asude hatır olun, meraklanmayın. Hayatınız teminat altındadır. Sizi Venedik'ten kaçırıp, yuvanızdan edenler, fena kalbli insanlar değillerdir ve daima hatâlarını tamire amadedirler. Şu günlerde ahval naziktir, Nurbânü'nun hışmı sizi*1

SULTANLARIN AŞKI

197

iizerinizdedir. Ama korkmayın. Bir şey yapmağa kadir değildir. İnşallah nasip ise Venedik'e de kavuşursunuz.» Üç dört defa okudu, oh bayatta yalnız değildi. Maneviyatı düzeldi. Fakat bunların elinde nasıl bir kuvvet vardı, nasıl saraya karşı meydan okuyabilirdi?

Ertesi akşam daha önemli bir olay cereyan etti. Üsküdar'a gidip gelen hazinedar kalfa, ağlamaktan kan çanağına dönmüş gözlerle Bedia Hatun'un odasına girdi. Kimse duymasın diye kapıyı sıkıca kapattıktan sonra felâket haberini verdi. Sultan Selim Hân, sevgili gözdesini arkasında bırakarak dünyadan göçüp .gitmişti. Bedia sarsıldı, bir dişi kaplan gibi kalfanın üzerine atıldı, saçlarından yakaladı.

— Doğru söyle kadın, seni boğarım, öldürürüm!

Diye bağırdı. Fakat sonra rüzgârın üflediği bir mum ışığı gibi söndü. Titreyen ellerini kalfanın saçlarından çekti. Ağır ağır sedire doğru yürüdü, yüzükoyun kapandı, başını kuştüyü yastıklara sokuyordu.

— Efendim, gözüm, padişahım, erkeğim, beni nerelere bıraktın, kimlere emanet ettin?

Ağlıyordu. Bu gözyaşlarmda riyadan eser yoktu. Hem nasıl ağlamazdı, her şeyi yıkılmıştı. Denizler ortasında bırakılmış bir dal parçası gibiydi, kalfa yanına sokuldu. Saçlarını okşadı.

— Ağlama güzelim, ağlama yavrum. Bedia şimdi hıçkırıyor:

— Ben mi ağlamayım kalfa, ışksız kaldım, güneşim grup etti. Bir daha doğmayacak olan güneşim. Ağlamak fena şey mi kalfa? Bırak doya doya, kana kana ağlayayım.

— Ağla yavrum ağla.

Bedia, dakikalarca sedirde öylece kaldı. Sonra biraz sükûnet bulur gibi oldu. Bunu fırsat bilen hazinedar kalfa, sanki duyulmaktan korkuyormuş gibi iyice yaklaştı, kulağına fısıldadı:

— Bu gece Beykoz sarayından ayrılıyoruz.

— Beni yalnız mı bırakıyorsun kalfa?

— Ben nankör değilim, sultanım, beraberce gidiyoruz, İsterseniz Gülnuş da bizimle gelsin.

Bedia, başını kaldırmış şaşkın şaşkın kalfanın yüzüne bakıyordu.

— Deli mi oldun sen?

— Gitmemiz lâzım, Nurbânü Sultan'ın intikamından başka türlü kurtulamayız. Eline geçerse mahvoluruz. Bize neler neler yapar. Bir kaşık suda boğar.

Genç kadın tekrar hırçınlaştı.

— Biryere gitmek istemiyorum, benim ne suçum var kalfa, ne fenahk ettim? Nurbânü valide sultan oldu, ben ise kaderin zebun ettiği bir cariyeden başka neyim?

198

SULTANLARIN AŞKI

- Ah sen o kadımı bilmezsin, gidelim yavrum kaçalım buralardan,
- Nereye gideceğiz?
- Evvelâ İstanbul'a, sonra belki de Venedik'e...

Badia'nın hırçınlığı hayrete inkilap etmişti. Oh... Her halde fazla heyecan kalfaya dokunmuş, zavallı kadın aklını kaybetmişti. Venedik'e nasıl gidilirdi, kim götürecekti? Yoksa Mihrimâh Sultan hazretleri tekrar himayesine mi alıyordu?

- Mihrimâh Sultan hazretleri mi bizi himaye eder?
- Hayır güzelim.
- Ya kim, bizim kimimiz var?
- Kadirgalı Hasan Bey ve arkadaşları.

Hazinedar kalfa şimdiye kadar gizli tuttuğu ve kimseye söylemediği sır torbasını açtı. Kadirgalı Hasan Bey ve arkadaşlarını tanıyordu. Geçen gün yalan söylemişti. Mihrimâh Sultan'm Mutemedi Salih Ağa'yı Üsküdar'da bulamayınca kayığa atlamış doğruca Kadirga limandaki iskeleye yanaşmış ve Hasan Beyin evine gitmişti. Salih Ağa da oradaydı. Padişahın hastalığına dair bütün tafsilatı onlardan almıştı. İyi kalpli Hasan Bey, hünkâra bir emrihak vâki olduğu takdirde her şeye başvuracağını ve Bedia'yı haris Nurbânu Sultan'ın pençesine bırakmıyacağını, bunun için her fedakârlığa katlanacağını, vaktiyle Venedik'ten kaçırarak işledikleri günahın kefareti ancak bu suretle ödeyeceklerini söylemiş:

- Ben icap ederse bu uğurda kafamı koyarım.

Demmişti. Salih Ağa da elinden geleni yapacaktı. Kalfa geceyi aynı evin harem kısmında geçirmişti. Dün de Salih, Hasan Bey'in emri ile Beykoz'a gelmişti. Getirdiği mektuptaki vaadlerde en ufak bir hilaf ve riya yoktu. Hattâ Galata'da bir ev bulmuşlardı. Nurbânu Sultan bütün bostancıları ve baltacıları seferber etse burasını bulamazdı. Bu sabah Üsküdar sarayında yine Kadirgalı Hasan Bey'i görmüş ve ölüm haberini ondan almıştı, vefat üç gün evvel vuku bulmuş, ancak şimdi sızmıştı. Henüz bazı vezirler bile durumu bilmiyorlardı. Veliht Murat İstanbul'a geldikten sonra ilân olunacaktı. Valide Sultan diğer şehzadelerin iclâsından korkuyordu. Kaçmak için büyük tertibat alınmıştı. Sarayın kadın hizmetkârlarının bulunduğu ufak kapıdan bahçeye ve oradan kuru yoliyle denize inen yan ve battal kapıya gidilecekti. Bu kapı daha şimdiden kimsenin haberi olmadan açılmıştı.

Bedia bunları dinlerken hayretten hayrete düşüyordu. Ya yakalanırlarsa, ya karşılıklarına muhafızlar çıkarsa, o zaman ne yapacaklardı ?

Kalfa bunun da cevabını verdi:

- Ne demeğe hakları var güzelim? Bugün sen bu sarayın yegâne hâkimesisin, herkes önünde boyun kırıyor, padişahın vefatını da bizden başka bilen yok.

Kalfanın dediği doğru idi. Fakat bir türlü karar veremiyordu. Hayattan bezmişti.

- Ben burada kalacağım. Hazinedar kadın yalvarıyordu:

- Yapma yavrum, etme güzelim, bu fırsat bir daha ele geçmez. Eğer bizi denize atmazlarsa, muhakkak esir pazarında satarlar. O Nur-bânu'dan her şey beklenir.

Genç kadm, oturduğu sedirde bunalmıştı, kalktı, pencereye doğru yürüdü, açtı. Serin bir rüzgâr odayı doldurmuştu. Hava kararmak üzereydi. Güneş batmıştı, gözlerinin önünde Venedik canlandı, doğduğu, büyüdüğü genç kızlığını geçirdiği Venedik, kız kardeşi, akrabaları, eniştesi Şövalye Veniero, dostlarının hayalleri gelip geçti. Geriye döndü:

- Peki kalfa, haydi hazırlanalım.

Hazinedar kadının kederi, üzüntüsü birden geçivermişti. Sanki biraz önce ağlayan o değildi.

- Emredersiniz. Gülnuş da gelecek mi?

- Evet, o da gelecek.

- ! Peki güzelim, siz mücevherlerinizi bir torbaya yerleştiriniz. Bedia acı acı güldü;

- Hiçbir şey almıyacağım. Hepsi burada kalacak. Yalnız bün-Tiârm kendi elleri ile taktığı bu gerdanlığı, yüzükleri, küpeyi ve bilezikleri götüreceğim, o kadar. Onları ölünceye kadar bir hâtıra olarak saklıyacağım.

Hazinedar yerinden hop oturdu, hop kalktı.

- Öyle şey olur mu hiç? Bedia derhal susturdu:

- Fazla bir şey söyleme, ben öyle istiyorum.

Saatler günler gibi geçti. Nerede ise gece yarısı olacaktı. Kaderin "birleştirdiği üç kadın ayaklarının ucuna basarak, hizmetçilerin dairesine indiler, kapıyı açarak dışarıya çıktılar. Yavaş yavaş koruluğa doğru yürüdüler. Bahçede kimseler yoktu. Kuşlar yuvalarına çekilmişler, geyikler damlarına girmişlerdi.

Hazinedar kalfa yürürken çok müşkülât çekiyor, kolundaki büyük torbayı bir tarafından diğer ta-Tafına alırken ikide bir ofluyordu. Bedia acıdı:

- Ne var o torbada, ver biraz da biz taşıyalım. Hazinedar itiraz etti:

- Hiç hirşey yok güzelim, fazla yorgunum da ondan, ama ölü-rum de size taşıtmam.

Yol uzadıkça uzuyordu. Çeşmenin yanına geldikleri zaman dur-üular. Bedia:

— Buradan son defa su içmek istiyorum.'

Dedi. Ufacık ellerini musluğa dayadı. Kana kana içti. Havuzun kenar taşına oturdu. Bu çeşme ne tatlı hâtıralara şahit olmuştu. Sul-

200

SULTANLARIN AŞKI

tan Selim Hân'la Beykoz'da ilk defa olarak burada karşılaşmışlar ve sonra yıllarca aynı yere beraberce gelmişler, avuçlarında muhabbet kuşlarını gezdirmişler, ehli geyiklere tos vurdurmuşlardı. Taştan kalktığı zaman gözleri dolu dolu olmuştu. Hayatı burada başlamış burada bitiriyordu. Hazinedar ile Gülnüş, hanımlarının ne düşündüğünü anlamışlardı. Onu büsbütün üzmemek için ağızlarını açmıyorlardı.

Artık kurtulmak üzereydiler, dış kapiya yaklaşmışlardı. Burast ötedenberi kullanılmadığı için muhafızı filân yoktu, kapı da ardına kadar açıktı. Dışarıya çıkacakları sırada bir ses işittiler:

— Kalfa... Kalfa!...

Bu, Kadırgalı Hasan Bey'in sesiydi. Oh, kurtulmuşlardı. Biraz ileride karaltı halinde görünen bir kayık duruyordu. İskele olmadığı için yanaşamamıştı. Kadırgalı Hasan Bey, insana inanç veren, tatlı-fakat metin bir sesle kendilerini iarsıladı:

— Korkmaymız.

Önlerine düşerek sahile indirdi. Kayığa binmek için hiç olmazsa dizlerine kadar suya girmeleri lâzımdı. Karanlıklar arasında Salih Ağa da meydana çıkmıştı. Kalfa sordu:

— Suya mı gireceğiz?

Mihrimâh Sultan'ın mutemedi cevap verdi:

— Hayır, sırtta gidersiniz.

Salih, evvelâ kalfayı sırtlayıp kayığa götürdü, arkasından GU1-nuş'u aldı. Yorulmuştu. Bedia'yı Hasan Bey'e bıraktı. Savaş boylarının bu mert ve erkek yoldaşı, saraylarda terbiye görmüş bir mabeyn çavuşu gibi eğildi:

— Sıra sizde Bedia Hatun.

Bedia'mn kalbi, kafesini kırıp dışarıya fırlayacakmış gibi atıyordu. Ne kadar heyecanlıydı.

— Size minnettarım Hasan Bey, hayatımda bu kadar vefakâr insan görmedim.

— Günahlarımızın kefaretinin ödüyoruz.

— Siz zahmet etmeyin efendim, ben suya girerim. Hasan Bey itiraz etti:

— Olmaz, deniz buz gibi. Üstünüz başınız ıslanır, sonra hasta, olursunuz, size yazık değil mi?

Barletta'yı kucağına aldı, kayığa götürdü, kendisi de bindi, sonra kürekte olan Uzun Mehmet, Çal Ali, Venedikli Abdullah ve Kontari-ni'ye emretti:

— Doğru Galata'ya.

Hava oldukça soğuktu. (Kadınların bacaklarına battaniyeler örtmüşlerdi. Mihrimâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa, hazinedar kalfanın yanibaşında idi. Kontarini:

— Ağa, orada rahatsız olursun, istersen başa geç.

SULTANLARIN AŞKI

201

Diyecek oldu, fakat Salih Ağa, ağzının payını verdi:

— Sus kâfir, ağzını yırtarım.

Bedia, çıkarken şamdanberi yanar bırakmıştı, günleri ayları ve-seneleri geçtiği odasını son bir defa da uzaktan görmek istiyordu. Geriye döndü, fakat sahilden çok uzaklaştıkları için, saray gölgelere bürünmüştü, yalnız, kayığın en arkasında oturan ve dümeni idare-eden Kadırgalı Hasan Bey'in parlayan gözleri ile karşılaştı.

Sultan Murat, cülusundan üç gün sonra hazinei hümâyundan cülus bahşisi çıkartmış, askere yedi yüz bin altın dağıtmıştı. (1). Ertesi gün vezirlere ve devlet erkânına değerli hediyeler verilmişti. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın hissesine altı bin altın, beyaz atlas kaplı samur bir kürk ile müzeyyen bir kılmc düşmüştü. Vezirlere de-dört bin yetmiş altın ve iki hil'ati şerif verilmişti. Bu arada saray erkânından bir kısmı emekliye sevk edilmiş, yeni bazı tâyinler yapılmıştı. Saltanat müjdesini getiren Hasan Çavuş çavuşbaşığa getirilmişti.

Yeni padişah, 1574 yılının son günü ilk defa olmak üzere cuma; namazını kılmak için Ayasofya'ya gitmiş, 5 Ocakta bütün saray halkı ile beraber Eyüp camiine gelerek orada törenle kılıç kuşanmıştı.. Dönüşünde Yavuz Sultan Selim, Fatih Sultan Mehmet; Şehzade Mehmet, İkinci Bayezid, Kanunî Sultan Süleyman ile babası İkinci Selim'-in ve idam ettirdiği beş şehzadenin türbelerini ziyaret etmişti. Babasının ve kardeşlerinin mezarları başında gözyaşlarını tutamıyarak ağlamıştı. Hünkârın gözyaşlarına saray halkı da katılmış ve bir vaveyla kopmuştu. 10 Ocakta yeniçerilerle birlikte sipahilerin de me-vacibi (2) verilmişti. 11 Ocakta divanı hümâyun toplanmış, padişah, kasrı âdilden müzakereleri sonuna kadar takip ettikten sonra vezirlerin arzlarını dinlemek üzere arz odasına geçmişti. Fakat bu sırada bir gürültü kopmuştu.

Muntazam süvariden en son itibar olunan dört bölük halkı toplanmış bağırıp çağırıyorlardı. Bunlar ulufelerinden geri kalmış olan akçe ile cüluslarda mutad olan terakkiyi istiyorlar:

— Ağalarımız bize ulufelerimizi kusur üzre ve terakkilerimizi (3) eksik vermek isterler.

Diyorlardı. Vezirlerde şafak atmıştı. Bunlara dert anlatmak kolay şey değildi. Fakat şimdiye kadar başından buna benzer birçolt

(1) Hammer'e göre, yüz on kese altın, yâni cem'an bir milyon yüzbin altın». Cilt 7, sahife 19.

(2) Mevacip, askerin maaşı demektir. Her üç ayda bir verilirdi.

(3) Kapıkulu askerleriyle topraklı süvariye ve diğer askerî sınıflarda devletten para alan her cins memurlara ait aidatın çeşitli vesilelerle artması. Bu artış, ya yeni bir cülus veyahut savaşta gösterilen büyük bir yararlık yahut da olağanüstü bir başarı dolayısıyla ve nihayet belirli bir süre hizmet karşılığında olurdu. Ulûfeîlerin gündeliklerine zam yapılır, tımarlıların tımarlarına yeni gelir eklenirdi.

202

Ö U LİTÂN İ

vakalar atlatmış olan Veziriazam. Sokullu Mehmet Paşa dışarıya fırlamış ve yanlarına yaklaşarak, onlarla bir arkadaş gibi konuşmuştu:

— Ne istersiz yoldaşlarım, bir arzunuz mu vardı? Şikâyetçiler, bu mülayim muamele karşısında yavaşlamışlar ve sormuşlardı:

— Bizim, bahşisi diğer bölüklerle beraber alıp da terekkiiyi eksik almamıza sebep nedir?

Sokullu, Fatih Kanunnâmesi hükümlerini birer birer izah ederek ilk iki bölüğün beşer ve son bölüklerin de üçer altın terekki aldıklar-ının isbat etti (1). Ulufeden nakıs verilmiş işe tahkikat yaptıracağını, suçları anlaşılana cezalandıracağını söyleyerek ,kalabalığı dağıttı. Arz odasına döndüğü . zaman kendisini merakla bekleyen padişahın:

— Kullarımız ne isterlermiş?

Sualini cevaplandırdı. Hünkâr bu hal suretinden ziyadesiyle memnun oldu. Huzurda bulunanlardan vezariâzamm can düşmanı ve rakibi Lala Mustafa Paşa kendi kendine söylenmişti:

— Bu vezir ile başa çıkmağa imkân yok.

Sokullu Mehmet Paşa, padişahın etrafını almış olan Hoca Sadettin Efendi, Defterdar Üveys, Mirahor Veli ve sair şehzadeliği zamanından kalma kimseleri nüfuzu altına sokmak ve bu sayede padişahın üzerindeki nüfusunu arttırmak için gayret göstermeğe başlamıştı. Sonra hünkârı istediği gibi saltanat sürmeğe bırakacak, devletin idaresini elinde tutacaktı, İlk silleyi Defterdar Üveys'e vurmağı düşünmüştü. 31 ocakta padişahın şehzadeliği zamanındaki defter, divanı hümayuna getirilerek bir kese içinde Başdefterdar Lâle-izar Mehmet Çelebi'ye teslim edilmiş, defterin incelenmesinde şehzadeye ait para torbalarından birinin açıldığı anlaşılmıştı. Hemen ertesi günü Üveys divana çağırıldı. Sokullu kendisine şu suali sordu:

— Manisa'dan gelirken lalanın mühriyle mühürlenmiş olan sandıkları açıp içinden bazı levazım için para çıkarmışsın. Bazı kimselere emirsiz ulufe vermişsin.

Arkasında koskaca padişah olan Üveys, tereddüt etmeden cevabı yapıştırmıştı:

— Ben defterdarım, hazineî hAimâyun benim marifetimle açılır, "kapanır, açtım.

— Açtın mı?

— Evet, açtım, mühim olan işleri lâzım olduğu üzere gördüm. Zayi olmuş nesne varsa beyan olunsun, bir yerine bin vereyim (2).

Sokullu bu küstahça sözler karşısında kızmış, fakat daima yaptığı gibi hiddetini belli etmemiş ve başdefterdara işin tahkikini ve Lala ile yüzleştirilmesini emretmişti. Mustafa Paşa memnundu. Nihayet

(1) Selânikî Tarihi, sahife 135. <2) Selânikî Tarihi, sahife 141.

SULTANLARIN AŞKI

203

rakibinin karşısına böyle çetin bir cevaz çıkmıştı. Pekâlâ onunla ortak hareket edebilir, veziriazama karşı kurulacak yeni bir cephe önemli bir koz olarak kullanabilirdi. Defterdarın yüzüne bakarken, «Ne güzel söyledin» der gibi bir hali vardı. Fakat bu hali kurnaz So-kullu'nun gözünden kaçmamıştı. Yalnız kaldıkları zaman:

— Paşa kardeş, Üveys'm cevabını nasıl buldunuz?

Diye sormuştu. Lala Mustafa da renk vermemeğe çalışmıştı:

— Pek nadan bir adama benzer.

Üveys, divanı hümâyundan çıkar çıkmaz soluğu padişahın huzurunda almış, bire bin katarak hâdiseyi anlatmış, veziriazamın, hünkârın sadık kullarına karşı bir musibet hazırladığını, maksadı kendilerini sevgili efendilerinden uzaklaştırmak olduğunu söylemiş ve bu arada gözlerinden yaşlar akıtmayı da unutmamıştı. Genç padişahın, yakın bir adamına karşı gösterilen bu muameleye canı sıkılmıştı. Nurbânu Sultan, oğlunun böyle devlet işleri ile uğraşmasını arzu etmiyordu. Padişahın etrafından pervane gibi dönüyor, onu avucunun içine almak için ne mümkünse yapıyordu. Haremi hümâyunu yeni baştan düzene sokmuş, devlet erkânının takdim ettiği cariyelerle tekrar bir güzellik meşheri haline getirmişti. Sultan Selim Hân zamanında harem dairesi bunun yanında pek silik kalırdı. Her lülusa mensup genç dilberler, hünkârın firaşına girmek için sıra bekliyorlardı. Halbuki Murat henüz oralı bile olmuyordu. Bir gün dayanmamış:

— Arslanım, demişti. Neden böyle mübarek vücudunu yorarsın, biraz da kullarınız meşgul olsunlar. Lalanız Sokullu tedbirli ve tecrübeli bir vezirdir. Cennetmekân pederine hiç iş düşürmezdi. Haremi hümâyuna iltifat ettiğin yok. Ay yüzlü dilberler seni biraz eğlesünler. Hatırını hoş etsünler. Cüceler şaklabanlıklar yapsınlar.

Sultan Murat'ın kadınlara olan meyli babası Selim'den eksik değildi. Fakat henüz bu âleme girmeğe zaman bulamamıştı. Sokullu'ya güveni yoktu. Beraberinde getirdiği yakın adamları onun aleyhinde söylemedik söz bırakmıyorlar, vezirin iler tutar yerini komuyorlardı. Defterdar Üveys:

— Vezir, padişahımızı yalnız bırakmak ister.

Diyor, Hoca Sadettin Efendi, Sokullu'nun bağımsız hareketlerinin padişahlık hukukuna bir tecavüz olduğunu ileri sürüyor, Şeyh Şüca ise rüya tâbirlerini döndürüp dolaştırıp hep Sokullu'nun aleyhinde çıkartıyordu. Eski Rumeli. Beylerbeyi Şemsi Paşa da araya vasita koyarak aynı grup içine girmeğe çalışıyordu. Murad'm, gelirken Manisa sancağında bıraktığı sevgili Hasekisi Safiye Sultan da gözünde tütüyordu. Rüyalarına giriyordu. Onu ne kadar göreceği gelmişti. Bir hafta önce aldığı bir nâmede Safiye dert yanıyor, neler neler yazıyordu. Nâmenin sonu ne güzel ve samimî idi: «Sevgili padişahım, diyordu. Ağlamaktan gözlerim kan çanağına döndü. Cihan yıkıldı,

204

SULTANLARIM AŞKÎ

cariyeniz de sanki altında kaldı. Hasretinize tahammül ne mümkün, sizi düşünerek uykularım kaçar, gözlerimi kapasam cemaliniz görünür. Ah efendimiz cariyenizi artık buralarda komayın. Bir an evvel aldırınız. Yüzüm gülsün, gözlerim nurlansın.» Murat bunun üzerine her şeyi bir tarafa bırakmış, Kapıağası Gazanfer'i derhal yola çıkarmıştı. On güne kalmaz, hasekisine kavuşurdu. Annesine cevap verirken, düşüncelerini hasretini, daha doğrusu aşkını saklayamamıştı:

— Hele hasekimiz bir kere gelsün valide.

Nurbânu Sultan'ın canını sıkan şey de buydu. Güzelliği dillere destan olan ve oğlunu ilk firaşına girdiği gündenden beri adetâ büyüleyen bu fettan Venedikli gelmeden önce padişahı diğer cariyelerle ilgilendirmek istiyordu. Bu sayede Safiye'nin nüfuzunu daha ilk günlerde kırmış olacak ve onu da diğer kadınlar gibi emri altına alacaktı.

!— Hasekini çok mu seversin arslanım?

— Sen ne söylersin valide, o bizim gülümüz, çiçeğimizdir. Biraz ileriye gittiğini anlar anlamaz:

— Safiye, şehzademizin annesidir.

Demişti. Bu sözler Nurbânu'nun kalbine hançer gibi saplanmıştı. O da veliaht analığı yapmıştı. Fakat Sultan Selim Hân onu böyle el üstünde tutmamış, üstüne nice güller koklamıştı. Hele Bedia'yı hiç unutmuyordu. Yıllarca günlerini zehir etmiş, padişahı sarayı hümâyundan uzaklaştırmıştı. Eline bir geçirse bir karış suda boğacaktı. Neler neler yapacaktı. Ama henüz ümidini kesmemişti. Bu işe memur ettiği adamları kepçe, istanbul da kazandı, arayıp taramadıkları yer bırakmamışlardı. Sadık hizmetkârı Mustafa Ağa'yı yeter görmemiş, Naksos Dukası Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer'i de çağırarak ona da görev vermişti. Mustafa Ağa, Bedia Hatun'u Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının kaçırdıklarından şüpheleniyordu. Fakat şeytana göbek attıracak kadar zeki bir adam olan Portekizli Cafer bu fikirde değildi. O daha iki gün önce huzuruna çıkmış:

— Mustafa Ağa kulunuz yanlış yollardan gider. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları kullarınız size sadıktırlar. Böyle pir suç asla irtikâp eylemezler. Korkarım, Bedia Hatun'un Safiye Sultan ile bir ilişkisi: olmasın. Kim bilir birbirlerini Venedik'te tanırlardı. Senatör Moçe-niko'nun bir uşağı vardır, şimdi Âsitane'dedir. O Venedik'te iken ihtiyar bir kaptandan buna benzer şeyler duyduğunu hikâye eylemişti.

Demişti. Bu yeni havadis üzerine etekleri tutuşan Nurbânu Sultan:

— Tiz o kâfiri gizlice saraya getir.

Emrini vermişti. Moçeniko'nun uşağı dün gelmiş ve kimsenin haberi olmadan Valide Sultan ile görüşmüştü. O da Portekizli Cafer'in söylediklerini bir bir doğrulamış, Bedia ile Safiye Sultan'ın Venedik'te !vaktiyle birbirlerini tanımış olduklarını çok iyi bildiğini (!) anlat-

SULTANLARIN AŞKI

205

mişti. Demek Bedia'yı Safiye Sultan kaçtırmıştı, İstanbul'a geldiği zaman da onu himayesine alacaktı.

Safiye Sultan'ın geleceği günler yaklaştıkça haremi hümâyunda telâş ve heyecan artıyordu. Bu da sebepsiz değildi. Genç hünkâr, yastıkların renkleriyle bile ilgileniyorlardı. O zamana kadar bir padişahın hareme ait bu gibi işlere karıştığı ne görülmemiş ve ne de duyulmuştu. Nurbânü Sultan kendisini yiyip bitiriyor:

— Sen meraklanma arslanım, biz her şeyi yoluna koyarız. Diyordu. Fakat aldığı cevap kendisini büsbütün kırıyor. — Yok valide, Safiye, eflâtun renginden ziyade hazzeder. Ne yapmalı da Safiye haremi hümâyuna girmeden genç ve tecrübesiz padişahın ateşini söndürmeliydi.

Bu gibi işlerde maharet sahibi olan Emsâlinur Kalfa'yı nasıl aramazdı. Ne yapar yapar, padişahın gönlünü çalacak bir kız bulur çıkarırdı. Bu şekilde az mı hizmeti dokunmuştu? Zaman zaman Sultan Selim'i de fettan Bedia'nın elinden o kurtarmamış mıydı? Ne etmişti de saraydan uzaklaştırmıştı. Kâfir kalfa erkeğin hoşlandığı kadınları nasıl da seçerdi. Hamam âlemi için inhap ettiği Korsikalı cariyeyi hiç beğenmediği halde hünkârı nasıl arkasından kouşturmıştı. Ne çâre iş işten geçmişti, artık onu saraya almağa imkân yoktu. İtibarı bir akçelik olurdu. Emsâlinur'un yerine geçen Canfeda da saray entrikaları içinde pişmiş bir kadındı ama, ne de olsa onun kadar tecrübesi yoktu. Emsâlinur'a üstün tarafı daha genç ve güzel olmasıydı. Hani otuz yaşında bulunmasına rağmen bugün bile padişahın firaşına sokulsa sonunda mahcup kalınmazdı. Cilveli, olgun ve dolgundu. Bir erkeği her bakımdan oyalayabilirdi. Vücudu hiç yıpranmamıştı. Yüz hatlarında yaşlılığını gösteren en ufak bir kırışık bile yoktu. Sonra üzerine ne giyse yakıştırmamasını bilirdi. Bu meseleyi bir defa da onunla konuşmağa karar verdi. Akıl akıldan üstündü. Kim bilir belki o da ortaya bir şey çıkardı. Haremi hümâyundaki yeni gelen kızlar da dahil bütün cariyeleri gözden geçirmiş, padişahın yatak odasına girmeğe lâyık olanları şimdiden tesbit etmişti. Daha geçenlerde:

— Bir cariyeniz var sultanım, bir içim su. Padişahımız bir kere görse âşık olur.

Dememiş miydi? Harem ağalarından birini yollayarak Canfeda'yı çağırttı. Yalnız konuya birdenbire girmeği doğru bulmuyordu. Kalfanın yanında küçük düşmekten korkuyordu. Safiye Sultan'ın dai-..resi hakkında malûmat almak istedi, nasıl olsa lâf lâfı, anahtar ka-P açacaktı.

(1) Bazı müverrihlere göre, harem dairesini Eski saraydan Yeni saraya üçüncü Murat getirtmiştir.

206

SULTANLARIN AŞKI

— Hasekinin dairesi ne zaman tamam olur? Görürsünüz ki, ars-ılanım sabırsızlanır.

— Hizmetkârlarınız ziyadesiyle ikdam gösterirler, padişah hazretleri perdelerin renklerini beğenmezler.

— Ya... Başka?

— Gayrı, noksan kalmadı. Nurbânü, istemeye istemeye:

— Mahzuz oldum. Arslanım, cariyelere iltifat buyurdular mı?

Diye sordu.

— Hayır, sultanım. O iltifata cariyeniz bile nail olamadım. Valide Sultan daha açık konuşmak lüzumunu duydu:

— Öyle demek istemedim.

Canfeda biraz duraladı, nihayet baklayı ağzından çıkardı.

— Padişahımız, anlaşılın hasekisine fazlaca düşkün. Safiye Sultan'm adı ağızlarından başka türlü çıkar.

Bu suretle konuya kendiliğinden girilmiş oldu.

— İyi bilmışsin Canfeda. Korkarım haseki, haremi hümâyunu ars-ılanıma yâr ettirmiyecek. Acep ne etsek?

Zeki kalfa her şeyi anlamıştı. Esasen valide sultanı günlerdir kemiren derdi bilmiyor değildi. Nurbânü'ya yardım etmeğe kendi istikbali için de mecburdu.

— Efendimiz fazla yoruldu, emir buyurursanız haremi hümâyunda bir eğlence tertip eyleyelim, sazandeler çalıp rakkaseler oy-nasalar belki biraz dinlenirler. Dilrûba bakirelerin sunacağı şaraplar padişahımıza zindelik verir. Harem hurilerle dolup taşar.

Maksat hâsıl olmuştu. Nurbânü biraz müstağni davranır gibi yaptı.

— Bilmem ki memnun kalırlar mı? Arslanımm gönlünü eğleyecek kadar nadide kızlar var mı? Sultan Selim Hân'ım efendimin vefatı bizlere dağıderun oldu, etrafı görececek gözümüz kalmadı. Canfeda, bu ağırdan alıyormuş gibi sarfedilen sözlerin «Aman ne olursa senden olur» mânasına geldiğini anlamıyacak kadar zekâsı kıt bir kadın değildi. Ne çâre ki aynı şekilde cevap veremezdi. Bugünkü mevkii ve aldığı saray terbiyesi buna mânidi:

— A... Efendim öyle demeyiniz. Hareminizde ceylânlar koşuşur-, Emir buyurursanız cariyeniz meşgul olsunlar.

Valide sultanın beklediği de buydu:

— Peki Canfeda, göster bakalım kendini. Elbet senin de bildiğin bir şey var. Arslanımm memnun etmeğe çalış.

Ve sonra ilâve etti:

— Bu âlemi bir an önce tertip eyle.

Canfeda, Nurbânu Sultan'm huzurundan çıkarken adetâ etekleri zil çalıyordu. Sarayda mevki sahibi oimak için yalnız valide sultanın teveccüh ve güvenini kazanmak yetmezdi. Hazreti padişahın da gözü* SULTANLARIN AŞKI

207

ne girmek lâzımdı. Başka türlü tutunulamazdı. İşte eline bulunmaz bir fırsat geçmişti. Bundan yararlanmak yolunu aramalıydı. Bütün zekâ,, işve ve güzelliğini ortaya koyacaktı. Safiye Sultan'ın dairesi tertip ve tanzim edilirken hünkârla birkaç kez karşılaşmış ve konuşmuştu. İş bu kadarla da kalmıyordu. Murat, kendisini beğenmiş, gözlerini yüzünden ve dolgun göğsünden kolay kolay ayıramamıştı.

Gülümsemig ve sonra:

— Kalfa, güzel bir hatuna benzersin.

Diye paha biçilmez iltifatlarla bulunmuştu. Kendisini hiçbir vakit diğer cariyelerden aşağı görmüyordu. Ne çâre ki, yaşı hünkârın firaşına girecek kadar küçük değildi. Ama herkesin gönlünde bir arslan yatardı. Hani doğrusunu söylemek lâzım gelirse, ümide düşmüyör değildi. Bu dünyada her şey olurdu. Padişah da pekâlâ gönlünü olgun bir kadına kaptıramaz mıydı ? Ah... Yıllar ve yıllardır hayalini kurduğu, hasretini çektiği bu saadete erişebilse Allahtan başka bir şey istemezdi. Ya bir de şehzade dünyaya getirirse, saadeti iki katlı olurdu. Kimse yan bakamazdı. Hattâ şu mağrur Nurbânu Sultan bile, Vaktiyle Sultan Selim Hân devrinde böyle bir fırsat eline geçmiş; fakat toyluğunun cezasını çekmiş, hünkâra yaklaşmak yolunu bulamamış padişahın odasına başka kızlar girmişti. Hülâsa felek yar olmamıştı.

Canfeda o gün akşama kadar bu işlerle muşgul olmuş, saz takımını ve rakkaseleri hazırlamıştı. Hele bunlardan dört tanesi birer âfetti. Onları çırpıplak soyarak vücutlarını teker teker incelemiş ive bu körpe bakireler karşısında ne de olsa biraz yeise düşmüştü. Kendisi de seçtiği kızlar kadar güzeldi. Fakat onlardan taze değildi. Padişahlar güllerden değil tomurcuklardan hoşlanırlardı. Kızlardan bir tanesi kumraldı, uzun kirpikli iri siyah gözleri insanın kalbine ok gibi saplanırdı. Sarışın kız da yaman şeydi. Harikulade bir vücuda malikti Uzun boylu, dolgun göğüslü ve bir çocuk gergefinden daha ince belliye di Uzun sarı saçları topuklarına kadar uzanıyordu, yüzünün elmacık kemikleri hafifçe çıkıktı, gözleri maviydi, şahane bir burnu vardı. Ya şu lâciverd gözlü, tomurcuk göğüslü Çerkez dilberi ne şeker şeydi» Korsikalı yosmaya gelince, sanki her tarafı oynuyordu. Dişi bir ceylân, gibiydi. Sonra bu dördü de saray usullerine vâkıf kızlardı. Şimdi saraydan çıkarılmış olan Emsâlinur'un himmeti ile yetişmişlerdi. Güzel rakediyorlardı. Sesleri de bülbül gibi çıkıyordu. Bunlardan bir tanesi:

— Oh kalfacığım, sen bizden daha güzelsin.

Demişti. Canfeda o zaman içini çekmişti. Kızların saçlarını bizzat taramış, kokular sürdürmüş ve vücutlarına en çok yaraşan elbiseleri de giydirdikten sonra doğruca valide sultanın huzuruna çıkarmıştı. Bunları gören Nurbânu yerinden fırlamıştı.

— A... Siz mi geldiniz? Canfeda cevap vermişti:

208

SULTANLARIN AŞKI

ri:

— Bunlar hareminizin incileri sultanım.

Valide sultan memnun kalmamıştı. Bu kızları çok iyi tanıyordu. Kocası Selim Hân'ın ölümü ile neticelenen hamam âleminde bu dört dilber de vardı. İşte Gülfidan, Nazikter, Demsaz ve hünkârı arkasından koşturan Korsikalı yosma, hepsi burada idi. Kalfa şaşırıp kalmıştı. Çünkü kendisinden evvel cereyan eden hamam vak'ası kahramanlarını bilmiyordu. O zaman eski sarayda idi.

— Beğenmediniz mi sultanım?

Nurbânu biraz düşündü. Sonra sükûnetle yerine oturdu. Bu kızların hiçbir kabahatları yoktu. Hattâ Emsâlinur Kalfa'nım bile. Sonra akıl için tarik birdir derler, Canfeda yüzlerce kız içinden bunları seçip çıkarmıştı. Şu halde hai'emi hümâyunun en nadide goncaları tunlardı. Yaşlı ve mest bir hünkârı divâneeye çevirdikten sonra oğlunu haydi haydi oyalarlardı. Bunlardan biri ve belki de ikisi Safi-ye'ye rakip

olabilirdi, Hele Şu Gülfidan'm uzun kirpikli iri siyah gözleri insanın içine tatlı ürpertiler veriyordu. Ya şu sarı gül?

— Pek münasip intihap eylemişsin kalfa. Dedi ve sonra fazla şımarmaması için ilâve etti: —! Bu yavrucağları Emsâlinur yetiştirmişti.

Canfeda sararmıştı. Böyle bir şey beklemiyordu. Kendisini tutamadı:

— Ya... Efendimiz.

Nurbânu bu kadarını kâfi görerek kalfanın gönlünü aldı:

— Hani ikiniz de güzelden anlarmışsınız, demek isterdim.

Sonra hepsine birden ruhsat verdi. İşler yolunda gidiyordu. O gece oğlunu ziyaret ederek haremde bir eğlence hazırlattığını .huzuru ile lütfen şeref vermesini rica etti. Hayret... Şehriyari cedit derhal razı oldu:

— İyi eylemişsin valide, neler var?

— Arslamm, sazendelerin saz çalıp şarkı söyleyecekler, rakkaseler hünerlerini gösterecekler.

— Alâ âlâ, zahmet eylemişsiz valide.

Eğlence hemen ertesi günü akşam yapılacaktı. Nassi'ye haber salınmış ve en nefis ada şaraplarından göndermesi emredilmişti.

Haftalardanberi sessizlik içine gömülmüş olan haremî hümâyun, bu gece birdenbire değişmişti.

Hizmetkârlar oradan oraya koşuyorlar, hadımağaları telâşlı adımlarla ivalide sultan dairesi ile büyük oda adasında muttasıl gidip geliyorlardı. Ay yüzlü cariyeler kapılarını arahyarak başlarını dışarıya çıkarıyorlar, meraklı nazar-

SULTANLARIN AŞKI

209

larla etrafı süzüyorlardı. Kethüdalık vazifesini muvakkaten üzerine alan kadının:

— Kızlar tiz kapılarınızı kapayınız.

İhtarları bir sonuç vermiyordu. Faaliyet merkezi büyük odada idi. Altın şamdanların hemen hepsi yıkılmıştı. Mumların ışıkları atlas perdelerde gölgeler yapıyordu. Canfeda Kalfa hazırlıkların en ufak ayrıntılarına kadar meşgul oluyor, Nurbânu Sultan'dan aldığı yetkiye güvenerek kat'î emirler veriyor, zavallı hadımağalarını etrafında pervane gibi döndürüyordu. Sanki sarayın yegâne hâki-mesi kesilmişti. Cariyelerden mürekkep saz heyeti ocağın sağ tarafında ve hünkâra mahsus sedirin karşısında mevki almışlardı. Canfeda her birine sıkı sıkı tenbihatta bulunuyor:

— Zinhar tebessümünüzü dudaklarınızdan eksik Eylemeyin. Diyordu. Sedirin önünde sedef kakmalı alçak bir sehpa vardı.

Üzerine gümüş bir sini oturtulmuştu. Sinide altın sahanlar sıralanmıştı. Kapakları kapalıydı. Altın yaldızlı büyük şarap sürahisi tam ortada duruyordu. Hünkâra şarap sunacak olan bakireler göz alıcı elbiseler giymişlerdi. İpek şalvarları ayrı ayrı renklerde olmasına karşılık hepsinin bellerinde eflâtun birer kuşak vardı. Sim işlemeli bluzları gayet dar ve önleri kısmen açıktı. Göğüsleri cömertçe dışarıya fırlayacakmış gibi duruyordu. Gülfidan'ın, Demsaz'm ve Na-zikter'in de aralarında bulunduğu rakkaseler henüz meydanlarda yoktu. Bunlar işret sırasında padişahın emri üzerine içeriye gireceklerdi. Canfeda'nın en büyük kozu onlardı.

Canfeda, hazırlıkları son bir defa daha gözden geçirdikten sonra valide sultan dairesine gitmiş, Nurbânu Sultan'm huzuruna girmişti. Kendisine güveni olduğunu ihsas eden bir edâ ile tekmil vermişti:

mişti:

— Sayenizde her şey tamam oldu, eksik bir şey kalmadı. Validenin bakışlarında bir tuhaflık vardı.

Mütebessim

larla muhatabını yukarıdan aşağı sjizüyordu.

— Bu ne hal kalfa? ebr-

— Ne gibi efendimiz, saygıda kusur mu eyledik ? Nurbânu gülmeğe başladı.

— Ayol, hazinedar gibi değil, arslamm firaşına girecek kendin imiş gibi hazırlanmışsın.

Canfeda başını biraz önüne eğmiş ve cevap vermemişti.

— Neden susarsın kalfa?

— Padişahımız efendimizin huzuruna temiz pak çıkmak tim de.

— Yok, yok, on altı yaşındaki bir bakire gibi giyinmişsin.

m:

nazW-

SJ3?

:ao>i

9I":

Sultanların Askı ___

mi.-i

Ö19! İİV.İİİ

210

SULTANLARIN AŞKI

ÖÜJ-İ'İAJNJ-İAKIİN AŞtt.1

Z1X

Kalfa bilmiyerek yakalanmıştı. Nurbânü'nun hakkı vardı. Saatlerce keindisine çekidüzen vermişti. Limon küfü renginde dar ipek: bir şalvar giymiş, belini de eflatun bir kuşakla sıkıca sarmıştı. Kalçaları bütün ihtişamı ile meydana çıkmıştı. Bluzu göğüs hatlarını aynen gösteriyor gibiydi. Saçlarına iç gıcıklayan kokular sürmüştü. Bu haliyle gerçekten müstesna bir kadm oluvermişti. Neticeden ümitliydi, genç padişahın, kendisi gibi olgun bir kadını tercih etmesi her zaman için mümkündü. Fakat şimdi valide sultan bütün ümitlerini kırıyor, yaşlılığını yüzüne vuruyordu. Gözleri dolu dolu olmuştu.

— İrade buyurursanız libaslarımı değiştireyim?

Nurbânü için kaybedilecek bir şey yoktu. Ancak ona göre, Can-feda, oğlunu teshir eden Venedikli Safiye'ye rakip olamazdı.

— Öyle şey olmaz. Tedbirinde elbet haklısın. Demiş ve sonra ağzına da bir parmak bal çalmıştı:

— Bir içim su olmuşsun.

Canfeda derhal değişmiş, yüzü gülmüştü.

— Cariyenize iltifat eylersiniz. Kulunuz, ' • en sadık hizmetkârı-
nızım.

— Bilirim, Kalfa, bilirim. Bu akşam senden ziyadesiyle ikdam beklerim. Arslanım sana emanettir. Eğleyip, gönlünü hoş tutasm, göreyim seni. Eğlence esnasında bir arzuyu şahane olursa, beni haberdar edersin.

Canfeda, valide sultanın eteklerini öptü.

— Merak buyurmayınız efendimiz.

Huzurdan sevinç içinde çıktı. Bu sabah aldığı talimatı aynen tatbik edecek, padişahın ilgisini çeken kızlardan birini veyahut birkaçını kendi eliyle Murad'ın firaşma sokacaktı. Bu arada tabîi kendisi de zatı şahaneye hoş görünmeğe çalışacaktı, Eğlencelerin tertip olunduğu -odaya döndü. Hazreti padişah teşrif buyurduktan sonra içeriye ayrılmış olan iki haremağasmdan başka kimse girmeyecek, bütün hizmeti nezareti altında ay yüzlü bakireler yapacaktı. Hünkâr şarap içerken eaz çalacak, onu şarkılar takip edecekti. Saatler ilerledikten sonra odaya rakkaseler gireceklerdi.

Hadımağaların;

— Padişahımız efendimiz şeref veriyorlar!

Nidaları heyecanı arttırmıştı. Canfeda yerinden fırlamış kapıya koşmuştu. Bu sırada zatı şahane de içeriye girmişti. Üzerinde fevkalâde zarif ve kıymetli serâşer kaplı samur bir kürk vardı. Çaprastlan mücevherlerle süslü, düğmeleri murassa idi. Ağır adımlarla sağma ve soluna selâm. vererek kendisine tahsis edilmiş olan sedire doğru yürümüşü. Sazendeler ve şakilik edecek cariyeler yerlere kadar eğilmişlerdi. Canfeda arkadan geliyordu. Murat arkasında ve yanlarında kuş tüyü yastıklar konulmuş ipek şilteye oturduktan sonra etrafına şöyle bir göz gezdirmişti. Halinden memnun kaldığı anlaşılıyordu.

— Burasını kim tanzim eyledi?

Canfeda, vücuduna tatlı kıvrımlar vererek eğilmiş ve:

— Cariyeniz efendimiz. Cevabını vermişti.

— Görürüm, zevki selimin varmış, kalfa.

Canfeda sevincinden uçuyordu. Daha ilk dakikalarda başarılı ol u. Ancak şunu da kabul etmek lâzımdı ki, hakikaten titiz bir ilgiyle çalışmış, her şeyi yerli yerine oturtmuştu. Hele içki sofa-* sının iki yanındaki zarif vazolara rengârenk güller tedarik ederek koyması inceliğini göstermiyor muydu? Dışarıda lapa lapa kar ya-ğarku ılık bir oda içinde bahar havası yaratmak az şey miydi? Bu gülleri Hasbahçe'deki serlerden teker teker seçtiymişti. Renkleri kadar kokuları da lâtıfti. Dahası vardı, geç saatlerde huzura dahil olup dansedecek cariyelerin başlarına, şalvarlarının rengine uygun birer karanfil taktırmıştı. Murat, Canfeda'ya ikinci bir iltifatta bulundu:

— Gönlümüz açıldı kalfa, ben gülleri çok severim, iyi etmişsin.

— Cariyenizi minnettar edersiniz, padişahım.

— Yok yok, iltifatı şahaneye hak kazandın.

Şakilik edecek kızları teker teker gözden geçiren zatı şâhâne, sofa hizmetine bakmak ile mükellef olan Çaşnigir ustayı göreme-1 yince hayret etmişti ve nerede olduğunu sormuştu. Ötedenberi âdet hünkârlar sofraya oturduğu zaman Çaşnigir usta da bulunur ve emir beklerdi. ,Fakat Canfeda bir oyun çevirmiş, onu çağırmamıştı. Çünkü Çaşnigir de kendisi gibi fettan ve güzel bir kadındı. Rakip ol^ masından korkmuştu. İşin içinden kolaylıkla kurtulmanın yegâne çâresi yalan söylemekti.

— Valide sultan hazretleri bu hizmetinizi de bana havale buyurdular. Emredersiniz çağırayım.

— Yok istemez kalfa, böylesi daha iyi.

Murat, Canfeda'yı adetâ beğenmiş, gerek vücudu ve gerekse konuşma tarzı şarap sunacak olan bakirelerden daha hoşuna gitmişti.

— Kalfa, sakiler şöyle ayağımız ucunda otursunlar, ayakta dur-* masmlar, istemem.

— Efendimiz, bu ay yüzlü bakireler şarap sunacaklar. Genç padişah, kalfanın yüzüne manâlı nazarlar atfetti.

— O hizmeti de sen yapmaz mısın?

— Emriniz başım üstünde, bundan büyük- saadet mi olur?

Genç kadının kalbi tatlı bir heyecanla ürpermişti. Acaba saadet tin saatleri bu kadar çabuk mu gelecekti ?

Yüzü hafifçe kızarmışa ti. Titreyen ellerini birbirine vurmuş, içeriye giren gediklilerden (1)]

(1) Gedikliler mutlak surette bir vazife ile muvazzaf, hizmeti muayyen olan ve padişahın şahsî hizmetine bakan cariyelerdir. Osmanlı Devleti Saray Teşkilâtı, sahife 148.

212 SULTANLARIN AŞKI

birine bir şeyler söylemişti. Birkaç dakika sonra sofraya üç altın sahan içinde kızarmış av etleri getirilmişti. Diğer sahanların kapakları da, açılmıştı. İçlerinde türlü türlü yiyecekler vardı. Kalfa şarap sürahisini almış, altın bir tasa doldurduktan sonra hünkâra sunmuştu.

— Afiyet, şeker, bal olsun sultanım efendim.

Bu esnada eğilirken dar bluzundan dışarıya fırlayacakmış gibi duran göğüsün tam ortasındaki çukuru, bütün güzelliğini göstermeği ihmal etmemişti. Hünkâr şarabı sonuna kadar içmiş, tası iade ederken;

— Çok güzel imiş.

Demişti. Saz başlamış, en ünlü ustalardan ders alan cariyeler, insanı gayşeden bir fasla geçmişlerdi. Ut ve tanbur sesleri adetâ, inliyordu. Şehriyâri cedit haremi hümâyunda ilk defa böyle bir eğlenceye şeref veriyor ve musiki dinliyordu. Musikiden anları, hassas bir kalbe malikti, kendisinin de şiirleri vardı.

— (Sazendeler mükemmel tedris edilmişler.

İkinci tası da içerken, gözleri karşısında alev yanan ocağa takılmıştı. O burada zevk ve safa ile meşgul iken sevgili Safiye Sultan, karda kıyamette yola düşmüştü. Birden Safiye'nin bal renku gözleri hayalinde canlandı. O bakışlar, kalbine kadar nüfuz ederdi. Tab'an halim, selim bir adam olmakla beraber, bazan da hiddetleneneceği tutardı, işte o zaman karşısına tesadüfen Safiye çıkıp, pınl pırlı parlayan bal renkli gözlerini, elâ gözlerine (1) diktiği zaman kızgınlığı geçiverirdi.

Nazarlarını ocaktan kaçırdıktan sonra kalfanın yüzüne baktı ve hayretle:

— A!... dedi, ne kadar da benziyor. Canfeda, bu sözlerden bir şey anlamamıştı.

— Bir iradeniz mi vardı, efendimiz?

Sultan Murat hâlâ hayretle bakıyordu. Kalfanın da gözleri- tıpkı Safiye'nin gözlerine benziyordu. Tuhaf şey, şimdye kadar neden buna dikkat etmemişti.

— Gözlerin

— Gözlerim mi efendimiz ?

Üçüncü tası yuvarlarken gülmeğe başladı:

— Bu gözler bana hiç yabancı değil.

Canfeda, şaşırıp kalmıştı. Hünkâr istihza mı ediyor, yoksa cid^ di mi söylüyordu? Her halde rüyasına girmiş olacaktı. Safiye Sulta-p.'ın dairesinin teftişi sırasında ne iyi etmişti de kendisine çekidüzen vermişti.

(1) Sultan Üçüncü Murad'ın göklerinin rengi elâ idi. Peçevî Tarihi, cilt 2, eahife 3.

SULTANLARIN AŞKI

213

— Öyle mi efendimiz?

Şehriyâri cedit, ayakları dibinde oturan ay yüzlü cariyelere acı-nu ştı.

! — Bu yavrucaklar, gitsinler.

Cariyeler, Murad'ın eteklerini öperek huzurdan ayrılmışlardı. Oh... Gözlerine inanamıyordu. Çok uzaklarda sandığı saadet ne ka-> dar çabuk gelivermişti. İşte padişah kendisi ile yalnız kalmak istiyordu, bunun için de kızlara ruhsat vermiş ve göndermişti.

— Canfeda, sen dahi ayakta durma, şöyle ayağımızın dibine otur, yoruldun.

Canfeda oturdu. Sonradan sahan götürüp getiren ve Nurbânu Sultan'm mahremleri arasında olup bu akşam için bilhassa görevlendirilen gedikli cariyeye bu garip vaziyet karşısında aptala dönmüş, dı-ı sarıya çıkar çıkmaz soluğu valide sultanın dairesinde almıştı. Eğlenceden her ân haber bekliyen Nurbânu uyumamıştı. Gediklinin anlattıklarına önce inanmak istememiş, sonra uzun uzun düşünmüştü. Demek oğlu Canfeda'yı beğenmişti. Bu derece iltifatın başka tür-? lü yorumlanmasına elbette imkân yoktu.

Fakat bütün güzelliğine, işvesine ve fattanlığına rağmen yaşı otuzu geçmiş olan kalfa, arşla* mm ne kadar zaman oyalyabilirdi ? Kendisi veliaht anası olduğu halde, cennetmekân Sultan Selim Hân, daldan

dala konmuş, henüz açıl-* mak üzere bulunan gül goncalarını kokıymıştı. Hayır, Canfeda, ars-ılanma haseki olsa bile, Safiye ile rekabet edemez, birkaç zaman sonra bir tarafa atılırdı. Halbuki genç bir bakire ile ilgilenirse bu daha iyi olur, aşk ve alâka daha uzun devam edebilirdi. Keski iki gün evvel kalfayı uyarmış olsaydı. Gedikliye rakkaselerin huzura girip girmedikini sormuş, henüz hâkipayı şahaneye yüz sürmedikleri cevabını alınca yüreğine biraz soğuk su serpilmmişti. Zaten bütün ümidi onlar-> daydı. Gürcü güzeli Demsaz, Nazikter, kara yüzü Gülfidan ve nihayet Korsikalı yosma herhalde, oğlunu bir yola koyacaklardı. Cariyeyi geriye yollarken:

— Dikkatli ol ve bize haber getir, demişti.

Saz heyeti fasıldan fasla geçiyor, saatler ilerliyordu. Tatlı heyecanlarla ürperen ve vuslat saatini sabırsızlıkla bekleyen Canfeda'yi endişeye düşüren tek şey, hünkârın ilgisinin böyle uzaktan olmasıydı, öyle ya bir saattir dizi dibinde oturuyor, bir hareket görmüyordu. Meselâ yanma alabilir, sever, ihtirastan çatlıyacaktı gibi. yanan dudaklarını pekâlâ öpebilir, hattâ hattâ ısırabilirdi. Bunlardan hiçbirini yapmamıştı. Belki de saz heyetinden çekiniyordu, ne de olsa toy sayılırdı. Mutlaka Manisa'da iken Safiye Sultan bu gibi eğlenceler tertip ettirmemiş, onu yanından ayırmamıştı. İşte bu ümit kendisini teselli ediyordu. Murat, saz heyetinin ahengini kâfi görmüş, rakkaselerin huzura dahil olmalarına izin vermişti. Kısa bir zaman sonra raks heyeti huzura girmişti. Giyiniş tarzları bambaşka ve çok gözalıcı idi, 214 SULTANLARIN AŞKI

göğüslerini tozpembe renginde dar bir bluz güçlkle saklıyabiliyordu. Kızların hepsi birbirinden güzel ve manâlıydı. Rakkaseler, etek öptükten sonra geri geri çekilmişler ve arka arka sıralanarak sazın başlamasını beklemişlerdi. Şehriyar mahzuziyetini saklıyamamıştı, ayağa kalkan ve tasa şarap doldurmakla meşgul bulunan Canfeda'ya.

— Haremi hümâyunumuzda meşsr neler varmış. Demiş ve sonra ilâve etmişti:

— Kalfa, gerçekten bu işlere âşinâ imişsin, libasları da kendileri gibi cazip.

Canfeda iki şey arasında kalmıştı, memnun mu, yoksa müteessir mi olmalıydı? Sazın vurması ile raksa başlayan kızlar, genç hükümdarın bütün nazarlarını üzerlerinde bir anda toplayıvermişler-di. Vücutlarına binbir inhina vererek ayaklarının uciyle öyle bir adım •atıyorlar, kollarını yanlarına açarken göğüslerini öyle iştah verici bir şekilde dışarıya çıkarıyorlardı ki, Canfeda canevinden vurulmuştu. Ne etmişti de bu müstesna kızları seçmişti. Kendi istikbalini kendi elleriyle karartmıştı. Şimdi ne olacaktı? Çâre yok, hislerini belli etmemek lâzımdı. Sordu:

— Gözlerinizi rencide eder tarafları var mı efendimiz? Murat:

— Bunlar şeytanı bile djze getirirler. Pek dilrûba şeyler. Cevabını vermiş ve birer birer adlarını sorup öğrendikten sonra

şarap tasını bir tarafa bırakarak seyre dalmıştı. En ufak hareketlerini gözden kaçırmıyordu. Korsikalı yosma o ne fattan şeydi, Yarab-foi. Değil genç bir hükümdarı, bir ayağı çukura gitmiş pîrifanileri bile divaneye çevirirdi. Hünkârın arzusu üzerine raks üç dört defa tekrar edildi. Canfeda için .acaba hiç mi ümit kalmamıştı ?

«

Eğlenceyi kâfi bulan Sultan Murat Hân, yerinden yavaş yavaş kalkmış, dizi dibinde sıralanmış olan rakkaseleri gülererek süzmüş ve içlerinden dört tanesini seçmişti. Bunlar padişahın özel hizmetinde bulunacaktı. Sonra odayı terkederken:

— Senden ziyadesiyle memnunum kalfa, pembe karanfilli dil-'ber, biraz sonra gelip bizimle müşerref olsun,

Dedi. Bu pembe karanfilli rakkase, Korsikalı yosma idi. Zavallı •Canf eda bembeyaz olmuştu. Günlerdir kurduğu hayaller, bir vuruşta yıkılı vermişti.

Üç akşam önce haremi hümâyunda yeni hükümdar şerefine UK defa olarak tertip edilen raks ve musiki âlemi semeresini vermişti. Padişah, Korsikalı dilberi pek beğenmiş, iki gün haremden dışarıya «çıkamamıştı. Bilâhare annesini ziyaret ederek Firuze adını koydu

yeni gözdesine müstakil bir oda ayrılmasını ve emrine hizmetkârlar -verilmesini söylemişti. Ayrıca:

— Valide bu gözdemize mukayyet ol.

Demişti. Nurbânu Sultan'ın sevincine son yoktu. Nihayet muradına ermişti. Saf iye'ye istediğinden daha kuvvetli ve daha güzel bir rakip bulmuştu. Arslani, ihtirastan alev alev yanan bu Akdeniz dilberinden kendisini kolay kolay kurtarıp hasekisi ile meşgul olamazdı. Safiye İstanbul'a gelir gelmez ilk darbe ile karşılaşacaktı. Şu Canfeda Kalfa hakikaten ise yaramıştı. Emsâlinur'u ar&tımyacaktı. Eğlence gecesi boş yere endişelenmişti, aklına neler neler gelmemişti. Demek hiçbirinin aslı yoktu. Öyle ya arslanım gözüne kestirmiş olsa, Firuze'yi, Gülfidan'ı, Nazikter'i ve Demsaz'ı huzura çıkarır, peşkeş çeker miydi? Neticneyi oğlundan öğrendikten sonra derhal *Can-fedayı çağırmiş ve gayet kıymetli bir çift küpe vermişti.

— Canfeda, göreyim seni, yeni gözdeye bir oda hazırlat.

Demişti. Canfeda müteessirdi. Körolası talih yine yüzüne gülmemiş, saadete kavuşacağını sandığı son dakikada bütün ümit ve hayallerinin kırıldığını gözleri ile görmüştü. O geceyi hiç unutmuyordu. Kalfanın zihnen meşgul olduğunu farkeden Nurbânu sormuştu:

— Neler düşünürsün, cevap versene.

. Canfeda kendisini derhal toparlamış ve teessürünü belli etme-aneğe çalışmıştı:

— Hangi odayı ayırsak ve nasıl döşesek diye düşünürdüm. Valide sultanın aklına bir şey gelmişti.

— Acaba hasekinin odası gibi tefriş edilse, ne dersin?

Genç kadın aynı fikirde değildi. Eğer böyle tefriş edilirse, hün-Tcâra sık sık hasekisini hatırlatacaktı. Bunu söylediği zaman valide sultan da hak vermişti:

— 'Yaman kadın imişsin, kalfa. Canfeda boş bulunmuştu:

— Neye yarar efendimiz? Derken derhal tevil etmişti:

— Sayenizde, sultanım.

Daha bazı şeyler de konuşmuşlardı. Demsaz, Nazikter ve Gül-. fidan birer koz olarak elde bulundurulacak, gerektiği zaman bunlar da yeni birer rakip olarak ileri sürülecekti.

Nurbânu Sultan, aynı gün sevinçli bir olayla daha karşılaşmıştı. Canfeda'ya ruhsat verdikten biraz sonra harem ağalarından biri, Mustafa Ağa'nın huzura kabul ricasında bulunduğunu arzetmişti. Mustafa Ağa, hasekiyi İstanbul'a getirmek üzere Manisa'ya giden Gazanfer'den önce İstanbul'dan ayrılmıştı. Venedikli Barlettatnın Safi-ye'nin yanına kaçıp kaçmadığını soruşturup bildirecekti. Nurbânu Sultan eski rakibesinin peşini bırakmıyacaktı. Eğer Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer'in söylediği ve Kontarini'nin temin ettiği gibi

216

AŞJS.1,

Barletta, gelini ile beraberse ona göre bir tedbir düşünecekti. Mustafa Ağa, valide sultanın eteklerini öpmüş ve başını önüne eğerek .tekmil vermişti. Bedia Manisa'da yoktu. Şehriyar oradan ayrıldıktan sonra hiçbir kadın saraya girmemişti. Portekizli Cafer ile Kontarini yalan söylemiş olabilirlerdi. Mustafa kanaatini bir kere daha açıklamıştı:

— Bu kâfir kadın Âsitanede'dir, sultanım.

Nurbânu, Portekizli Cafer'e daha çok inanmıştı. Mustafa Ağa'yı, haşladı:

— Ağa, görürüm ki, bir işe yaramazsın. Eğer Bedia'nın haseki ile beraber olduğu tahakkuk ederse, başından ben mesul değilim.

Mustafa cevap veremiyordu. Vâkîâ Manisa'da iyice tahkikat yapmış ise de, sarayın harem dairesine giremediği için kesin bir şey de-söyleyemezdi.

— Sadık kulunuzum, sultanım.

— Sadakat böyle olmaz. Hasekimiz ne vakit gelir?

— Af buyurunuz efendim, onu arzedecektim, cumartesi günü-şeref verecekler.

Nurbânu uzun bir, a... çekti. Safiye'nin kışta kıyamette bu kadar çabuk geleceğine ihtimal verememişti.

— Arslamın malûmatı var mı?

— Evet efendimiz, Gazanfer kulunuz bir ulak çıkarmıştı. Mustafa Ağa süklüm püklüm huzurdan çıkmıştı.

Çâre yoktu, rahata kavuşması için Barletta'mn izini bulmak lâzımdı.

Kapıağası Gazanfer'in yola çıkardığı ulak, Nurbânu'nun mutemedi Mustafa Ağa ile hemen hemen aynı saatlerde Mudanya'ya gelmişlerdi. Fakat ayrı ayrı gemilere binerek İstanbul'a geçmişlerdi. Biri haremi hümâyunda valde sultan hazretlerine Bedia'nın Manisa'da olmadığına dair maruzatta bulunup tekdire maruz kalırken, diğeri de hiç bekletilmeden huzuru hümâyuna girmiş, hâkipayı şahaneye yüz sürerek Şehzade Mehmet ile hasekinin yolda olduğu müjdesini vermişti. Evvela iltifatına, Safiye Sultan'ın nâmesini sunduktan sonra da ihsanına nail olmuştu.

Hünkâr, ulağa ruhsat verdikten sonra, hemen nâmeyi açmış, okurken âdeta heyecanlanmıştı. Haseki kışta kıyamette yapılan bu yolculuğun zorluklarını anlatıyor, fakat efendisine olan hasreti karşısında ne ateşin ve ne de karın bir engel olamayacağını ifade ediyordu.

Safiye gözünde tütüyordu, sonra oğlunu ne kadar göreceği gelmişti. Padişah birdenbire değişmişti. Sanki üç dört saat önce val-desine giderek yeni gözdesi Firuze'ye özel daire hazırlanmasını ve kendisine mukayyet olunmasını isteyen o değildi. Üç gecedir kendisine müstesna saatler yaşatan Korsikalı fettan dilberi unutuvermişti. O sırada huzura giren Canfeda'ya uzun uzun bakmış:

V

SULTANLARIN AŞKI

ZIT

— Gözlerini süzerek bize nazar kıl.

Emrini vermişti. Genç kadın şaşırarak beraber ümide de düşmüştü:

— Bendenize mi dersiniz, sultanım?

— Sana derim, Canfeda sana.

Canfeda tatlı bir heyecan ile ürpermişti. Oh işte hünkâr yine der ilgisini esirgemiyordu. Her halde toy ve genç olan Firuze, padişahı tatmin edememişti. Böyle bir fırsat eline geçmiş '-iken neden isti--fade çâresine bakıp biraz olsun açılmamalıydı ?

— Gözlerimi beğendiniz mi, sultanım. Murat gülümsemişti;

— Çok güzel kalfa.

— Oh... Efendimiz...

Padişah kendisini tutamamış, gevrek bir kahkaha fırlatmıştı.

— Hasekimizin gözleri de bal rengindedir.

Canfeda önce kıpkırmızı ve sonra sapsarı olmuştu. Eğlence gecesinde padişahın neden kendisine uzun uzun baktığını ve iltifat ettiğinin mânasını ancak şimdi anlamıştı. Demek hünkâr sevgili hasekinin hatırlattığı için onu dizi dibine oturtmuştu. Valde sultan boş yere-ümede kapılmış, suyu görmeden eteklerini kaldırmıştı. Safiye'ye rakip bulmak öyle sanıldığı gibi kolay değildi. Kim bilir belki Firu-ze'nin de hasekiye benziyen bir tarafı vardı. Meselâ ağızları, burunları, hattâ saçları birbirine benziyebilirdi. Sultan Murat, kalfanın düşüncelerini yarıda kestirdi.

— Hasekimizin dairesini tekrar gözden geçir, asla noksan bir-şey olmasın.

— Baş üstüne, sultanım.

— Valdemize arz et, buraya kadar teşrif buyursunlar. Bundan çabuk vazgeçti.

— Hayır, hayır bizzat biz gidip kendisini ziyaret edeceğiz. Canfeda, huzurdan her zamanki gibi meyus ve mükedder ayrılmıştı. Ne kötü talihi vardı.

Sultan Murat, hasekisini karşılamak için alınacak tedbirleri düşünmüştü. Hadım ağalarından birkaçı ile Canfeda'yı Mudanya'ya gönderecek, Safiye'yi mükellef bir kadirga ile getirecekti. Sonra haremi hümâyuna girdiği sırada yakınlarına takdim edecekti. İhtiyar halası Mihrimâh Sultan ile kız kardeşleri Esmihan Sultan, Gevherhan Sultan ve Şah Sultan'ı daha önce çağıracaktı. Esmihan Sultan Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın, Gevherhan Sultan İkinci Vezir Piyâle'nin, Şah Sultan Dördüncü Vezir Mahmut Paşa'nın zevceleri idi. Murat kız kardeşleri içinde en çok Esmihan'ı severdi. Bu fevkalâde-zeki kadının sohbetinden" zevk duyardı. Saatlerce konuşsa bıkmazdı. Gevherhan öyle değildi. Kocasını Piyâle'den başka bir şey görmez, bununla beraber söz nereden açılırsa açılınsın kocasını çekiştirirdi. Piyâ-

218 SUJXAiNixa.rtj.i-x a^z^i.

le'nin bir cariyeye yan gözle bakmasına bile tahammül edemezdi. Lüzumundan fazla kıskançtı. Mihrimâh Sultan'a gelince, kocası Rüa-tem Paşa öldükten (1) sonra kendisini ibadete vermiş, birçok hayrat viicude getirmişti. Büyük bir servete malikti. Murat, halasına karşı daima saygılı bir tavır takınırdı.

padişah, hasekisini ilk günlerde bunlarla tanıştırap kaynatarak ileride çakabilecek anlaşmazlıkları rekabetleri ve çekememezlikleri şimdiden önlemek istiyordu. Valide dairesine giderken zihnen hep bunları hesaplıyordu. Nurbânu Sultan oğlunu kapıda karşılamış, ars-üanmı içeriye buyur ederek baş köşeye oturtmuş, kendisi de ayakta 'durmuydu. Murat:

— Aman valde ne yaparsın, otur.

Demişti. Nurbânu oğluna karşı itaatli ve saygılı davranmakla ||<laha çok gözüne gireceğini sanıyordu.

— Emredersin arslanım.

Sedirlerden birine ilişir gibi oturmuş, ellerini kavuşturmuştu, Oğlunun ziyareti sebebinin farkına varmıştı. Kapağası Gazanfer'in ryola çıkarmış olduğu ulak her halde hâkipây-ı şahaneye yüz sürerek müjdeyi vermişti. Beşuş çehresi de bunu açıkça gösteriyordu. "Esasen oğlu gelmese, kendisi gidip gözün aydın diyeceki. Fakat merak ettiği şey bu değildi. Acaba, Safiye'ye 'karşı olan aşkı eski hizım -muhafaza ediyor muydu, yoksa Korsikalı fettan cariyeye bu aşkı geçici "bir süre için bile olsa gölgelendirmiş miydi? İşte bunları bir an ön-^«e öğrenmek istiyordu. Arslanımın beşuş çehresi başka mânalar da ifade 'edebilirdi. Meselâ günlerdenberi yüzünü görmediği sevgili oğlu Şehza- -de Mehmet de geliyordu. Murat, oğluna karşı olan zaafını her fırsatta rgöstermişti. Daha birkaç gün önce sohbet sırasında:

— Şehzademizi rüyamızda gördük. Meğer ne kadar göreceğimiz !gelmiş.

Demişti. Sözü kendisi açmıştı, bu sayede konuşmalara arzu ettiği istikameti daha kolay verebilirdi.

— Arslanım, gözdenizin odasını hazırlatırım. Gedikliler meşgul olurlar. Piruze'ye yeni fistanlar sipariş eyledim, bu cariyeye âfet imiş.

Bu sözler, Sultan Murad'ın üzerinde beklediği tesiri yapmamış, Adetâ soğuk karşılamıştı.

— Ya öyle mi valide? Mahzuz oldum. Ziyaretimin sebebi bu değildir. Şehzademiz Sultan Mehmet ile hasekimiz gelirlermiş, saadetimiz büyüktür.

Nurbânu, bundan haberi yokmuş gibi davrandı.

— Ne vakit teşrif buyururlar?

— Cumartesi.

— Dideler ruşen arslanım.

(1) Veziriazam Rüstem Paşa 10 temmuz 1561'de ölmüştür.

SULTANLARIN AŞKI

219

— Senin de valide. Canfeda'yı bugün Mudanya'ya göndermeğe İjjarar verdim. Hasekimizi orada karşılasın. Rikâbdarımız Hasan Aga ile Şeyh Şüca da oğlumuzu karşılasunlar, emirlerine kadirga-i hümâyün tahsis olunsun. Biz ise kendilerini burada karşılarız.

Nurbânu biraz düşündü. Padişahlar, haremi hümâyahun işlerine pek karışmazlardı. Haremnden eğer muhakkak surette bir kalfa yollamak lâzım ise, bu kendisinin göreviydi. İçlerinden bir tanesini seçer yollardı. Söylenecek şey vardı ama, cesaret edemiyordu.

— Ne susarsın valide, tedbirim muvafık değil midir?

— Arslanım, Canfeda cariye, Piruze'nin odasının tanzimine tnezaret eder, acaba başka bir nedime yollasak, nasıl münasip olur > diye düşünürüm.

Padişah, annesinin bu itiraz yollu mütalâasını iyi karşılamamıştı.

— Piruze'nin odasını gedikliler hazırlasunlar, hem şimdi bunda ^aceleye lüzum yok.

Nurbânu merak ettiği şeyi öğrenmişti. Bütün güzelliğine, cazibesine ve fettanlığına rağmen Firuze, Safiye'nin yerini tutmak şöyle «dursun, ona gölge bile olamamıştı. Boş yere ümide kapılmış, türlü plânlar hazırlamıştı. Anlaşılan bu Venedikli haseki oğlunu büyülemişti. Önce bu büyüü bozmak lâzımdı. Yoksa başlarına çıkardı.

— Nasıl münasip görürsen sultanım.

İş bu kadarla bitmiyordu. Asıl fırtına şimdi kopacaktı. Padişah, İen önemli arzusunu en sona saklamıştı.

— Valide-, hemşirelerimize haber sal, cumartesi sabahı haremi hümâyunda bulunsunlar, halamız Mihrimâh Sultan dahi aynı şekilde hareket etsin. Hasekimizi birlikte istikbal edersiz.

Valide sultanın başından sanki bir kova sıcak su dökülmüştü. Neye uğradığını şaşırılmıştı. Asaba oğlu lâtife mi ediyordu?

— Ne dersiz arslanım, anlayamadık, af buyur.

— Halamız ve hemşirelerimiz haremi hümâyuna teşrif etsünler dedik.

Hemşire sultanların bir hasekiyi karşılamaları Osmanlı tarihinde belki ilk defa vâki olacaktı. Şimdiye kadar bu ne görülmüş ve ne de duyulmuştu. Cihan Padişahı Sultan Süleyman bile zevcesi Hürrem Sultan'a bu kadar itibar göstermemişti.. Mihrimâh Sultan gibi ihtiyar ve dini bütün bir kadını böyle bir istikbale zorlamak aklın alabileceği şeylerden değildi. Kulakları neler işitiyordu? Yok, yok, arslanı ileriye gidiyordu. Bilmeden saray âdâb ve erkânını ayaklar altına alıyor, akrabalarını Venedikli bir hasekinin oyuncağı yapıyordu. Her halde bunu düşünmeden söylemişti. Hatâsını tashih ettirmeli, doğru yolu göstermeliydi, analık vazifesi de bunu icabettirirdi. Sesine ciddî bir eda ver-

— Oğlum, hasekini istikbale davet ettiğin kimseler senin hemşi-

220

SULTANLARIN AŞKI

relerin ve babanın öz kardeşidir. Onlara böyle bir irade nasıl verirsin, kalbleri kırılmaz mı?

Halim, selim bir padişah olan Sultan Üçüncü Murat derhal değişmiş, yüztü kızarmış, kaşları çatılmıştı.

— Valide, valide. Neler söylersiz, biz padişah değil miyiz? Ne irade eylemişsek, aynen ifası zarurî değil midir? Billâh itiraz istemem. Var haber sal.

Nurbânu bembeyaz olmuştu. Ellerini yüzüne kapattı.

— Valide, kaldır ellerini yüzünden.

Valide Sultan ellerini çekti. Gözlerinden danelenen yaşlar, yanaklarına dökülüyordu. Murat annesini böyle görünce hiddeti geçmişti. Nedamet hisleri hâkim olmuştu. Bir çocuk gibi yanına sokulmuştu.

— Valide ne ağlarsız?

— Hiç efendimiz, hiç padişahım, ağlamaktan başka elimizden ne-gelir?

Şehriyarın sesi yumuşuyordu:

— Nasıl hitap edersiz valide, sen benim anam değil misin?

— Ananım, ama sen padişahsın, haddimizi bilmek lâzım.

— Öyle deme, kalbimi kırarsın, kusur eyledik ise affet, ver elini öpeyim.

Nurbânu, gözlerindeki yaşları sildi, artık ağlanacak bir şey kalmamıştı. İşte arslanı af talebinde bulunuyordu. Şimdiye kadar hangi padişah anasına bu kadar yakınlık göstermişti? Başkası olsaydı, eski saraya yollardı. Oğlunun yüzüne minnetle baktı.

— Sen beni affet oğlum, kusur bizde.

— Hâşâ, yanlış anlarsın valide.

— Öyle oldu, arslanım.

Murat, biraz evvelki sözlerini de tevil etmenin yolunu bulmuştu» Hiddete mânâ yoktu, kalbini kıracağına anasını pekâlâ güzellikle yola getirebilir, beddua yerine dua alırdı.

— Senin torunun ve bizim de sevgili şehzademiz, veliahdımız Sultan Mehmet teşrif ediyor, hemşirelerimizin onu istikbali bilmem, garip midir?
— Garip değil arslanım, hattâ lüzumludur bile.
— İstemez isen yine vazgeçeriz.
— Oğlum o nasıl söz, elbette şehzademizi karşılayacağız, sen: meraklanma, hemşirelerinize tiz iradeni tebliğ, ettiririm. Mihrimah Sultan'a da haber salarım. Canfeda da hazırlık görsün. Murad'ın gözlerinin içi gülüyordu.
Ana ile oğul arasındaki anlaşmazlık bu suretle halledilmişti. Pa-4-dişah, valide sultanın odasından memnun ayrılmıştı. Nurbânû, derhal gediklileri çağırarak hasekinin dairesini yeni baştan silip süpürmelerini emretmiş, sonra Canfeda'yı arayıp bulmuştu. En önemli rollerden
SULTANLARIN AŞKI

221
İbirini yine ona oynatacaktı. Kalfanın hasekiye şirin görünmesi ve kıya zamanda onun güvenini kazanması lâzımdı. Çünkü başlıca tehlike, Safiye'nin Manisa sarayında ötedenberi hizmetinde bulunan kadınlardan birini haremi hümâyunda Canfeda'nın yerine, tâyin ettir-niesiydi. Bu takdirde mücadele daha zor olurdu. Manisa'dan gelecek Kadınlar arasında bulunan Raziye Kalfa hakkında pek çok şeyler işitmiş, arslanımın ona fazla teveccühü olduğunu öğrenmişti. Ne yapacak, yapacak, Raziye'yi kendi tarafına çevirecekti,. Onun sayesinde oğluna yapılan büyüleri çözmek kabil olacaktı. Canfeda'ya verdiği .talimat arasında şu da vardı: Barletta'nın haseki ile birlikte .olup olmadığını öğrenecekti. Şayet beraber değilse, cariyelerden nerede bulunduğunu sorup soruşturacaktı.
— Kalfa göreyim seni işleri bir güzel idare et.
Canfeda yeni vazifesinden memnundu.
Nurbânû bütün bu işleri bitirdikten sonra kızlarını da vaziyetten haberdar, etmiş, Hadım ağalarından birini Üsküdar sarayına göndermişti.

f-i
VI
Aspasula'nın Evinde — Bedia Hatun İçi» — Kadirgalı Hasan Bey'ia Aşkı — Ben Venedik'e Gitmiyorum — Safiye Sultan ve Şehzade Mehmet İstanbul'a Geliyorlar — Valide Sultan ile Baş Haseki Arasındaki Mücadele — Canfeda Kalfa'nın Rolü — Sokullu Mehmet Paşa'ya Karşı
— Eski Bir Hikâye — Kaziye Kalfa — Bir Baskın Hikâyesi — Şair
Şemsi Paşa — Valide Dairesinde Hazırlanan Plan.
Galata'nın iç sokaklarında bahçesi yüksek duvarlarla çevrilmiş iki katlı taş bir evin büyük odasında biri genç, diğeri orta yaşlı iki kadın oturmuş, dertleşiyorlardı. Genci yirmi dört, yirmi beş yaşlarında vardı. Oldukça güzeldi. Limon küfü renginde şalvar giymiş, belini altın işlemeli eflâtun bir kuşakla sarmıştı. Bluzunun düğmeleri elmas taneleri ile süslenmişti. Arkasına çok kıymetli ipek bir şal atmıştı. Örgülü saçlarını itina ile topuz yapmış, sonra şalvarının renginde yine işlemeli bir tül ile bağlamıştı. Uzun kirpikli iri siyah gözleri ocağa alev alev yanan ağaç kütüklerine dalıyor, budakların patlaması ile nazarlarını başka tarafa çeviriyordu.
İkinci kadın otuz beşten fazla göstermiyordu. Güzelliğini muhafaza ediyor, vücudu genç bir kız gibi taptaze duruyordu. Bununla beraber gün görmüş, felekten kâm almış, tecrübeli ve rind bir hail vardı. Giyinişi pek süslü değildi, üzerinde ziynet eşyası yoktu.
İki katlı eski taş evin bu odası uzak diyarları ve engin denizleri hatırlatan eşyalarla doluydu. İnsan bunları seyrederken sanki Akdeniz limanlarını birer birer dolaşıyordu. Üstü siyah mermerli an' tika bir konsolun üzerinde bir korsan kadirgasının ufak modelini du-ruyordu. Genç kadını en çok meşgul eden bu olmuştur. Ara sıra:

— Hayatımı böyle bir kadirga değiştirdi.
Diyordu. Kapıda renkli bir gemici feneri asılmıştı. Köşedeki Cezayir yapısı sehparın üzerine Venedik malı çiçekli vazolar konmuştu. Şamdanların her biri başka bir diyarı hatırlatıyordu. Daha neler neler yoktu. Orta yaşlı kadın konsoldaki gemi modelini işaret ederek:
— Merak etme güzelim, işte böyle bir kadirga ile Venedik'e dö-neceksin.
SULTANLARIN AŞKI

223
Demmişti. Genç kadın uzun kirpikli siyah gözleriyle modele uzun uzun bakmıştı.
— Bana artık sultanım, deme Aspasula, aylardan tteri tatlı hülyalarla avunuyorum, fakat hepsi boş şeyler. Kader beni böyle bir jcorsan gemisile yâdellere atmıştı.
Aspasula Kadirgalı Hasan Bey'in yakın arkadaşı Kaptan Mavruli-<jis'in kız kardeşiydi. Nabza göre şerbet vermesini bilir, iyi kalpli ve cefalı bir kadındı. En müteessir olduğu zanmanlarda bile neşeli görünmeğe çalışırdı. Arkadaşını her zamanki gibi teselli etti:
— Üzülme, meraklanma güzel Bedia'm.

Bedia, Sultan Selim'in en sevgili gözdesi Barlettâ'dan başkası de* gildi. Kadırgalı Hasan Bey onu Beykoz sarayından kaçırdıktan sonra buraya getirmişti. İlk münasip fırsatta memleketi olan Venedik'e yollayacaktı. Fakat bu münasip fırsat bir türlü ele geçmemiş, nihayet kış da bastırmıştı. Hazinedar kalfa, birkaç haftasını burada geçirmiş, sonra Mihrimâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa aracılığıyla yaptırttığı evlerden birine yerleşmişti. Ara sıra Galata'ya da uğruyor, çok iyiliklerini gördüğü eski hanımını unutmuyordu. Kalfa, açık göz davran-mış, Beykoz sarayından ayrılacakları gece Bedia'nın bir türlü almak istemediği bazı eşyaları bir torbaya doldurarak yüklenmişti. Sonra bunları aynen Bedia'ya teslim etmişti. Gülnuş kaderini Bedia'nın kaderine bağlamıştı. Onunla birlikte Venedik'e gidecekti. Kadırgalı Hasan Bey haftada bir, bazan iki defa Galata'ya geliyor, Barletta ile görüşüyor, yakında Venedik'e döneceği müjdesini tekrarlıyordu. Kış mevsiminde gemi bulmak güç bir şeydi. Sonra bir süre izlerini gizlemek de lâzımdı. Çünkü Nurbânu Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa fellik fellik onu arıyordu. Bereket versin Portekizli Cafer ve Kontarini'nin sayesinde valide sultanı kandırmışlar, gözlerini başka taraflara çevirmişlerdi. Şimdilik tehlike bir süre için önlenmişti. Safiye Sultan İstanbul'a geldikten sonra başka bir plân hazırlıyacaklardı. Hasan Bey, genç kadınla konuşurken başını önüne eğiyor, gözlerine bakmaktan çekiniyor, utanıyor gibi bir tavır takınıyordu. Bedia bu mert ve vefakâr adama emniyet ediyor, onu arkasında yegâne bir destek olarak görüyordu. Evin bütün masraflarını Hasan Bey kesesinden ödüyor, bazan pahalı elbise ler de satın alıp ya bizzat getiriyor, yahut gönderiyordu. Elbiselerin intihap tarzı ince bir zevke sahip olduğunu gösteriyordu. Hepsi birbirinden güzel ve pahalı şeylerdi. Meselâ arkasına attığı bu kıymetli Şalı o almıştı. Bir gün:

— Size çok külfet veriyorum. Padişahın hediye ettiği elmasları satsak nasıl olur? Ben de mahcubiyStten kurtulurum, siz de fazla masraftan.

Diyecek olmuştu. Hasan Bey ilk defa olarak başını kaldırmış ver

— Bir daha böyle şeyler söylemeyiniz, siz bizim misafirimizsiniz.

224

SULTANLARIN AŞKI

Ziynet eşyalarınızı memleketinize götürür, padişahımızın bir hatıra^ «olarak saklarsınız.

Cevabını vermişti. Barletta bu yakın ilgiye bir mânâ veremiyordu.

Galata'daki evin dışarıyla olan temasını ve alış verişi Kaptan Mav-rulidis yapıyordu. Bu babacan denizci genç kadın ile adetâ samimî bir arkadaş olmuştu. Aspasula ile olduğu gibi onunla da dertleşiyordu.

Mavrulidis her fırsat düştükçe Hasan Beyi methediyor, meziyetlerini sayıp döküyordu. Yine günlerden bir gün, aralarında şöyle bir İtonuşma geçmişti:

— Hasan Bey benim için tehlikeli işlere atılıyor, avuç dolusu altın sarf ediyor, buna sebep ne kaptan?

— Günahının kefaretinin ödüyor, sinyorita.

— Bana bir daha sinyorita demeyiniz, hattâ Barletta da. Benim adım Bedia'dır. Artık memleketimde de beni tanıdıklarım bu isimle çağıracaklar.

— Maşallah Osmanlı olmuşsunuz.

— Kim bilir, belki de. Beni Venedik'ten kaçıranların bütün günahını neden Hasan Bey'e yükletmeli, bu hep o Moçe-niko'nun uşağı Kontarini'nin başı altından çıktı. Sonra siz, Kaptan Mavrulidis aynı derecede günahkâr değil misiniz?

— Ben mi Bedia Hatun?

— Evet siz. Fakat bunları bir tarafa bırakalım şimdi. Beit mazimi ve İstanbul'da geçen saadet dolu yıllarımı unutmıyacağım, söyleyin bakalım, ama hiç düşünmeden söyleyin, Hasan Beyi bu kadar fedakârlığa sevkeden başka sebep yok mu? Meselâ Sultan Selim Hâin, "vefatından önce benim himaye edilmem veyahut Venedik'e gönderilmem için bir vasiyet yapmış olamaz mı? Sonra Mihrimâh Sultan bu işe gizlice Hasan Bey'i memur edemez mi?

— Hiç zannetmiyorum. Hem bunlar imkânsız şeyler.

— O halde, daha başka sebepler var demek?

Kaptan Mavrulidis bu soruya cevap vermemiş, susmuştu.

— Size söylüyorum, cevap veriniz.

— Çok zeki kadınsınız. Fakat beni mazur görün. Bu dünyada her -şey mümkündür.

— Mümkün olan nedir?

Bu soru da cevapsız kalmıştı. Bedia, kaptanın sözlerinden günlerce mânâlar çıkarmağa çalışmıştı. Öyle bir bilmeceye çatmıştı ki, mantık çözmekten âciz kalıyordu. İşte Aspasula ile konuşurken bunları düşünüyor, uzun kirpikli iri siyah gözleri ocakta yanan kütüklerin alevlerine dalıyordu. Bazan bir budağın patlaması ve bazan da Aspasula'nın uyarmasıyla kendisine geliyordu. Acaba Venedik'e yelken açacak güvenilebilecek bir gemi bulunabilecek miydi? Böyle bir kadir" ga vardı da işi Hasan Bey m savsaklıyordu ? Nurbânu Sultan'm peşini

birakmadığı ne dereceye kadar hakikate yakındı? Bu sorulara evet veya hayır cevabını veremiyordu. Biraz sonra kalfa gelecek, Nurbânu gultan'ın takındığı durum hakkında yeni haberler getirecekti. Bu suretle suallerden bir tanesi cevaplandırılmış olacaktı. Söz yine döndü dolaştı, aynı konuya geldi. Esasen bu evde hemen hemen başka bir şey konuşulmaz gibiydi.

— Beni seversin değil mi? Şurada aylardır arkadaşlık yapıyoruz. Bir şey öğrenmek istersem, saklamadan söyler misin?

Aspasula' teminat verdi.

— Yemin ederim ki, bildiğim bir şey varsa söylerim. Hem neden saklıyayım?

Bedia, Kaptan Mavrulidis'e sorduğu suali bu sefer de kız kardeşine tekrarladı:

— Hasan Bey neden benim için tehlikelere atılıyor, fedakârlığa katlanıyor?

Hayret, Aspasula da soruyu cevapsız bırakmış, o da ağabeyi gibi susmuştu.

— Neden susuyorsun, bir şeyler söylesene?

— Bilmem ki bebeğim, Hasan Bey elliye geçmiştir ama, vücudu dinç, kalbi gençtir.

— Yanı ne demek istiyorsun?

Aspasula duyulmaktan korkuyormuş gibi arkadaşına yaklaşmıştı:

— Belli olmaz, gönlünü kaptırabilir.

— Sen muhakkak delisin Aspasula!

A... Bunu hiç düşünmemişti. Aspasula neler söylüyordu? Acaba Kaptan Mavrulidis «Bu dünyada her şey mümkündür» derken aynı şeyi mi kasdetmişti? Oh... Hayır, hayır, imkânsızdı. Eğer böyle bir şey olsaydı, daha Venedik'ten geldikten sonra Mihrimâh Sultan'm Üsküdar'daki sarayına vermez, kendi haremine alırdı. O zaman elinde buna mâni olacak ne gibi bir kuvvet ve kudreti vardı? Haydi öyle oldu, diyelim, peki neden şimdi büyük fedakârlıklara katlanarak Venedik'e yollamak için çalışıp çabalıyordu? Bütün bunlara rağmen içine bir kurt düşmüştü.

— Susuyorsunuz güzelim? Bedia konuyu derhal değiştirdi:

— Dışarıda kar yağıyor Aspasula.

Evet, dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Acaba kalfa bu havada gelebilecek miydi? İçeriye giren Gülnuş, hanımını meraktan kurtardı. Kalfa merdivenleri çıkıyordu.

Biraz sonra Kaptan Mavrulidis'in kız kardeşi Aspasula ile Gülnuş onları yalnız bırakarak çekilip gitmişlerdi. Öyle ya belki de konuşacakları gizli şeyler olabilirdi. Kalfa, hanımını hürmetkar bir tavırla eteklemiş ve: Sultanların Askı — F. 15

— Oh sultanım, demişti. Çok üşüdüm, müsaade buyurun da şöyle ocağın karşısında bir pargacık ısınayım. Nerede ise çenelerim birbirine vuracak.

Sedire oturmuş, avuçlarını ateşe karşı tutmuştu. Bedia, eski hizmetkârının kara kışa rağmen Galata'ya kadar gelmiş olmasından memnundu.

— Zahmet ettin kalfa, havaların düzelmesini bekleyebilirdin.

— Ne zahmet bebeğim, anlatacak çok şeylerim var. Hani kar değil ya, tövbe estağfurullah taş yağsa gelecektim.

Kalfada çok havadis vardı. Neresinden başlayağımı bilemiyordu. Safiye Sultan nihayet bir iki güne kadar istanbul'a gelmiş olacaktı. Haremi hümayundaki hazırlıklar hızlandırılmıştı. Hazreti padişah bizzat meşgul oluyor, hasekisinin dairesinin döşenmesi yolundan ilgileniyordu. Sultan Murad'ı Safiye'den soğutmak için sarfedilen bütün çabalar bir netice vermemişti. Ay yüzlü cariyeler hünkârın fıraşı-na girmişler, fakat kalbine girememişlerdi. Nurbânu Sultan daha şimdiden gelinini kıskanıyor, haremdeki nüfuzunun kırılacağından korkuyordu. Bedia bunları kayıtsız dinliyordu. Onu ilgilendiren bir gey yoktu.

— Bunlardan bize ne kalfa ?

Hazinedar, sözünün kesilmiş olmasından canı sıkılmıştı.

— Hele sabırlı ol güzelim, bak daha neler duyacaksın. Anlatmağa devam ediyordu. Nurbânu, eski rakibesine olan kinini

asla unutmamıştı, hâlâ intikam almağa çalışıyordu. Naksos Dukasr Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer ile Kontarini'nin, «Barletta Manisa'ya gitti. Çünkü Safiye Sultan ile Venedikten ahbaptırlar. Hattâ akraba oldukları bile söyleniyor» diye ihbarda bulunmaları Nurbâ-nu'yu çileden çıkarmıştı. Mutemedi Mustafa Ağa bunun doğru olup olmadığını öğrenmek maksadiyle tâ Manisa sancağına kadar gidip gelmişti. Ama bir şey de öğrenememişti. Mesele haseki İstanbul'a gelince anlaşılacaktı. Eğer Cafer'le Kontarini'nin dedikleri doğru çıkmazsa Mustafa Ağa ile adamları tekrar aramağa başlayacaklar, istanbul kazan, onlar kepçe olacaktı.

— Kontarini benim burada olduğumu bilmiyor mu?

— A... Bilmez olur mu güzelim? Biliyor biliyor ama valide sultanı oyalamak için yalan uyduruyor, Kadırgalı Hasan Bey öyle istemiş.

— Ya beni burada bulup yakalarlarsa?

Kalfa ellerini ateşten çekerek gevrek gevrek bir kahkaha attı.

— Artık avuçlarını yalasınlar, iş işten çoktan geçti. Onlar bu evi buluncuya kadar sen Venedik'te kalacaksın. Bu hafta Allah kısmet ederse yolculuk var. -- I

Bedie yerinden fırladı:

— Doğru mu söylüyorsun kalfa? Ne olursun anlat. Kalfa hikâyesinin en heyecanlı tarafına gelmişti.

OJJÜI .<.XN -U.rt.XV UN

— Söylüyeceklerim, yalnız sende kalacak, kimseye bir şey belli etkiyeceksin, renk vermiyeceksin. Hattâ Aspasula'ya bile. Şimdi dinle güzelim.

Kadirgalı Hasan Bey, Bedia'yı Akdenize sefer yapan ticaret gemi-jeriyle' göndermeye. güvenemiyor, başına ikinci bir felâket gelmesinden Korkuyordu. Ya kira ile bir yelkenli tutup içine lüzumu kadar muhafız yerleştirmek, veyahut bir gemi satın almak istiyordu. Fakat buna yetecek parası yoktu, bir gemi satın almak kolay değildi. Elinde bulunan mahdut miktardaki Duka altınlarını yine Bedia için Galata'daki eve ve evin masraflarına harcamıştı. Aylardanberi bunun için vaadini yerine getiremiyordu. Ama nihayet muradına nail olmuştu. Yarm veya öbür gün mükellef kamaraları olan bir gemi tutacaktı, pazarlık yapılmış ve söz kesilmişti. Müjdeyi Kadirgalı Hasan Bey bizzat getirecekti. Kendisinin buraya geldiğinden haberi yoktu.

Bedia düşünüyordu. Bu Kadirgalı Hasan Bey, nasıl bir adamdı? Venedik'te, hattâ şu koca istanbul'da kaç tane böyle,fedakâr insan çıkabilirdi? ,Bu kadar şeyi yalnız aşk yaptıramazdı, yaptırma bile insan sevgilisini bir daha görmemek üzere uzak diyarlara nasıl gönderebilirdi?

— Kalfa sana bu malûmatı kim verdi ?

— Mihrimâh Sultan'm mutemedi Salih Ağa. Ama sakın kimse duymasın.

— Peki, Hasan Bey parayı nereden bulmuş?

— Bilmiyorum güzelim.

Bedia'nın heyecandan elleri titriyordu.

— Biliyorsun kalfa, fakat saklıyorsun.

Kalfa tereddüt ediyordu. Ama hayır söyleyecekti. Yoksa içinde ukte kalırdı. Madem ki bu kadar açılmıştı, sonunu da getirmeliydi. Bir daha nerede ve ne zaman birbirlerini görecekler, konuşabileceklerdi. Bu genç ve güzel kadını iyi kalpli bir padişahın sarayına ve kalbine kadar sokan kader, şimdi onu doğduğu, büyüdüğü memlekete götürecekti. Orada hatıralarla basbaşa kalacağına göre bir yenisini neden ilâve etmemeliydi ?

— Kadirgalı Hasan Bey iyi kalpli adamdır güzelim, icabında padişah hazretlerine bile kafa tutmaktan çekinmeyen, dalkavukluk nedir bilmeyen bu pervasız ve temiz yürekli bahadır, her nedense sana karşı çok zayıf. Ben bunu yıllarca önce keşfetmiştim. Arkadaşları razı değillerdi ama o kimseyi dinlemedi, Kadirga limanındaki konağını bir esir tüccarına sattı.

— Sattı mı, neden?

— İşte seni sağ selâmet Venedik'e götüreceğ gemiyi bu para ile tutacak.

— Bedia perişandı. Kalbi göğüs kafesini yıkacakmış gibi çarpıyordu.

— Kaderim, kaderim!

Diye inledi, ellerini yüzüne kapadı.

— Kalfa ne olur, bana bir bardak su ver, tıkanıyorum. Genç ve güzel kadın ağlıyordu.

Hazinedarın ziyaretinden iki gün sonra Kaptan Mavrulidis Kadirgalı Hasan Bey'in Galata'ya geleceğini ve hayırlı haberler getireceğini ve bir müjde vereceğini söyledi. Bedia da onu bekliyordu. Yeminine sadık kalmış, ne Gülnuş'a.ve ne de Aspasula'ya hiç bir şey söylememişti. Hasan Bey herhalde yolculuk hakkında malûmat verecekti. Mav-rulidis'in ağızını aradı:

— Acaba bu müjde ne olabilir, kaptan?

— Tahminime göre Venedik'e gidiyorsunuz. Bedia gülmüştü:

— Ben aylardan beri bununla avunuyorum, fakat sonu bir türlü çıkmıyor.

Kaptan Mavrulidis, ağızından bir şey kaçırmaktan korkuyormuş

— Ocakta ateş kalmamış, üşüyeceksiniz.

Halbuki ocak alev alev yanıyordu. Esasen hava da kırılmıştı. Lodos dışarıdaki karları eritiyordu. Kaptan Mavrulidis daha fazla konuşmamak için izin isteyip odadan ayrılmışta Aaaba Hasan Beyie karşı nasıl davranmalıydı? Minnet hislerini nasıl ifade etmeliydi? İki gündür hep bunu düşünüyordu. Hayalindeki bütün izler silinmiş, yalnız Hasan Bey'e ait hatıralar kalmıştı. Venedik'ten kaçırılıp bir korsan kadirgası.na getirildiği gece ilk defa olarak -yüzünü görmüştü. Adeta yaptıklarından nedamet duymuş, iyi kalpli bir adam halide; «Sinyorita demişti. Sizi aile yuvanızdan ettiğim için Allah şahittir ki, azap duyarım, bir gün gelir kadere inanırsanız, beni af- • federsiniz» demiş, bütün yolculuk esnasında kendisine bir misafir muamelesi yapmış, itibar göstermişti. Esir pazarında satılmaktan, korsanların elinde ve koynunda bazıç oluştuktan yine onun sayesinde kurtulmuş, Mihrimâh Sultan gibi cömert ve müşfik bir kadına düşmüştü. Sonra muhtelif vesilelerde hep karşısına Hasan Bey çıkmıştı. Hele Beykoz sarayından kaçmaları az şey

değildi. Hayatını ortaya koymuştu. Kayıkta iken son bir defa senelerini geçirdiği saraya bakarken onun parlıyan gözleri ile karşılaşmıştı. Bitmez tükenmez fedakârlıkların sebebini şu bir kaç hafta içinde öğrenebilmişti. Ne çâre bu aşk bir hatıra olmağa mahkûmdu. İki gün sonra bu topraklardan ve bu insanlardan ebediyen ayrılacaktı.

Nereden aklına geldi, Venedik'te çok sevilen bir aşk ve ihtiras şarkısı dudaklarında dolaştı. Sultan Selim Han da «Hayatım senin olsun» mısraı ile başlayan bu şarkıyı severdi.

Saatler geçmişti, • nerede ise akşam olacaktı. Aspasula, Hasan

SULTANLARIN AŞKI

229

geldiğini haber verdi. Bir iki dakika sonra içeriye Hasan Bey girdi. Kılık kıyafetine özel bir itina gösterdiği ilk bakışta anlaşılıyordu. Etekleri dizlerine kadar ancak gelen yarım kürkü heybetli vücuduna çok yakışmıştı.

— Kusura bakmayınız Bedia Hatun, sizi fazla beklettim.

— Zahmet ettiniz Hasan Bey, oturmaz mısınız ?

Kadrigah Hasan, ilk defa olarak böyle bir davet karşısında kalıyordu, şimdiye kadar yaptığı bütün ziyaretlerde ayak üstü biraz Konuşurdu.

Sedire oturdu, bu sefer Bedia ayakta idi.

— Öyle ise siz de oturunuz. Hem fazla rahatsız edecek değilim. Aylardır vaadimi yerine getirememiştim, ama bugün memnunum, nihayet bir gemi bulabildik.

Bedia hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi davrandı.

— Ne diyorsunuz, ne diyorsunuz? Demek artık memleketime kavuşacağım.

'— Evet, nasib ise öbür gün, bu esaret hayatından kurtulacak ve senelerdir ayrı düştüğünüz ailenizin yanına döneceksiniz. Beni affettiniz değil mi Bedia Hatun?

— Gemiye nasıl tedarik edebildiniz?

Hasan Bey, böyle bir soruyu beklemiyormuş gibi durdu.

— Neden susuyorsunuz?

Hasan Bey, Bedia'nın meseleye vâkıf olduğunu bilmiyordu.

— Hiç... Anlatması uzun, eksik olmasınlar arkadaşların çok yardımı oldu, hep beraber aradık ve bulduk. Bilmem sizi Venedik'ten İstanbul'a getiren korsan kadrigasını hatırlar mısınız ? Ona benziyor Rahat bir yolculuk yapacaksınız. Deniz mevsimi değil ama, bu ka-dirga dağ gibi dalgalara baş verir. Ne garip tesadüf, zaten her şey tesadüflere bağlı değil mi?

Bedia manalı manalı kafasını salladı.

— Hep bu tesadüfler...

— Eğer Senatör Moçeniko'ya davetli olmasaydınız, Kontarini, sizi görmeyecekti ve başınıza böyle bir felâket gelmeyecekti. Bakın ne kadar basit bir tesadüf bir hayatın seyrini değiştiriyor. Ne ise bırakalım artık bunları, belki müteessir olursunuz. Hazırlıklarınızı tamamlayınız. Bir arzunuz varsa Kaptan Mavrudis'e söyleyiniz. Gemi gece hareket edecektir. Eğer isterseniz selâmetlemeğe ben de gelirim.

— Siz ne kadar iyi kalpli insansınız.

— Bedia Hatun, Venedik'e döndükten sonra beni hatırlar mısınız? Genç kadın tereddütsüz cevap verdi:

— Sizi hiç umıtmıyacağım.

Kadrigah Hasan Bey kuşağından ipek bir kadın mendili çıkardı, içinde elmas taşlı kıymetli bir yüzük vardı. Genç kadına uzattı.

— Bunu bir hatıra olarak saklarsınız.

230

SULTANLARIN AŞKI

SULTANLARIN AŞKI

231

Bedia yüzüğü aldı, evirdi, çevirdi. Sonra parmağına geçirdi. Fakat gözleri ipek kadın mendilinde kalmıştı, bunun mânası ne olabilirdi ?

— Çok teşekkür ederim, Hasan Beyi fakat neden bu kadar masraflara girdiniz? -

Hasan Bey güldü.

— Bu yüzüğü sizin paranızla almıştım. Genç kadın şaşırılmıştı.

— Oh... Lâtime ediyorsunuz.

— Şu ipek mendildeki yazıları okursanız bana hak verirsiniz. Bedia mendili aldı ve içindeki yazıları okurken gözleri dolu dolu

oldu: «Beni Venedik'ten kaçıran iyi kalpli korsan Kadrigalı Hasan Bey'e. Bu Duka altınları bana yaptığınız iyiliğin mükâfatıdır, afiyetle harcarsınız.» Altında kendi imzası vardı. Hatıralar canlanıverdi. Üç dört yıl önce Sultan Selim Hân ile Edirne'ye gitmişlerdi. Bir gün haremi hümâyunda padişaha ilk defa olarak

hayatını ve Venedik'ten nasıl kaçırıldığını anlatmış ve «Ah efendim demişti, beni doğduğum şehirden kaçırın bu iyi kalpli korsanları bir görsem...» Sultan Selim sormuştu: «Ne yapacaksın güzelim, öldürecek .misin?» Bu sözlere kahkahalarla gül-gülmüş,« Hayır sultanım, beni saadete kavuşturdukları için ayaklarını öpeceğim, beni kâbuslarla dolu karanlık gecelerden nurlu bir sabaha çıkardılar. Saadetimi onlara borçluyum» cevabını vermişti. Hünkâr, sevgili gözdesine bir cemile olmak üzere Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarını Edirne'ye çağırarak iltifatta bulunmuştu. İşte o zaman kendisi de ipek bir mendile bu nâmeyi yazmış bir miktar Duka altını ile beraber eflâtun bir kese içinde Kadırgalı Hasan Bey'e yollamıştı. Demek bu vefakâr insan, üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen bunu unutmamış, hem mendili ve hem de altınları muhafaza etmişti. Gören göze kılavuz istemezdi. Haşan Bey, eskiden çok eskidenberi kendisini seviyordu.

Bütün olaylar bunu fazlasiyle isbat ediyordu. Aşkı için katlanmadığı fedekârlık kalmamıştı. Karşılığında ise hiçbir şey istememişti. Hasan Bey'de bozulmamış bir şövalyenin ruhunu bulmuştu. Hayır, en maruf şövalyelerde bile bu ruh yoktu. İşte eniştesi Veniero meydanda idi ve daha birçok misal göstermek mümkündü.

— Teşekkür edecek kelime bulamıyorum, ah ne için bana daha önce açmadınız, neden, neden yıllarca beklediniz? Benim de bir kalbim olduğunu neden bir an olsun hatırlamadınız?

Bedia'nın sesi titriyordu. Birden susuverdi. Hasan Bey kulaklarına inanamıyordu.

— Neyi açmadım Bedia Hatun? Genç kadın nadim olmuştu.

— Hiç Hasan Bey, mendili diyecektim. İpek mendili.

— İpek mendili mi?

Kadırgalı Hasan Bey başını kaldırdı. Bedia'nın uzun kirpikli iri si"

yah gözlerine baktı. Bu bakışlar bin itiraftan daha kuvvetli ve daha tesirliydi. Bir şeyler söylemek istiyor, fakat bir türlü cesaret edemiyordu, gu, serhad boylarında nam salmış, gözünü budaktan esirgemiyen, kan ve ateş içindeki boğuşmalara yalın kılıç dalan, cenk meydanlarında nâra-yan ile dağları taşları inleyen adam sanki o değildi.

— Bedia, sana bir sır tevdi etmek istiyorum. Bu sır...

,Bu sırada içeriye Kaptan Mavrudis'in kız kardeşi Aspasula girdi. İkisini böyle başbaşa görünce yüzünde mânâlı bir tebessüm dolaştı.

— 'Kontarini geldi. Sizi biraz görmek istiyor.

Genç kadın merak içindeydi, acaba bu sır ne olabilirdi?

— Yarıda bıraktınız efendim.

— Şimdi gelirim kızım.

Aspasula'nın gözlerinden içi gülüyordu. Kadırgalı sedirden kalktı, Bum kadını ile beraber dışarıya çıktı. Hava kararıyordu. Şamdanlardan birini yaktı, sonra vazgeçti. Üfleyerek söndürdü. Uzun maşa ile ocağı karıştırdı, aynaya doğru yürüdü, acele saçlarını düzeltti. Bir şey düşü-nemiyordu, zihni darmadağınık olmuştu. Sedire oturdu. Tekrar kalktı, parmağına bir aralık geçirdiği yüzükle oynadı.

— Ah keşke devam etmeseydim.

Diye söylendi, «ipek mendili» cevabını vermiyecekti. «Neden, neden senelerce beklediniz, benim de bir kalbim olduğunu neden bir an olsun hatırlamadınız?,, dan sonra sözlerine şöyle devam edecekti: «Neden aşkınızı kalbinizde sakladınız, niçin şimdiye kadar bir defacık olsun, seni seviyorum Bedia, demediniz?»

Buna cesaret edememişti. Çünkü bir- padişahın gözdesine fena gözle bakan ve hislerini belli eden insana iyi gözle bakılamazdı. Şimdi ne yapacaktı, daha doğrusu ne yapabilirdi? İki gün sonra belki yine bu vakitlerde evden çıkacak, Aspasula ile vedalaşacak, Kaptan Mavrudis'e yaptığı hizmetlerinden dolayı teşekkür edecek, nedimesi ve kader arkadaşı Gülnuş ile beraber kadir-gaya binecekti. Gemi uzak diyarlara yelken açarken, içi burkularak bir gölge haline gelmiş olan İstanbul'u seyredecekti.. Belki gözleri dolacak, beki de kendisini tutamıyarak ağlıyacaktı. Arkasında kendisini, saf, lekesiz ve tertemiz bir aşk ile seven iyi kalbli, mert ve vefakâr bir insan bırakmış olacaktı. Bunları düşünürken bile gözleri doluyordu. Şu hayat ne mânâsız şeydi, sevinirken üzülüyor, gülerken ağlıyordu. İpek mendili aldı, burnuna götürdü erkek kokuyordu. Hasan Bey içeriye giriverdi. Şimdi sırrı öğrenecekti.

— Kontarini niçin gelmiş Haşan Bey? Ben bu adamı hiç sevmiyorum.

— Fena insan değildir, çocuğum. Demin galiba söylemeyi unuttum. Kontarini Venedik'e kadar hizmetinde bulunacak, emirlerini yerine getirecek ?

Hasan Bey ayakta duruyordu. — Oturmaz mısınız ?

— ^

— Niçin gelmiyeceksiniz ? Hasan Bey cevap vermedi.
— Bana bir sır tevdi edecektiniz, hiç olmazsa bunu söyleyiniz. Kadırgalı biraz düşünür gibi oldu, sonra mahzun cevap verdi:
— Vazgeçtim, çünkü bu sır senden ziyade beni ilgilendiriyor. Bedia, hırçınlaştı, adetâ bir sinir nöbeti geçiriyordu.

— Ah... Ben bu sırrı biliyorum.

— Allahısmarladık, Bedia.

Hasan Bey arkasına döndü, kapıya doğru yürüdü. Tam dışarıya çıkacağı sırada genç kadın, titriyen bir sesle:

— Durunuz!

Diye bağırdı. Hasan Bey geriye döndü.

— Birşey mi söyliyeceksin, Bedia?

— Evet, çok şey, ben Venedik'e gitmiyorum.

— Neden?

Bedia iyice yaklaştı. Uzun kirpikli iri siyah gözlerini, gözlerine dikti.

— Seni seviyorum Hasan Bey.

Hasan, Bedia'nın ellerinden tuttu. Gözlerinin içi gülüyordu:

— Ben de, ben de Bedia.

Hava tamamen karamıştı, odayı yalnız ocakta yanan kütüklerin alevleri aydınlatıyordu.

Topkapı sarayı müstesna günlerinden birini daha yaşıyordu. Cen-netmekân Kanunî Sultan Süleyman Hân'ın meşhur kızı ve şehriyari cedinin halası Mihrimâh Sultan, fevkalâde tezniyatlı sekiz çifte bir kayıkla Bahçekapım'daki iskeleye gelmiş ve törenle karşılanmıştı Hasoda-başı Hadım Cafer Ağa (1) senelerdenberi tanıdığı ve saydığı bu yaşlı sultanın önüne düşmüş, valide dairesine kadar götürmüştü. Onu sırasıyla-le Vezirâzam, Sokullu Mehmet Paşa'nın zevcesi Esmihan, İkinci Vezir Piyâle Paşa'nın zevcesi Geivherhan, Zâl Mahmut Paşa'nın zevcesi Şah-Sultanlar takip etmişti. Osmanlı hanedanının bu bellibaşlı kadın âzası, _ Nurbânu Sultan'ın dairesinde birleşmişlerdi. Biraz sonra Sultan Murat da şeref vermiş, halasına ve kardeşlerine iltifatta bulunarak gönüllerini almış, ancak onlarla beraber uzun süre oturmamıştı.

— Bizim görülecek maslahatımız var, siz bir hoşça kalın.

Deyip çekilip gitmişti. Nurbânu, oğlunun iki gün önce yaptığı ha-

(1) Hadım Cafer Ağa Kapağası Gazanfer'in kardeşidir. Hammer, cilt 7, sahile 12

SULTANLARIN AŞKI

233

reketi ilâvelerle hikâye etmiş, endişelerini söylemiş, onlardan da yardım istemişti.

— Haseki, arslanımı büyülemiş. Hünkârın bizi Eskisaraya göndermesinden havf ederim, yardımızı esirgemeyin.

Esmihan Sultan, padişaha güzel cariyeler takdimi suretiyle, Safiye'" den soğutmanın mümkün olduğunu ileri sürmüş, esircilerle derhal temasa geçilmesini tavsiye etmişti. Mihrimâh, Nurbânu'yu pek sevmezdi, Bar-letta hâdisesi aralarını nice zamandanberi açmıştı. Sultan Selim'in Üsküdar sarayını ziyareti sırasında Bedia'ya âşık olması suçunu kendisine yüklediğini biliyordu. Aralarında ağır sözler de geçmişti. İleri geri konuşulmuştu. Bununla beraber Safiye'ye karşı kuvvetli ve müttehit bir cephe kurulmasını sarayın selâmeti namına muvafık görüyordu.

— Bize düşen vazife ne ise yapmakta kusur etmeyiz

Demişti. Onun yapacağı yardım tabiatıyla maddî olacaktı. Nur-bânu'hun da şimdilik buna ihtiyacı vardı.

Oğlunun gözünü kadınla olduğu kadar altınla da doyuracaktı. Hemşire-i padişahî'lere gelinceye kadar etrafında bulunmaları zarurî idi. Fakat onları böyle birdenbire birleştiren yegâne hâdisa Safiye'yi karşılamağa mecbur tutulmuş olmaları idi. Bunu hiçbirini hazmedemiyordu. Hattâ Mihrimâh bu davetten çok alınmıştı.

Bahçekapısı iskelesinden saraya kadar olan yol, daha sabahın erken. saatlerinde maiyeti şâhâne ile dolmuştu. Tahminlerine göre, Hasekinin binmiş olduğu kadırga ancak yatsı namazından sonra gelebilirdi. Birkaç gün önce karları eriten lodos durmuş, şiddetli soğuklar tekrar başlamıştı. Şeyh Şüca bunu hayır addetmiş ve padişaha:

— Şehzade Sultan Mehmet hazretleri teşrif ediyorlar diye denizler bile sakinleşti.

Müjdesini derhal vermiş ve karşılığında ihsanı şahaneye nail olmuştu.

Huzurda sultanın hocası Sadettin Efendi, Şeyh Şüca, Hasodaba-sı Cafer ve Şikkisâni Deftardarı Üveys'den başka kimse yoktu. Çok iyi bir saray terbiyesi alan Cafer istisna edilirse, diğerleri veziriazam aleyhinde birleşmiş olan hizbin elebaşları sayılırlardı. Padişahı böyle müsait ve münasip bir zamanda yakalamış olan Üveys fırsatı kaçırmak istemiyor, sözü döndürüp dolaştırıp Sokullu'ya getiriyordu. Eskiden vezirden yalnızca çekinirdi. Fakat şimdi korkuyordu. Padişahın şehzadeliği zamanına ait bir para torbasını açmış olmasından dolayı aleyhinde soruşturmaya başlaması karşısında korkusu büsbütün

artmış, onu bertaraf etmek için mücadeleye atılmıştı. Kubbe vezirleri arasında ilk müttelik: olarak Lala Mustafa Paşa'yı bulmuş, aralarında birkaç gün içinde ahbaplık kurulmuştu. Sözü sohbeti yerinde bilgili ve şair bir vezir olan ' eski Rumeli Beylerbeyi Şemsi Paşa'yı da aralarına almışlardı. İlk fırsatta padişaha musahip tâyin ettireceklerdi. Kazasker Ahmet Şemsettin Efendi, Hoca Sadettin'in adamıydı ve bu sayede genç padişaha yanaş-

234 SULTANLARIN AŞKI

mak imkânını bulmuştu. Gözü şeyhülislâmlıktaydı. Defterdar Üveys sözü şuradan buradan açtı:

— Saadetli padişahım, kubhle vezirleri arasında ittifak olmadığı söylentileri dolaşır durur. Şeyh Şüca hemen arkadaşını desteklemişti. Padişah sormuştu:

— Neden vezir kullarım ittifak üzere değillermiş?

— Paşahım, Lalanız Sokullu Mehmt Paşa mühim makamlara hep mensubini tâyin eder.

Kazasker Ahmet Şemsettin Efendi de fırsatı kaçırmıyor, arkadaşlarından daha da ileri giderek açık ithamlara bulunmaktan çekinmiyordu:

— Vezire itimat buyurmayın, ileri çektiği ya kendi akrabalarıdır, yahut da rüşvet almak suretiyle o makamlara getirmiştir. Mansıbı ' ehline değil, dilediğine verir.

Sultan Murat, vezirinden memnun, değildi. Sokullu iş başında kaldıkça dilediği her şeyi yapamayacağı biliyordu. Bununla beraber kolundan tutup da atamazdı. Bu cesareti kendisinde şimdilik göremiyordu.

Büyük babası Kanunî Sultan Süleyman ve babası İkinci Selim'e yıllarca sadakatle ve iktidarla hizmet etmişti. Asker üzerinde fazla tesiri vardı. Halk kendisini seviyor ve sayıyordu. Nüfuzunu yavaşlatmak lâzımdı. Evvelâ adamlarının birer birer uzaklaştırmak, arzularını yerine getirmek rızası hilâfına tâyinler yaparak gururunu zedelemek suretiyle sonuca daha emin bir surette varabilirdi. Düşüncelerini şüyu bulur endişesiyle yakınlarından saklamıştı.

— Lalamız, öyle şey etmez, fakat bir defa tahkiki münasip olur. olur.

Diye söze kapatmak istedi.

Akşama doğru huzurda bulunanlar ruhsat alarak' çıkmışlardı. Murat, hasodabaşı ile yalnız kalmıştı.

Onunla konuşmaktan zevk alır, saray terbiyesinin bütün inceliklerini üzerine toplayan bu iyi kalbli insana iltifat ederdi. Bir defa olsun şımarıldığını, sorulmadan söze karıştığını, onun bunun aleyhinde bulunduğunu görmemişti. Kardeşi Gazanfer Ağa da böyle idi.

Saatler ilerliyordu. Hava kararmıştı. Harerrfl hümâyunun bütün şamdanları yakılmıştı. Hünkar böyle istiyordu. Sevgili hasekisine daha ilk günde ihtişamını gösterecekti. Saray ile Bahçekapı arasındaki yolda sıra sıra! meşaleler yakılmıştı. Ağalar yol boyunca mekik dokuyorlar, sağa sola emirler veriyorlardı.

Sultan Murat yemek zamanını geçirdiği halde sofraya oturmamıştı. Canı Safiyesinden başka bir şey istemiyordu. Hattâ kendisine aşk ve ihtiras dolu geceler yaşatan fettan Firuze'yi bile unutmuştu. İçeriye giren bir hadımağası beklenen müjdeyi getirmişti:

— Kadirga-i hümâyuna iskeleye yanaşmak üzeredir.

SULTANLARIN AŞKI

235

Sultan Murat, hadımağasını boş çevirmemiş ve bir kaç florin at-tmıştı. Odasından çıkmış, Haremi hümâyunun koridorlarını telâşlı adımlarla geçmişti. Kapılarını aralayan cariyeler padişahı saygıyla selâmlıyorlardı. Aynı haber valide dairesine de ulaşmış olduğundan Hanedanı Âl-i Osman'ın kadın azaları yarı merak yarı heyecan ve kısmen de kırgın olarak dışarıya fırlamışlardı. Şehzade Sultan Mehmed'i harem kapısında istikbal edeceklerdi.

Sultan Murat, haremi hümâyunun giriş yerine gelmişti. Hava müthiş soğuktu. Şehzadesi ile hasekisini burada karşılayacaktı. İki adım gerisinde Hasadabaşı Cafer vardı. Beş hadımağası altın şamdanlar tutuyorlardı.

Hanedanın kadın âzası medhalin arkasında bulunuyorlardı. Yol boyunca sıralanmış olan çavuşların alkışları buralara kadar geliyordu, yüzlerce meşalenin ışığı semaya bir kızılık vermişti. Nihayet gümüş koşumlu dörder atın çektiği mükellef iki saltanat arabası medhalin önünde durmuştu. Sırmalı elbiseli seyisler yere atlamışlar ve birinci arabanın kapısını açmışlardı. İçinde sekiz yaşındaki şehzade ile Kapı-ağası Gazanfer çıkmışlardı. Şehzade Mehmet, karşısında babasını görünce şaşırmış, sonra yere serilmiş olan halıların üzerinde birkaç adım atarak diz çökmüştü.

— Cenabı Hakka şükürler olsun, size kavuştuk.

Sultan Murat, beşuş bir çehre ile elini uzatmış ve öptürmüştü.

— Gözlerimiz yollarda kalmıştı, hoşgeldiniz.

Şehzade Mehmet, aldığı saray terbiyesine uyarak babasının sa-ğında ve iki adım gerisinde durmuştu.

İkinci arabadan önce Canfeda ile Raziye Kalfa çıkmışlar, ellerinden tutarak Safiye Sultan'ı yere indirmişlerdi. Haseki heyecanlı adımlarla kocasına doğru yürümüş, hünkârın seraser kaplı samur

kürkünün eteklerini öpmek istemişti. Fakat Murat, ondan önce davranmış, omuzundan okşar gibi tutmuş ve kaldırmıştı. Genç kadın şamdanların ışıkları altında daha da manalı bir hal alan bal renkli gözleriyle kocasına minnet ve şükranla bakmıştı.

Berberce haremi hümâyuna girmişlerdi. Hanedanın kadın, âzası, sanki evvelce sözleşmişler gibi çocuk şehzadeyi selâmlamışlardı.

— Kırk bir kere maşallah!

Sultan Murat, oğluna hanedan azasını takdim etmeği unutmamıştı.

— Büyük validen, büyük halan, halaların.

Şehzade, babasının işareti üzerine hepsinin ellerini öpmüştü, hayır dualarını almıştı. Fakat bütün nazarlar hasekideydi. İlk bakışta ister istemez hükümlerini vermişlerdi. Hünkârın hakkı vardı. Safiye, gerçekten harikuladeydi. Buna bir rakip bulmak sandıkları kadar kolay kir şey olmayacaktı. Safiye de onları süzüyordu. Yolda Canfeda'dan hepsi hakkında ayrı ayrı izahat almıştı. Özellikle valide sultanın bütün hu-

hu-

236
SULTANLARIN AŞKI

susiyetlerini sormuştu. Ancak kalfanın verdiği cevaplara pek de inanmamıştı.

Sultan Murad'ın sesi bu bakışlara son verdi:

— Hasekimizi nasıl buldunuz? Neden öyle kumru gitti bakışır, buyur etmezsiniz?

Nurbânu Sultan kendisini derhal toplamıştı.

— Ay parçası gibi güzel, arslanım.

Safiye bu iltifatlardan utanıyor ve sıkılıyor gibi yapmış, gözle- rini yere indirmişti. Valide sultana karşı ne şekilde hareket edileceğini bilmiyordu. Etekleme mi, yoksa el öpmek mi lâzımdı. Bir an duraldı, imdat istiyormuş gibi padişaha bakmıştı.

— Öpsene ellerini.

Nurbânu Sultan'ın yüzü gülmüştü, demek arslanı, ailesi erkânını hasekiye ezdirmiyecekti. Bu sözleri ile onu hatırlatmak istiyordu. Safiye önce valide sultanın ve sonra da Mihrimâh Sultan'ın ve üç padişah hemşiresinin ellerini öpmüştü. Tören burada son buluyordu. Padişah, şehzadeyi dairesine götürmesini Gazanfer'e emretmiş, sonra Sa-fiye'yi alarak hazırlanan odaya doğru koşar gibi uzaklaşmıştı.

Nurbânu Sultan uzandığı sedirden doğrulmuş, telaşla içeriye giren Canfeda'ya sormuştu:

— Yine ne var kalfa? Fazla telâşlı görünürsün. Canfeda'nın sesi titriyordu.

— Haseki, Firuze'yi saraydan çıkarır. Valide sultanın gözleri dört açılmıştı

— Sen ne söylersin Canfeda, sebep ne ola? Padişahımız efendimiz Firuze cariyenize dün akşam bulunmuş, bunu gören Raziye Kalfa da yemeyip, içmeyip yetiştirmiş. Haseki de hadımağalarından Habeşî Mehmed'i çağırarak, bu kadını bir daha görürsem karışmam. Bugünden tezi yok, taşra çıkacak, demiş.

— Peki Mehmet ne yapmış?

— Padişahımızın huzuruna çıkarak hasekinin arzusunu söyletme. Nurbânu geniş bir nefes almıştı.

Hani şu Mehmet kapıağası ola-

eak adamdı, başkası olsa emriniz başüstüne der, eline bohçasını verir cariyeyi kapı dışarı eder, eski saraya yollayıverirdi.

— Aferin bizim araba, gördün mü tedbirli ağayı, tabî arslanını da razı olmamıştır.

Valide sultan yanılmıştı. İş tanı aksine olmuştu.

— Padişah hazretleri, hasekinin arzusu dairesinde 'hareket edilmesini emir buyurmuşlar.

Nurbânu Sultan, dut yemiş bülbüle dönmüştü. Çenesini bıçak aç-

iltifatta hasekiye

SULTANLARIN AŞKI

237

nıyor, şaşkın şaşkın Canfeda'ya bakıyordu. Bütün korktukları birer birer başına gelmişti. Bu gidişle kendi mevkii bile sağlam sayılmazdı, paha bir hafta önce haremi hümâyuna giren Safiye bir etmediğini ^oymamış, saray geleneklerini ayaklar altına almıştı. Büyük küçük dinlediği yoktu. Kimseye danışmıyor, aklına gelen her şeyi yapıyordu. Hizmetine verilen cariyeleri, kalfaları, ustaları ve gediklileri değiştirmiş, onların yerlerine Manisa'dan beraberinde getirdiği cariyeleri yerleştirmiş ve her birine birer vazife vermişti. Raziye Kalfa da bunlardan biriydi. O da bir hafta içinde koskoca haremi hümâyunun adetâ kâhyakadını oluvermişti. Bu görülmüş şeylerden değildi. Ama ne çâre ki, mâni de olamıyordu. Çünkü haseki, arslanını avucunun içine almış, her istediğini derhal yaptırıyordu. Firuze'yi haremde bıraktırmak için teşebbüslere girişse, araya büsbütün münaferet girecekti.

— Peki Canfeda, ne yapalım, madem ki gelinimizdir, katlanacağız.

— Firuze'nin Eskisara'ya gönderilmesine rıza gösteriyor musunuz, sultanım ?

Göstermiyorum dese ne olacaktı? Arslanı kendisinin değil Safi-ye'nin tarafındaydı. Körolası talih işte böyle, bir kalfanın karşısında bile kendisini mahcup düşürüyordu.

— Şimdilik gitsin, sonra yine lüzum hâsıl olursa aldırırız. Canfeda valide sultanın haline acımişti.
— Sultanım, hasekiye gidip Firuze cariyenizin. Eskisara'ya çıkarılmasına valide sultan hazretleri lütfen müsaade buyurmuşlardır, diyeyim.
Şu kalfa hakikaten güzel olduğu kadar da zeki kadındı. Bu aklına gelmemiştir. Hem itibarı kırılmamış olacak, hem de emir ve kumandanın validenin elinde bulunduğu münasip şekilde anlatılmış olacaktı.
— Aferim kalfa, gözüme bir kat daha girdin.
— Münasip ise, Nazikter, Gülfidan ve Demsaz'ı dairenize nak-letsek, padişahımız onlara da aynı iltifatta bulunursa diye endişe ederim. Bu kızlar ileride lâzım olacak.
Canfeda'nın yerden göğ'e kadar hakkı vardı.

— Pek münasip, hele şöyle karşımıza otur da, bir tedbir düşünelim.
İki kadın arasındaki müşavere bir saatten fazla sürmüştü, olayları en ufak ayrıntılarına kadar incelemişlerdi. Safiye Sultan'ın haremi hümâyuna Manisa'dan getirdiği kadınları yerleştirmesi demek, haremi, nüfuzu altına almak demektir. Bu cariyeleri saraydan uzaklaştırmağa imkân olmadığı gibi vazifelerinden atmak da kolay değildi. En iyi tedbir, bu kadınları altın ve ziynet eşyası ile kandırıp gizlice birer ikişer kendi saflarına almaktır. Meselâ hasekinin akıl hocası olan Ra-ziye'nin İstanbul'da yakın akrabaları olduğu söyleniyordu. Esmihan

238

SUL.TA.INI-rArs.iiN

Sultan vasıtasıyla Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'ya rica edilir, bunlardan bir ikisi pekâlâ birer memuriyete konurdu. Sonra bir ev de satın alınır ve yahut yaptırılır, münasip şekilde kendisine hediye edilirdi. Raziye'nin sayesinde de Safiye'nin kurduğu planlar daha önceden haber alınır, ona göre mukabil tedbir bulunurdu. Fakat en önemli şey, Canfeda'nın yerinde kalıp kalmıyacağıydı. Çünkü haseki kendisine pek iyi bir nazarla bakmıyordu. Canfeda bunu güzelliğinde buluyor, Safiye'nin kendisini kıskandığını tahmin ediyordu.

Konuşma sonunda şöyle bir karar verilmişti. Raziye Kalfa'nın İstanbul'da akrabalarının adları ve adresleri öğrenilecek, ondan sonra faaliyete geçilecekti.

Canfeda, huzurdan çıkar çıkmaz, soluğu hasekinin yanında almıştı. Zeki kadın Safiye'yi etekler eteklemez:

— Oh sultanım bugün harikulade güzelsiniz, Gülkurusu şalvarınız ne de yakışmış. Kırk bir kere maşallah, Cenabı Hak nazardan saklasın.

Diye pohpohlamıştı, her kadın methedilmekten hoşlanırdı. Safiye de ister istemez memnun olmuştu. Bal renkli gözlerinin içi gülüyordu.

— Sana öyle geliyor, kalfa.

— Goncalar kadar terütaze, melekler kadar güzelsiniz. Haremi hümâyun, sizin gibi kıymetli bir inci tanesi daha görmemiştir. Allah, padişahımız efendimize başışlasun.

Safiye, Canfeda'ya bir türlü güvenemiyordu. Ona daima şüpheli gözlerle bakmıştı. Manisa sarayında birinci defa karşılaştıkları zaman hayretler içinde kalmıştı. Kalfa olacak yaşta görünmüyordu. Üstelik harukulâde güzel ve cazibeliydi. Giydiği dar elbiseler içnide vti-nudu bütün hatları ile meydana çıkıyordu. Bakışları bir erkeği arkasından sürükleyecek kadar çekiciydi. Burnu biraz büyükçe olmasına rağmen yüzüne başka bir güzellik veriyordu. Kocası Sultan Murad'ın bu iştah çeken güzelliğe bigâne kalamıyacağından korkmuştu. Hünkâr kendisini bir defa kaptırırsa, vazgeçirmek kolay değildi. İstanbul'a ge-Air gelmez onu bu vazifeden uzaklaştırmak ve vakit kaybetmeden Eski sara'ya yollamak lâzımdı.

Fakat yolda gösterdiği güler yüz ve tatlı dil karşısında bu fikrinden vazgeçmişti. Raziye Kalfa da Canfeda ile çabuk arkadaş olmuş, şefaatte bulunmuştu. Canfeda sayesinde haremi hümâyunun bütün özelliklerini öğrenmiş olacaktı. Firuze'ye gelince o daha korkunç bir rakipti. Aşk ve şehvet için yaratılmış kadınlara benziyordu. Zaten daha Venedik'te iken Korsikalı kızların ne yaman şeyler olduğunu öğrenmişti. Haremi hümâyuna geldiğinin üçüncü günü onu görmüş ve derhal mim koyarak ufak bir soruşturma yaptırmıştı. Bu yosmanın bir eğlence esnasında hünkârın gönlünü çalarak fira-şına girdiğini duyunca, çileden çıkıvermiş, ondan kurtulmak çârelerini aramıştı. Raziye Kalfa'yı peşine takmıştı. Dün padişah hazretleri kendisine iltifat ederken, gören Raziye, keyfiyeti biraz da mübalâğa-landırarak anlatınca kararını kesin olarak vermiş ve gece padişaha

AŞM

239

Kadınlığının bütün incelikleri içinde diller dökmüş ve:

— Eğer bu cariyeye burada kalırsa ben kederimden ölürüm Demişti. Safiye bir yana, bütün kadınlar bir yanaydı. Padişah

istemeye istemeye razı olmuş, ertesi günü Habeşî Mehmet Ağa'nın maruzatını dinlerken hiç itiraz etmemişti. Yalnız valide sultanın hâdi-geyi ne şekilde karşılayacağını bilmiyor, merak ediyordu.

Hanedanın mağrur kadın azalarının hiç birini sevememişti. Hatta hiç birinden hoşlanmamıştı. Kendisine yukarıdan bakmışlar, güler yüz göstermemişlerdi. Nurbânu Sultan ise onlardan da gururlu ve kendisini beğenmiş bir kadındı. Haremın yegâne hâkimesi gibi hareket ediyordu. Halbuki bu hâkime ancak kendisi olmalıydı, bunun için ne mümkünse yapacaktı. Canfeda, acaba ne için gelmişti? Sordu:

— Bir arzın mı vardı kalfa?

— Valide sultan hazretleri yollamışlardı, efendim.

— Ne emirleri var?

— Hiçbir emirleri yok, Firuze cariyenizin Eskisaray'a gönderilmesine lütfen müsaade buyurdular.

Haseki, bu sözlerin mânasını anlayacak kadar zekiydi. Nurbânu, benim müsaadem, olmadan haremi hümâyundan kimse taşra çıkmaz demek istiyor ve şimdiden gözdağı veriyordu. Fakat bu kadar gizli tuttuğu Firuze hâdisesini valideye kim haber vermiş olabilirdi? Habeşi Mehmet Ağa, mı, yoksa bizzat padişah mı söylemişti? Raziye'nin ağzından bir şey kaçıracağını sanmıyordu. Ona çok sıkı tenbihatta bulunmuştu.

—! Ağzından bir şey kaçırırsan, sonra karışmam. Diye de tahdit etmişti. Renk vermedi:

— Sağ olsunlar, ellerinden öperim, ben de biraz sonra kendilerine yalvarıp müsaadelerini niyaz edecektim. Acaba daha önce kint arzet-miş?

Düşünme sırası Canfeda'ya gelmişti. Firuze'nin Eskisaray'a gideceğini Nurbânu'ya kendisi haber vermişti. Habeşi Mehmet Ağa ile araları çok iyi olduğundan ondan bir şey saklamazdı. Fakat şimdi Mehmed'i ele vermek de doğru değildi. Sonra ya ona da kızar Eskisaray'a yollarsa,, işler büsbütün sarpa sarardı.

— Neden susarsın Kalfa?

— Bilmiyorum sultanım, her halde padişahımız söylemişlerdir.

Kadırga limanı meydanındaki Hasan Bey ve arkadaşlarının konak yavrusu evi bu akşam samimî bir eğlenceye daha sahne oluyordu. Kuzular eşilmiş, Kumkapı'daki Rum meyhaneleri aranıp taranarak en nefis şaraplar fiçilarla satın alınmıştı. Bu eğlence iki mes'ut hâdisenin şerefine tertip edilmişti. Bedia Hatun yıllardır hasretini çektiği Venedik'e

240

gitmekten, son günlerde vazgeçmiş ve kendisinden yirmi beş yaş büyük olan Kadırgalı Hasan Bey'le gönül nzaşiyle evlenmişti. Bir aya yakın bir zamandan beri karı koca bulunuyorlar, sakın fakat mes'ut "bir hayat yaşıyorlardı. Bedia aşkın, vefanın ve erkekliğin bütün hasletlerini üzerinde toplayan bu gönlü genç ihtiyarı sevmişti. Esir tacirinden gemi tutmak için alınan paralar da iade olunmuş, yok bahasına elden çıkarılmak mecburiyetinde kalınan"" konak yavrusu ev de kurtarılmıştı.

Ziyafette hemen hemen yabancı kimse yoktu. Bağışa davetliler Kaptan Mavrudis, Kontarini, Salih Ağa, Portekizli Cafer ve Venedikli Abdullah idi. Yalnız Mihrimah Sultanın mutemet adamı Salih Ağa binaa işi çıktığından geç gelecekti. Arkadaşları bu işin ne olduğunu biliyorlardı. Kontarini;

—• Her halde hoca efendi, Beykoz sarayının eski hanizedar ustasının evine gitmiş olacak.

Diye gevezelik etmek istemiş ise de Çal Ali derhal susturmuştu:

— Bunlar bizi ilgilendirmez. Hocanın mahremiyetine girme. Ne yaparsa yapsın, hepimiz gönül taşıyoruz. Taslar şaraplarla dolmuş ve Hasan Bey'in şerefine kaldırılmıştı.

— Uzun ve mes'ut yıllara beyzadem!

Taslar bir dikişte boşalmış ye payitahtın ahvali hakkında konuşmalara geçilmişti. Naksos Dukası Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer ile artık gizli kapaklı hiçbir şeyleri kalmamıştı. Yıllar yılı kendisini tecrübe etmişler, fenalık yerine daima iyilik görmüşlerdi. Cafer'in de onlardan samimî arkadaşları yoktu. Uzun Mehmet sözü Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'ya getirdi:

— Devleti Osmaniye'ye böyle büyük bir vezir az gelmiştir, ne çâre ki kadrini bilmezler. Bir takım müfsitler padişahımız efendimiz hazretlerini iğfal ederler. Paşanın aleyhinde söylemediklerini komazlar.

Uzun Mehmet, hakikaten doğru söylerdi. Kanunî Sultan Süleyman Hân gibi bir Cihan Padişahının mührü hümâyununu emanet eylediği bu koca vezire asla lâyük olmayan muameleler reva görülüyordu. Daha birkaç ay evvel suiistimali ortaya çıkmış olan Üveys cezalandırılması şöyle dursun, Mehmet Çelebi'nin yerine başdeftardarlığa getirilmişti (1). Sokullu'nun adamları birer ikişer makamlarından uzaklaştırılıyor, ağızlarıyla kuş tutsalar padişahın gözüne giremiyorlar ve iltifatına mazhar olamıyorlardı. Nişancı Feridun Bey Münşaatî Selâtin adlı koca eserini şehriyari cedide takdim etmiş (2), fakat karşılığında en ufak bir şey görmemişti. Vezirin muarızlarından Şemsi Paşa musahipler arasına alınmıştı. Sokullu'nun başlıca dayanaklarından biri olan Şey-

(1) Hammer, cilt 7, sahife 10.

(2) Osmanlı devletinin kuruluşundan, Üçüncü Murad'm tahta çıkmasına ka-*dar birçok belgeleri içine alan, Osmanlı tarihinin bellibaşlı kaynaklarından biri sayılan bu eser, 22 ocak 1575 taîhinde padişaha takdim edilmiştir. J. H. Mordtman. İslâm Ansiklopedisi, cilt 4, sahife 570.

SULTANLARIN AŞKI

Konyalı Hâmit Efendi eski itibarını ve hattâ makamını kaybetmek tehlikesi ile karşı karşıyaydı. Bunun sonu neye varacaktı? Veziriazam ile yakın teması olan Venedikli Abdullah içini çekti:

— Paşa efendimiz müteessir olurlar. Lala Mustafa Paşa gemi aزیaya almış. Kubbe vezirlerini kıskırtmış, ama Piyâle Paşa yine sadıktır, vaktiyle Lala'mn tarafım tutmakta hata ettiğini anlamıştır.

Hasan Bey sordu:

— Ya Sinan Paşa?

— O da inatçı bir Arnavuttur. Yavaş yavaş yüz çevirir. Halbuki paşa efendimizin şimdiye kadar kendisine yaptığı iyilikler sayılmakla bitmez

Uzun Mehmet, arkadaşını sözlerini tasdik etti:

— O Arnavud'a asla güven olmaz.

Bu ciddî hasbihal Kontarini'yi memnun etmişti.

— Beyzadelerim, biraz, daha. tatlıdan açalım. Kaptan Mavrulidis, alaya başladı;

— Biraz sabırlı ol, nerede ise Salih Ağa gelir, senin bir güzel ağzını açar.

Çal Ali;

— Kontarini'nin hakkı var, dedi. Öyle ya bu akşam eğleneceğiz. Bırakalım şimdi bu acı şeyleri, inşallah iyi olur. Verin şu sazı bakalım. Şöyle bir vuralım.

Çal Ali sazı eline aldığı zaman içeriye Salih Ağa girmişti. Yüzü gülüyordu.

— Sizi biraz beklettim, ama mühim bir işim vardı.

Ağa sofranın baş köşesinde yer almıştı. Hoş geldin, sefalar getir-•dinden sonra Kontarini sırtarak sormuştu:

— Hoca efendi darılma ama, bu kadar mühim is acaba nedir? Salih Ağa, Kontarini'nin ağzının payını vermişti:

— Evvelâ hoca değilim, saniyen bir daha böylece sual sormak cüretinde bulunursan karışmam ha...

— Ne yaparsın?

— Vay edepsiz vay, halâ konuşuyor, Alimallah şimdi yerimden kalkar, parmaklarımı ağzına sokar, cart diye yırtarım.

Kaptan Mavrulidis yalancıkdan yalvardı:

— Yapma ağa efendi, yazıktır, günahdır.

— Sen sus ol kâfir, biz günahını da biliriz sevabını da. Kontarini alkışladı:

— Hay bin yaşa ağam, bildir haddini şu kâfirin!

Mihrimâh Sultan'm mutemedi, birden sesin ne taraftan geldiğini farkedememişti.

— Siz de yaşayın!

Sultanların Aşkı

F. 16

242

SULTANLARIN AŞKI

Sonra işin farkına varmış ise de kahkahalardan sesini ramamıştı. Sofranın neş'esi gelmişti. Çal Ali sazının tellerine bir ik| dokunmuş, sonra insanı oturduğu yerden zıplatacak kadar kıvrak olan bir oyun havasına başlamıştı. Odada mahremiyetlerine girer endişesiyle uşak bulundurmamaları. Kendi hizmetlerini kendileri görüyordu. Fakat nedense bu akşam Salih Ağa'ya içmesi için ısrar etmedikleri gibi tasma şarap da koymuyorlardı. Salih Ağa bir şey söylemiyor, fakat ne durursunuz der gibi arkadaşlarına bakıyordu.

Kontarini ile göz göze gelince kaşlarını çatıyor:

— Kapa gözlerini kafir, şeytana benziyorsun!

Diyordu. Çal Ali oyun havası bittikten sonra bir Bolu türküsüne geçmişti.

«Bolu dağlarının arslan beyi hey»

Mısrainı okurken Ağanın gözleri doğu dolu oluyordu. Kendi memleketinin türküsü söylenirken şarap içilmez miydi ? Saz bitmiş, kon-tarini:

— Biz Venedik'te bir akşam eğlencesi tertip etmiştik...

Diye bir hikâyeye başlarken başta Venedikli Abdullah olmak üzere bütün arkadaşları tarafından derhal susturulmuştu. Çünkü anlatacakları ya çok uzun kaçacak, yahut durup dinlenmekten kendisini övecekti.

Kontarini her zamanki gibi gülüyordu, kızmamıştı.

— Darılmayın beyzadelerim, siz söyleyin de vaktimiz olursa biz dinleriz.

Bütün gözler Uzun Mehmed'in üzerinde toplanmıştı. Her halde işin içinde iş vardı. Uzun Mehmet:

— Hey gidi yıllar hey!

Diye içini çektikten sonra bir hikâyeye başladı. Eskiden yine bu civarda Yakup Bey'in bir konağı bulunuyordu. Vaktiyle Yavuz Sultan Selim Han hazretleri tarafından hediye edilmişti. Bu konağa hem kendisi ve hem de oğlu Kanunî Sultan Süleyman Hân gelmişlerdi. Yakup Bey'in Çal Hasan, Şahin, Genç Osman, Bölükbaşı Cafer ve Seyyit Mur-taza Efendi adlarında beş yakın arkadaşı vardı. Seyyit Murtaza

Efendi Şah İsmail'in hizmetinde bir ilim adamı iken hâdiseler kendisini İs-tanbula kadar getirmişti. Bunlar ekseri akşamları toplanırdı. Dışarıdan davetli olarak da Kumkapılı Filipos Amca ile Şövalye Andrea gelirdi. Şövalyenin bir kızı Yavuz Hân'ın gözdeleleri arasındaydı (1). Tıpkı bizim Kontarini'ye benzerdi. O da aynen bu tarzda konuşur, Venedik'te şatolarından söz açardı. Salih Ağa hikâyesinin burasında söze karışmıştı. †

— Ne ise iyi kötü onda bir şövalyelik varmış, bizim Kontarini'de o da yok.

(1) Yavuz Sultan Selim Ağlıyor ve Kanunî Sultan Süleyman adlarını taşıyan tarihi romanlarımızın belli başlı şahsiyetlerinden.

SULTANLARIN AŞKI

243

Kontarini kıs kıs gülüyordu.

— Bizim ailede şövalye olmadığını nereden biliyorsun? †Salih Ağa kaşlarını çattı.

— İsbat et kâfir!

— Şövalye Andrea benim özbeöz amcamdı.

Hasan ve arkadaşları tasdik etmişlerdi. Kontarini doğru söylü-yoixiu. Evet, müthiş şövalye Andrea!... Salih Ağa susmuştu. Uzun Meh-jnet hikâyesine devam ediyordu. Kumkapılı Filipos Amca şeker gibi bir adamdı. Konuşurken ağzından bal akardı, iyi kalpliydi. Yavuz Hân'ın bile teveccühüne mazhar olmuştu. Bir kusuru vardı, fazla içerdi. Denizlerden olduğu kadar şarabın cinsinden de anlardı. Kaptan Mavrulidis'e benziyen tarafları çoktu. Salih Ağa artık dayanamamıştı.

— Mavrulidis, oldu olacak ne duruyorsun, sen de bir taraftan akraba çık.

Kaptan, ince keçi sakalını sıvazladı.

— Onun da böyle sakalı vardı,

— Nereden biliyorsun?

— Filipos Amca benim büyük dayımdı.

Hasan ve arkadaşları onu da tasdik etmişlerdi. Mavrulidis doğru söylüyordu. Salih Ağa çileden çıkacaktı. Artık bu garip hikâyesinin bitmesini istiyordu:

— Aman beyzadem beni seversen şuna son çekiverin, artık sıkıldım

— Sabırlı ol Salih Ağa. Şövalye Andrea Seyyit Murtaza Efendi ve Filipos Amca birbirlerine severler, fakat gecinemezlerdi. Seyyit Murtaza Efendi gerçekten bilgindi. Ama onun da kusuru vardı, şaraba bayıldığı halde, içmek istemiyormuş gibi davranır, Filipos ve Şövalye Andrea'nın ısrarları üzerine zorla şarap tasını ağzına götürür, lütfen birkaç yudum alırdı. Sonra herkesten fazla içerdi. Neşeli, iyi kalpli ve temiz ahlâklı bir insandı. Şövalye Andrea'ya söylemediğini bırakmaz, bir biri arkasına haşlar, fakat içinden severdi.

Salih Ağa başına geleceğini anlar gibi olmuştu. Galiba kabak kendi kafasında patlıyacaktı. Hikâyesinin gelişi bunu gösteriyordu.

— Seyyit Murtaza Efendi kime benzerdi? Kontarini söze karışmış, cevap (vermişti):

— San çok benzerdi ağa hazretleri.

— Sen sus kâfir, beyzademle konuşurdum. Hem bak sakın ha benim tasa şarap doldurmağa kalkayım deme. Sonra karışmam.

— Doldurursam ne yaparsın?

— Vay arsız rezil vay, utanmadan bir de karşı geliyor. Ne mi ya-î*arun, kaldırır, Hasan beyimin şerefine içer, günahını da senin ile Kaptan Mavrulidis'in üzerine yıkarım.

— Dert yüzü görme Salih Ağa!

Odanın içi kahkahadan çınlıyordu. Portekizli Cafer'le Venedikli

244

SULTANLARIN ASKI

Abdullah kasıklarını tutarak gülüyorlardı. Salih Ağa'nın ciddiyetini muhafazaya gayret ediyorsa da. muvaffak olamıyordu. Kontarini, Salih Ağa'nın tasını doldurmuş, sonra hep beraber şerefe kaldırmıştı. Uzun Mehmet hikâyeyi esasen bunun için anlatmıştı. Arkadaşlarının önceden haberleri vardı. Çal Ali Bey sazını tekrar almış, kıvrak bir Bolu havasını vurmağa başlamıştı. Taslar dolup boşalıyor, konudan konuya geçiliyordu. Nurbânu Sultan'ın hizmetkârı Mustafa Ağa'dan da söz açılmıştı. Bu riyakâr herif hâlâ Bedia Hatun'u arıyordu.

Salih Ağa'da havadis çoktu. Fakat anlatmak için henüz fırsat düşmemişti. Kadirga'daki konağa geç gelmesinin sebebi yalnız Beykoz sarayının eski hazinedar kalfasına yaptığı ziyaret değildi. Nurbânu Sultan'ın hizmetkârı Mustafa, bu akşam Kumkapı'daki gizli bir evde kadınlı ve içkili bir âlem tertip ettirmişti. Erkek olarak bir kendisi ve bir de Şeyh Şüca hazretleri vardı. Bu iki düzenbaz ahbap çavuş, birbirleri ile iyi anlaşmışlardı. Gündüzleri tam bir sofı gibi hareket ediyorlar, şarap içenlerin aleyhinde bulunuyorlar, söylemediklerini bırakmıyorlar, geceleri ise yapmadıkları rezalet kalmıyordu. Nurbânu Sultan'ın bir haberi olsa, Mustafa'yı hizmetinden çıkarmak değil, tâ İran hududuna kadar sürdürürdü.

İşte, Mustafa'nın haram işlediği meydana çıkarılırsa, mesele kendiliğinden halledilmiş olurdu. Bedia'nın aranması da artık ortadan kalkardı. Fikrini Hasan Bey'e açmıştı. Onları pekâlâ kepaze edebilirlerdi.

— Yalnız dedi. Evi ben bilmiyorum. Çok uğraştım öğrenemedim. Portekizli Cafer, ağanın söylediklerini tasdik etmişti:

— Ağa doğru söyler. Şeyh Şüca ile Mustafa Ağa bu saatlerde âlem yapıyorlar. Bütün gözler Portekizli Cafer'e çevrilmişti. Demek şeytan gibi zeki olan Portekizli'nin de bildiği bir şeyler vardı, ama neden şimdiye kadar bunu arkadaşlarına söylememiştiniz? Hasan Bey Cafer'e kırgın bir yüzle baktı.

— Bunu senden beklemezdim Cafer. Biz artık arkadaş, kardeş olduk. Daha önce haber vermen lâzımdı. Mustafa'dan intikam almak için bundan güzel fırsat olabilir mi?

Cafer teminat verdi.
— Affet beyzadem, vallahi bugün haber aldım. Bu malûmatın sizin işinize yarayacağını bilmiyordum. Ne yapmak istiyorsun, emret, hizmetinizdeyim. Beni sekiz yıldır tecrübe ettiniz, bir fenalığımı gördünüz mü?

Hepsi tasdik ettiler:

— Hayır.

— Hiç yalan söyledim mi?

— Hayır.

Hasan Bey yapacağını tasarlamıştı.

SUJ-ırAJNJ-ıAJTt-II\

— Eve baskın yapacağız. Mustafa'yı zararsız hale getireceğiz. Ah şu evin adresini bilseydik.

Cafer güldü:

— Merak etme beyzadem, ben evi de biliyorum. Hattâ paraların nereden geldiğini de.

Cafer'in ağız açılmıştı. Naksos Dukası Nassi, Şeyh Şüca ile ilgilenmiş, onu kendi tarafına çevirmek istemişti. Fakat sarayla yakın ilişkisi olan Esther Kira daha evvel davranmış, Mustafa Ağa'yı da vasıta yaparak burnundan yakalamıştı. İleride göreceği hizmetlere karşılık avuçla para veriyordu. Esther Kira zengin bir Yahudi kadını idi, gümrük mültezimliği yapıyor, dehşetli para kazanıyordu (1). Bazı devlet erkânı ile saraya mensup kadınlardan önemli bir kısmını elde etmişti. Saraydaki nüfuzunu daha ziyade arttırmak istiyor, Safiye Sul-tan'a yanaşmak çârelerini arıyordu. Çünkü ikbal /ve istikbal Nurbânû'-dan ziyade genç ve güzel hasekiye açılmış bulunuyordu.

Salih Ağa şarap tasını boşalttıktan sonra:

— Vay alçaklar vay, dedi. Hem şeyhlik, hocalık taşıyorlar, hem de şarap içiyorlar.

Cafer sözlerini tamamladığı zaman Kadirgah Hasan Bey, Çal Ali ile Uzun Mehmed'e baktı, bunlar kendisinin kader arkadaşlarıydı. Cenklerde omuz omuza vuruşmuşlar, alev alev yanan kasabalara yalın kılıç girmişlerdi, en tehlikeli maceralara beraberce atılmışlardı. Uzun Mehmet, arkadaşının bakışlarındaki mânâyı derhal anlamış, ayağa kalkmıştı. Onu Çal Ali takip etmişti. Hasan Bey Cafer'e döndü:

— Haydi düş önümüze Cafer, bize evi göster.

Cafer hiç itiraz etmedi. Kontarın ile Kaptan Mavrudis de gelmek istediler. Fakat Hasan Bey razı olmadı, onların yapacağı bir şey yoktu.

Portekizli Cafer'i de alarak Kadirga meydanındaki konaktan ayrıldılar. Dondurucu bir soğuk olmasına rağmen gökyüzü yıldızlıydı. Kürklerinin yakalarını iyice kaldırmışlardı. Kadirga meydanı ile Kumkapı'nın arası on beş dakikadan fazla sürmezdi, onun için ata binmek lüzumunu duymamışlardı. Dar sokaklardan geçerek bir Rum mahallesine girmişlerdi.

Çıkmaz bir sokağa saptıkları zaman Cafer eliyle bahçe içinde iki katlı bir evi işaret etti. Âlem burada tertip edilmişti. Duvar iki metreden daha fazla değildi. Çal Ali, Hasan Bey'in omuzuna basarak çıktı ve bahçeye atladı. Bu iş o kadar çabuk ve sessiz yapılmıştı ki, kimsenin duymasına imkân yoktu. Birkaç dakika sonra kapı açılmıştı. Portekizli Cafer içeriye girmek istemiyordu. Efendisi Naksos Dukası Nassi'nin haberi olmadan böyle bir hâdiseye karışması doğru olmazdı. Çal Ali:

— Sen bizi köşe başında bekle.

(1) Ahmet Refik; Sokullu, sahife 254.

246

SULTANI^AKIJM AŞKI

Dedi. Ayaklarının ucuna basarak içeriye girdiler ve etrafları dinlemeğe başladılar. Üst kattan kadın kahkahaları geliyordu. Evin. kapısını gürültü etmeden nasıl açacaklardı? Ona da bir çâre buldular, alt kat odalarından birinin kepengini usulca çıkardılar, oda zannettikleri yer meğer sofa imiş, daha ziyade işlerine yaradı. Merdivenleri çık-tılar.her ihtimale karşı elleri kılıçlarının kabzalarında bulunuyordu. Kulak verdiler, konuşmalar ve gülüşmeler sağdaki odadan geliyordu. Mustafa'nın sesini tanımışlardı. Tam kapıya yaklaştıkları sırada aşağıda bir gürültü oldu. Acele davranmaları icabediyordu. Kapıyı ittiler, o... Odanın içi görülecek şeydi. Ortada mükellef bir şarap sofrası kurulmuştu. Seditlerin birinde Nurbânû'nun

mutemedi Mustafa Ağa kucağına bir dilber almıştı. Kadın hemen hemen çırgıplaktı. Şeyh Şüca hazretleri ise, daha akıllı çıkmış, kızlardan birini sağına birini soluna almıştı. Şarabı onların elinden içiyordu. Kendilerini o kadar kaptırmışlardı ki, kapının açıldığından ilk anda farkına bile varmamışlardı. Fakat Hasan Bey'in:

— Ağa hazretleri bizi unuttunuz. İnsan dostlarını böyle mi arar? Âlemler tertip eylersiniz de, bize haber vermezsiniz.

Sözleri ile yerlerinden fırlamışlardı. Bahçivanlıktan şeyhliğe yükselen Suca işi gürültüye boğmak istemişti:

— Siz kim olursunuz, bu eve nasıl girersiniz, benim Sultan Mu-rad-ı Sâlis hazretlerinin âciz bir hizmetkârı olduğumu bilmez misiniz? Başınızı cellâda teslim etmek istemiyorsanız, defolun!

Kızlar, üstlerini başlarını kapamağa uğraşıyorlardı. Bir tanesi acele ile Şeyh Şüca'nın kürkünü giymişti. Çal Ali, kahkahalarla gülüyordu.

— Vay şeyh hazretleri vay!

Mustafa Ağa bembeyaz kesilmişti. Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşlarının ne yaman şey olduklarını bilirdi. Müthiş bir tuzağa düştüğünü anlayacak kadar zeki idi. Yüksekten atmanın ve kabadayılık etmenin faydası yoktu, hayatı, istikbali ellerinde idi. Şeyh'e şaret etti:

— Beyzadeler yabancı değillerdir, aman dikkat et. Sonra Hasan Bey'e döndü:

— Elinize, ayağınıza düştüm beyzadelerim. Beni yakmayın, mahvetmeyin.

Bir çocuk gibi yalvarıyordu. Hasan Bey:

— Şimdi sizi bu kıyafetle sokağa çıkaracağım. Bakalım bizimle "uğraşmak nasılmış.

Diye bir tehdit savurdu. Mustafa ayaklarına kapanmıştı: —• Yapmayın, etmeyin, kulunuz köleniz olacağım. Suca da vaziyeti kavramıştı. Onları güzellikle yola getirmek lâzımdı:

— Oturun beyzadelerim, beraberce eğlenelim. Hasan Bey kararını vermişti, bu kadarı kâfiydi.

SULTANLARIN AŞKI

247

— Mustafa Ağa, çekilip gideriz, ama bir şartla. Eğer bir daha bi-|zim peşimize düştüğünü haber alırsam, Kumkapı'da münadiler dolaştırır, seni rezil ederim. Sultan hazretleri bunu duyarsa artık ötesini sen düşün.

Nurbânu'nun hizmetkârı yemin üzerine yemin etti. Bir daha peşine düşmek şöyle dursun, abdestsiz adlarını bile ağzına almayacaktı ve hemen yarın gidip Bedia Hatun'un Venedik'te olduğunu valide sultana söyleyecekti. Çal Ali:

— Öyle ise, dedi, şöyle ayak üzeri, bir şarabınızı içelim ve gidelim.

Sofranın üzerindeki destiyi aldı, evvelâ kendisi içti, sonra arkadaşlarına verdi. Hasan Bey kapıdan çıkarken son bir ihtarda daha bulundu:

— Yemininden dönersen kendini ölmüş bil.

Kızlardan biri, acele ile üzerine almış olduğu sedir örtüsünü atmış, manalı nazarlarla aralan yapılı, güçlü kuvvetli Türk bahadırına bakıyordu. Sanki, neden gidiyorsunuz, der gibi bir hali vardı.

Haremi hümâyundaki gelin kaynana mücadelesi sanıldığından daim çabuk başlamıştı. Genç padişahı güzelliğine meftun eden Venedikli Safiye dilediğini yapıyor ve yaptırıyordu. İlk zaferini Korsikalı Fıru-ze'yi Eskişara'ya göndermekle kazanan hasekinin, valide aultana pek ehemmiyet verdiği yoktu.

— Valide sultan hazretlerinin ellerinden eteklerinden öperim, filân kalfa yaramaz, müsaade buyurulursa taşra çıksın, emirlerine intizar üzereyim.

Diye haber yolluyor, fakat daha müsaade gelmeden kalfa soluğu "Eskişaray'da alıyordu (1). Geçenlerde Esmihan Sultan haremi hümâyuna gelmiş, ona karşı çıkmak şöyle dursun, semtine bile uğramamıştı.

Halbuki Sultan Murat, Esmihan, ı diğer hemşirerinden fazla seviyordu. Demek ki, mücadeleden korkmuyor ve açıkça meydan okuyordu. Zeki kadın yavaş yavaş dışarı ile de temasa geçmişti. Haremin dört duvarı içindeki nüfuzu kâfi bulmuyordu. Meselâ gümrük mültezimliği yapan Esther Kira daha şimdiden hasekinin emirlerini yerine getiriyordu. Ufak tefek bazı tâyinler de yaptırıyordu. Manisa'dan beraberinde getirdiği nedimelerden birinin erkek kardeşini Defterdar Üveys vasıtasıyla önemlice bir göreve getirmişti. Safiye'nin, hünkârın üzerindeki nüfuzunu öğrenenler hediye takdiminde adetâ acele ediyorlardı. Bütün gözü mührü hümâyunda olan Lala Mustafa Paşa topraklarla nadide

(1) Sarayı Atiki Mamure de denilen Kskisaray İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Eskişarayanın sahası çok geniştir. Şını-* Süleymaniye camiinin bulunduğu kısmı da ihtiva ediyordu» Prof. Usunçarşılı, O3-"ianh Devletinin Saray Teşkilâtı, sahife 13.

248

SULTANLARIN AŞKI

kumaşlar sunmuş, Naksos Dukası Nassi yüzlerce Duka kıymetinde bir çift zümrüt küpe takdim etmişti.

Hünkârın musahipleri arasına giren İsfendiyaroğlu Ahmet Şemsi Paşa da Nassi'den aşağı kalmıyordu. İs. tikballerini, Safiye'nin istikbalinde gören saray hizmetkârları da etrafında penvane gibi dönüyorlardı.

Ağaların önemli bir kısmı ile kalfalar onun safında yer almışlardı. Raziye Kalfa da bir âlem olmuştu. Onun da bir dediği iki edilmiyordu. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa, devlet erkânının Safiye Sultan'a yaklaşmak için gösterdikleri isticale hiddetleniyor, fakat elinden bir şey gelmiyordu. Nurbânü, gelininin durumunu hiç beğenmiyor, daha doğrusu tahammül edemiyordu. Nüfuzunun günden güne kırıldığını görüyor, üzülyordu. Bununla beraber o da boş durmuyor, karşı tedbirler alıyordu. Son günlerde kaynağı belli olmıyan bir söylenti dolaşmıştı. Selimi Sâni Hân'm gözdesi Bedia, Safiye'nin hizmetine girmek üzere müracaatta bulunmuştu. Bu söylentinin kimler tarafından çıkarıldığı hakkında yapılan soruşturma bir sonuç vermemişti. Canfeda, bir vazife ile Eski Saray'dan Yenısara'ya gelen Emsâlinur'dan şüphelendiğini söylemişti. Fakat bunun da aslı çıkmamıştı. Eğer söylenti doğru ise, haseki, yalnız nüfuzunu değil izzeti nefsinin de kırmak istiyordu. Nurbânü mutemet hizmetkârı Mustafa'yı bekliyordu, ona «Eğer Bedia'nın nerede bulunduğunu öğrenmezsen, kendini ölmüş bil» Demiş ve böyle müthiş bir tehdit ile vazife vermişti. Bugün onu bekliyordu. Sonra gizlice Raziye Kalfa ile konuşacaktı. Canfeda arabulmuş ve temasa geçirmişti, Mustafa Ağa söz verdiği gün ve saatte gelmişti. Kapı aralığında geçen muhavere oldukça önemliydi. Yüzünü gözünü valide sultanın mübarek (!) pabucuna sürüp sadakatini tekrar tekrar arzeden Mustafa:

- Efendimiz, demişti, Bedia İstanbul'da yok, Venedik'e gittiği muhakkak.
- Nereden öğrendin, malûmatın esaslı mı?
- Esaslı sultanım, Bedia'yı, kadirgaya binerken gözleri ile görmüş olanlardan haber aldım.
- | Yemin et bakalım.

Mustafa bir değil, birkaç yemin birden etmişti. Eh artık yüreğine soğuk su serpilmiş, bir dertten kurtulmuş demektir. Mustafa Ağa'yi dini bütün bir Müslüman (!) olarak tanıyordu. Kafasını kesseler yalan söylemezdi. Yalan söylemezdi ama, yanlış haber almış olabilir. Hâdiseyi bir kere de gizlice Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer ile Kon-tarini'den tahkik edecekti. Kapı aralığından bir kесе altın verip Mustafa'yı savmıştı. Kapt birden kapandığı için Mustafa Ağa valide sultanın mübarek pabucunu öpüyorum zannile yeri öpmüştü, Valide, ağalardan birini çağırmış» Portekizli Cafer ile Kontarini'nin acele buldurularak saraya getirilme" lerini emretmişti.

SULTANLARIN AŞKI

249*

Bütün bunlar öğleden önce oluyordu. Öğleden sonra Raziye Kalfa ile halvet olacaktı. Bu gizli buluşmanın duyulmaması için bütün, tedbirler alınmıştı.

Raziye öğle yemeğinden. sonra kararlaşan saatte valide dairesine gelmiş, huzura girerek etek öpmüştü. Nurbânü, şimdye kadar hiçbir saray hizmetkârına göstermediği itibarı ona göstermiş, gayet tatlı ve itimat telkin eden bir tavırla karşılaşmış, oturmasına izin vermişti.

Raziye bu itifatlarm mânasını anlıyacak kadar zeki idi. Haremi hümâyunda geçen şu dört beş ay içinde sarayın bütün enrikalarına şâkık olmuştu. Valide sultan ile haseki arasında başlayan mücadeleyi onun kadar yakından bilen ve rol oynayan kimse yoktu. Valide sultan kendi safında yer alacak hizmetkârlar arıyordu. İçli dışlı arkadaş olduğu Canfeda ile de kapalı bir şekilde bazı şeyler konuşmuştu. Nurbânü'nün, safını kuvvetlendirmek ve yeni taraftarlar bulmak için kesenin ağzını açacağı, maddî fedakârlıklardan çekinmeyeceği aşikârdı. Parayı kim sevmezdi? Haremde hizmet gören kalfaların şehirde konaklar yaptırdıklarını ve taşraya çıktıkları zaman müreffeh bir hayat sürdürdüklerini biliyordu. Safiye Sultan iyi ve hoş kadındı ama, bu cihetleri hiç düşünmüyordu, cömert de değildi. Halbuki Nurbânü'num fazla cömert olduğu, ziynete ve akçeye kıymet vermediği, hizmetkârlarına bol bol ihsanlar dağıttığı malûmdu. Neden bu ihsanlardan kendisi de istifade etmemeliydi? Bu buluşmayı hazırlayan Canfeda kaç defa aynı şeyi tekrarlamıştı.

— Bugünler bir daha ele geçmez güzelim, eğer valide sultan hazretlerinin teveccühlerine mazhar olursan seni ihya eder, servete kaıvuş-turur, konaklar verir.

Bu çok parlak bir tekliftir. Ancak kendisinden ne gibi bir hizmet istenecektir? Eğer doğrudan doğruya hasekiye karşı cephe alması istenirse buna yanaşmazdı. İstikbalini ve mevkiini tehlikeye koymak niyetinde değildi. Gizli kapaklı işlerde belki bir hizmeti dokunurdu, o kadar. Buraya gelirken kimseye haber vermemişti. Safiye Sultan'm da malûmatı yoktu. Vaziyet ak mı, kara mı, at mı, deve mi şimdi belli olacaktı.

Nurbânü Sultan, söze nereden gireceğinde tereddüt ediyordu. Kalfa'nın birdenbire gözünü korkutmak doğru olmazdı. Meseleyi yavaş yavaş açmak, güven telkin ettikten sonra konuya girmek daha münasip. ti.

- Kalfa, sen iyi bir kadwia benzersin.
- Teveccühünüz, sultanım.
- Canfeda senin için iyi şeyler söyledi. Mahzuz oldum. Manisa sarayında akçe biriktirdin mi ?

Raziye, konuşmanın böyle bir cereyan almış olmasından mem-

nundu. Hani ne derlerse desinler, şu valide sultan hakikaten anlayışlı kadındı.

— Sağ: olunuz efendimiz, cariyenizin akçesi nerden olacak?

Nurbânu, yerinden hafifçe kıpırdadı:

— Ya... Haseki sana ihsanda bulunmadı mı?

— Bulunmaz olur mu sultanım, ama tabii biriktirecek kadar değil.

— Taşrada evin var mı?

— Yok efendimiz.

Valide sultanın da istediği işte buydu. Raziye Kalfa ile anlaşabilecekti.

— Sana münasip bir ev satın alıp ihsan etmek isterim. Raziye'nin gözlerinin içi parladı Hemen yerinden kalktı. Vali-

idenin mübarek eteklerini öptü. Şimdiye kadar hizmetlerini gördüğü Safiye Sultan'ın, aklına böyle şeyler gelmemiş, Bir kere olsun da sormamıştı.

— Cariyenizi ihya edersiniz.

— Şimdi söyle bakalım, Bedia adında Venedikli bir kadın tanıyor anusun ?

Demek Nurbânu'nun talebi bu kadar basitti. Bu adı ilk defa duyuyordu.

— Tanımıyorum, sultanım.

— Alâ, bunu soracaktım. Bir emrimiz olursa yine çağırırız. Raziye ayağa kalktı, tekrar etek öptü. Valide Sultan ufak bir "sese

«zattı. Kalfa öpüp başına koydu, içinde altın olduğunu derhal anlamıştı.

— Al, bu senindir.

Kalfa, huzurdan sevinçle çıkmıştı. Valide ne cömert ve ne iyi kandındı, neden şimdiye kadar bunun farkına varmamıştı? Koridorda Can-feda'yı gördü selâmlaştı. Fakat bir şey konuşmadı, hadimağalarından

"biri de oradaydı.

Nurbânu Sultan'ın etekleri zil çalıyordu. Raziye Kalfa'yı ümit ettiğinden daha kolay yola getirmişti. Artık onun tarafından bir tehliko mevcut değildi. İsteddiği gibi oynayacaktı. Hani itiraf etmek lâ'.ımsa bunda Safiye'nin de yardımı dokunmuştu. Fazla hasis olması, ise ya-Tamıştı.

Duka altınları sayesinde, kimsenin girmeğe cesaret edemeyeceği Hasekinin dajiresinâaı bütün kapılarını açabilecek, Safiye'nin mahremiyetine girecek, olup bitenleri bir bir öğrenecekti. Tedbirlerini de ona göre ve zamanında alacaktı. Meselâ arslanı her ne sebepten olursa olsun, bir gün hasekiye iltifat etmezse, derhal ya Nazikter'i veyahut •Gülfidan'ı ileriye sürecekti. Esmihan Sultan da boş durmuyordu. O da güzel kızlar bulmuştu. Padişah, hemşiresini ziyaret ettiği zaman bunlardan da istifade olunacaktı.

SULTANLARIN AŞKI

251

Bedia hâdisesine de artık kapanmış nazariyle bakılabilirdi. Mustafa Ağa'nın verdiği malûmatı, Raziye Kalfa da: «Tanımıyorum» de-jnekle tasdik etmişti. Eğer Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer ile jiontarini de Barletta'nın Venedik'e gittiğini söylerlerse mesele kal-jjuyacaktı. Hazır gelmiş iken Cafer aracılığıyla Nassi'ye bazı ihtar ce nasihatlerde bulunacaktı. Bu yahudi artık çok oluyordu. Kocasının sağlığında kendisini ne kadar iyilikler etmişti, birçok vartalardan îcirtarmıştı. Şimdi ise yüz çevirip hasekiye yaranmak için türlü dalkavukluklara müracaatı doğru muydu? Ama bilmesi ve kulağında küpe gibi muhafaza etmesi lâzım gelen bir nokta rvardı ki, onu Naksos Dukalığından bile uzaklaştırabilirdi. Arslanmı münasip bir zamanında yakalar, aleyhinde söylemediğini bırakmazdı. Sonra sahibi devlet olan Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın damadı olduğunu ne çabuk unutmuştu.

Elini çırpı, içeri giren gediklilerden birine şu emri verdi:

— Bana çabuk Canfeda'yı bulun.

Raziye Kalfa ile geçen muhavereyi ona da anlatacaktı. Çünkü plâni beraber hazırlamışlardı. Gedikli, Canfeda'nın huzura dahil olmak için emir ve müsaade beklediğini arzetti. Nurbânu gülererek söylendi:

— Zeki kadındır vesselam.

Sonra hemen gelmesini emretti. Canfeda etek öptü. Onun da yüzü gülüyordu.

— Kalfa, Raziye fena bir kadına benzemez, emirlerimize muntazır bir hali vardı.

— Evet sultanım, Raziye kulunuz hasekinin dairesine giderken sevinçten adetâ uçuyordu. İltifatınıza mazhar olduğu her halinden belli oluyordu.

Valide sultan iltifat etti:

— Vay kâfir kadın vay, ne de çabuk sezersin.

Konuştuklarını kısaca anlattı, yeni talimat verdi, Nazikter, Gül-fidan ve Demsaz'ın dâima emre hazır bir halde bulundurmasını sıkı sıkıya tembih etti.

Akşama doğru Naksos Dukası Nassi'nin mutemedi Portekizli Cafer ile Kontarini de çıkageldiler. Tabiatıyla huzura giremediler. Valide dairesinin ağalar kapısına çıkan kapılardan birinin arkasında valide sultanın

lütfen biraz dışarı çıkarmış olduğu mübarek (!) aya-fmın ucunu öptüler. Valide, onlarla uzun uzadıya sohbet niyetinde değildi. Soracağı bir kaç sual ile Nassi'ye yollayacağı kısa bir ihtar var-<Jı.

— Bedia'dan bir haber var mı?

Kontarini arkadaşlarından önce davranarak cevap verdi.

— Bedia cariyeniz şimdi Venedik'tedir.

— Nereden bilirsiniz? ^

252 SULTANLARIN AŞKI

Kontarini duraladı. Yalan söylemeği pek beceremiyordu. Cafer bu gibi işlerde daha pişmişti. Derhal yemini bastırdı. Barletta'yı göziyl* görenlerden duymuştu. Sonra aynı gemide hizmet eden tayfalarla konuşmuştu. Nurbânü memnuniyetini ifade eden birkaç kelimedden sonra sesinin tonunu yükselten bir eda ile:

— Ba.ka Cafer, dedi, emirlerimizi efendin Nassi'ye harfiyen tebliğ eyle. Haddini bilsin, malûmatımız olmadan haremî hümayun ile temas ettiği kulağımıza gelirse, kendisi için iyi olmaz. Bu sözlerimi hatırından da asla çıkarmasın.

Kontarini her ne kadar bunun mânasını anlamamış ise de Cafer

yerlere kadar eğilmişti:

— Emirleriniz başım üstüne.

Aylar geçti... Devlet idaresinde bir başıbozukluk ve keşmekeş hüküm sürmeğe başlamıştı. Sokullu, bütün tecrübesine ve dirayetine rağmen buna bir türlü mâni olamıyor, aldığı tedbirler, saray tarafından kabul edilmediği için sonuçsuz kalıyordu. Çünkü genç ve tecrübe-eiz padişah vezirinin tavsiyelerine uymuyor, önem vermiyor ne arzeder-se aksini yapıyor veya yaptırıyordu. Fazla ileri gidildiği ve ısrar edildiği zaman hiddetleniyor;

— Biz padişah değil miyiz, her sözümüzde keramet yok mudur? Diyor ve sonra vezirin arkasından da şu tehditkâr haberi yolluyordu:

—Padişahlık şerik kabul etmez. Kul kısmı daima haddini bilmelidir. Biz büyük pederimiz mekânı cennet olsun Kanunî Sultan Süleyman Hân'ın izinde yürürüz. Lalamız bunu asla hatırından çıkarmamalıdır. Bu sözler Murad'm ağzına yakışmıyordu. Kanunî sultan Süleyman nerede, o nerede idi? Babası Selimin yerini bile tutamamış, üç beş menfaat düşkününün elinde oyuncak olmuştu. «Söyleyene değil, söyletene bak» derler. Padişahı fena yola yakınları sevk ediyor, ona başından büyük sözler söyletiyorlardı. Maksatları Sokullu Mehmet Paşa'nın nüfuzunu kırmaktı. Çünkü istikballerini vezirin felaketinde görüyorlardı. Mührü hümayun Sokullu'da kaldığı müddetçe istedikleri gibi at oynatamayacaklarını anlamışlardı.

Sultan Murad'm hocası Sadettin Efendi Musahip Isfendiyaroğlu Şair Şemsi Paşa, Kazasker Kadızade Ahmet Şemsettin Efendi ve hakkı olmadığı halde başdefterdarlığa kadar yükselen Kara Üveys, Sultan Murad'ı avuğları içine almışlardı. Vezir Lala Mustafa Paşa ela kendileri ile beraberdi. Her gün bir şey icat ediyordu. Kâh filân bey lerbeyinin ehliyetsiz olduğu, kâh filan paşanın halka zulüm ettiğini ileri sürüyorlardı. Aleyhte buldukları bu beyler ve paşalar hep So~ kullu'nun güvenini kazanmış olan değerli memurlardı.

SULTANLARIN AŞKI

253

Musahiplerin en ziyade rol oynadıkları şey tâyinlerdi. Meselâ So- bir yere vali göndermek veyahut kadı tâyin ettirmek istese bunlardan biri derhal huzura dahil oluyor:

___ Vezire itimat buyurmayın, ileri sürdüğü âdem işe yaramaz. Lalanız rüşvet alarak bu makama getirmek ister, şahidi isbatı da vardır.

Diyor, bir diğeri de:

— Uzak akrabalarından olduğu rivayet edilir.

Diye ortaya başka bir şey atıyordu. Bunlara inanan padişah da arza menfi cevap veriyordu. Halbuki Rumeli Kazaskeri Kadızade Ahmet Şemsettin Efendi, yukarı derecedeki kadılıklar tevcihatını bizzat arz ederek yetkisini çok aşıyor, sadaret makamının vazifelerine taarruz ediyordu(1). Sokullu birkaç defa bunun doğru olmadığını Kadızade'ye hatırlatmış, fakat ne çâre ki, arkasını padişaha dayayan kazaskere bir şey yapamamıştı.

ıKara Üveys ve arkadaşları yeni bir başarı kazanmışlar, «Münşeati Selâtin» adlı meşhur eserin yazarı Feridun Bey'i 10 nisan 1576 tarihinde (2) Nişancılıktan azlettirmişlerdi. Bunun için hiç bir sebep de gösterilmemişti. Çünkü gösterilemezdi, devrinin en parlak münşilerinden-di. Yegâne kusuru Sokullu Mehmet Paşa'nın adamı olmasıydı (3). Vezire bir şey yapamıyorlar, onun izzetinefsini rencide etmek için adamlarını devlet hizmetinden uzaklaştırıyorlardı. Vezir, Feridun Bey'in ayrılışından çok müteessir oldu. Fakat bir hâdis çıkarıp Kara Üveys ve arkadaşları ile açık bir mücadeleye geçmeği işgal ettiği makamın haysiyeti bakımından doğru bulmuyordu.

Eğer mührü hümâyunu bıraksa devlet işlerinin ehliyetsiz kimselerin elinde ne hale geleceğini biliyor, bu yüzden makamından çekilmek istemiyordu. Fakat onu canevinden vuracak başka bir darbe hazırlamışlardı. Budin Valisi Mustafa Paşa, Sokullu'nun yeğeniydi, bu memuriyete Sigetvar kuşatmasından önce Kanunî Sultan Süleyman tarafından tâyin edilmişti. Tecrübeli, çalışkan ve namuslu bir vezir olarak şöhrat bulmuştu. Budin'de birçok imar eseri vücutte getirmiş, yollar, imaretler, medreseler ve hastaneler yaptırmıştı. Koca Macaristan'ı yıl-lardanberi hiçbir sızıltıya meydan vermeden gül gibi idare ediyordu. Halk ve asker kendisinden memnundu. İşte böyle bir beylerbeyini yıkmak istiyorlardı. Akla hayale gelmez söylentiler çıkarıyorlardı. Sırası geldiği zaman hep beraber harekete geçecekler, imparatorluğun batıdaki bu en büyük merkezine kendi adamlarından birini tâyin ettireceklerdi. Yalnız Hoca Sadettin Efendi, bu fikirde değildi. Arkadaşlarına: — Veziri kötölemek için devleti böyle çalışkan, dirayetli ve namuslu bir validen mahrum etmek doğru değildir. Korkarım, vebal altınla kalırsınız.

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, Hammer, Devleti Osmaniye Tarihi, cilt 7, sahife 11.

(2) İslâm Ansiklopedisi, cilt 4, sahife 570.

(3) Ahmet Refik. Sokullu, sahife 216.

254

SULTANLARIN AŞKI

Demiş ve onları uyarmak istemişti. Kara Üveys ve arkadaşları öyle düşünmüyorlardı. Veziri mahvetmek için her silâhtan yararlanmak yolunu tutmalıydı. Eğer Mustafa Paşa'yı' alaşağı edebilirse, Sokullu Mehmet Paşa çok fena duruma düşecek tve bu ağır darbenin altından kolay kolay kalkamayacaktı. Söylentiler veziriazamın kulağına kadar gelmişti. Sokullu:

— Onlar bize değil devleti alıyyeye ihanet ederler. Dünyada günlerini gün etsünler, fakat yarm Cenabı hakkın huzuruna ne yüzle çıkacaklar? demişti.

Musahiplerin etkisi altında kalan Sultan Murat, artık veziriazama güvenemiyor, her tavsiyesinden ve hattâ sözünden şüpheleniyordu. Bir gün Müftü Konyalı Hâmit Efendi ile Sokullu huzuru hümâyuna dahil olmuşlar, vaktiyle Kanunî Sultan Süleyman zamanında konulup, İkinci Selim devrinde kaldırılan içki yasağının tekrar uygulanmasını rica etmişlerdi. Başkentte bulunan yeniçeriler meyhanelerden çıkmıyorlardı. Sarhoş olup sokaklarda etmekte olduklarını koymuyorlardı. Hamama giden veya hamamdan çıkan kadınlar tecavüze uğruyordu. Mahalle aralarında bile şaraphaneler açılmış, halktan da şikâyetler gelmişti. Langa civarında bulunan İnebey, Bediî, Şeyh Ferhat ve Kâtip Kasım mahalleleri halkı şeriat meclisine baş vurmışlardı (1). Sultan Murat, ilk defa olarak vezir ile müftünün sözünü tasdik etmiş ve ertesi günü için bir ferman çıkarılacağını söylemişti. Fakat 12 şubat 1576 da tebliğ olunan ferman yalnız mahalle aralarında meyhane açıl-mıyacağına dairdi (2). Bu ise bir şey ifade etmezdi.

Padişah yeni musahiplerinin sözlerine kanarak, halk ile kendi arasındaki münasebetlerde Sokullu'yu vasıta kılmaktan vazgeçmişti. Gezmeğe çıktığı veya camiye gittiği sıralarda sunulan arzuhalleri kabule başlamıştı. Bu fena bir usul değildi, fakat ne oldu ise oldu, Şemsi Paşa bu vazifeyi üzerine aldı. Ancak müracaatçılardan para sızdırmayı da ihmal etmiyordu. Durumu yakından görenler kendisine «Arzuhal Şahini» adım takmışlardı (3). Şemsi paşa bununla yetinmiyor, servetini artırmak için daha büyük kazançlar peşinde koşuyordu. O zamana kadar padişahların halktan rüşvet aldıkları ne görülmüş ve ne de duyulmuştu. Şemsi Paşa babası gibi zevk ve safa âlemlerinden hoşlanan, hesapsız para sarfeden iradesi zayıf padişahı rüşvete alıştırmak istiyordu. Sokullu bunu duyunca çok üzülmüş, yakınlarına uzun uzun dert yanmıştı: — Bu adamın niyeti kötüdür. Şehriyarı cedidi irtişaya alıştırmak devleti alıyyeden intikam almak ister, aklına bunu koymuştur.

Sokullu'nun mütalâası yabana atılamazdı. Şemsi Paşa isfendiyar ailesinden Kızıl Ahmet Bey'in torunu ve Mehmet Mirza Paşa'nın oğlu

(1-2) Ahmet Refik, Onaltıncı Asırda İstanbul Hayatı. 13 zilkade 983 tarihli belge.

(3) Hammer: cilt 7, sahife 11.

Sahife 141 - 142,

SULTANLARIN AŞKI

255i

jdî. Osmanogulları'nın tsfendiyar Beyliğine son vermiş olmasını unutmamış, ceddinin intikamını almak sevdasına düşmüştü. Şehzade şehit Sultan Mustafa'nın, hükümdar olmak istediği sayiasını ilk defa Kanunî; Sultan Süleyman'a o haber vermişti, bu sırada sipahiler ağası bulunuyordu (1).

Sultan Murat, güzel şiir yazan, tatlı ve nükteli konuşan Şemsi paşa'dan ziyadesiyle memnundu. Babası gibi o da av eğlencelerinde» yanında bulunduruyor, sohbetinden haz duyuyordu. Hele anlattığı hikâyeler pek hoşuna gidiyordu. Yine av âleminde şöyle bir hikâye anlatmıştı. Arap hükümdarlarından biri yeni bir saray yaptıracaktı, fakat hazinesinde inşaatta kifayet edecek kadar altın yoktu. Arap emirlerinden biri valiliklerden birine talip olmuş, eğer bu vazifeye tâyin edilirse-mukabilinde yirmi bin altın vereceğini arzetmişti. İşte saray da o emîrin. verdiği para ile yapılmıştı. Sultan Murat sonuna kadar dinledikten sonra:

— İyi etmemiş, Arap padişahı rüşvet almış,
Demişti. Şemsi'nin cevabı hazırды, esasen bu hikâyeyi onun için söylemişti;
— Saadetlû padişahım, rüşvet almış sayılmaz, her şey padişahındır. Kul kısmının serveti kendisinde emanettir. Şeriata da muhalif değildir.
Bu ilk adımdı. Gerisi gelecekti, nitekim geldi. Sokullu'nun mütalâasını da haklı çıkardı. Bir gün, ne yapmış yapmış, padişaha kırk bin altın rüşvet kabul ettirmişti. Huzuru hümâyundan çıkar çıkmaz doğru konağına gelmiş, Kethüdası Koçu Bey'e müjde vermişti:
— Nihayet Kızıl Ahmetlilerin intikamını Âl-i Osman'dan aldım. Onlar vaktiyle nasıl bizim harap olmamızı hazırladıysa, ben de onların esbabı hârebisini hazırladım.
Koçu, efendisinin ne demek istediğini pek anlayamamıştı.
— Nasıl hazırladınız? Şemsi Paşa gülüyordu;
— İrtişaya dadandırdım. Kırk bin altın büyük lokma idi, yutturdum. Bundan sonra da rüşvet almaktan geri kalmazlar, irtişa ile de devletleri sebat bulmaz (2).
O sırada odada bulunan Lala Mustafa Paşa'nın mutemetlerinden Ali (3), silsilesini Hâlit bin Velit'e kadar çıkarmakla iftihar eden verize yarı ciddî, yarı şaka şöyle, hitap etmişti:
— Zatiâliniz Hâlit bin Velid'in neslindensiniz, tarihlerin yazdığına göre, Hazreti Osman'ın hilâfetinde hasmından önce huzura girmek.
(1) Âli Tarihi, varaka 59.
(2) Şemsi Paşa'nın dedikleri çıkmış. Üçüncü Murad'ı takip eden bazı Padişahlar rüşveti aleniyete kadar sokmuşlardı. Galiba bizdeki rüşvet tarihinin nedeni bu hâdise ile baslar.
(3) Ünlü bilim adamı ve tarih yazar Gelibolu'lu Âli.
256 SULTANLARIN AŞKI
isteyen Halit bin Velid kapıcıya iki altın vermişti. İslâm devletinde ilk verilip alınan rüşvet budur, siz dahi ceddinizin yolunda gitmişsiniz. Şemsi Paşa bu beklemediği cevap karşısında müteessir olarak başını sallamış:
— Hoş, çok bilirsin Âli!
Diyebilmişti (1). Rüşvet olayı pek gizli tutulmuş olmasına rağmen duyulmuş geniş ve derin yankılar uyandırmıştı. Teessür duyanlar arasında Şemsi Paşa'nın müttefiki Hoca Sadettin Efendi de vardı. Devleti aliyye işte böyle yavaş yavaş felâkete sürüklenirken onu ayakta tutmak için çalışan, didinen vezirler de gözden düşüyordu.
Haremi hümâyuna gelince; buradaki mücadele de şiddetinden hiçbir şey kaybetmemişti. Sultan Murat, merhum babasını gölgede bırakacak bir şekilde sefahat âlemine dalmıştı. Saraydaki saz heyetleri, maskaralar, cüceler ve hokkabazlar fazlalaşmıştı. Genç padişah hünerlerini beğendiği cücelere ve maskaralara avuç avuç altın atmağa başlamıştı (2). Valide sultanın bütün gayretleri boşa çıkmıştı. Raziye'nin, kendi safında yer alması sonucu değiştirmemişti. Safiye Sultan duruma hâkimdi, hiçbir cariyeye rakip olamıyordu. Hünkârın firaşına girmek saadetine mazhar olanlar iki üç günden fazla tutunamıyorlardı. Tutunanlar ise bir hafta sonra soluğu Eskişaray'da alıyorlardı. Padişah hasekinin bu hırçın hareketlerine kızmıyor, aksine memnun oluyordu.
— Safiye bizi kıskanır.
Diyordu. Son günlerde Sultan Murad'ın dikkat nazarını çekmeden, daha doğrusu, validesini ziyaret ettiği sırada Canfeda Kalfa'nın mahareti ile huzura sokulan Demsaz. padişahı bir süreden beri oyalıyordu. Bütün ümitler ondaydı. Valide Sultan gece gündüz dua ediyor;
— Demsaz'ı arslanıma şirin göster!
Diye yalvarıyordu. Demsaz, lâcivert gözlü, tomurcuk göğüslü bir Çerkez güzeliydi. Emsalinur ve Canfeda'nın himmetiyle çok iyi yetişmişti. Osmanlı hanedanının kadim üyeleri, valide dairesinde toplanmış, bu meseleyi müzakere ile meşguldü. Kanunî Sultan Süleyman'ın biricik kızı ve şehriyari ceditin halası Mihrimâh Sultan, Beykoz sarayının yeniden dayanıp döşenmesini ve Sultan Murad'ın bir bahane ile oraya getirilmesini tavsiye ediyordu:
— Sarayın gönül okşayan bahçelerinde gül kokuları, bülbül seslen arasında nazlı dilberlerle henıbezm olur, belki Safiye'yi unuttur.
Nurbânu bu mütalâayı çok yerinde bulmuştu. Vaktiyle merhum Sultan Selim de Beykoz sarayına kapanıp Venedikli gözdesi Barîetta ile haftalarca kalıp, kendisini unutmamış mıydı?
— Doğru söylersiz. Bu işi Cafer Ağa bir güzel başarır.
Piyâle Paşa'nın zevcesi Gevherhan Sultan da tasvip etmişti. Yalnız
d) Peçevî Tarihi, cilt 2, sahife 10. Hammer, cilt 7, sahife (2) Hammer, cilt 7, sahife 15. Peçevî, cilt 2. sahife 3.

iki üç yıldır adeta metruk olan kalan bu sarayın teftişi kolay değildi, önemli bir paraya ihtiyaç vardı, hünkâr ise buna yanaşamazdı. Acaba Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa bu vazifeyi üstüne alamaz mıydı? Es-

jnihan Sultan:

— Ben paşamıza söylersem yapar, fakat padişah hazretlerinin iradelerini almadan amel etmez. Diyordu. Bütün gözler Mihrimâh Sultan'daydı. O isterse her şey yoluna girerdi. Serveti ve geliri böyle kaç tane sarayı yeniden bina ettirecek kadar çoktu. Zal Mahmut Paşa'nın zevcesi Şah Sultan Naksos Dukası Nassi'den gizlice borç para alınmasını ileri sürmüştü. Valide sultan buna razı değildi. Çünkü Safiye, hazırlanan plândan derhal haberdar olacaktı. Hınzır Yahudi, şimdi hasekiye yaranmağa çalışıyordu. İstenilen parayı verse bile el altından Safiye'ye haber salardı. Mihrimâh Sultan:

— Asude hatır olun, demişti. Masrafını ben üzerime alıyorum. Saadetlû padişahımıza bir hediyemiz olur.

Yüzler gülmüştü. Verilen karara göre Valide Sultan Padişahı görecek, Beykoz sarayının güzelliğinden bahsedecek, Mihrimâh Sultan'ın burasını tamir ve tefriş ricasında olduğunu söyleyecekti.

Hanedanın kadın âzası, sonuçtan emin olarak dağılmak üzere iken Canfeda Kalfa çıkagelmiş ve fena bir haber getirmişti. Demsaz, Safiye Sultan'ın emriyle alelacele Eskişara'ya gönderilmişti. Hünkâr bu hâdiseye önce kızmış ise de haseki ne yapmış, yapmış kocasını kandırmıştı. Halbuki Nurbânu, Demsaz'ı Beykoz sarayının başgözdesi olarak görmüştü. Geriye Gülfidan ve Nazikter kalıyordu. Bir defa da onları tecrübe edecekti. Gücün© giden gey hasekinin müsaade almağa, hattâ haber vermeğe lüzum görmemesiydi. Bu şımarıklığın ve kendini beğenmişliğin sonu nereye kadar varacaktı?

Sultanların Aşkısı — F. 17

vn

Bir Kumkapı Meyhanesinde — Aşkısı Şahaneye — Haremi Hümâyün Koridorlarında — Canfeda'nın Söylediği Şarkı — Safiye Sultan Kiskanıyor _ İçki Yasağı — Değişen Karar _ İnan Elçisi Tokmak Han _ Aylar Geçmişti — Hanedanı Ali Osman'ın Kadın Azaları — Mihrinaâh,

Gevherhan ve Esmihan Sultanlar — Canfeda Kalfa Saraydan Çıkarılıyor — Boğaz'da Süzülen Saltanat Kayığı — Esmihan Sultan'ın Bahçesi _ Çiçeklerin Dili — Sebû Endam Bakireler — Gül Bahçelerinde _ Şahuban ile Sıncan _ Safiye Sultan'ın İlk Yenilgisi.

Kumkapı'nın Bizans devrinden kalma meşhur meyhanesi, her zamanki gibi yeniçerilerle dolmuştu. Vakit henüz erkendi, akşama daha birkaç saat vardı. Hizmetkârlar masalar arasında mekik dokuyorlar, destilerle şarap taşıyorlardı. Köşedeki mermer masada kılık kıyafetlerinden yeniçeri olmadığı anlaşılan altı yedi kişi oturmuş, hararetili hararetili bir şeyler konuşuyorlardı.

— Bu gidış iyi değil, serhat boylarında baş alıp bas verecek bahadırlar günlerini meyhanelerde geçirirler.

— Yeniçeri ağasında kabahat.

— Yeniçeri ağası ne yapsın, mâni olayım derse, başını kurtaramaz.

Saçma ve bıyıklarına kır düşmüş olmasına rağmen yaşını hiç belli etmeyen bir tanesi içini çekti.

— Cennetmekân Kanunî Sultan Süleyman Hân türbesinden başını kaldırsa da, bu halleri görseydi.

— Bu hali görmemek için başını yine içeriye sokardı.

Keçi sakallı, gözleri içeriye kaçmış zayıf bir adam, Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'yı itham eder şekilde konuştu:

— Sahibi devlet efendimiz meyhaneleri sed etmelidir. Başka çâre yoktur.

Bu sözlere hepsi itiraz ettiler.

— Yok, öyle söyleme Mavrudis, bilmeden konuşma, Vezir ne yapsın? Geçenlerde Müftü Hâmit Efendi ile beraber huzuru hümâyû' na çıkmışlar, meyhanelerin şeddi için yalvar yakar olmuşlar, fakat şehriyar oralı olmamış, Müslüman mahallelerindeki meyhaneleri fca* patmakla yetinmiş.

SULTANLARIN AŞKI

259

Ufak sazını hançer gibi daima yanında taşıyan iri yapılı biri de söze karıştı:

— Ah beyzadem, ah, bugün gibi hatırlarım, merhum Selim Hân-ı gani tahta çıktıktan bir süre sonra Şeyhülislâm Hâmit Efendi, o za-> manlar Rumeli Kazaskeriydi. Hünkâra aynen şöyle söylemişti: «Ba-jjanız merhum şarabı kaldırmışlardı, sizin zaman-ı şerifinizde de mern-nu olsaydı». Bu mütalâaya Anadolu Kazaskeri Perviz Efendi de ka-> tıJmıştı.

— Sonra ne oldu?

— Ne olacak, Selim Hân her ikisini de azletti.

Böyle memleket meseleleri ile yana yakıla ilgilenenler Kadırgali Hasan Bey ve arkadaşlarıydı. Aralarında yalnız Mihrimâh Sultan'ın mutemedi Salih Ağa yoktu. Salih, Beykoz sarayının tamir ve tefrişi ile uğraşüyor, bu yüzden dostlarını haftalardır ziyaret bile edemiyordu. Kontarini:

— Salih Ağasız şarabın tadı çıkmıyor. Gözlerini devirip şöyle «Sus oJ kâfir, şimdi senin ağzını yırtarım!» tehdidini duymadan yapamıyorum, dedi.

Çal Ali bir kakhaha koyuverdi:

— Gerçekten çok alıştık. Bizim saz bile öksüz kaldı.

İki masa ileride oturan pala bıyıklı bir yeniçeri neferi koca tas şarabı bir dikişte yuvarladıktan ve sol eliyle bıyıklarını düzelttikten sonra:

— Kesin sesinizi be, sizi mi dinliyeceğiz ?

Diye bağırdı. Kadırgalı Hasan kıpkırmızı oldu, serhat kaçkını bir neferden böyle ağır bir tahkire ilk defa maruz kalıyordu. Eli gayri htiyarî hançerinin kabzasına gitti.

— Delikanlı, susmazsak ne olur?

— Ben susturmasını bilirim.

Kadırgalı Hasan Bey yerinden kalktı, fakat hemen Çal Ali araya girmişti.

— Peki ağa, bir daha yavaş konuşuruz. Sonra Hasan Beye döndü:

— Aman yapma ağabey, böyle çoluk çocukla uğraşmak bizlere yakışmaz.

Hasan Bey yerine oturdu. Yeniçeri de bir savaşta zafer kazanmış gibi memnun arkadaşlarına döndü. Çal Ali iyi etmişti. Çıkacak bir kavgada bütün yeniçeriler bir olacaktı. Bu ağız dalaşını karşıdan seyreden yaşlı bir yeniçeri subayı yerinden kalkarak pala bıyıklı gencin masasına geldi.

— Utanmıyor musun?

Dedi. Biraz önce kafa tutan genç, birden süklüm püklüm oluvermişti.

280

SULTANLARIN AŞKI

— Ben bir şey yapmadım, fazla bağırip çağırıyordlardı.

Subay ağır ağır fakat kelimelerin üzerine basarak şu ihtarda bulundu:

— Yeniçeri yalan söylemez. Onlar bağırip çağırılmazlar, gün görmüş kâmil insanlardır. Sen daha ocağa bile girmeden onlar cenk meydanlarında nam vermişlerdi. Eğer korkup sustuklarını sanıyorsan aldaniyorsun. Onlar korkmazlar, fakat terbiyeli insanlardır, büyüklük gösterdiler. Kendilerini tanıyor musun?

— Hayır efendim.

— Öyle ise yüzlerine iyi bak. Bu beyzadelere Kadırgah Hasan ve arkadaşları derler.

Kadırgah Hasan Bey ve arkadaşları bu yeniçeri subayını tanımışlardı. Kıbrıs adasının fethi sırasında yararlık göstermiş, iki defa yaralanmıştı. Çal Ali:

— Yoldaş bize bir şey yapmadı, dedi.

Pala bıyıklı genç Hasan Bey ve arkadaşlarının adını çok duymuştu. Onlara ait kahramanlık menkıbeleri hâlâ hafızalardan silinmemişti, yerinden kalktı, fazla içtiğinden biraz sendeliyordu. Hasan Bey'in masasına geldi, nadim bir tavırla af diledi:

— Bağırlayınız beyzadelerim.

Ellerini öpmek istedi. Uzun Mehmet, derin derin içini çekti:

— Kalbleri tertemiz insanlar, ama ne çâre, böyle heba olup gidiyorlar.

Bu sırada meyhanede bir bağırmadır oldu. Herkes yerinden fırlamış, ellerinde şarap tasları kapıya ve pencerelere doğru koşuyorlar.

— Padişahımız efendimiz teşrif buyuruyorlar.

Avazeleri yükseliyordu. Kadırgah Hasan Bey ve arkadaşları doğ-rulmuşlar, şarap taslarını masanın üzerine bırakarak üstlerine başlarına çeki düzen vermişlerdi. Padişahın Rum meyhanesinde ne işi vardı? Böyle bir şey şimdiye kadar ne duyulmuş ve ne de görülmüştü. Her halde bir yanlışlık olacaktı, belki de bir gezintiye çıkmış, yolu buraya da düşmüştü. Onlar da birkaç adım attılar. Hayret... Hazreti padişah yağız bir atla geçiyordu. Arkasında nedimleri ve muhafızları vardı. Bunların arasında Vezir İsfendiyoğlu Şemsi Paşa da bulunuyordu. Yeniçerilerle, adetleri az olan Sipahiler şarap taslarını pencereden dışarıya uzatmışlar, bir ağızdan bağırıyordlardı:

— Aşkı şahaneye!

Yarabbi bu ne hürmetsizlikti. Osmanlı tarihi bugüne kadar böyle bir şey kaydetmemişti. Kul kısmı efendisine karşı bu derece terbiyesizce hareket cesaretini nereden bulmuştu? Sultan Murat hiddetinden kıpkırmızı olmuştu. Atının dizginlerini güç tutabiliyor, bir şeyler söylüyor, fakat gürültüden duyulmuyordu. Belli ki canı çok

SULTANLARIN AŞKI

261

jj (1). Atını biraz durdurmuş, sonra herhalde bir hâdis e çık-

masından endişe ederek maiyeti ile birlikte oradan uzaklaşmıştı. Gidig istikametine göre Topkapı sarayının yolunu tutmuştu. Kadırgah Hasan Bey ve arkadaşları masalarına dönmüşler, fakat daha fazla oturamamışlardı. Bir padişaha karşı yapılan bu lâubaliliği onlar da hazmedeme-jnişlerdi. Çok iyi hatırlıyorlardı. Sultan Süleyman Hân yoldan geçerken. asker ve halk derhal vaziyet alır, onu alkışlarla, dualarla uğurlarlarda Hanedanı Âli Osmamn itibarı bu derece düşecek, bu derece zedelenecek miydi? Çal Ali Beyin adetâ dudakları titriyordu:

— Ne günlere kaldık beyzadelerim? Hasan Bey;

— Haydi yoldaşlarım, bize burası gerekmez, varup evimize gidelim.

Dedi, fakat Kontarini vaktiyle Venedik'te de buna benzer hâdiseler olduğunu, fazla büyütülmemesini, hazır oturmuşlarken bir testi şa* rap daha içilmesini ileri sürdü. Uzun Mehmet arkadaşını susturdu.

— Burası Venedik değil, kalk bakalım.

Sultan Murat, Topkapı sarayına dönmüştü. Halim, selim bir hükümdar olmasına rağmen ateş püskürüyor, atıp tutuyordu:

— Yeniçeri kullarım eşkiya mıdır ki, böyle hareket ederler? Billâh yanlarına komam, cümlesin siyaset ettiririm (2).

Muhasipleri, padişahı teskin edecek şeyler söylüyorlar:

— Merak buyurmayınız saadetlû padişahım, subaşı kulun onları derhal cezalandırır.

Diyorlardı. Şemsi Paşa ise bu fırsattan yararlanarak Padişahın hiddetini Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın üzerine çekmek istiyordu. Zemin ve zaman da münasıpti, öyle ya daha önce içki yasağının uygulanması için Şeyhülislâm Hâmit Ef endi'yi de önüne katarak huzuru hümâyuna çıkmışlardı. Fakat padişah bu teklifleri iyi kar-^ şılamamıştı. Şimdi bunun intikamını almak için yeniçerileri harekete getirmiş, olamaz mıydı? Kapalı bir şekilde arzetti. Sultan Murat, musahibinin ithamını doğru bulmamış:

— Yok Şemsi, lalam böyle bir cünette bulunamaz.

Diye susturmuş, muhasiplerinin fikirlerini öğrendikten sonra su sonuca varmıştı. Müslümanların şarap içmelerini yasak etmek eni münasip bir tedbir olacaktı. Bunun reayaya da teşmili mümkündü, fakat Başdefterdar Üveys:

— Bu takdirde rüsum düşer.

fi) Hammer; bu hâdisenin padişahın bir gün Kadırga ile Bum meyhanesi önünden geçerken vuku bulduğunu yazar. Cilt 7, sahife 23. ;

(2) İdam ettiririm anlamına gelmektedir.

262

SULTANLARIN AŞKI

Demişti. İstanbul'un şarabı adalardan geliyor ve bunlardan fiçı başına önemli miktarda rüsum alınıyordu. Padişah, bir kere de va^ ziriâzamin düşüncesini öğrenmek istemişti.

Hava kararmıştı. Musahiplere ruhsat vermişti. Padişah, Gazanfer ve Cafer Ağa'larla başbaşa kalmıştı.

Haremi Hümâyuna gitmek zamanı çoktan gelmişti. Sultan. Murat bu saatlerde:

— Günümüzü böyle geçirdiğimizden dolayı Cenabı Hakka ham-dedelim.

Diyerek hareme giderdi (1) Darüssade Ağası Gazanfer hatırlattı:

— Hareme teşrif buyurmıyacak mısınız, sultanım?

— Hayır, Lalamızla müşavere etmek isterim.

Gazanfer ile Cafer, hükümdara yaranmak için aynı zamanda:

— Mübarek vücudunuz yorulmuştur, bugün haylice dolaştınız, istirahat buyurunuz. Lalanız sabah erken gelsün.

Dedilerse de kâr etmedi. Murat hâlâ Kumkapı'daki Rum meyhanesinin önünde yapılan hürmetsizliği düşünüyor, düşündükçe de hiddetleniyordu.

— Tiz lalama haber salın, kendisini beklerim.

Ağalar derhal fırlamışlardı. Bu sırada içeriye hadımağalannndan. Habeşî Mehmet girmişti. Başhaseki, teşrifi hümâyunu bekliyordu. Bu gece haremden yine eğlence vardı. Saz heyeti yeni şarkılar geçecekti.

Kendi gazellerinden bir tanesi de bestelenmişti. Bu akşam ilk defa güzel sesli bir kadın hanende tarafından okunacaktı (2). Bunu merak da etmiyor değildi.

— Hasekimize söyle, bekleaün, maslahat görürüz.

Habeşî Mehmet, yerlere kadar eğilerek huzurdan çıkmıştı. Aradan iki saat kadar zaman geçmiş, nihayet Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa soluk soluğa saraya gelerek huzuru hümâyuna dahil olmuştu. Padişah, sevmemek ve şüphelenmemekle beraber böyle gün görmüş vezirine lâyıık olduğu itibarı göstermiş, ayakta tutmamış, oturmasına izin -vermişti. Esasen yüzyüze geldikleri zaman daima böyle hareket ederdi.

— Paşa, yeniçeri kullarımın densizliğinden edepsizliklerinden ha-"berin var mı?

Diye hâdiseyi kısaca hikâye etmişti. Sokullu olayı biliyordu. Adamları olanı biteni derhal ve bir eksiksiz haber vermişlerdi. Ancak canını sikan şey kendi mutemedi Venedikli Abdullah ile Kadırgalı Hasan ve

arkadaşlarının orada bulunmalarıydı. Eğer bunu aleyhtarları duymuş-larsa, kim bilir ne tezvirlerde bulunmuşlardı. Saraydan adamlar geldiği zaman bunu düşünmüş, adetâ korkmuştu. Fakat tahmin ettiği gibi çıkmamıştı. Hünkârın bundan henüz haberi yoktu.

(1) Hammer, cilt 7, sahife 16.

(2) Sultan Üçüncü Murat şairdi. Manzumelerinde "Murâdî" takma adını kutlanırdı. Fatih*te Millet kütüphanesinde dîvanları vardır.

— Merak buyurmayınız, bendeniz Yeniçeri ağası ile subağını -memur eyledim, densizlerin şu anda hepsi hapsedilmişlerdir, teker-yür etmez sanırım.

Sultan Murad'a göre, vezir tiz davranmış ve görevini yapmıştı. Ancak bu kadarı kâfi değildi.

— Lala, siz bana meyhanelerin kapatılması hakkında maruzatta bulunmuşsunuz. Görürüm ki, münasip tedbir imiş, meyhanelerin cümlesi Tcapansun, irade ettim.

Sokullu Mehmet Paşa, padişahın yola gelmiş olmasından memnundu:

— Emriniz başım üstünedir.

— Ama asker kullarımın da zinhar şarap istimal eylemesine razı değilim.

İş çatallaşıyordu, bugün için uygulanması mümkün değildi. Önce meyhaneleri kapatmak ve sonra o ciheti düşünmek lâzımdı. Çünkü asker şaraba alışmıştı, içmeden olamazdı.

— Ne susarsın lala?

— Efendimiz, evvelâ birinci tedbiri alsak sonra ikincisini düşünsek nasıl olur?

— Biz böyle mukarrer kıldık.

Padişahlar tarafından verilen emirlerin, hattâ ağızlarından çıkan her sözün aynen yerine getirilmesi lâzımdı, buna kimsenin itiraza hakkı yoktu. Fakat ihtiyar vezir gerçeği söylemeği sadaket biliyordu. Her şeyi sütliman göstermek sadakat değildi, Babası Sultan İkinci Selim'i birçok defalar doğru yola sevketmiş, sonunda iltifat görmüştü.. Gerek yeniçeriler, gerekse sipahiler girâzeden çıkmışlardı, her iradeye boyun eğeceklerini sanmak doğru olmazdı.

— Asker kullarınızın yeni bir arsızlık, densizlik etmesinden ziyade korkarım.

— Ne gibi?

Sokullu tehlikeyi açıklamakta fayda gördü.

— Livâi isyanı kaldırmalarından havf ederim.

Sultan Murat hiddetle yerinden doğruldu. Böyle bîr tehdidi vezirin-!den ilk defa duyuyordu. Bir hükmü hümâyun Isdari için onlara mı soracaktı? Artık bu kadarı da fazlaydı. Veziriazam gözdağı vermek için bu şekilde kelâm ediyordu. Fazla ileri giderlerse cümlesini kırdırndı.

— Ne dersin, ne dersin?

— Asker kullarınızın...

Şehriyan cedit, veziri Sokullu'nun sözlerini tamamlamasına imkân vermedi:

— Biz padişah değil miyiz? Ve sonra ilâve etti:

— Var git lala, bu yaşa gelmişsin ama, hâlâ devleti aliyeyi an-lıyamamışsm.

Z04 SULTAJNÎ-TAKIJV AŞKI

Sokullu, toy hükümdarın huzurundan müteessir ayrıldı, ona b;;: fikri verenlerin ve bu şekilde konuşturanların kimler olduğuna biliyordu. Sultan Murat, yalnız kaldığı zaman düşündü, acaba lalasının dedikleri doğru muydu? Buna ihtimal vermedi, yarından tezi yok hükmü hümâyun isdar edilecek ve Müslümanların şarap içmelerine mâni olacaktı. Kesin emrine karşı hareket edenler ise en ağır cezalara çarptırılacaktı. Ellerini cırpıtı, içeriye giren Gazanfer Ağa'ya haremi hümâyuna teşrif edeceğini müjdeledi yorulmuş sinirlerini ud ve tambur nağmeleri arasında dinlendirecek, sebûendam sakiler elinden bade içecek, güzeller güzeli hasekisi ile başbaşa oturup konuşacaktı. Vakit epeyce geçmişti. Arkada hadimağaları olduğu halde haremi hümâyunun dar kori-dofunlarını geçiyordu. Kapısı koridora açılan bir odadan içli bir tambur sesi aksetti, duraladı, tamburu tatlı bir kadın sesi takip ediyordu.

Gözlerimden ger nihan oldunsa ay zibâ Cemâl Sineden nakşı hayâli gitmek olmuştur muhal Ger yakarsın âteşi hicrana ey Hurrem (1) beni Aşkın ile can verem, dönmeğe yoktur mecal.

Murat bu gazeli hatırlıyordu. Büyük babası Kanunî Sultan Süleyman Hân sevgili hasekisi Hurrem Sultan için yazmıştı. Kendisinin de Safiye için yazdığı buna benzer içten şiirleri vardı. Oradan gidemiyordu, haremde bu kadar güzel sesli hanende vardı da neden şimdiye kadar saza iştirak etmemişti, yoksa yine Safiye bir kıskançlık mı yapmıştı ? Arkasında elpençe divan duran Habeşî Mehmet Ağa'ya sordu:

— Bunu kim söyler?

Oda Raziye Kalfa'nımdı, cevap verdi:

— Raziye Kalfa cariyeniz.

Sultan Murat Raziye'nin sesini bilirdi, şehzadeliği sırasında Manisa'da çok dinlenmişti. Ona benzemiyordu. Kapıyı hafifçe açtı. Hayretten ağız bir karış açıldı:

— A... Sen misin Canfeda?

Canfeda gecelik kıyafetindeydi, vücudunun bazı kısımları ipek entarisinden dışarıya çıkmıştı, tamburu sedire bırakmış, elleriyle çıplak: göğsünü kapamıştı.

—• Cariyenizim efendim.

Şamdanların hepsi yanmadığı için odada tatlı bir loşluk vardı, müstesna bir vücutte sahip olan dilber Kalfa bu loşluk içinde en körpe cariyelerden daha güzel ve daha iç alıcı görünüyordu. Sultan Murat sırf birkaç dakika daha seyretmek için sordu:

— Burası Raziye'nin odası değil mi?

— Evet efendimiz, fakat haseki sultan hazretleri odalarımızı değiştirdi.

Murat, meseleyi anlamıştı Safiye Canfeda'yı kendi dairesinden

(1) Kanuni Sultan Süleyman'ın zevcesi Hürrem Sultan.

SULTANLARIN AŞKI

265

bir parçacık istemiyordu, parlı-uzaklara atmıştı. Bırakıp gidemiyordu, sözü uzattı:

— Ne güzel de söyledinmişsin.

— Size öyle gelmiş efendimiz.

Canfeda başını kaldırdı, göğsünü kapayan ellerini aşağıya indirdi. Zeki kadın böyle bir fırsatı kaçırmak iste: Gözleri karanlık gecelerde birdenbire çıkıveren yıldızlar gibi yordu. Ne manalı ve çekici bakışları vardı.

— Sesin gibi kendin de güzelsin, Canfeda.

Bu sözleri vaktiyle bir eğlencede de duymuştu, ne çâre ki güzelliğinin meyvalarını ona tattırmamış, yakıp kül edememişti. Fakat içi yine ümitle dolmuştu. Sultan Murat ufak bir tereddüt devresi geçirdi, sonra kendisini topladı.

— Gecen hayırlı olsun Kalfa.

— Sizin de efendimiz.

Murat, uzaklaştı, doğruca saz heyetinin bulunduğu büyük odaya gitti. Safiye merak ve heyecanla kendisini bekliyordu. Çünkü biraz önce Habeşî Mehmet Ağa gelerek huzuru hümâyunda Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa ile geçen şiddetli tartışmayı biraz da kendisinden bir-şeyler ekliyerek anlatmıştı. Halbuki hiddetten eser yoktu, aksine göz-l*inin içi gülüyordu. Bir mânâ veremedi, bu ânî değişikliğin sebebi ne olabilirdi? Kocasının önünde saygıyla eğildi:

— Ah efendimiz gözlerimiz yollarda kaldı,

— Maslahat görürdük, Safiye.

Eğlence vakti geçmişti. Hünkâr herhalde kendi odasına gidip soyunacak ve yatacağı. Bu vazifeyi yapacak ve hünkârı soyacak olan cariyeler bekliyorlardı.

— Yatacak mısınız, sultanım?

— Hayır, saz dinleyip kendimizi eğlemek muradındayız.

— Sazendeler emre müheyya beklerler.

Birlikte odaya girdiler, sedirlerden birine oturdular Kadınlardan kurulu saz heyeti emre intizar ediyordu. Harem ağaları dışarıda kalmıştı. Biraz hoşbeşten sonra ahenk başladı. Tanburular, utlar, neyler inliyor, güzel sesli hanendeler hep bir ağızdan hünkârın sevdiği şarkıları okuyorlardı. Murat, şarap ve meyva istedi. Gediklilerden biri altın işlemeli antika bir sürahi ile altın bir tas getirmiş ve sedef kakmalı sehpanın üzerine koymuştu. Diğer üç gedikli yine altın tabaklar içinde nadide ve çeşitli meyvalar taşımışlardı. Dilrübâ bir cariyeye tase Şarap doldurarak sundu, Safiye Sultan hemen:

— Gittiği yer dert görmesin, sultanım.

Dedi. Efendisinin neşeli olması ve fazla şarap içerek mest bir hale gelmesi işine yarayacaktı.

Söyliyecekleri çok şey vardı. Bu ak-Şam bütün kadınlığını kullanacak, kocasını kandıracaktı. Valide Nurunu ile veziriazamın zevcesi Esmihan ve Piyâle Paşa'nın zevcesi; Gevherhan Sultanların kurdukları planları geç de olsa haber almış-

-266

SULTANLARIN AŞKI

ti. Mihrimâh Sultan'm masrafları kendi kesesinden görerek Beykoz

/sarayını tamir ve yeniden dayayıp döşetmesi sebebini öğrenmişti. Nak-sos Dukası Nassi aracılığıyla Adalardan güzel cariyeler getirilmesi için teşebbüse geçildiğini biliyordu. Eksik olmasın bu malûmatı Ester Kira getirmişti; Bu Yahudi karısının bilmediği, duymadığı şey. -yoktu. Mesele anlaşılmişti. Kocasını dilberlerle hembezm edecekler ve günlerini Topkapı sarayı yerine Beykoz'da geçireceklerdi. Güya bu suretle de kendisinden soğutacaklardı. Yağma yoktu, böyle çocukça de-sislerle Murad'mı elinden alamazlardı. O da boş durmamış, karşı düzenler düşünmüştü. Bulduğu tedbir onların kırk yıl düşünseler bile akıllarına gelmezdi. Musahiplere haberler yollamış, pusulalar yazmış, padişahı uzun sürecek bir av âlemine ikna etmeleri için çalışmalarını istemişti. Vezir rütbesine kadar yükseldiği halde hasekiye dalkavukluk yaparak mevkiini daha da kuvvetlendirmek

çârelerini arayan Şemsi Paşa bu işi üzerine almış, «Haseki hazretleri merak buyurma-sınlar, on güne kalmaz, efendimiz ava çıkarlar» diye teminat vermişti. Şeyh Şüca hazretleri (!) vezire yardım edecek, ya bir rüya tâbiri veyahut bir fal vesilesiyle:

— Avlanmanızda hayr vardır.

Diyecekti. Sultan Murat, üçüncü tası da içmişti. Saz kendi eserine başlamıştı.

Visale vâdeler eyler Murada ol güliter Yalancı gül gibi bir fâri dilistanım var.

Beste mükemmeldi. Fakat nedense hünkâr, hanendelerin sesini beğenmiyordu. Biraz önce Canfeda'yı dinlemişti, o daha içli ve daha tesirli söylüyordu. Gediklilerden birine Canfeda'nın acele getirilmesini emretti. Safiye birden şaşırmıştı, Kalfanın bu saatte burada ne işi vardı ?

— Bir emriniz mi olacaktı, sultanm?

— Evet. o da gelsün okusun.

Şaşkınlığı büsbütün artmıştı. Canfeda'nın şarkı söylediğini bilmiyordu, sonra bilse bile böyle yıllarca çalışmış hanendelerin yanında nasıl ve ne cesaretle okuyabilirdi?

— Kalfa bilmez ki efendimiz. Sultan Murat gülümsedi.

— Sabırlı ol, görür dinlersin.

Aradan pek az zaman geçti, içeriye elinde tamburu olduğu halde Canfeda Kalfa girdi. Ne de çabuk giyinmişti. Gayet ince bir kumaş-tan yapılmış geniş bir şalvarı vardı, kenarları sırmalı idi, şalvarın üzerinde beyaz ipekten etrafı işlemeli bir tül gömlek sarkıyordu. Kol" lan dirseklere kadar geliyordu. Yakasını elmas bir düğme ile kap*"

SULTANLARIN AŞKI 267

inişti. Gömlekten göğsünün renk ve şekli tamamen görünüyordu. Terlikleri beyazdı. Beline taktığı süslü kemeri iyice sıkımişti. Safiye Sultan kalfayı alıcı gözüyle şöyle bir süzdü. Bu nasıl giyinişti, böyle itinaya acaba neden lüzum görmüştü? Kalfa mıydı, yoksa padişahın gözdesi mi?

— Canfeda, sende bir şeyler var.

Diye söylendi, şaşkınlığının yerini şimdi kızgınlık almıştı, hayır, hayır böyle bir kalfanın haremî hümayunda bulunması tehlikeliydi, kışkırdığı cariyeleri birer ikişer Eskisara'ya uzaklaştırırken şimdi de karşısına bir de kalfa çıkmıştı. Ne iyi etmiş de odalarını Raziye ile değiştirmişti. Canfeda genç sayılmazdı. Fakat güzelliğine ve işvesine diyecek yoktu. Hiçbir cariyeye onun kadar iyi giyinemezdi. Hünkârın, kalfaya başka gözlerle bakmıyacağını kim temin edebilirdi? Ummadığı taş baş yarardı ve bu yaranın tedavisi de pek kolay olmazdı. Sultan Murat da hayret etmiş, gözlerini üzerinden ayıramamıştı.

— Canfeda, geç şöyle. Hasekimiz merak eylemiş, sen de oku. Ama yine büyük pederimiz Kanunî Sultan Süleyman Han'ın güftelerinden olsun.

Safiye bir şeyler sezmişti. Padişahın daha önce kalfayı dinlediği anlaşılıyordu. Acaba valide sultan dairesinde âlemler mi düzenleniyordu? Yoksa hünkârın pek sık uğradığı hemşiresi Esmâ Sultan mı oyun ediyordu? Demiri tavında döğmek gerekti. Ateş bacayı sarmadan harekete geçmeliydi.

— Sevgili sultanım, efendim, bu ne densizliktir, libâsına dikkat buyurdunuz mu? Yaşını başını almış bir kalfa böyle genç bir cariyeye gibi mi süslenir?

Murat, elindeki tası sehpaye koymuştu.

— Üstüne başına itina eder.

— Elbet bir maksadı vardır. Sıkılmadan göğsünü de açar. Ağalardan da mı utanmaz.

Padişah hasekisini susturdu:

— Sükût et Safiye.

Safiye Sultan, elindeki ipek mendili yırtacakmış gibi çekiştirdi. Kalfaya hiddetle baktı. Canfeda, saz heyetinin bulunduğu tarafa geçmiş ve onların önünde oturmuş, tambura bir iki mızrap vurduktan sonra bir taksime başlamıştı. Belki ustaca değil, fakat, içli çalışıyor ve ikide bir, «Ah» çekiyordu; nihayet Sultan Süleymanın meşhur esefine geçmişti:

Olmuşum camı lebinden ben ey yâr, mest

Nitekim bûyî gül ile bülbülü gülzar, mest

Her kişi camı mül ile mest olur amma ki ben

İçeli aşkın şarabın olurum her bâr, mest. Hakikaten duyarak söylüyordu. "Olmuşum camı lebinden ben ey

268

SULTANLARIN AŞKI

}

yâr mest" derken gözlerini hünkârdan ayırmamıştı. Safiye Sultan çile- \ den çıkmıştı. Artık bu kadarına tahammül edemezdi, Kalfa düpedtia fetanlık yapıyordu. Murat ise memnundu, gazel biter bitmez:

— Aferin Canfeda!

Demişti. Haseki, Canfeda'nın bir an önce işini bitirip gitmesini istiyordu.

— Kalfa cariyenize ruhsat verseniz. Murat gülümsemişti.

— Yoksa sesini beğenmedin mi güzelim? Beğenmedim dese olmazdı, çünkü kocası beğenmişti.

— Güzel okur.

— Öyle ise neden gitsün?

Safiye, her zaman müracaat ettiği silâha sarıldı, padişaha sokuldu, bal renkli gözlerini gözlerine dikti:

— Ne olur, ruhsat veriniz efendimiz.

Sultan Murad'ı teshir eden, büyüleyen sevgili hasekisinin bu bakışları değil mi idi?

— Peki güzelim, s*n üzülme.

Canfeda yeni bir şarkıya başlarken ayağa kalktı ve Safiye'yi de-elinden tutarak odadan çıktı.

İçki yasağı hakkında isdar olunan hükmü hümâyun, daha ilk günlerde feverana sebep olmuştu. Vâkıâ meyhaneler kapanmıştı, fakat dükkânlarda ve evlerde içen yeniçeriler, sipahiler sarhoş olup sokağa fırladıktan sonra Alikıran başkesen kesiliyorlardı. Yapmadıklarını ko-muyorlar, Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa ile devlet erkânı aleyhinde söylemediklerini bırakıyorlardı.

Yeniçeri ağasının nasihatleri kâr etmemişti. Subaşmın bu azgınlıklarla başa çıkmasına imkân yoktu.

Sokullu'nun düşmanları bundan memnun olmuşlardı. Vezirin sarayda olduğu gibi asker içinde de itibarı sarsılacak, bu yüzden padişahın gözünden büsbütün düşecekti. Onların da istediği bu değil miydi?

Olayları zâtî şahaneye yanlış aksettiriyorlardı. Ortalığı sütlüman gösteriyorlardı. Sık sık huzura giren Şemsi Paşa, hemen her defasında:

— Asker kullarınız emirlerinizden ziyade hoşnuturlar.

Diye şehriyari kandırmak istemişti. Yine kendisinden talimat alan Şeyh Şüca hazretleri de başından büyük lâf etmiş, hikmet savurmuş, fakat kaş yapayım derken göz çıkarmıştı:

— İstanbul makamı saltanat ve makam hilâfetiniz iken ser'i şerife mugayir olarak şarap ve arak içmek elbet doğru değildir. İsalet buyurdunuz şevketlüm.

Şarabı, padişah da içiyordu, koca kavuğuna bakmadan kendisi de.

SULTANLARIN AŞKI 269

paha dün akşam yasağa rağmen nazenin dilberlerle saz ve ahenk içinde sabaha kadar içmişti. Murat sormuştu;

— Ya asker kullarım, livayı isyanı açarlarsa?

Şeyh Şüca buna birdenbire cevap verememişti. Madem ki böyle kir endişe vardı, o zaman yasağı koymamalıydı, fakat bunu açıkça söy-liyecek cesareti olmadığı gibi ahlâkı da müsait değildi.

— Hâşâ sultanım, böyle şeyler aklınıza getirmeyiniz, asker kul-Jarınız veziriniz aleyhinde bulunurlar.

— Öyle amma, hüküm bizimdir.

Ne Şemsi Paşa, ne Şeyh Şüca ve ne de Üveys, padişahı endişelerinden kurtaramamışlardı. Gerçek

durumu öğrenmek için mutemetlerinden bazılarını şehrin muhtelif semtlerine yollamıştı. Bunlar

duydıklarını ve gördüklerini olduğu gibi aksettirmeyi bir sadakat bilmişler, hiçbir şey saklamadan

doğruyu söylemişlerdi. Askerin halini beğenmemişlerdi. Her an nahoş bir hâdise çıkabilirdi. Özellikle

sipahiler söz anlamıyorlar, Hükmü hümâyunun iptalini talep ediyorlardı. Bununla beraber kimse henüz

hünkâr aleyhinde bir şey söylemiyor, vezirleri sorumlu ve muhatap tutuyordu. Ama bugün vezirlere

kahredenle-rin yarın başkalarını da dillerine dolamıyacaklarına dair teminat verilemezdi, fakat dün

yaptığını bugün nasıl bozabilirdi? Bozarsa feundan sonra çıkaracağı uyarma fermanların ne kadar etkisi

olurdu? Aradan hiç olmazsa bir kaç ay geçmeliydi.

Yasağın ertesi günü, veziriazam da saraya davet olunmuştu. Sokullu uyarma tavsiyelerinin dinlenmemiş

olmasından dolayı müteessirdi. Padişah, lalasına sormuştu:

— Asker kullarım sokaklarda sarhoş dolaşırlarmış, bu doğru mudur?

— Belli sultanım.

— Subaşı kulum, neden fermanımızın hükümlerini hakkıyla uygulamaz ?

İhtiyar Mehmet Paşa, meseleyi açıkça ortaya koymuştu:

— Biz itibarımızı, hattâ başımızı sevgili efendimiz için billâh fedaya amadeyiz. Asker bununla yetinirse

iyidir, fakat ben başka şeylerden havfederim.

— Ne gibi?

Sokullu başını önüne eğmişti.

— Efendimize söz gelmesinden korkarım. Murat, yerinden doğruldu:

— Ne dedin, ne dedin?

Ok yaydan çıkmıştı. Geriye dönmeğe imkân yoktu.

— Sipahilerin ve yeniçeri kullarınızın taşkınlıklarına son yoktur, padişahım.

Sokullu'nun dedikleri bir gün sonra aynen çıkmıştı."Şimdi asker şurada burada padişahın da

aleyhinde bulunmağa başlamıştı. Vezirin

270 SULTANLARIN AŞKI

düşmanı olan musahipler dut yemiş bülbüle dönmüşlerdi. O gün akşama doğru daha başka haberler de gelmişti. Üç yüz kadar sipahi birleşmişler:

— padişaha selâm eyle, işte şarap içeriz!

Diye subaşımın üzerine hücum etmişlerdi (1). Vaka mahalline gelen yeniçeri ağası da aynı akıbete uğramıştı. Sokullu'nun gayretleri de bir sonuç vermemişti. Bunun üzerine padişah, derhal veziri çağırması ve içki yasağının kaldırılmasını emretmişti.

Sokullu, kendisini haklı çıkaran hâdisenin bu şekilde belirmesinden dolayı gurur duymamıştı, aldığı terbiyenin ve gördüğü tecrübenin icabını yapmış:

— İsalet buyuruldu.

Demekle yetinmişti. Sultan Üçüncü Murat, vezirinin bu mütevazî hareketine iltifatla mukabelede bulunmuş, cidden güzel şeyler söylemiş, sonra yardım istemişti. Söylenecik çok şey vardı. Şimdiye kadar sadakatten zerrece ayrılmamış, nice tavsiyelerde ve uyarılarda bulunmuştu. Fakat bunların hiçbirisi yerine getiremediği gibi tamamen aksi yapılmıştı. Elinden birçok yetkiler alınmış, Üveys gibi, Şemsi Paşa gibi dalkavuklar el üstünde tutulmuş, onların dedikleri olmuştu. Bunları hatırlatmakla musahiplerin çevirdikleri hileleri ortaya dökmek istemiyordu. Çünkü padişaha güveni yoktu, bugün kendisine karşı rahim ve müşfik davranmış olabilirdi, ama yarın musahiplerin eline düşecek ve belki de gösterdiği iltifattan dolayı nedamet duyacaktır.

— İltifatınıza minnettarım, en sadık kulunuzum. Bütün çalışmalarım gayretlerimin memleketin hayrına olduğunda şüphe buyurmayın, padişahım.

— Sana itimadım berkemaldir, Lala.

Vezirine söyleyeceği daha bazı şeyler vardı, İsfendiyaroğlu Şemsi Paşa ava çıkılması ricasında bulunmuş, o da kabul etmişti. Safiye Sultan da «Asabınız düzelir çok iyi olur» demişti. Ancak başkent ahvalinin böyle karışık olduğu bir zamanda İstanbul'dan ayrılmak ne derece doğru idi?

— Paşa, hâdiseler bizi üzdü, sinirlerimiz bozuldu, istirahat etmek isteriz.

Sokullu böyle bir mukaddemeye neden lüzum gördüğünü anlayamamıştı :

— Münasip olur, padişahım.

— Şöyle iki hafta kadar sürecek bir ava çıkmak muradmdayız. Payitahtın asayışı sana mevdudur.

Mukayyet ol. Asker kullarımızın taşkınlıklarına rızamız yoktur.

Padişahın İstanbul'da esasen yapacak bir işi yoktu. Devlet, umuru

(1) İstanbul Nasıl Eğleniyordu? Sahife 27

SULTANLARIN AŞKI 2TH

ile ilgilenmiyor, ilgilendiği zamanda tersine emirler ve iradeler yayınlıyordu.

— Merak buyurmayınız efendimiz, ancak... Bu ancak da ne oluyordu? Sordu:

— Evet, ancak?

— Acem Sefiri Tokmak Hân gelirmiş, kabul buyurmayacak mısınız ?

Eh, artık bu kadarı fazlaydı. İster kabul eder, ister etmezdi, iltifata mazhar oldum diye engeller çıkarmakta ne mâna vardı, elçi gelir ve beklerdi.

— Avdetimize muntazir olur. Siz şanı devletimize lâyük olanı yapar, ihtişamı gösterirsiniz.

Veziriazamın istediği bu kadardı, bunu bilgi olarak arzetmişti. İkinci bir sorun daha kalıyordu. Subaşı ile yeniçeri ağası fena adamlar değillerdi, fakat son hâdisede lüzumlu tedbirleri alamamışlar, asker karşısında âciz kalmışlardı, itibarları da bir hayli sarsılmıştı. Bunları değiştirmek lâzımdı. Sultan Murat, tedbiri muvafık görmüş, ancak yine vezirin kendi adamlarını tâyin etmesinden korkarak:

— Yeniçeri ağalığı için Sinan Bey münasiptir.

Demişti. Sokullu itiraz etmedi. Kapıcıbaşı Cigalzaade Sinan, Ce-novalı asil bir ailenin çönuğuydu. 1561 de cereyan eden Cerbe Deniz; Savaşı'nda babası Kont Cicale ile beraber Türklerin eline esir düşmüş, İstanbul'a getirilmişti. Esirlerin divana sevk edildiği sırada Kanunî Sultan Süleyman'ın nazarı dikkatini celbederek iltifatı şahane mazhar olmuş, dinini değiştirdikten sonra kendisine Yusuf Sinan adı verilmişti. Enderunda (1) tahsil ve terbiye görmüş, evvelâ silâhtar, bilâhare kapı-cıbaşı olmuştu (2). Mihrimah Sultan'm da damadı bulunuyordu.

İstanbul yine heyecanlı ve eğlenceli günlerinden birini yaşıyordu. 4 mayıs 1576 cuma günü İran Elçisi Tokmak Hân, beş yüz deve ve iki yüz elli kişilik bir maiyetle Üsküdar'a gelmişti. Ertesi günü Rumeli beylerbeyi ile çavuşbaşı, çoğunluğu altın eyerli atlara binmiş, başlarına sorguçu kavuklar giymiş olan iki bin beş yüz çavuş, müteferrika ve sipahiler tarafından karşılanmıştı. Kaptanıderya Kılıç Ali Paşa otuz kadirga ile karşılamaya çıkmıştı. Gemilerin birinde sefir ile başlıca maiyet memurları için mükellef bir sofrta hazırlanmıştı. Sofranın örtüsü tamamen altın işlemeliydi. Tokman Hân ilk lokmayı ağzına götürdüğü zaman kadirgalar ateşe başlamışlardı. Buna Kızkulesinden yüz pare topla cevap verilmişti (3).

Elçi bu görülmemiş istikbal kar-

(1) Saray üniversitesinde.

(2) İslâm Ansiklopedisi, cüz 23, sahife 161.

(3) Hammer, cilt 7, sahife 53.

272

SULTANLARIN AŞK.I

şısında heyecan ve memnuniyetini gizleyemiyordu. Yakınlarına:

—• Barışın tecdidi muhakkaktır. Vaktiyle pederimizin bıraktığı ihüsünü tesir semeresini göstermiştir.

Diyordu. Bundan dokuz yıl kadar önce babası Şah Kuli Hân, Sultan Selim'in cülusunu tebrik için evvelâ İstanbul'a ve sonra Edirne'ye gelmiş, padişahın teveccüh ve itimadına mazhar olmuştu. Amasya sulh muahabesi de bu münasebetle uzatılmıştı (1). Şah Kulî, memleketine döndükten sonra Rumeli beylerbeyi ile aralarında geçen bir konuşmadan söz etmişti. Edirne'de şerefine parlak bir alay gösterilmişti. Rumeli Beylerbeyi İsfendi-yaroğlu Şemsi Paşa'ya alayı işaret ederek:

— Vallahi, bu askerin ârâyişi nümâyîş ve zibüferi hemen bir düğün halkına benzer.

Demişti. Fakat gayet nükteli konuşan bir zat olan İsfendi-yaroğlu Şemsi Paşa, bu lâfın altında kalmamış, alayın yalnız bir yıldızdan, bir gösterişten ibaret olmadığını anlatmıştı:

— Doğru söylersiniz. Çaldıran'da Taçlı Hatun'u (2) gelin götü-Ten işte bu askerdir.

Bu hikâyeyi oğluna naklelen Şah Kulî, şu nasihatte bulunmuştu:

— Bir gün yolun İstanbul'a düşerse, zinhar ağzından lüzumsuz bir şey çıkarma, sonra sana da verecek cevap bulurlar.

İşte yıllar geçmiş, yolu İstanbul'a düşmüştü, babasının sözlerini hatırlıyor, lüzumsuz söz söylememeğe gayret ediyordu. «Teşrifimiz için donanmayı hümâyun mu tahrik olundu?» sorusu dilinin ucuna gelmiş, sonra vazgeçmişti. Kim bilir, şimdi yine Şemsi Paşa karşısına çıkar, daha ağır bir cevap verebilirdi. Ancak merakını yenemedi. Çavuşbaşıya sordu:

— Şemsi Paşa İstanbul'da mıdır?

— Hayır, zâti şahanenin maiyetinde avlanırlar.

Sultan Murat, iki haftadır avda idi, ilk defa olarak Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın tavsiyesini dinlemiş ve binlerce kişiyi maiyetine almıştı. Bu maiyeti başkente döner dönmez sefire göstermek istemişti. Tokmak Hân, sahile çıkınca Yeniçeriağası Çıgalazade Sinan tarafından kabul edilerek alayla İstanbul'a dahil olundu. Alayın önünde kıymetli eyerler vurulmuş dokuz cins at yedekte götürülüyor, yirmi dört zenci bunları takip ediyordu. Elli piyade hizmetkâr ile kuşaklarına çingiraklar asılmış üç süvari, sefirin önünde bulunuyorlardı. Tokmak Hân, eyeri altınlar içinde bir ata binmişti. Kırmızı kadifeden (1) Amasya Barış Antlaşması 29 Mayıs 1555'de imzalanmıştı. Şah Kulî Hân Edirne'ye 29 Şubat 1568'de gelmiş ve Antlaşmayı uzatmağa muvaffak olmuştu.

(2) Taçlı Hatun, İran Safevi Hükümdarı Şah İsmail'in zevcesi idi. 23 Ağustos 1514'de cereyan eden Çaldıran Meydanı Savaşında esir edilmişti. Yavuz Sultan Selim Han, Taçlı Hatun'u ünlü bilgin ve şair Nişancı Tacizâde Cafer Çelebi'yle evlendirmişti.

SULTANLARIN AŞKI

273

j;apılmış kaftanının eteklerinin güzel işlemeleri arasında sırmalı yapraklar görünüyordu. Kavuşu sırmalı ve çok değerli taşlarla murassa jdi. Arkasında bulunan üç seyisten biri kılıcım, ikincisi yayını, üçüncüsü tirkeşini taşıyordu (1). Sokaklar halk ile dolmuştu.

Karşılama törenini bizzat Sokullu Mehmet Paşa hazırlamıştı, fa-j<at vezirlerden hiçbirini karşıcı çıkarmamıştı. İmparatorluğun şan, şevket ve ihtişamını asıl padişahın şehre döndüğünde gösterecekti. Şimdiden şaşırıp kalmış olan sefirin, bundan sonra ne hale düşeceği malûmdu. Huzuru Hümâyunda, itimatnamesini okurken dili dolaşacaktı. Veziriazam, hünkâr ve musahipleri avda iken birçok işler yapmıştı. İçki yasağından dolayı muğber olan askeri yola getirmiş, bozulmak üzere olan asayiş düzeltilmişti. Naksos Dukası Nassi ile Safiye Sultan'm adetâ mutemetleri arasına geçen gümrük mültezimi Yahudi Ester Ki-ra'nın bir iki uygunsuz hareketini yakalamış, hazinenin faydasına olarak halletmişti. Ester Kira, her ne kadar hasekiye şikâyetle bulunmuş isede, kocası burada olmadığından vezire bir şey yapamamıştı. Nurbâ-nu Sultan'a gelince; o, Kira'yı dinlememişti bile:

— Padişahın lalası münasibi icra eylemiştir.

Diyerek huzurdan çıkartmıştı. Hâdiseler, Sokullu ile beraber yürümesini lüzumlu kılıyordu. Safiye'ye, karşı kuvvetli olabilmek için bundan başka çare yoktu. Çıgalazade Sinan'ı da kendi tarafına çevirmek kolaydı. Bunda da en önemli rolü Mihrimâh Sultan oynayacaktı. Çünkü Çıgalazade onun damadı idi. Beykoz sarayının onarım ve dayanıp döşenmesi bitmişti. Geniş ve asil mücadele bundan sonra başlayacaktı. Canfeda, geçici bir süre için dilrûba cariyelerle Beykoz'a gidecek ve arslanını eğliyecekti., Oğlunun bu olgun ve dolgun kadma pek bigâne kalamadığı da meydandaydı. Eskiden hiç arzu etmiyordu, ama şimdi hani imkân olsa, kalfayı peşkeş çekmekte asla tereddüt göstermiyecekti. Son günlerde canını sıkan tek hâdiseler, gelininin şurada burada savurduğu tehditlerdi. Utanmadan:

— Ne yaparlarsa yapsınlar, efendimiz Beykoz tuzağına düşmi yecektir. Diye böbürleniyordu. Bu haberi Raziye getirmişti ve şu uyardıma bulunmuştu:

— Haseki, valide dairesinde olup bitenleri ve verilen kararları biliyor. Dairede bir de casusu vardır, dikkat eylemek gerektir.

Nurbânü, uzun uzadıya soruşturma yapmış, fakat Raziye'nin bahsettiği casusu bulamamıştı. Canfeda'nın çabalan boşa çıkmıştı. Hanedanı Âl-i Osmanın başlıca kadın azaları, padişahın bir an önce dönmesini dört gözle bekliyorlardı. Plânlar o zaman uygulanacak, bütün kozlar oynanacaktı. Yalnız îran elçisinin ziyareti biraz canlarım sık-

(1) Hammer, cilt, 7, sahife 54.

Sultanların Aşkı — F. 18

274

SULTANLARIN AŞKI

mıştı. Çünkü hünkâr teşrifat kurallarına uyarak Topkapı sarayından ayrılmıyacak ve bu süre içinde tabiatıyla Beykoz'a gidemeyecekti. Belki, hemşiresi Esmihân Sultan'a uğrayacaktı, çünkü en fazla onu seviyordu. Safiye Sultan bu ziyaretlere de iyi gözle bakmıyor, Sokullu'nun şeytan gibi zeki olan zevcesinden korkuyordu.

Sultan Murat, 10 mayıs 1576 da büyük bir debdebe ile avdan dönmüştü. Âdet olduğu üzere hemen Topkapı sarayına gelmemiş, Halkah sarayına inmişti. Maiyetinde binlerce insan vardı. Musahip Şemsi Paşa, sırf Sokullu'yu yermek için:

— Eslâfınız da böyle ava çıkarlardı.

Diyordu. Halbuki babası Sultan Selim zamanında böyle kalabalık bir maiyetle ava çıkılmadığını herkes gibi kendisi de biliyordu. Birçok defalar da beraberinde bulunmuştu. Başta Sokullu Mehmet Paşa olmak üzere İkinci Vezir Piyâle, Üçüncü Vezir Ahmet, Dördüncü Vezir Zâl Mahmut, Beşinci Vezir Kıbrıs Fatihî Lala Mustafa, Altıncı Vezir Yemen Fatihî Sinan, Rumeli Beylerbeyi Siyavuş ve Kaptamder-ya Kılıç Ali Paşalar istikbale çıkmışlardı. Yeniçeriler, sipahiler, çavuşlar, müteferrikalar ve bilcümle kapı halkı da orda bulunuyordu. Hepsî süslü elbiseler giymişler, kıymetli kılıçlar kuşanmışlardı.

Ertesi günü, padişah büyük bir törenle şehre girmişti. Sefer dönüşlerine yıldır hasret kalmış olan İstanbul halkı hiç olmazsa alayları görürüz diye sabahın erken saatlerinde sokaklara dökülmüştü. Yolların her iki tarafı insanla dolup taşmıştı. Seyirciler arasında kadınlar da vardı. Vezirler arasında alay göstermek, ötedenberi âdetti ve hepsi birbirine tefavvuk etmek, servet ve kudretini göstermek için böyle bir gün beklerlerdi. Bugünkü merasimde adet bakımından en fazla olanı Beşinci Vezir Lala Mustafa Paşa'nımdı .Fakat en çok takdir ve alkış toplayan Yemen Fatihî Sinan Paşa'nın alayı olmuştu. Zavallı Piyâle:

— Bu iki vezir ile baş etmeğe imkân yoktur.

Diye hayıflanmıştı. O da zengindi, ne çâre ki bu kadar adamı yoktu. Tokmak Hân ve maiyeti ileri gelenleri Acemi Ocağı meydanı başm-aa Aşçıbaşı evleri denilmekle maruf olan bir yertte kendilerine tahsis edilen konaktan alayların geçişisini seyretmişti (1). Hayretten hayrete düşmüştü. Hele Sinan Paşa'nın Yemen üslûbunda yeni seraser ağır ve çatmalar giymiş olan adamları karşısında yanında bulunan mihmandara sormuştu:

— Bunlar kimin kullarıdır?

— Cümlemiz padişahın kuluyuz, fakat bunlar Yemen Fatihî Sinan Paşa hazretlerinin kapı halkıdır.

Tokmak Hân, babasının: «Yolun İstanbul'a düşerse, lüzumsuz yere ağzını açma» nasihatini unutmuştu.

Baklayı ağzından çıkarıver-misti

(1) Selânikî Tarihi, sahife 142.

SULTANLARIN AŞKI

275

— Zâtı şâhâne seferden mi avdet buyuruyorlar?

Mihmandar, sefirin nüktesini anlamıştı. Padişahın bu kadar mı £Skeri vardır? demek istiyordu. Gülerek cevap vermişti:

— Hayır, avdan teşrif buyuruyorlar.

— Ya... Sefere daha fazla insan ile mi çıkarlar?

Mihmandar, böyle bir fırsat gelmiş iken taşı gediğine koymuştu:

— Orduyu hümâyunun çokluğu hakkında bir fikriniz olsa gerek* tir. Unutmuş iseniz müsaadenizle hatırlatayım. Cennetmekân Kanunî Sultan Süleyman Hân, Nahcivan seferine bundan yirmi misli fazla askerle çıkmıştı.

Tokman Hân, babasının nasihatini derhal hatırlamış ve kendisini toparlamıştı. Türklerle harpte olduğu gibi nüktede de başa çıkılamazdı.

— Çok bilirmişsin çavuş.

Diyebilmişti ve ondan sonra da hiçbir şey sormamıştı.

İran elçisi 13 mayısta huzuru hümâyuna mutadın üstünde bir merasimle kabul edilmişti. Etek öpüp itimatnamesini takdimden sonra oturmak için müsaade almıştı. Her elçi bu şerefe nail olamazdı. Sultan Murat İran Şahı Tahmasb'm sıhhatçe nasıl olduğunu sorduğu zaman şaşırmış:

— Ömrü afiyetinize dualar eder.

Demişti. Veziriazam bıyık altından hafifçe gülümsemişti. Sefirin padişaha takdim ettiği hediyeler arasında fevkalâde kıymetli bir Kur'anı Kerim, bir Şehname, İran şairlerine ait divanlardan altmış cilt, dörde taksim edilmiş orta direği elmas kakmalı bir çadır, kırk kalıçe, elmas, zümrüt, firuze ve inci ile dolu kırk çekmece, Horasan kılıç demirleri, Irak keçeleri ve ipekli kumaşlar vardı (1). Tokmak Hân huzuru hümâyundan sevinç içinde çıkmıştı. Çünkü padişahın baha biçilmez iltifatlarına mazhar olmuştu. Osmanlı hükümdarı da İranlılarla barış üzere yaşamak istiyordu. Veziriazamın ise harp aleyhtarı olduğu İranlılarca da malûmdu.

Vezirlerin, her biri Tokmak Hân şerefine birer ziyafet vermişlerdi. Sokullu'nun ziyafeti pek şaşaalı olmuştu. Verdiği hediyeler de yabana atılır şeyler değildi. Atlar, gümüş evâni, gümüş leğenler, ibrikler, taşlar, tepsiler, istanbul seraserleri, frengi çatma, zengin atlaslar, çuhalar vardı (2). Diğer vezirler de iktidarları dahilinde olanı yapmışlardı. Lala Mustafa Paşa ile Sinan Paşa arasındaki rekabet burada da kendini göstermişti.

Tokmak Hân İstanbul'da fazla kalamamıştı. Tahmasb'ın vefat et-kfi ve memlekette kargaşalıklar çıktığı haberini alır almaz, padişah-

(1) Hammer, cilt 7, sahife 54.

(2) Ahmet Refik, Sokullu, Sahife 369.

276 SULTANLARIN AŞKI

tan müsaade istihâl ederek 21 mayıs 1576 da Osmanlı İmparatorluğunun başkentinden ayrılmıştı. Aylar, aylar geçmişti... Fakat sarayın içinde ve dışında hizipier arasında devam eden nüfuz mücadelesinde herhangi bir değişiklik olmamıştı. Hiçbir taraf kesin bir zafer kazanamamakla beraber Sokullu'-nun al eh tarlan ile Safiye Sultan'm başkanlığında kurulan hizip zaman zaman ağır basmıştı. Sokullu Mehmet Paşa aleyhinde çevrilen entrikalara rağmen mevkiinde kalmıştı. Hasımlarına karşı koymakla meşguldü. Sultan Murat, kendisi de dahil olduğu halde üç padişaha hizmet etmiş bulunan lalasından mühürünü almamış, daha doğrusu almak istememişti. Bunun birkaç sebebi vardı. İhtiyar ve tecrübeli vezir ötedenberi harp aleyhtarıydı. İhtilâfların daima anlaşma yoluyla çözümlenmesi cihetine giderdi. 8 ağustos 1575 de Venedik'le olan barış antlaşmasını uzattırmış (1), ocak 1577 de Avusturya ile olan anlaşmayı sekiz yıl süreyle yenilemişti. İran ile aramızda patlamak istidadını gösteren anlaşmazlığa mani olmak için gayret gösteriyordu. Halbuki divanı hümâyunda en çok konuşan Lala Mustafa ve Yemen Fatihî Sinan Paşalar gibi vezirler harp taraftarı olmakla şöhret kazanmışlardı. Sultan Muradı korkutan şey biraz da bu idi. Sefere karar verildikten sonra ordunun:

— Padişahımız efendimizi görmek isteriz.

Diye ısrar etmesi her zaman için mümkündü. Halbuki Sultan Murat saraydaki rahatını, eğlenceleri, içki âlemlerini serhat boylarına, cenk meydanlarına tercih ediyordu. Babası Selim de aynı yolda yürümüş ve bir kere olsun sefere çıkmamıştı. Bu dirayeti de Sokullu göstermişti. Belki onun yerine başka bir vezir olsaydı, işler başka türlü olurdu.

Mehmet Pasa'nın yerinde kalmasının diğer önemli sebebi de Es-mihan Sultan'in kocası olmasıydı. Şehriyari cedit, kız kardeşi Esnii-han Sultan'ı bütün kardeşlerinden fazla sever ve hattâ sayardı. Onun sıhhati ile yakından ilgilenir, başı ağrısa sarayın bütün hekimlerini yollardı. Sık sık sarayına gider, saatlerce oturur, dertleşir ve ayrılırken:

— Hemşire, musahabenden ne kadar haz duyarım, bugün yine içi"1 açıldı.

Der, iltifatta bulunurdu. Sokullu'yu azlederse sevgili hemşiresi elbette kırılır, müteessir olurdu.

Saraydaki mücadeleye gelince, Safiye Sultan yeni ve önemli başa* rılar kazanmıştı. Ne yapmış yapmış, hünkârın Beykoz'da onarılarak, dayanıp döşenen saraya gitmesine mâni olmuştu. Hanedanı Âl-i Os-

(1) Venedik ile olan bans antlaşması Sultan İkinci Selim zamanında, 1 i"ar' 1573'de imzalanmıştı.

SULTANLARIN AŞKI

277

kadm azaları tarafından verilen kararı en ufak ayrıntılarına kadar anlatmış, bunun üzerine Murat:

— Senin inciltilmene rızamız yoktur. Bize Beykoz sarayına teşrif gerekmez.

Demiş, yapılan masraflar heba olmuş, ümitler suya düşmüştü. jjurbânu Sultan küplere biniyor, hasekiye olan biteni yetiştiren casusu bir türlü bulamıyordu. Tahkikat işine son aylarda Raziye Kalfa da meniuir edilmişti. Halbuki Safiye'ye gizlice haber veren bizzat kendisi idi. İkiyüzlü çalışıyor, iki tarafa da hizmet ediyordu. İki taraftan da para alıyordu. Bunu hilen kimse yoktu. Safiye iki mühim mesele üzerinde

duruyordu. Evvelâ Canfeda'yı haremi hümâyundan uzaklaştırmak istiyordu, sonra Nurbânu'yu. Bir gün münasebet düşürerek hünkâra sormuştu:

— Vefat eden padişahların zevcelerinin Eskisaray'a nakilleri âdet değil midir?

Sultan Murat bu garip sorunun mamasını anlamamıştı:

— Sen neler düşünürsün, bu nasıl söz? Yoksa bizim vefatımızı mı beklersin?

Fettan kadın, birdenbire kocasının ayaklarına kapanmış, hüngür hüngür ağlıyarak:

— Ağzından rüzgâr alsın. Ben sizsiz nasıl yaşarım? Vallahi o anda hayatıma kıyar, âhirette de size mülâki olurum, demişti.

Murat, Safiye'yi yerden kaldırmış, sevip okşamıştı.

— Bilirim, Safiye, bilirim.

— Ben valide sultan hazretlerinden bahsetmek istemiştin. Burada sıkılırlar.

— Yok, o da olmaz.

Bu mesele böylece kapandıktan sonra, hücumlarını şimdilik Can-feda üzerine yöneltmişti. Hangi örtüyü kaldırırsa altından o çıkıyordu. Hareme yeni bir cariyeye gelir gelmez, kalfa derhal eteklerini beline doluyor, kızı kısa zamanda terbiye ediyor, fevkalâde güzel elbiseler giydireyor, kokular sürdürüyor ve bir yolunu bulup firaşı hümâyuna sokur yordu. Çok çalışmış, mâni olamamıştı. Padişahların bir kadın ile yetinmeyeceklerini o da biliyor, ses çıkarmıyordu. Ancak padişaha takdim edilecek kızların pek ahım şakım şeyler olmamalarını istiyordu.

Günlerden bir gündü, ikinci namazından sonra haremi hümâyuna çekilen Sultan Murat, Hasekisi ile başbaşa kalmıştı. Söz dönmüş dolaşmış, Manisa sarayına ve oradan da ilk karşılaştıkları güne gelmişti.

Bu, Safiye'nin bir tertibi idi. Eski günleri canlandırmakla kocasının kalbindeki yerini daha

kuvvetlendirecekti. Bal renkli gözlerini padişahın gözlerine dikmiş, anlatıyordu:

— Bugün gibi hatırlarım arslanın, korsanlar ellerinde nice Sö dökmüş, âh-ü vah etmiştim. Feryatlarımdan dağlar taşlar in-

Beni saadete ulaştıracaklarını söyleyen korsanlar: «Ağlama

278

SULTANLARIN AŞKI

sinyorita, gözlerine yazık olur. Seni Cihan Padişahının torununa gg, türürüz» diye teselli ediyorlardı. Ben ise hiçbir şey istemiyor, bırakmaları için, paralar vadediyor, yalvar yakar oluyordum.

— Neden istemezdin?

— Ah efendimiz, ne şehzade, ve ne de padişah gözümde vardı. Anamı babamı özlerdim.

Yâdelerde harap olup gitmekten korkardım. Manisa'ya geldiğimizde çaresiz kadere boyun eğmiştim. Şehzade nasıl kimse diye düşünürdüm.

Sultan Murad'ın Manisa'da geçirdiği günler hafızasında canlanıyordu. Safiye ile karşılaştıkları günü çok iyi hatırlıyordu. Hattâ fistanlarının rengini bile unutmamıştı. Dinlerken tatlı bir heyecan ile ürperiyordu.

— Sonra, sonra ne oldu?

— Efendimizin mübarek cemalleri ile karşılaştım.

— Memnun kalmadın mı? Genç kadın yerinden fırladı.

— Susunuz efendimiz, susunuz. Dünyalar benim oldu. Birden karanlık zindanlardan güneşli göklere yükseldim, sanki yeniden doğmuştum.

Diye kalın dudaklarını kocasının yüzünde dolaştırdı.

— Benim erkeğim, efendim, sultanım.

Sultan Murat, memnundu. Haremi hümâyundaki bütün kadınlar bir tarafa, hasekisi bir taraf aydı. Onun yerini ne kadar güzel olursa olsun hiçbir kadın tutamazdı. Elleriyle saçlarını okşadı.

— Sen de bizim kalbimizi fethyledin Safiye. Safiye, padişahın his tarafını yakalamıştı.

_ Yine böyle ellerinizle saçlarımı lütfen okşadınız, «Ağlama güzel bebeğim» dediniz. Gözlerimi gözlerinizden ayıramıyordum, beni bir anda teshir etmiştiniz.

İkisi de aynı heyecanı duyuyorlar ve birbirlerine daha ziyade yaklaşıyorlardı. Safiye, aylardır, hattâ haftalardır beklediği böyle Tbir fırsatı kaçırmayacaktı. Sesine mahzun ve kederli bir ton verdi.

«Canfeda'ya karşı kuvvetle hücumu geçiyordu. Son aylarını üzüntü için" içinde geçirdiğini, adetâ yemekten içmekten kesildiğini, geceleri uyuya-atladığını, eğer böyle devam ederse, bir gün ölüp gideceğini söyledi.

-Aynı teessür Murad'a da sirayet etmişti.

— Bu hale sebep ne ola?

— Derdim büyük, sultanım.

— Neden söylemezsin, şimdiye kadar neden saklıyorsun? Derdini ayan etmiyen derman bulamaz. Kimler canını sıkır?

Safiye'nin gözlerinde yaşlar tanelendi.

— Sizi müteessir etmemek için söylememiştim, ama artık ta' hammülüm kalmadıv

Sultan Murat, kızdı. Oh, hasekisine yan gözle bakılmasına bile dayanamazdı.

— Tiz söyle.

— Canfeda Kalfa cariyenizden şikâyetçiyim.

Padişah biraz duraladı. Böyle bir cevap beklemiyordu.

— Ya!... Suçu nedir?

Eh artık mesele tamamdı. Suç icat etmek kolaydı. En revaçta olan Tjüyü idi. Uzun bir of çekerek, evvelce hazırladığı yalanı söyledi. Canfeda, saray halkım birbirine katıyor, bu yetmiyormuş gibi arslanı ile kendisinin arasını açmak için büyü yapıyordu.

Kaç defa yakalamıştı. Maazallah büyük felâkete de sebep olabilirdi. Murat, kararını veremiyordu. Canfeda şimdiye kadar sadakatle hizmet etmişti. Sonra yaşı geçkin olmakla beraber haremi hümâyunun en güzel kadınıydı. İyi tambur çalıyor ve içli şarkı söylüyordu. En ufak bir fena hareketini görmemişti.

— Sen meraklanma, valide dairesine gitsün.

Safiye için bu kadarı kâfi değildi, onun büsbütün uzaklaşmasını istiyordu. Bu suretle Nurbânu Sultan'ı en kuvvetli yardımcısından etmiş olacaktı.

— Canfeda kalfa cariyeniz haremde kaldıkça, yüreğimde ateş yanar. Kollarını efendisinin boynuna doladı, ağlamasını nasıl da bece-

Tiyordu. Gözlerinde danelenen yaşlar, hünkârın yüzüne düşüyordu. Murat düşündü, bu yaşlar kendisine olan aşkının bir nişanesi değil miydi? Şehzadesinin annesini böyle azap içinde yaşatmak günahtı. çaresiz Canfeda'yı feda edecekti:

— Pekâlâ, dediğin olsun Safiye, ağlama. Yarından tezi yok Es-kisara'ya nakledilsün, Mehmet, validemize malûmat versün.

Ertesi günü Canfeda'nın Eskisaray'a nakledileceği haberi haremi hümâyunda bomba gibi patlamıştı.

Nurbânu Sultan caneviden vurulmuştu. Ağzına geleni söylüyor, oğlunun karısı için:

— Boyu devrilsin.

Diye intizar ediyordu. Canfeda, ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş olduğu halde Valide Sultanı teskin etmeğe uğraşıyordu. Bu güzel ve fettan kadının hayatı Hasekinin dudaklarından çıkan birkaç - cümle ile perişan edilmişti. Ne ümitlere kapılmış, ne bulmuştu.

•
1577 yılı baharı, şehirler güzeli İstanbul'u cennete çevirmişti. Tabiatın bir hârikası olan Boğaziçi'nin her iki sahilindeki mesireler ut, tambur nağmeleri ve billur sesli hanendelerin şarkıları ile inliyordu. Beşiktaş dolayındaki Yahya Efendi mesiresi her zaman olduğu gibi "bu yıl da zevk ve safa ehlini kendisine çekiyordu. Kanunî Sultan Süleyman'ın süt kardeşi olan bu zatın (1) adı tekrar tekrar hayırla (1) İslâm Ansiklopedisi, cilt 2, sahife 674.

»U L,TAIN L, AKIN AŞKI

281

yâda vesile oluyordu. Çınar, söğüt, sakız, selvi, ceviz ve rumî ağaçların- 1 dan güneş nüfuz edemiyordu.

Geniş çınarların dibinde hayrat sahipleri j tarafından birer çimenzar sofa yapılmıştı. Karatavuk, Ishakkuşu, ispinozo, florya, baştankara, bülbülü bednam ve bülbülü niknam gibi kuşların feryatları ve nâişleri birbirine karışıyor, gezintiye çıkanların canına can katıyordu. Yaranı sefa taraf taraf muhabbet ediyorlardı (1). Altı çift kürekli kayıklarla tstinye'ye gidenler, Yeniköy'de zevk ve safa edenler de az değildi. Halic'in ir.cisi Kâğıthane de âlemlere sahne oluyor, geniş gölgeler yapan ağaçların altı, kadınlı erkekli grupları güneşten koruyordu. Rüzgârlar, çınar dallarının üzerinden geçip gidiyorlar, altındaki insanlara tatlı bir serinlik bırakıyorlardı.

Boğaziçi mesirelerine yakın olan denizin üstü renk renk, çeşit çeşit kayıklarla doluyordu. Birbirleri arkasına sıralanarak bahçelerin önlerinden geçişleri ne hoş oluyordu. Bazılarının içinde açılıp saçılmış taze kadınlarla geniş omuzlu, kalın bazulu, burma bıyıklı delikanlılar yanyana, karşı karşıya oturuyorlardı (2). Kayıklarda söylenen şarkılar tâ uzaklardan duyuluyordu. En çok sevilen ve beğenilen beste, şu iki mısra ile nihayet buluyordu:

Visale vadeler eyler ol gül-i ter

Yalancı gül gibi bir yân dilistanım var.

Bu, devrin padişahı Sultan Murad'm bir eseri idi. Murat, zevk ve eğlencede tebaasından asla geri kalmıyor, bilâkis onları geride bırakıyordu. Beraberinde musahibleri ve zamanının seçkin şairleri ile beraber on iki çifte altın yaldızlı yeşil saltanat kayığına binerek Saraydan ayrılıyordu. Önde yol açan ve teşrifi hümâyunu haber veren iki başka kayık vardı. Sokullu Mehmet Paşa her ne kadar.

— Kadirga-i hümâyû* emre amadedir. Diyorsa da, Murat:

— Yok lala, böyle daha hoş oluyor.

Cevabını veriyordu. Hünkârın gelmekte olduğunu gören veya haber alan kayıklar iki tarafa açılarak yol veriyor, Murat alkışlar ver

— Padişahım çok yaşa!

Sesleri arasında kullarına mültefit selâmlar veriyordu. Vezir Şemsi Paşa, bu gibi fırsatları kaçırmıyor, meslek haline getirdiği dalkavukluğunu gösteriyordu:

— Hiçbir padişah, kullarının bu derece candan teeahürüne şahit olmamıştır.

Diyordu. Halbuki, Kanunî Sultan Süleyman sefere çıkarken yol-

(1) Evliya Çelebi Seyahatnamesi.

(2) Aralık 1580 tarihinde, genç kadınların peremelere (kayıklara) erkeklerle beraber binmemelerine dair bir hükm-ü hümâyun nâdir olmuştur. Ahmet 'Refik> Onaltıncı Asırda İstanbul Hayatı, S. 41.

lara dökülen binler ve onbinlerce İstanbullu, hançeresi yırtırcasına bağırır: «Seni Allah korusun, padişahım!» nidaları göklere yükseldi. Ona şan ve zafer dileyen gün görmüş ihtiyarların gözyaşları uzun beyaz sakallarına dökülürdü. Fakat Murat, büyük babasına değil, aşk, şiir, içki ve musikiden başka bir şey düşünmeyen babası Selim Hân'a, çekmişti.

On iki çifte altın yaldızlı yeşil saltanat kayığı Boğaz'm ufak dalgacıları üzerinden beyaz köpükler saçarak kuş gibi uçar, kalın bazulu ve arslan yapılı hamlacılar deniz kuşları ile adetâ yarış ederlerdi. Şehriyar, çoğunlukla Tarabya'ya giderdi. Bu mesirenin özel bir Önemi vardı. Babası Sultan Selim lebideryada teferrüç ederken buraya da gelmiş, avladığı balıkları servi ağaçlarının gölgesinde pişirterek zevk ve safa ile yemiş, şarap içip mest olmuştu. Burasını çok sevmiş, kendisine mahsus çimenzar bir sofa bina olunması için Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'ya ferman etmişti. Bu tarihten sonra Tarabya şenlenmiş ve mâmur olmuştu (1).

Zâtî şâhâne mesireye girerken teşrifi hümâyuna muntazır saz heyeti çalmağa başladılar. Murat Tarabya'da saatlerce kalır, güler, eğlenir,, vücuda gençlik ve zindelik veren nadide av etleri ile karnını doyurur, sonra kalbe hâkimiyeti ifade eden büyük pembe güllerle aşk dilinde-yanıp tutuşmanın timsali olan beyaz güllerden bir demet yapardı Bunları sevgili Hasekisi Safiye Sultan'a götürürdü. Dönüş de cümbüşlü olur, saltanat kayığı yine alkışlar ve yasalar arasında gurutpan önce-İstanbul'a gelirdi.

Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın Kabasakal'daki sarayı İstanbul'un en muhteşem binalarından biriydi. Halkın «Yeni saray» adını verdiği bu sarayın inşası sırasında Sultan İkinci Selim kızına yüz bin altın yardım ettiği halde Sokullu bu parayı almamış, zevcesi' Esmihan Sultan'a hediye etmişti (2). Masrafları kendi kesesinden görmüştü. Müteaddit bahçeleri vardı. Hepsisi muntazam çiçek tarhları ile süslenmişti. Harem tarafındaki bahçe bir çiçek meşheri halindeydi. Güzelliği anlatıla anlatıla bitirilemezdi. Padişahın hasbahçesi bile bunun kadar şirin değildi. Renk renk lâlelerle dolu tarhın karşısındaki büyük havuz görülecek şeydi. Tanınmış ustalar havuzun mermerlerini oya gibi işlemişlerdi. Dallarının uçları sularda yıkanan bir kaç söğüt ağacı, güneşten kurtulmak isteyenlere gölgelik vazifesini görürdü. Fiskiye'nin suları çok yüksekler kadar çıkar, sonra bir yelpaze gibi dökülürdü. Ara sıra hemşiresini ziyarete gelen Sultan Murat, burada oturur, kollarını sıvayarak ellerini suya sokar: — Hemşire, buradaki huzuru hiçbir yerde bulamıyorum.

Derdi. Bu sözü birkaç defa tekrarlamıştı. Esmihan Sultan bir-gün:

(1) Evliya Çelebi seyahatnamesi.

(2) Ahmet Refik; Sokullu. sahife 308.

282

S U LtIARI

— Sizden iyi mi arslanım, demişti.

O zaman Murat, mevkiini hatırlamış:

— Yok, biz padişahız, istersek bundan daha iyisini daha şahanesini de yaptırırız. Hemşiremizi yerinden etmek asla aklımızdan geçmez. Bizi yalnız bu saray, bu havuz ve bahçe değil, senin tatlı sohbetin de dinlendirir.

Cevabını vermişti. Padişahın hemşiresine karşı gösterdiği bu iltifat samimiydi. Kardeşi gibi zevk ve safaya düşkün olan, şiirden ve musikiden anlayan Esmihan, söğüt ağaçlarının altına getirttiği kuş-tüyü yastıklarla dolu alçak bir aedire uzanır, nedimeleriyle sohbet eder, saz dinler, cariyelerinin rakslarını seyrederdi.

1577 yılı baharında Hanedanı Âl-i Osman'ın kadın azalarını çok meşgul eden bazı önemli olaylar işte böyle bir bahçede cereyan edecekti. Topkapı sarayında Nurbânu, Mihrimâh, Şahsultan ve Gevher-lian'ın huzuriyle yapılan gizli bir toplantıda yeni kararlar alınmış ve bunların uygulanması işi Esmihan Sultan'a bırakılmıştı. Bütün ümitler Sokullu'nun zevcesindeydi. Artık Safiye Sultan'm taşkınlıklarına, şımarıklıklarına dayanmak çok güçleşmişti. Valide sultan ağzını açmış:

— Venedikli, arslanımı büyüler, boyu devrilsin!

Diye avaz avaz bağırıyordu. Bu bağırımların sonuca bir etkisi olmuyordu. Kudret ve kuvvet hasekide idi.

Ne isterse o oluyordu. Canfe-da'yı sarayda tutamamış ve onu Safiyeye karşı müdafaa edememişti.

Eskisara'ya sık sık haberler salarak teselli ediyor, hediyeler yolluyor, bir gün tekrar eski vazifesine

döneceğine dair teminat veriyordu. Can-feda da boş durmuyor, gizlice Esmihan Sultan'la temas ediyor, hazırlanan plânlardan malûmat alıyordu.

Sultanlavin bu önemli toplantısından sonra, Esmihan padişahı ziyaret etmiş:

— Günlerdir gözlerimiz yollara takılır gider, hep teşrifi hümâyuna muntazır oluruz.

Diye kendi sarayına davet etmiş, dil dökmüştü. Sultan Murat da kaç zamandanberi kardeşine gitmek istiyor, fakat eğlencelerden, Boğaziçi gezintilerinden başını alamıyordu. Niyet ettiği zaman karşısına Musahibi Şemsi Paşa dikiliyor;

— Deniz balıkla dolu imiş, sayd için iradeniz yok mu?

Diyordu. Hünkâr biraz nazlansa, bin dereden su getirerek kandırıyordu. Sonra altın yıldızlı yeşil saltanat kayığının emre müheyya olması için emir çıkıyor ve şehriyari cedit, Topkapı sarayından ayrılıyordu. Ama artık hemşiresinin ricasını kırmak istemiyordu.

— Merak etme Esmihan, bugünlerde şeref veririz.

Vaadinde bulunmuştu. Huzurdan sevinçle çıkan Esmihan Sulta*1 Valide dairesine koşarak müjdeyi vermişti.

SULTANLARIN AŞKI .

283

Bir bahar sabahıydı. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın zevcesi Esmihan Sultan, harem tarafındaki bahçede biraz dolaşmış, sonra nedimleri ile beraber havuz başına gelerek söğüt ağaçlarının gölgelendirdiği sedire oturmuştu. Onlarla yârenlik ediyor, şiir ve musiki hakkında sorular soruyor, bazı cevapları beğenmediği zaman tashih ediyordu:

— Yok... Anlayamamışsın. Şair zerrin derken sarı saçlı maşukasını kasetmiştir.

Sonra çiçeklerin dili hakkında bilgi veriyordu:

— Meselâ leylâk aşk dilinde sevgi ve dostluğu ifade eder. Lâcivert gözlü genç ve güzel bir nedime sormuştu:

— Ya beyaz leylâk, sultanım?

— Sevişelim, demek.

Cevabını vermişti. Nedime, lâcivert gözlerini sultandan kaçırmış, utanarak başını önüne eğmişti. Esmihan:

— Kaldır başını bakayım, neden hicap duyarsın? Şimdi sen söyle, mavi leylâk neyi ifade eder?

Diye sormuştu. Genç kız başını kaldırmıştı:

— Bilmiyorum efendimiz.

—İste bu olmadı, hem Beç'lisin, orada mavi leylâk ziyade imiş (1). Kalbim senindir, mânasına gelir.

Nedimeler, hanımlarının tebessümünden cesaret alarak gülmüşlerdi. Esmihan Sultan'm nedimleri hepsi birbirinden güzel kızlardı. Her birinde ayrı bir marifet vardı. Kimi saz çalar, kimi şarkı söyler, bir kısmı da gayet iyi raksederdi. Sultan, günlerini hep bunlarla geçirir, fistanları ile alâkadar olurdu. Konuşmalar devam ederken uzaklardan bir tambur sesi gelmişti. Tamburu, bir kızın söylediği şarkı takip etmişti: Lâle - had'ler yine gülşende neler etmediler. Serv'i yürütmediler, goncayı söyletmediler.

Taşradan geldi çemen mülküns biçâre dürer Devri gül sohbetine Lâleyi iletmediler.

Âdeti hûbların cevru cefadır amma Bana ettiklerini kimselere etmediler.

Ey Necati yürü, sabreyle elinden ne gelür Hûblar cevru cefâyı kime öğretmediler (2).

(1) Beç, Osmanlıların Viyana'ya verdikleri isimdir. Leylâk İran'dan çıkmış, 1569'da Türkiye yoluyla Viyana'ya gitmiş ve buradan bütün dünyaya yayılmıştır.

(2) Bu sür Necati'nindir. Necati, divan edebiyatının en seçkin şairlerinden biridir. 1508'de ölmüştür.

284

S U J->T Au\ ijA n i in

Ne kadar tatlı ve ne kadar içli söylüyordu. Acaba bu kadın kimdi? Nedimeler şaşırılmışlardı. Bu sesin sahibesini tanımıyorlardı. Sonra ne cesaretle sesini bu kadar yüksekte çıkarıyordu? Hemşirei Padişahîni sohbet ettiği haberi mi yoktu? Esmihan Sultan kızmamış, aksine memnun olmuştu. «Bana ettiklerini kimselere etmediler» mısraını birkaç defa tekrarladı.

Haremağalardan Süleyman koşu koşu o tarafa gelmişti. Her halde mühim bir şey olsa gerekti.

Adamçağızın göşü körük gibi inip çıkı-yordfu, yaklaşır yaklaşmaz boyun kırdı:

— Teşrif buyuruyorlar, teşrif buyuruyorlar, sultanım.

— Kim teşrif ediyor?

— Zâtî şahane.

Esmihan Sultan yerinden fırladı, bahçenin kapısına doğru adetâ, koşar gibi yürüdü. Sultan Murat, arkasından Gazanfer ve Cafer Ağalar olduğu halde içeriye girmiş ve beşuş bir çehre kız kardeşini selâmlamıştı-

ti.

— Evvelden haber vermedik, ama hemşire, Allah şahit olsun göreceğimiz gelmişti. Esmihan Sultan sevincinden ne yapacağını şaşırmişti. Beraberce söğüt ağacının altındaki sedire gelmişlerdi. Sultan Murat, ağalara ruhsat vermiş, Süleyman, Gazanfer ile Caferi alarak Ağa dairesine götürmüştü. Esmihan nedimelerin gitmelerine müsaade etmemişti, onlar da havuzun kenarında sıralanıp oturuyorlardı. Belki hünkâr içlerinden birini beğenebilirlerdi, izin istedi:.

— Arslanım, kızların burada kalmasına acaba irade buyurur musunuz ?

Padişah, nedimelerin yüzlerine baktı, pek şeker ve cana yakın şeylerdi.-

— Kalsınlar, gözümüz gönlümüz açılır.

Kızlar büyük havuzu çevreleyen beyaz mermerlerin üstüne birer ikişer oturmuşlar, fiskiyeden yelpaze şeklinde dökülen suların arkasında, iç açıcı bir manzara teşkil etmişlerdi. İnce uzun parmaklarını havuca sokarken padişahı da süzüyorlardı. Murat onlara bakmış:

— Buradaki âsudeliği Sarayı cedit-i âmirenin bahçesinde görmeğe imkân yok.

Demişti. Hünkârın hakkı vardı. Topkapı sarayının bahçesi, çeşit çeşit erkekli kadınlı hizmetkârlarla doluydu. Birbirini seven ve sayan; bu iki kardeşin sohbeti pek tatlı ve samimî oluyordu. Zeki kadın hünkârı sinirlendirmesi ihtimali olan konulara girmiyor, çiçeklerden, cariyelerden, sudan, havadan, şirden ve musikiden bahsediyordu. Genç kızlardan müteşekkil bir saz takımı hazırlattığını, yakında en ağır besteleri bile

SULTANLARIN AŞKI

285

hatasız çalabileceklerini, içlerinde bülbül gibi şakıyan cariyelerin de bulunduğunu söylüyordu.

— Gene bir gün şeref verirseniz, arslanıma musiki dinletirim, Hadım ağasının altın bir tepsi içinde getirdiği taslardan buz gibi

mevsim şerbetlerini içtikten sonra Murat kollarını sıvamış, her zaman yaptığı gibi yerinden kalkmış, ellerini havuca sokmuştu. Kızlarla kendi arasında fiskiye vardı. Nedimler mütecessis nazarlarla hünkâra bakıyorlardı. Esmihan Sultan da kardeşinin arkasından gelmiş, şalvarının üzerine dökülmüş olan eteğini kaldırarak o da mermere oturmuştu, Murat bir çocuk gibi sularla oynuyordu.

— Hemşire neden ise, sularla oynamak bize haz veriyor, şehzadeliğimiz hatırıma geliyor. Kendimizi bir an denizlerde zannediyorum.

Dallardan düşmüş bir söğüt yaprağını gezdiriyordu.

— Şu yaprağa bak Esmâ, ufak bir rüzgar onu kadirga gibi sürüp ga türüyor.

Sultan Murat da Hânedan-ı Al-i Osmanın diğer azaları gibi kardeşine Esmâ diye hitap ederdi. Esmihan, padişahı dikkatle dinliyor, her sözünde bir keramet arıyor, hayra yoruyordu. Söğüt yaprağının sürüklenmesini de fâli hayır addetmişti. Bunu Kaptanıderyanın Akdeniz'de küffara karşı muzaffer olacağına bir delil sayıyordu. Murat gülmüştü:

— Amma yaptın ha.

— Bana öyle geldi arslanım.

— Kim bilir, belki de...

Murat, cenkten hoşlanan adam değildi. Elinde Kılıç Ali Paşa gibi değerli bir kaptanpaşası varken henüz donanmanın denize çıkmasını bile emretmemişti. Fakat kabahat yalnız kendisinde değildi. Bunda, Veziriazam Sokullu Mehmet Faşa'mn da rolü vardı. O da harp istemiyordu. Bir gün donanmanın durumunu sorduğu zaman pek mükemmel olduğu cevabını almıştı. Lâkin vezir, şimdilik seferden kaçınılmasını, elde ne kadar kuvvetli donanma ve tersane olursa küffarın o nisbette sineceğini anlatmıştı. Bu arada hiç lüzum yokken İnebahtı hezimetinden (1) bahsetmiş:

— Tanrı göstermesin, bir mağlûbiyet olursa Akdeniz adalarının muhafazası güçleşir.

Demişti. Sultan Murat bundan çok korkmuştu. Esasen Venedikle vaktiyle imzalanmış olan barış antlaşması uzatılmıştı. Sonra Safiye Sultan da eski vatanını düşünüyor, ister istemez Sokullu ile aynı mütalâada bulunuyordu. Haremdeki nüfuatmu kâfi görmeyen genç kadın yavaş yavaş memleketin âli politikasına karışmak istiyordu.

Murat, ellerini sudan çıkardıktan sonra kendi kendine gülmeğ-e başladı:

(i)

7 ekim 1571 tarihinde Kaptanıderya Müezzinzade Ali Paşa'nın kumandasındaki donanmamız, İnebahtı'da Haçlılar donanmasının baskınına uğratma, mağlûp olmuştu.

286

SULTANLARIN AŞKI

— Aklıma ne geldi biliyor musun?

— Aklına daima iyi şeyler gelir, arslanım.

— Bir gün rüya görmüştüm, saltanat kayığı ile Marmara'ya açılıyorduk. Karşımıza birçok toplu ve yelkenli sefineler çıkmıştı. Ama ki, sancakları benim sancaklarım değildi. Tayfaların kılık kıyafetleri d© başka idi, ne yapacağımızı şaşırıştık. Fakat sefineler birden uzaklaşmıştı.

— Sonra arslanım?
— Sonra uyanmışım, Canfeda kadın tâbir etmişti. Senin biraz önce söylediğin sözlere benzeyen şeyler söylemişti.

— Hayırdır inşallah, sultanın.

— İnşallah, inşallah.

Esmihan Sutan fırsatı yakalamıştı.

— Canfeda sadık cariyenizdi.

Murat, Canfeda'yı unutmamıştı. Eskisaray'a yolladığından dolayı nadim olmuştu. Fakat tekrar haremi hümâyuna getirmek de doğru değildi. Sonra sevgili hasekisi üzülür, ağlardı.

— Ama büyü yaparmış.

— Zannetmem, sultanım, yapsa bile düşmanlarınıza karşı yapmıştır.

Padişah bu cevaptan memnun olmadı, çünkü ucu gene Safiye'ye dokunacaktı. Konuyu değiştirdi.

— Gül kokulan gelir, dedi. Haydi Esmâ, biraz da bahçeyi dolaşalım.

Esmihan Sultan'ın gözleri sevinçle parladı. Hâdiseler kendine yardım ediyordu. Artık Safiye'den intikam almak zamanı gelmiş çatmıştı. Harem ağalarından birini çağırarak bir şeyler söyledi, sonra padişahla beraber sedirden kalktı:

— Arslanım, gül bahçesini gezdireyim.

Dedi. Kızlara talimat vermeği unutmadı. Kadın ve bilhassa genç kız kahkahalarının hisleri tahrik ettiğini anlayacak kadar zeki ve tecrübeliydi.

— Siz burada eğlenin, gülüp oynayın.

Nedimeler bu sözlerin mânasını biliyorlardı. Vezirin zevcesi sessizlikten değil, gülüp söylemekten hoşlanıyordu. Bazı günler onlara çocuklar gibi koşmaca veya köşe kapmaca oynatır, feryatlarına, kahkahalarına bağırıp çağırmalarına ses çıkarmaz, seyrederdi.

Ağaçların arkasına düşen tarhlar çeşit çeşit, renk renk güller vardı. Murat bunlardan birkaç tanesini kendi eliyle kopardı, kokladı

Sonra kardeşine verdi.

Gül tarhlarını dolaştıktan sonra bir lâle tarlasına girdiler. Burad» ufak bir havuz vardı, yanyana yapılmış üç mermer fiskiyeden dökülen sular lâtif bir serinlik veriyordu. Güneşin tesirinden kurtulmak için bir çardak yapılmıştı, altında zarif bir tahta kanepeler vardı. Çardak hanımel-

SULTANLARIN AŞKI

287

jeri ile beraber yaseminler tarafından tamamen sarılmış, nadide bir ça-dır halini almıştı. Yeşil yaprakların arasına saklanmış olan beyaz, sarı ve nâdir olarak kırmızı çiçekler, seyrine doyulmaz bir manzara teşkil ediyordu. Esmihan, nedimelerini bu çiçeklerin dilinden de imtihan etmiş, ince yapılı, uzun boylu, buğday renkli ve siyah gözlü bir cariyeye beyaz yaseminin aşk dilindeki mânasını bilememişti, Cariyenin sağ kulağının memesini okşar gibi tutmuştu:

— Ah yaramaz ah, galiba söylemekten sıkılıyorsun. Öyle ise ben söyleyeyim, sakın kulağından çıkarma; «Haydi beni seviniz» (1) demek. tir. Tekrar et.

Genç kız gözlerini kaldırmıştı:

— Beni seviniz, efendimiz.

Sultan Murat, kız kardeşini birçok defalar ziyaret etmiş, fakat bahçenin bu tarafına hiç gelmemişti. Etrafı açık ve üstü yaseminlerle örtülü bu tabii köşkü pek beğenmişti.

— Esmâ burada da biraz oturalım.

— Emredersiniz, arslanım.

Padişah söylemese bile o İsrar edecekti. Hazırladıkları plân başa-nyle yürüyordu. Şimdiye kadar hiç bir pürüz çıkmamış, evvelce yaptığı tahminler gerçek oluvermişti. Murat, veziriazamın sürdüğü hayata adeta gıpta etmişti.

— Sokullu buralarda gezer mi ?

— Nâdir efendimiz.

Esmihan Sultan henüz sözünü tamamlayamamıştı. Bir bağışmadım oldu, onu billur gibi bir kahkaha takip etti.

— Aşkolsun güzelim.

Bu ne pürüzsüz bir sestir, Murat yerinden kalkar gibi oldu:

— Kahkahalar nereden gelir, yoksa havuz başından mı ?

Hayır, bu nedimelerin kahkahaları değildi. Esmihan Sultan gülüyordu:

— Cariyeleriniz oynarlar.

Murat, gayri ihtiyarî gülüşmelerin geldiği tarafa yürüdü, kardeşi de kendisini takip etti. Yirmi, yirmi beş adım ileride birbirinden güzel iki genç kız birdenbire çiçeklerin arasında çıkivermişlerdi. Birinin elinde

tanbura benzeyen bir saz vardı. Karşılarında padişah hazretleri ve hemşiresini görünce şaşalar gibi olmuşlar, geriye dönmek istemişlerdi. Fakat Murat mâni olmuştu.

— Gelin bakalım, ne kaçarsız? Esmihan, hünkârın sözlerini tamamlamıştı.

— Tiz gelin, efendimiz irade buyururlar.

Kızlar yaklaşmışlardı. Bunlar harukulâde güzel şeylerdi. Üzerle-: nde gümüşi birer yeşil gömlek, soluk karanfil renginde birer şalvar

(1) Beyaz yasemine, aşk dilinde bu mâna verilmiştir. Aylık Ansiklopedi, :i't 3, sayfa 866.

1

S88 SULTANLARIN AŞKI

vardı. Bellerini tokaları elmas işlemeli kemerlerle sıkıca sarmışlardı. Göğüslerinde birinin siyah, diğerinin kırmızı güller vardı. Padişah hangisine bakacağını şaşırmişti. Siyah güllüsü boylu boslu göz kamaştırıcak kadar beyaz tenli, mavi gözlüydü. Burnu hafifçe kalkıktı. İnciler ve kordelâlarla süslenmiş olan örgülü saçları omuzlarından, aşağı kadar sarkıyordu. Murat şimdiye kadar bu derece mütenasip bir vü-•cut görmemişti ve yahut bu kadar alıcı gözle incelemeğe fırsat bulaşmamıştı. Kırmızı güllü cariye de başka bir âlemde. Onun endamı da mevzundu. Tabiat tenine tatlı bir renk vermişti. İri ve siyah gözlerinin baygınlığı insanı şaşırtıyordu. Padişah, hayretini gizleyememişti.

— Bu âfetleri nereden buldun hemşire?

Esmihan Sultan memnundu. Planı muvaffak oluyordu.

— Biri Macar (1), diğeri Lehidir. Fakat Âsitane'de terbiye görmüşlerdir.

Macar olan siyah güllüsüydü.

— Bir marifetleri var mı?

— Saz çalarlar, şarkı söylerler ve raksederler.

Sultan Murat, kızların yanına geldi. Macar dilberinin çenesini okşadı.

— Adın ne senin güzelim?

— Şahhubân cariyeniz efendimiz (2).

— Kaç yaşındasın?

— On yedi efendimiz. Ötekine döndü:

— Seni nasıl çağırırlar?

— Sırrıcan efendimiz (3).

Ellerini Sırrıcan'ın saçlarını üzerinde gezdirdi, ipek gibiydi.

— Gerçekten can imişsin, memnun oldum, mahzuz oldum. Esmihan Sultan, her hareketi ile kızların cazibesinin etkisi altında

"kaldığını belli eden Padişaha sokuldu, bunu bir defa da ağzından duymak istiyordu.

— Cariyeleri beğenin mi arslanım?

— Öyle söz mü olur hemşire, bunlar birer peri suret.

— Padişahım, emir buyurursan, bir kere hünerlerini de göstereyim, seni bir parçacık eğlesinler, gönlünü hoş etsinler. Şahhubân cariyeniz bir bülbül misâlidir, şakır durur, hoş terennüm eder. Sırrıcan da can verir.

(1) Hammer, Macar olduğunu yazıyor, cilt 7, sahife 13. Gerlache'a nazaran bu kız Bosnalıdır. Ahmet Refik de Macar diyor.

(2-3) Hammer, kızların isimlerini yazmaz, cilt 7, sahife 13. Rahmetli Turhan Tan bu adları vermiştir. Ahmet Refik, Kadınlar Saltanatı eserinde Şahhubân'1 *da hasekiler arasında zikreder. Cilt 1, sahife 103.

— Hastaya ilâç sorulur mu E3ma, ahenk etsünler, gönlümüzün pa-sını silsinler.

Yaseminlerle bezenmiş çardağa döndüler, tahta kanepeye oturdular, da fıskiyelerin suyunu keserek havuzun kenarlarını teşkil eden mermerlere iliştiler. Sırrıcan sazını aldı, tellerine bir iki dokun-duKtan sonra her mısrai aşk ve sevgi ile dolup taşan bir besteye başla-dlı şahhubân da hakikaten bir bülbül gibi şakıyordu. Bu musiki genç padişahın yalnız kulaklarına değil doğrudan doğruya kalbine hitap e(jiyordu. Nazarlarını Şahhubân'nın gözlerini kadife gibi derin maviliğinden ayırmıyordu. Âdeta mest olmuştu. Bunun farkına varan kâfir jjiz, mukabelede kusur etmiyordu. Kardeşine;

— Hemşire dedi. Acep büyük pederimiz Süleyman Hân'ın «Mest»

kafiyesi ile biten şiirini ve bestesini bilirler mi? Bilirlerse söylesinler.

— Nereden de hatırıma geldi arslanım.

— Hiç, bizim Canfeda Kalfa bu besteyi pek güzel terennüm «derdi de.

Esmihan Sultan, kızlara bu besteyi çalıp söylemeleri emrini verdi. Şahhubân:

Her kişi camı mey ile mest olur amma ki ben tçeli aşkın şarabın olurum her bâr mest.

Mısralarını okurken gözlerini baygın baygın kaydıran hünkâra bakıyordu. Beste bittikten sonra Murat:

— Alâ, ancak bunu Canfeda da güzel söylerdi.

Dedi. Kızlar başka bir besteye geçmişlerdi. Esmihan Sultan hayatının en mes'ut dakikalarını yaşıyordu, nihayet işte muzaffer olmuştu. Mağrur hasekiden intikam almıştı. Hünkâr, bu kanları fikir fikir kaynayan dilberlerden kendisini ne kadar gayret etse kurtaramayacaktı. Onların ateşiyle yanıp yanıp kül olacaktı. Hani doğrusunu söylemek lâzım ise, kadın olduğu halde onlara bakarken bir şeyler hissediyordu. Şahhubân kaleyi fethetmişti. Yakın mazi gözlerinin önünde canlandı, Murat da babasına çekmişti. Tesadüfler ona da aynı hayatı yaşatacaktı. Vaktiyle Sultan Selim Hân da kız kardeşi M*.hr/imah Sultânın Üsküdar'daki slarayımın bahçesinde jdolaşır-ken Barletta'ya tesadüf etmemiş miydi ve bir görüşte âşık olmamış-mıydı? Bedia'yı başına taç yapmış, bunca yıldır beraber yaşadığı zevcesi Nurbânu'yu bir tarafa bırakmıştı. İşte tarih tekerrür ediyordu. Şimdi aynı akıbet Safiye'nin başına gelmişti. Kardeşinin daldığını gören padişah sormuştu:

— Ne olursun hemşire, gözlerin kapanır.
— Arslanım Şahhubân'ın sesi tesir etti. İrade buyurursanız biraz Sultanların Aşkı — F. 19

da raksetsinler, gözlerini eğlesünler.

— Kim saz salacak?

— Merak buyurmayınız arslanım Sırrıcan'a döndü:

— Haydi güzelim, git Gülseren'e söyle, sazlarını alıp tiz gelsinler Sırrıcan o tarafa koşarken havuzun kenarından yalnız başına ^cala»

Şahhubân'ı da yanma çağırırdı, Padişahım ayakları ucunda çimenlere oturmasını emretti. Ne de olsa çimen biraz rutubetli idi. Murat itiras etti. Kenarda duran arkalıksız tahta sandalyeyi gösterdi:

— İzin ver, yavrucak hasta olur, şu tahtaya ilişsin.

— Hürmetsizlik olmaz mı padişahım?

— Yok... Yok... öyle istedik.

Şahhubân artık kismet kuşunun başına konduğunu anlamıştı.

— Bendenize bir şey olmaz efendimiz. Murat ısrar etti:

— Al sandalyeyi şöyle karşımıza geç, mâni cemalini doya doya seyredelim.

Bu ne iltifattı, koskoca haremi hümâyunda bu teveccühe kaç kadın nail olabilmmişti? Esmihan Sultan sevincinden uçuyordu. Gören göz kılavuz istemezdi. Atı alan çoktan Üsküdar'ı geçmişti. Safiye çatlasa da, patlasa da müthiş rakiple karşılaşmıştı. Bir değil, hattâ iki dilberle mücadeleye mecbur olacaktı. Çünkü Sırrıcanı da unutmamak, hesaba katmak lâzımdı, bu işvekâr Lehli de Şahhubân'dan aşağı kalmazdı. Zatı şâhâne biraz önce saçlarını okşarken kendisinden geçer gibi olmuştu.

Birkaç dakika sonra nedimeler ellerinde sazlarıyla gelmişlerdi. Şahhubân'ı böyle padişahın dizi dibinde görünce hayretler içinde kalmışlardı. Biraz haset ve biraz da gıpta ile bakmışlardı. Macarhın fettan olgunu biliyorlardı amma, bu kadarını tahmin etmemişlerdi. Tevekkeli değii Esmihan Sultan günlerdir ona özel bir ilgi gösteriyordu. İşin içinde iş vardı. Nedimeler havuzun kenarına sıralanmışlardı. Emir bekliyorlardı. Şahhubân da ayağa kalkmış, Sırrıcan'ın yanına gelmişti. Saz başlar başlamaz iki cariyeye vücutlarını besteye uydurmuşlardı. Çok muntazam hareketler yapıyorlar, başlarını arkaya eğdikleri zaman göğüslerinin bütürr hatlarını meydana çıkarıyorlardı. Padişahın önünden geçerken gözlerini süzüyorlardı. Murat bu kadar iştah açıcı raks seyretmemişti. Oyun bittikten sonra, kızlara ruhsat verilmesini istemişti. Esmihan Sultan bembeyaz olmuştu. Acaba yanlış mı düşünmüştü, bütün ümitler tekrar suya mı düşüyordu, yine mi mağlûp olmuştu? Kızlar gittikten sonra başbaşa kalmışlardı. Murat:

— Hemşire senden bir ricamız olacak, Dedi. Sesinde garip bir heyecan vardı.

— Emredersiniz arslanım.

— Şahhubân ile Sırrıcan'ı bize hediye et.

Esmihan Sulan'ın korkusu geçmişti. Kardeşinin ayaklarına sarılma^ niak için kendisini güç zapt ediyordu.

İşte muradına nail olmuştu, esasen onları bugün için hazırlamıştı.

— Senden iyi mi sultanım, yarın sabah teller, pullar kendim getiririm.

— Teşekkür ederim, sen zahmet etme. Kızlar ağası gelir alır. Sultan, her iki kıza da meftun olmuştu.

Haremi hümâyunda bu derece

güzel ve maharetli kızlar yoktu. Neden bunları da gözdeleri arasına sok-mıyacaktı ? Vâkıâ Safiye'yi de seviyordu, onusz yapamazdı, fajtat bir gül ile bahar edildiği nerede görülmüşü ? Bir iki gün suratını astıktan sonra çarnâçar o da buna razı olacak, ses çıkarnııyacaktı. Esmihan, kardeşinin neler düşündüğünü sanki tahmin etmişti.

— Korkarım, hasekin bize düşman olur. Murat ciddileşti;

—Biz padişah değil miyiz, ne hakkı vardır? istediğimizi yaparız, Esmihan derhal tasdik etti:

— Tabii arslanım, ne karışır. Senin her hareketinde bir keramet vardır. Bize kırılrsa da ziyan yok. Yeter ki sen kırılma.

— Bilesin hemşire, seni herkesten ziyade severim.

— Sağ ol, var ol.

Saatler geçmişti. Esmihan Sultan her ne kadar padişahı yemeğe buyur etti ise Murat bir ân önce saraya gideceğini söyledi, çardaktan beraberce ayrıldılar, kapıya başka bir yoldan gideceklerdi. Çiçek tarhlarını geçtiler. Birden içli bir tambur sesi aksetti, duraladı. Tamburu tatlı bir kadın sesi takip ediyordu: Aşk ile ben talibi canan oldum âkibet Şem-i hüsne yanmaya pervane oldum âkibet.

Bağlalıdan dil, saç zincire divâneves

A ki ü sabr ü hûş'den bigâne oldum akibet.

Bir lebi şirin gam-ı Ferhada eş kıldı beni. Şükr kim nûş eyleyüp mestâne oldum âkibet.

Bu şiir büyük babası Kanunî Sultan Süleyman Hân'ındı. Bu sesi da bir yerden hatırlıyordu. Âşık olmiyan, muhabbeti anlamayan bir kadın bu derece içli çalıp söyliyemezdi.

— Bu ses nereden gelir hemşire?

— Beğendiniz mi?

—İçli söyler ve bana bir şeyler hatırlatır.

Meşhûl hanende, başka bir besteye geçmişti. Bu bizzat padişahın yazdığı bir şiirdi. Kulak kesildi.

Visale vâdeler eyler Mura'da- ol güliter, Yalancı gül bir yârı dilistanım var.

Sultan Muradın gözleri parladı, sesin sahibini tanımişti.

— Canfeda teremüm eder, vallah onun sesi. Evet, Canfeda'nın sesiydi.

— Keramet buyurdunuz arslanım.

— Peki, buralarda ne arar? Biz onu Sarayı Atıkı Âmire'de zannederdik.

Canfeda bir haftadanberi veziriazamın konağında misafir bulunuyordu. Mühim işler başarmakla meşguldü. Esmihan Sultan, padişahın ziyaret vaadini aldığı zaman hanedanın kadın âzası ile tekrar istişare etmişti. Valide dairesinde uzun süren müzakerelerden sonra Canfeda-ya faal bir vazife verilmesi kararlaştırılmıştı. İntikam hisleri ile yanıp tutuşan Nurbânu, bütün sorumluluğu üzerine alıyordu. Aksi bir hâdise çıkarsa, kalfayı padişaha karşı sonuna kadar savunacaktı Canfeda Eski-saraydan gizlice çıkarılmış, Safiye Sultan'ın casusları hiçbir şeyin farkına varamamışlardı. Kararın ne kadar isabetli olduğu şu birkaç gün içinde meydana çıkacaktı. Sırrıcan ile Şahhubân'ı yüzden fazla genç kız içinden bizzat seçmişti.

Kızların giyim kuşamı ile yakından ilgilenmiş, onlara hiç kimsenin bilmediği bazı sırlar tevdi etmişti. Bu sırrın en önemlisi bakışlardı. Nitekim Şahhubân baygın bakışları ile ilk anlarda padişahı teshire muvaffak olmuştu. Ancak Esmihan Sultan, bunları kardeşine anlatamazdı. Fakat tevil hazırdı. Minareyi çalmağa karar verdikleri gün kılıfını da hazırlamışlardı.

— Kalfa cariye izinli imiş, dün geldi, bir gece için alıkoydum, dertli kadın.

—, Derdi ne imiş?

—• Ne olacak arslanım, sizden ayrılmak kolay mı?

Sultan Murat müteessir oldu.

— Teşrihi hümâyunumuzdan malûmattar mı?

Bu ne biçim soruydu? Elbette haberi vardı. Ziyareti şahane olur olmaz, kızlardan biri koşmuştu. Bunun üzerine Canfeda, Şahhubân ile Sırrıcan'ı kimse görmeden çiçek tarhlarının birinin arkasına gizlemiş ve son talimatı da verdikten sonra içinde bir de küçük havuzu olan çemenzar sofaya gidip padişahın bu tarafa gelmesini beklemişti. Her şey evelden düzenlenmişti.

— Zannetmem efendimiz. --Nereden söyler?

Esmihan Sultan, ağaçlıklar arasından teir kısmı görünen köşke benzer bir yeri işaret etti.

SULTANLARIN AŞKI

293

.— Şu dilnişin sofadan, irade buyurursanız çağirtayım, mübarek ayaklarınızı öpsün, af talep etsin, sadık cariyezidir.

Murat biraz evvel kalfayı büyü yapmakla itham ediyordu.Ama şimdi böyle düşünmüyordu. Hâlâ içli sesinin etkisi altındaydı. Eskisaray-dan çıkarken kimden izin aldığı bile sormamıştı.

— Suçu yoktur hemşire.

— Öyle ise çağırayım. Cemâlinizle müşerref olsun, dertleri dağılsın, saadet bulsun.

Murat biraz düşünmüştü.

— Hayır, dedi, olmaz. Ve sonra ilâve etti:

— Biz gidip şeref verelim.

Esmihan Sultan sevincinden ne cevap vereceğini bilemiyordu. Hünkâr, bugün ne kadar miil tef itti. Oh... Kalfa affi şahaneyeye mazhar olup Sarayı Cedidi Hümâyuna avdet ederse mağrur haseki muhakkak hasedinden çatlardı.

— İltifat eylesiz, padişahım.

Dilnişin sofaya doğru yürüdüler, tam yaklaşacakları sırada kalfa yeni bir şarkıya başlamıştı. Murat durdu. Hemşiresinin de omuzundan tuttu.

— Dur Esmâ, bunu da dinleyelim.

Saki getir götür yine dünkü şarabımı. ^

Söylet dile getir yine çeng-ü rebâbımı.

Var iken gerek bana bu zevk u safa Bir gün gele ki görmiye kimse türabımı (1).

Şu Canfeda neler neler biliyordu. Gülleri elleriyle açan Murat, merdivenlere oturmuş olan Kalfa ile karşılaşmıştı. Tıpkı Şahhubân ile Sırrıcan gibi giyinmişti. Onun da göğsünde siyah bir gül vardı. Beline doladığı kemerden vücudunun aşağı kısmı tam bir intizam içinde taşıyordu. Padişah ile hemşiresini görür görmez yerinden fırlamıştı. Pırl pırl yanan gözleri ile Sultan Murat'a bakmış sonra:

— Efendimiz, padişahım.

Diyerek ayaklarına kapanmıştı. Ağlıyordu. Murat, koyu vişne rengî kordelâlarla süslenmiş ipek saçlarını okşamıştı:

— Ağlama Kalfa, güzel gözlerine yazık, kalk, affı şahanemize mazhar oldun. Yarından tezi yok, Sarayı Cedidi Âmiredeki vazifeni al.

Canfeda başını kaldırmış, gözlerini hükümdarın gözlerine dikerek öyle bir mânâ ile bakmıştı ki, padişah bu nazarlardan kendisini güç kurtarabilmişti. Şahhubân ile Sırrıcan birer gonca ise Canfeda bir güldü.

(1) Bu şiirin Fatih Sultan Mehmed'in babası Sultan İkinci Murad'a ait olduğu söylenir.

Nihat Sami Banarlı, Türk Edebiyatı Tarihi, sahife 132.

294

SULTANLARIN AŞKI

Şehriyari cedidin, hemşiresi Esmihan Sultan'ı ziyaretinin ertesi günü sabahı hadımağalarından Habeşî Mehmet Ağa, kapalı bir saray arabasıyla veziriazamın Kabasakal'daki konağına gitmiş, Şahhubân ile Simcanni oradan alarak Topkapı sarayına getirmişti. Bu hâdise haremi hümâyunu birbirine katmıştı.

Mehmet Ağa, kızları Raziye Kalfa'ya teslim ederken padişahın aldığı talimatı aynen tekrarlamıştı:

— Bu cariyeleri Esmihan Sultan hazretleri takdim etmişlerdir. Her birine odalar verilecek, hizmetlerine gedikliler bakacaktır. Zinhar inciteyim demiyeyesiz. Ne arzuları varsa hemen yerine getiresiz, emir bu yoldadır.

Mehmet Ağayı hayretle dinleyen Raziye, bu sözlerden bir şey anlamamıştı, Esmihan Sultan haremi hümâyuna ne karıştırdı ? Ne hakla emir verebilirdi ?

— Ağa senin ne üstüne vazife. Haseki hazretleri elbet çâresine bakar.

Mehmet Ağa, haddini ve yetkisini bilen bir hadımdı. Boş yere konuşmaz, kimsenin de işine karışmazdı.

— Darılma kalfa, padişahımız efendimizin emirleri bu yoldadır. Ben onları tebliğ eylerim. Yanlış anladın. Medemki padişah emretmişti, akan sular dururdu.

— Daha önce söylesene.

Şahhubân ile Sırrıcan bu tartışmaya kulak kesilerek dinlemişlerdi. Fakat ağızlarını açıp tek kelime söylememişlerdi. Canfeda ben oraya gelmeden bir şey söylemeyin demişti. Raziye, kızları söyle bir süzdükten sonra tehlikeyi anlamıştı. Hani ikisi de seyrine doyumaz birer inci tanesi idi. Şimdiye kadar haremi hümâyuna bu derece alımlı çalımı cariyeye gelmemişti. Hasekenin hışmına uğrayıp Eskişara'ya gönderilen Firuze bile bunlarla boy ölçüşemezdi. Cariyeleri şimdilik kaydiyle bir odaya koyarak yanlarına iki gedikli bırakmış, soluğu hasekinin odasında almıştı. Safiye Sultan nadide Şam kumaşları ile örtülü bir sedire uzanmış, yerde diz çöküp oturmuş olan nedimeleri ile bir şeyler konuşuyordu. Raziyenin telâşlı halini görünce sormuştu:

— Ne var kalfa?

Kalfa, hâdiseyi nedimelerin yanında anlatmağı doğru bulmamıştı. Yerin kulağı vardı.

— Halvet olmadığı niyaz ederim güzelim.

— Sonra gelsen olmaz mı, kızlarla sohbet ederdik.

— Maruzatım mühim, sultanım.

Hasekinin bir göz işaretiyle nedimeler dışarı çıkmışlardı. Yalnız kaldıkları zaman, kalfa, Esmihan Sultan'ın haremi hümâyuna iki cariyeye takdim ettiğini ve bunların bizzat Mehmet Ağa tarafından alınıp getirildiğini haber vermişti. Safiye hâdiseyi küçümsemişti. Gülererek:

— Pekâlâ, acemi kızların yanına koy.

Demişti. Fakat Raziye'nin, padişahın iradelerinin ne yolda olduğunu

SULTANLARIN AŞKI

295

drzetmesi üzerine işler değişmişti. Safiye uzandığı sedirden heyecanla yoğrulmuştu.

— Bakalım daha neler edecekler. Bilirim, bunlar hep validenin işidir. Dün gece fena rüyalar görmüştü.

Valide sultan ve kızlarının yeni bir

düzeni karşısında olduğu muhakkaktı. Tam rahata kavuştuğunu sandığı bir sırada tekrar mücadeleye bağliyacaktı. Acaba karşısına çıkardıkları jtizlar nasıl şeylerdi ? Bunu, biran önce anlamak istiyordu.

— Kızlar güzel mi Kalfa?

— Yüzlerine bakılır sultanım.

— Benden güzel mi?

Ne cevap vermeliydi? Yalan söyledi: —Elinize su dökümezler sultanım.

Safiye biraz düşündü, müstekal rakibelerini görmek arzusuna kapıldı. Arkasında Raziye olduğu halde, odasından çıktı. Cariyelerin misafir edildiği odaya gitti. Kalfa kapıyı açtığı zaman Şahhubân:

— Ah, korktum!

Diye bağırmişti. Raziye Kalfa, Safiye Sultan'ın geldiğini haber verdi.

— Eteklerini öpün.

Kızlar hiç itiraz etmeden eteklerini öptüler, sonra geri geri çekildiler. Safiye, müstehzi nazarlarla baktı:

— Esmâ Sulta'm cariyeleri bunlar mı?

— Evet efendimiz.

— Ayol, göndererek başka kız kalmadı mı? Bunlar pek çirkin şeyler.

Safiye kasden böyle konuşuyor, onların izzetinefislerini kırmak istiyordu. Yoksa ilk bakışta birer âfet olduklarını anlamıştı. Şahhubân bu sözlerin altında kalmamak için cevap verecekti, ne çâre ki Canfeda Kalfa'-nm nasihatı vardı. Yalnızca:

— Evet efendimiz, biz çok çirkiniz.

Dedi. Fakat bunları öyle bir edâ ile söylemişti ki, hasekinin yüreğine işlemişti. Sırrman'm saçlarına takıldı:

— Saçlarını hiç örememişsin. Esir pazarlarındaki Gürcü kızları gibi.

Sırrıcan dayanamamıştı. Bir gün evvel hünkâr aynı örgülü saçları okşamış ve haz duymuştu:

— Padişahımız efendimiz pek beğenmişlerdi de.

— Hünkârımızın yüzünü gördün mü?

— Evet...

Safiye Sultan canevinden vurulmuştu. Mesele anlaşılıyordu. Bu âzları dünkü ziyareti esnasında hünkâr bizzat beğenmiş, kim bilir belki de öpüp koklamıştı. aKybedilecek zaman yoktu, bir an önce harekete geçmeliydi. Bir kere ateş bacayı sararsa söndürmek kolay Eğıldi. Vaktiyle Firuzeyi saraya yollamak için az mı mücadele et-

296 SULTANLARIN AŞKI

misti, Cariyeleri yukarıdan aşağı bir kere daha inceledi. Şahhubân'm gözleri ne kadar canlıydı.

Raziye'ye döndü:

— Esmihan Sultan terbiye verememiş, sıkılmadan neler de söylerler, gediklilere tenbih et, sarayın âdap ve erkânını öğretsinler bu halleri ile padişahımızın huzuriyle nasıl müşerref olurlar?

— Doğru söylersiniz sultanım, edep nedir bilmezler. Şahhubân'ın kan beynine sıçramıştı. Artık bu kadarı da fazla

idi, gülümsedi:

— Biz terbiyesiz cariyeyiz, sultanım. Merak etmeyin sayenizde öğreniriz.

Haseki kıpkırmızı oldu. Arsızlar düpedüz alay ediyorlardı.

— Siz görürsünüz.

Diye kapıyı vurup çıktı, Raziye'nin gelmesini bile beklemeden oradan uzaklaştı. Kızları saraydan atmağa şimdilik imkân yoktu, onu bilâhare düşünecekti. Şemsi Paşa'ya haber salıp, padişahın uzun sürecek bir ava çıkmasını temin ettirmeliydi. Av sırasında yapacağını bilirdi. Esir pazarında haraç mezat sattırır, sonra bunun sorumluluğunu valide sultana yüklerdi. Koridorları geçerken:

— Alacağın olsun Esmihan, vallahi yanında komanı.

Diye söyleniyordu. Raziye, cariyelerle yalnız kalınca vaziyetini birden değiştirmiş, müşfik bir tavır takınmıştı. Bir gün gelip bu müstesna kızların baş tacı olmayacağı ne malûmdu? Allah için ikisi de güzeldi. Sonra daha şimdiden hünkârın kalbine girdikleri anlaşılıyordu. Şuhubân'ın çenesini okşadı.

— Siz hasekiye bakmayınız, o kıskançlığından böyle söyledi. Maşallah ikiniz de bir içim sununuz.

Allah özene bezene yaratmış. Gözlerine ben bile bakamıyorum.

—, Neden bakamıyorsun, kalfa? Raziye bir kakhaha attı:

— Ayol ben de canım.

Sonra Sırrıcan'm saçlarını okşadı.

!— Maşallah ipek gibi, padişahımız efendimizin parmakları yanmıştır.

Kızların hiddetleri derhal geçmişti. Övülmekten kim hoşlanmazdı? Raziye ötedenberi iki taraflı bir siyaset takip ediyordu. Haseki* nin söylediklerini valideye, valideninkileri de hasekiye yetiştiriyordu-Bu sayede mühimce bir servet de toplamıştı. Şimdiye kadar kimse far' kına varamamıştı. İkisi de kendi mutemedi zannediyor ve açılmaktan çekinmiyorlardı. Hele Canfeda, haremi hümâyundan uzaklaştırıldıktan sonra meydanı büsbütün boş bulmuştu. İsteddiği gibi oynuyordu. Şim^1 de ilk müjdeyi valideye yine kendisi verecek, ihsana nail olacaktır.

Nurbânu Sultan, kalfayı gülererek kabul etmişti. Nedense bugiın her zamankinin aksine olarak neşeliydi.

SULTANLARIN AŞKI 207

— Ben de seni gözlerdim kalfa. Ne haber var? Raziye ayakta duruyordu:

— Mühim şeyler döner, Sultanım.

— Hele şöyle otur da anlat.

Kalfa, bu gibi iltifatlara alışmıştı. Hiç itiraz etmeden sedirin ayak tarafında çömelmiş ve bir mindere oturmuştu.

— Esmihan Sultan hazretleri haremi hümâyuna iki cariye takdim etmiş, ikisi de ay parçası gibi.

— Evet, malûmumuzdur. Birinin adı Şahhubân, diğerinin Sır-ırcan'dır.

Raziye şaşırılmıştı. Acaba valide bunu nereden haber almıştı? Yoksa Habeşî Mehmet Ağa kendisinden önce mi davranmıştı? Hızır bir de hasekinin mutemedi geçinirdi.

—! Mehmet Ağa mı arzetti sultanım?

—! Hayır, arslanım söyledi, memnun kalmış, Tarif ede ede bitiremez. Macar kızı teganni ederken bülbüller bile susup dinlerlermiş-Sırncan sazını dile getirirmiş.

Nurbânu aklı sıra siyaset yapıyordu. Halbuki padişah ile bu mesele hakkında tek kelime konuşmamışlar, hattâ üç gündenberi birbirlerinin yüzünü görmemişlerdi. Küçük düşmemek için bu cevabı vermişti. Ancak Bsmihan Sultan annesine plânın başarıyla uygulandığını Murat'ın, bir görüşte âşık olduğunu, rakslarını seyrederken kendinden geçtiğini, haremi hümâyuna gönderilmesini bizzat, rica ettiğini müjdelemiş ve mektubunun sonuna padişahın Canfeda'yı da gördüğünü, affına mazhar olduğunu ilâve etmişti. Valideyi sevindiren şeylerden biri de Canfeda'ydı. Bu zeki ve güzel kadın eli ayağı olmuştu, vaktiyle onu arslanımın firaşına sokmadığına ne kadar nadimdi. Esmihan Sultan, kızlar haremi hümâyuna gelmeden hiç kimseye bir şey söylememesini bilhassa işaret etmişti. Safiye'yi gafil avlayacaklardı. Ama artık saklanacak bir cihet kalmamıştı. Gülererek sordu:

— Gelinimiz de cariyeleri beğendi mi?

Raziye haremdeki bu ilk karşılaşmayı ballandıra ballandıra anlatıyordu. Şeytan kadın, Nurbânu'nun ağzının suları akarak dinlediğini görünce bazı ilâveler de yapmaktan çekinmiyordu:

— Ah sultanım, dil kâfi değil, gözlerinizle görmeliydiniz. Haseki nasıl şaşkına dönmüştü. Şahhubân cariyeniz bir âfet, insan gözlerine bakarken dalıp dalıp gidiyor. Allah padişahımız efendimize hoş gös-tersün.

— Ayol, hoş görmüş de, hemşiresinden bin rica ile almış. Raziye yeni bir ipucu yakalamıştı. Biraz sonra bunlar da tabi-atiyle Safiye Sultan'a anlatacaktı.

— Ya, demek öyle efendimiz?

— Ne zannettin ya, ama sen kızlara mukayyet oi, Canfeda ge-

298

SULTANLARIN AŞKI

İnceye kadar diğer cariyelerle temas ettirme, gediklilere emrimizi söyle, hizmette kusur etmesünler. Raziye Kalfa az daha küçük dilini yutacaktı. Valide neler söylüyordu, aklını mı kaçırmıştı? Canfeda'nın haremi hümâyunda ne işi vardı? Eski saraya gidenlerin bir daha Sarayı cedidi âmireye döndüklerini duyan ve gören olmuş mu idi? Her halde Nurbânu Sultan lâtife ediyordu. Ah, hakkı da vardı. Gelinini mağlûp etmişti. Bugün ieyfi yerindeydi.

— Ne buyurdunuz, sultanım?

— Canfeda gelecek dedim!

Raziye Kalfa hâlâ inanamıyordu.

— Lâtife edersiniz efendimiz. Misafir mi gelecek?

— Ne de çok sorarsın. Kalfa, aklını mı oynattın? Tiz hocaya git seni bir okusun. Eski saraydan Haremi hümâyuna misafir geldiğini gördün mü?

Sonra mağrurane bir edâ ile ilâve etti:

— Arslanıma rica ettim, validesini kırmadı, Canfeda'nın eski hizmetine avdetine lütfen müsaade buyurdu. Sen de sevindin, değil mi?

Raziye Kalfa bembeyaz olmuştu. Ne cevap vereceğini şaşırılmıştı. Bugüne kadar yaver giden talih, şimdi fenaya doğru seyrediyordu. Canfeda ile aralarında bir geçmiş yoktu. İyi ve hoş bir kadındı. Fenalığı da dokunmamıştı. Ama o gelirse, işler altüst olacaktı, istediği gibi meydan bulanıyacak, at oynatamıyacaktı. Kim bilir belki de iki tarafı çalıştığı ortaya çıkacaktı. O zaman Eski saray yolu kendisine gözükecekti. Birden toparlandı. Valideye bir şey hissettirmemeliydi.

— Bilmezsiniz iyi bir kadındır.

— O i» anni nı—~r

o kadar memnun oldum. Canfeda cariyeniz çok

Raziye. huzurdan bir an evvel ayrılmağa bakıyordu. Canfeda'-snn gelmesi hâdisesini Safiye Sultan'a yetiştirmeliydi, ancak o mâni olabilirdi.

Vffi

Sultan Murad'ın Hastalığı — Padişaha Büyü Mü Yaptılar? — Şeyh Şüca'nın Marifeti — Kadirgah Hasan ve Arkadaşları — Bir Rüya — Haremi Hümâyunda Bir Eğlence Âlemi — Mis Gibi Kadın Kokarsın Kalfa — Hasekim Ne İstersizî — Firuze — Valide Sultan'm Hâkimiyeti — Serhadden Gelen Haberler — Sokullu'ya İhtar — Doğu Seferi __ Gazi Piyâle'nin ve Mihrimâh Sultan'ın Vefatları.

Sarayı hümâyunun hakimeleri bir araya gelmişler, birdenbire hastalanan padişahı tedavi için uğraşıyorlardı. Çeşit çeşit ilâçlar yapılıyor, fakat hiçbirisi fayda vermiyordu. Sultan Murat sinirleniyor, kızıyor, bar bar bağıyordu:

— Tedbiriniz kande kaldı, bizi zebun ettiniz, billâh yanınıza komam. İlle derdimize derman bulun.

Bazan da hekimbaşıya yalvanyordu:

— Biz bu hallere düşecek sinde değiliz, saçımıza, sakalımıza kır düşmedi (1). Bize kudret verecek bir mualece bulmakta neden ikdam .göstermezsiniz ?

Hekimbaşı çaresizlikten bunalıyordu.

— Merak buyurmayınız, sabreyleyiniz.

Artık sabrı, tahammülü kalmamıştı. Ne yiyor, ne içiyor, ne de gözüne uyku giriyordu. On ikinci Osmanlı Padişahı Sultan Murad -Sâlis genç yaşında ademi iktidara uğramıştı (2). Bir aydanberi bütün saray halkı seferber olmuş, çare aramakla meşguldü. Sultan Murat, Şahhubân ile Sırrıcan'm haremi hümâyuna geldiği gün ikindi namazını müteakip hareme çekilmiş, ay yüzlü cariyelere mülâki olacağı sırada kendisini beklemekte olan hasekisi Safiye ile karşılaşmıştı. Canfeda da geldikten sonra büsbütün çileden çıkan Safiye, yenilgiyi bir türlü kabul etmediğinden kocasını kendi dairesine götürmek istemişti. Halbuki Murat, hemşiresinin bahçesinde görüp beğendiği, hattâ âşık olduğu dilberlerle hembezm olmak arzusundaydı.

Aralarında bu yüzden münakaşa çıkmış, padişah:

— Sen ne hakla karışsın?

Diyerek adetâ zevcesini tekdir bile etmişti. Sonra Safiye'nin gözyaşlarına bakmadan Raziye Kalfa'nın delaletiyle Şahhubân'ın odasına

(1) Sultan Üçüncü Murat, 4 temmuz 1546'da doğmuştur. Bu tarihte otuz bir. «tuz iki yaşlarında vardı.

(2) Peoevî Tarihi, cilt 2, sahife 4. Hammer, cilt 7, sahife 16. Ahmet Refik, Kadınlar Saltanatı, cilt 1, sahife 101.

300 SULTANLARIN AŞKI

geçmişti. Felekten tatlı bir gece çalacak, zevk edecek, eğlenecekti. Nur-bânu Sultan, hasekiye karşı arşlarımın yaptığı muameleyi haber almış;

— Sayfiye'nin yağı bitti, mumu söndü.

Diye sevinmişti. Fakat gece yarısından sonra perişan bir halde kendisini koridora atan Sultan Murat, bütün sevinçleri, gururları, ümitleri suya düşürmüştü. Ertesi günü sabahın erken saatlerinde hünkârı muayene eden saray hekimleri teşhisi koymuşlardı. Şehriyarı cedit, ademi iktidara müptelâydı. Bir telâştır gidiyordu. Haremi hümâyundaki iki taraf da birbirini itham ediyor. Valde sultan:

— Bu, muktezayı sinnü sâl değildir. Bir cadûnun mekruhûâlidir. Diyor, Safiye Sultan'ın cadûlara büyü yaptırdığım iddia ediyordu.

Safiye de aynı şiddetle mukabele ediyor, akla hayale sığmaz şeyler söylüyordu. Bütün suçu valide ile Esmihan Sultan ve Eskisaray'dan dönen Canfeda'ya insafsızna yüklüyordu. Güya padişah Kabasakal'daki Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın sarayını ziyaret ettiği gün kendisine ikram edilen şerbetin içine ilâç karıştırılmış. Eğer Esmihan Sultan ile şerbeti yapanlar ve hadım ağaları tazyik olunursa, mesele meydana. çıkacaktı. Sonra Canfeda gibi aşifteden her fenalık gelebilirdi. Kalfalığına, yaşına başına bakmadan on yedilik bir cariyeye gibi süslenip püs~ ilenen, açılıp saçılan, tahrik edici kokular sürünen bu şeytan kadın hasedinden: «Bana yâr olmıyan başkalarına da yâr olmasın» diyerek büyü yapmış ve yahut yaptırmış olamaz mıydı? Hünkârda gözü vardı. Padişahın yüzüne bakarken ne hallere geldiği harem halkınca da malûmdü. Valide sultan'ın ise şimdide kadar kırdığı ceviz bini aşmıştı. Kendi nüfuz, ve mevkii için oğlunu feda etmekten utanmıyor, haya duymuyordu.

— Efendime ne ettilerse onlar ettiler, dilerim Allahtan bulsunlar.

Hasekinin bu sözleri valide sultanın kulağına kadar gidiyor, aradaki geçimsizliği bir kat daha ateşliyordu. Sultan Murat, sık sık ziyaret etîp medet umduğu annesinin nüfuzu altına girer gibi olmuştu. Ancak Safiye'yi de kolay kolay feda edemiyordu. Bunca yıldır birlikte yaşadığı, gülerken güldüğü, müteessir olduğu zamanlar gözyaşı döktüğü ve kendisine nur topu gibi bir şehzade doğurduğu sevgili hasekisi nasıl olur da böyle fena yollara sürüklenirdi. Bununla beraber odasına uğramıyor, konuşmuyordu. Kim bilir belki de utanıyordu.

Haremi hümâyundaki mücadelenin en had bir devresinde yeni bir hâdise olmuştu. Bir gece el ayak çekildikten sonra Raziye, valid» dairesine gelmiş ve huzura kabul edilmişti. Raziye, son günlerde zaferi kazanması daha kuvvetle muhtemel olan tarafa, yâni Nurbânu'ya fazla meyletmişti. Sonra kargaşalıktan

yararlanarak bol ihsana nail oluyordu. Böyle gece yansı gelmesi de fedakârlığını göstermek içindi. Safiye Sultan yeni bir düzene hazırlanmıştı. Şeyh Şüca'ya haber salmış ve hastalığının sorumluluğunu 'Osmanlı hanedanının kadın azalarına yükletebildiği takdirde büyük bir servet başıslıyacağım bildirmişti. Nurbânu divaneye dönmüştü. Eğer Şeyh Şüca hazretleri (!) hasekinin dediklerini yapar, hünkârı kandırırsa yandıkları, mahvoldukları gündü. Teessürünü sakhyamamış, iki eliyle başını tutarak:

— Eyvah, şimdi ne yapacağız?

Diye bağirmişti. Evet ne yapacaklardı? Raziye de teselli edeceği yerde üstüne üstüne gitmişti;

— Efendimizin Şeyh Şüca'a güvenleri vardır. Korkarım ki, söylediklerini hakikat sanır.

Valde sultan, kalfanın yanında daha fazla küçülmekten korkmuş ve ruhsat vermişti.

Raziye gittikten sonra, el çırpılmış ve içeriye giren bir gedikliye hemen Canfeda kadının uyandırılarak yanma getirilmesini emretmişti. Bakalım, akıl hocası ne çâre bulacaktı? Düşündükçe soğuk terler döküyordu. Yatağından kalkmış, arkasına bir şal alarak sedire oturmuştu. Havanın sıcak olmasına rağmen bir üşüme gelmişti. Biraz sonra Canfeda da sökün etmişti.

Nurbânu, Raziye'nin söylediklerini bir eksiksiz anlattı, vaziyet gerçekten önemliydi. Validenin olduğu kadar kendisinin istikbali He de alâkadardı. İçine bir kurt düşmüştü. Şeyh Şüca, Raziye'nin adamı idi.

Manisa sarayında iken onu padişaha takdim eden ve rüya tâbir-ettiren bizzat kendisi idi (1). Acaba kalfa el altından dalavere mi çeviriyordu ?

— Ne susarsın Canfeda? Beraberce bir tedbir düşünelim. Canfeda endişelerini valideye de söyledi. Takat Nurbânu o fikirde

değildi. Madem ki Raziye ile Şeyh Şüca'm arası bu kadar hoştu, onun vasıtasıyla harekete geçilemez miydi?

— Bak bu aklıma gelmedi. Yarından tezi yok Raziye'yi şeyhe yol-lıyayım.

Kalfa itiraz etmişti:

— Aman sultanım olmaz, Raziye'nin bunları hasekiye söyleyece-ği tutarsa, başımıza felâket gelir.

Başka bir çâre bulmuştu, ötedenberi sadık bir hizmetkâr olduğunu isbat eden Mustafa Ağa'nın Şeyh ŞUCA ile daima teması bulunduğunu, birlikte birçok işler hatta dalavereler çevirdiklerini de biliyordu. Bahçelerde sabahlara kadar şarap içtiklerini de duymuştu.

— Efendim, Mustafa Ağa kulunuz, şeyh hazretlerinin yakınıdır. Onu memur eyleseniz.

Nurbânu, geniş bir nefes aldı, neden şimdiye kadar bu aklına gelmemişti. Şu haseki basiretlerini bile. bağlamıştı. Mustafa Ağa bunun

(1) Hammer, cilt 7, sahife 94.

hakkından gelebilirdi. Safiye iki yüz altın vadetmiş ise kendisi dört yüz, beşyüz vadetmiş ise bin verecekti. Muhterem Şeyh Şüca hazretlerinin altına karşı zaafı vardı.

Ertesi günü, alalacele saraya davet edilen Mustafa Ağa'ya gerekli talimat verilmiş, ağanın arzusu üzerine Mihrimah Sultan'a da bir nâme yazılmıştı. Acaba bu hâdisede padişahın halası ne gibi bir rol oynayacaktı ?

Şeyh Şücâ Efendi hazretleri (!), Üsküdar'da yeni yaptırmış olduğu saray yavrusu konağının bahçesinde Nurbânu Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa ile oturmuş yârenlik ediyorlar ve sebû endam bakirelerin elinden bade içiyorlardı. İki yıl içinde «Şeyhi Padişah!» nâmiyle büyük bir şöhret kazanan ve bu sayede önemli bir servet yapan bu eski bahçivan yamağı dışarıda koyu bir müteassıp olarak tanınmasına rağmen düpedüz bir zındıktı. Sarayı cediti ! âmire'ye gitmediği veya çağrılmadığı zamanlar şaraba günün erken saatlerinde başlar, bu sırada biri gelirse, hizmetkârları aldıkları talimata uyararak:

— Efendi hazretleri padişahımıza dua ile meşguldür, kimseyi kabul edemez.

Bahanesiyle kapı dışarı ederlerdi. Ama Naksos Dukası Nassi ve yahut gümrük mültezimi Esther Kira'nın adamları kabul ricasında bulunurlarsa, hiç itiraz olunmaz, kapılar hemen ardına kadar açılırdı. Şeyh Efendi, devrin ileri gelen ricali gibi bahçeye ve çiçeğe meraklı idi. Eski san'ati olduğu için bu işi onlardan daha iyi bilirdi. Çeşit çeşit, renk renk çiçeklerle bezenmiş tarhların çevrelediği bir ağacın gölgesinde sofrasını kurdurur, saatler ve saatlerce içer, ud ve tambur sesleri arasında gününü gür ederdi. Bir taraftan: «Arak ve şarabın kat-resi haramdır.» diye ona buna ihtarlarda bulunurken, diğer taraftan kenar mahallelerde meyhane işletirdi (1). Bütün bu hususlar, ahvale agâh olanlarca malûmdu. Ne çâre ki, padişahın adına leke süren bu adamın yediği haltların önüne geçmeğe imkân yoktu. Çünkü Sultan Murat'ın güvenini haizdi. Hâdiseyi hikâyeye etseler bile inandıramazlardı. Hattâ bir gün, efendiden yüreği yanmış olanlardan bir zat; «Şeyh. hazretleri filânın bahçesinde nigâr safasmda felekten kâm almaktadır. İtimat buyurulmaz ise mutemet adamlar gönderip tecessüs buyurun.» Diye padişaha rik'a sunmuştu. Sultan Murat soruşturmaya lüzum görmemiş:

— Hilafıtır, aslı yoktur, Şeyh efendiden öyle haller asla sâdir ol-

(1) Peçevî tarihi, cilt 2, sahife 34-35.

Diyerek kestirip atmıştı. Kendisini padişaha tanıtan Raziye Kalfa sarayda en önemli dayanaklardan biri idi. Olanı biteni günü günün» haber alırdı. O da karşılığında «az veren candan çok veren maldan» misaline uyararak bir miktar florin takdimde kusur etmezdi. Haremde» hizipler arasındaki mücadelenin bütün sırlarına vâkıftı. Fakat şimdilik: bu vadide faal rol almamıştı.

Nurbânu Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa'ya gelince; sarayda ap-testsiz sokağa çıkmaz ve besmelesiz adım atmaz diye nam kazanmıştı. Valide sultan'ın Mustafa'ya olan teveccüh ve güveni biraz da bundandı. Karakterler, ihtiraslar ve menfaatler bu iki adamı bir araya getirmişti, Fakat yine de birbirlerinden şüphe ederler, bir oyuna gelmemek için gözlerini dört açarlardı. Bugün yine önemli bir sorunu görüşmek" için karşı karşıya gelmişlerdi. Ancak iki saate yakın bir zamandanbe-ri konuya giremiyorlar, şarap içiyorlar, havadan sudan behsediyorlardı. Şeyh Şücâ bazan hizmet gören cariyelere takılıyor, nükteler yapıyordu. Nihayet söz dönmüş, dolaşmış, ister istemez hazreti padişaha arız olan ademi iktidara gelivermişti. İkisinin de konuşmak istedikleri konu buydu. Mustafa:

— Ne dersin şeyh hazretleri, efendimizi bu hale büyü götürmüş: diye söylüyorlar. Demişti. Maksudı, hasekiden bu yolda talimat alıp almadığını öğrenmekti. Ancak bizim sahte şeyh öyle çarçabuk faka basıp sır verecek insanlardan değildi. Bu sorunun ne için sorulduğunu anlıyacak kadar zeki idi.

- Mümkündür ağa.
- Ya bak ben hiç ihtimal veremiyordum, demek mümkün?
- Bu cihanda mümkün olmiyan ne var?
- Acaba tiz şifa bulurlar mı?
- Bulurlar ama, büyüü çözmek lâzım.

Mustafa Ağa, Şücâ'ı kısı kıvrak yakaladığını sanıyordu.

- Acaba kimler, hangi hainler bunu irtikâp etmişler?

Şeyh Şücâ'a bu gibi şeyler hakikaten ayandı. Safiye Sultan gizlice haber yollamış, padişah hazretlerine büyü'nün Osmanlı hanedanının kadim âzası tarafından yapılmış olduğunu söylerse, kuşağını altın ile dolduracağını ve bundan böyle hünkâr nezdinde daima onun tarafını tutacağını vâdetmişti. Düşünceye dalmıştı. Acaba Mustafa bir şeyler sezmiş miydi? Ağzını mı arıyordu? Yoksa, gerçekten sözlerinde samimi miydi?

- Şeyhim ne susarsın?

Suca, cariyelerden birinin sunduğu şarabı sonuna kadar içtikten sonra kızlara ruhsat vermişti:

- Hele siz bahçenin bir tarafına gidin, el çırpıtığım zaman g-elir— siniz.

Cariyeler uzaklaştıktan sonra bu sefer sorgu suale kendisi başlamıştı.

- Dilinin altında bir şeyler var Mustafa Ağa, kerem et, sen ne düşünürsün?

- Ben ne bilirim?

- Hele, hele, senin bilmediğin yoktur. Mustafa sesini yavaşlatarak cevap vermişti:

.. Senden saklı nem olacak, Hasekiyi mes'ul tutarlar.

Şeyh hazretleri yerinden fırladı.

- Kafa olmaz, hilaf söylerler, boylarından büyük günaha girerler.

Diye bağırdı. Safiye Sultan'ın malûm şekilde talimat verdiği ve şeyhin de vaadolunan servetten gözleri döndüğü için bu vazifeyi derhal kabul ettiği meydana çıkmıştı. Telâş ve heyecanı da ondandı. Gevrek bir kahkaha attı.

- Hiç aklıma bir şey geldi de.

Şeyh kendisini hemen toparlamıştı. Düştüğü fena durumdan kurtulmak için tevilin beyhude olduğuna anlamış, derhal başka bir silâha başvurmuştu.

- Ben de padişahımız efendimize fenalık edenlerin valide sultan hazretleri ile Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın zevceleri olduğunu «Huydum.

Bu sefer, Mustafa Ağa yerinden hoplamaştı.

- Haltederler, asla ve kat'â ihtimal verilemez.

Şimdi gülmek sırası Şücâ'a gelmişti, iki cambaz bir ipte oynayamazdı. Oynamak isterlerse ya ip kopar, veyahut birinden biri düşerdi.

- Ağa, darılma ama, sebebi ziyaretini anlar gibi oluyorum. Bunu daha evvel neden ayan etmez, düz yol dururken dağ bayır aşarsın?

- A hocam, şeyhim, sen de neden hasekiden aldığın nâmeyi anlatmazsın? Ağ dururken okla balık avına çıkarsın?

Şeyh Şücâ hazretleri düşünüyordu. Ağa nereden duymuş ise duymuştu. Madem ki, hâdiseden haberi vardı, ne kadar saklamağa çalışsa boştu. Her halde gözlerini kapayıp kulaklarını tıkamak için haseki den

alınacak altınlardan bir hisse istemeğe gelmişti. Muhababını tanıyordu, hâdiseyi mühimsese fazla akçe talebinde bulunacaktı. Aşağıdan alarak pazarlığa girişmek en iyi yoldu. Sırttı:

— Senin hissen mahfuzdur, yüz Duka.

Mustafa buna yanaşmadı. Eğer padişahın kanacağı tutarsa, validesini Eskisara'ya yollar, saraydaki yegâne dayanağını kaybeder, müthiş ziyana uğrardı. Böyle bir fedakârlığa katlanabilmek için yüz Dukamir lâfi bile olmazdı. Beş yüz dese bile düşünürdü. Şüca, Ağanın sözlerini dinlerken hayretler içinde kalıyormuş gibi ellerini ha-

SULTANLARIN AŞKI 305

veya kaldırıyor, bir takım garip ve yapmacık haneketler yapıyordu. 'Bu İŞ' den kazanacağı paranın topu topu iki üç yüz Duka arasında küçük bir şey olduğunu ısrarla ileri sürüyor, yemin üzerine yemin ediyordu.

— Senden gizli nem olacak, Mustafa Ağa gel etme al şu yüz Duka altını.

Mustafa, Nuh diyor, Peygamber demiyordu. Dört yüz doksan dokuz olsa, yine peki cevabını veremezdi. Pazarlığın en hararetli bir safhasında, konak hizmetkârlarından biri gelerek, Naksos Dukası Nassi'-nin mutemetlerinin bir şey takdim etmek üzere içeri girmek istediklerini söyledi. Şücâ telâşlandı. Nassi ile ufak bir işleri olmuştu, anlaşılan mukabilinde altın yollamıştı. Fakat şimdi sırası mıydı? Sonra gelsinler dese olmazdı, hemen buyur etse Mustafa da vâkıf olacaktı, bundan da hisse isteğine kalkışacaktı. Karar veremiyordu. Nihayet:

— Sen biraz eyle, aceleye lüzum yok. Şimdi gelir kendileri ile konuşurum.

Dedi. Hayret... Mustafa hiç itiraz etmemiş, sinsi sinsi gülmüştü. Hizmetkâr giderken aklına bir şey geldi, ellerini çırttı, fakat duyuramadı. Adam çalılıklar arasında kaybolurken birbirinden güzel üç cariye koşarak, gülüşerek sofranın etrafına geldiler.

— Sizi kim çağırdı?

— El çırtınız da.

Şeyh Şücâ arkadaşına takılmıştı:

— Bunların kulakları da pek iyi işitiyor. Hani şeyhim senden farksız.

Mustafa kızmamış, bilâkis gülerek kızlara dönmüş:

— Bize şarap sunmaz mısınız, ağzımız kurudu.

Emrini vermişti. Cariyelerden biri koşarak boşalan tasları doldururken, birdenbire geri geri çekilmiş ve «Ay!» diye bağırmişti. Ne oluyordu? Mustafa ile Şücâ arkaya dönmüşlerdi. Hayret... Hançerleri dizlerine kadar uzanan üç kişi dimdik ayakta duruyorlardı. Bahçeye nereden girmişlerdi? Yoksa hizmetkârın haber verdiği ziyaretçiler bunlar mıydı? Fakat kılık kıyafetlerinden Nassi'nin adamlarına ben-zemiyorlardı. Kim olabilirdi?

Kızlar şaşkın şaşkın meçhul ziyaretçilere bakıyorlardı. Şücâ yerinden kalkmış ve sert bir ifade ile sormuştu:

— Burada ne ararsınız, kimsiniz ? Tiz söyleyin. İçlerinden bir tanesi cevap vermişti:

— Bizi tanıyamadım mı şeyh hazretleri?

Gözü ısıtıyordu, her halde bir yerle görmüştü. Fakat çıkaramı-yordu. Ancak kim olursa olsunlar, padişah şeyhinin konağına böyle sel-lemüseselâm giremezlerdi. Bu küstahlığa cesaret edenler, felah bulamazlar, başlarını kurtaramazlardı. Şücâ fena halde sinirlenmişti. Hadlerini bildirmeli, kendisini göstermeliydi.

— Tanıyamadık, ne is tersiz?

Başka bir ziyaretçi gevrek bir kahkaha fırlattı.

Sultanların Aşkı — F. 20

gill PIW'

303

SULTANLARIN AŞKI

— Sebû endam bakirelerin elinden bade nûş etmeğe, ahenk dinlemeğe geldik.

Artık bukadarı fazlaydı, edepsizliğin dikalâsı buna derlerdi. Burası meyhane değil, âlim ve fâzıl bir zatın eviydi. Şimdi adamlarını çağıracak, üçünü birden sille tokat dışarıya attıracaktı. İşte o zaman günlerini görürlerdi. Yanlış kapı çaldıkları anlaşılıyordu.

Gözlerini devirerek gürlledi:

— Defolun buradan!

Hayret... Ziyaretçiler, kollarını bile kıpırdatmıyorlar, müstehzi nazarlarla kendisini süzüyorlardı.

Yüzlerinde telâştan, endişaden ve korkudan eser yoktu! Sanki babalarının bahçesinde imiş gibi davdanıyor-lardı. Şeyh tekrar bağırmişti:

— Size söylerim, defolun, şimdi hizmetkârlarımızı çağırırım, doğduğunuza pişman olursunuz.

Başta duran meçhul ziyaretçi birden ciddileşerek:

— Sağır değiliz, yavaş söyle. Diye ihtar etti.

— Eağırırsam ne olur?

Ne mi olurdu? Elini kılıcının kabzası üzerinde gezdirdi:

— Gövden başsız kalır!

Bu ne müthiş tehditti. Sonra korkudan bembeyaz olan kızlara da dönmüştü.

— Siz de oturun ve sakın bir yere kaçayım demeyin.

Şeyh Şücâ hazretlerinde şafak atmıştı. Hayatında belki ilk defa böyle bir vak'a ile karşılaşılıyordu. Mustafa Ağa titreye titreye onlara yaklaştı.

— Beyzadelerim, af buyurunuz, şeyh efendi hazretleri biraz fazlaca sinirli, şöyle oturun.

Sonra Şücâ'a dönmüştü:

— Efendi hazretleri, beyzadelerimi nasıl tanımadın? Kadirgah Hasan Bey, refikleri Uzun Mehmet, Çal Ali.

— Ya!...

Şücâ bembeyaz olmuştu. Onları nasıl olup da tanıyamamış, bu kadar ileri gitmişti? Epeyce zaman evvel Kumkapı'da bir gece âlemi esnasında yine böyle habersizce baskın yapmışlardı. Onları bir defa görmüş, fakat haklarında çok şey dinlemişti. Gözlerini budaktan sakınmazlar, bir şeye karar verilerse muhakkak uygularlardı. Acaba ne için buraya gelmişlerdi? Tavrını birden değiştirmiş, yapmacık bir tebessümle yer göstermişti:

— Kusura kalmayın beyzadelerim, hele oturun, hoş geldiniz, safe geldiniz..

— Ha şöyle, gördün mü mükrim ev sahibini.

Diyerek onlar da tahta sedirlerden birine oturmuşlardı. Konuşmaları belki uzun sürecekti. Kadirgah Hasan ve arkadaşlarının buraya

SULTANLARIN AŞKI

307

kadar gelmeleri sebepsiz değildi. Mustafa Ağa valide sultan ile buluşacağı gün Şeyh Şücâ'ı yola getirmek için düşündüğü çâreler arasında Kadirgalı Hasan ve arkadaşlarının da bu vazifeye memur edilmeleri vardı. Ancak Nurbânu da, Musafa Ağa da bilirlerdi ki, bu pervasız insanları para ile kandırmak güçtü, hattâ imkânsızdı. Ama sevdikleri ve saydıkları kimselerin de sözlerini emir telâkki ederlerdi. Mustafa Ağa'-nın aklına Mihrimâh Sultan gelmişti. Hasan Bey ve arkadaşları sultanın çok iyiliğini görmüşlerdi. Kadirga meydanındaki konağı da onun sayesinde edinmişlerdi. Nurbânu, padişahın halasına derhal bir mektup yazmıştı. Mihrimâh da mutemedi Salih Ağayı Kadirga'ya yolluyarak Hasan Bey'i çağırılmış ve hâdiseyi kısaca hikâye ederek, kendisinden hizmet talebinde bulunmuştu. Hasan Bey, iyilik için yaratılmıştı. Mihrimâh Sultan'ı kırmamış, bu vazifeyi memnuniyetle üzerine almıştı. Üsküdar sarayından ayrıldıktan sonra Mustafa Ağa ile konuşmuş ve plânını birlikte hazırlamışlardı. Biraz önce tekrar Üsküdar'a gelmişler, Şücâ'ın konağının kapısını çalarak Naksos Dukası Nassi'nin adamları olduklarını bildirmişler, hizmetkâr haber vermeğe gittiği zaman onlar da içeriye girmişlerdi. Maksatları zor kullanmak değil, tehditle neticeye vâsıl olmaktı. Vaktiyle Bedia Hatun meselesinde de aynı şekilde hareket etmişlerdi. Mustafa Ağa bir daha Bedia'yı aramak şöyle dursun, adım bile anmaktan çekinmişti. Şücâ, henüz başına gelecekte habersizdi. İşlettiği meyhanelerden hisse isteyeceklerini zannediyordu.

— Muradınız nedir, beyzadelerim? Çal Ali kızları işaret etmişti.

— Bunlara ruhsat verin gitsünler, hurilere ihtiyacımız yok. Gizlice konugmak isteriz.

Şeyh, bu emri yerine getirerek cariyeleri yollamıştı. Kadirgalı Hasan Bey, fazla uzun konuşmak taraftan değildi. Ağır ağır, fakat her kelimenin üzerine basarak derhal konuya girmişti:

— Efendi hazretleri, yarın bu saatlerde saraya gidip, huzuru şahaneye çıkacaksınız.

Şeyh Şücâ bundan bir şey anlamamıştı:

— Ne dediniz, ne dediniz?

Hasan Bey sesinin tonunu şiddetlendirdi:

— Suâl sorma, dediklerimi can kulağı ile dinlemeye bak. Aksi takdirde külahları değiştiririz. Sen ziyanlı çıkarsın. Huzurda bir müjde vermek üzere geldiğini arzet ve bu akşam gördüğün veya göreceğin rüyayı kısaca anlat,

Şeyh Şücâ yerinden hopladı. Bu adamlar muhakkak delirmişlerdi. Saçma sapan konuşuyorlardı.

— Ben rüya filân görmedim.

Çal Ali Bey ayağa kalktı, Şeyhin üzerine yürüdü:

— Beyzademe itiraz etme, sonra karışmam. Gördün diyorsa muhakkak görmüşsündür.

308

SULTANLARIN AŞKI

Şücâ soğuk terler dökmeğe başlamıştı. Kadirgalı Hasan Bey sözlerine devam, etmişti:

— Padişah hazretleri, hayırdır inşallah der demez başla anlatmağa.

— Peki, ne söyleyeceğim?

— Patlama, şimdi ona geliyoruz. Karanlık bir gecede yolunu şaşırılmış, dere tepe düz gitmiş, nihayet yorgun argın bir çoban kulübesinin önüne gelmişsin, kapıyı vurunca karşına uzun beyaz sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar çıkmış. Seni derhal tanımış ve burada ne aradığımı sormuş, sonra velinimetin padişahın efendin hasta dururken neden imdadına koşmuyorsun, demiş. Sen de ağlayıp sızlamışsın. Ah efendim, elimden ne gelir? Cevabını vermişsin. O da, git söyle, hasekinin suçu yoktur amma, etrafındakiler padişaha bu hali ettiler. Valide sultan hazretlerinin hayır duası berekâtiyle yakında bir şeyler kalmaz, diye kapıyı kapamış.

Şücâ, heyecanla sormuştu:

— Sonra?

—! Sonrası bu kadar, uyanmışsın.

Kadirgalı Hasan Bey'in sözleri bitince, Nurbânû Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa yalancılıktan bağırıyordu:

— Kafiye olmaz, olamaz. Padişah Şeyhi Şücâ efendi hazretleri ömürlerinde yalan söylememişlerdir. Siz kim olursunuz da bunu istersiniz?

Bundan cesaret alan şeyh de itiraz etmişti:

— Söylemem, vallahi söylemem. Huzura da çıkmam. Uzun Mehmet söze karışmıştı:

!— Söylersin, bal gibi söylersin, huzura da çıkarsın. Mustafa ağzını açmak istemişse de derhal susturulmuştu:

— Sen ağzını açma.

— Açarsam ne olur?

— Bir daha kapayamazsın.

Tehdit müthişti, yani aklını başına al seni öldürürüz demek istiyorlardı. Şücâ'nın da ayaklarının bağı çözülmüştü. Bunları konağa her halde Nurbânû Sultan göndermiş olacaktı. Ama ne çâre ki, ağız açtırıp sual sordurmuyorlardı ki, üzü de birer hayduttu. Fakat emirlerini yerine getirmek güçtü. Onların istediği gibi hareket ederse Safiye Sultan'ın vaadettiği servetten olacaktı. Getirmese, kim bilir, belki de fenalıklar dokunacaktı. Aklına bir şey geldi. Mustafa Ağa'ya vermeği göze aldığı yüz Dukayı bunlara vererek acaba yola getiremez miydi?

— Beyzadelerim, size yüz Duka versem, acaba bu garip teklif'ten vazgeçer misiniz?

Kadirgalı Hasan Bey gök gibi güreledi:

— Biz akçe istemiyoruz. Ne rica eyledikse onu yapacaksın. Demek güzellikten anlamıyorlardı. Tekrar tehdit ve inadı tecrübe etmek lâzımdı:

— Ben rica filân dinlemem, defolun, buradan gidin. Densizle!"

hazreti padişahın şeyhine nasıl olur da emir verirsiniz. Elinizde eğer Kuvvet varsa ne yapacaksınız yapınız.

Çal Ali, sanki hiçbir şey yapmayacaklarmış gibi sakin bir sesle cevap vermişti:

— Ne mi yapalım? Doğru söylersin, anlatmadık. Yapacağımız işler öyle pek mühim değil. Evvelâ Haliç ve Galatada'ki kayıkhaneleri tamamen yakacağız, sonra sıra bu konağa gelecek. İçinde sen de yanarsan karışmayız. Bizden günah gitsin, istersen şimdiden tahliye et. Dur, daha bitmedi. Münadiler tutup meyhane işlettiğini cümle âleme ilân edeceğiz.

Şeyh hazretlerinin eli ayağı titriyordu. Safiye Sultan'ın vaadettiği servet ile değil bu konağı, kayıkhaneyi bile yerine koymak mümkün değildi. Eğer meyhane işlettiği de dellâl olursa, artık padişahın da inanacağı gelebilirdi. Hay kör olası şeytan, bunları nereden karşısına çıkarmıştı. Şakaya gelir tarafları da yoktu.

Hani yaparlar mı yaparlardı. O zaman yalnız servetten değil, itibardan, her şeyden olurdu. Kurtuluş yolu rüyayı nakletmekten ibaretti. Sonra hasekiyi de itham etmiyor, onun suçu olmadığını söylüyordu.

Hayret, rüyayı ne de hesaplı uydurmuşlardı. İnsanın, inanacağı geliyordu. Nurbânû Sultan'ın mutemedi Mustafa Ağa, Şücâ'nın faka basmak üzere olduğunu anlamıştı. Şimdi sıra kendisine geliyordu. İşin içinden kıl gibi sıyrılmaya bakmalı, Kadirgalı Hasan ve arkadaşları ile beraber olduğu hissini vermemeliydi.

— Siz bana bakın beyzadelerim. Şeyh efendi öyle şeylerden korkmaz. Yaksanız da, yıksanız da sözünden dönmez. Padişahımız efendimiz kendilerine yeni konaklar yaptırır. Ama siz sonrasını düşünün. Hepinizi idam ederler.

Hasan Bey, Mustafa Ağa'nın bu sözlerine şiddetle mukabele etti:

— Bizim idamımızı ne göreceksin ve ne de duyacaksınız. Çünkü daha önce siz hayattan olacaksınız. Ağa beni tanır, dikkatli konuş.

Olan olmuştu. Şeyh Şücâ, böyle hele sonunda ölüm de olan tehlikeli bir maceraya atılmak taraftarı değildi. Başına konan talih kuşunun sayesinde müreffeh bir hayat yaşıyordu. Zengindi, her dilediğini yaptırabiliyor, en güzel cariyelerle hembezm oluyordu. Arkadaşının cevap vermesinin önüne geçti:

— Sus Mustafa Ağa, ben beyzadelerimle anlaşacağım. Sen bizim işimize karışma.

Nurbânû Sultan'ın mutemedi yalancılıktan parladı:

— Ben anlaşmam.

— Gel sen de anlaş. Yaşamak güzel şeydir. Ben beyzadelerimin arzularını yerine getireceğim. Ancak bir şartla. Bundan sonra beni rahatsız etmeyecekler, affedersiniz yanlış söyledim, beni ziyaretlerinden mahrum bırakacaklar, hattâ mümkünse Üsküdar'a bile geçmiyecekler. Söz mü? Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşları ayağa kalktılar. Sanki biraz evvel atıp tutanlar onlar değillerdi. Birden yumuşamışlardı. Şücâ'm önünde saygıyla eğilmişlerdi:

— Muhterem şeyh hazretlerinin emirlerinden kıl kadar inhiraf etmeyiz. Merak buyurmasınlar. Üsküdar'ı Galata'dan seyrederez. Bu âciz hizmetkârlarını bir daha göremezler.

Şeyh geniş bir nefes aldı:

— Sağ olun, benim de muradım bu. Hasan Bey, sözlerini tamamladı:

— Ancak bizim de bir şartımız var.

— Söyleyin, mümkün ise elbet yerine getiririz.

— Eğer buraya geldiğimizi ve sizinle görüştüğümüzü sarayda veyahut başka bir yerde işaa edecek olursanız, mübarek vücudunuzu ortadan kaldırır, sonra da arkanızdan hüngür hüngür ağlarız.

Şeyh, Mustafa Ağa'nın yüzüne baktı. Kendisi bir şey söylemezdi ama, ona nasıl tekeffül edebilirdi? Kurunun yanında yaş da yanar gider, kimsenin haberi bile olmazdı.

— Vallahi ben ağzımı dahi açmam. Ama Mustafa Ağa'dan mes'ul değilim.

Mustafa memnundu. O da yemini basmıştı. Kadırgalı Hasan ve arkadaşları tekrar eğilmişler ve veda ederek Üsküdar'daki konaktan ayrılmışlardı.

Şeyh Şücâ hazretleri bu olaydan bir gün sonra soluğu Saray-i Ce-did-i Âmir'e'de almıştı. Evvelâ Bâbüssaâde Ağası Gazanferi ziyaret etmiş, mühim bir maruzatı olduğunu söyleyerek huzura girmesi için aracılığını istemişti. Gazanfer, şeyhin cahil ve zayıf ahlâkı bir şarlatan olduğunu bilmesine rağmen onu hoş tutar, belki bir gün lâzım olur endişesiyle itibar gösterirdi. Esasen tab'an mülayim ve terbiyeli bir adamdı, Şimdiye kadar kavga ettiği duyulmuş değildi.

— Şeyhim, dedi, padişahım efendim bugün çok celalli, korkarım gazaba uğrarsın, yarın gelsen iyi edersin.

— Bu âciz kuluna bir şey yapmaz.

— Öyle deme, Vezir İsfendi-yaroğlunu bile tevbih buyurdu. Gazanfer Ağa doğru söylüyordu.

Sultan Murad'm hastalığı şifa

bulmamış, huysuzluğu da o nisbette artmıştı, Olur olmaz şeylere kızıyor, o halim selim insan tanınmıyacak bir hal alıyordu. Hekimleri iki defa huzurdan kovmuş, mühim bir maslahat için saraya gelen ve yalvar yakar olan Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'yı kabul etmemişti. Sohbetinden haz duyduğu Şemsi Paşa'ya da yüz vermiyordu. Şeyhin de fena bir muameleye maruz kalması veyahut huzuruna hiç kabul etmemesi ihtimali vardı. Söylemek ondandı. Fazla ısrar ederse, gider haber verirdi.

— Maruzatın nedir?

— Arız olan hastalık ile ilgilidir.

Gazanfer Ağa heyecanlanmıştı. Bu sözler karşısında akan sular ıdururdu. Çünkü padişah uçan kuştan medet umuyor, derdine derman arıyordu. İki gün önce Aksaray semtinden bir hoca efendi gelmiş, padişah, Ağakapımda fazla oyaladıkları için etmediği kalmamıştı. Hoş, duaları da bir netice vermemişti. Şeyhin de hocadan kalır yeri yoktu, fakat padişah bir kere ona itimat etmiş, kerametine inanmıştı.

— Ben tiz gidip arzedeyim.

Gazanfer Ağa, odadan ayrılmış ve biraz sonra mütebessim bir çehre ile dönmüştü. Hünkâr, şeyh hazretlerini bekliyordu. Aman tiz yanıma getirin, emrini vermişti. Şeyh huzura girmiş ve iltifata nail olmuştu.

— Nerelerdesin, kişi dostunu böyle mi yoklar? Şücâ, yer öpmüş ve:

— Sıhhatinize duâ ile meşgulüm, saadetlû padişahım.

Diyerek Kadırgalı Hasan Bey'den aldığı talimatı yerine getir-mişti

— Efendimiz, dün gece düşümde gördüklerimizi arz için huzuru şahanenize çıktım. Sabahı güç ettim, şafak sökmeden kayığa kendimi attım.

Sultan Mured'm yüzü gülmüştü. Şeyh yine keramet saçacaktı. Aleyhinde söylenenlere inanmamakla ne iyi etmişti. Ne varsa onda vardı. İşte Hızır gibi imdadına yetişmişti.

— Hayırdır inşallah, hele şöyle otur da söyle, yorulmuşa benzersin. Cidden merak ettik.

Şücâ, itiraz etmeden yere çömeldi. Konuşması için irade bekliyor-muş gibi bir tavır takındı.

— Ne durursun hikâye eyle, seni dinleriz.

Şeyh, ezberlediği uydurma rüyayı anlatmağa başladı. Her kelimeyi tartarak söylemeğe gayret ediyor, bir gaf yapmamağa çalışıyordu. Şaka değil ortaya başını koymuştu. Bununla beraber istemiyerek yine bazı ilâveler yapmış ve bu arada hasekinin günahsız olduğunu iki defa tekrarlamıştı. Hikâye bittikten sonra

Sultan Murat, memnun olmamıştı. Çünkü her şeyi tek sonuca bağlıyor, ne zaman şifayab olacağını öğrenmek istiyordu, üst tarafı lâftı. Dinleye dinleye bıkmış, usanmıştı. Bir ilâç veya bir muska bin sözden ve nasihatten evlâ idi.

— Şücâ kulluk bu değildir, sen de derdimize deva bulamadın. Bizi avutursun.

Şeyh, birden şaşaladı. Öyle ya, rüyada hastalığın ne şekilde tedavi edileceğine veyahut büyü'nün nasıl bozulacağına dair en ufak yer ayrılmamıştı. Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşları konuşmasına ve sual sormasına imkân bırakmamışlardı. Ağzım açtığı zaman evini yakarız, seni öldürürüz gibi tehditler savurmuşlar, zihnini dağıtmışlardı. Şimdi ne yapacaktı? Hünkâr kırılmış, hattâ hiddetlenmişti. Ağzından gayri ihtiyarî:

— Selâmet sabır ile olur sultanım, merak buyurmayın bir şeyciğiniz kalmayacak.

közleri çıkmıştı. Murat olmayacak duaya âmin demiyordu. Onu çileden çıkararak, divâneye çeviren hep bu sabır kelimesi değil miydi? Ama ne zamana kadar sabr edecekti? Aynı tavsiyede bulunan hekimlerin hepsini kovmuştu.

— Sus Şücâ, artık tahammülümüz kalmadı.

Şücâ, çömeldiği yerden kalktı. Babüssaâde Ağası Gazanfer'in hakkı vardı. Padişah bugün gerçekten celalli idi. Huzura çıkması iyi olmamıştı. Fakat elinden ne gelirdi. Kadırgalı Hasan Bey'e bir kere söz vermişti. Her verdiği sözü tutmazdı ama, bunun sonunda perişan olmak dahi vardı. Tevil çâresi arıyordu.

— Arzedemedim efendimiz, sabredin, şimdi onu da söyleyeceğim demek istemişim.

Muradın gözleri ümitle parladı.

— Ya... Tiz hikâye et, dinlerim.

Ne yalan atacağını kendisi de bilmiyordu. Minareyi çalmış, çalmış ama, kılıfını hazırlamağa zaman bulamamıştı. Ne cevap verecekti? Bir kere ok yaydan çıkmıştı, geri dönemezdi, aklına ilk gelen şeyi söyledi:

— Efendimiz, düşümde gördüğüm uzun sakallı nur yüzlü ihtiyar, içeriye girerken kapıyı da kapamıştı. Kapının üzerinde bir cim harfi vardı.

— Sonra?

— Tâbir ettim, derdinizin devası adı cim harfi ile başlayan birinin elinde.

— Kadın mı, erkek mi?

Artık düşünmeğe, danışmağa imkân yoktu.

— Kadın, efendimiz.

— Haremi hümâyunda mı?

Padişah adetâ bilmece soruyordu. Şeyh, durumun tehlikeli bir hal aldığı anlamıştı. İşin içinden sıyrılmak her babayığitin kârı değildi. Haremi hümâyunda dese adı cim harfiyle başlayan kadınlar bir araya toplamak mümkündü. O zaman yalanları derhal meydana çıkardı. Değil dese bir türlü idi. Payitahtın bütün kızlarını ve kadınlarını teker teker göremezlerdi. En iyi çâre orasını müphem, bırakmaktı.

— Malûm değil efendimiz. Murat ayağını hiddetle yere vurdu:

—| Neler söylersin, tebaayı şahanemizden milyonlarca kadının içinden anı nasıl buluruz?

Evet, ne abuk sabuk şeyler söylüyordu.

— Bizim aramamıza lüzum yok sultanım, yedi güne kadar o bizi bulacak.

Murat sakinleşti.

— Şücâ rüyan ve tâbirin doğru çıkarsa seni altınlara garederim. İhya olursun.

Şeyh hazretleri (!) huzurdan perişan bir halde çıkmıştı. Konuşmaların seyri ister istemez kendini bir taahhüt altına sokmuştu. Ne yapıp yapmalı, hünkârı biraz daha oyalamak için adı cim harfiyle başlayan bir kadın bulup ortaya çıkarmalıydı. Belki o zamana kadar hekimlerin ilâçları da işi kökünden hallederdi. Aksi takdirde mahvoldu demektir. Uğrayacağı en hafif ceza Manisa'daki eski vazifesine yâni bahçıvan yamaklığına dönmektir. Halbuki İstanbul'da vezirlerin bile gıpta edeceği müreffeh bir hayat sürüyor, her yerde itibar görüyordu. Hatırı sayılır bir servet toplamıştı. Her gün bunu biraz daha artırıyordu. Bugünden tezi yok Mustafa Ağa ile beraber Kadırgalı Hasan Bey ve arkadaşlarını bulmalı, hem vazifesini yaptığını haber vermeli, hem de akı] danışmalıydı. Bu şeytan gibi adamların elbet bir düşündükleri vardı. Bir yol gösterirlerdi. Bu hale onların yüzünden düşmüştü, Babüssaâde Ağası Gazanfer'e veda ederken hep bunları düşünüyordu.

İkinci kapıyı geçtikten sonra harem ağalarından biri yolunu kesmişti. Bu adam Safiye Sultan'm mutemetlerinden biri idi. Usulca yanına yaklaşmıştı.

— Padişahımız efendimiz, ziyaretinizden memnun kaldılar mı? Memnun kalmasına kalmıştı ama, bir hafta sonra ne olacaktı?

— Elbette, elbette.

— Haseki hazretlerinin iradeleri yerine getirildi mi? Merak ederler.

Getirilmiş sayılabılırdi, hani yemin etse günaha girmezdi. Suçu her ne kadar hanedanın kadın âzasma yükletmemiş ise de, hasekinin de bu işte bir dahli olmadığını söylemeği unutmamış, hattâ bir iki defa tekrarlamıştı. Etrafındakilere gelince, birkaç gedikli veyahut cariyeyi feda ederse kıyamet kopmazdı ya, bir müddet sonra yenilerini alırdı.

— Merak buyurmasınlar, emirleri yerine getirilmiştir. Harem Ağası bir kese altın uzatmıştı.

— Haseki hazretlerinin emanetidir. Eğer hizmetiniz müsbet olursa bunun on mislini daha verecekler. Sarayın dış kapışma geldiği zaman bu sefer Nurbânu Sultan'm mutemedi Mustafa Ağa'ya tesadüf etmişti. Ne iyi olmuştu, gökte ararken yerde bulmuştu. Onunla konuşacak çok şeyler vardı. Artık aralarında gizli kapaklı bir şey kalmamıştı. Aşağı yukarı kader birliği yapmışlardı. Tehlike müşterekti. Mustafa Ağa merakla sormuştu.

— Ne haberler şeyhim?

Şücâ için ciddiyetine bir iki kelime ile temas etti:

— Sorma ağa sorma, başımıza neler geldi.

Âdetâ heyecanlanmıştı. Şeyhe hiç güveni yoktu. Son anda vazgeçmiş olabilirdi. Onun için adım adım takip etmiş ve burada kendisini beklemişti. Nurbânu Sultan hazretleri de neticeye intizar ediyorlardı.

— Ne oldu? Yoksa Kadırgalı Hasan Bey'in dediklerini yapmadın mı? Huzuru şahaneye girip hazreti padişahın mübarek cemali ile müşerref olmadın mı?

Saraydan yetişmiş olmasına rağmen Mustafa Ağa'da feraset yoktu. Böyle kapı önünde gizli işleri nasıl konuşabilirlerdi? Saray halkı mekik dokuyordu, kapı muhafızları göz altında onları tetkik ediyorlardı.

— Neler söylüyorsun, delirdin mi? Halvet olalım, ayan ederim. İki kader arkadaşı, sarayın dış kapısından beraberce çıkmışlar.

hizmetkârlara emanet ettikleri atlara binerek Küçük Ayasofya mahallesine doğru yol almağa başlamışlardı. Mustafa Ağu'mn burada dayalı döşeli bir evi vardı. Nurbânu Sultan'm ihsanları sayesinde geçen sene satın almıştı. Yolda hiçbir şey konuşamamışlardı. Evin büyük odasına çıkıp, bol köpüklü kahveleri höpürdete höpürdete içerlerken Şücâ başından geçen hâdiseyi olduğu gibi hikaye etmişti. Mustafa Ağa, hayretten hayrete düşüyor, kendisini tutamıyarak ikide bir:

— Ne ettin şeyhim?

Diye sözlerini kesiyordu. Şeyh de:

—, Olan oldu. Şimdi beraberce tedbir düşünelim. Ne yapacağız?

Cevabını veriyordu. Uzun tartışmalardan sonra şöyle bir karar vermişlerdi. Nurbânu Sultan ile temas edilip onun fikri alınmadan, hiçbir teşebbüse girişilmiyecekti.

Sultan Murat Şeyh Şücâ ile konuştuğundan sonra üzüntüsü geçer gibi olmuş, adetâ eski neşesi yerine gelmişti. Bir hafta sonra adı cim harfi ile başlayan bir kadın ile karşılaşacak ve onun. sayesinde nihayet kendisini perişan eden bu hastalıktan kurtulacaktı. Şahhubânların, Sırrı-canların ihtirastan alev alev yanan ağuşlarında yorulmuş, sinirlerini dinlendirecek, ud ve tambur sesleri arasında sebû endam bakirelerin elinden bade nûş edecekti. Şu Şeyh Şücâ'a ne kadar ihsanda bulunsa azdı. İşte Hızır gibi imdadına yetişmişti. En benam saray hekimlerinin verdikleri ilâçlar kâr etmemiş, nefesleri birebir olduğu söylenen ak sakallı, koca sarıklı hocaların bir faydaları dokunmamıştı. Şücâ ise şifa kapılarını ardına kadar açmıştı.

— Şücâ imdadımıza yetişti. Diyordu.

Sultan Murat o gün musahiplerini çağırılmış, yârenlik etmişti. Vezir İsfendiyaroğlu Şemsi Paşa'nın nüktelerine kahkahalarla gülmüş, hüner gösteren cücelerle, hikâye nakleden kıssahânlarla bol bol ihsanlar-

da bulunmuştu. Ancak Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa'nın huzura girmek ricasını kabul etmemiş:

— Yarın gelsin, mutemetlerimizle mübaheseye daldık.

Diye haber salmıştı, halbuki Sokullu, İran'daki önemli kargaşalıklar hakkında izahat verecek, alınması gereken tedbirlere dair konuşacaktı.

Saray halkı Sultan Murat'daki bu âni değişikliği hayra yormuşlar, şifayap olduğunu zannederek bir hayli sevinip bayram yapmışlardı. Safiye Sultan'm etekleri zil çalıyordu. Derhal Habeşî Mehmet Ağa vasıtasıyla bir nâme sunmuştu. Bu nâmede artık hasretine dayanmadığını, kanlı göz yaşları döktüğünü, mübarek cemalini görmek istediğini yazıyor, «Ne olur benim efendim, sultanım, bu âciz cariyenizi huzurunuzla müşerref kılın» diyordu. Maksudı Şahhubân veyahut Sırrıcan'dan önce davranmaktı. Murat, hasekisinin ricalarını dinlemiş:

— Şeref vereceğimiz zamanı biz biliriz.

Cevabını vermişti. Safiye'nin etrafındaki suçlu kadınları uzaklaştırmadan oraya gitmek doğru değildi.

Onları hâremi hümâyundan atmak için bir hafta beklemeğe de lüzum yoktu. Bugünden tezi yok icraata geçecekti. Nurbânu Sultan'a gelince; bütün olan bitenden haberi vardı. Mustafa Ağa hepsini bir bir

yetiştirmişti. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının bu iyiliklerini hiçbir zaman unutmıyacaktı. Vaktiyle Bedia Hatun hâdisesi münasebetiyle onlara karşı beslediği kını unutmuş, kabahatlerini affetmişti. Eğer arslanı şeyhin sözlerine inanmış ise elbet gelip annesini ziyaret edecek ve belki de akıl danışacaktı. Esmi-han Sultanı Sarayı hümâyuna çağırılmış ve Canfeda kadının da iştirakiyle dördü müzakere etmişler ve yeni yeni kararlar almışlardı. Talih güler yüzünü göstermişti. Merak ve heyecanla hünkârı bekliyorlardı. Sultan Murat ikinci namazından sonra beşuş bir çehre ile haremi hümâyuna şeref vermiş, günlerdir terslediği hadım ağalarına, kalfalara, hazinedar ustalara, gediklilere ve cariyelere iltifatlarda bulunmuştu. Sonra doğruca annesinin dairesine geçmişti. Arslanını böyle pür neş'e gören valde sultan, işlerin yolunda gittiğini derhal anlatmıştı.

— Buyur arslanım, hoş geldin, safa geldin. Kırk bir kere maşallah.
Murat, sedirlerden birine oturmuştu.

— Valde bugün kendimizi pek zinde hissederiz.

— Yüzünden belli arslanım, düşmanların çatlasın. Padişah;

— Yakın zamanda çatlıyacıklar, bize fenalık edenler felah bul-mıyacıklar.

Diyerek Şeyh Şücâ'nın rüyasını hikâye etti. Fakat haseki dairesindeki kadınların aleyhindeki sözlerle annesini öven kısımları tekrarlamadı. Nurbânu, hâdiseyi ilk defa öğreniyormuş gibi yalancılıktan hayretlere düşüyordu. Ağzı bir karış açılıyordu.

316

.0 U 1_ * 1 JİİN

— Öyle valide, öyle. Fakat adı cim harfiyle başlayan kadını merak ederim, acep kimdir dersin?

Bu sorunun cevabı çoktan hazırды. Mustafa Ağa'dan sonra yapılan toplantıda esaslı bir şekilde düşünülmüş ve bulunmuştu. Canfeda Kal-fa'nın adı da cim ile başlamıyor muydu? Pek âlâ onu ortaya atabilirlerdi. Nesi vardı, misler gibi kadındı, yüzüne bir bakan doyamaz bir daha bakardı. Safiye Sultan'dan da güzeldi, hattâ Şahhubân'dan da. Yaşının biraz fazla olmasının ehemmiyeti yoktu, bilâkis olgunlaşmış ve dolgunlaşmıştı. Fakat birdenbire cevap vermesi doğru değildi, sonra işin mürettep olduğu meydana çıkardı. Hafızasında o kadının adını arıyormuş gibi susuyor, gözlerini kapıyordu,

— Hiç hatırıma gelmiyor.

— Benim de valide.

Nurbânu, cim harfi ile başlayan kadının adını, yâni Canfeda'yı if" şa etmeden önce rüyanın Safiye Sultan'a dair olan kısımlarının ars-ları üzerinde ne gibi bir tesir yaptığını da öğrenmek istiyordu. Ona göre idare kelâm edecekti. Esmihan Sultan; «Sakin Safiye'nin aleyhinde bulunma, sonra şüphelenir» demişti. Bu sözleri Canfeda da tasdik etmişti. Sureti Haktan görünecekti.

— Hasekin ile bu hususta konuştun mu arslanım, o ne söyler? Gelinimizin dairesinde sayılamıyacak kadar kadın ve kız var. Eğer şeyh hazretlerinin bahsettiği insan haremi hümâyunda ise Safiye de bilir.

—• Yüzünü görmedim valide.

Nurbânu muradına nail olmuştu. Sözü istediği mecraya sokmuştu. Arkası çorap söküşü gibi gelirdi.

— Neden arslanım?

Murat ufak bir tereddüt devresi geçirdi. Acaba söylemeli miydi? Nihayet dayanamayıp Şeyh Şücâ'm rüyasının bu kısmını da anlattı. Kendisine büyü yapanların haseki dairesinde bulunması ihtimalini söyledi.

— Allahtan bulsunlar, bize ne ettilerse ettiler!

Dedi. Onlar temizlenmeden haseki dairesine uğramıyacaktı.

— Gücenme ama, Safiye öyle şey yapmaz, sen benim dediklerime bakma, iyi kadındır.

Padişah, annesinin şefkatine (!) hayran oldu. Halbuki Safiye onlar için neler söylemişti. Artık tereddüde lüzum yoktu. Haseki dairesindeki suçlu kadınları bulup çıkarma vazifesini gönül rahatlığı ile vali' deye verebilirdi.

— Valide bir iyi soruştur, bize fenalık yapanları elbet sarayımızda istemem. Cezaları ne ise görsünler. Fakat zinhar Safiye'yi incitme.

Nurbânu yerinde duramıyordu. Acaba kulakları mı yanlış işitiyordu? Oh.. İki yıldır beklediği fırsat kendiliğinden gelivermişti. Elbette hasekiye bir şeyler yapmayacak, hattâ 'lüzumundan fazla hoş tutacak, canım, çiğerim, elmasım diyecek, muhabbetinden bahsedecek, fa-

SULTANLARIN AŞKI

317

kat onun. dayandığı, akıl aldığı kalfaları gediklileri, cariyeleri ve belki de hadımağalarını bir daha dönmemek üzere taşra çıkararak kolunu kanadını kıracak, yapayalnız bırakacaktı. O zaman ister istemez dize gelecek, ne emrederse onu yapacaktı. Dışarı ile olan temaslarına da mâni olmağa çalışacak, vezir Isf endiyaroğlu'na gözdağı verecek, haremi hümâyunun bütün idaresini eline alacaktı. Canfeda da olduktan sonra gül gibi idare edebilirdi.

— A... oğlum, gelinimizi nasıl rencide ederiz? Billâh ağzımı bile açmam. Onun ne kabahati var? Sen merak etme, âsûde hatır ol. Ben dairesindeki kadınları söyleyip icabına bakarım. Şehriyari cedit, halveti kâfi görmüştü, gidip istirahat edecekti, fakat şu kadının kim olabileceğini öğrenmeden içi rahat etmiyecekti. Nurbânu, oğlunun gitmek üzere olduğunu farkeder etmez son kozunu da ortaya atmıştı. Demiri tavında döğmek gerekti.'

— Ben artık ihtiyarlamış ve bunamışım, nasıl da unuttum.

— Neyi valide?

— Bizim dairemizde adı cim harfi ile başlayan kadın var. Murat merakla sormuştu:

!— Kim valide?

— Arslanım, Canfeda'yı ne çabuk unuttuk.

Hünkâr, bir çocuk gibi yerinden fırlamıştı. Burnunun dibindeki kalfanın adı aklına gelmemişti. Şeyh Şücâ'nın bahsettiği bu olamaz mıydı ?

— Canfeda... Canfeda...

Diye söylendi. Hafızasında ona ait birçok tatlı hâtıralar canlandı. Tamburunun sesini ve şarkılarını kulaklarında duyar gibi oldu. Acaba kendisine ne gibi bir hizmeti dokunacaktı, büyülerin düğümünü mi çözecek, hâzik bir hekim gibi ilâç mı verecek, yoksa kendisi mi derdine derman, yarasına merhem olacaktı?

— Valide sen kendisiyle konuştun mu? Nurbânu, irkildi. Konuşmaz olur muydu?

— Konuşmadım, arslanım, dedi.

— Öyle ise ne olur, tiz halvet ol. Şeyhin rüyasındaki belki odur. Büyünün düğümünü bilirse çözsün.

Kalfada bir keramet yoktu. Fakat şuhluğu, güzelliği olgunluğu, sazı ve sesi işe yarayabilirdi.

— Hani arslanım, kalfamız diye söylemiyorum. Canfeda inci gi-bir bir hatundur, haremi hümâyundaki cariyeler eline su dökemezler (D.

Murat, annesinin ne demek istediğini anlayamamıştı.

— Evet, güzeldir.

— Çiçekler gibi kokar.

(1) Ahmet Refik, Kadınlar Saltanatı adlı eserinde Valide Sultanın Canfeda'yı oğluna peşkes çektiğini yazar.

318

SULTANLARIN AŞKI

Hünkâr daha fazla konuşamadı. Gözlerinin içi gülüyordu. — Kalfa haremde bir eğlence hazırlasın, çoktandır, tamburuna hasret kalmıştık.

Safiye Sultan bu akşam çok üzgündü. Elindeki işlemeli ipek mendili yırtacakmış gibi buruşturuyor, kıymetli İran halıları serilmiş olan odasında bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu.

— Ah Nurbânu, bana neler ettin, dilerim Mevlâdan bul!

Pencereye doğru giderken kolu sedef işlemeli sehpa üzerinde duran altın şamdanlardan birine çarpmış, bereket versin, şamdan yere düşerken mum sönmüştü. Safiye içini çekerek:

— İşte ben de bu mum gibi bir düşüşte sönüyorum, halbuki eskiden yangınlar çıkarırdım.

Diye söylenmişti. Evet bir vakitler Sultan Murad'm gönlünü alev alev yakmıştı. Ya şimdi, unutulmuş gitmişti. Hünkâr haftalardır semtine uğramıyordu. Bu kâfi değilmiş gibi en sevdiği, itimat ettiği gediklileri ve cariyeleri birer birer sorguya çekilmiş, işkenceye sokulmuş, bir kısmı taşra çıkarılmıştı (1). Güya bunlar sihir yapıp hazreti padişahın iktidarsızlığına sebep olmuşlardı. Hanedanı Âli Osmanın kadın azaları intikamlarını pek müthiş almışlardı. Hayatında böyle ıstıraplı bir günü daha geçmemişti. Hattâ Venedik'ten Korfo'ya giderken Türk korsanlarının eline düştüğü zaman bile belki bu kadar azap duymamıştı. Maneviyatı kırılmış, itibarı zedelenmiş, haysiyeti ile oynanmıştı. Cariyeler haremi hümâyundan uzaklaştırılırken kocasına gözyaşları içinde bir nâme yazmış, afları ricasında bulunmuştu. Pakat affedilmeleri şöyle dursun cevap bile alamamıştı. Valide sultan ise, sureti haktan görünerek :

— Sen üzülme meleğim, senin zerrece suçun yok. Onlar ettiklerini bulurlar.

Demişti. İki üç gün önce yerlere kadar eğilip etek öpen hadım ağaları bile bir başka türlü bakmağa bağlamışlardı. Yoksa, ikbali büsbütün mü sönüyordu? Nurbânu'yu göndermek için çalışıp çabalayıp da "bir türlü başaramadığı Eskişara'ya kendisi mi yollanacaktı? Ah... Bunlara tahammül edemezdi. Tatlı canına kıyardı. En vefalı ve sadık kadın (!) yine Raziye Kalfa çıkmıştı. Bu kara gününde bir dakika olsun yanından ayrılmamış, dil dökmüş, teselli etmişti.

Sultan Murat, haremi hümâyunda ay yüzlü, sebû endam cariyelerle zevk edip eğlenirken nasıl olur da uyuyabilirdi? Bu âlemi geç vakit haber almış, teessürü iki kat artmıştı. Sözü döndürüp dolaştırıp buraya getiriyor, kalfadan mütemadiyen izahat istiyor, anlattıklarını yeter bulmuyordu.

(2) Hammer: cilt 7, sahife 16.

SULTANLARIN AŞKI

- Şahhûban da orada mı?
- Bilmiyorum efendimiz, görmedim meleğim,
- Ya Sırrıcan?

Safiye, Nurbânü ve Esmihan Sultan'dan sonra en çok onlara kızıyor, Padişaha onların büyü yaptığını zannediordu. Artık Şeyh Şüca da düşmanları arasında görmeğe başlamıştı. Bu kadar ihsanına nail olmuştu, bahçıvan yamaklığından şeyhliğe kadar yükselmesinde yardımı dokunmuştu. O da ihanet ediyor, üçbeş kese altın için koca sakalından utanmadan yalan söylüyor, tezvirlere kimbilir belki de alet oluyordu. Oh... Eline bir fırsat geçse, yapacağını biliyordu. Hepsini perişan ede3ek, hele o Canfeda'nın saçlarını tutam tutam yolacaktı.

- Canfeda ne yapıyor?
- Bugün yüzünü göremedim, hazinedar ustaya göre takmış takıştırmış, eteği belinde oradan oraya koşmuş.
- Beli kopsun, gözleri kör olsun!

Safiye Sultan, merak, heyecan ve teessür içinde kıvranıp dururken haremi hümâyunun başka bir salonunda iki gündür hazırlıkları yapılan eğlence başlamak üzere idi. Sultan Üçüncü Murat, validesi Nurbânü Sultan ile konuştuğundan ve adı cim harfi ile başlayan kadının Canfeda Kalfa olması ihtimalini öğrendikten sonra rahat bir nefes almış ve kalfa tarafından bir âlem düzenlenmesini irâde etmişti. Artık haftalardır kendisini kemiren dertten kurtulmak üzere bulunduğunu zannediordu. Eski neşesi avdet etmiş, iki gün üstüste devlet umuru ile meşgul olmuştu. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa bir çok defalar huzuru hümâyuna girmiş, İran'daki kargaşalıklar hakkında izahat vermiş, padişah, fevkalâde bir iltifat eseri olarak konağında hasta yatan Şeyhülislâm Konyalı Hâmit Efendi'ye de musahiplerini yollamış, hatır sor* durmuştu. Haseki dairesinde yapılan soruşturmaya karışmamış, annesinin İcraatını aynen tasvip etmişti.. Yalnız:

- Valide, Safiye ne yapar, üzüldü mü?

Diye sormuş, Nurbânü da, hasekinin önce teessüre kapıldığını, fakat sonra düzeldiğini söylemişti. Hünkâr da bu yüzden Safiye'nin nâmesini cevapsız bırakmıştı. Bütün olanlara bitenlere rağmen onu kırmak niyetinde değildi. İyileştikten sonra eskisi gibi yine kendisini sık sık ziyaret edecekti. Şeyh Şücâ ile görüşeli daha bir hafta bile olmadığı halde vücudunda bir zindelik hissediyordu. Her ihtimali düşünerek evvelce kovduğu hekimleri de affetmiş ve tekrar saraya getirtmişti. Bir taraftan onlar da hekimliğin gerektirdiğini yapıyorlardı.

Canfeda'ya gelince; iradeyi alır almaz geniş yetkilerle harekete geçmişti, gönlünde uyurmuş gibi duran arslan yeniden canlanmış, gözlerinin önünde umut ışıkları geçmeye başlamıştı. Zâtî şahane mademki adı cim harfiyle başlayan bir kadının sağlık ve şifa getireceğine inanmış ve bu kadının kendisi olduğuna kanaat getirmişti, bu fırsattan neden.

320

SULTANLARIN AŞKI

yararlanmamalıydı ? Kim bilir, belki de derdine devayı ondan bulacaktı. Ah... düzenlenen eğlencenin sonunda:

- Gitme kalfa, sen bizimle kalacaksın!

Diyiverse, veyahut ince parmaklarıyla çenesini okşayarak:

- Canfeda, ne güzel bir hatunsun .Bana gonca değil, gül lâzım. İltifatında bulunsa, bir daha açılmamak üzere kilitlemiş sanılan

iatikbal kapıları açılırdı. Onu tekrar kapatmamak kendi elindeydi. Tecrübesinin, kadınlığının ve işvesinin bütün gereklerini yerine getirerek hünkârı mest eder, ertsi yıl haremi hümâyun halkının gıpta, hayret ve hasetleri arasında gözdelelerin arasına geçiverir. Sonra şehriyarın idaresini herkesten, hatta Safiye Sultan'dan da iyi bilirdi. Oh, bunları düşünmek, hayal etmek bile ne güzel şeydi. Talih kuşunun kime ve ne zaman konacağını kimse bilemezdi. Rus kızı Roksalan, Kırım'dan İstanbul'a gelirken dünyayı titreten bir cihangirin zevcesi olacağından acaba haberi var mıydı? (1). Bir Yahudi kızı olan Nurbânü Sultan daha önce istikbalini keşfedebilmiş miydi? Bafa, Venedik'ten Korfo adasına yelken açan ikadirdada bir gün gelip Osmanlı sarayının başhasekisi olacağını düşünebilmiş miydi? Kim bilir belki onun da alnında haseki olması yazılıydı.

Bir gül ile bahar olmazdı. Dilara bahçelerde çeşit çeşit çiçekler bulundurulurdu. Canfeda yalnız başına şehriyarı cedidi eğleyemezdi ya. Murat, renk renk, çeşit çeşit çiçekler içinden bir veya ikisini seçecekti. Kalfa, işte bu intihap sırasında rol oynamak istiyordu. Bu akşamki eğlence için neler, neler düşünmemişti. Hünkâra eski ve mesut günlerinin tatlı hâtıralarını yaşatacaktı. Sultan Murat, tahta çıktıktan az sonra yine Valide Sultanın emriyle tertip edilen eğlencede gördüklerini tekrar görecekti, hissettiklerini hissedecekti. Aynı saz heyeti icrayı ahenk edecek, aynı sebû endam sakiler bade sunacaktı.

Haremi hümâyunun büyük odasında altın şamdanların hemen hepsi yakılmıştı. Atlas perdelere uzun sağı dilberlerin gölgeleri aksediyordu. Kadınlardan kurulu saz heyeti yerini çoktan almıştı. Etrafı kuştü-yü ipek yastıklarla çevrelenmiş sedirin yanında beş âfet sıralanmıştı. Başta, uzun kirpikli iri siyah gözleri insanın kalbine bir ok gibi saplanan Gülfidan duruyordu. Saray kadınlarını bile büyüleyen nazarlarla altın şamdanlardaki mumların ışıklarına bakıyordu. Solunda uzun boylu, dolgun göğüslü ve bir çocuk gergefinden daha ince belli olan Nazikter vardı. Uzun sarı saçları topuklarına kadar uzanıyordu. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Bilâkis geçen birkaç yıl onu daha da olgunlaştırmıştı. Mavi gözleri, yüzünün çıkık elmacık kemikleri ve sahana burnu ile ne kadar cana yakındı. Ya şu lâcivert gözlü, tomurcuk göğüslü Çerkez dilberi Demsaz'a ne demeliydi? Her üçü de Sultan Se-

(1) Kanunî Sultan Süleyman'ın zevcesi Sultan İkinci Selm'in annesi ve Üçüncü Murad'm babaannesi Hurrem Sultan.

Hm Hân'ı hamam gecesinde deli divaneye çeviren kızlardı. Beyaz sakallı ihtiyar hekimlerin küf kokulu tıp kitaplarını ıkarıştırarak bir türlü bulamadıkları ilâç, bunlar değil miydi? Gülfidan uzun kirpikli iri siyah gözlerini kalfaya dikmişti. Canfeda, şuh bir kahkaha atmıştı:

— Bana öyle bakma güzelim, ben de insanım. Kızın gözleri parlamıştı.

— Aman ne söylersin kalfacığım, Firuze'yi soracaktım, keski o da burada olsaydı.

Firuze, hünkârın firaşına girdikten bir hafta sonra Safiye Sultan'm hışmına uğrayarak Eskisaray'a yollanan Korsikalı kadındı.

— Merak etme gülüm, o da gelir.

Sedirin solunda göz kamaştıracak kadar beyaz tenli, boylu boslu Şahhubân duruyordu. Yanında Sırrıcan vardı. Canfeda, kızları tekrar teker tetkik ediyor, her birinin göğsüne ayrı renkte bir gül takıyor ve hem de söyleniyordu.

— Ah, unuttum, Sırrıcan kırmızı sümbül takmalıydı.

Sırrıcan, Esmihan Sultan'm Kabasakal semtindeki sarayında çiçeklerin ne mânalara geldiğini çok iyi öğrenmişti. Pembe veya kırmızı sümbül «Aşkın kalbime işledi» (1) demekti. Manalı manalı gülerek cevap vermişti:

— Kalfacığım, sen de sarı sümbül tak.

Şahhubân'ın billur gibi kahkahası bütün odayı çınlandı.

— Olmaz, olmaz...

Sarı sümbül «Aşkımla mesut olacaksınız» mânasına geliyordu. Gülfidan, Nazikter ve Demsaz ise çiçeklerin değil, insanların dillerinden anlıyorlardı. Canfeda, saz heyetini de gözden geçirdikten sonra her şeyin tamam olduğuna kanaat getirmiş, hizmet görececek gediklilere de talimat vermiş ve doğruca valide sultan dairesine gitmişti. Nurbânu, merak ve heyecanla kendisini bekliyordu.

— Nerede kaldın Canfeda? hazırlıkların tamam mı, meraktan çatlarım.

— Asude hatır olun sultanım, sayenizde hiçbir noksanımız yoktur. Efendimizin teşrifini bekliyoruz.

— Cariyeleri bir iyi süsledin mi? Bak hizmet bugün içindir, göreyim seni, beni mahcup etme. Arslanımı bir iyi eyle.

— Oh... Efendimiz, onları Allah özenerek yaratmış, hepsi bir içim su.

Valide sultan bir taraftan soru soruyor, bir taraftan da yukarıdan aşağıya Canfeda'yı süzüyordu. Kalfa bu akşam kendisine fazla çeki düzen vermişti. Süslenmeğe herkesten fazla itina gösteren ve saatlerce gümüş endam aynasının karşısından ayrılmayan Safiye Sultan bile bu derece giyinmezdi. Doğruca söylemek lazımsa şu kâfir kalfanın üstüne

(1) Aylık Ansiklopedi, cilt 2, sayfa 407.

Sultanların Aşkı — F. 21

çıkacak yoktu. Giydiklerini ne güzel de yakıştıyordu. Gayet ince bir kumaştan yapılmış bol bir şalvarı vardı, kenarı kamilen sırmalı idi. Şalvarın üzerinde beyaz ipekten işlemeli bir gömlek sarkıyordu, kolları dirseklerine kadar geliyordu. Yakasını elmas bir düğme ile kapatmıştı. Gömleğinden gölsünün bütün hatları tamamiyle belli oluyordu. Terlikleri beyazdı. Tokası elmaslarla süslü, bel kemerini fazlaca sıkıydı. Kalçaları bütün ihtişamı ile meydana çıkıyordu. Nurbânu, kalfa'mn bu kadar ince toelli olduğuna dikkat etmemişti,

— Bu bel değil, çocuk gergefi gibi bir şey.

Diye söyleniyordu. Saçlarını müteaaddit örgülerle ayırmış ve beyaz kordelâlarla sarmıştı. Valide sultan, Canfeda'yı bir kere daha böyle görmüştü. Safiye Sultan henüz Manisa sarayından İstanbul'a gelmeden haremi hümâyunda yapılan bir eğlencede aynı odada belki yine bu saatlerde karşılaşmışlardı. Bugünkü gibi hatırlıyordu. O zaman kendisine çıkmış, söylemediği şey kalmamıştı. «On altı yaşındaki cariyeler gibi giyinmişsin. Yoksa arslanımın fîrasına sen mi gireceksin?» demişti. Kalfa da ezilip büzülmüştü. Fakat bugün öyle düşünmüyordu. Ah, keski aslanı gönlünü bu güle kaptırmış olsaydı da, Safiye'den büsbütün

kurtulsaydı. Vâkiâ şimdi de hasekiyi sus pus etmişlerdi ama. bu vaziyet ne kadar sürecekti? Tabii o da boş durmuyor, karşı tedbirlerini hazırlıyordu. Yarın ne olacağını Allah bilirdi.

— Canfeda bu ne hal?

Canfeda, validenin yine kendisini azarlayacağını sanmıştı.

— Anlayamadım, efendimiz.

— Bunda anlamıyacak ne var, pek takıp takıştırmışsın.

Kalfa, pırl pırl yanan gözlerini, Nurbânü'nun nazarlarından kaçırmak istiyormuş gibi yere indirmişti. Bu kadar iyiliği dokunduğu halde kemlik görüyordu. Padişahın huzuruna eski püskü libaslarla çıkamazdı ya.

— Ne susarsın kalfa?

— Emir buyurursanız çıkarayım, başka libaslar giyeyim. Nurbânü yerinden oynadı:

- Yo.. Vallahi olmaz. Ayol bu ne güzellik, hele şöyle döTL kırk bir kere maşallah, insan seyrine bile doyamıyor.

Vz^cte doğru mu söylüyordu, yoksa istihza m1 ediyor*?';? • Cariyenizle lâtife edersiniz sultanım, benim nerem jrO*;*»1 ?

— Vallahi sözlerimde hilaf yok, gerçek söylerim. Hani erkek olmaydım, haremi hümâyunu bir tarafa, seni bir tarafa koyardım,

?anfeda'nım gözlerinin içi gülüyordu.

— İltifat buyurursunuz sultanım.

— Allah nrslanıma seni hoş göstereyim.

SULTANLARIN AŞKI

32S

Kalfa kızardı, kalbi heyecanla atıyordu. Fakat utanmıştı, bir c*" vap vermiyordu.

— Amin desene kız.

— Amin efendimiz.

Bunu ne kadar can ü gönülden söylemişti. Seneler ve senelerdir beklediği bu değil miydi? Allan büyüktü, talih kuşunu başına kon-dururdu. Valide yerinden, kalktı.

—| Gidüp arslanıma haber salayım.

Bu sırada içeriye valide dairesinin cariyelerinden biri girmişti. Ra-ziye kalfa huzura dahil olmağı niyaz ediyordu.

Raziye, huzura girip valide'yi etekledikten sonra gözleri gayri ihtiyarî Canfeda'ya takılıp kalmıştı. Az daha tanıyamıyacaktı. Ne kadar da değişmiş ve güzelleşmişti. Bilmeyenler, onu kalfa değil, haremi hümâyuna yeni hediye edilmiş dilrubâ bir cariyeye zannederlerdi. Yaşını hiç göstermiyordu. Hasekinin kıskançlığını, Eskisaray'a niçin yollandığını, avdetinde neden bu kadar sinirlendiğini anlar gibi olmuştu. Onu Valide dairesine mensup olduğundan dolayı değil, kendisine rakip çıkar korkusuyla haremi hümâyundan uzaklaştırdığı gün gibi aşikârdı Hani biraz insafli düşünülürse hakkı da vardı. Ne söyleyeceğini şaşırılmıştı.

— Ne istersiz kalfa?

Raziye, ancak validenin ikazı üzerine kendisini toparlayabilmişti.

— Haseki hazretleri yolladılar efendimiz.

— Ya...-. Bir niyazları mı vardı?

İzahat verdi: Haseki, bu akşam yapılacak ahengi haber almıştı, ziyade teessüre kapılmış, ağlamıştı.

Kayınvalidesinden önemli bir istirahatı vardı. Şahhubân ile Sırrıcan'm bu âlemde bulunmalarını arzu etmiyordu. Çünkü her iki cariyeye de padişah hazretlerine arız olan hastalıktan sorumluydu.

— Gözyaşlarını tutamaz sultanım, pek dokunmuş.

Nurbânü, kalfanın anlattıklarını ilgisiz bir eda ile dinlemişti. Gelini, bu genç ve güzel rakibelerinden korkuyordu.

— Hepsi bu kadar mı, başka emirleri yok mu?

Kalfa bir şeyler daha söylemek istiyor, fakat nedense tereddüt ediyordu.

— Başka bir istirahatı yok sultanım.

Öyle bir şekilde cevap vermişti ki, «Asıl konuya henüz gelmedik» demek isteyen bir hali vardı. Bunu Nurbânü da anlamıştı. Acaba neden ve kimden çekiniyordu ?

— Dilinin altında bir şeyler var. Hele sıkılma. Raziye boynunu büküyor:

— Bilmem ki, nasıl arzedeğim, benim günahım yok. Diyordu.

— Sen bizim mutemedimiz değil misin?

324

SULTANLARIN AŞKI

Kalfa, Canfeda'ya bakıyordu. Belli ki onun yanında açılmaktan çekiniyordu.

— Evet, sadık cariyenizim.

Nurbânü, leb demeden leblebiyi anlamıştı.

— Ketmetme, şöyle.

Raziye, kızarıp bozarmış, nihayet baklayı ağzından çıkarmıştı.

— Elçiye zeval olmaz sultanım, hasekinin asıl endişesi başka, Çan-feda cariyenizi de istemez.

Valide sultan ciddileşti, haremi hümâyunun yegâne hâkimesi olduğunu göstermek zamanı gelmişti, devir eski devir değildi. Hasekinin dediği değil, kendisinin dediği olacaktı.

— Git gelinimize söyle, arslanım ne isterse o olur, padişahımızın iradesine karşı gelmek kimin haddine düşmüş, Canfeda'yı oğlum arzu buyurdu.

Raziye, dilinin ucuna kadar gelen kelimeyi bir türlü hapsedemedi.

— Ya, Öyle mi... Efendimiz?

— Evet öyle. Göğsüne taktığı elması da arslanım ihsan etti.

Canfeda yerinde duramıyor, sevincinden adetâ, uçuyordu. Nurbânu, hasekiyi büsbütün çıldırtmak için böyle konuşmuştu, göğsüne taktığı elmas padişahın hediyesi değildi.. Valide Sultan, sağ eliyle eteğini tutarak:

— Gidip arslanıma haber salayım.

Dedi ve odayı terketti. İki kapı yoldaşı yalnız kalmışlardı. Birbirlerine bakıyorlardı. Canfeda sordu:

— Haseki hazretleri benden ne isterler? Raziye kalfa, manalı manalı güldü.

— A... Meleğim, ne isterler olur mu? Huriler gibi güzelsin, seni böyle hiç görmemiştım. Dön hele bir daha bakayım. Allah kusursuz yaratmış. Ayak bileklerin ne kadar da ince imiş.

Canfeda, methedilmekten hoşlanıyordu.

— İltifat edersin, kardeşim.

— Yok, hakikat söylerim.

Uzun boylu gevezelik etmeğe vakit müsait değildi. Nerede ise ahenk başlayacaktı. Valide sultan hazretleri, Şehriyarı cedide haber salmak üzere çıkmıştı. Canfeda veda etti.

Zâtı şahane eğlencenin düzenlendiği büyük odaya mütebessim ^ir 'çehre ile şeref vermişti. Kendisini kapının dışında istikbal edip etek öpmek için yerlere kadar eğilen Canfeda'yı omuzlarından tutarak kaldırmak istemişti. Zeki kadın, ayağa kalkarken bütün işvesini -ve hünerini göstermiş, yıldızlar gibi parlıyan gözlerini hünkârın gözlerine dikmiş ve dişi bir kaplan gibi soluyarak sıcak nefesini yüzünde dolaştır*

mişti. İlk tesir, ilk tesirdi. Evvelâ gülü koklarsa goncalardan belki de lezzet almazdı.

— Mis gibi kadın kokarsın kalfa.

— Âciz cariyenize iltifat buyurursunuz.

— Bu akşam her zamankinden güzelsin.

Canfeda güya utanıyormuş gibi başını önüne eğmişti, vücudunu tatlı bir heyecan kaplamıştı. Hayalleri, senelerdir kurduğu hayalleri demek birer birer hakikat oluyordu. Kim bilir, belki de bir müddet sonra başbaşa kalacaklardı. Murat, vakur adımlarla sedire doğru yürümüşü. Birbirinden baskın ve işvebaz beş cariyesini böyle bir arada Sö~ rünce evvelâ şaşırılmış ve sonra hepsinin teker teker çenelerini okşıya-rak aynı iltifatı onlardan da esirgememişti. Şahhubân'a biraz daha fazla ilgi göstermiş, göğsünün tam ortasında bulunan siyah gülü kokla-mıştı.

— Seni göreceğimiz gelmişti, bebeğim.

Canfeda birden sarsılmıştı. Murat, sedire oturduğu zaman önündeki sedef işlemeli sehpanın üzerinde yalnız meyve ve şerbet sürahisi olduğunu görmüşü. Halbuki bu akşam, etrafını saran hurilerle mest olmak, kendisinden geçmek istiyordu. Eski günleri hatırına gelmişti.

— Şarap yok mu kalfa?

— Emir buyurmamıştınız, efendimiz.

— Evet ama, şimdi istedik. Kızlar bize bade sunsunlar.

Canfeda avuçlarını birbirine vurmuş, içeriye giren gedikliye derhal şarap getirmelerini emretmişti. Fakat hünkâr bunu kâfi bulmamıştı.

— Yok... Biraz da kızarmış av eti getirsünler.

Aradan birkaç dakika geçmiş, geçmemişti, altın yaldızlı şarap sürahisi ile taşı gelmişti. Genç bir cariyeye de üstü kapalı iki altın sahanı sehpanın üzerindeki sofraya bırakarak geri geri çekilmişti. Canfeda taşı kendi eliyle doldurmuş, gözlerini gözlerinden ayırarak sunmuştu.

— Afiyet olsun, şeker bal olsun, gittiği yer dert görmesün. Murat, şarabı yarıya kadar içmiş; taşı uzatırken:

_ Oh... Ne tatlı imiş!

Demişti. Tatlı olan şarap mı, yoksa Canfeda mıydı ? Cariyeler bu manzarayı hayretle seyrediyorlardı.

Kalfanın maksadını anlar gibi olmuşlardı. Canları sıkılmıştı. Murat, kızların ayakta durmalarına razı olmamış, yerde ve karşısında durmalarına lütfen müsaade etmişti. Bir hizmet iktiza eder veyahut raks başlarsa kalkarlardı. Kalfa ayaktaydı, her an emre muntazır bulunuyordu. Efendisinin hizmetini bizzat kendisi görecekti, kimseyi karıştırmıyacaktı. Şehriyar, sazın çalmasını emretmişti:

— Vursunlar mızraplarını, gönlümüzün pasını silsünler, ne zamandır hasret idik.

326

S U LİTAJN JLİAKUN AÇİSİ.

Sazendeler mızraplarını vurmuşlardı.

Saz heyeti bir fasıldan diğerine geçiyor, Canfeda boşalan tasa şarap dolduruyordu, Şehriyârı cedidin gözleri, kızların üzerinde dolaşıyor, fakat Şahhufoân'm üzerinde karar kılıyordu. İşte o zaman kalfa ne yapacağını şaşırıyordu. Safiye Sultan'm hakkı vardı, onu bu eğlenceden mahrum bırakmalı idi.

Diğerlerinin kendisine rakip olamayacağı anlaşılmıştı. Aklına başka bir şey geldi, onun karşısına da bir rakip çıkaracaktı, onlar mücadele ederken kendi istifadeye çalışacaktı, fakat lienüz vakit erkendi.

Padişah eliyle işaret ederek sazı susturdu.

— İ Canfeda sen bize bir şeyler çal ve teganni et, ancak şimdiye kadar dinlemediğimiz bir şey olsun.

— Emredersiniz, sultanım.

Saz heyetinin bulunduğu yere doğru yürürken Şahhubân ayağa kalkmış, padişahın tasına şarap doldurmuş ve binbir işvebazlıkla sunmuştu. Canfeda tamburunu eline aldığı zaman müteessirdi. Mızrapını teller üzerinde bir iki defa gezdirdi. Kısa bir nağme yaptı, hayret... Bir vakitler sazım hayran hayran dinleyen, misilsiz iltifatlara garkeyleyen zatı şahane, sanki kulaklarını tıkamıştı. Mütemadiyen Şahhubân ile meşgul oluyor, bazan kahkahalarla gülüyor, bu da yeter değilmiş gibi yanına oturup saçlarını okşuyor;

— İ İpek gibi imiş güzelim.

Diyordu. Emir emirdi. İrade olmadan yerindeki kalkamazdı, saray âdabına göre hareket terbiyesizlik olurdu. Çar naçar bir besteye başladı, bu meşhur bir murabba idi.

Gözlerin fitnede ebrun ile enbâz mı ki Dil asılmağa eyür zülfüne canbâz mı ki

Bizi kahreyledüğün lütfu/na agaz mı ki Neyiki şive) mi ki cevri mi ki nâz mı ki

Bu beste okunurken Murat konuşmayı kesmiş, nefes almaktan bile korkuyormuş gibi bir tavırla dinlemişti. Bittiği zaman:

— Ceddimiz Yavuz Sultan Selim Hân, meğer ne büyük bir şair imiş.

Demişti. Bu murabba Yavuz Hân'ın bir eseri idi. Ne zaman ve kimin tarafından bestelendiği malûm değildi, Çaldıran'da, Mercidabık'-ta ve Ridaniye'de üç büyük meydan muharebesi kazanan Yavuz, kılıcı gibi kalemni de aynı kudretle kullanmasını bilmişti. Bu besteyi pek güzel söyleyen Canfeda'yı yanına çağırırdı:

— Gel buraya kalfa, şöyle dizimizin dibine iliş, öyle çal.

Zatı şahaneninin ne garip tabiatları vardı, bir dakikası bir dakikasına •uymuyordu, Kalfanın teessürü sevince inkılâp etmişti. Ah... Ah şu gahhubân'ı da yanından kaldırıp eski yerine oturtsa ne iyi olacaktı.

— Sende Fuzulî'den bir şey var mı Canfeda?

SULTANLARIN AŞKI

327

Oh ne güzel bir tesadüftü. Bir türlü itirafa cesaret edemediklerini ioeste halinde ifadelendirecekti.

Canfeda, tamburu eline aldığı zaman, pırl pırl yanan gözlerini de hünkârın gözlerinin içine dikmişti.

Perişan hâlin oldum sormadın hâli perişanım Gamından derde düştüm kılmadın tedbiri dermanım Ne dersin rüzgânım böyle mi geçsin güzel canım Gözüm canım efendim sevdiğim devletlû sultanım. Kâfir kadın hünkârın kulaklarına değil, kalbine hitap ediyordu. «Gözüm canım efendim» derken «Seni seviyorum efendimiz» der gibi î>ir hal alıyordu. Murat fevkalâde memnun olmuştu.

•— Canfeda sen de sağımıza otur. Buna hak kazandın. Kalfa, artık saadet kapısının eşliğinden ayağını atmıştı. Sedire ilişirken sıcak nefesi ile hükümdarı büyülüyordu. Murat saçlarını okşadı.

— Mis gibi kadın kokarsın, kalfa.

Canfeda bu baha biçilmez iltifat karşısında biraz daha sokulmuştu. Şahhubân da ondan aşağı kalmamıştı.

Şimdi gül ile gencenin mücadelesi olacaktı. Fakat tam bu sırada dışarıda bir gürültü oldu. Kapı yavaş yavaş açıldı, hayret... İçeriye Safiye Sultan girmişti. Davet olmadan nasıl gelebilirdi, bu cesareti nereden bulmuştu? Canfeda;

— Eyvah mahvolduk!

Diye söylendi, biraz çekildi. Murad'ın yüzü birdenbire değişmişti. Belli ki kızmıştı. Elindeki şarap tasını sehpanın üzerindeki sofraya bırakarak yerinden doğruldu.

— Hasekim, ne istersiz?

Safiye Sultan korka korka bir iki adım attı:

— Efendim, sultanım, benim erkeğim, seni isterim.

Cevap verirken sesi titriyordu. Muhakkak ki, onu buraya kıskançlık hisleri getirmişti. O mağrur ve mütekebbir Safiye'den eser yoktu. Bil sözler Muradın üzerinde hiç bir tesir yapmamış, onu yumuşatma-:mıştı.

— Bu nasıl söz, biz davet ettik mi?

Safiye cevap veremiyordu. İlk defa olarak, hem de cariyelerin karsısında hakarete uğramıştı.

- Ne susarsız, Safiye, neden geldin?
- Hiç efendimiz, beni buraya aşkınız getirdi.

Sultan Murad duraladı. Canfeda Kalfa ve cariyeler irkildiler, acaba haseki son dakikada galebe mi çalacaktı? Eğer böyle bir şey olursa, haremi hümâyunda son gecelerini yaşıyorlardı. Yarın hepsi bir tarafa sürülmüş demektir. Kalfa, Safiye'nin gözleri ile karşılaşmamak için başını önüne eğmişti. Fakat korktukları başlarına gelmedi.

- Hasekim, git yat.

Safiye, umduğunu bulamamış, son kozunu da boş yere oynamıştı. Nurbânu Sultan'm zaferi tam ve kesindi, müthiş yenilginin ağır

328 SULTANLARIN AŞKI

yükü omuzlarına çökmüştü. Bu yükü, altında ezilmeden nasıl taşıyacak uzun müddet bu hayata nasıl tahammül edecekti? Dokunsalar bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlıyacaktı. Gözleri kararıyor, bacakları titriyor, güçlkle ayakta durabiliyordu.

- Sevgili efendimiz, benim ne günahım var?
- Günahın yok Safiye, irademize karşı gelme.

Son bir gayretle kendisini topladı, Canfeda'mn, cariyelerin ve sazandelerin ortasında daha fazla düşmek istemedi.

- Emriniz başım üstüne, sultanım. Cariyelere de dönerek zoraki bir gururla:
- Efendimizi bir hoş eğleyin.

Emrini verdi. Yerlere kadar eğildi, geri geri çekildi, sonra yavaşça kapıdan çıktı, gitti. Murat bir süre arkasından bakmış, sonra yerine oturmuştu. Sanki hiçbir şey olmamış gibi sofradan şarap tasını almış, son yudumuna kadar içmişti. Bu gece eğlenmek, doya doya eğlenmek istiyordu, hastalığını hatırına bile getirmiyordu. Kim bilir, belki de kurtulmuştu. Saz heyetine seslendi:

- Neş'eli bir hava çalın!

Saz tekrar başlamıştı. Altın yıldızlı ufak sürahide şarap kalmamıştı. Canfeda'ya bunu doldurup getirmesini söyledi. Kalfa ayağa, kalktı, şu aksi talihe bakın, bu sefer ellerini vurup gediklileri çağıramazdı. Bizzat kendisi gitmeğe mecburdu. Yanlış da olsa padişahın ağzından emir öyle çıkmıştı. Ya avdet ettiği zaman aynı yere oturmasına müsaade edilemezse ne hallere düşecekti? Saadet kapısından geriye mi dönecekti? Kapıya doğru yürürken hep bunları düşünüyordu. Korktuğu başına gelmişti, şarabı doldurup tekrar içeriye girdiği zaman, kendi yerinin Sırrıcan tarafından alındığını görmüştü. Şahhubân başını âdeta hünkârın göğsüne yaslamıştı. Kalfa boşalan tası doldurmuş, ellerini kavuşturarak emir beklemişti, fakat hünkârda ses şada yoktu, goncalarla meşgul oluyor, öpüp kokluyordu. Bir şeyler düşünmeli, bulup çıkarmalıydı. Bu iki bakireyi oradan uzaklaştırmadan içi rahat etmiyecekti. Zâtî şahanenin, «Eh bir hoş eğlendik» diyerek kızları alıp götürmesinden korkuyordu.

- Cariyeleriniz raksa başlasınlar mı, efendimiz?

Bu fikir Sultan Murad'a pek mülayim gelmişti. Sırrıcan ile Şah-hubân'm Esmihan Sultan'm bahçesinde yaptıkları raks gözünün önündeydi, aynı zevki tekrar duyacaktı.

- Münasip söylersin kalfa.

Canfeda'mn bir işareti ile Nazikter, Gülfidan ve Demsaz ayağa kalkmıştı. Esmihan Sultan'ın hediye ettiği kızları kıskanmışlardı. Saatlerdir dizi dibinde oturdukları halde hiçbir iltifata nail olamamış" lardı.

İzzetinesisleri zedelenmişti. Oynarken biraz açılacaklar, belki de

SULTANLARIN AŞKI 328

Şahhubân veyahut Sırrıcan ile yer değiştireceklerdi. Onların da öpülüp-koklanmağa ihtiyaçları vardı.

Fakat ne Sırrıcan ve ne de Şahhubân yerlerinden kıpırdamıyorlardı. Artık bu kadar yılışıklık da fazlaydı.

- Haydi kızlar, siz de kalkın, efendimiz öyle ister.

Murat hiç itiraz etmedi, saz oyun havasına geçtiği zaman, birbirlerinden güzel ve ateşli beş bakire gayet muntazam hareketlerle raksa başlamışlardı. Vücutlarına tatlı kıvrımlar veriyor, sedirin önünden geçerken gözlerini süzüyorlardı. Canfeda, bu fırsattan faydalanarak hünkâra sokulmuştu. Tasına şarap dolduruyor, konuşma zemini açmak, için:

- Nasıl buldunuz, sultanım ? Demsaz pek hünerli değil mi ?

Diye soruyordu. Fakat en iyi rakeden yine de Şahhubân'dı. Vücudunun harikulade tenasübü tam mânasiyle meydana çıkmıştı. Diğerlerine tefevvuk ediyordu. Bir derece aşağısı da Sırrıcan'dı. Raks pek kısa fasillarla yarım saatten fazla sürmüştü. Kızlar yerlerine oturduktan sonra, Murat:

- Hanı kalfa, mahsus bir şey göstereceğini söyledin, onu da seyredelim.

Dedi. Canfeda altın şamdanlardan bazılarının söndürülmesini rica etti. Acaba ne olacaktı ?

- Yoksa hayal mi gösterirsin?

- Hayır efendimiz.

Şamdanlardan birkaçı söndürüldü. Koca oda tuhaf bir loşluğa gömülmüştü. Canfeda süzülür gibi odadan çıktı. Döndüğü zaman yanında genç bir cariyeye vardı. Padişah, yerinden fırladı.

— Yakın şu şamdanları!

Hanendeler şamdanları yaktılar. Hayret... Kalfanın yanındaki Fi-ruze'den başkası değildi. Bu akşam için Nurbânu Sultan'm müsaadesiyle Eskişaraydan getirilmişti. Murat, genç kadına doğru yürüdü, tam bir hafta kendisine aşk ve ihtiras dolu geceler yaşatan Korsikalı dilbere yaklaştı. İki eliyle saçlarını okşadı. Şeyh Şüea'm sözlerini hatırlamıştı. Adı cim harfiyle başlayan kadın Canfeda'ydı, derdine deva olarak bulduğu ilâç da muhakkak Firuze olacaktı. Kalem gibi ince parmaklarından tuttu, sedire doğru götürdü:

— Gel güzelim, gel benim bebeğim!

Kızlar şaşırılmışlar, birbirlerine bakıyorlardı. Firuze, mağrur nazarlarla onları süzüyordu. Canfeda kendi eliyle kendi istikbalini yaktığını anlıyordu. Ah... Padişahın düşündüğünü daha önce neden kendisini düşünmemiş, Şeyh Şücâ hazretlerinin (!) sözlerini hatırlayamamıştı!

330 SULTANLARIN AŞKI

Haremi hümâyunda üç yıldan beri arsız devam eden hizipler-arası mücadele nihayet velide sultan fırkasının kesin zaferiyle sonuçlanmıştı. Hastalıktan kurtulan Sultan Üçüncü Murat, annesine dört elle sarılmıştı. Hareme cariyeye akını da fazlalaşmıştı, hattâ, dullar ve evli kadınlar bile takdim olunarak padişaha arzı hizmet edenler çoktu (1). Safiye Sultan, eski nüfuz ve itibarını kaybetmişti. Bizzat hükümdar tarafından bile ihmale uğramıştı. Şimdi haremın yegâne hâkimesi Nurbânu idi. Ne derse o oluyordu. Ondan sonra Murad'ın iyileşmesi için gayret sarfeden Canfeda Kalfa geliyordu. Şahhubân, Demsaz, Sır-riöan, Firuze, Gülfidan ve Nazikter ikballiğe yükselmişlerdi. Hangisinin kadın unvanını kazanacağı ve haseki olacağı henüz belli değildi (2). Fakat bu hepsi birbirinden güzel ve işveli kadınların bu payeye yükseleceklerine muhakkak gözüyle bakılıyordu. Zal Mahmut Paşa'nın zevcesi Şahsultan'm 2 ekim 1577 tarihinde vefat etmesi, hanedanın kadın âzası arasında bir boşluk hâsıl etmemiş, onların kuvvetini düşürmemişti. Esasen Şahsultan, saray enrikalarında pek önemli rol oynamamıştı. Haremi hümâyundaki vaziyet böyle bir manzara arzederken, sarayın dışındaki mücadele de hiç beklenmedik bir zamanda birdenbire kızışmıştı. Van Beylerbeyi Hüsrev Paşa'nın başkente yağdırdığı nâmeler de bunda önemli birer âmil oluyordu. Hüsrev Paşa, İran'daki kargaşalıkların alıp yürüdüğünü, her zaman için serhadde taarruzlar beklenebileceğini yazıyor, «Vakit fevtetmek doğru değildir. Düşmandan intikam alacak zamandır.» diyordu. Veziriazam Sokullu Mehmet Paşa savaş tarafdarı değildi. Osmanlı İmparatorluğunun barış ve sükûn içinde kalmasını istiyordu. Bununla beraber her ihtimali düşünerek, Doğudaki beylerbeylerine hükümler yazdırmış, sınırların muhafazasını ve İran ahvalinden kendisinin sık sık haber verilmesini emreylemişti. Fakat bu kadarı devlet ricalini tatmine yetmiyordu. İran ahvalinden en ziyade yararlanmak isteyen Kıbrıs Fatihî Lala Mustafa Paşa ile Yemen Fatihî Koca Sinan Paşa idi. Her ikisi de hayatlarını yeni birer zaferle süslemek istiyorlar, geçmişteki başarılarını yeter bulmuyorlardı.

— Sefer küşadı zamanı gelmiştir!

Diyorlardı. Ayrı ayrı padişaha müracaat ederek İran seferinin zarurî olduğunu söylüyorlar ve serdarlığın kendilerine verilmesi için yalvar yakar oluyordu. Sokullu Mehmet Paşa'nın aleyhtaları da bunları destememekten uzak kalmıyorlardı. Şemsi Paşa:

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, sayfa 5.

(2) İkbâl gebe kalırsa o zaman kadınlığa geçirilirdi. Kadın unvanı verilen-
i İd Kdl ğ

(2) İkbâl gebe kalırsa o zaman kadınlığa geçirilirdi. Kadın unvanı verilen padişahın zevcesi sayılırdı. Kadınların içinde en sevgili olanlara ve çocuk doğunlara haseki denilirdi. Prof. t. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı, hif 148

ler

ra

sahife 148.

SULTANLARIN AŞKI

331

— Lalanız Orduyu hümâyunu atâlete sevkeder. Bu hali, sânu devletinize nakise vermek kasdiyledir. İddiasında bulunuyor, Başdefterdar Üveys, onu hem teşvik ediyor, hem de hazinenin seferin masrafını idare edebilecek durumda olduğunu söylüyordu. Sultan Murat, kendi devletinde ordusunun muzaffer olmasını, yeni ülkeler fethedilmesini candan arzuluyordu. Fakat ordunun ve halkın kendisini de seferde görmek istemelerinden ve bunu bir mesele yapmalarından korkuyordu. Hastalıktan yeni kurtulmuştu, zevkine doyumaz günler ve geceler geçiriyordu. Rahatını bırakıp da yollara düşmek hiç işine gelmiyordu. Endişelerini kapalı bir şekilde Musahibi Vezir Şemsi Paşa'ya da açmıştı. Nabza göre şerbet vermesini bilen vezir:

— Efendimiz, âsüde hatır olunuz. Vezir kullarınız seferi, duanız berekâtiyle zaferle tamamlarlar. Mekânı cennet olsun pederiniz Sultan Selim Han da her ne kadar seferde bulunmamış isede devletine nice beldeler ilâve eylemiştir.

Demişti. Murat, musahiplerinin fikirlerini kabul etmiş, bu meselenin bir kere de divanı hümâyunda müzakeresini istemişti. Sokullu burada da azınlıkta bulunuyordu. Piyâle Paşa hastaydı, Üçüncü Vezir Ahmet Paşa saray partisine mensuptu ve Lala Mustafa ile Koca Sinan'ı tutuyordu. Son günlerde veziriazam, en kuvvetli dayanaklarından birini kaybetmişti. Şeyhülislâm Konyalı Hâmit Efendi 16 Ekim 1577 üs ölmüş, iki gün sonra da yerine amansız düşmanlardan olan Kadızade Ahmet Şemsettin Efendi geçmişti. Saray partisinin en nüfuzlu âzasından olan ve padişah üzerinde etkisi bulunan Ahmet Şemsettin Efendi, İran seferini haklı gösterecek fetvayı vermekle kalmamış. Sultan Murad'ı da savaşa teşvik etmişti. Artık harp kaçınılmaz bir hal almıştı. Veziriazamın müşkülât çıkarmasından canı sıkılan Sultan Murat, Sokullu Mehmet Paşa'yı huzuruna davet ederek seferin neden mahzurlu olduğunu sormuş:

— Bütün vezirlerim muhik görürken sen neden sefere rıza göstermezsin ?

Demişti. Bunun üzerine Mehmet Paşa da mahzurlarını bir bir anlatmıştı:

—• Padişahım, mevacic artar, tebaa ezilir, mesarifi seferiyeye varidat kâfi gelmez. Diyarı Acem fethedilse dahi ahalisi tahtı itaatte tutulamaz. Sultan Süleyman Hân hazretleri İran seferinde neler çekmişlerdir. Bunu ilka edenler Acem seferini bilmeyenlerdir, attan ayrılıp da öküze binmeyenler (1). Sultan Murat, bu cevaptan memnun kalmamıştı.

— Bu saydığın mahzurlar makbul değildir.

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, sahife 38.

33.2

SULTANLARIN AŞKI

Sokullu, yeniden izahat vermek ve daha inandırıcı sebepler ortaya atmak lüzumunu duymuştu.

— Padişahım, şu cihet dahi varidi hatırdır ki...

Padişah, lalasının sözlerini kesmiş ve fazla konuşurmamıştı:

— Lala, görürüm ki, ne arzularsak aksi mütalâada bulunursun.

— Hâşâ, sultanım.

— Devlet yeni bir seferin küşadmdan âciz değildir, bunu böyle bil,, sonra mülk ve ordu bizimdir.

Vezir, sözün nereye geleceğini anlar gibi olmuştu. Sultan Murat sözlerine devam ediyordu:

— Biz ecdadımızın tahtına vâris olmuş bir padişahız. Devleti müs-takîllen idareye kadir değil miyiz?

— Hem de büyük bir padişahsınız.

—• Öyle ise irade ettim, seferi mukarrer kıldım, tiz serdar bulunsun.

Padişahı fikrinden vazgeçirmeğe imkân yoktu. İhtiyar vezir kendisine muhalefet edenlerin bu meselede de ağır bastıklarını görüyordu.

Çaresiz boynunu büktü:

— Biz kul taifesiyiz, aklımız bu kadar erer. Elbette efendimizin, sSzleri makbuldür, hayr ondadır. Hemen Cenabihak zafer müyesser etsün.

Veziriazam huzurdan çıktıktan sonra uzun uzun düşündü. Bir kere karar verilmişti. Yapılacak iş önce orduyu hümâyunun hazırlanmasını emretmek, sonra serdarı bulmaktı. Bu görev için iki talip vardı. Bütün muhalefetlerine ve ihtiraslarına rağmen Lala Mustafa Paşa ile Koca Sinan Paşa tecrübe görmüş, savaş meydanlarında yüz aklıgı g-östermiş, imtihan vermiş vezirlerdi. Haklarını yiyemezdi. Bir kere d© kendileriyle görüştü. Mutabık kaldılar. Lala Mustafa Paşa Erzurum tarafına, Koca Sinan da bağdat tarafına serdar nasbolundular. Fakat bu iki muhteris vezir daha tâyinlerinin ikinci günü anlaşmazlığa düştüler. Sinan Paşa:

— Mustafa Paşa'ya askerinin güzidesi ve bahadırı verildi, işe yaramazlar bize kaldı.

Diye itiraza başladı. Maksadı, sefer serdarlığını müstakillen kendi üzerine almaktı. Fakat Mustafa Paşa böyle bir fırsatı kaçırmak istemiyordu. Vazifesini başkasına devretmek niyetinde değildi.

— Ordu içinde tefrik yapmak doğru mudur? Padişah kullarının; hepsi seçkin ve bahadırıdır.

Sözleri ile rakibini töhmet altına sokuyordu. Sokullu'nun, uzlaştırmak için sarfettiği bütün çabalar hiç bir sonuç vermemişti. Anlaşmazlık padişaha kadar aksetmişti. Sultan Murat, veziriazama bir hattı hümâyun göndererek her ikisi ile tekrar temasa geçmesini, rey ve tedbirlerinin ne merkezde olduğunu anlamasını ve neticeyi rikâbı hümâyuna*

SULTANLARIN AŞKI

333

İrildirmesini irâde etti. Veziriazam önce Lala Mustafa Paşa'yı çağardı, sordu:

— Baka paşa karındaş, saadetlû padişah sual buyurmuşlar, serdar olduğunuz takdirde tedbiriniz nedir? Mustafa Paşa, ilk defa olarak tevazu ile konuştu. Ters bir cevap vermedi. Aksi bir sonuç almaktan korkmuştu:

— Bizim tedbirimiz Cenabihakka istinat ederek mahalline gitmek, hududa vusulümüzde ehli vukuf ile müşavere eyliyerek, mukteza-yı hâle böre hareket etmektir.

Sokullu, bu ihtiyatlı cevaptan memnun olduğunu ihsas etmişti, Mustafa'dan sonra Sinan Paşa'yı huzuruna kabul etmişti. Sinan Paşa, kendisine fazla güveniyordu. Aynı sual ona da sorulduğu zaman, düşünmeden:

— İlk sene Tebriz ve Şirvan ülkelerini, ikinci sene Hemedan ve Isfahan taraflarını umumen fethi taahhüt ederim (1) deyivermişti.

İhtiyar vezir, Sinan'ın pek yüksekte attığını görmüştü. Ahvali kavrayamadığı aşikârdı. Bu mülakatlardan sonra huzuru şahaneye çıkarak tam bir sadakatle arzetti, hiç bir ilâve yapmadı. Lala Mustafa Paşa serdar tayin edildi. Orduyu hümâyunun hazırlıklarına başlanıldı. Sokullu vâkıâ bu harbe taraftar değildi. Fakat madem ki, sefer mukarrer olmuştu. Vazifesi canla başla çalışmaktı. Muğber olup bir kenara çekilemezdi. Lala Mustafa Paşa'ya elinden gelen yardımı yaptı. Noksanların tamamlanmasında gayret gösterdi. Şemsi Paşanın riyaset ettiği saray partisi tran seferini veziriazamın bir mağlûbiyeti gibi görüyorlar, ikinci darbelerini vuracak zamanı bekliyorlardı.

21 ocak 1578 de* Osmanlı devletinin başkenti derin bir yasa gömülmüştü. Büyük Türk denizcisi, Cerbe Meydan Savaşı'nın muzaffer Başkumandanı, Sakız Fatihî, orduları Kıbrıs'a götüren donanmanın başkumandanı İkinci Vezir Piyâle Paşa ölmüştü. Sokullu bu haberi aldığı zaman çok müteessir olmuş, beyaz sakalı üzerine dökülen gözyaşlanıu silerken:

— Devleti alıyyeye ne kadar hizmet etmişti. Şimdi yerine koyacak veziri nerede bulalım?

Demmişti. Şeyhülislâm Hâmit Efendi'den sonra ikinci bir dayanağını ve dert ortağını da kaybetmiş oluyordu,

Saray halkı da müteessirdi. Piyâle Paşa hünkârın eniştesi ve Nur-bânu Valide Sultan'm da damadıydı. Vekârlı bir adam olduğu için saray entrikalarına karışmamış, seyirci kalmıştı.

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, sahife 39.

334

SULTANLARIN AŞKI

Hemgirei padişahî Gevherhan Sultan, kocasını fazla sever, herkesten kıskanır, göz açtırmaz, yalnız kendisi ile meşgul olmasını isterdi. Sarayı güller ve goncalarla dolu olduğu halde hiçbirini koklatmaz, cariyeleri erkek yüzüne hasret çektirirdi. İhtiyar denizci felekten bir gece çalmak arzusunda bulunsa, muhakkak zevcesinden izin alması lâzımdı. Kaçamak, yapmak felâketti, koynuna giren bakire ertesi günü soluğu taşrada alırdı. Bir gün, tarihlere kadar geçen kanlı bir hâdise olmuştu. Sarayının haremindeki sofada güzel bir cariye ile karşılaşan Piyâle Paşa, hüsnüne dayanamamış, kızın evvelâ saçlarını okşamış, sonra nasırlaşmış ellerini pembe beyaz yanaklarında gezdirmişti.

— Ne şekersin çiçeğim, seni hiç görmemiştik.

Daha sözünü tamamlamadan, Gevherhan Sultan görünmüş:

— Pasa ne yaparsın?

Diye bağırılmış, sonra kocasını elinden almasından korkup telâşlandığı için zavallı cariyeyi oracıkta hançerlemişti (1). Bundan sonra adı, Hançerli Sultan olarak çıkmış, türlü dedikodular aylarca payitahtı dolaşmıştı.

Gevherhan Sultan, güzel değil, belki de çirkindi. Fakat kadınlık hisleri çok fazlaydı. Nitekim kocası öldükten sonra erkeksiz yaşamağa razı olmamış, annesine ve padişaha müteaddit müracaatlarda bulunmuş, nihayet gözüne kestirdiği Üçüncü Vezir Boyalı Mehmet Paşa ile evlenmişti (2).

Piyâle Paşa'nın yerine Ahmet Paşa geçmişti. Şahsultan'm zevci Zâl Mahmut Paşa daha önce öldüğünden üçüncü ve dördüncü vezirlikleri Lala Mustafa Paşa ile Koca Sinan almışlardı, ancak bu terfi onları tatmine kâfi gelmemişti, ikisinin de gözü Mührü hümâyunda idi. Bütün emelleri ona kavuşmaktı. Lala Mustafa Paşa:

— Bu makama yüklemeyen Allah canımı almasın.

Diyordu. Sadâretin gerçekten garip bir cazibesi vardı. Nice gün görmüş vezirler, bir gün başlarını vereceklerini yakından bildikleri halde ona seve seve talip çıkmışlardı. Koca Sinan Paşa, Sokullu'dan çok yakınlık gördüğü halde şimdi bunları unutmuştu. Hele serdarhğa rakibi Mustafa'nın tâyini üzerine adetâ hasım kesilmişti. O da uluorta konuşuyor, atıp tutuyordu.

— Sahibi devlet Sokullu artık ihtiyarladı, artık ateh getirir. Diyordu. Piyâle'nin ölümünden dört gün sonra, yani 25 ocak 1578

de (3) Kanunî Sultan Süleyman'ın biricik kızı ve padişahın halası Mîhrî-mâh Sultan vefat etmişti.

Hanedanın en zengin kadınlarında biri olan

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, sahife 39.

(2) Hammer, cilt 7, sahife 94.

(3) Gersache'm jurnali. Hammer, cilt 7, sayfa 45. Rahmetli üstad Halil Et-hem Bey

"Camilerimiz" adlı eserinde Mîbrimâh Sultan'm 1558'da öldüğünü yazarak zühul eder. Yerli ve yabancı tarih yazarları Mîhrimâh Sultan'm son yılları hakkında malûmat verirler.

SULTANLARIN AŞKI

Mihrimâh, geriye büyük bir servet, kendi adını taşıyan iki cami ve bir sürü hayrat bırakmışı. Üsküdar'daki Mihrimâh Camii Mimar Sinan'ını ölmez eserlerinden biriydi. Edirnekapı'dakini yine o yapmıştı. Hanedanın kadın âzası arasında nüfuzlu birinin daha çekilmiş olması, Safiye Sultan'ı yeni yeni ümitlere düşürmüştü. Bir gün gelecek elbet tekrar mücadeleye atılacaktı, hasmı ne kadar az olursa o kadar iyiydi. Fakat Nurbân'u şüphelendirmemek için o da herkesle beraber ağlamış, bununla da iktifa etmiyerek kayın validesinin huzuru-r na çıkmış:

— İçim kan ağlar, gözlerimde yaş kalmadı valide. Demişti. Nurbân'u da ondan aşağı kalmamıştı:
— Bilirim, güzelim bilirim, elmas gibi bir kalbin vardır.

İki cambazın bir ipte oynaması uzun sürmemişti. Çünkü ikisi de-birbirlerinin sözlerine inanmamışlardı. Sultan Üçüncü Murat ise halasının vefatına geçekten üzülmüş, saz ve içki âlemlerine ara vermiş, güzel sesli hafızaları toplıyarak Kur'ân okutturmuştu.

SULTANLARIN AŞKI

IX

Serhadlerden Zafer Müjdeleri Geliyor — Mustafa Paşa'mn İdamı — Sokullu'nun Ş«hadeti — Erikler Vaktinden Evvel Çiçek Açmıştı — Hemşirei Padişahîler Kendilerine Koca Arıyorlar — Okadar Güzelsiniz Ki ___ Zevk ve Safa Alemlerinde ___ işlenmemiş İnciler — Bir Rüya

___ Eski Bir Besteyi Sinlerken — Canfeda Hâlâ Güzeldi — Sultan

Murad'ın Safiye Sultan'a Dönüşü.

İstanbul zafer müjdeleri ile çalkalanıyor, halk bayram yapıyordu. Doğrudan gelen haberler g-önüllere ferahlık veriyor, Lala Mustafa Paşa adı bir kahraman gibi dilden dile dolaşıyordu. Hattâ kendisini sevv miyenler bile.

— Meğer yarar bir vezir imiş.

Demek zorunda kalıyorlardı. Lala Mustafa Paşa kumandasındaki orduyu hümâyun, 5 nisan 1578 de Üsküdar'a geçmiş ve burada son hazırlıkların tamamladıktan sonra 28 nisanda yola düşmüştü. Mustafa Paşa belki ağır, fakat ihtiyatlı bir tempo ile yürüyüşü idare ediyor, bu suretle hem asker yorulmuyor, hem de kendisine katılacak olan valilere ve sancak beylerine lüzumlu zamanı kazandırıyor. Lalanın mükemmel bir kumandan olduğunu değil dostları, düşmanları bile tasdik ederlerdi. Aşkale civarına gelindiği zaman sabık Diyarbekir Beylerbeyi meşhur Özdemiroğlu Osman Paşa da orduyu hümâyuna katılmış, maneviyatı son derece yükselmişti. Çünkü asker arasında büyük bir şöreti vardı. Namını savaş meydanlarında kazanmıştı. Veziriazam So-kullu Mehmet Paşa, Osman Paşa'dan hoşlanmazdı. Onun Mustafa ile birleşip kendi aleyhinde çalışmalarından pek korkardı. Aradaki bu mü-naferet tâ Sultan İkinci Selim zamanından beri devam edip gidiyordu. Orduyu hümâyun 2 temmuzda Çermik'e gelerek konaklamıştı. Askerleri ile b*raber Erzurum'da toplanmış olan Diyarbekir Beylerbeyi Derviş, Sivas Beylerbeyi Mahmut, Maraş Beylerbeyi Ahmet, Erzurum Beylerbeyi Behram Paşalar, serdarı burada karşılaşmışlardı. 3 temmuzda Erzurum'da ordugâh kuran Lala Mustafa Paşa yirmi gün sonra, Ardahan yolunu tutmuş, Soğanlı ve Allahü Ekber dağlarını aşarak 5 ağustosta Ardahan'a gelmişti. Üç gün sonra da buradan ayrılarak Gürcistan sınırına yürümüşü. 8 ağustosta Vale kalesi teshir olunmuştu. Otuz bin seçkin savaşıdan kurulu İran ordusu (1) Çıldır kalesine ve bir dağ eteğine arkalarını vererek ordugâh kurmuşlardı. Başkumandanları 1576

(1) Peçevî Tarihi, cilt 2, sahife 40.

___*, ^viu

33*

mayısında elçilik göreviyle İstanbul'a gelen Tokmak Hân'dı. Maiyetinde Gence Valisi İmam Kulî Hân ile Üstadı Karahan gibi ün salmış tecrübeli kumandanlar da vardı.

Osmanlı ordusunun öncüleri bir keşif sırasında İranlılarla karşılaşmışlardı. Bunu haber alan Serdar Lala Mustafa Paşa üzerlerine Derviş Paşa'yı göndermişti. Derviş Paşa genç ve bahadırdı. Emri alır almaz yıldırım hızıyla cenk meydanına koşmuştu. Ancak bu yüzden asker kendisini takip edememişti. İran pişdarları ile karşılaştığı zaman maiyetinde üç dört yüz muharipten fazla insan yoktu. Adet bakımından az olmasına rağmen düşmana o kadar şiddetli saldırmıştı ki, İranlıların bir iki alayını derhal perişan etmiş, bir kısmını da yüzgeri çevirmişti. Fakat İranlılar çabuk toparlanmışlar ve karşı hücumu geçmişlerdi. Derviş Paşa'mn otuzdan fazla ağası şehit olmuş, kendisi de yaralanarak attan düşmüş ise de, tekrar binmeğe muvaffak olmuştu, durumu yakından izleyen Serdar Lala Mustafa Paşa, Özdemiroğlu'nu yardıma yollamıştı, Erzurum Beylerbeyi Behram ve Ahmet Paşalar da vaktinde yetişmişlerdi. Osman Paşa bütün kumandayı eline alarak kuvvetleri saffi harp nizamına sokmuştu. Bu sırada yağmur birdenbire bastırmıştı. Top ve tüfek kullanmak imkânı kalmamıştı. Onların yerlerini kılıç almıştı. Savaş her ân şiddetini artırarak akşama kadar sürmüş ve nihayet beş binden fazla muharip kaybeden İranlılar mağlûp olmuşlardı. Özdemiroğlu Osman Paşanın meharet, gayret ve fedakârlığı her türlü sitayişin üstündeydi.

Ertesi gün divan toplanmış, sefer serdarı Lala Mustafa Paşa, paşa' ların ve beylerin huzurunda Osman'ı takdir etmiş:

— Paşa, Allah şahittir ki, iyi cenk ettin. Dert yüzü görme, iki cihanda aziz ol. Demişti. Özdemiroğlu hiçbir şey yapmamış gibi başını önüne eğ-
mişti:

— Zafer senindir, paşa baba.

Lala Mustafa Paşa, padişaha yolladığı nâmede eski arkadaşını da övmeği unutmamıştı. Payitahtı bayram yerine döndüren ilk za-fernâme bu savaşa dairdi. Sultan Üçüncü Murat nâmeyi birkaç defa okumuş ve ellerini semaya kaldırarak Cenabıhakkı hamdü sena etmişti:

— Yarabbi bana bu günleri de gösterdin!

Başta Ve^ir Şemsi Paşa olmak üzere Sokullu'nun muhalifleri:

— Efendimiz, lalanız İran seferini istemezdi, görürsünüz ki, Mustafa Paşa kulunuz ordunuzu muzaffer kılar.

Diye veziriazamı en fena yerinden yakalamışlar ve gözünden düşürmeğe çalışmışlardı. Saray partisine dahil olan ikinci Vezir Ahmet Paşa da buna benzer şeyler söylemişti. O sırada huzuru hümâyunda bulunan, Şeyh ŞUcâ Efendi hazretleri (!) böyle bir fırsatı heder etmemişti.

Sultanların Aşkı — F. 22

3S8

SULTANLARIN AŞKI

Saadetlû padişahım, dün gece düşümde gördüm. Sancakı Şerif Tiflis sokaklarında dolaşırđı.

Sultan Murat uzun bir:

__ Hayırdır inşallah!

Çekerken, Musahip Şemsi Paşa dayanamamış:

__ Bu şeyh bizi de geçti.

Diye söylenmişti. Mesele basitti, Çıldır'da mağlûp olan İranlılar, Tiflis'de esaslı bir savunma yaratamazlardı. Nitekim de öyle olmuş tu. Ufak kaleler birer birer düşmüştü. Altunkale ülkesinde hükümet süren Gürcü hâkimesi —ki yaşlı olmasına rağmen güzelliği ile meşhurdu— Çıldır zaferi üzerine İranlılardan yüz çevirmiş ve iki oğlunu beş altı bin kişilik maiyetiyle beraber Osmanlı ordugâhına yollayarak tâbiyet ve itaatim arzetmişti. Prensler huzurda İslâm dini ile müşerref olmak arzusunu göstermişlerdi. Serdar Lala Mustafa Paşa memnun olmuş, büyüğü Prens Minuçehr'e:

— Öyle ise kendi adımızı sana verdik.

Diye iltifatta bulunmuş ve Prens Mustafa'yı Azgur sancak beyliğine tâyin etmiş, kardeşi Prens Greguvar'a, Oltu sancağını vermiş, küçük kardeşleri ile anneleri Altunkale melikesine de birçok köyler ve Umarlar ihсан eylemişti (1). Bu suretle Altunkale Beyliği Osmanlı devleti sınırları içine alınmıştı. Başkente gönderilen ikinci müjde de buydu. İstanbul'u tekrar sevinç kaplamıştı. Lala Mustafa Paşa, sonra Gürcistan'ın merkezi bulunan Tiflis'in üzerine yürümüş, evvelce Osmanlı himayesine meyyal görünen Kral David nedense İran'a kaçmıştı. Orduyu hümâyün 24 ağustos 1578 de Tiflis'i işgal etmiş, iki büyük-kilisesinde Cuma namazı eda edilerek camie tahvil olunmuştu. Sultan Murad'ın aldığı üçüncü zafer müjdesi de buydu. Rüyası doğru çıkan-Şeyh Şücâ hazretleri huzuru hümâyuna davet edilerek: — Aferin Şücâ, keramet sahibi imişsin!

Sözleriyle iltifatı şahaneye mazhar olmuş, cepleri de altın ile doldurulmuştu. 29 ağustosta Tiflis krallığı Osmanlı ülkesine dahil olmuş ve idaresi Solak Ferhat Paşa'nın oğlu Mehmet Bey'e bırakılmıştı. Kalenin muhafazası için bir miktar asker tâyin olunmuştu. Tiflis'in işgali üzerine Kakheti Gürcü Krallığı da mukavemet imkânlarının kalmadığını görmüş, Kral İkinci Aleksandr, serdarı karşılayarak itaat ve tâbiyetini arzetmişti. Lala Mustafa Paşa, Aleksandr'ı vali sıfatıyla aynı yere tâyin etmişti.

Çıldır'da yenilgiye uğrayan Tokmak Han, bu hezimetin intikamını almak amacıyla tekrar hazırlanmış ve bu sefer İran'ın kumandanlarını bir araya toplamıştı. Tarihini bir kere daha tecrübe edecekti, Karabağ 'özerinden Koyungeçidi mevkiini geçerek sahrada Osmanlı ordusu ile karşılaşmıştı. Lala Mustafa Paşa'nın bizzat merkez cephesine kuman-

(1) Nuhbettütevarih, sahife 136-137.

SULTANLARIN AŞKI

330

da ettiği bu meydan savaşında Özdemiroğlu Osman Paşa yine yüz aklığı göstermiş, kesin zaferin kazanılmasında birinci derecede rol oynamıştı. İranlılar perişan olmuşlar, sahrayı cesetlerle doldurmuşlardı. Kayıpları on bine yaklaşıyordu. 11 eylülde Araş kalesi fetholunmuş, bundan sonra Şirvan'a girilmişti.

Kış geliyordu. Kışlak merkezi Erzurum'du. Lala Mustafa Paşa, İran ve Gürcistan seferinde temayüz eden eski arkadaşını taltifte kusur etmemiş, Kafkasya'da ilk Osmanlı idare teşkilâtını kurarak Gürcistan ve Dağıstan genel valiliğine vezaret pâyesiyle Özdemiroğlu Osman Paşa'yı tâyin etmişti.

Lala Mustafa Paşa, Doğu seferi sırasında İstanbul'daki hâdiselere bigâne kalmamış, yakın adamları aracılığıyla bütün olup bitenlerden malûmat almış, Şemsi Paşa ile olan ilişkisini daima muhafaza etmişti. Canını sıkan yegâne hâdise dördüncü Vezir Koca Sinan Paşa'nın saray partisi ilerigelenleri arasında vazife almış olmasıydı. Başdefterdar Üveys, Paşa'yı münasip bir zamanda görmüş:

—• Padişahımız efendimiz seni serdar etmek isterdi. Ama vezir mâni oldu. Garaz onundur. Bizimle beraber hareket edersen lütf görürsün.

Diye kandırmıştı. Bu suretle divanı hümâyunda Sokullu'nun tarafında kimseler kalmamıştı. Ama ne de olsa rakibi Sinan ile aynı safta bulunmak gücüne gidiyordu.

Doğudan gelen zafer haberleri saray partisini azdırmış, Sokullu Mehmet Paşa'yı da müşkül duruma sokmuştu. Çünkü padişaha saydığı sefer sakıncaları tahakkuk etmemişti. Ordu arasında memnuniyetsizlik başgöstermemiş, savaşlarda fazla zaiyat olmamış, mağlûbiyet acısı tadılmamıştı. Payitaht halkı memnundu. Şemsi Paşa ve arkadaşları en münasip zamanın geldiğine kani idiler. Sokullu'yu bizar etmek için her fırsatı kullanıyorlardı. Son aylarda vezire meyleden Yeniçeri Ağası Ciğalazade Sinan, şehrin inzibatım sağlayamıyor diye azledilmişti. Ağalardan on dokuz tanesinin zeametleri «havası hümâyuna lâyıktır» diye haslar meyanına kaydedilmişti.

Sokullu, bütün bunlara tahammül ediyordu. Bir gün gelip işlerin düzeleceğini, saray partisinin, padişaktan uzaklaştırılacağı ümidini besliyordu. Şemsi Paşa ve arkadaşları yine Budin Valisi Mustafa Paşa'yı ele almışlar, türlü türlü şayialar çıkarmışlardı. Eğer Mustafa Paşa 'dam edilirse, Sokullu'nun bu ağır darbeye tahammül edemeyip mührü hümâyunu sahibi olan hazreti padişaha vereceği genel kanaat halindeydi. Sultan Murat da Sokullu'nun müstakil hareketlerinden bizardı, bir an önce ondan kurtulmak istiyordu. Devleti idare edecek başka vezir

340 SULTANLARIN AŞKI

yok muydu? Ahmet Paşa, Mustafa Paşa ne gün için duruyorlardı? Onlar Sokullu gibi her işe itiraz etmezler, ne irade eylerse baş kesip rıza gösterirlerdi. Nihayet saray partisi emeline muvaffak olmuştu. Sigetvar seferindenberi (1). Budin'i tam bir liyakatle idare eden Mustafa Paşa'nın idamına ferman almışlardı. Budin saraylarına ve baruthaneye saika isabeti ile vâki olan hasarı yerinde tesbit ve teftiş bahanesiyle Başmirahor Ferhat Ağa Budin'e gönderilmiş, Ferhat bu vazifeyi sızıltıya meydan vermeden, 10 ekim 1578 tarihinde (2) yerine getirmişti.

Veziriazam, Budin Valisi Mustafa Paşa'nın sırf kendisine intisabı bulunduğu için idam edildiğini anlamış ve teessürü bir kat daha artmıştı. Bugün buna cesaret edenler, yarın oğlu Hasan Paşa için de aynı fermanı padişaktan alabilirlerdi. Kul taifesinin mukadderatı hükümdarın iki dudağı arasında değil miydi? O hükümdar ki, musahiplerimin sözlerine inanıyordu. Sokullu bir gün nedimlerine:

— Devleti aliyyeye yazık ederler.

Demişti. Artık dertleşecek kimsesi de kalmamıştı. Müftü Konyalı Hiâmit Efendi ile ikinci Vezir Piyâle Paşa sağ olsalardı, onlarla konuşur, içini döker, ferahlardı. Mustafa'nın idamından sonra huzuru hümâyuna çıkmış, fakat hiçbir şey olmamış gibi davranmış, teessürünü belli etmemişti. Sokullu'nun mührü hümâyunu teslim edeceğine muhakkak nazariyle bakan saray partisi ileri gelenleri aldanmıştı. Mehmet Paşa, her ne pahasına olursa olsun, mührü muhafaza edecek, düşmanlarının ekmeğine bal sürdürmeyecekti.

— Devleti aliyyeyi nâehiller eline bırakmıyacağız.

Diyordu. Belki birinci endişesi buydu, fakat mevki hırsı da vardı. Diğer taraftan valide sultan ile zevcesi Esmihan Sultan, sadârette kalmasında ısrar ediyorlardı. Mehmet Paşa'nın sarayda bu iki kadından başka dayanağı kalmamıştı. Saray partisi ne yapmış yapmış, Osmanlı devletinin en büyük eyaletlerinden biri olan Budin'e kendi partileri erkânından Başdefterdar Üveys Çelebi'yi Paşa ünvanıyla tâyin ettirmişti. Bundan sonraki münhallere de yine kendilerine taraftar olanları kayıracaklardı. Lala Mustafa Paşa da aynı şeyi yapmış, öz-demiroğlu'nu Dağistan valiliğine getirmişti. Sokullu buna evvelâ razı olmak istememiş, ancak padişahın emri üzerine ses çıkaramamıştı. Başdefterdarlığa tekrar Lâlezar Mehmet Çelebi gelmişti. Ne çâre ki, o da vezire eski yakınlığını gösteremiyordu. Mehmet Paşa'nın mührü hümâyuna sımsıkı sarılmasına bir türlü tahammül edemiyen muhalifleri çileden çıkmıştı. Aleyhinde söylemedik söz bırakıyorlardı, bazıları da" — Vücudunun izalesi lâzımdır, gayri çâre kalmamıştır.

(1) Kanunî Sultan Süleyman'a son seferidir. 1566'da yapılmıştır.

(2) Hammer, cilt 7, sahife 50.

SULTANLARIN AŞKI

3-U

Diyecek kadar ileriye gitmişlerdi. Sultan Üçüncü Murat, artık eniştesinden kurtulmak istiyordu. Fakat iki şeyden çekiniyordu. Sokullu devlete bunca yıl hizmet etmişti. Büyük bir şöreti vardı. Ordu safları arasında kendisine bağlı olanlar az değildi. Özellikle Kanunî Sultan Süleyman'ın bayrağı altında dövüşmüş olan yaşlı askerler çoğunluğu teşkil ediyordu. Bunların bir hâdise çıkarmasından, hattâ kazan kaldırmalarından korkuyordu. Valilerin önemli bir kısmı vezire sadakat gösteriyorlardı, onun sayesinde

bu makama yükselmişlerdi. Hepsini birden azle imkân yoktu. Vâkıâ Şemsi Paşa birkaç defa valilerin değiştirilmesi üzerinde durmuş ise de:

— Yok.. Ne suçları var ki?

Diye susturmuştu. Yalnız şunu unutmuştu. Mustafa Paşa'nın ne şçu vardı? Diğer endişesi de şuydu: Sevgili hemşiresi Esmihan Sultan'ı gücendirmek istemiyordu. Esmihan ile konuşurken eniştesini övmek lüzumunu duyuyordu.

Sokullu bütün muhaliflerine ve düşmanlarına rağmen vazifesini tam bir sadakat ile yapıyor, makamının verdiği yetkileri kullanıyor, saray partisinin lüzumsuz müdahalelerine aynı şiddetle mukabele ediyor, divanı hümâyun içtimalarında hiçbir vezire müsamaha yapmıyor, arkasını saraya dayamış olan Şeyhülislâm Ahmet Şemsettin Efendi'ye bile yüz vermiyordu. Eskiden olduğu gibi her meselede celâdet gösteriyor, Musahip Şemsi Paşa ve arkadaşlarına göz açtırmıyordu.

Sokullu Mehmet Paşa'nın tarihe çok merakı vardı. Her gece uyanır, abdest alıp namazını kılar, sonra Hazinedar Tavaşi Hasan Ağa'ya. Tevarihî Âl-i Osmanî okuturdu. Bu itiyadını hemen hiç bozmamıştı. tik padişahlara derin bir saygıyla bağlıydı. Bursa'daki Osman Gazi, Orhant Gazi ve Sultan Murat Hüdavendigâr türbelerine Kur'an-ı Kerim cüz'Ieri vakfetmişti. Bir gece yine böyle uyanmış, abdest almış, namazını kılmış ve Hazinedarı Hasan Ağa'yı çağırarak mutad üzere kıraat etmesini söylemişti. Hasan Ağa sormuştu:

— Hangi mahalden okuyalım?

Sultan Murat Hüdavendigâr'm Kosova şهادeti mahallini okuması emrini vermişti. Hasan Ağa okumağa başlamıştı:

«Gazayı ekberin ertesi günü güneş Kosova sahrasını nura gar-kederken, Sultan Murat Hüdavendigâr, düşman cesetleri dolu olan cenk meydanını dolaşıyordu. Bu esnada yaralıları arasında bulunan Miloş Kabilovîç adındaki kâfir, padişahın kapı halkından birine din-i İslâm ile müşerref olmak istediğini, eğer etek öpmek şerefine nail olursa mühim bir sır tevdi edeceğini söylemişti. Hazret-i Murat, Sırlının yanına getirilmesini irade etmişti. Miloş, sürüne sürüne yaklaşmış, hünkârın eteğini öpecekmış gibi diz üstü çökmüştü. Sonra yeniden sak-

342

SULTANLARIN AŞKI

ladığı hançerini padişahın tam kalbine saplamıştı. Murat Hüdâvendi-gâr, iki gün mukaddem, Yarabbi, sen beni şehit eyle, dememiş, miydi? İşte gazayı ekberde şehit olmuştu. Kelime-i şهادet getirerek bir dağ gibi devrilmişti.»

Sokullu bu sayfada kendisini tutamamış, gözlerinden yaşlar akıtarak ellerini semaya kaldırmıştı.

— Yarabbi, bana dahi böyle bir şهادet nasip eyle.

Diye dua etmiş, Murad'm ruhuna fatiha okumuştu Ol). O gece pek az uyku uyumuş, ertesi günü mutad üzere vazifesine gitmişti. Eshabı mesalihin işlerini yoluna koymuş, asla dostluk yapmayan vezirlere güler yüz göstermiş, kendisini ziyaret eden Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarına iltifat etmişti:

— Sizi günlerdir görmezdim, iyi oldu da geldiniz.

Demiş, el öptürmüş, bir derterli olup olmadığını sormuştu. Kadırgalı Hasan ve arkadaşlarının hiçbir derdi yoktu, hoş, olsa da söylemezlerdi ya. Ama bugün sırf ihtiyar vezirin yüzünü görmek ve hayır duasını almak için gelmişlerdi.

— Mübarek cemaline hasrettik devletlûm, sayende ne derdimiz olacak?

Cevabını vermişler ve sonra ayrılmışlardı. Sokullu arkalarından:

— Bize sadık galiba yalnız bu vefakâr insanlar kaldı? Diye söylenmişti.

Aynı gün, yani 12 ekim 1579 pazartesi günü, ikinci divanı vardı. Divan meşgul iken içeri, garip tavırlı bir adam girmişti. Bu adam Boşnak'tı, çoğunlukla veziriazamı yolda karşılar, para isterdi. Sokullu da boş çevirmez, gönlünü hoş etmekten geri durmazdı. Her halde yine para istemeğe gelmişti.

— Ne istersiz?

— Müştekiyim, maruzatım var devletlûm (2).

Sokullu gülmüştü. Bu divanenin ne gibi maruzatı olabilirdi? Her İtalde fazla akçe koparmak için böyle söylüyor, zevzeklik ediyordu. Ama sırası mıydı? Daha görülecek nice işler vardı.

— Vir bakalım, g-örelim maruzatın ne imiş?

Dedi. Sonra elini cebine soktu. Zavallıya (!) akçe verecek, hem gönlünü ve hem de hayır duasını alacaktı. Yoksullara ötedenberi yardım ederdi. Serseri kıyafetli adam:

— Al öyleyse!

Diye bağırdı. Fakat istida yerine kolunun altında sakladığı hançerini çıkardı. Çavuşlar, bir an şaşkınlık geçirdiler, sonra tutmak için üzerine yürüdüler, fakat geç kalmışlardı. Serseri, hançerini Sokullu'nun memesi altına saplamıştı. Yarasından kanlar akıyordu. Çavuşlar, is

(1) Peçevt Tarihi, cilt 2, sahife 25.

(2) Hammer, Sokullu gibi Bosnalı olan katilin, umarlarının tenkisinden müşteki olduğunu ve bu cinayeti intikam hissiyle işlediğini yazır. Oilt 7, sahife 50.

işten geçtikten sonra katili yakalamışlardı. Paşayı da içeriye, odasına götürmüşlerdi. Hekimlere haber salınmıştı. divan telaş içindeydi. Devlet ricali ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Koca Sinan Paşa, son zamanlarda Sokullu'ya kızgın olmakla beraber bu fecî manzara karşısında her şeyi unutmuştu.

— Tiz, padişahımız efendimize arzedin, sahibi devlet fenadır!

Diye bağıyor, Başdeftardar Lâlezar Mehmet Çelebi, teesürün-İden oraya buraya koşuyordu. Vezirin mutemetleri efendilerinin iyileşmesi için Cenab-ı Hakka yalvarıyorlardı:

— Yarabbi, IVfehmet Paşa kuluna sen şifa ver!

Tevaşî Hasan Ağa, dün geceki hâdiseyi düşünüyordu. Tevarih-i Âl-i Osman okurken gözlerinden yaşlar akıtarak «Yarabbi, bana da böyle bir ölüm nasip et!» diye dua etmemiş miydi? İşte şehadet şerbetini nûş ediyordu. Yalnız arada çok fark vardı. Sultan Murat Hüdâvendigâr, bir gaza-i ekber kazandıktan sonra cenk meydanında bir kâfirin eliyle şehit düşmüştü. Hasan Ağa, şimdi başucunda Tevarih-i Âl-i Osman yerine Kur'ân-ı Kerim okuyacaktı.

Akşam olmuştu. Guruba yakın cerrahlar gelmiş, fitil ve merhem koyup yarayı bağlamışlardı. Fakat yüzlerinde ümit ifade eden bir hal yoktu. Tavaşî Hasan Ağa sormuştu:

— Üstadlar, efendimizin hali nicedir?

İçlerinden biri başını tevekkül ile sallıyarak cevap vermişti:

— Allah'tan ümit kesilmez.

Evet, Allah'tan ümit kesilmezdi, hekimlerin elinde bir şey yoktu. Kadere rıza göstermek lâzımdı. Mehmet Paşa'nın alınında ne yazılmış ise o olacaktı. Bu yazıyı kimseler değiştiremezdi. Hançer fena tesir etmişti. Veziriazamın yarım yüzyıldan ziyade devlet işleriyle yorulan zayıf vücudu bu mühlik yaranın acısına dayanamamıştı. İhtiyar vezir, Ayasofya camii minarelerinden akşam ezanı okunurken gözlerini hayata kapamıştı (1).

Osmanlı devletinin bu büyük kaybı derhal duyulmuştu. İstanbul lean ağılıyor, payitahtta bulunan yeniçeri ocağının gün görmüş yaşlı askerleri feryat ederek başlarını duvarlara vuruyorlardı.

— Hay Mehmet Paşamız!

Kadırgalı Hasan ve arkadaşları da çılgına dönmüşler, daha üç lieş saat önce iltifatına nail oldukları vezirin Kabasakaldaki sarayına "koşmuşlardı. Çal Ali:

— Vezire muhalifler kıydılar, Allahtan bulsunlar!

Diye Şemsi ve arkadaşlarını açıkça itham ediyor (2), Uzun Mehmet dizlerini dövüyordu:

(1) Ahmet Refik, Sokullu, sahife 333.

(2) Bazı müverrihler, saray partisinin, hattâ bizzat Sultan Üçüncü Murad'ın-Sokullu'nun şehadetinde parmakları olduğunu imâ ederler. Katil birçok işkencelere rağmen bir şey söylememiştir. Ertesi günü de idam edilmiştir.

'— Alçıklar, bunu nasıl ettiniz?

Sokullu'nun dul zevcesi Esmihan Sultan, iki gözü iki çeşme haremî hümâyuna gidiyordu. Sultan Murat hâdiseyi haber aldığı zaman; sararmış:

— Allah rahmet eylesin.

Demişti. Saray partisi ileri gelenleri ise memnundu Haremî hümâyunda teessür vardı. Yalnız Safiye Sultan düşünüyordu. Nurbânü fırkasına mensup bir kişi daha ortadan kalkmıştı.

Kış ne çabuk geçmişti. Erik ağaçları vaktinden önce çiçek açmış, bahar, şehirler güzeli İstanbul'u yine cennete çevirmişti. Sultan' Murat, zevk ve safa âlemlerini bir gün, bir gece feda etmiyor, gündüzleri dilârâ bahçelerdeki eğlencelerden, geceleri ise haremî hümâyunu süsleyen hurilerden baş alamıyordu.

Hayatından çok memnundu, artık ne karışanı ve ne de görüşeni kalmıştı.

Yeni Veziriazam Ahmet Paşa ne arzu edilirse aynen yerine getiriyor, padişahın her sözünde bir hayr, bir keramet arayıp buluyordu. Halbuki Rahmetli Sokullu Mehmet Paşa öyle miydi? Olur olmaz şeylere itiraz eder, kılı kırk yarar, her meselede bir müşkül oı*-taya atarak insanın canını fena halde sıkardı. Ne iyi olmuştu da mührünü Ahmet kuluna vermişti. Hem ikinci vezir olduğuna göre hak da onundu. Vâkıâ Lala Mustafa Paşa ve Koca Sinan Paşa gibi şöretli vezirler de vardı. Hoş, istediğini sadaret makamına getirmekte serbestti, kimse bir şey diyemezdi.

Sokullu'nun şehadetinden sonra musahiplerin, daha doğrusu saray partisi ileri gelenlerinin ekmeğine bal sürülmüştü. Dilediklerini yapıyor, veya yaptırıyorlardı. Kimse ne ediyorsunuz diye soramıyordu.

Veziriazam Ahmet Paşa itirazda bulunmak şöyle dursun, aksine onlara âlet oluyordu. Her tâyinde saray partisi erkânının adamlarını kayırıyordu.

Son aylarda epeyce hâdiseler olmuştu. Doğudan gelen haberler birdenbire şeklini değiştirmişti. Lala Mustafa Paşa yıllardır himaye ettiği Özdemiroğlu Osman Paşa ile bozuşmuştu. Kazanılan zaferlerde en büyük rolü olan Osman'ın bir gün gelip kendisine rakip çıkmasından korkmutu. Ordunun önemli bir

kısmını alarak kışlamak üzere Erzurum'a gelmiş ve Osman'ı az bir kuvvetle bırakmıştı. Dağıstan dolayla-riyle ilgilenen olmamıştı. Padişahın emriyle Osmanlı ordusunu takviyeye gelen Kırım Hânı İkinci Mehmet Giray ile Osman'ın, Kür suyunun, güneyindeki Safavi topraklarının fethi için Erzurum'daki orduyu davet etmesi aralarını büsbütün açmıştı. Lala Mustafa bu davete gelmemiş, Kars kalesinin inşaatı ile meşgul olduğunu ileri sürmüştü. Bunun üzerine canı sıkılan Mehmet Giray, Özdemiroğlu'nun bütün ısrarlarına rağmen oğlu Saadet Giray kumandasında bir miktar Tatar askeri bırakarak memleketine dönmüştü. Bütün bunlardan malûmattar olan Koca Sinan Paşa, rakibini yere vurmak zamanının geldiğini anlamış, faaliyete geçmişti. Birkaç defa huzuru hümâyuna çıkmış, Lala'nın harp harekâtını yerici mütalâalarda bulunmuş, eğer Tahmasb Hân ile yapılan savaşta Lalanın çadırında oturup keyif çatacağına alayları ile düşmanın üzerine gitmiş olsaydı, İran ordusundan kimsenin kurtulamıyacağını söylemişti. O zaman Murat sormuştu:

— Ya sen olsan ne yapardın ?

Kendisini fazlaca beğenmiş olan Koca Sinan Paşa, hiç tereddüt etmeden cevap vermişti:

— Bu âciz kullarınız olsaydı, şahın kellesini divanı padişahiye çoktan göndermiştim.

Koca Sinan Paşa bununla da kalmamış, musahiplerle temas ede-rak koca aramakla vakit geçiriyorlardı. Bu sahada Esmihan Sultan da Jtârlıktan kaçmıyacağını bildirmişti. Bu vaadi alan musahipler, esasen rüşvete alışmış olan padişahı kolayca kandırmışlardı. (1). Kısa zamanda vaadini yerine getiren Sinan Paşa, 7 ocak 1587 de Doğu serdar-lığına tâyin edilmiş ve Lala Mustafa Paşa da azlolunarak İstanbul'a çağrılmıştı.

Haremi hümâyuna gelince; durumda esaslı bir değişiklik olmamakla oeraber valide sultan nüfuzundan değilse de kudretinden bir parçacık kaybetmişti. Kendi partisine mensup olan Mihrimân ve Şahsultanlar Ölmüş, Sokullu şehit edilmişti. Geriye kalan Piyâle'nin dul zevcesi Gevher Sultan ile Esmihan Sultan kendi dertleri ile meşgul oluyorlar, Nur-bânu'ya pek yardım edeniyorlardı. «Ölen ile ölünmez» meseline uya-rek koca aramakla vakit geçiliyorlardı. Bu sahada Esmihan Sultan daha çok faaliyet gösteriyordu. Kocasız duramıyordu. Yakınları ona rahmetli zevcinin rakibi Özdemiroğlu Osman Paşa'yı tavsiye etmişlerdi. İran ve Gürcistan seferlerindeki muzaffer savaşlarından dolayı şöhreti bütün payitahtı tutan Özdemiroğlu, elli üç, elli dört yaşlarında olmakla beraber doğrusu çok dinç ve yakışıklı bir adamdı. Daha şimdiden Osman'ı kendisinin olarak görüyordu. Padişaha söyletecek, Kubbe veziri olarak İstanbul'a getirilmesini istiyecekti. Fakat tahkikatı biraz derinleştirdikten sonra paşa'nın Dağıstan'daki Şamanı hâkiminin yeğeni ile izdivaç ettiğini öğrenmişti. Bu kızın cemalini bir defa görenler, hüsnünden kendilerini kurtaramazlardı. «Dağıstan güzeli» diye şöhret bulmuştu (2). Bu hâdise ilk zamanlarda oldukça canını sıkmış :se de sonraları buna dahir çâre düşünmüştü. Padişah, münasip görürse-Özdemiroğlu'nun ne demeğe hakkı vardı ? Karısını boşar, kendisini alırdı. Bundan şerefli bir şey olabilir miydi? Haremi hümâyuna giderek"

(1) Peçevî, Sinan Paşa bu uğurda mâli firavân dahi sarfeyledi. Cilt 2, sa-hife 63.

(2) Peçevî! Tarihi, cilt 2, sahife 63.

346

SULTANLARIN AŞKI

İvalidesi ile halvet oldu. Derdini döktü. Nurbanu Sultan, Özdemiroğlu-mun parlak bir istikbale namzet olduğunu görüyordu. Birkaç yıl sonra :sadarete yükseleceğinde şüphesi yoktu. Ellerinde böyle bir koz bulunurca istedikleri zaman oynayabilirdi.

— Pek münasip düşünürsün, pederin Selim Hân da kendisini ziyade severdi. Ahmet Paşa'ya söyleyelim, kubbe vezirliği için müsaada alsun, meramı da izah etsün.

Bak bu hiç aklına gelmemişti. Tecrübeli ve yaşlı kadınların mu-Jiakemesi daha ihatalı oluyordu. Vezirin aracılığı elbette yerindeydi. Sonra Ahmet Paşa pek yabancıları sayılmazdı. Halası Mihrimâh Sul-tan'm kızı Ayşe Hanım Sultan (1) ile evliydi.

— İyi dersin valide.

— Git, Ayşe ile konuş, zevcine söyleyin, icabederse biz de söyleriz. Bsmihan Sultan, Ahmet Paşa'nın konağına koştu, vaziyeti ona da anlattı. Bunda utanıp sıkılacak bir şey yoktu. Allanın emriyle evlenecekti. Birkaç gün sonra beşaret haberi geldi. Ahmet Paşa:

— Merak etmesinler, bir münasip zamanda efendimize açar, muvafakatini alırım.

Demişti. Sokullu'nun dul zevcesi, Özdemiroğlu'nu artık kocası gibi görüyor, türlü hayaller kuruyor, zıfah gecesinde giyeceği gök mavisi îpek elbiselerini şimdiden yaptırıyordu.

Günler geçmişti. Esmihan Sultan'm hayalleri hakikat olamamış, limitleri suya düşmüştü. Tavassut işini üzerine alan Veziriazam Ahmet Paşa 28 nisan 1580 de vefat etmişti. Ahmet Paşa silik bir şahsiyetti. Bu yüzden payitaht halkı ölümüne ağlamamıştı. Yalnız Sultan İMurat müteessirdi:

— Böyle veziri nerede bulmalı? Kuzu gibi bir adamdı.

Diyordu. Teessürünün başka sebepleri de vardı. İkinci vezir Lala Mustafa Paşa haris ve kinci bir vezirdi. Onun sadaret makamına gelmesi türlü türlü hâdiseler doğurabilirdi. Bir kere Lala'nın can düşmanı seferde bulunuyordu. Koca Sinan Paşa, rakibinin mührü hümâyuna nail olduğunu haber alırsa, işler yüzüstü kalırdı. Halbuki ondan zafer müjdeleri bekliyordu. Esasen giderken de bu vaadde bulunmuştu. Bir türlü İtarar veremiyordu. Kızı Esmihan'dan talimat alan Nurbânu Sultan, Ahmet Paşa'nın yarıda bıraktığı işi kendisi tamamlamak istemiş, oğluna •Özdemiroğlu'nu tavsiye etmişti.

(1) RiUtem Paşa'nın Mihrimâh Sultan'dan doğan kızı. Ahmet Fasa'nın Wü-aründen birkaç yıl sonra Nişancı Feridun Bey ile evlenmiştir.

SULTANLARIN AŞKI

347

—p Osman Paşa kulun bir yarar âdemdir. Rahmetli pederin da kendisini severdi. Ne düşünürsün, mührünü ona ver. Sana sadakatle hizmet eder.

Bu sözlerin mânasını pek anlamıyan Murat:

— Sırada başka vezirler vardır. Veziri sâni Lala Mustafa kulum «lyaktır.

Cevabını vermiş ve sonra ilâve etmişti:

— Ama, mührü vermeğe elim varmaz.

Sinan Paşa'nın adamları da boş durmuyorlar, bir taraftan saray 3>artisi ileri gelenlerine para ypsdirirken, diğer taraftan da ortalığı velveleye vererek Mustafa'nın veziriazamlığma mâni olmağa çalışıyorlardı. — Sinan Paşa yerine serdar olmuştu. Elbet muhalefet mukarrerdir. Diyorlardı. Buna padişahın da aklı kesmişti. Anlaşmazlık büyürse Allah muhafaza önüne kolay kolay geçilemezdi, saray partisi bu işde birinci derecede rol oynamış, suya sabuna dokunmadan bir hal çâresi bulmuşlardı. Ne şiş yanacaktı, ne de kebab. Sadaret makamı geçici bir süre için kaldırılacak, Vezareti Uzma kaymakamlığına Lala Mustafa Paşa getirilecekti. Koca Sinan Paşa'nın buna bir şey demeğe hakkı yoktu. Bu tedbiri Sultan Murat da kabul etmişti.

Halk, bütün yetkilerin padişah elinde toplanmış olmasını iyi karşı-lamamıştı. Biroçk itirazlar yükselmişti. Mustafa Paşa da çok müteessir olmuştu. Tâ Sultan Selim Hân zamanından beri beklediği mührü hümâyun demek kendisine nasib ol-mıyacaktı. Mühürsüz veziriâzamlık öyle bir dertti ki, buna tahammül her babayığitin kârı değildi. Hele hayatını binbir macera ile geçirmiş ihtiyar insanlar hiç dayanamazlardı. Nitekim Mustafa Paşa da dayanamadı ve hastalanarak 1 ağustos 1580 pazartesi günü vefat etti fi). r/Iührü hümâyun üç hafta sonra doğu serdari ikinci vezir Koca Sinan Paşa'ya gönderildi. Sultan Murat da geniş bir nefes almıştı. Dağdağadan kurtulmuştu.

Artık devlet işleri ile yorulan (!) sınırlarını sebû endam bakirelerin agûşlarında dinlendirecek, henüz yaz bitmeden Boğaziçi sahil saraylarında eğlenecekti. Haftalardır, binmek kısmet olmadığı on iki çifte yeşil saltanat kayığı ile teferruce çıkacaktı. Valie Sultan da:

— Arslanım, pek yoruldun, seni eğlesinler, gönlünü hoş tutsunlar.

Tavsiyesinde bulunmuştu.

(1) Hammer, Mnstafa Paşa'nın zehir içerek inti

faife 75.

har ettiğini yazar. Cilt T,

348

SULTANLARIN AŞKI

Haremi hümâyundaki nüfuzunu valide sultana kaptıran Safiye ihmale de uğramış, bir kenara atılmıştı. Ancak bu hayata uzun müddet dayanamamış, talihini tekrar denemek için yeniden ortaya çıkmıştı. Çünkü beklediği münasip zamanın geldiğine kaniydi. Ne Mihrimâh, ve ne de Şahsultan kalmıştı, hemşirei padişahilerin ise halleri malûmdu. Esmihan Sultan'ın koca peşinde koştüğünü biliyordu. Raziye Kalfa aracılığıyla olanı biteni o da öğrenmişti. Özdemiroğlu Osman. Paşa'nın kubbe veziri sıfatıyla İstanbul'a getirilmesi işinin sekteye uğramasından memnun kalmamıştı. Eğer bu izdivaç hemen yapılmış olsaydı, Esmihan, yeni kocası Osman Paşa'dan vakit bulup veyahut Osman Paşa'yı bırakıp kendisi ile uğraşmaz, kim bilir belki de haremi hümâyuna bile uğramazdı. Gevherhan Sultan'a gelince, o büsbütün baş-kaydı. Rütbe ve mansıba bakmıyor, zengin ve fakir demiyor, genç ve sağlam bir zevç arıyordu. Bu sayede küllenmiş gibi duran ihtiraslarını bol bol tatmin etmeği düşünüyordu. Fakat buna da ne valide sultan ve ne de şehriyari cedid taraftardı.

Safiye Sultan, haremi hümâyunaki politikasını değiştirmişti. Hırçnılıktan, hiddetten, fena muameleden iyi bir sonuç alamıyacağını an'-iamıştı. Şimdi herkese güler yüz gösteriyor, valide sultanı sık sık ziyaret ederek elini öpüyor, dost görünmeğe çalışıyordu. Canfeda'nın, kargısına çıkarttığı rakibelerini incitmiyor, mevkiinin müsaadesi nisbe-tinde iltifat ediyordu. Eskiden birer bakire olan Şahhubân, Demsaz, Nazikter, Gülfidan, Firuze ve Sırrıcan, padişahın baş tacı olmuşlar, firaşına girerek saadet bulmuşlardı. Hepsinin ayrı ayrı birer mevki vardı. Emirlerine müteaddit cariyeler verilmişti. Canfeda Kalfa'ya gelince, artık haremi hümâyunun yegâne müdiresi idi, gerek padişahın ve gerekse valide sultanın tam bir güven ve

teveccühüne mazhardı. Kendisinden Dârüssaade Ağası Gazanfer bile çekiniyordu. Sultan Murat, kalfayı iki gün görmese:

— Canfeda nerede, aceb hasta mıdır?

Diye soruyordu. Bu az birşey değildi. Çünkü kendisine de bundan başka bir muamele yapılmıyordu. Aylar vardı ki, bir gece baş başa, diz dize kalmamışlar, eski günleri yâde vesile bulamamışlardı. Murat bundan daima hazer ediyor, sanki yaklaşmaktan korkuyordu. Kim bilir, belki de hastalığın nüksedeceği zehabına kapılmıştı. Ah bir gece için neler neler feda edebilirdi. Efendisini kendisine tekrar meftun kılmak için neler yapmazdı; bütün kadınlığını gösterir, aşk, ihtiras ve saadet dolu eski hatıralarını canlandırır, seneler ve seneler önce Kor-fo'dan getirilmiş, Akdeniz'in ateşli kadını Venedikli Bafo olarak karşısına çıkardı. Hem artık kıskançlık da yapmazdı, efendisinin kendisinden başka bir çiçek koklamasına da ses çıkamazdı, hattâ daha ileriye seçtiği güzel cariyelerden birini elleri ile koynuna sokar: Bu gece seni eglesün, sultanım!

SULTANLARIN AŞKI

349

Bile derdi. Yeter ki haremi hümâyundaki eski kudret ve nüfuzunu tekrar kazansındı. Acaba ihtiyarlamış mıydı ? Hiç zannetmiyordu. Güzelliğini mi kaybetmişti? Buna da ihtimal vermiyordu. On altı yaşında bir bakire değildi amma, kadınlığın en olgun çağına gelmişti. Hoş, endam aynasının karşısına geçer, saatlerce kendisini seyreder, üstüne başına çeki düzen verirdi. Sonra yine kendi kendine söylenirdi:

— Güzelsin Safiye, her zamanki gibi güzelsin!

Bazan en itimat ettiği kızlardan birini çağırır ve sorardı:

— Bak bakalım, bende bir değişiklik var mı? Bu sualin mânasını kavriyamayan toy cariyeye:

— Sakın hâmile olmayasınız, sultanım.

Cevabını verirdi. O zaman Safiye acı acı gülerdi. Nerede ve ne zaman gebe kalacaktı. Erkek yüzü gördüğü var mıydı? Bununla beraber kızın yanında küçük düşmek istemezdi.

— Ya öyle mi?

Derdi. Teselli bulduğu yegâne cihet haremi hümâyunda baş tacı edilen altı kadının henüz hâmile kalmamalarıydı, onların da çocuk doğurup haseki unvanını kazanmalarını hiç istemezdi. Vâkîâ Şahhubân bir kaç ay önce hâmile kaldığına dair bir şayia çıkarmış ise de bilâhare tmnun asılsız olduğu anlaşılıyordu. Hasekinin son haftalarda üzerinde durduğu en önemli mesele Can-feda'yı elde etmektir. Artık eskisi gibi hasis davranmıyacak, kesenin ağzını açacaktı. Buna mecburdu da, Altın ve ziyet eşyası her kapının anahtarıydı. İşte bunun için biraz önce Raziye Kalfa'yı çağırılmış, onunla halvet olmuştu. Bakalım Kalfa birkaç gündenberi yaptığı temaslardan ne gibi bir sonuç almıştı? Yüzünün güldüğüne bakılırsa işler yolunda gidiyordu.

— Bugün yine Canfeda'yı gördün mü?

— Görmez olur muyum, sultanım.

Raziye'nin getirdiği haberler pek mühimdi. Canfeda, Nurbânu Sul-tan'dan gizli tutulmak ve onun aleyhinde olmamak şartile her türlü anlaşmağa hazırды. Fakat bazı şartlar ileri sürülüyordu. Erkek kardeşi İbrahim Ağa (1) esaslı bir vazifeye kayrılacaktı, sonra İstanbul'da dayalı döşeli bir ev ihsan olunacaktı. Haremi hümâyundaki icraatına karışılmayacaktı ve özellikle cariyelerin seçiminde serbest bırakılacaktı. Bunlar pek o kadar üzerinde durulacak şeyler değildi. Canfeda bugün de haremi dilediği gibi idare ediyor, kimse hesap sormuyordu. İbrahim Ağa'ya gelince elbette bir kolayı bulunur ve bir yere tâyin edilirdi. Ancak ev meselesi biraz güçtü. Safiye Sultan'ın yine hasislik damarları tutmuştu.

— Hele bu mesele dursun, biz icap ederse yüz yüze kendisi ile konuşuruz. Başka bir haber var mı ?

Bilâhare Diyarbekir Valîİ9İ olan Beli İbrahim Paşa.

Raziye Kalfa pek önemsiz bir şeyden bahsediyormuş gibi cevap verdi:

— Cariyelerden bazıları hâmile kalmış derler. Safiye, birdenbire yerinden fırlamıştı.

— Ne dedin, ne dedin?

— Efendimizden hâmile kalmışlar, sultanım,

— Kimler imiş ?

— Şahhubân cariyeniz. Bembeyaz olmuştu.

— Bazıları demiştin. Yalnız Şahhubân mı?

— Hayır güzelim, Firuze, Nazikter ve Gülfidan cariyeleriniz de.

Safiye, sedire çöktü. Başından aşağı kaynar suJar dökülüyordu. Demek Sultan Murad'ı tamamen kaybediyordu. — Ya... Muhakkak im?

— Aşikâr, bebeğim . Kararını vermişti.

— Tiz Canfeda'yı bul, halvet olmak isterim. Bütün şartları mak-bulümdür.

Raziye hanımını etekledi.

— O da enirinize intizar ederdi.

Ve sür'atle huzurdan çıktı. Canfeda, Safiye Sultan ile anlaşmağa çoktan karar vermişti. Bu sebepsiz değildi. Yıllardır kurduğu hayaller-hakikat olmamıştı. Bütün güzelliğine, bütün şuhluğuna ve marifetine rağmen padişahın kadınları arasına girememiş, naili firaş olup saadet bulamamıştı. Genç hünkâr, güle iltifat etmekle beraber goncaları koklamaktan vazgeçmemişti. Artık bunun üzerinde fazla ısrar etmek manasızdı, yaşı da ilerliyordu. Gençliğinin son ateşini başka kollarda söndürecek. Buna karşılık haremî hümayunda en önemli bir vazifeyi deruhte etmiş, gerek hünkârın ve gerekse valide sultanın teveccüh ve itimadına mazhar olmuştu. Fakat Nurbânü Sultan'ı eskisi gibi kuvvetli görmüyordu. Gevher ve Esmihan Sultanlar kendi dertlerine düştüklerinden adetâ yalnız başına kalmıştı. Üstelik ihtiyârlamıştı da. Allah geçinden versin, bu fânî dünyadaki misafireti pek uzun olmayacaktı. O da çekilirse Safiye ile karşı karşıya kalacak, arkasını Veliâht Şehzade Mehmed'e dayayan Haseki, kendisini her zaman için alt edebilecekti. Sonra dahası da vardı. Aylardır zevcesini ihmal eden padişahda bir nedamet hissi başlamıştı. Hattâ birkaç gün önce:

— Safiye bizim ilk göz ağrımızdır. Kendisini bütün kadınlardan fazla severiz.

Demiş ve sonra Canfeda'dan zevcesi hakkında uzun uzadıya malûmat almıştı. Bütün bunlar, hasekiye yaklaşmak için kafi sebeplerdi. Demiri tavında dövmek, aş vaktinde yemek lâzımdı. Ortaya sürülen şartlar ise, bir fedakârlık yapıyormuş hissini vermek içindi. Yoksa erkek kardeşini kayıracak nice devlet erkânı vardı ki, şimdiye kadar bir

AŞKI

351

dediğini iki etmemişlerdi. Şehirde bir değil birkaç ev yaptıracak kadar para toplamıştı. Geçenlerde vefat eden Başmüsahip Vezir Şemsi Paşa'nın bunda çok himmeti dokunmuştu. Raziye Kalfa ile olan temaslarını, kasden uzatmış, bu suretle fedakârlığına onu da inandırmak istemişti.. Neticede de anlaşmışlardı. Şimdi onun getireceği haberi biraz da sabırsızlıkla bekliyordu. Eğer Safiye Sultan şartları kabul etmezse, yine ses çıkarmıyacaktı.

Raziye güler yüzle gelmiş ve müjdeyi vermişti:

— Haseki hazretleri ziyade memnun kaldılar, tiz seni ister. Canfeda kurnazlığı elden bırakmıyordu.

— Bu fedakârlığı senin için yaparım, kalfa.

— Bilmez miyim güzelim. Aman dikkatli kelâm et, hasekinin si--nirleri üstündedir.

— Neden Raziye?

— Neden olacak, Şahhubân, Naaikter, Gülfidan ve Firuze haseki-lige namzet.

Canfeda, içini çekti, bunların arasında neden kendisi yoktu. Acı acı güldü.

— Bir tanesini unuttun.

— O cariye de kim?

— Kim olacak, Demsaz.

Raziye manalı manalı tebessüm etti,

— Ah güzelim, efendimizi hep sen baştan çıkardın.

— Neden kardeşim?

— Bir de soruyorsun. Ayol bu beş ay parçasını da naili firaş edip Safiye Sultan'm başına çorap ören sen değil misin?

Doğru söze ne denirdi? Fakat ne çareki kendisine bir hayrı dokun-mamıştı. Bu sırada Haremî hümayunun en gözde Harem ağası Habeşi Mehmet:

— Destur Kalfalar!

Diye içeriye girmiş, Saray adabına uygun olarak ikisini de selâmlamış ve konuşmayı yarıda kestirmişti.

— Haseki hazretleri seni ister kadını.

Canfeda birden şaşaladı. Acaba olup bitenlerden Mehmed'in haberi var mıydı? Zeki arabın son günlerde ikiyüzlü bir siyaset takip ettiğini, bir taraftan kendisini mürit valide taraftarı olarak gösterirken, diğer taraftan da gizlice Safiye Sultan ile temasa geçtiğini, hattâ bir mesele için iki defa Şeyh Şücâ hazretlerine gittiğini biliyordu. Raziye Kalfanın yüzüne baktı, onda şaşkınlıktan eser yoktu. Hâdiseyi pek tabîi olarak karşılamıştı.

— Peki ağa, şimdi gidiyorum.

Diyerek odadan çıktı. Acaba bir tuzağa mı düşürülüyorum, diye düşündü. Sonra buna ihtimal vermedi.

Hızlı adımlarla hasekinin daire--

sine doğru yürüdü. Saf taraftaki kapı açılmış ve bir kadın başını uzatarak seslenmişti.

— Kalf açığım, nereye böyle?

Bu Şahhubân'm sesiydi. Birdenbire duraladı. Ne cevap vermeliydi? __. Hasekinin dairesindeki kızlar densizlik etmişler, gidip haklarından geleceğim, güzelim. Şahhubân:

— Ya... Öyle mi kalfacığım?

Diyerek başını içeriye çekmiş ve kapıyı kapatmıştı. «Ya öyle mi Tıalfacığım» sözünü öyle bir tarzda söylemişti ki, sanki «Ben yutmadım» gibi bir edası vardı. Şahhubân birşeyler sezmiş olamaz mıydı? Ya

gevezelik ederse, ya valideye bir haber uçurursa? Bunları düşünecek, muhakeme edecek kadar zaman yoktu. Her şey olacağına varırdı. Korido-ia saparken arkasından bir ayak sesi işitti. Bu da kim olabilirdi? Geri-ye döndü. Hayret... Mehmet Ağa kendisini takip ediyordu.

— Ne istersin, ağa?

Arap, beyaz dişlerini göstererek sırttı:

— Bir maruzatım var kadınım, ama cesaret edemem. Şimdi maruzatın sırası mıydı?

— Söyle ağa, biz kapı yoldaşı sayılırız.

Mehmet birazcık tereddüt etti. Anlaşılan çekiniyordu. Etrafına "bakındı, gelen giden olmadığını gördükten sonra yavaşça:

— İyi yaptın kadınım, dedi.

Canfeda, bunun mânasını derhal anlamıştı. Fakat arabm dilinin altında bir şeyler vardı, söyletmek lâzımdı. Hayretle sordu:

— Ne yaptım?

— Hani Safiye Sultan ile efendimizin arasını bulmak maslahata uygun diyecektim.

Mehmet Ağa'nın hâdiseyi en ufak teferruatına kadar bildiği aşikârdı. Ya hasekiden duymuş, veyahut Raziye Kalfa gevezelik etmişti. Her halde ortada sır diye tair şey kalmamıştı. Nurbânü Sultan da duyarsa işlerin birdenbire tersine dönmesi muhakkaktı.

— Aman, valide duymasın. Mehmet Ağa katî teminat verdi.

— Ben sır taşımasını bilirim. İcabmda kulaklarım taş gibi sağır, gözlerim kör olur. Maruzatım bu değildir. Daha mühim şeyler var.

Haremi hümâyunda bundan daha önemli şey ne olabilirdi? Yoksa meseleyi Şahhubân da mı öğrenmişti?

Mehmet Ağa, Canfeda'nın kulağına eğildi:

— Padişahımız Efendimiz hazretleri bugünlerde Safiye Sultan'ı ziyaret etmek muradındadır. Dün gece düşünde görmüş. Henüz tâbir ettirmedi. Şeyh Şücâ hazretlerini çağıracaktı, ben mâni oldum.

— Nasıl?

SULTANLARIN AŞKI

353

— Saadetlû padişahım, dedim. Uzağa ne gidersiniz, Canfeda cariyeniz rüya tâbirinde yektadır. Şehriyar evvelâ hayret ettiler, sonra, bizim Kalfa yaman kadındır, mümkündür, buyurdular.

Canfeda, arabın nerede ise boynuna sarılacaktı. Bütün müşküller ortadan kalkmıştı. Fakat Mehmet Ağa'yı bu fedakârlığa sevkeden şey neydi? Sormasına meydan vermeden Mehmet, baklayı ağzından çıkardı.

Yaptığı hizmetin karşılığında hasekinin altın olarak vereceği ihsanın lütfen kendisine devredilmesini istiyordu. Canfeda paraya düşkün değildi. Taş atıp kolu yorulmamıştı ya, haydan gelen elbette huya gidecekti. Ya satın alınacak eve göz dikmiş olsaydı, ne yapacaktı?

— Merak etme ağa, dedi, içinden bir altın bile almam, hepsi senindir.

Mehmet Ağa'ya veda ederek ayrıldı. Plânını istediği gibi uygulayacaktı.

İçeriye girdiği zaman hasekiye hiçbir husumeti yokmuş gibi davrandı. Etek öperek geri geri çekildi, ellerini önüne kavuşturarak ağzını açmadan orada bekledi. Safiye Sultan da oturduğu yerden doğrulmuştu. Canfeda'nın bu nazik ve terbiyeli hareketinden memnun kalmıştı. Raziye Kalfa'nın sözlerinde mübalâğa payı yoktu. Bakışlarında tam bir güven seziliyordu.

— Kalfa otur da konuşalım.

— Teeddüp ederim, sultanım.

— Yok, yok, otur, öyle ayakta olmaz, sohbet uzun sürer. Hem şöyle yanı başıma gel.

Canfeda, saray âdabının en ince teferruatına kadar riayet ederek hasekiyi tekrar etekledi. Sedirin kenarında bir yere ilişir gibi oturdu.

Safiye, kemerinin elmas işlemeli tokası ile oynuyor ve konuya nereden gireceğini düşünüyordu. Şimdiye kadar aralarında daima mü-naferet hüküm sürmüştü. Bunda biraz da kendisinin kabahati vardı. Daha doğrusu kıskançlığı rol oynamıştı. Önce Canfeda'nın dairesini değiştirmiş, sonra padişahın gönül kaptırdığını sanarak mahvına yürümüş, haremi hümâyundan taşra çıkartarak, Eskişaray'a yollamıştı. Hâdiseler Sultan Murad'ın kalfaya temayül etmediğini göstermişti. Eğer sevseydi, firaşma alır, hattâ Şahhubân, Nazikter ve diğer cariyeler gibi hâmile bırakıp hasekiler arasma sokardı. Demek oluyor ki, aldanmıştı. Kim bilir, Canfeda da padişaha o gözle bakmamıştı (!). Eğer niyeti bu olsaydı, her biri, bir ülkenin güzelliğini temsil eden Firuze ve emsali gibi fettan aşifteleri bulup hünkâra peşkeş çekmezdi. Canfeda, Esmihan Sultan'ın aracılığı ile tekrar haremi hümâyuna döndüğü zaman iyi muamele edip kendisine celbedebilirdi, bu hâdisede de hislerine kapılmıştı. Eh, nihayet o da insandı. Tabiatıyla cephe almıştı. Bundan sonraki desiseleri ise korkunçtu, ama mademki hizmet arz ediyor-du, yahut da kendisinden istenen hizmete âmâde bulunuyordu, artık eski

354:

SULTANLARIN AŞKI

hesaplan tazelemek ve geçmişi hatırlatmak manasıydı. Bununla beraber:

— Maziyi unut kalfa, dedi, sana gadrettiğimi anladım.

Canfeda, Safiye'nin içini okuyordu. Yüzünün hareketlerinden nedametini derhal anlamıştı. Ancak hislerini ağığa vurmadı. Bilâkis gururunu okşıyacak şekilde cevap verdi:

— Benim güzel sultanım, o nasıl söz ? Bütün suç bendedir. Hizmette ve hürmette kusur ettim.

Haddimi bilemedim. Siz ise büyüklük gösterdiniz, beni affettiniz.

Canfeda'nın konuşması bile başkaydı. Saraya gelir gelmez Razi-ye Kalfa'nın yerine bunu tutmuş olsaydı, başına bu işler açılmazdı.

— Memnun oldum, kalfa, inşallah bundan sonra daha iyi hizmet edersin.

— Daima emrinizdeyim, güzel sultanım.

Safiye'nin aklına bir şey geldi. Hemen her gün sorduğu suali gayri ihtiyarî ona da sordu:

— Güzel sultanım diyorsun ama, ben gerçekten güzel miyim? Canfeda yerinden fırlar gibi yaptı.

— A... A... Neler işitiyorum!

— Ne oldu, kalfa, fena bir şey mi söyledim?

—! Ağzımdan hilaf söz çıkmaz, su perileri kadar güzelsiniz. O derece güzelsiniz ki, yüzünüze bakamıyorum.

Kalfa yaman şeydi vesselam. Ne de tatlı söylüyordu, âdeta ferahla-mıştı. Yerinden kalktı, endam aynasına doğru yürüdü. Karşısına geçti. Parmakları ile saçlarını düzeltti. Arkasından gelen Canfeda'ya dönerek tekrar sordu:

— Demsaz benden güzel mi ?

— Hayır, efendimiz.

— Ya Nazikter, Gülfidan, Sırrıcan, Firuze?

— Onlar da değil, sultanım. Hiçbiri elinize su dökemez.

Safiye heyecanlanmıştı, kalfayı içine sokacağı geliyordu. Gururunu okşayan bu gibi sözlere ne kadar hasretti. Fakat Şahhubân'ı sormaktan korkuyordu. Hani bu cariye şirin, cana yakın ve tatlı bir kadındı. Boylu poslu, göz kamaştırarak kadar beyaz tenliydi. Sonra fevkalâde bir sesi vardı. Geçenlerde dinlemişti, bülbül gibi şakıyordu. Zaten yegâne rakip olarak yalnız onu görmüştü. Nihayet dayanamadı.

— Ya Şahhubân?

Canfeda, sıranın ona geleceğini farketmiş ve cevabını çoktan hazırlamıştı. Mademki mevzu bu yola gelmişti, istediği gibi konuşabilirdi. Sonra söyledikleri de pek yalan da değildi. Yalnız kelimeleri bir parça allayıp pulluyordu. Allah için, hasekinin fevkalâde bir vücudu vardı, sonra bal rengi gözleri bir âlemddi Yüzündeki asalet diğer kadınların hiçbirinde yoktu. Sözü sohbeti deyerindeydi.

SULTANLARIN AŞKI

355

— gahhubân güzel kadın.

Safiye irkildi, ah bunu duymak bile istemiyordu. !— Evet, doğru söylersin, kalfa.

— Sözümü tamamlamadım bebeğim, güzel ama, sizin yanınızda çirkin kalıyor.

Oh... Sanki dünyalar onun olmuştu. Aynaya arkasını döndü. Sedire doğru yürürken:

— Fakat, dedi, onlar benden genç.

Orası doğru idi, aralarında en az on beş, on altı yaş fark vardı, Canfeda buna da bir kulp buldu:

— Onlar henüz açmamış birer tomurcuktur, sultanım. Fakat bazı öyle müstesna güller vardır ki, hem kokularını, ve hem de şekillerini muhafaza ederler. İşte siz de o güllerden birisiniz, mis gibi kadın kokuyorsunuz, onlar ise belki açmadan solacaklar, belki de açtıktan sonra ne kokularını ve ne de güzelliklerini muhafaza edecekler.

Canfeda bu sözleri içi burkularak söylemişti. Herkeste bu talir yoktu. Kendisi de o müstesna güllerden biriydi. Ne çâre ki, hazreti padişah bir gün olsun koklamamış, saadet yollarını açmamıştı. Safiye Sultan manâlı manâlı gülerek sedire oturdu:

— Ne de hoş söylersin Canfeda.

Karşı karşıya geçtiler. Haseki esas konuya girdi, hiç bir fedakârlıktan kaçmıyacak, Nurbânü Valde Sultan'a da aynı itibarı gösterecekti. Halvet bir saatten fazla sürdü, tam bir anlaşmaya vardılar.

Sultan Murat, sarayı hümâyunun büyük salonunda, ipek yüzlü kuş tüyü yastıklarla dolu sedire bağdaş kurup oturmuş, kıssahanların hikâyelerini dinliyor, hokkabazların marifetlerini seyrediyor, maskaraların şaklabanlıklarına kahkahalarla gülüyordu. Hele bir tanesi ortalığı kırmış geçirmiş, padişahın sağında ve solunda el pençe duran nedimler bile kendilerini tutamamışlardı. Sultan Murat fevkalâde memnun kalmış, bir kese altın ihsan etmek istemişti. Fakat hayret... Her zaman en ufak bir ihsana bile dört takla atıp boyun eğen mukallit neden ise müstağni davranmıştı.

- Bana gerekmez, saadetlû padişahım. Murat şaşırmişti.
- Başka bir muradın mı vardır?
- Beli padişahım.

Acaba ne gibi bir arzusu vardı? Kalıbına kıyafetine bakmadan mansıb mı istiyordu? Mukallitten sancak beyi, maskaradan yeniçeri ağası, kissehandan defterdar olmazdı ya?

- Söyle bakalım.
- Hünkârım, bugün altın yerine yüz değnek isterim.

ÖOB

SULTANLARIN AŞKI

- Ne dedin. Ne dedin?
- Yüz değnek vurulmasını isterim.

Ya aklını kaçırmıştı ve yahut bu isteğin altında eğlendirici bir nükte saklıydı.

- Sebep ne? Sebebini söylemiyordu.
- Hele elli değnek vurulsun, ondan sonra sual buyurun.

Murat böylesini görmemişti, madem ki, kendisi istiyordu. Emir verdi.

Nedimler, hemen yerlerinden fırlayarak fermanı hümâyunu yerine getirmek üzere adamı yakaladılar, ayaklarını diktiler, verdiler sopayı. Adam gık demiyor, hattâ değneği yedikçe yüksek sesle:

- On, on bir, on iki, on üç, bu işin altından kalkmak güç. Gibi latifeler bile yapıyordu. Değnek elliye gelince mukallit:

- Aman durun!

Diye bağırmişti ve sonra gülererek ilâve etmişti:

- Yalnız değilim, bir de ortağım var, ellisini ona vurun. Sultan Murat sormuştu:
- O da kim ola?

Cevap pek güzel ve pek zarifane idi.

- Sarayı hümâyununuz bahçıvanlarından biri vardır ki, ne zaman ihsanı şahanenize mazhar olsam, derhal karşıma çıkar, «Seni padişahımıza ben tanıttım, yansı benimdir» diye altımcıkları elimden alır. Mademki ortağız, değneğin yarısı da onun olmak lâzımdır.

Padişah katıla katıla gülüyordu.

- Tiz bostancıyı huzurumuza getirin!

Biraz sonra bu ferman da yerine getirilmiş, elli değnek de bostancıya vurulmuştu. (1).

Hünkâr bugünkü eğlenceyi kâfi bulmuş, hokkabazlara, kissehan-lara, maskaralara ruhsat vermişti.

- ! Günümüzü böyle geçirdiğimizden dolayı Cenab-ı Hakka hamde-delim.

Deyip haremi hümâyuna çekilecekti. Nedimlere de ruhsat verdikten sonra denize nazır başka bir odaya geçti. Elleri vurdu. İçeriye Habeşî Mehmet Ağa girdi. Murat da onu bekliyordu. Çoktan gelip maruzatta bulunması gerekirdi. Geç kalmıştı. Yok... Ne kadar sadık hizmetkârı olursa olsun, ihmalin böylesine tahammül edemezdi. İradelerinin derhal eksiksiz yerine getirilmesi şarttı. Esasen kul kısmını şımartmak doğru değildi. Yüz verince astar isterlerdi. Hesap soracak, eğer bir suç, kabahati varsa bu sefer göz yummayacak, affetmiyecekti.

- Nerede kaldın, tiz söyle? Emirlerimize neden riayet eylemez-siz?

(1) Hammer: cilt 7, sahife 17. Peçevî Tarihi: cilt 2.

SULTANLARIN AŞKI * 357

Mehmet Ağa'da bir değil, bin cevap vardı. Haremde adamakıllı pişmişti. Ufak bir şaşalamanın veyahut tereddüdün neye mal olacağını herkesten iyi bilirdi. Hiçbir kabahati yoktu. Öyle icabetmişti. Haseki hazretlerinin sözlerini nedimlerin ve mukallitlerin yanında tekrar edemzdi ya? Her şeyin bir usul ve âdabı vardı.

- Merak buyurmayınız padişahım, iradenizi harfiyen yerine geti-dim.

Bu cevap padişahı tatmin etmedi:

- Öyle ise neden huzurumuza çıkıp arzetmedin, biz sana ne demiştik? Ağzını açmak için ihsan mı, yoksa ferman mı istersin?

- Hâşâ sultanım, hani mukallit kulunuzla eğlenirdiniz. Rahatsız etmek cesaretini bulamadım. Sonra da...

- Tiz söyle, bilirsin zevzeklerden haz etmem.

- Padişahım, musahip kullarınızın yanında da arzı münasip bulmadım. Kusurum varsa başışlayın.

Doğru söze ne denirdi ? Mehmet Ağa'nın hakkı vardı. Hasekisi ile olan münasebetlerinin derecesini musahiplerinin işitmesini o da istemezdi. Yumuşadı:

- Hasekimiz nasıl ?

- Teşrifinize muntazırdır padişahım.

- Ziyaretimiz müjdesinden memnun oldu mu?

İki gündür, Safiye Sultan ile barışan ve onun akıl hocalığını yapan Canfeda'dan icabeden talimatı almıştı. Böyle bir soru bekliyordu.

— Olmaz olur mu efendimiz, hep Cenabı Hakka dualar eder. Cevabını verince, Sultan Murad'ın yüzü güldü. Bu akşam aylardır ihmal ettiği zevcesine yeniden dönecekti. Kaç zamandır nedamet hisleri içinde yuvarlanıp durmuştu. Gençliğinin aşk ve ihtiras dolu yıllarını beraber geçirmişler, bir gün olsun birbirlerini kırarak bir söz söylememişlerdi. Sonra arslan gibi bir veliaht dünyaya getirmişti. Şehzade Sultan Mehmed'in annesiydi. Bilâhare ilk kızı olan Ayşe Sultan'ı doğurmuştu. Kızını çok seviyordu. Muvakkaten arız olan hastalığında onun bir suçu olmadığı anlaşılmıştı. Safiye, indinde bütün kadınlardan yüksekti. Haremi hümâyun, belki en müstesna dilberlerle dolup taşıyordu. Bir güzellik mehşeri haline gelmişti. Bir çiçek tarlasında imiş gibi nadidelerini seçiyor, kokluyordu, hoşuna gidenleri ise bir saksıya koyuyordu. Fakat hiçbirinde Safiye'nin inceliği ve zarafeti yoktu, Eğer Şahhubân, Dem saz, Nazikter, Gülfidan, Sırrıcan ve Firuze istisna edilirse diğerleri işlenmemiş elmas parçalarına benziyorlardı. Hasekiliğe namzet bulunan kadınlardan en ziyade Şahhubân'dan haz ediyordu. Pek ateşli şeydi. Yüz ve vücut güzelliğinden başka meziyetleri de vardı.

Üç gün önce garip bir rüya yormuştu. On iki çifte altın yaldızlı saltanat kayığına binmiş, sarayın iskelesinden Boğaz'a doğru açılmıştı. Mevsimin yaz olmasına rağmen denizin üstünde tek kayık bile g'örülüyordu. Yanında bulunan nedimelere sormuştu. Onlar da bir şey

358

SULTANLARIN AŞKI

bilmiyorlar, mânâsız mânâsız cevaplar veriyorlar. «Belki Adalara gitmişlerdir, sultanım» diyorlardı. Beşiktaş civarında Yahya Efendi mesiresini biraz geçtikten sonra hava birdenbire kararış, deniz köpürmüştü. Koca saltanat kayığı dalgalara tâbi bir yaprak gibi sallanıyordu. Kürekler de kırılmıştı. Nerede ise batacaklardı. Kendilerini selâmete çıkarması için Allaha yalvarıyorlardı. İşte tam bu sırada bir peri kızı peyda olmuş ve kendisini kayıktan alarak sanki sokakta yürüyor-larmış gibi denizin üstünde yürüterek sahili selâmete çıkarmıştı. Sonra: «Güle güle padişahım, siz beni unuttunuz ama, ben sizi unutmadım.» Demişti. Yüzüne dikkatlice baktığı zaman hayretler içinde kalmıştı. Bu peri kızı Safiye idi. Ellerine sarılıp af isteyeceği esnada uyanmıştı. Sabah olur olmaz, Habeşî Mehmet Ağa'yı çağırış ve rüyayı kısaca ona da anlatmıştı. Fakat peri kızının Safiye olduğunu söylememişti. Şeyh Şücâ'a tâbir ettirmek istiyordu. Habeşî Mehmet Ağa ise:

— Aman sultanım, demişti. Uzağa gitmeğe ne hacet, Canfeda Kalfa cariyeniz rüya tâbirinde yektadır.

Canfeda'nın meziyetleri arasında demek bu da vardı. Ona Şücâ'dan fazla açılabilirdi. Yalnız aklına bir şey gelmişti, acaba doğrusunu söy-liyebilecek miydi? Çünkü hasekiye kargı fazla muhabbeti olmadığı aşikârdı. Biraz sonra bu endişesinde haksız olduğunu anlamıştı. Canfeda rüyayı çok güzel tâbir etmiş: — Padişahım, anlaşılan haseki sultan hazretleri size uğur getirecektir. Vakit kaybetmeden yarın huzurunuzla kendisini müşerref kılın.

Demişti. Esasen buna çoktan karar vermişti, işte uğurlu bir vesile de çıkmıştı. Bu sabah, Habeşî Mehmet Ağa vasıtasıyla ziyaret müjdesini göndermişti. İçinde yıllardan sonra sevgilisine kavuşacak insanların heyecanı vardı. Mehmet Ağa'ya:

— Tiz haber sal, teşrifi şahanemize muntazır olsunlar! Emrini verdi. Habeşî Mehmet Ağa:

— Emriniz baş üstüne, saadetlü padişahım.

Diyerek yerlere kadar eğildi, huzuru hümâyunu terketti. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşan Murat, pencerelerden biri önüne geldi, sedire oturarak Üsküdar'ı seyre daldı, gün bitiyordu, nerede ise hava kararacaktı. Fazla bekliyemezdi, sanki içinde bir ses, ne duruyorsun der gibiydi. Kalktı, haremi hümâyuna doğru yürüdü. Habeşî Mehmet Ağa da vazifesini ikmal etmiş teşrifi şahaneye muntazırdı. Koridorlardaki şamdanlardan bir kısmı yakılmıştı. Murat ağır ağır yürüyordu. Haremağa-sı da ellerini önüne kavuşturmuş, efendisinin arkasından geliyordu Odaların birinden dışarıya akseden bir tambur nağmesi duydu, duraladı. Tamburu billur bir kadın sesi takip ediyordu.

SULTANLAKIN AŞKİ

Gözlerimden ger nihân oMunsa ey ziba cemel Sineden nakşı hayali gitmek olmuştur muhal Ger yakarsun âteşi hicrana ey Hürrem beni Aşkın ile can verem dönmeğe yoktur mahal Dûr olalı gül yüzünden bülbülüm! Kan ağlarım Ağlamaktan kalmamıştır bende bir zerre mecal Lâli ruhsarın hayal etse Muhibbi derdimend Göz yaşımından sine vü damanı olur cümle âl.

35»

Bu, büyük babası cennetmekân Kanunî Sultan Süleyman Han'ın sevgili Hasekisi Hürrem Sultan için yazdığı şiirdi. Kendi de vaktiyle Safiye için buna benzer bir gazel vücuda getirmişti. Mazi gözünün önünde canlandı, galiba dört sene önceydi, yine böyle bir akşam, belki de bu odanın önünden geçerken,

aynı besteyi dinlemişti. O zaman içeriye girmiş ve Canfeda Kalfa ile karşılaşmıştı, fakat şimdi başka bir kadın terennüm ediyordu. Harem Ağası'na sordu:

— Bunu acep kim söyler?

— Şahhubân cariyeniz.

Evet onun sesiydi, fakat burada ne arıyordu? Onun odası değildi. İçeriye girip girmemekte tereddüt ediyor. Bunu Harem ağası da anlamış, korkmuştu. Hasekinin bütün plânları altüst olacaktı. Çünkü fettan Şahhubân ne yapar yapar kadınlığının bütün güzelliğini ortaya döker ve hünkârı bu gece bir yere bırakmazdı. Bereket versin Canfeda Kalfa, birdenbire ortaya çıkıvermişti. Öyle itinalı giyinmişti ki, ilk bakışta başhaseki sanki kendisi zannedilirdi. Allah için söylemek lâzım gelirse gerçekten müstesna bir kadındı, Mehmet Ağa, kalfanın neden şimdiye kadar naili firaş olmadığına hayret ederdi. Murat Canfeda'ya iltifat etti, saçlarını okşadı.

— Hâlâ güzelsin kalfa!

Canfeda Kalfa, bu iltifatlardan bir netice çıkmıyacağı artık anlamıştı, kendisini yeni bir ümide kaptırmakta mânâ yoktu, yapılacak şey, hünkârı bir an önce buradan uzaklaştırmaktı. Şahhubân ikinci bir besteye başlayabilirdi:

— Haseki hazretleri heyecan içinde efendimize intizar ederler. Sultan Murat, Şahhubân'ın odası önünden ayrıldı, hasekisinin

daresine girerken Canfeda Kalfa ile harem ağası hünkârı selâmlıya-rak kapıda kaldılar. Safiye Sultan efendisini görünce, ayaklarına kapanmak istedi. Murat, Safiye'yi omuzlarından tutarak kaldırdı, kucakladı, gözlerini bu müstesna yaradılışın bal renkli gözlerine dikti.

— İşte yine biz geldik Safiye.

Safiye iyice sokuldu, sıcak nefesi hünkârın yüzünde dolaşıyordu.

— Sizi çok bekledim, padişahım, sanki güneşsiz kalmıştım. Oh şimdi ne kadar mes'udum. İbu

SULTANLARIN AŞKI

Sultan Murat, burnunu, genç ve dilber hasekinin burnuna deg-

— Seni seviyorum, Safiye.

— Ben de, ben de padişahım.

„, Yıllar7, Yıllar geÇti- Haremî hümayun sebû endam bakireleri* dolup boşaldı, bir gecede kırk beşik sallandığı oldu. Faka™ hif bir ka! din Safiye'nin yerini alamadı. Murat, hasekisini ölünceye kadar sevdi.